

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm
Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei
mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda,
tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones
humanas iuxta ...

Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1659

urn:nbn:de:hbz:466:1-38979

Ph. 440.

D 1

~~28~~ 27.

Collegij sociis JESU Paderbornensis

MEDULLA
THEOLOGICA.
EX SACRIS SCRIPTVRIS,
CONCILIORVM
PONTIFICVMQVE
DECRETIS,
AC SANCTORVM PATRVM ET
DOCTORVM PLACITIS,
EXPRESSA.

In qua quidquid sum ad fidei mysteria sanè ac rectè
intelligenda, & ab erroribus quibusvis secer-
nenda, tum ad Sacraenta debiliè conficien-
da & ministranda, tum ad actiones humanas
iuxta diuina legis, normam dirigendas spe-
clare potest, facili accompendiariā methodo
explicatur.

Auctore Magistro LUDOVICO ABELLY S.S.
Th.D. & Ecclesiæ Parochialis S.Iudoci
Parisiis Pastore.

PARS POSTERIOR.

Completiens ea que ad Sacraenta & mores
pertinent.

• 06(0) 90 •

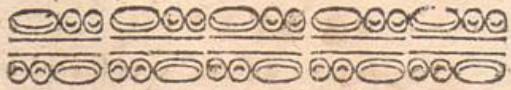

COLONIÆ,
Apud CONSTANTINUM MÜNICH.

—
M.DC.LIX.
CVM PRIVILEGIO S.C.M.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PRÆFATIO

In posteriorem Medullæ Theologicae partem.

POST explicatas in priori hu-
iis operis parte veritates illas
quæ mysteriorum fidei noti-
tiam præsertim spectant, reli-
qua Theologicæ doctrinæ capita , quæ
magis ad præmix accedunt, hac posterio-
ri exhibentur : atque in primis ea quæ
ad Sacramentorum rationem ac discipli-
nem pertinent; quæ cum sint media quæ-
dam ad Christi Domini gratiam in nos
vberrimè deriuandam diuinitus institu-
ta , conuocienter post ipsius gratiæ do-
ctrinam vltimo prioris partis tractatu
traditam , subjungitur Theologicæ Sa-
cramentalis explicatio , in qua de ipsis
Sacramentis cum generatim , tum spe-
ciatim , differit ; venauerint illi qui
bus mysteriorum tantorum dispensatio
credita est, quomodo se in sacra illa œco-
nomia gerere debeant, & qua ratione po-
pulus fidelis dignè iisdem participare,
plenioresq; ac vberiores illorum fructus
in se percipere possit.

ā 2

Qno-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

P R A E F A T I O.

Heb. 6. Quoniam vero terra super se venientem bibens imbreem , proferens autem spinas ac tribulos , maledicto proxima *2. Cor. 6.* est , (ut testatur Apostolus) qui propter ea monet ne in vacuum gratiam Dei recipamus , horraturque ut exhibeamus nos sicut Dei ministros in omni opere bono fructificantes ; idcirco in secundo posteriori hujus partis tractatu , agitur de ipsis actibus humanis , quibus unusquisque Deo vel morti fructificare potest (ut loquitur idem Apostolus) investigaturque ex quibus foniibus bonitas eorum vel malitia profluat , ac praesertim prima & præcipua illorum actuum regula , lex scilicet divina De calogia præceptis contenta Paulo attentius consideratur & cui subjungitur notitia Ecclesiasticarum legum ac censurarum , ac deum pro totius operis veluti coronde apponitur brevis quedam Appendix eorum quæ ad statum Clericalem & Ecclesiastice Hierarchiæ disciplinam spectant , quæ in aliistratis explicari commode non potuerunt .

Cum autem universa hæc Theologia Moralis & practica duobus praesertim fundamentis innatur , ratione scilicet ac authoritate , rationem quidem optimam ducem author huj^o operis arbitratus est , sed in tanta rerum caligine quæ nos undique

P R A E F A T I O.

diq; circumdat, solam haud satis tutam,
ideoque auctoritatem tanquam certio-
rem, & fidei magis amicam illi adjunxit,
imò plerumque solam sequucus est; ac in
primis diuinam sacræ Scripturæ faciem
vbicumque Deus illam alluçere veluit
tanquam certum & infallibile medium
ad digaoscendum verum à falso, & pra-
uum à recto, in iis quæ ad Sacraenta &
mores pertinet, adhibuit iuxta Prophe-
ticum dictum, *Lucerna pedibus meis ver- Ps.118.
bum tuum, & lumen semini mei.* Exinde
Concilio sumorumq; Pontificum
decreta, nec non Sanctorum Patrum ef-
fata, tum in propriis fontibus, tum in i-
psius canonico solerter inquisivit, de-
nique Doctorum maximè probatorum
resposta consuluit, ac p̄ræ cæteris ipsum
sanctum Thomam Theologæ totius a-
picem obseruavit ejusque doctrinæ sem-
per adhæsit.

Et in iis quidem quæ nullam aut per-
exiguam difficultatem recipiunt, unius
tantum aucteriorius probati Doctoris cal-
culum adjecti: in gravioribus vero diffi-
cultatibus maximorum & nominatissi-
morum Theologorum sensa euoluit, eo-
rumque auctoritate stabilitatea, quæ
probabilissima & quo ad praxim tutissima
ipsi visasunt: hæc quæ omnia quanta po-
ā iii cuic

PRÆFATI O:

cui brevitate, facilitate ac perspicuitate
præstit aut certè præstare voluit.

Ceterum si quid in hac Theologiæ
moralis & practicæ Synopsi lectori mi-
nus arrideat hoc ab illo suppliciter po-
stulatur, ut apud se perpendat difficilli-
mum esse, imo vix possibile vniuersi-
que mentem assequi aut votis obsecun-
dere, in tanta rerum adeo implexum &
arduarum varietate ac multitudine quæ
in hoc opusculo tractari debuerunt, eius-
que angustis limitibus arctari: præterea
consideret authorem nihil ex proprio in-
genio, cui maxime dissidere debuit, sed
omnia & singula vel ex Scripturis sanctis,
vel ex ipso jure canonico, vel ex probatis-
simis authoribus protulisse, ea que insu-
per non nisi dicitissimorum virorum ju-
dicio examinata & probata in lucem edi-
disse, ac demum sanctæ Catholice, Apo-
stolicæ ac Romanæ Ecclesiæ arbitrio &
censuræ, quanta potest animi demissio ac
submittere.

INDEX

INDEX

TRACTATVVM,
C A P I T V M
& Sectionum huius
posterioris partis.

TRACTATVS I.

De Sacramentis.

C A P V T I.

De Sacramentis in genere.

Sect.I.	Quid sit Sacramentum.	fol.2
II.	Vtrum Sacra menta noua legis constent rebus & veribus tanquam materia & for- ma.	4
III.	Vtrum ad confiencia Sacra menta determi- nata res, ac determinata verbare requiran- tur.	6
IV.	Vtrum, & quare rations Sacra menta noua le- gis gratiam conferant.	9
V.	Quam gratiam Sacra menta noua legis con- ferant.	13
VI.	Vtrum per aliqua Sacra menta imprimatur character.	16
VII.	Quis sit numerus, & quae necessitas Sacra- mentorum noua legis,	18
VIII.	Quis sit minister Sacra menterum noua legis. Qua in illo requirantur ad validam illo- rum administrationem.	20

a iiiij

CA-

EX

INDEX.

CAPVT II.

De Sacramento Baptismi.

- Sect. I. **Q**uid sit Baptismus, & qua eius necessitas. fol. 26
II. Quae sit materia Baptismi. 29
III. Quae sit forma Baptismi. 32
IV. Quis possit Baptismum conferre. 35
V. Quis Baptismum suscipere possit, & qua dispositiones ad id requirantur. 37
VI. Quinam sint effectus Baptismi. 41
VII. Quanam sint ceremonia in collatione Baptismi seruanda. 44

CAPVT III.

De Sacramento Confirmationis.

- Sect. I. **V**erbum Confirmationis est Sacramentum. fol. 49
II. Quanam sit materia & forma Sacramenti Confirmationis. 50
III. Quinam sint huius Sacramenti effectus. 54
IV. Quenam dispositiones necessariae sint ad Sacramentum Confirmationis validem & iustificatorem recipiendum, & qua sit illius recipiendi obligatio. 55
V. Quis Sacramentum Confirmationis ministrare possit, & quorum ministeri debeat. 57.

CAPVT

I N D E X.

C A P V T I V .

De Sanctissimo Eucharistia
Sacramento.

- Sect. I. **Q**uo nomine sanctissimum hoc Sacramen-
tum nuncupetur. fol. 60
- II. In quo propriis consistat Eucharistia Sacra-
mentum. 61
- III. Quanam sit materia Eucharistia conficien-
tiae. 63
- IV. Quae sit forma ad consecrandam Eucharisti-
am requisita, & quis verus & proprius ver-
borum illius sensus. 68
- V. Quid in hoc Sacramento per verba consecra-
tionis efficiatur. 73
- §. 1. De vera & reali presentia Corporis & San-
guinis Christi Domini in Sacramento Eu-
charistie. 73
- §. 2. De transubstantiatione seu conversione to-
tius substantiae panis & vini in substantiam
Corporis & Sanguinis Christi Domini. 78
- §. 3. Explicantur quedam difficultates circa
transubstantiationem panu & vini in Christi
Domini Corpus & Sanguinem. 81
- VII. De dispositionibus ad huius Sacramenti di-
gnam perceptionem necessariis. 92
- §. 1. Quanam dispositiones requiriantur ex parte
anima. ibid.
- §. 2. Quanam dispositiones requirantur ex parte
corporis. 96

ā v.

§. 3.

INDEX.

§. 3.	<i>An sit ex precepto aliquo necessarium, ut quis paenitentiam seu satisfactionem sibi a Sacerdote iniunctam ante sumptionem Eucharistie impleat.</i>	98
§. 4.	<i>An ad dignam Eucharistia perceptionem, requiratur excellens aliquis puritatis ac sanctitatis gradus.</i>	101
VIII.	<i>Quae sit huius Sacramenti percipiendi necessitas.</i>	103
IX.	<i>Soluuntur quadam dubia circa doctrinam precedenti sectione traditam.</i>	109
X.	<i>Quis sit legitimus huius Sacramenti minister.</i>	111
XI.	<i>De sanctissimo Missa sacrificio.</i>	113
§. 1.	<i>Vtrum in Missa verum & propriè dictum sacrificium offeratur.</i>	<i>ibid.</i>
§. 2.	<i>Quanam partes Missa, ad rationem sacrificii perirent.</i>	117
§. 3.	<i>Quinam sint hujus sacrificii effectus.</i>	120
§. 4.	<i>Quibus personis profit Missa sacrificium, seu pro quibus licite & validè offerri possit,</i>	125
§. 5.	<i>Quanam applicatio requiratur ex parte Sacerdotis celebrantis ut Missa fructus in alios derinetur.</i>	128
§. 6.	<i>An Missa sacrificium pro pluribus oblatum, tantum singulis profit, quantum si pro uno solum offerretur.</i>	131
§. 7.	<i>Applicationis a Sacerdote celebrante facienda facilis & optima praxis proponitur.</i>	136
		§. 8.

I N D E X.

- §.8. Explicantur reliqua qua ad debitam huius sacrificij celebrationem requiruntur. 139

C A P V T V.

D e S a c r a m e n t o P ñ e n i t e n i æ .

- Sect. I. *Q*uid nomine pñenitentia intelligatur. 148
- II. Pñenitentiam esse verum & proprio dictum nouæ legis Sacramentum contra hereticos demonstratur. 150
- III. Qua sit materia Sacramenti pñenitentia. 153
- IV. Qua sit forma Sacramenti pñenitentie. 156
- V. Quinam sint effectus huius Sacramenti. 160
- VI. Utrum per pñenitentia sacramentum merita bonorum operum reuiniscant. 164
- VII. Quid sit contritio in genere. 166
- VIII. Quid sit contritio perfecta, & quo pacto ab attritione distinguitur. 168
- IX. Utrum contritio perfecta necessaria sit ad sacramentum pñenitentia dignè & fructuose recipiendum? an vero attritio ad id sufficiat. 173
- X. Qualis debent esse attritio illa que ad sacramentum pñenitentia debite suscipiendum necessaria est. 177
- XI. Verum Confessio sacramentalis ad peccatorum remissionem consequendam ex Christi Domini institutione si necessaria. 183

ā vi XII₂

INDEX.

- XII. Qua persona, & quo tempore obligentur ad confessio-
nem sacramentalē faciendam. 87
XIII. Quanam sit conditiones ad confessionem de-
bilefaciendam requisite. 191
XIV. Quae sit integritas confessionis ad validitatem
& fructum eius ne essetaria. 192
XV. An integras confessionis ita necessaria sit,
ut in nullo casu licetum sit peccarum a-
liquod mortale in confessione reticere.
196
XVI. Quis sit legitimus sacramenti pœnitentie
minister. 200
XVII. De casuum reservatione. 204
XVIII. Quanam conditiones requirantur in confes-
sorio, ut debito ministerio suo fungatur.
207
XIX. Qua sit prudentia in confessorio requisita.
209
XX. Qua sit obligatio sigilli seu secreti in confessio-
ne feruandi. 213
XXI. In quibus casibus confessione nulla sit & ideo i-
teranda. 217
XXII. Quid sit satufidio sacramentalis. 220
XXIII. Quibus operibus Deus afferri possit. 223
XXIV. Quomodo se gerere debeat confessarius in
nonenda / a infactone. 225
XXV. Qua sit obligatio pœnitentis circa pœnitent-
iam acceptandam & adimplendam. 229

APPEN-

INDEX.

APPENDIX.

- De Indulgentiis & Purgatorio.
- §. 1. **Q**uid sit, & quotuplex indulgentia, fol. 231.
- §. 2. **Q**uis possit concedere indulgentias, & quenam causa adidrequirantur. 235.
- §. 3. **Q**uenam conditiones requirantur in eo qui indulgentiarum fructum percipere intendit. 239.
- §. 4. **Q**uid de purgatorio sentiendum sit. 243.

CAPUT VI

De Sacramento Extremæ Unctionis.

- Sect. I. **V**trum extrema unctio sit sacramentum, & quis sit ejus minister. fol. 247.
- II. **Q**ua sit materia & forma hujus sacramenti. 251.
- III. **Q**uinam sint hujus sacramenti effectus. 253.
- IV. **Q**uis suscipere possit aut debeat sacramentum extremæ unctionis, & quæ in eo dispensationes requirantur. 256.

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

- Sect. I. **V**trum ordo sit sacramentum. fol. 259.
- II. **Q**ua sit materia & forma sacramenti Ordinis. 264.
- III. **Q**uis sacramentum Ordinis conferre, quis item illud suscipere possit. 268.

¶ vii

¶ 268.

INDEX.

- IV. Quanam qualitates seu dispositiones requirantur in illis qui ad Ordines sunt promovendi. 272.
V. Quinam sint hujus sacramentis effectus. 277.

CAPUT VIII.

- De Sacramento Matrimonii.
Sect. I. V Trum matrimonium sit Sacramentum. fol. 281.
II. Quanam requirantur ad hoc ut matrimonium validè contrahatur. 286.
III. Quenam requirantur ut matrimonium non modo validè sed etiam licitè contrahatur. 289.
IV. Quinam sint matrimonii effectus. 291.
V. Quinam sint matrimonii impedimenta. 295.
VI. De Sponsalibus. 303.

TRACTATUS SECUNDVS.

De actibus humanis juxta divinae legis normam dirigendis.

CAPUT I.

De actibus humanis in genere.

- Sect. I. Quis sit actus humanus propriè dictus. fol. 306.
II. Quis actus verè & propriè sit liber. 309.
III. Undenam actus humanus bonitatem suam vel malitiam defumus. 312.
Ande-

INDEX.

- IV. *An detur aliquis actus indifferens seu qui nec bonus nec malus sit.* 315.
V. *Vtrum ad hoc ut quis bene operetur teneatur sequi conscientia dictamen.* 318.
§. I. *Quid sit conscientia & quotuplex, ibid.*
§. 2. *Qua sit obligatio conscientiae recte.* 319.
§. 3. *Quae sit obligatio conscientiae erant.* 320.
§. 4. *Quid de conscientia scrupulosa sentient dum sit.* 322.
§. 5. *Quid sit conscientia dubia, & in dubiis quid agendum.* 324.
VI. *Vtrum quis in operando possit sequi sententiam probabilem omissa probabiliori.* 328.

CAPUT II.

De Peccatis.

- Sect. I. *Quid sit peccatum.* fol. 330.
II. *Vtrum dentur quadam peccata mortalia & venialia.* 332.
III. *Qua ratione peccata mortalia & venialia inter se dignosci possint.* 334.
IV. *Vnde nam specifica vel numerica peccatorum distinctio petenda sit.* 339.
V. *De peccatis commissiōnis & omissionis, eorumque variis gradibus.* 341.
VI. *Quenam sint causa peccatorum.* 344.
VII. *Qua ratione ignorantia sit causa peccati, vel ab illo excuset.* 348.
VIII. *Quinam sint effectus peccati.* 351.
Dī-

I N D E X.

Digressio. De loco inferni, & damnatorum suppli-
ciorum. 354.

C A P V T III.

De Legibus.

- Sect. I. **Q**uid nomine legis intelligatur, & quo-
tuplex sit lex. fol. 357.
II. Quid sit lex humana, & circa quam mate-
riam versari possit. 361.
III. Verum lex humana in conscientia obliget.
364.
IV. Undenam dignositi possit verum lex humana
sub mortali culpa obliget. 369.
V. In quibus personis residat legum ferenda-
rum potestas. 373.
.§ 1. De Romano Pontifice. 375.
.§ 2. De Concilio. 372.
.§ 3. De Episcopis, aliisque Ecclesie Prelatis.
380.
VI. Quibus modis cessare possit obligatio servan-
de ligii humana. 381.
VII. An, & quaratione consuetudo vim legis ob-
tineat. 395.
VIII. De lege divina positiva. 387.

C A P V T IV.

De Legis divinae seu Decalogi praeceptis.

- Sect. I. **E**xpliatur primum Decalogi praeceptum:
fol. 392.
.§ 1. Quid circa fidem hoc primo Decalogi pra-
cepto precipitur aut prohibetur. 393
.§ 2. De

I N D E X.

- .§. 2. De virtute spei, & peccatis illi oppositis.
395.
- .§. 3. De virtute Charitatis, peccatisque illi
oppositis. 398.
- .§. 4. De virtute Religionis, peccatisque illi
oppositis. 403.
- .§. 5. Quot modis peccetur in primum Decalo-
gi preceptum. 414.
- II. Explicatur secundum decalogi preceptum
416.
- .§. 1. De Iuramento. ibid.
- .§. 2. De Blasphemia. 419.
- .§. 3. De Voto 421.
- .§. 4. Quanta sit voti obligatio & quibus modis
cessare possit. 425.
- .§. 5. Quod modus peccetur in secundum decalogi
preceptum. 431.
- III. Explicatur tertium decalogi preceptum. 432.
- .§. 1. Quenam requirantur ad festorum dierum
sanctificationem. 433.
- .§. 2. Quot modis peccetur interiu deccalogi. 439.
- IV. Explicatur quartum decalogi preceptum.
440.
- .§. 1. Quanā persona snt ex charitate diligende.
ibid.
- .§. 2. Quis ordo in charitate servandus sit. 443.
- .§. 3. De actibus charitatis orga proximum ac
presentim de elemosyna corporali. 446.
- .§. 4. De elemosyna spirituali & correctione fra-
terna. 450.
- .§. 5. Quanā peccata charitati adversentur. 455.
- .§. 6. Qua-

INDEX.

- §.6. Quanam sint obligationes filiorum erga parentes & parentum erga filios. 460.
§.7. Quod modis peccetur in quartum decalogi praeceptum. 463.
V. Explicatur quintum decalogi praeceptum. 465.
§.1. Quomodo hoc quintum decalogi praeceptum intelligi debeat. 466.
§.2. De homicidio & mutilatione sui ipsius. 467.
§.3. De homicidio & mutilatione alterius. 470.
§.4. Quot modis peccetur in quintum decalogi praeceptum. 473.
§.5. De restitutione ob eius occisionem vel mutilationem facienda. 475.
VI. Explicatur sextum decalogi praeceptum. 477.
§.1. Quid hoc sexto praecepto prohibeat. ibid.
§.2. Quot modis peccetur in sextum decalogi praeceptum. 482.
§.3. Quenam restituciones ob hujus praecepti transgressionem facienda sint. 483.
VII. Explicatur septimum decalogi praeceptum. 486.
§.1. Quid juris. Quid justitia nomine intelligendum sit. ibid.
§.2. Quid sit jus ad rem, & jus in re. 488.
§.3. Quid sit dominium & quibus personis competit. 489.
§.4. Quibus modis dominium proprietatis acquiratur. 491.
§.5. De praescriptione. 493.
§.6.

INDEX.

- §. 6. De contractibus in genere. 494.
§. 7. De promissionibus, donationibus & testa-
mentis. 495.
§. 8. De emptione & venditione. 499.
§. 9. De mutuo, commodato, deposito, & locato. 502.
§. 10. Quid hoc septimo decalogi precepto prohibi-
beatur. 504.
§. 11. Quod modis peccetur contra hoc septimum
decalogi preceptum. 507.
§. 12. Quibus modis usura peccatum committatur. 510.
§. 13. Solvuntur quadam dubia circa usura ma-
teriam freq[ue]ntia ius occurrentia. 514.
§. 14. De restitutione ob violationem hujus septimi
precepti facienda. 518.
Questiuncula. 1. Quis nam restituere teneatur. 519.
Quest. 2. Cui sit restituendum. 521.
Quest. 3. Quid, quando & quo ordine sit restituendu-
mum. 522.
Quest. 4. Quenam causa à restitutione excusent. 524.
VIII. Explicatur octavum decalogi preceptum. 525.
§. 1. Demendacio. 526.
§. 2. De ius que ad processum judiciale spectant
ac primò de judeice. 528.
§. 3. De Accusatore. 531.
§. 4. De Testibus. 534.
§. 5. De Reo. 537.
§. 6. De Advocate & Procuratore. 538.
§. 7.

INDEX.

- .§.7. De injuriis honoris & fama per detractio-
nem & contumeliam. §39
- .§.8. Solvuntur dubia quadam circa peccatum
detractio-
nem. §41
- .§.9. De juicio temerario. §43
- .§.10. Quot modis peccetur in octavum hoc deca-
logi preceptum. §49
- .§.11. De restitutione ob hujus octani precepti vi-
lationem facienda. §50
- IX. Explicantur nonum & decimum decalogi
preceptum. §54

CAPUT V.

De præceptis Ecclesiæ.

SECTIO VNICA.

Explicatur tertium Ecclesiæ præceptum quod
de Iejunio.

- .§.1. **Q**uid ad debitam jejunij observationem
requiratur. §56
- .§.2. Qua sit obligatio jejunij. §59
- .§.3. Quot modis peccetur in hoc Ecclesia præ-
ceptum. §63

CA.

INDEX.

C A P V T VI.

D e Censuris Ecclesiasticis &
Irregularitate.

- Sect. I. D e censurū in communi 565.
.§. 1. In quibus personis resideat feren-
darum censurarum potestas. ibid.
.§. 2. In quasnam personas censura ferri possint.
566.
.§. 3. Ob quam causam censura infligantur. 567.
.§. 4. Quae forma in ferendis censuris observanda.
569.
.§. 5. Quanam causa ab incurriendis censuris ex-
cusent. 570.
.§. 6. Quis absolvere possit à censura, & quare-
quirantur dispositiones in eo qui absolvantur.
572.
.§. 7. Quotuplex sit censura Ecclesiastica. 573.
Sect II. De censuris in particulari. 574.
.§. 1. De Excommunications. ibid.
.§. 2. De Suspensione. 581.
.§. 3. De Interdicto. 585.
Sect III. De Irregularitate. 588.
.§. 1. De irregularitate qua oritur ex defectu.
ibid.
.§. 2. De irregularitate qua oritur ex delito.
591.
.§. 3. Quaratione tollatur irregularitas. 593.

A P -

APPENDIX.

De statu Clericali, & Ecclesiastice hierarchie
disciplina.

- Art.I. **D**E primo ad statum clericalem ingressu 596.
 II. De habitu & tonsura clericali. 598
 III. De beneficiis Ecclesiasticis. 601
 Quæstiuncula 1. Quot modis beneficia Ecclesiastica
licite obtineri possint. 601.
 Quæst. 2 Quibus modis simonia, tum in aliis casibus
tum præsertim in obtinendis beneficiis committi
possit. 604.
 Quæst. 3. Quanam sint poena contra simoniacos con-
stituta. 610.
 Quæst. 4. Utrum licitum sit plura simul beneficia pos-
sidere. 612.
 Quæst. 5. Qualiter si beneficiarii gerere debeant
in expendendis beneficiorum suorum rediti-
bus. 615.
 Quæst. 6. Qua: si obligatio beneficiariorum adref-
dentiam. 618.
 Quæst. 7. Quanam requirantur dispositiones, ut
quis censetur idonens ad beneficium aliquod
Ecclesiasticum. 620.
 IV. De horarum canonicarum recitatione. 622.
 Quæstiuncula 1. Quanam persona obligentur ad
recitandas horas canonicas. ibid.
 Quæst.

I N D E X.

Quest. 2. Quomodo canonica hora recitari debet.
624.

Quest. 3. Quibus paenitentiis subjaceant qui horas canonicas recitare omittunt. 629.

Quest. 4. Quanam causa ab horarum canonicarum recitatione excusent. 631.

V, Explicantur reliqua iuxta canonicas sandiones ad clericabis vita disciplinam spectantia. 633.

598

601

astica

601

afibm

mitti

604.

s con.

610.

apof.

612.

beant

editio

613.

ress.

618.

s, ut

quod

620.

522.

ad

ibid.

u&ß,

Approbatio Doctorum.

NOs in sacrâ Theologiæ facultate Parisiæ
Doctores Sorbonici fidem facimus lectione
esse examinatumque à nobis librum, cui titulus
est, *Medulla Theologica, &c. pars altera Autho-*
Magistro LUDOVICO ABELLY, Doctore Theologo,
Sancti Iudei Parisii Rectore, nihilque repertu-
in eo quod sit Catholicæ Apostolicæ & Romanae
fidei, ac Doctrinæ bonisque moribus contri-
xium. Datum Parisiis die trigesima Septembris
anno Domini 1658.

R. DVVAL.

M. GRANDIN.

MEDULLÆ
THEOLOGICÆ
PARS POSTERIOR.

Complectens ea quæ ad Sacra menta &
mores pertinent.

TRACTATVS PRIMVS.

De Sacramentis.

Vobis olim per Prophetam Ezech. 36.
pollicitus fuerat Deus , effulsum
e super servos suos & ancillas suas
aquam mundam , qua emunda-
rentur ab omnibus inquinamen-
tis suis , hoc præsertim in Sacra-
mentis à Christo Domino post-
modum institutis adimplevit . hæc
siquidem sunt veluti vasa quædam
sacra , quæ (ut declarat Concilium Trident. Sess. 7. can. 6.)
divinum illum gratiæ sanantis & sanctificantis liquorem
in se continent , & ex se diffundunt : hi sunt fontes illi Sal-
uatoris , ex quibus haurire possumus in gaudio aquam
vivam Isai. 12. quæ fiat in nobis fons aquæ salientis in vi-
tam æternam . S. Ioan. 4. Certè si bonorum illorum , quæ
de sursum sunt quæque à Patre luminum descen-
dunt , justi sumus æstimatores , inter alia innumera nobis
cœlitus collata , Sacramentorum illorum institutionem , &
in ipsis Sacramentis divinæ charitatis exuberantiam , reli-
giose in primis cultu suspicere , & grato quantum possu-
mus animo suscipere debemus , nec non peculiari studio ,

A dili-

diligentia & affectu perdiscenda huic cœlesti de Sacra
mentis doctrinæ incumbere, ut eos decet, quos ministri
suos ac mysteriorum dispensatores Christus Dominus
constituere voluit, & à quibus dispensationis illius ratio-
nem se aliquando exacturum esse contestatus est.

De ipsis igitur Sacramentis primum in genere, tūm po-
ste in particulari, secundūm ordinem à Sancto Doctor
præscriptum, nobis deinceps agendum est.

C A P V T P R I M V M.

De Sacramentis in genere.

S E C T I O I.

Quid sit Sacramentum.

Nomen Sacramenti dñobus præsertim modis apud sa-
cros scriptores acceptum reperitur: 1. pro re occulta &
latente; quo sensu Eph. 2. dicitur, *Ut notum nobis ficeret Sa-
cramentum voluntatis sua*; & Sap. 2. Nestierunt Sacramenta esse
Dei: 2. pro ipsis rei latentis & occultæ signo, ut Ephel.
*Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo Et in Eterni-
tate: ubi matrimonium ab Apostolo Sacramentum mi-
gnum appellatur, quia est signum magnæ alicuius rei
tentis & occultæ, nempe coniunctionis Christi cum E-
clesia.*

In hac autem posteriori acceptione nomen Sacramen-
tum communiter à SS. Patribus & ab ipsa Ecclesia usurpatu-
it, ad exprimendas sacras quasdam ceremonias ad ne-
stram sanctificationem divinitus institutas, ut ex infra d-
ecendis patebit.

Hoc igitur sensu Sacramentum in Catechismo Concil-
Trid. Part. 2. c. 1. definitur: *Res sensibus subiecta, que ex Dei
stitutione sanctitati, & iustitia, tūm significanda, tūm efficien-
tia habet.*

Dicitur 1. *Res sensibus subiecta seu, ut loquitur S. Doctor
q. 60. art. 2. ad 4 signum sensibile:* quia hoc ad suavem De-
providentiam pertinuit, ut per res exteriores, & signa qua-
da

Sacra
m
i
f
i
stros
niniu
ratio.
m po
ctor
oud s
ulta &
eret Sa
amen
phel
m m
reil
um E
men
patu
ad no
frà d
oncili
Dein
ficien
Octo
em D
a qua
dar

dam sensibilia ad cognitionem & perceptionem rerum spiritualium & divinarum veluti manu duceremur: *Si anima incorporeus esses, ut ait S. Chrys. Homil. 83. in S. Matth.)* nūdē ipsa dona in corpore a tibi trādidisſet; sed quia corporiconiuncta est anima tua, ideo rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.

Dicitur 2. Ex Dei institutione: Sacramentum enim non est signum naturale aut physicum, sed ex sola Dei voluntate & institutione, cuius solius est instituere signa illa, quæ justitiam & sanctitatem significare & conferre possint; sicut illius solius est sanctitatem ipsam & iustitiam efficere, ut docet S. Thomas: p. 3. q. 64. a. 2. quod tamen non obstat, quin ut idem S. Doctor afferit art. 3.) Christus Dominus, etiam in quantum homo fuerit causa ministerialis principalis ipsorum Sacramentorum, ad eorumque interiores effectus non solum meritorie, sed etiam efficienter in ratione causa instrumentalis operetur.

Dicitur denique, *Sanctitatis & iustitiam significandam* tūm efficiētā vim habere: quibus verbis indicatur Sacramentum esse signum quoddam practicum, cuius usu seu applicatiōne fideles interius ex opere operato sanctificantur, & exteriorius veluti Symbolo seu nota quadam ab aliis Gentibus discernantur: quæ omnia ex dicendis pleniū & faciliū poterunt intelligi.

Est autem observandum hac ultima definitionis partula Sacra menta legis gratia præsertim distingui à Sacramentis legis naturæ & Mosaica: quamvis essent signa quædam sensibilia ad sanctitatem & iustitiam significandam divinitus instituta, unde Apostolus dicit, Circumcisio nē fuisse Rom. 4. Signaculum iustitiae fidei; non tamen illius efficiētā & ex opere operato conferenda vim habebant, ut docet S. Thomas: q. 62. a. 6. unde idem Apostolus illa vocat *In firma & egena elementa*: Gal. 4. & S. Augustinus, Lib. 19. contra Faust. cap. 18. vetera (inquit) Sa cramenta promittebant gratiam, nostra vero ea exhibent.

*

A 2

SEC

SECTIO II.

Vtrum Sacra menta nova legis consistat rebus & verbis tanquam materia & forma.

Ad juvandam humanæ mentis imbecillitatem in percipiendis iis, quæ ad Sacramentorum rationem spectant, Ecclesia divinitus inspirata certos loquendi modos adinvenit, & ex eterum naturalium similitudine deduxit per quos ideam quamdam, licet aliquatenus imperfectam, veram tamen & certam mysteriorum illorum super naturalium conciperemus. Sicut igitur cernimus subtilitas omnes corporeas constare duobus principiis componentibus, materia scilicet & forma; sic ad percipiendam naturam Sacramentorum duas veluti partes in unoquoque illorum distinguendas esse docuit; unam quæ materia, alteram quæ forma rationem obtineret. Ita expressè determinatur in Concil. Florent. in Decreto Eugenii Papæ, ubi post enumerationem septem Sacramentorum nova legis huius verba subjunguntur. *Hac omnia Sacra menta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam formæ & personâ ministri.*

Est autem observandum nomine rerum, quæ dicuntur esse instar materiae, intelligi id omne, quod in Sacramentis indeterminatam habet significationem; nomine verborum id, per quod illud determinatur: exempli gratia in Baptismo aqua naturalis se habet instar materiae quia (ut docet S. Thomas q. 60. a. 6.) Significare potest ablutionem propter suam humiditatem, & refrigerium propter suam frigiditatem. Sed cum dicitur (ego te baptizo) manifestatur quo d' aquâ utimur in Baptismo ad significandam emunationem spiritualem.

Quare an materia formæ conjungi debeat, & simul pore cum illa existere, ut Sacrementum validè conficiatur. Respondetur id ex cuiusque Sacramenti natura ei dignoscendum. Nam in confectione Sacramenti Euchari-

stia requiritur, ut eo ipso tempore, quo verba formæ profertur, materia præsens sit; hanc enim ut præsentem significat pronomen demonstrativum (*hoc vel hic*) quod in forma ponitur. In Sacramento autem Poenitentia, cum forma non significet applicationem materiæ, sed proferatur per modum judicij, nec in judicio requiratur ut sententia judicis cum rei accusatione tempore conjuncta sit; hinc fit, ut in hoc Sacramento non requiratur, ut absolutionis forma cum confessione & aliis actibus poenitentis, qui materia locum tenent, tempore coniungatur. In aliis vero Sacramentis quæ in actione aliqua transiente consistunt, & quorum forma applicationem ipsius materia significat; quamvis aliqui doctores arbitrentur ad illorum validitatem satis esse, ut moralis aliqua conjunctio inter materiam & formam reperiatur adeoque validum verbi gratia fore Baptismum, si statim quoque post ablutionem verba formæ proferantur, aut post formæ prolationem ablutio sequatur; certior tamen & tunc decideret in praxi est aliorum omnium doctorum sententia ubi prius afferunt materiam ac formam simul reipsa debere regis haec conjungi, ita ut simul tempore, materia Sacramenti applicetur & verba formæ proferantur; aut saltem priusquam materia applicatio finiatur, formæ prolatio inchoetur; vel vice versa. Ita glossa in cap. (*detrahet.*) causa i. quest. 1. Joan. Major. Richardus, Scotus, Paludanus, Sylvester, Navarrus, & alij quos citat & quibus subscribit Vivaldus in Candelabro aureo n. part. tit. i. num. 15.

Cæterum ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ de unoquoque Sacramento in particulari dicenda sunt, Theologi communiter duplicem distinguere solent materiam in Sacramentis, saltem in iis quæ in usu seu actione transeunte consistunt (qualia sunt omnia novæ legis Sacraenta præter sanctissimam Eucharistiam, ut suo loco explicabitur) remotam scilicet & propinquam. Materia remota dicitur res illa, circa quam actio Sacramenti exercetur, ut aqua naturalis in Baptismo, oleum balsamo mixtum in Confirmatione, &c. Materia vero propinquam dicitur ipse actus, seu usus illius rei sensibilis, puta ablutione, uncio, &c.

A 3

SEC-

S E C T I O III.

Vtrum ad confiencia Sacra menta determinata res ac determinata verba requirantur.

Ad propositam questionem communis Theologorum responsio est affirmativa; nimirum, supposita institutione Sacramentorum novae legis divinitus facta, ad valorem illorum confectionem res eadem & eadem verbis requiri determinate secundum ipsius Christi Dominii constituentis voluntatem. Ratio est; quia, cum Sacramentum confici nequeat nisi in rebus illis & verbis, quae ex instituto Dei gratiam sanctificantem significare ac efficere possunt (ut constat ex dictis Sectione prima) si Deus significationem illam & efficaciam certis tantum & determinatis rebus, certis item & determinatis verbis imposuit, sequitur quod non nisi rebus & verbis illis a Deo determinata Sacramentum confici possit. Ita argumentatur S. Doctor 60. a. 5. & 7.

Quod confirmari potest ex eo quod concilium Trident. Sess. 21. cap. 2. declarat Ecclesiam posse in Sacramentorum dispensatione statuere vel mutare ea, quae suscipientium utilitati seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaverit; Salvatamen illorum substantiam. Quibus verbis significat non esse in Ecclesia potestate immutandi ea, quae ad Sacramentorum substantiam pertinent; sed esse prorsus necessarium retinere omnia illa, quae ex divina institutione determinata sunt. unde etis S. August. Lib. 6. cont. Donat. cap. 25. *Certa sunt inquit verba angelica, sine quibus non potest Baptismus consecrari: & lib. 20. cont. Faust. cap. 13. Noster calix & panis certa consecratio mysticus, sit nobis Corpus Christi.*

Estantem observandum determinationem illam in ten-

teria & forma, seu rerum & verborum, non esse a qualem & ejusdem rationis in omnibus Sacramentis nova legis. Quod enim spectat ad materiam, determinatio illius pertenda est praesertim ex aptitudine ad usum ipsius Sacramenti secundum institutionem divinam; unde sit, ut aqua congelata, quamvis eiusdem speciei sit cum liquida; non est tamen materia Baptismi sufficiens; quia non est apta ad corporalem ablutionem. E contrario in Sacramento Poenitentiae, quilibet dolor de peccatis ex supernaturali aliquo motivo elicitus, licet non eiusdem speciei, sufficit ad illius Sacramenti validitatem; quia scilicet dolor ille quoque ex motivo supernaturali elicitus, ac proinde cuiuscunque sit speciei, est dispositio sufficiens ex parte poenitentis confitentis ad absolutionem peccatorum recipiendam, ut infra suo loco explicabitur.

Quod vero spectat ad formam; cum in reliquis sex Sacramentis certa quedam & determinata verba ore prolata requirantur, in Matrimonio signa & nutus ad consensum de presenti exprimentur verborum loco substitui possunt, ut suo loco dicetur.

In aliis etiam Sacramentis, quae certa verba ore prolata requirunt, determinatio verborum illorum desumenda non est ex qualitate soni syllabarumque quibus illa constant, sed ex significatione; ita ut eadem determinatae verba censeantur, quorum eadem est significatio, ut docet S. Thomas citato art. 7. in resp. ad 1.

Quares 1. Undenam scire possumus, quænam sint res illæ determinatae, verba item determinata, quæ ad validam Sacramentorum confessionem ex divina institutione necessariò requiruntur. Respondet id constare, partim ex scriptis scripturis, partim ex traditione divina, quam ex ipsis Ecclesiæ vel expressa declaratione vel continua praxi discimus. Vnde S. Dionysius Libr. de Eccles. Hierarchia cap. 1. sic loquitur: *Primi duces Sacerdotatum numeris visibilibus signis cœlestia Sacraenta tesuerunt, & partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradidereunt.*

A A

didejunt,

diderunt. Quid autem scriptura vel traditio de propria iuris
forum Sacramentorum materia & forma doceat explicatur,
cum de unoquocumque illorum in particulari agetur.

Quare 2. quænam mutatio in rebus illis & verbis divi-
nitatis determinatis Sacramentorum validitatem impe-
diat. Respondet mutationem quamcunque in rebus il-
lis aut verbis, seu in materia aut forma, si substantia
lis sit, Sacramentum irritum & invalidum reddere; sin ve-
ro tantum accidentalis, validè quidem, sed tamen illicite
confici Sacramentum, nisi necessitas aut alia legitima cau-
fa excusat. Ita S. Thom. citata q. 60. art. 8. & communite
alii

Tunc autem materia Sacramentorum mutatio sub-
stantialis censetur, quando tanta est, ut secundum com-
munem usum & estimationem hominum differat ratio-
ne & appellatione à materia, quam Christus præscriptis à
Ecclesia usurpat; sive differentia illa sit specifica, sive non
sit, ut rectè docet Suares disp. 2. de Sacr. sec. 4. exempli gratia
farinacea massa nondum pista & igne cocta, non est ap-
pta materia ad conficiendum Eucharistia Sacramentum
quia secundum communem usum & estimationem ho-
minum non est panis, sive eandem specie formam physi-
cam cum ipso pane habeat, sive non.

Contraria ratione mutatio illa materia censetur acci-
dentalis, si materia secundum communem usum & es-
timationem eadem sit, licet qualitas fortasse aliqua illi de-
sit, quæ ex præcepto Ecclesiastici necessitate alias requiri-
tur; pura si panis ille sit ater, fermentatus, &c.

Similiter forma Sacramentorum mutatio illa substancialis censi-
eri debet, cum tanta est, ut communi hominum
judicio non retineat eum sensum, quem habet forma
Christi præscripta: quod si sensum illum retineat, qualis-
cunque mutatio fiat, accidentalis tantum est. Ita S. Th. ci-
tato art. 8.

Ex quo intelligitur mutationem formæ fore tantum ac-
cidetalem: exempli gratia, si sit solius idiomatis; ut si quis
baptizet vel consecret lingua vulgari vel græca: si fiat ali-

qua

qua verborum transpositio, oratione eundem sensum tenuente: si vox aliqua derrahatur, quæ non pertineat ad substantiam formæ; aut si verbum aliquod addatur, quod tamen illius sensum non evertat: item si consueta formæ verba mutantur in alia synonyma; dicuntur autem synonyma, quæ idem, non quomodounque, sed eodem modo, id est tam explicitè & distinctè significant: si denique verba formæ corruptè proferantur, ita nihilominus ut tota illa oratio corruptis dictiōibus constans, habita ratione materia cui applicatur & aliarum circumstantiarum, juxta communem hominum concipiendi modum, eundem inaudientium animis sensum generet. In his omnibus & similibus casib⁹ mutatio formæ censetur esse tantummodo accidentalis, ut docet S. Th. q. 60 a. 7. ad 3. & post illum Paludanus, Sotus & alij, quos citat & sequitur Laymanus tract. i. de Sacram. in commun., cap. 4. Hæc autem mutatio accidentalis, quamvis (si advertenter & sine ultra rationabili causa fiat) ministrum peccati reum efficiat, ipsius tamen Sacramenti validitatem non impedit.

SECTIO IV.

Vtrum, & quare Sacraenta novæ legis gratiam conferant.

Quod spectat ad primam quæstionis propositæ partem, certum est ex fide, novæ legis Sacraenta gratiam conferre, quoquaque modo illam conferant. Huic veritati oppositus olim fuit error Messalianorum, qui teste S. Damasceno lib. 5. de hæres. vim sanctificandi non tribuebant Sacraentis, sed solis precibus: à quo errore non longè absunt nostri temporis Hæretici, qui (ut observat Bellarminus tom. 3. lib. 2. c. 2.) gratiam, quæ in Sacramentorum susceptione recipitur, non eorum efficacia aut virtuti, sed soli suscipientium fidei adscribunt.

Refellitur hæc error, & veritas nostra fidei probatur.

A: 5:

ex

ex scriptura, cuius testimonii variis expressè constat Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Ordinem, & extreamam Vnctionem gratiam conferre: unde sequitur, &c alii Sacraenta eundem effectum habere, cum horum & illorum sit par ratio.

De Baptismo constat ex his verbis S. Ioan. 3. *Nisi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto &c.*, quibus regenerationis spiritualis, qua per gratiam fit, aquæ Baptismali tantum causa tribuitur.

De Pœnitentia S. Ioan. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: quibus significatur ut declarat concil. Trid. Seff. 14. c. 1. & 3.) Sacerdotes in Sacramento Pœnitentia per absolutionem vere peccata remittere, ac proinde gratiam conferre.

De Eucharistia S. Ioan. 6. *qui manducat me, & ipso vivo propter me, vita scilicet gratia*.

De Ordine 2. ad Timoth. 1. *Admoneo te, ut resuscites gloriam Dei, quae est in te per impostitionem manuum mearum.*

De Extrema Vnctione denique S. Iacob 5. *unguentescum oleo in nomine Domini, &c. & si in peccatis sit remittentur ei. Vbi declaratur vis huius Sacraenti ad peccata remittendam proindeque ad gratiam conferendam.*

Probatur 2. ex Concil. Florent. in decreto Eugenii, & Tridentino Seff. 7. can. 6. & 7. ubi expressè definitur *Gratiā confiri per novā legis Sacraenta semper, & omnibus quantum est ex parte Dei, sicut & ea suscipiant.*

Probatur 3. ex S. Aug. In Ps. 73. expressè afferente *Sacraenta novi testamenti dare salutem: Et Chrysost. Homil. 6. ad pop. dicente Deum per visibilia signa (Sacraenta scilicet) invisibilem largiri virtutem.*

Quod spectat ad secundam partem propositæ questio-
nis, certum est etiam ex fide, Sacraenta novæ legis gra-
tiam producere & conferre, non solùm in quantum susci-
pientes ad aliquem actum fidei aut alium pium affectum
objectivè excitant, ut dicunt Hæretici; sed propria virtute
& efficacia, non quidem principaliter (quod solius Dei
proprium est) sed instrumentaliter, & (ut loquuntur Do-
ctores) ex opere operato. Vi

Vt hæc veritas facilius intelligatur observandum est gratiam conferri ex opere operantis in aliquo Sacramento idem esse, atque conferri intuitu meriti ipsius operantis, seu illius qui est conficiens, vel administrans Sacramentum, aut illud suscipiens. Ex opere autem operato gratiam conferri idem esse, ac conferri gratiam præcisè vi ipsius operis operati, id est, facti, prout iuxta divinam institutionem faciendum est.

His observatis veritas nostræ assertionis probatur, & error oppositus refellitur. 1. authoritate scripturarum quæ supra relata sunt, ex quibus satis aperte colligitur Sacra-
menta, efficacia aliqua & virtute sibi propria, preindeque ex opere operato remissionē peccatorū & gratiam conferre.

Probatur 2. authoritate Concilii Trid. Sess. 7. can. 8. Si quis dixerit per ipsa nova legis Sacra-
menta non conferti gratiam ex opere operato, anathema sit.

Probatur 3. authoritate S. August. c. 12. cont. Faust. ubi dicit vim Sacramentorum esse inenarrabilem; & cap. 16. Sacra-
menta nova legis plurimum à legalibus distare, & esse virtute
maiora, utilitate potiora: atque virtus Sacramentorum, novæ
legis nec esset inenarrabilis, nec maior aut potior virtute
Sacramentorum antiquæ legis, si eo tantum modo gra-
tiam conferrent, quo asserunt Hæretici. Item S. Cypriani
Ser. de Cœna Dom. ubi dicit: *Sacramentis inesse aeterna vita
effectum;* Et S. Bernardi in Serm. de eadem Cœna Domini:
*Si quis vestrum (inquit) non tam sacer modo, ne tam acerbos sen-
tit iracundia motus, invidiae, luxuria, aut ceterorum huiusmodi;
gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus Sa-
cramenti operatur in eo.*

Addimus Innocentium III. summum Pontificem, qui lib. 3. c. 5. de mysteriis Missæ dicit *Missæ a sacrifice confere
gratiam, licet per malos ministros; quia, etiam si opus operans for-
tasse sit immundum ex parte ministri. attamen opus operatum
est semper mundum respectu Dei.*

Quærunt Theologi, utrum Sacra-
menta novæ le-
gis moraliter tantum an etiam physicè gratiam produ-
cant:

Résp.

Resp. 1 certum esse Sacraenta nova legis semper esse causas morales gratia, quæ ex opere operato conferuntur dignè suscipientibus; siquidem ad gratiam illam producendam & suscipientibus largiendam movent ipsi Deum gratia omnis authorem & largitorem, qui ideo gratiam illam tunc vult conferre, quia Sacramentum testè perfectum & debite susceptum est. Sunt autem causa morales non quidem principales, sed tantum instrumentales; tum quia sic vocantur à Concil. Trid. Sess. 6. cap. 7. tum quia causa moralis principalis ipsius gratia est Passio Christi Domini (ut ibidem dicitur) in cuius solummodo virtute Sacraenta hunc suum effectum attingunt.

Resp. 2. probabilissimum esse Sacraenta novæ legis non tantum moraliter, sed etiam physicè gratiam producere. Ita Cajetanus disp. 9. de Sacr. Ser. 2. q. 62. a. 12. & 3. Alanus Cardinalis, & plures alij quos citat & sequitur Suares; Quibus etiam favere videtur S. Doctor: q. 62. a. 1. 2. & 3. & SS. Patres id satis aperte innuere videntur, cum modum illum, quo Sacraenta gratiam producunt, admirabilem aut inexplicabilem esse dicunt: ut S. Cyrilus Alexand. libr. 4 in S. Ioan. c. 24. ubi de Sacramentorum effectu loquens, *Quomodo autem [inq. it] id fiat, nec mente intelligere nec lingua dicere possumus, sed silentio atque firma fidei suscipimus: Et S. August. tract. 8o. in S. Ioan. Vnde (inquit) tanta virtus aquæ, ut corpus sanguis & cor abluant?* Atqui virtus illa Sacramentorum nec tanta esset, nec ineffabilis aut incomprehensibilis dici deberet, si moraliter tantum gratiam produceret: cùm hæc moralis efficientia facile intelligi & explicari posset. Item S. Leo Papa Serm. 5 de Nativit. afferit *Virtutem Altissimi, qua fecit, ut Maria parere Salvatorem, facere quoque ut regeneret unda credentem: atqui Beatissima virgo non solum moraliter, sed etiam physicè ad Incarnationem Christi Domini concurreat: ergo, &c.*

Hinc obiter colliges quanta sit Sacramentorum nova legis excellentia & dignitas, quanta virtus & efficacia illis insit; proindeque quanti à nobis illa estimari, qua reverentia tractari & suscipi oporteat, & quantæ Deo optimè maximo illorum authori & largitori gratia debeantur.

SEC

SECTIO V.

*Quam gratiam Sacraenta nova legis
conferant.*

Dicendum 1. certum esse, ut ex antè dictis patet, Sacraenta omnia novæ legis conferre gratiam sanctificantem, sive primam ut Baptismus & Pœnitentia, sive illius augmentum ut reliqua Sacraenta: de quibus suis locis fuit agetur.

Dicendum 2. Sacraenta novæ legis præter gratiam sanctificantem conferre quoque virtutum supernaturaliū habitus & dona Spiritus sancti, sive illorum habituum & donorum augmentum. Id constat tum ex Concil. Trid. Sess. 6. cap. 7. afferente justificationem non esse solam peccatorum remissionem, sed & sanctificationem & renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae, & donorum; & in ipsa justificatione cum remissione peccatorum simul infundi fidem, spem, & Charitatem; cuius quidem justificationis causam instrumentalem dicit esse Baptismi Sacramentum: tum etiam ex eo quod juxta communem & certam Theologorum doctrinam, gratiae sanctificantis infusionem perpetuo comitatur habitum illos & donorum infusio, ut in priori hujus operis parte, tractatu de gratia explicatum est.

Dicendum 3. præter gratiam sanctificantem, dona, & virtutes, Sacraenta nova legis conferre quædam auxilia gratiae auxilia conducentia ad consequendos proprios fines, ob quos ipsa Sacraenta instituta sunt. Ita Sanctus Thomas q. 62. ubi expressis verbis dicit, *Gratiam Sacramentalem addere supra gratiam communiter dictam, & super virtutes & dona, quoddam divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem.*

Et certè nisi hoc verum esset, frustra tot Sacraenta instituta forent; eundem siquidem effectum haberent, ad quem unum illorum abundè sufficeret.

Quæstes

Quæres 1. quænam sint illa specialia gratiæ auxilia, quæ à Sacramentis novæ legis conferuntur.

Reip. illa esse, quæ in Concilio Florent. in decreto Egenii Papæ enumerantur his verbis. Per Baptismum spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia roboramur in fide; renati autem & roborati, nutrimur divina Eucharistia almonia. Quod si per peccatum aggritudinem incurvamus anima, per Toremntiam spiritualiter sanamur. spiritu literatam & corporaliter (prout anima expedit) per extrema Vocationem: per Ordinem vero Ecclesie gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium augetur corporaliter. Quæ quidem omnia distinctius & facilius intelligentur ex in quæ infra de unoquoque Sacramento in particulari descendunt.

Quæres 2. utrum Sacraenta gratiam sanctificant & prædicta auxilia conferant omnibus suscipientibus.

Resp. certum esse ex fide, ac in Concil. Trid. Sess. 7, can. 2. definitum, gratiam sanctificantem per Sacraenta nova legis, quantum est ex parte Dei, semper & omnibus eis rite suscipientibus conferri. Quod autem spectat ad illa specialia auxilia, dicendum est illa tribui omnibus, qui gratiam ipsam sanctificantem ex Sacraenta dignè suscepint; dispositio enim illa quæ sufficit ad recipiendum primarium Sacramenti effectu qui est gratia ipsa sanctificans, sufficit etiam ad secundarium, qui in illis actualibus auxilijs consistit. Tribuuntur autem illa specialia auxilia non statim atque Sacraementum recipitur, sed ijs temporibus & occasionibus quibus aptum & conveniens videtur illi, qui est (ut ait Propheta Psal. 9.) *Adiutor in opportunitatibus in tribulatione*, ut fusus explicat Gammachæus ad q. 62 c. 1. Ex qua doctrina sequitur (quodvalde notandum est) nulla eiusmodi auxilia ex opere operato unquam illis tribui, qui ob defectum dispositionis ex Sacramento indignè suscepto gratiam sanctificantem nunquam recipiunt; cum gratia illa sit primarius Sacramenti effectus, in quo reliqui veluti radicantur.

Quæres 3. utrum Sacraenta novæ legis æqualem semper gratiam conferant.

Resp.

Resp. questionem illam in duplici sensu accipi posse:
1. an diversa Sacra menta, verbi gratia Baptismus & Eu-
charistia, aqualem conferant gratiam: & dicendum est
conferre in aqualem; cum probabilissimum sit Deum
voluisse per Sacra menta perfectiora & digniora ceteris
paribus majorem & uberiorum gratiam conferre: est autem
de fide, & in Concilio Trid. Sess. 7. can. 3. definitum, Sacra-
menta omnia non esse inter se paria, sed alia aliis dignio-
ra esse & excellentiora. Vnde infertur Sanctissima Eu-
charistia Sacramentum majorem & uberiorum praeterea alijs
Sacramentis conferre gratiam, cum omnium dignissi-
mum & praestantissimum sit, ut satis indicat Concilium
Trid. Sess. 13. cap. 1. & seq. & multiplici ratione probat S.
Doctor. q. 65. a. 3. Vbi etiam secundum dignitatis locum
tribuit Ordini, tertium Confirmationi, quartum Baptis-
mo, quintum Extremam Unctioni, sextum Poenitentia, &
septimum Matrimonio.

2. Proposita quæstio intelligi potest, utrum unum &
idem Sacramentum aqualem omnibus illud suscipienti-
bus conferat gratiam: & dicendum est eo majorem con-
ferre, non modo ex opere operantis sed etiam ex opere
operato, quo perfectius ad illud dicitur. Quod con-
statum ex Concilio Trid. cap. 7. sess. 8. Vbi loquens de
adulterorum justificatione, cuius instrumentalem causam
dicit esse Baptismum, expresse asserit illos justitiam reci-
pere Secundum propriam eiusque dispositionem & cooperatio-
nem: tum ex autoritate S. Doctoris, S. Bonaventuræ
& aliorum quos citat & quibus subscribit Gamma-
ehæus: ad q. 62. cap. 2. Tum etiam ex eo quod ad suavem
providentiam Dei pertinere videatur, ut melius & perfe-
ctius dispositis maiora & uberiora gratia suæ munera lar-
giatur.

Hæc autem melior & perfectior dispositio consistit
præsertim in majori perfectione, intensione, continuatione
& multiplicatione actuum fidei, spei, charitatis, religio-
nis, &c. qui in ordine ad Sacra menti susceptionem eli-
ciuntur; sive tunc elicantur cum Sacramentum suscipi-
tus

tur; sive antea in ordine ad illud elicit fuerint: ex quibus tam evidentur cæteris paribus melius disponere & etus illi, qui eo tempore exercentur, quo Sacramentum aetu suscipitur.

Dices inde sequi gratiam illam uberiorem, quæ melius dispositis tribuitur, fore ex opere operantis, cum detur intuitu meriti ipsius suscipientis.

Resp. actus illos, per quos homo ad Sacramentum aliquod suscipiendum disponitur, spectari posse duobus modis: 1. prout sunt ex se alicuius gratia meritorij: 2. prout passim disponunt subiectum suum, & magis aptum reddunt ad effectum Sacramenti recipiendum. Et sic duplex illis responder gratia: si spectentur priori modo, gratiam merentur ex opere operantis; si posteriori, reddunt hominem aptum ad majorem gratiam sacramentalem ex opere operato recipiendam.

Instabis, sacramenta agere necessariò, ergo æqualiter.

Resp. verum esse, si subiecta sint æqualiter disposita; falsum verò, si inæqualiter: sicut sol æqualiter undequaque lumen suum diffundit, quod tamen maximè inæqualiter in corporibus inferioribus recipitur; aliter siquidem in diaphano, aliter in opaco, aliter in stellis, aliter in luto & lapidibus impolitis.

SECTIO VI.

Vtrum per aliqua Sacra menta imprimatur character.

NO MINE characteris intelligitur signum quoddam spirituale, quod animæ per quædam Sacra menta imprimitur, de quo.

Dicendum 1. Ejusmodi characterem verè imprimi animæ per susceptionem quorundam Sacramentorum. Ita S. Tho. & communiter omnes, estq; de fide, ut in Concilio Florent. & Trid. definitum, ut infra dicetur.

Probatur 1. ex cap. I. ad Ephes. In quo & credentes signati
e fide.

stiu: ubi Apostolus loquitur de signaculo spirituali quod accipitur in Baptismo, prout hunc locum exponunt SS. Chrysoft. Hieron. & alii apud Bellarminum tom. 5. l. 2. c. 20. Item 2. Corinth. 1. ubi Apostolus de Confirmationis Sacramento loquens Vnctioni illius signaculum conjungit. *Vnxit nos Deus, & signavit nos.*

Probatur 2. ex S. Ambrof. lib. 1. de Spiritu sancto: *Spiritus signatur, inquit, ut splendorem atque imaginem eius tenere possumus, quod est utique spirituale signaculum:* & S. Aug. Serm. de gestis cum Emerico; ubi loquens de Baptismo: c. 6. *Iste, inquit, est character imperatoris mei;* de isto charactere militibus suis. *Vel potius comitibus suis,* ut hunc imprimerent ei quos congregabant eastris eius, praesepit dicens: *Ite, Baptizate oranes gentes in nomine Patri, &c.*

Dicendum 2. Characterem illum esse indelebilem, nec ullis peccatis posse obliterari; ac proinde Sacraenta que illum impriment, iterari non posse. Ita S. Tho. a. 5. Et expressè definitum est in Concilio Florent. in decreto Eugenij, & in Tridentino sess. 7. can. 9. Et ante praefata Concilia id ipsum docuerunt SS. Patres, Vr. S. Cyril. Hierosolym. præfat. in catecheses, ubi Baptismi Sacramentum per effusus definiens dicit esse *signaculum sanctorum & indeleibile:* & S. Aug. libro 2. c. 13. cont. Epist. Parmeniani loquens de Baptismo & Ordine, dicit Sacraenta illa non minus inharrere apostatis quam corporalem notam imperatoris militibus fugitiis; ideoque illa non esse iteranda, dum apostata redirent ad Ecclesiam.

Docet autem S. Thomas characterem illum manere etiam post hanc vitam, non solum in animabus beatorum, sed etiam damnatorum; in illis quidem ad majorem ornatum & splendorem, in ipsis vero ad majorem ignominiam & confusionem.

Dicendum 3. tria tantum. Sacraenta imprimeant characterem; Baptismum scilicet, Confirmationem, & Ordinem. Ita S. Doctor; & constat ex Concil. Florent. in citato decret. Eug. & Tridentino sess. 7. can. 9. & etiam ex praxi continua totius Ecclesie, qua tria illa Sacraenta iterari

iterari non posse, alia verò quatuor iterari posse aperi demonstrat: cuius quidem discriminis alia sufficiens causa afferri non potest, nisi quod tria illa impriment characterem, reliqua verò non impriment, ut fusè probat Bellarminus. l. 2. de Sacram. c. 22.

Quarunt Theologi quid sit propriè character ille Sacramentalis? Omissis varijs super hac re doctorum sententiis, omnium probabilissimè loquuntur illi, qui juxta doctrinam S. Thomae q. 63. a. 2. & 3. afferunt characterem illum esse qualitatem quādam spiritualem supernaturalem quæ tria præterim efficit in anima cui imprimitur. Primi est, quod conserat quandam potestatem spiritualem ea peragenda quæ ad cultum divinum spectant. quæ quidem potestas est vel passiva ut in Baptismo, per cuius characterem redditur homo idoneus ad alia Sacramentalia & valide suscipienda; vel activa ut in Ordine & Confirmatione: per Ordinem enim efficitur homo idoneus ad Sacraenta aliis ministranda; per Confirmationem vero ad fidem profitendam. Secundum est, quod hominem Christo Domino configuret, à quo tamquam summa sacerdote derivatur omnis potestas spiritualis; & ideo, qui charactere aliquo Sacramentali insigniti sunt, Christo Domino similiores efficiuntur præ alijs, qui simili charactere non sunt insigniti. Tertium deniq; est, quod consignet hominem, cumque ab alijs secernat, qui ejus inodi characterem non receperunt; ita ut (verbi gratia) illi qui charactere sacerdotali prædicti sunt, quovis in loco vel statu reperiantur, per totam æternitatem ut tales agnosciri poterunt & ab aliis distingui: quæ omnia fusius explicata apud eundem Bellarminum c. 19. videri possunt.

SECTIO VII.

Quis sit numerus, & qua necessitas Sacramentorum nova legis.

CERTVM est ex fide septem esse Sacraenta nova legis, nec plura nec pauciora; scilicet Baptismum, Con-

Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremā Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium. Ita expreſe definitum habetur in Concil. Florent. in decret. Eug. & in Concil. Tridentino ſess. 7. can. 1.

Plura nullus unquam hæreticus agnovit, pauciora multi p̄fertim recentiores, qui, cum in eo ſolummodo inter ſe convenient quod veritati adverſentur, circa ipsorum tamen Sacramentorum numerum maximè ab invicem diſcrepant, & diſtrahuntur in varios & multiplices errores. Alii ſiquidem unum tantummodo Sacramentum eſſe contendunt: alii duo; alii tria recipiunt, nee tamen eodem modo. Quidam enim Baptiſtum, Eucharistiam, & Pœnitentiam inter Sacra menta ſolummodo numerant: alii Pœnitentia loco Matrimonium, alii Ordinationem ſubſtituunt: que omnia fuſius apud Bellarmi num lib. 2. de Sac. c. 23. explicata reperiuntur. Verum falſitas iſtorum dogmatum hæreticorum, & noſtræ fidei Ve ritas conſtat ex ſupradictorum concilio rum adeoque totius Ecclesiæ authoritate, quæ hunc ſepenarium Sacramentorum numerum definivit, erroresque omnes oppoſitos proſcripsit: & pleniū adhuc conſtabit ex iis quæ di eenda ſunt, cum de unoquoque Sacramento in particula ri agetur.

Quod ſpectat ad necessitatem Sacramentorum novæ legis, certum eſt abſolute loquendo, illorum institutionem ad ſalutem hominum non fuille neceſſariam; cum Deus ſine uiliis Sacramentis, ſive in ſtatu naturæ laſta, ſive in quoconque alio, potuerit per alia media homines ad ſalutem conſequendam efficaciter juvare: at verò ſuppoſita institutione Sacramentorum in ſtatu naturæ laſta diu nitus facta, dicendum eſt quædam Sacra menta neceſſaria eſſe neceſſitate medii, quædam ſolummodo neceſſitate p̄cepti; in quibusdam neutrā reperiiri neceſſitatem; in aliis utramque.

In primis enim Baptiſti Sacramentū reſpectu infantū ſola neceſſitate medii neceſſarium eſt, cum nullum aliud ad ſalutem conſequendam medium iſpis ſuppetat. Idem etiam

etiam Baptismi sicut & Pœnitentia Sacramentum in vel in voto suscepsum, necessitate tum medij tum præcepti necessarium est respectu adulorum, qui vel peccatum originale contraxerunt, vel post illud in Baptismo remisum, mortale aliquod actualle peccatum commiserunt.

Eucharistia quoad realem susceptionem, solius præcepti necessitate necessaria est. Ordo & Matrimonium, quamvis ad bonum commune totius Ecclesiaz maxime requirantur, ad salutem tamen uniuscujusque fidelium nullam, neque medij, neque præcepti necessitatem inferunt.

Quomodo autem ista intelligi debeant, & quæ sit etiam Confirmationis & Extremæ Vnctionis necessitas, infra suis locis explicabitur.

SECTIO VIII.

Quis fit minister Sacramentorum nova legis, & quæ in illo requirantur ad validam illorum administrationem:

SVPPONIMVS ex S. Doctore q. 64. a. 3. Christum Dominum in Sacmentis dupliceiter operari 1. quatenus Deus est, per potestatem supremæ & omnimoda autoritatis 2. quatenus homo est, per potestatem ministerij principalis, ratione cuius Sacra menta ipsa instituit, & ad eorum effectus concurrit, tum ut causa moralis & meritoria principalis, tum ut causa instrumentalis divinitati per unionem hypostaticam conjuncta: sicque primarius & præcipuus cuiusque Sacramenti minister est ipse Christus Dominus: unde sancti Ioannis cap. 1. de illo dicitur: *hic est qui baptizat. Hoc præsupposito.*

Dicendum 1. Christum Dominum alios sub se Sacramentorum suorum ministros instituisse, qui quidem secundum legem ordinariam debet esse homines viatores. Ita S. Thomas; a. 7. & constat ex varijs scripturarum testimoniis

niis: 1. Corinth. 4, Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum, &c. Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas alios autem pastores & doctores, &c. Hebræ. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, &c. qui condolere posset iis qui ignorant, & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate.

Diximus secundum legem ordinariam; fatemurenam cum S. Doctore suprà, Angelos posse extraordinariè Sacra menta ministrare. Vnde S. Augustinus lib. 2. c. 15. cont. Armenianum. Quod attinet, inquit, ad Baptismum, adest Deus qui dat, sive per se ipsum, sive per heminem, sive per Angelum.

Dicendum 2. in ministro, adhuc ut validè Sacramen tum aliquod administret, duo præsertim requiri.

Primum est sufficiens & legitima potestas; cum enim Sacra menta non nisi supernaturali modo agant, nec valide confici possint nisi juxta præscriptum divinæ institutionis; hinc aperte constat neminem ad illa conficienda esse idoneum, qui secundum rationem institutionis cuiusque Sacramenti sufficientem à Deo non accepit potestatem.

Hæc autem potestas respectu Baptismi secundum di vinam institutionem in omnibus quibuscumque viatori bus etiam infidelibus sufficiens reperitur; respectu Matrimonij, in omnibus fidelibus baptizatis nullo impedimentoo canonico obstrictis; respectu aliorum quinque Sa cramentorum, in iis solummodo qui sacerdotali aut Episcopi charactere sunt prædicti; quæ omnia suis locis fulsis explicabuntur.

Secundum est intentio conficiendi Sacramentum & ad eius effectum cooperandi, vel saltem in genere faciendi id, quod Christus faciendum instituit, vel quod ipsa Ecclesia facit. Ita S. Th. q. 64. a. 8. & expressè definitum habetur in Concil. Florent. in decr. Eug. & in Trid. sess. 7. can. II. Vbi anathema profertur in eum qui dixerit, In ministro

ministro, dum Sacramentum conficit, non requiri intentionem sicutem faciendi, quod facit Ecclesia. Ratio peti debet ex institutione ipsius Christi, qui ministros Sacramentorum suorum humano & rationabili modo ea confidere & ministrale voluit. Vnde & Apostolus vocat illos dispensatores, ut significet considerate & cum certa intentione illos operari debere, alias dissipatores potius dicendi essent.

Est autem observandum intentionem illam triplicem esse posse, habitualem scilicet, actualem, & virtualem. Habitualis intentio nihil aliud est quam propensio illi & facilitas concipiendi aliquam actualem intentionem, quæ quidem propensio & facilitas ex iterata sapientia Sacramentorum administratione oritur; & hæc habitualis intentio est insufficiens ad Sacramentum valide confiendum, ut docent Scotus, Gabriel, Richardus & alii apud Suarez; disp. 13. sect. 2. estque communis Doctorum sententia, & in praxi tenenda.

Actuallis intentio ea est, quæ aliquis Sacramentum conficiens, actu & de facto intendit confidere seu facere quod facit Ecclesia; estque optima & ad Sacramenti validitatem sufficientissima, non tamen absolute necessaria; quia sufficere potest virtualis, ea scilicet, quæ cum paulo ante actu exiterit nec revocata fuerit, ex illius vi minister actionem Sacramenti perficit: exempli gratia, cum quis ex intentione actualli celebrandi Missam & confiendi Sacramentum Eucharistia, sumit vestes sacras, & ad altare accedit; quod si postea in ipso consecrationi actu ex humana fragilitate distrahitur, dummodo verbi consecrationis super materiam aptam debite proferat, ne primam illam intentionem revocet, valide conficit Sacramentum: quia id facere cesserur vi actuallis illius intentionis quæ præcessit, & quæ causa extitit, cur sumpserit vestes sacras, ad altare accesserit, & alia egerit cum quibus consecratio habuit connexionem. Ita expresse S. Doctor art. 8 in resp. ad. 3. ubi dicit quod si in ipso exercitio actu cogitatio ministri ad alia rapiatur, ex virtute prima intentionis perficitur Sacramentum: cui subscribunt Scotus, Durandus,

Pal-

Paludanus, Gabriel & alii communiter omnes apud eumdem Suarem suprà sect. 3. ad q' 64. c. 3.

Observat autem rectè Gammachæus non requiri in ministro ex necessitate absoluta explicitam & formalem intentionem faciendi, quod Christus instituit, vel quod facit Ecclesia; sed sufficere quamcunque aliam æquivalentem: exempli gratia, ut minister apud se velit hic & nunc fungi officio suo, vel quod solent alii sacerdotes & quod aliquis ab illo petit, scilicet sacramentaliter absolvat, &c omnia enim ista & alia similia æquipollenter includunt intentionē Christi & Ecclesiae, ut per se liquet.

Dices si Sacramentorum validitas penderet ab intentione ministri, inde consequens fore ut nullus securo & tranquillo animo esse possit, nec certò scire utrum verè absolutionem Sacramentalem receperit, vel Baptismi Sacramento fuerit initiatus; cum certò scire non possit, an minister sufficientem intentionem haberet. Respondetur ad securitatem illam & tranquillitatem animi sufficere debere, quod spectatis omnibus circumstantiis nulla occurrat rationabilis causa dubitandi de Sacramenti suscepit valetate: imò rectè monet Gammachæus suprà, quod, sicut ex præcepto charitatis unusquisque judicia omnia temeraria & iuspiciones contra proximum, ac proinde contra quemcunque Sacramentorum ministrum abidere debet; siceriam dubitationes omnes, quæ de illius legitima & sufficienti intentione suboriri possent, repudiare teneatur. Vbi etiam subiungit probabilem esse Alexandri Ajenis, Durandi, Gabrielis & aliorum Doctorum sententiam, qui existimant in eo casu, in quo ex malitia vel ignorantia aut inadvertentia ministri, intentio sufficiens in collatione Sacramenti alicuius non esset adhibita Christum Dominum tanquam summum Sacerdotem, qui nusquam deest in necessariis, defectum illius Sacramenti suppleturum esse eo modo, qui infinitæ eius in nos charitati magis congruit; quod etiam docet S: Thomas a. 8. in resp. ad 2.

Quares

Quæres utrum in ministro, præter legitimam potestem & sufficientem intentionem, requiratur insuper fiducia & gratia sanctificans.

Resp. 1. neutram requiri ad Sacramenti validitatem, expressè definitum est in Concil. Trid. less. 7. can. 12. de Sacramentis in genere & can. 4. de Baptismo, & olim definitum fuerat in Concilio Niceno 1. can. 19. Carthagin. 1. ca. 1. & à summis Pontificibus Leone magno Epist. 77. ad Nectaram, & Gregorio magno lib. 9. registri Epist. 61.

Respondetur 2. ad hoc ut minister non modò validus sed etiam licet sacramentum conficiat, fidem & gratiam sanctificantis statum in eo requiri. Ita S. Doctor, & constat ex S. Dionysio c. 1. de Eccles. Hierarch. Vbi dicit quod *Malis non est fas nec tangere Symbola id est Sacraenta: & S. Aug. lib. 2. c. 10. cont. Parmenianum; Omnia Sacraenta cum obstante indignè tractantibus, presunt tamen per eos dignitatem.*

Id ipsum confirmat S. Doctor ex Sanctitate Christi De mini principalis Sacramentorum Ministri, cui in acto Sacramentali, sicut inferiores ministri per cooperationem suam uniuntur, sic & per sanctitatem conformari debent juxta illud: *Lev. 19. Sancti estote, quia ego sanctus sum.*

Ex dictis colliges, quotiescumque aliquod Sacramentum conficiendum est, illius ministrum ante omnia inscire debere, an peccati alicuius mortalis sibi conscius & si ita esse deprehendat vel dubitet, illud prius Sacramentali confessione, si fieri possit, sin minus saltem perfectæ contritionis actu expiare; alijs grave sacrilegium committeret, si lethalis alicuius culpæ reus sacra illa materia tractaret.

Excipitur tamen casus necessitatis urgentis, v.g. Baptismus pueri moribundo conferendi; tunc enim quam primus illius saluti omisssus quibuscumque aliis, consulendum est nec peccaret qui Baptismum tunc licet in peccato mortali ministraret, si contritionis elicienda tempus non supppereret, ut docet S. Thomas q. 64. a. 6. ad 3. & post illum Lambertus ad quaest. 64. disp. 4. a. 7. Vbi etiam additum est:

esse peccatum mortale ex se & genere suo, si quis in statu peccati mortalis Eucharistianu alteri sumendam porrigat; sicut nec si parochus vel alias sacerdos ab eo delegatus in tali statu adsistat celebrationi Matrimonii: in illa siquidem actione non ministri sed testis honorarii personam sustinet, ut infra suo loco dicetur: nec etiam si Diaconus vel Subdiaconus in statu peccati mortalit solemniter ministrent; quod etiam ante illum docuit Sotus, Valentia, Suarez, Henriquez, Vasques, & alii apud Laymannum cap. 7. de Sacram. Quamvis Angelus Sylvester, Victoria, Navarrus & alii apud eundem existimant Diaconum & Subdiaconum tunc mortaliter peccate; quod confirmari posse videntur ex eo quod dixit S. Doctor, In 4. dist. 5. q. 2. a 2. quod quicunque in peccato mortali existens exhibet se ministrum Ecclesia in quocunque spirituali, peccat. Quamvis autem prior sententia sit maximè probabilis; in praxi tamen tutius est, ut ante quamlibet functionem solemnem cuiuscunque ordinis sacri minister, si noxa alicuius lethalis conscius sibi sit, actum perfectæ contritionis semper præmittat.

Quæres, utrum à malis ministris liceat Sacra menta recipere. Respondeatur cum distinctione: vel enim ministri illi sunt iij, quibus incumbit ex officio Sacra menta ministrare, ut Parochus, Episcopus; aut iij, quibus id non ex officio sed ex delegatione tantum incumbit. Rursus hi vel sunt expositi ad Sacra menta ministranda, ut quando confessarius aliquis sedet in loco ubi audire solet confessiones: vel non sunt expositi. Hac distinctione supposita, Dicimus 1. nullum Sacra mentum solo Baptismo excepto, licet recipi posse ab iis ministris qui ab Ecclesia non tolerantur. quales sunt nominatim excommunicati, degradati, &c. addunt aliqui etiam in articulo mortis absoluttonem Sacra mentalem licet recipi posse à Sacerdotibus etiam non toleratis. Ita Canus in relect. de Poenit. p. 5. Azor instit. moral. part. 1. lib. 8. c. 11. q. 12. & habetur in declaratione Cardinalium ex collect. Ioan. Gallemar in cap. 7. fess. 14. Concil. Trid.

B

Dici-

Dicimus 2. ab iis quibus ex officio Sacraenta ministrare incumbit, quamvis mali sint, quamdiu tamen Ecclesia tolerantur, licitum est etiam nulla urgente necessitate Sacraenta petere ac recipere: neque enim suditus qui tale jus habet, ob Superioris malitiam illud mittere censetur.

Dicimus 3. ab iis, quibus ex officio Sacraenta ministrare non incumbit, si sint expositi & ab Ecclesia toleratur, licitum esse Sacraenta recipere, & ipsi administrantes illa fibi solis nocent, ut habetur can. *Suscitantibus*; quæst. 8.

Dicimus 4. à malis ministris, qui nec expositi sunt Sacraenta ex officio ministrare tenentur, non licet petere, si nulla urgeat necessitas: nomine autem malorum ministrorum intelliguntur illi, qui notoriè in peccato quo mortali existunt, Verbi gratia concubinarii publici: peccatis enim occultis nemo judicare debet. Ratio huiusmodi est, quia hoc esset verè ad peccandum eos inducere. Videri potest Toletus lib. I. cap. 92.

CAPVT SECUNDVM.

De Sacramento Baptismi.

SECTIO I.

Quid sit Baptismus, & quæ eius necessitas.

BAPTISMUS nomen, quod à græca voce derivatur, significatque ablutionem seu immersionem ex Christi Domini instituto ab Apostolis & deinceps ab universa Ecclesia usurpatum est (ut dicit Catechismus Conc. Trid. Part. 2. cap. II.) significandum illud Sacramentum, in quo per exterioris corporis ablutionem aqua naturali factam sub praesertim verborum forma confertur gratia.

D

Docet autem S. Thomas Q. 66. a. 2. institutum fuisse hoc Sacramentum à Christo Domino eo tempore, quo à S. Ioanne in Iordanie baptizatus est : quod etiam docet S. Ambros. lib. 2. in Luc. Baptizatus, inquit, Dominus non mundari volens, sed mundare aquas ; ut abluta per Christi carnem, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis ius haberent.

Est autem hic obiter observandum, Baptismum illum à S. Ioanne collatum à Sacramento Baptismi longè diversum esse, ut expressè definitum est in Concil. Trid. Sess. 7. can. 1. de bap. quod vel ex ipsis S. Ioannis verbis fatis liquet : *Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiam : qui autem post me venturus est ; ipse vos baptizabit in Spiritu sancto.* S. Matth. 3. Vbi manifestam exprimit differentiam inter suum & Christi Baptismum; quod ipse in aqua solum, id est in ceremonia quadam exterâ ad pœnitentiam exterius disponente; Christus vero in Spiritu sancto baptizaret; id est quod per exteriorem ablutionem quam instituit, Spiritum sanctum seu gratiam sanctificantem conferret. Huic veritati subscribunt unanimiter SS. Patres, quos fusè refert Coccius tom. 2. Thesauri cathol. lib. 5. de Baptismo art. 5.

Iam quod spectat ad ipsius Baptismi necessitatem, certum est ex fide Sacramentum Baptismi omnibus cuiuscunque ætatis, sexus & conditionis hominibus. non tantum præcepti sed etiam medii necessitate necessarium esse.

Probatur 1. ex his Christi Domini verbis S. Ioann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei :* quæ verba S. Ambrosius Lib. 2. de Apr. cap. ultim. explicans, *Vtique , inquit , nullum exceptit, non infantem . non aliqua præventione necessitate , &c.*

Probatur 2. auctoritate Conciliorum Cartag. & Milevit. Apud S. August. epist. 90. & 92. in quibus proscriptus est error Pelagianorum, qui censebant parvulos sine Baptismo salutem posse consequi. & Concilii Constantiensis, ubi deinde condemnatus est idem error à Vgiclo reno-

vatus: & denique Tridentini less. 7. can. 5. de Bapt. ubi an-
themma proferatur in eum, qui dixerit Baptismum ad salu-
tem necessarium non esse.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. 3. de orig. anima, cap. 9. & lib.
1. de peccat. meritis & remiss. cap. 18, & ex S. Hieronymo
lib. 3. cont. Pelag. & aliis SS. Patribus à Bellarmino Lib.
de bap. cap. 4. fusè relatis; ex quibus constat Baptismum
ta esse omnibus sive parvulis, sive adultis necessarium,
sine illo nullus ab originali peccato mundari aeternamque
salutem consequi possit.

Hæc est tamen differentia inter parvulos & adultos,
quod illis ad salutem necessarius sit Baptismus re ipsa sul-
ceptus, his vero vel in re vel in voto: quod expresse decla-
ravit Concilium Trident. cap. 4. less. 6. ubi dicit justifica-
tionem à peccatis, post Evangelium promulgatum sine lava-
tione regenerationis, aut ejus voto fieri non posse.

Per vorum autem Baptismi intelligitur illius suscipien-
di desiderium & propositum, non nudum aut simplex, se-
fidei & perfectæ contritioni coniunctum; quia sine illis
virtutibus nulus adultus extra Sacramentum iustificati-
porest, ut constat ex iis que in priori huius operis pan-
diximus tract. 6. cap. 4. Sect. 5. Quod confirmari potest
eo quod dixit S. August. l. 2. contra donat. cap. 22. fidem co-
versionis inque cordis id, quod ex Baptismo deerit, posse supple-
si forte ad celebrandum Mysterium Baptismi in angustiis ten-
porum succurriri non potest; quod ostendit exemplo Ce-
nelii Centurionis ante talem Baptismi susceptionem iu-
stificati.

Neque dicas superfluam fore postea realem Baptismi
susceptionem; Ut enim idem S. Pater cap. 21. de eode
Cornelio dixerat, quod & de quolibet alio dici potest,
etiam Spiritu sancto jam accepto Baptizari non uisset, contem-
ptanti Sacramenti reus extitisset.

Docet etiam S. Thomas q. 66. a. 11. & 12. Martyrium p.
Christo perpeccatum posse vicem Baptismi supplere &
salutem consequendam sufficere: quod etiam constat
eo quod Christus Dominus dixit, S. Matth. 16. Qui perde-

derit animam suam propter me, inveniet eam quibus verbis S. Augustin. Lib. 2. de orig. an. cap. 12. afferit Martyres: quibus contigerit ante pro Christi nomine occidi quam Christi Baptisma est dilui, exceptos esse ab hac sententia; nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c. & libr. 3. cap. 4. de Symb. ad Catechumenos dicit sanctos Innocentes, Ab Originali peccato fuisse suo sanguine dilutus: Vnde sequitur secundum ejus mentem (quod & plurimi Theologi afferunt) martyrium singulari Dei dispensatione, non modo ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, gratiam conferre.

Ex his facile est intelligere quid S. Doctor art. 11. & cum eo communiter Theologi significare velint; cum triplex Baptismus, fluminis, flaminis, & sanguinis distinguunt: Baptismus enim fluminis, est Baptismus in re susceptus: Baptismus flaminis, est Baptismus in voto: Baptismus denique sanguinis, est martyrium quod morte pro Christo perpella consummatum est.

SECTIO II.

Quae sit materia Baptismi.

Dicendum I. aquam naturalem esse remotam Baptismi materiam. Id constat ex his Christi Domini verbis S. Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & c.* quæ de Sacramento Baptismi per aquam naturalem conferendo intelligenda esse declaravit Concil. Trident. sess. 7. can. 2. de Bapt. Vbi & aquam naturalem materiam Baptismi esse definitivit; quod & in Concilio Florent. in Decret. Eug. & in Conei. Lateran cap. Firmiter de summa Trinitate antea definitum fuerat. Nomine autem aqua naturalis intelligitur illa quæ est elementaris & simplex, sive fit ex mari, sive ex flumine, aut fonte, aut palude, aut etiam ex pluvia, ut docet S. Thomas q. 66. a. 3. & 4. In quo singularis prorsus elucet divina in homines misericordia benignitas quod ad Sacramentum tantæ necessitatis & utilitatis

B. 3.

conf.

conficiendum, (ut observat Catech. Trid. p. 2. c. 2.) materiam illam delegerit, quæ semper praesto est atq; ab omnibus ubique facile parari potest.

Hinc colliges aquas omnes artificiales & alios humores mixtos, exempli gratia, aquam quæ ex rosis aut aliis floribus vel herbis elicetur, item quæ ex sale resolvitur, chrymas etiam, salivam, & similes liquores qui ab aqua naturali specie differunt, non esse idoneam & sufficiem Baptismi materiam: è contra verò Baptisnum validum confici posse ex quacunque aqua naturali quamvis accidentaliter immutata, dummodò veram aquæ naturali formam secundum communem hominum aestimationem retineat; nihilque proinde ad hujus Sacramentum validitatem conferre, si aqua calida sit aut frigida, pura impura, vel ex glacie, nive, grandine expressa, aut aliquo quore alieno in modica quantitate permixta; omni eiusmodi aquæ communis est Theologorum sensus, & pressa S. Thomæ Doctrina a. 4. posse Baptismi Sacramentum validè confici: validè inquam; nam ut licet ministretur, aqua pura quantum fieri poterit adhibita est.

Dicendum 2. materiam proximam Baptismi esse ablutionem ex aqua naturali, ut constat ex illis Christi Domini verbis: *S. Matth. cap. ultim. Baptizantes eos in nomine Patris &c.* & ex communī Doctrina & praxi totius Ecclesie cum enim aqua sit materia remota Baptismi, oportet materiam ejusdem proximam in applicatione ipsius materiæ remotæ, quæ per ablutionem fit, consistere, constat ex dictis capite præcedenti. Vnde S. Doctor quod a. q. ad 3. dicit fieri Sacramentum, non in ipso elemento, sed in homine, cui adhibetur elementum per usum ablutionis.

Quæres 1. qualis ablutio ad Baptismum requiratur
Resp. quod, quamvis olim Baptisnum ut plurimum fieri per immersionem; certum est tamen per effusionem quae aut aspersionem aquæ validè conferri posse, ut docet S. Thomas; a. 7. Et usus communis Ecclesiæ declarat.

& ab ipsis Apostolis incepit; Actor. 2. & 4. Vbi dicuntur uno die tria hominum millia baptizasse, quod non nisi per aspersio factum fuisse probat Isambertus disp. 2. a. 1. ad cit. quæst.

Cæterum nihil ad validitatem Sacramenti refert. utrum unica vel tripla ablutio aut immersio fiat, ut observat Catech. Trid. p. 2. c. 2. & olim declaravit S. Gregorius lib. 1. ep. 41. ad Leandrum. Retinendus est tamen usus, qui in unaquaque Ecclesia particulari receptus est, sicut monet idem Catechismus.

Quæres 2. quanta ablutio sit ad Baptismum necessaria. Respond. tantam requiri quæ secundum communem loquendi morem verè ablutio dici possit, ad quod unica gutta sufficere non censetur; sed ea quantitate aquæ opus est, ut is qui baptizatur, verè dicatur ablui. Ita docent Sotus, Suares, & alii apud Laymannum cap. 3. de Baptismo. Observat tamen recte Isambertus ad Baptismi validitatem sufficere posse guttas aliquot, quæ corpus tangent cum aliqua sui divisione & partium successione quod ad scrupulos tantum amoyendos hic admonamus, non vero ut ex aliquo humano respectu Sacramenti huius minister in illius collatione aliquot tantum guttas adhibeat, ne verbi gratia infantuli alicuius nobilis corpus ex aquæ frigore tantillum lœdatur, cum in Sacramentotæ necessitatis ea semper aquæ quantitas adhibenda sit, quæ ad eius validitatem citra quocunque dubium sufficere possit.

Quæres 3. quænam corporis pars ablui debeat ut validus sit Baptismus. Respond. Baptismum haud dubie validum fore, si caput hominis abluatur: quod docet S. Thomas q. 68. a. 11. ad 4. & Ecclesiæ præcepto faciendum esse constat ex cap. Postquam vos, de consecrat. dist. 4. & ex Catech. Trident. part. 2. cap. 2. Validum quoque fore existimant Sotus, Suares, & alii apud Laymannum cit. cap. 3. & etiam Isambertus ad quæst. 66. disput. 3. artic. ultim. Si scapula, pectus, & alia ejusmodi notabilis pars abluatur.

Cæterum si alia pars minùs notabilis, verbigratia manus, pes, &c. rancummodo ablueretur; ut si infans ingressu ex utero materno manum vel pedem proferret, tunc si immineat aliquod vitæ periculum, baptizandum quidem esset; sed cum dissentiant inter se Doctores, utrum valeat eiusmodi Baptismus, docet S. Thomas loco citato & post illum Alexander Alensis p. 4. q. 17. m. 3. & alii communiter, remoto postea infantis periculo Baptismus esse sub conditione reperendum. Addit Laymannus sibi præ sentiendum idem esse, si infans pelle adhuc illa, quæ vocant secundinam, circumdatus, propter periculum baptizetur; cum à quibusdam dubitetur sit pars infantis quod etiam similiter dici debet, si soli capillaqua perfunderentur: quamvis enim Sotus, Henriquez, Toletus Vasques & alii apud eundem Laymannum suprà existimat ad Baptismi validitatem id sufficere; quia tamen iuramentum non est, & alii Doctores contrarium sentiunt, ideo tuius est in re tanti momenti Baptismus sub conditione repetere, cum nunquam satis tutò æternæ animarum saluti, quæ ex hoc Sacramento penderit, consuli posse.

SECTIO III.

Quæ sit forma Baptismi.

Baptismi forma hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filiī, & Spiritus Sancti.* Quod constat ex Concilio Lateranensi cap. firmiter de Summa Trinitate Florentini indecret. Eug. & Tridentino sess. 7. can. 4. Parte 2. cap. 1 de Baptismo; additurque in Romano Catechismo formam illam à Christo Domino Apostolis ac toti Ecclesiæ traditam fuisse S. Matth. 28. his verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

In qua quidem forma exprimi debet primò actio ipsius ministri, ut docet S. Thomas: q. 66. a. 3. Vnde Alexander

totius

tertius cap. de Baptismo & ejus effectu dicit quod, si quis puerum ter in aquam immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & non dixerit (Ego te baptizo) non est puer Baptizatus. Et in decreto saepius citato Eugenii post relata formam, qua Graeci in Baptisimi collatione utuntur quae est eiusmodi: Baptizetur vel Baptizatur servus Christi N; in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: dicitur Baptismum sub tali forma collatum, esse validum, quoniam in illa, Exprimitur actus qui per ipsum exercetur ministrum, cum invocatione Sancta Trinitatis.

Exprimi 2. debet persona baptizanda, ut significat idem S. Doctor supra; & constat tum ex citato cap. si quis tum ex praefato Catechismo Tridentino, & etiam ex ipso usq; & praxi totius Ecclesie, quae in forma Baptismi personam baptizandam semper exprimere solet; tum denique ut ostendatur inter baptizantem & baptizatum esse deberre distinctionem, aliumque esse qui baptizatur & alium qui baptizat, ut habetur cap. Debitum extra de Bapt. & e- jus effectu; proindeque neminem posse seipsum bapti- zare.

Exprimi 3. debet unitas divinitatis ut afferit S. Doctor supra; Vnde S. Hieronymus super cap. 4. ad Ephes. Non ba- ptizamur, inquit, in nominibus Patris &c. sed in uno nomine, quo intelligitur Deus & S. Aug. Lib. 3 contra Maxi. Arr. cap. 32. dicit conferri Baptismum In nomine, non in nominibus; quia hi tres unum sunt.

Exprimi denique debet explicita & distincta prolatione & invocatio trium personarum sanctissima Trinitatis, Pa- tris, & Filii, & Spiritus sancti, ut docet S. Thomas: art. 6. & constat tum ex citatis Christi Domini verbi, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, tum ex Con- cilio Lateranensi cap. firmiter, tum ex epistola Zachariae ad Bonifacium Episcopum quae refertur cap. in Synodo de consecr. dist. 4. ubi dicitur quod si lotus in fonte Baptismatis qui fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit baptizatus. Quod similiiter ante illum docuerant S. Cypria-

nus epist. 63, ad Iubaianum, sanctus Leo Epist. 4. sanctus Augustinus loco proximè citato contra Maximinum, plures alii.

Observat autem S. Doctor a. 5. ad 7 expressam Patris Filii & Spiritus sancti mentionem, & invocationem forma Baptismi esse ita necessariam. ut si quis alias vocem quamvis idem significantes adhiberet; ut si diceret in nomine Genitoris, & Geniti, & ab utroq; procedentis, Baptismum tamen minimè perficeret: quod etiam post illud docent plures alii quos citat Suares disp. 21. Seçt. 4.

Dices Act. 8 referri quod nomine Christi baptizabatur viri ac mulieres; non ergo in nomine Patris, & Filii, Spiritus sancti.

Resp. 1. probabile esse quod docet S. Thomas ad 1. Apostolos id ex speciali revelatione & dispensatione initio nascentis Ecclesiae aliquando fecisse; ut nomine Christi, quod erat odiosum Iudeis atque gentilibus, honorabile redderetur.

Resp. 2. probabilius adhuc videri Apostolos non quam in solius Christi nomine baptizasse, cum nullus alicuius Patrum (ut observat Vasques disp. 143. c. 2.) Apostolis aut eorum discipulis contemporanei fuerit illius revelationis aut dispensationis mentionem fecerit. imò S. Clemens lib. 2. const. Apost. cap. 23. S. Dionysius cap. 3. Eccles. Hierar. S. Iustinus apolog. 2. pro forma Baptismi, trium personarum sanctissima Trinitatis expressum divino præcepto servandam esse declarant: quod iam in can. 48. & 49. Apostolorum præscribitur.

Quare, quòd dicitur Apostolos baptizasse in nomine Christi, intelligendum est baptizasse auctoritate ac potestate ipsius Christi; quo sensu de creditibus in se dixit Christus: S. Marc. ult. In nomine meo damoniam effici. Vel baptizasse in nomine Christi; quia baptizantes exprimebant nomen Filii simul cum nomine Patris & Spiritus sancti, ut intelligit S. Cypria. epist. 73. ubi explicans S. Petri verba Acto 2. Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu sic ait: Iesus Christi mentionem facit Petrus,

quasi Pater omissteretur, sed ut Patri quoque Filius adiungetur.

SECTIO IV.

Quis possit Baptismum conferre.

DICENDVM 1. quemlibet hominem viatorem, si-
ve virum sive mulierem, sive fidelem, sive infidelem
posse validè baptismum conferre. Id constat ex Con-
ciliis Lateranensi & Florentino sectione præcedente cita-
tis & etiam ex cap. Ad limina 30. quæst. 1. & cap. Romanus de
consecr. dist. 4. idque ita institutum à Christo Domino
fuisse docet S. Tho. q. 67. a. 3. ut Sacramentum ad salutem
necessarium à quocunque homine in casu necessitatis va-
lidè conferri posset.

Dicendum 2. quemlibet hominem non modò validè
sed etiam licet Baptismum absque solemnitate (in solo
tamen casu necessitatis) conferre posse. Id constat tum ex
Conciliis & canonibus suprà citatis, tūm ex antiquis Pa-
tribus qui id expressè docent, ut Tertullianus lib. de Bapt.
cap. 16. Vbi dicit in casu necessitatis *Laicus esse ius Baptizandi*: quod etiam docet S. Hieron. dialog. cont. Luciferianos
paùlò ante medium, idque affirmat suo tempore ubique
receptum & usitatum fuisse. Diximus / absque solemnita-
te) id est absque ceremoniis illis quæ in collatione Baptis-
mi ex Ecclesiæ præcepto adhibentur; nam si laicus cere-
monias illas usurparet, peccaret mortaliter, fieretque irreg-
ularis, ut habetur cap. si quis extrà de non ordinato mini-
strante,

Observat autem S. Doctor, q. 67. a. 4. & post illum Palu-
danus, Sotus, Sylvester, Navarrus, & alii apud Layman-
num cap. 7. de Bapt. in casu necessitatis hunc ordinem esse
servandum; ut præsente proprio pastore non baptizet dia-
conus, præsente item Diacono non baptizet Clericus in-
ferior aut laicus, imò etiam præsente clero non esse con-
veniens laicum baptizare, sicut nec præsente viro mulie-
rem : additque idem authoris fore peccatum mortale, si

præ-

præsente sacerdote laicus aut inferior clericus baptizan
præsumeret; veniale solummodo, si inter alios cleri
cos inferiores & laicos, vel inter virum ac mulierē præ
tus ordo invertatur; immo nullam fore culpam, si ordinis
illius invertendi causa aliqua subsit, ut quia obstetrix mu
lius & certius novit modum baptizandi; vel quia viru
s non decet accedere ad baptizandum puerum nondum
maino ex utero matris editum.

Dicendum 3. Episcopum in diœcesi, presbyterum cu
rum in parœcia sua esse ordinarium Baptismi ministrum
De Episcopo aperte constat, cum sit in diœcesi sua prima
& ordinarius pastor; Vnde Tertullianus lib. de apt. c.
Dandi Baptismum. inquit, habet ius summus sacerdos qui
Episcopus, de hinc presbyteri, &c.

De sacerdote curato etiam similiter constat ex usu
praxi totius Ecclesie, & ex Rituali Romano tit. de Bap
Opusc. de Parœc. & Parœc. orig. c. 7. Vbi dicitur quod Leg
timus Baptismi minister est Parochus, vel alius sacerdos à Pa
rocho vel ab Ordinario loci delegatus; unde etiam (ut obse
vat Ioan. Filescus) Ecclesia Parœciales olim vocabant
Ecclesia baptismales.

Id præterea confirmat Isambertus ad qu. 67. disp. 1. a.
ex eo quod actus baptizandi solémniter (ut ibidem pa
bat) sit actus pastoris ordinarii proprius: ubi etiam add
Parœcum præsente Episcopo suo citra illius consensu
(quem honoris & reverentie causa postulare debet) lic
baptizare non posse; quod colligit ex epist. 80. S. Leonisa
Episcopos Galliæ.

Dicendum 4. quemlibet alium sacerdotem, qui nec
Episcopus est nec parœcus, non nisi ex huius vel illius deli
gatione seu licentia Sacramentum Baptismi posse licit
administrare. Ita S. Thomas, qu. 67. a. 4. ad 2. cui subscr
bunt Suarez disp. 31. seft. 4. Vasques, à Valentia, Henr
iques, & alii apud Laymannum cap. 7. de Bap
Vnde sequitur sacerdotem illum peccatum mort
litter, qui absque proprii Sacerdotis licentia expel
ta aut saltem rationabiliter præsumpta, sollemniter bapti
zat

zaret; quod etiam docet Gammachæus ad citatam qua-
tionem. 67. capit. 1. & Isambertus ad eandem quæst. disput.

i. a. 5

Et autem observandum non modò sacerdotes sed et-
iam Diaconos ex Episcopi vel Parœci commissione posse
solemniter baptizare, ut Doctores suprà citati afferant,
cum hac tamen differentia: quod sacerdoti tanquam legi-
timo ministro committi possit pro libito proprii sacerdo-
tis, Diacono vero non nisi urgente aliqua necessitate: &
præterea Diaconus absque Ordinarii licentia solemniter,
baptizans non modò peccet mortaliter, sed etiam fiat ir-
regularis, ut habetur cap. *Si quis exirà de non ordinato mi-*
nistrante; Sacerdos vero idem faciens peccar quidem, sed
nullaxi irregularitatem contrahit.

SECTIO VI.

*Qui Baptismum suscipere possit, & quæ disposi-
tiones ad id requirantur.*

CERTVM est quemlibet hominem in statu viæ capa-
cem esse baptiimi percipiendi, cum Christus Domi-
nus dixerit: *Iuntes docete omnes gentes baptizantes eos,* 5.
Math. 28. &c. Et de adultis quidem nulla est difficultas;
cum sicut ad doctrinam Evangelicam audiendam, sic et-
iam ad percipiendum Baptismum sint idonei: de infantib-
us vero rationis usum nondum assecutis negant kuius
temporis Anabaptista, qui (ut refert Bellaminus Lib. i. de
Bap. c. 8.) contendunt non nisi adultis conferendum esse
Baptismum; ideoque infantes iam baptizatos; cum ad æ-
tatem adultam pervenerunt, iterum rebaptizant; unde &
Anabaptistarum nomen fortiti sunt: contra quos fides ca-
tholica docet, parvulos etiam nondum rationis usum
assecutos, sive à parentibus catholicis, sive ab hereti-
cis aut infidelibus prognati sint, Baptismi suscipiendi esse
capaces.

Probatur hæc veritas & error oppositus refellitur,
cum ex his Christi Domini verbis; *Math. 19. Si nes-*

ut nolite eos prohibere ad me venire: talis est enim regnum ca-
rum: tum ex Concilio Milevitano cap. 2. ubi haec habentur
Placuit, ut quicunque parvulos recentes ab uteris matrum baptiza-
dos negat, anathema sit: tum etiam ex Concilio Viennensi
sub Clemente V. Clementina I. de summ. Trin. & fide Cat-
hol. & Concilio Trid. sess. 5. can. 4. ubi eadem veritas de-
finita est: denique ex S. Aug. quilib. 10. cap. 23. de Gen. a
litt. dicit hanc baptizandorum puerorum in Ecclesia con-
suetudinem esse traditionem Apostolicam.

Cum igitur hoc certum sit ex fide, queritur an infantibus
illi sint invitis parentibus baptizandi.

Resp. 1. infantes infidelium nondum rationis usu-
us secutos invitatis eorum parentibus non esse baptizandi:
si sub illorum cura & potestate remaneant, aut periculum
sit, ne ad eorum curam & potestatem redeant & ab illis
pervertantur; si autem ab illorum cura & potestate iuri
abstrahi possint, ita ut nullum sit periculum ne ad illos re-
deant aut ab illis pervertantur, tunc licet infantes illos et
iam invitatis parentibus baptizare; quod similiter licitum
est, in praesenti periculo mortis ipsorum infantium, im-
etiam invitatis eorum parentibus fieri debet; quia omni-
fuse explicat & probat Gregorius à Valentia. disp. 4. q. 3.
Bapt. p. 3.

Resp. 2. licitum esse invitatis parentibus Hæreticis filios illorum, secundum ritum Ecclesie baptizare. Ita ha-
betur cap. in Iudeis dist. 45. cum enim hæretici, ut pore &
psi baptizari, Ecclesie sint subditi, iuste ab illa compelli
possunt, ut filios suos Baptismi Sacramento secundum ritum Catholicum initiandos & in vera fide ac religione in-
struendos deferant; & si praestare id recusant, etiam invitati
illis id fieri potest.

Iam quod spectat ad dispositiones in suscipientibus
Baptismum necessarias, de adultis solùm quæstio intelli-
genda est: in parvulis enim fidem, intentionem, aut alias
similes dispositiones requirere aliud non est (ut di-
cit S. Augustinus Epistol. 57. ad Dard.) quia
ipsum

ipsis sensibus & evidentissimæ veritati velle contradicere.

Prima igitur dispositio ad Baptismum in adulto requisita est eius consensus. Ita S. Doctor q. 68. a. 7. & constat ex cap. *Maiores* extrâ de Baptism. & eius effectu & cap. *agrotantes* de consecr. dist. 4. & etiam ex ipso usu & praxi Ecclesæ, quæ ante ipsius baptisimi collationem interrogat baptizandum utrum velit baptizari. Non requiritur autem consensus actualis expressus, sed sufficit virtualis aut interpretativus, seu ut adultus actualē suscipiendo baptisimi aliquando habuerit voluntatem, eamque minimè retractaverit.

Secunda dispositio ad suscipiendum baptismum necessaria, est fides, sufficiensque doctrinæ Catholicæ notitia. Id constat tum ex script. S. Marc. ultim. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* & Act. 8. Eunicho Baptismum postulanti S. Philippus respondit: *Si credit ex toto corde, licet.* Vnde Ecclesia baptizandum super præcipuis fidei nostræ articulis interrogat, illiusque publicam professionem ab eo exigit.

Tertia dispositio est dolor de peccatis cum proposito servandæ legis divinæ. Id etiam constat ex his S. Petri verbis. *Act. c. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque Veterum:* & ex Concilio Trid. sess. 6. cap. 6.

Qualis vero esse debeat ille dolor, & ex quo motivo elicitus, quale item servandæ legis propositum, pleniùs constabit ex iis quæ dicentur infra cap. 5. de Sacramento Pœnitentia: ut enim recte docet, & probat Isambertus ad q. 68. disp. 6. a. 4. dolor qui ad Sacramentum Pœnitentia sufficit, ad sacramentum etiam baptisimi sufficiens esse censetur.

Porro cum hæ tres dispositiones ad baptismum fructuose recipiendum in adulto requirantur, ad illius tamen validitatem solummodo prima necessaria est, ut constat ex cap. *Maiores* & cap. *de Iudeis* dist. 54. & ex S. August. lib. 2. cont. Petilianum cap. 35. & lib. de Cateches. rud. cap. 17. unde quando quis serio vult Baptismum percipere, quam-

vig

vis neque fidem neque de peccatis dolorem habeat, vestimentum
ipsius baptismi characterem recipit, non tamen gratia futura
sanctificantem neque alias effectus qui ab ipsa pendentibus in
de quibus agetur lect. sequenti.

Quæres 1. utrum infans in utero materno baptizandum possit. **Resp.** S. Doctor ibid ad 4.a 11. non posse; cum ei optat corpus in eo statu aqua tingi & ablui non possit; proinde sit conjecta (ut ibidem docet) ad Baptismum conferendum expestratio etanda est totalis egressio pueri ex utero: si tamen peti dent, iusta aliquid immineat, caputque primo egrediatur, in eo baptizari debet, nec est postea rebaptizandus, si eum per terpfecte nasci contigerit; quod si manum vel pedem autam sit, id liam similem p. item exerat, in illa similiter periculo imminente debet baptizari; quia tantum incertum est an iusmodi Baptismus validus sit, erit postea sub conditione iterum baptizandus.

Quæres 2. utrum monstrum baptizari debeant. **Resp.** monstra illa, de quibus dubitatur utrum animam rationalem habent, si nihil certi dignosci possit, immineatque mortis periculum, sub hac conditione baptizari debet. **Si tu es capax Baptismi, ego te baptizo,** &c. Si vero nullum in mora periculum, consili poterant medici & alii experti, immo tutius extrem ad Episcopum deferre, ordinemque ab illo prescriptum sequi, ut declaratur in Rituali Romanorum titulo de Baptismo.

Quod si monstrum tale sit, de quo dubitetur an sit unus homo vel plures; baptizari non debet donec id discernatur; discerni autem poterit, si unum vel plura capita, unum vel plura pectora in eo sint; tunc enim totidem erant corpora & animæ hominibusque distincti, &c in eo casu seorsim singuli erunt baptizandi: si vero distinctio illa personarum non possit certo deprehendi, ut si duo quidem capita non vero duo pectora habeant; tunc in uno absolute baptizari debet, in altero sub conditione, ut in eodem Rituali prescribitur.

Quæres 3. an adulti amentes sint baptizandi. **Respond.** cum distinctione: vel enim fuerunt perpetuū amentes;

, vestimentes , nec speratur eos rationis compotes aliquando
atianfuturos esse; & talibus Baptismus conferri debet sicut & a-
udentiis infantibus: vel aliquando usum rationis habuerunt, &
postea in amentiam lapsi sunt ; & siquidem constet illos
in eis optasse, nec voluntatem illam mutasse , Baptismus illis e-
xinde sit conferendus; si vero id non constet, à Baptismi admini-
stratione abstinendum est. Ita habetur in Catechismo Tri-
entino. pars. 2. c. 2.

Dices videri tutius esse illos baptizare, cum in illis interpretativa Baptismi suscipiendi voluntas praesumti posse. Sit id est illos esse ita dispositos, ut si statuim suum agnoscant, & Baptismi necessitatem timent, haud dubie illumane suscipere vellent.

an*e* inscipere vellent.
tion*e* Resp*on*s*o* voluntatem illam interpretativam ad Baptis*m*um
minime sufficere, ut docet & probat Isambertus ad cita-
ram qu*a*st*o*. 68. disp*o*. 6. art*o*. 2. addit*u*que art*o*. 3. qu*o*d si Baptis*m*um
adul*o* conferret, in quo dis*po*s*it*io*n*es ad Baptis*m*um
necessari*o* requis*it*as non deprehenderet, peccati
mortalis reatum incurret.

SECTIO VI.

Quinam sint effectus Baptismi.

QVIN Q V E sunt præcipui huius Sacramenti effectus.
Primus est remissio quoad culpam peccati originalis,
& peccatorum omnium actualium si quæ ante Baptis-
mi susceptionem commissa sunt. Ita S. Doctor. q. 66. a. 1. &c
expressè definitum habetur in Concil. Florent. in decret.
Eug. & Trid. sess. 5. can. 5. & longè antea in Concil. Carth.
4. can. 1. inter præcipua fidei dogmata, qua Episcopus con-
secrendus profiteri debebat, reponitur istud de remissio
peccatorum per Baptismum. & S. Greg. Epist. 39. infide-
les illos vocat, *Qui dicunt peccata in Baptismate non verè sed*
superficie tenus dimitti.

Secundus effectus, est remissio totius poenæ peccatis debitis. Ita S. Doctor; artic. 2. & constat ex eodem Eugenij decre.

decreto, & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. Vbi dicitur par
in Sacramento Pœnitentia temporalem poenam non prisca
tam semper, ut in Baptismo sit, dimitti.

Id etiam confirmari potest ex universali Ecclesiæ p
quæ nulla unquam satisfactionis opera imponere so
baptizatis, sicut impónit sacramentaliter confessi : i
Catechismus Trid. suprà docet Id sine maximâ Sacram
iniuria fieri non posse.

Tertius effectus , est gratia sanctificans simul cum
nis & virtutibus infusis quæ illam comitantur ; Huius
xima Sacramenti virtute (ut loquitur Catechis. Trid sup
nos, non solum à malis, quæ verè dicenda sunt, liberamur ; ve
etiam eximiis bonis & munieribus augemur. Animus
noster divina gratia repletur, qua iusti, & filii Dei effecti, en
quoque salutis heredes instituimus . &c. Est autem gra
non solum per quam peccatorum fit remissio , sed divina qua
in anima inherens, ac veluti splendor quidam, & lux, qua
mas nostras pulchriores & splendidiores reddit. Huic vero gra
additur nobilissima omnium virtutum comitatus, qua in
mam cum gratia divinitus infunduntur,

Quartus , est ipsa gratia Sacramentalis Baptisi
quæ quidem (ut docet idem Catechismus) procedit
arctissima illa unione , qua per Baptismum Christo I
mino baptizati tanquam capiti suo membra copulam
& connectuntur ; quæque illos speciali modo adi
vandam divinam legem, Sacraenta dignè suscipienda
liaque religionis & pietatis officia debitè exequenda
biles reddit.

Quintus denique , est character qui per Baptismum
delebiliter animæ imprimitur , ut definitum est in Co
Trid. sess. 7. can. 9. unde (ut ibidem declarat) hoc Sac
mentum iterari non potest.

Ex his & aliis Baptismi effectibus, quos S. Doctor qua
69. & alii SS. Patres passim enumerant , colligi pot
quanta sit huius Sacramenti excellentia & dignitas, qua
ta etiam eiusdem utilitas & necessitas , ac proinde quæ
iustificatione præceperit Ecclesia, In tit. Rom. tit. de Bap

i dicunt parvuli recenter nati quād primū ad Ecclesiam Ba-
noni prisimi suscipiendi causa deferantur; & quād graviter pec-
cent parentes, qui ob inanes causas & vanos quosdam re-
spectus per plures dies huius Sacramenti subsidio infantes
privant, eosque beatitudinis æternæ amittendæ periculo
exponunt.

Est autem observandum quod, quamvis adultus qui fi-
cte Baptismum recipit, id est sine fide aut sine ullo dolore
de peccatis, characterem quidem illius non verò gratiam
recipiat; si tamen poste à fictionem illam per poenitentiam
removeat, tunc Baptismus omnem effectum suum confe-
queretur, ut docet S. Thomas a. 9. & 10. & ante illum docuit
S. Cyprianus Serm. de Pass. Dom. paulo ante finem; & S.
Aug. lib. 1. de bapt. cont. Donat. cap. 12.

Quærunt hīc Theologi an Circumcisio, quæ olim apud
populum Iudaicum divinitus instituta fuerat, peccato-
rum remissionem & gratiam sanctificantem ex opere ope-
rato contulerit.

Resp. negativè cum S. Doctore: q. 70. a. 4. Et confat
ex Concilio Florentino in decreto Eugenii, ubi dicitur.
*Sacramenta legi antiqua non causant gratiam, sed eam solum
per Passionem Christi dandam figurasse.*

Quamvis autem per Circumcisitionem non conferretur
ex opere operato gratia & remissio peccatorum, confere-
batur tamen ex opere operantis, in adultis quidem, per ac-
tum perfectæ contritionis, quo solo justificari posse pec-
catores extra Sacraenta novæ legis supponimus ex di-
cendis infra c. In parvulis autem per applicationem fidei
parentum vel aliorum, cuius quidem fidei signum erat
Circumcisio; idque in virtute futuræ Passionis ipsius Christi Domini. At verò ante institutionem Circumcisitionis
docet idem S. Thomas in resp. ad 2. *Probabile esse, quod pa-*
*rentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existenti-
bus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis
adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei.) sic ut adulti
pro seipso preces & sacrificia offerebant: qua ratione ex spe-
ciali Dei misericordia virtus Passionis Christi ipsis parvu-
lis*

lis applicabatur, sive à peccato originali emundabatur. Quod & similiter post Circumcisionem institutam ostendit. fœminis quæ illius capaces non erant, & de maribus monachis octavum diem (quo tantum eos circumcidere licet) decedentibus dici debet.

SECTIO VII.

Quanam sint ceremoniae in collatione Baptismi servanda.

CERTVM est ceremonias quasdam religiosas ab Ecclesia in solemini Sacramentorum administrationib. de maiorem Christiani populi devotionem excitand. Fit p. salva illorum substantia institui potuisse, & de facto p. per baptismi institutas esse; proindeque sine peccato contemcerem aut ab ipsorum Sacramentorum ministris omitti lib. de posse, ut expressè definitum est in Concil. Trident. Secundum can. 13,

Quod igitur spectat ad ipsius Baptismi ceremonias, Exicit Catechismus Romanus eas ad tria capita revocari p. tizans: quasdam enim Baptismi collationem antecedunt; quamdam comitantur; quasdam subsequuntur. Praquadas p. uas hic eo ordine, quo ab Ecclesia adhibentur, discimus.

Ac in primis ante Baptismi collationem aqua p. p. debet, qua sola in illius administratione uti licitum est. Consecratur autem baptismalis fons variis precibus exorcismis ab Ecclesia institutis addito. Catechumenorum oleo & sacro Chrismate juxta priscum Ecclesiæ m. rem, cuius testis est S. Cyprianus Epist. 70, & S. Basilius III. Secundum de Spiritu Sancto cap. 27. quam benedictionem seu consecrationem aqua baptismalis in vigiliis duntaxat Pascha ac Pentecostes faciendam esse docet Catechismus Rom. facit habetur cap. in Sabbatho de consecr. dist. 4.

Hæc benedictione aquæ supposita, qui Baptismo inquit tiand

dabandi sunt, adducuntur ad Ecclesiae fontes, atque ab ejus introitu tanquam indigni, ut pote qui adhuc potestari deus aemonis per peccatum mancipati sunt, excluduntur.

Et primò trinam insufflationem & varios exorcismos adhibet ad expellendum dæmonem, eo que ritu (qui in Ecclesia antiquissimus est) Non exorcizatur aut exsufflatur creatura DEI in infantibus [ut ait S. Augustin. Lib. I. de Symb. ad Cat. c. i.] sed ille sub quo sunt omnes qui cum peccato nascuntur.

Eadem etiam ratione signum crucis efformatur in baptizandi fronte aliisque partibus, ut per illud dæmon compescatur, omnesque eius machinae dissolvantur; quod ab obseruat S. Aug. lib. de Catech. rud. cap. 20. & S. Athanas. ion lib. de Incar.

Fit præterea impositio manus a sacerdote, variæque super piper baptizandum orationes ab ipso proferuntur: huius item ceremonia meminit Conc. Carthag. 5. can. 85. & S. Aug. lib. de pecc. merit. & remiss. c. 26. Catechumenos, inquit, secundum quemdam modum, per signum Christi, & orationem manus impositionis puto sanctificari.

Exinde sacerdos salem prius a se benedictum in os baptizandi imponit, ad significandam Baptismi gratiam, per quam homo a peccatorum putredine liberatur, & cœlesti Praquadam ac supernaturali prudentia donatur. Huius ceremonia mentionem fit in Conc. Carthag. 3. can. 11. & apud S.

Aug lib. I. Confess. cap. II. Postea idem sacerdos saliva aures & nares baptizandi um ettingit: aures quidem, ut eas ad Christi sermones percipibus endos aperiat; nares verò, ut virtutis ac pietatis bonum omentorem hauriat, ut explicatur cap. postea. de consecr. dist. 4. & docet etiam S. Ambr. lib. I. de Sacrament. cap. I.

Sequitur abrenunciatio, qua ad interrogationem sacerdotis baptizandus diabolo & omnibus operibus & pomis ejus abrenunciat: cuius ceremonia mentionem facit S. Dionysius lib. de Eccles. Hier. cap. 2. & S. Ambr. lib. I. de Sacrament. cap. 2. ubi hunc ritum expendens sic loquitur: Quando te sacerdos interrogavit: abrenunciavi diabolo, & pomis

& pompi eius? quid respondisti? abrenuncio. Abren-
saculo & voluptatibus eius? quid respondisti? abren-
Memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat series ca-
nis tuae, &c. Chirographum tuum tenetur non in terra
caelo &c.

Per illam abrenunciationem bello veluti dæmon
indicto Baptizandus in scapulis & in pectori inung-
Quasi athleta Christi (inquit S. Ambr. suprà) quasi ludi
huius saculi luctaturus, & (ut loquitur S. Chrysostomus)
in Epist. ad Colos. stadium iamiam ingressurus.

Post primitam illam unctionem baptizatus iterum
cerdote interrogatus super principis fidei articulis,
publicam professionem emittit: & de hac fidei profi-
ne loquitur S. Ambr. lib. de Sacram. cap. ult. & S. Aug.
8. Confess. cap. 2. ubi dicit hanc fidei professionem.
certis conceptis retentisque memoriter de loco eminentiore in
specie populi fidelis reddi solere ab iis, qui ad gratiam Ba-
ptismi accessuri sunt. Hæc autem professio fidei supposebat
baptizandi instructionem per Catechismum iam fa-
vnde adulti qui Baptismum olim petebant, priusquam
lum admitterentur, notabili aliquotemporis spatio
sebantur inter Catechumenos, de quorum instructione
Catechismum frequens habetur mētio apud SS. Pan-
præsertim apud S. Aug. lib. de fide & operibus c. 8. &
passim.

Tandem iterum elicito libero & publico baptizatus
consensu, confertur illi Baptismus, sive per immersio-
nem, sive per aquæ infusionem trinam vel unam in quo E-
sia cuiusque approbata consuetudo servanda est.

Postea baptizatus in vertice capitis sacro Chrismatu-
gitur, ut habetur cap. Si quis de alio de consecr. distinet
ubi dicitur Chrisma recens esse oportere, id est eodem
no in die Cœnæ Domini ab Episcopo consecratum. Quod
vis autem primis Ecclesiæ seculis omnis Unctio Christi
à solis Episcopis fieri soleret; postea tamen conce-
fuit, ut hæc Baptismalis unctio in vertice à Presbyteris
ipso posset, ut constat ex Concil. Carthaginens. 4, can. 3.

Tolet
Sacra
vara f
matic
sto cap
memb
re Chr
lari.
Ver
tur, &
tiæ pe
tum e
cujus
man,
loqui
de Te
De
datu
cem i
dente
ta ser
dam,
jus c
crum
Pr
Bapt
cafu
sed i
ti su
tism
S
fusci
unu
tum
de ce

Tolet. i. can. 20. Quæ autem in fronte fit, & propria est Sacramenti Confirmationis, solis Episcopis semper reservata fuit, ut suo loco dicetur. Significat autem hæc Christi. matio Baptismalis in vertice Baptizati illum ab eo die Christo capiti (ut loquitur Catechis. Roman. suprà) tanquam membrum coniunctum esse atque eius corpori insestum; & ea re Christianum à Christo, Christum vero à Christmate appellari.

Vestis deinde candida seu album sudariolum proferatur, & Baptizato imponitur, tūm in Symbolum innocentia per Baptismum restituta, & per totam vitam servandæ, tūm etiam in signum futuræ resurrectionis & gloriae, ad cuius spem baptizatus renascitur, ut explicat Catech. Roman. suprà, De hac veste candida Baptizatis imponi solita loquitur S. Ambr. lib. de initiandis c. 7. & S. Aug. Serm. 157. de Temp.

Demum traditur baptizato cereus accensus; ut ostendatur illum translatum esse à potestate tenebrarum in lumen & sortem Sanctorum, fidemque illam charitate ardenter, quam per baptismum accepit, usque ad finem vita servandam esse, ac studio bonorum operum augendam, ut in eodem Catechismo Rom. dicitur, Meminit hujus ceremoniæ S. Greg. Nazian. Orat. 40. in Sanctum lavacrum, & S. Aug. enarrat. in Psal. 65.

Præter suprà dictas ceremonias duo sunt adhuc ritus in Baptismo servandi. Primus est ut hoc Sacramentum extra casum necessitatis non in domibus vel in locis privatis, sed in Ecclesia in qua sacri Fontes huic ministerio destinati sunt, conferatur, ut habetur Clementina unica de Baptismo: ubi ab hac lege tantummodo excipiuntur regum & principum filii, qui tamen non in loco profano, sed in Oratione aut Sacello baptizari debent.

Secundus est, ut patrinus unus pro puerò è sacro Fonte suscipiendo, & matrina una pro puella, aut ad summum unus & una pro hac vel illo adhibeantur. Ita constitutum est cap. Non plures de Consecr dist. 4. & cap. quamvis de cognatione spiriti, in 6, & novissimè in Concil. Trident.

Scil.

Sess. 24. cap. 2. De reform. Matrim. inter quos & baptizantem ex una parte, & baptizatum patremque ac matillius ex altera, contrahitur cognatio spiritualis, non lumen matrimonium contrahendum impediens, sed & tractum dirimens, ut suo loco dicetur.

Quando autem Baptismus confertur sine solemnitate casu necessitatis, obseruat Laymannus cap. 9. de Baptismo Sotum. Suarem & alios quos citat, nullum ex praeceptum Ecclesiae, ut in tali casu patrinus vel manus adhibeatur.

Qualis vero sit obligatio patrini & matrinæ erga instrumentum quem de sacro fonte suscepereunt, declaratur cap. autem de Consecr. dist. 4. vbi dicitur eos esse fidei iusti apud Deum pro illis, quos proinde monere tenentur, promissiones suo nomine factas seruent, & ad hunc finem obligantur Symbolum, Orationemque Dominicam, Decalogum, aliaq; Christianæ fidei rudimenta eos doceantur, aut doceri curare, à qua ramen obligatione S. Doctor 67. a. 8. docet patrinum & matrinam ut plurimum Confirrari, quando illi quos de Fonte suscepereunt, inter fidem reperiret, educantur, in ijs præsertim locis, in quibus Pastores ad Epi- structione animarum sibi commissarum sunt solliciti, instrui-

Porrò ex praxi Ecclesiae constat, quando aliquis in necessitatibus Baptismum suscepit sine solemnitate, cere- nias illius esse supplendas eo modo qui præscribitur in institu- tuali: excipitur tamē quādo aliquis adultus ab hereticis infantia baptizatus ad fidem Catholicam revertitur, illo enim casu [ut observat Laymann. loco cit.] plurimi in locis & præsertim in Gallia & Germania non solum Baptismi ceremoniæ suppleri [nisi ex devotione ijs quod hereticis baptizati sunt, id postulent] fortasse ne- dis populus opinetur nos Baptismum heretico- im improbare, & ab illis baptizatos iterum baptizare.

CAPUT TERTIVM.

De Sacramento Confirmationis.

SECTIO I.

Vtrum Confirmationis sit Sacramentum.

Confirmationis nomine intelligitur ritus ille, quo Episcopus baptizati frontem sub certam verborum formam sacro Chrismate vngit: qui ritus à S. Clemente Epist. 4. vocatur *Consignatio*; à S. Cypriano Epist. 73. ad Iubaianum, *signaculum Dominicum*; à S. Augustino lib. 2. con. Petilianum cap. 104. *Sacramentum Chrismatis*; & aliter ab aliis: communiter nomine & magis usitato in Ecclesia vocari solet *Confirmationis*; quod nomen ante 1200 annos usurpatum reperitur à S. Melchiade Pontifice in Epist. sua Decretali ad Episcopos Hispaniarum, ubi ait quod *Confirmationis armat & instruit nos ad agonem vita istius*.

Verum quidquid sit de nomine, certum est Confirmationem esse Sacramentum novae legis à Christo Domino institutum. Hanc veritatem, quæ de fide est, negant haeretici huius temporis, & olim negavit etiam Novatus, ut refert Eusebius lib. 6. cap. 35. Contra quos,

Probamus illam primò ex Script. Act. 8. ubi dicitur Samaritanos quosdam post Baptismum suscepimus accepisse Spiritum sanctum per manuum impositionem sanctorum Petri & Ioannis: ex quo quidem loco constat Spiritum sanctum, id est gratiam, collatam fuisse per ritum quemdam externum, qui (ut dicitur in Concil. Senon. Decreto 10.) tunc impositionis manuum, nunc Confirmationis appellatum est Sacramentum: & eodem sensu hunc locum explicat S. Cyprianus Epist. 73. ad Iubaianum, & Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos.

C

BEO-

Probatur 2. ex Concil. Constantinop. I. can. 7. dicitur eos, qui ab Hæreticis baptizati ad Ecclesiam nunt, Signando esse signa uero Spiritus sancti: & ex Florent. in decr. Eug & Trident. Sess. 7. can. 1. de Confir in quibus definitum est Confirmationem esse verum va legis Sacramentum.

Probatur 3. ex S. Dionysio cap. 4. de Eccl. Hier. dicit quod illi, qui divine regenerationis Sacramento init est, divini Spiritus adventum largitur unguenti consum trix uncti: & S. August. lib. 2. cont. lit. Petil. c. 14. Sacra tum Chrismatu in genere visibilium signaculorum factum est, sicut ipse Baptismu.

Queres quo tempore hoc Sacramentum à Chn Domino fuit institutum? Respondeatur probabilissime esse (sicut docet Suares disp. 32 sect. 2) præcipue & feste fuisse institutum post Christi Domini resurrectionem; cum apostolis plenitudinem Episcopalis potest in corpus mysticum Ecclesie sua contulit dicens illi Ioan. 20. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: quod tam non obstar, quin verum sit, quod S. Fabianus Epist. 2. dixit, ipsum Christum in ultima Cœna Dis los suos Chrismati conficiendi rationem docuisse; ut promanavit consuetudo sacrum Chrisma conficiendie Cœna Domini; quæ quidem semper in Ecclesia servata est, & adhuc servatur.

SECTIO II.

Quam sit materia & forma Sacramenti Confirmationis.

Materia remota hujus Sacramenti est Chrism oleo olivarum & balsamo confectum, & abscopo benedictum; proxima vero est ipsius Confirmationis unctio in fronte suscipientis ab Episcopo in his figuram facta. Forma autem consistit in his verbis quæ ab Episcopo proferuntur: Signo designo crucis pertinente confirmo te Christmate salutis, in nomine Patris, & Filii, &c.

Spiritus sancti. Ita S. Doctor q. 71. a. 2. & 4. & con-
statum ex Concil. Florent. in Decr. Eug. tum ex Cate-
chismo Rom. part 2. cap. 3. tum etiam ex ipso usu & praxi
Ecclesiae.

Sunt autem quædam hic observanda ad clariorem &
certiorem hujus veritatis intelligentiam.

Primum est, ad substantiam huius Sacramenti necessa-
riò requiri Christina compositum ex oleo olivarum & bal-
samo. Ita docet S. Th. sup. nec satis probabilis videtur sen-
tentia Cajetani & quorundam aliorum, qui dixerunt ad
validitatem Confirmationis solum oleum posse sufficere,
nec mixtionem balsami requiri nisi ex Ecclesiæ præcepto:
cum (ut habetur in Cat. Rom. suprà) Concilia & Patres
perpetuò docuerint hoc Sacramentum per Christina seu
unguentum ex oleo & balsamo confici oportere; quod
expressis verbis declaravit Concil. Florentinum.

Secundum est, ad substantiam quoque huius Sacra-
menti requiri, ut Christma sit ab Episcopo benedictum, ut
docet S. Thomas: & constat tum ex citato Decr. Euge. tum
ex Innocentio I. Epist. 29. ad Decentium, tum etiam ex
universali & perpetua Ecclesiæ praxi.

Ratio autem, cur materia huius Sacramenti sicur &
Extremæ-Vnctionis debeat necessariò esse benedicta, ut
Sacramentum valide conficiatur, cùm ad validitatem
Baptismi quævis aqua naturalis sufficiat; est, quia (ut
doct. S. Thom. sup.) Sacramentorum illorum, quibus
Christus Dominus usus est, ut Baptismi & Eucharistie,
materia, per ipsummet Christi usum accepit aptitudinem
ad perfectionem Sacramenti; unde dicitur cap. nunquam
de Consecr. dist. 4. Quod aqua Baptismi purgare credentium
peccata nunquam possent, nisi tactu Domini corporis sancti-
ficata fuissent: quare non est de illorum Sacramentorum
necessitate, ut illorum materia benedicatur; & si que
benedictio ex Ecclesiæ institutione adhibetur, non ad
necessitatem, sed ad maiorem reverentiam Sacramenti
pertinet: cùm verò neque ex Script. neque ex Tradicio-
ne constet Christum Dominumunctionibus visibilibus,

quæ in Sacramento Confirmationis & Extremæ Vnctus adhibentur aliquando usum fuisse ; ea de causa beatitudinio Episcopi, qui Christum in Ecclesia sua perfectissimamente representat, necessariò requiritur, ut materia illa idonea & apta efficiatur.

Observat autem Isambertus ad qu. 72. disp. 2. a. 5. in lam certam benedictionis formulam à Christo Domino fuisse determinatam, illumque solummodo decrevisse Chrisma benedicetur, modum vero benedicendi Ecclesiarum arbitrio reliquissime : unde qualibet ipsius Christis benedictio ab Episcopo facta cum debita intentione invocatione Spiritus sancti, ad validitatem Confirmationis sufficere potest ; quamvis grave alioquin esset percutum, formam benedictionis ab Ecclesia praescriptam mutare aut immutare.

Tertium est, unctionem Chrismatis in fronte commandi esse faciendam in Crucis figuram, ut constat Concilii Hispaniæ 2. can. 7. & ex Decr. Eug. ubi dicitur Commandum ideo in fronte, ubi verecundie sedes est, in unctione Christi nomen confiteri erubescat, & præcipue crucem eius. Iudicis est scandalum, gentibus autem stultitia secundum Apostolum propter quod signo Crucis signatur : unde S. Ambrosius de ipsius Confirmationis Sacramento sic loquitur lib. de Sacram. c. 2. *Vixit te Deus, signavit te Christus. Quia Crucis ipius signatus est forma.*

Docet autem Isambertus sup. a. 6. de necessitate huius Sacramenti esse, quod unctione Chrismatis manu seu dignatione Episcopi, non vero mediante ullo alio instrumento nisi quod vero fiat pollice dexteræ manus, id non nisi excepto Ecclesiæ esse ad majorem decentiam & communitatem.

Quartum denique est, formam hujus Sacramenti a Christo Domino, sicut & materiam eius institutam esse, quod tamen non aliunde quam ex traditione & perpetuotius Ecclesiæ praxi probari potest.

Nec obstat quod apud quosdam antiquos auctores eadem verba non reperiuntur ; satis est enim (ut ait Beatus Laius)

Vncti
a be
etissim
idom
- s. m
omni
ville
ndi a
hrifin
tione
rmam
t pec
tam
conf
instat
Con
ung
ini
m A
bro
x lib
Zan
e hu
diag
to fi
exp
amo
enti
n ell
rpet
thon
ait Be
larmi
larmius) lib. 2. cap. 10. quod habetur idem sensus; cum vis forma Sacramentalis posita sit, non in sono aut numero syllabarum, sed in verborum sensu; ubi etiam recte monet nemini mirum videri debere, quod apud SS. Patres neque huius neque aliorum Sacramentorum formas expressas legamus; quia scilicet nostra Religionis mysteria infidelibus patefacere nolebant, ne illis blasphemia aliquius aut impietatis occasionem praberent; unde Innocentius I. Ep. 1 ad Decentium. de hoc confirmationis Sacramento loquens, verba, inquit, dicere non possem; ne magis prodere videar quam ad consultationem respondere.

Obijciet aliquis; Act. 8. Apostolos hoc Sacramentum administrantes neque Chrismate nequeunctione vsos fuisse, sed tantummodo manus impositione; unde sequitur neque Chrisma neque unctionem ad Sacramenti huius rationem pertinere. Resp. S. Doctor Apostolos ex singulari Christi priuilegio sola manuum impositione Sacramentum hoc extraordinariè aliquando administrasse, Spiritu sancto tunc visibilis & miraculosis quibusdam signis super fideles descendente, & plenitudinem gratiae conferente; communiter tamen in exhibitione huius Sacramenti Chrismate vsos fuisse.

Aliam affert responcionem Bellarminus lib. 2. de Confir. cap. 9, ex Th. Waldensi, Hugone & alijs, qui dicunt impositionem manuum, cuius in Actis Apostolorum mentio fit, aliam non fuisse quam unctionem Chrismalem, cum Apostoli non ungerent nisi imponendo manus; & S. Lucam (ut saepe fit in alijs Script. locis) ex parte una rem totam significare voluisse, quod etiam frequens est apud SS. Patres quoties de hoc Sacramento loquuntur, ut apud S. Cypr. qui Epist. ult. lib. 1. solius unctionis meminit; & Epist. 1. lib. 2. solius manuum impositionis; & Epist. 72. ad Iubaianum, in impositionis manuum simul &

Signaculi Dominici in fronte mentionem facit.

S E C T I O III.

Quinam sunt huius Sacramenti effectus.

Res sunt Confirmationis effectus. Primus illi est alii sacramentis communis est, nempe augmentum gratiae sanctificantis; quod satis constat ex iis quae dicta sunt,

Secundus effectus huius Sacramenti proprius & peculiaris, est complementum & perfectio gratiae Baptismi & auxilium quoddam speciale actualis gratiae temporis opportuno conferendum, ad Christi fidem interius fieri contra quaslibet tentationes retinendam, & exteriori in quibusvis casibus etiam cum discrimine vitae necessarium sit fortiter profitendam. Ita S. Th. a. 1. & constat tum ex decreto Eug. tum ex Catechismo Rom. p. 1: quod etiam explicavit S. Melchiades Papa in Ep. supra citata ad Episc. Hispaniz, ubi sic loquitur: *Spiritus sanctus super aquas Baptismi salutifero descendit illi apud Fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in Confirmatione augmentum praestat ad gratiam; & quia in hoc mundo etate vietur inter hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneratur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad permanentem Baptismo ab invictis; post Baptismum roberamur.*

Est autem observatione dignum id quod habet Episc. S. Cornelius Papæ ad Fabium Episcopum Antiochenum, quæ exstare apud Eus. Lib. 6. Hist. Eccl. c. 35. ubi S. Pontifex ideo Novatum in heresim lapsum esse dicit, post Baptismum sigillo Domini ab Episcopo obsignatus non

Tertius denique effectus, est character spiritualis per hoc Sacramentum indelebiliter animæ imprimitur expressè definitum est in decr. Eug. & in Conc. Trid. 7. can. 9: & antea definitum fuerit in Conc. Tole. 8. 7. in quo habetur, *Sanctum chrisma collatum & altari rem eveli non posse; id est Confirmationis & Ordinis characterem non posse deleri: ex quo sequitur Sacramentum hoc semel suscepsum nunquam posse iterari, ut in iis Concilijs declaratur, & etiam in Conc. Cabilonensi can. 27.*

Hinc colligitur quanta reverentia; & animi devotione Sacramentum istud recipi debeat, & qua cura sit adhibenda, ne preparationis defectu obex a iquis ponatur ejus gratia, inter tot pericula & hostes a deo necessaria, que tamen nunquam fortassis recuperari poterit. Certe Dominicus Sotus in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 8. & post illum Vasques disp. 161. cap. 2. & plures alii Theologi docent solius Baptismi id proprium esse, ut si te id est indignus suscepimus sublata postea per veram pœnitentiam fictione, Sacramentalem nihilominus gratiam conferre possit; de aliis vero Sacramentis id negant: neque ulla authoritate auctoratione evinci potest. Sacramentum Confirmationis aut quodcunque aliud (solo Baptismo excepto) indignè receptum ullam unquam gratiam ex opere operato producere in eo qui indignè recepit, quantumcunque de indigna illa receptione pœnitentia.

SECTIO IV.

Quenam dispositiones necessarie sint ad Sacramentum Confirmationis validè & fructuose recipiendum, & qua sit illius recipiendi obligatio.

Certum est in primis Confirmationis Sacramentum solis baptizatis valide conferri posse. Ita S. Th. c. 72 a. 6. qui dicit characterem Confirmationis ita supponere Baptismi characterem, ut si quis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet: & haec est communissima & indubitata Theologorum omnium Doctrina, non modo Confirmationem sed & alia nova legis Sacraenta solis baptizatis validè conferri posse.

Certum est præterea omnibus baptizatis Confirmationem validè conferri posse. Ita S. Doctor suprà: & constat ex præceptu Ecclesiæ primitivæ, in qua etiam infantibus simul cum Baptismo conferebatur, ut habetur ex S. Dionysio cap. 2. Eccl. Hier. ex S. August. tract. 6. in Epist. 1. S. Ioan.

C 4

& ex

& ex lib. de Eccl. dogm. cap. 52. Quod quamvis verum
monet tamen Catechismus Rom. part. 2. cap. 3. m
expedire fieri hoc, antequam pueri usum rationis habue
quare, si duodecimus annus expectandus non videtur; usq
septimum certe hoc Sacramentum differre, maximè conve
neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta
sed ut ejus virtute optimè instructi, & parati invenire
cum nobis pro Christi fide pugnandum esset; ad quod sanè pug
genus pueros, qui adhuc usus rationis carent, nemo apto
carit.

Cum hæc certa sint, queritur quænam dispositio
in adultis baptizatis necessariæ sint, ut Confirmationis
Sacramentum dignè ac fructuose recipiant. Resp. d
præsertim sequiri, fidem scilicet & charitatem seu gra
sanctificantis statum. Ita S. Doctor a. 7. ad 2. & constat
Catechismo Rom. sup. ubi dicitur. Debere adulti,
huius Saeramenti gratiam & dona consequi cipient,
solum fidem & pietatem afferre; sed etiam graviora pecc
qua admiserunt, ex animo delere, imò elaborandum esse
peccata etiam prius confiteantur, & Pastorum cohortation
jejunia, & alia pietatis opera suscipienda incitentur, ad
mē autunque laudabilem illam antiquæ Ecclesia consueta
ne m renovandam esse, ut non nisi jejuni hoc Sacramen
tum susciperent: quod & similiter edicitur in Conc. Aurelia
cap. ut jejunii de consecr. dist. 5.

Monet autem Lambertus disp. 5. a. 2. illi, qui pecc
alicuius mortalis sibi conscientius esset, ad Sacramentum hi
dignè suscipiendum præmittendam esse confessionem
Sacramentalem, aut saltē perfectam de tali peccata
contritionem esse concipiendam, nec attritionem a
quemvis alium dolorem charitate minimè informatu
sufficere.

Quod spectat ad obligationem hujus Sacramenti susci
piendi, certum est, (sicut docet S. Th. art. 8. ad 4.) gravissi
mum fore peccatum, si quis ex contemptu illud recipi
vollet: imò Toletus lib. 2. c. 24. Sylvester verbo (Confir
matio) & alii quos citat Laymannus cap. 5. de Confir
matione glexit.

existimant proximè ad contemptum accedere, si quis non curaret suscipere hoc Sacramentum oblata illius suscipiendi opportunitate, quam in posterum non ad futuram prævideret: equidem Hugo. de S. Victore lib. 2. de Sacram. part. 7. cap. 3. dicit omnino periculose esse, si quem ab hac vita migrare contingat Sacramento Confirmationis minimè suscepere, quod culpabiliter suscipere neglexit: & Isambertus disp. 7. a. 1. afferit in iis locis, ubi viget aut imminet persecutio contra Ecclesiam, tenet quilibet adulterum, si Episcopum commodè adire possit, hoc Sacramentum suscipere, ut ex illo robur & vires ad fidem constanter profitendam hauriat; sicut & illum, qui graves contra fidem experiretent tentationes, quas per huic Sacramenti virtutem se posse tantummodo superare existimaret.

Optimè Catechismus Rom. suprà monet, *In hoc Sacramento suscipiendo, neque præpropera festinatione, neque dissoluta negligentiâ & cunctatione utendum esse.* &c. & quamvis ejusmodi necessitatem non habeat, ut sine eo salvus quis esse non possit; illud tamen à nemine prætermitti debere, sed possit maximè cavendum esse, ne in re sanctitatis plena, per quam nobis divina munera tam largè impertinentur, aliqua negligencia committatur: quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est.

SECTIO V.

Quis Sacramentum Confirmationis ministrare possit, & quo ritu ministrari debeat.

Certum est ex fide ordinarium Confirmationis ministrum esse solum Episcopum. Ita expressè definitum est in dect. Eug. & in Conc. Trid. sess. 7. can. 3. de Confirmatione; & jam antea in Conc. Constantiensi sess. 8. error huic veritati oppositus inter Vinceli articulos

C 8

culos

culos damnatus est: & confirmari potest ex c. 8. Acto, dicitur sanctos Petrum & Ioannem Samariam venit baptizatis manus imponerent: quo ex loco Innocentius I. Epist. 29. ad Decentium infert non ab alio quod ab Episcopo Confirmationis Sacramentum esse contendum.

Docet autem S. Th. art. 11. ad 1. ex commissione seu legatione summi Pontificis, Confirmationis Sacramentum posse a simplici sacerdote ministrari: quod et probat ex facto S. Gregorii magni, qui cum accepit Sardinia. Presbyteros solere baptizatis dare Confirmationem, id eos in posterum facere prohibuit, ut habeat lib. 1. registri Epist. 9. at cum ex hac prohibitione compertisset scandalum aliquod in populo exortum esse, ut id facerent postea concessit, ut constat ex Ep. 27. eiusdem libri; & in decreto Eug. expresse dicitur *Per Apostolica Sedis dispensationem ex rationabili & unanimo causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum hoc Sacramentum Confirmationis aliquandiu administrasse.*

Ex quibus Concilij verbis colligitur quod, quia simplex sacerdos ex dispensatione summi Pontificis sit extraordinarie Confirmationis Sacramentum confonit non potest tamen sacram Chrisma confidere, sed semper ex perpetua Ecclesiae praxi Episcopo soli resum fuit, ut docet & probat Isambertus disp. 2. art. 6.

Quod spectat ad ritum huius Sacramenti, prout quod illi ex institutione divina essentialia sunt. Ecco ad maiorem suscipientium devotionem excitando quasdam praescripsit ceremonias in eius administracione susceptione observandas.

Prima est, ut adsit susceptor seu patrinus, qui commandum offerat Episcopo. ratione cuius susceptionis erabitur spiritualis affinitas similis illi, de qua in Baptismo dictum est. Est autem haec ceremony antiquissima consistat ex variis Conciliorum Pontificumque decisionibus citantur a Gratiano, ac praesertim ex can. Si

dist. 30. q. 1. in quo præcipitur ut viri, qui filios proprios in Confirmatione tenuerint, quoad usum thori separantur ab uxoribus, propter affinitatem scilicet spiritualem quam contraxerant: & diversa ratione can. *Dicitum est ib.* quibusdam fæminis, quæ fraudulenter filios proprios in Confirmatione tenuerant; ut eo prætextu à viris separantur, injungitur quidem poenitentia; prohibetur tamen ne à viris separantur.

Secunda ceremonia est, ut preces quædam solemnes ab Episcopo super confirmandis recitentur, idque ut Divinum auxilium in actione tanti momenti tum pro se tū pro illis invocet, eosque ad mentem in Deum elevandam pietatisque ac devotionis sensum aliquem concipiendum exciteret.

Tertia est, ut Episcopus genam cuiusque confirmati percutiat, eique alapam leviter infligat: ut is intelligat se ad probra, verbera & quæcunque alia pro Christo pati- enter preferenda paratum esse debere, & ad hoc specialem gratiam vi & efficacia hujus Sacramenti accipisse.

Quarta in eo consistit, quod Confirmato pax ab Episcopo detur: ut agnoscat hunc esse Christianæ patientiæ fructum: & post fidem in bellis ac certaminibus huius vita servatam, æternam illi ac beatam pacem in cœlo esse repositam.

Quinta denique in eo consistit, ut confirmati frons fascia ligetur; tum ne sacram Chrîsma casu aliquo profanetur; tum etiam ut significetur gratiam in Confirmatione acceptam felicitè ac sedulo afferre esse custodiendā.

Monet autem Bellarminus Lib. 2. de Confirm. c. 13. modum cuiusque Ecclesiæ in hac ceremonia servandum esse, quibusdam enim in locis ad septem dies fascia illa in fronte retinetur; in aliis ad tres tantum: aliquando etiâ frons confirmati confessum post suscepit Confirmationem a sacerdotibus extergitur.

Observat etiam Gammachæus c. 10. de Confirm. quod si quis nomen prophanum aut ridiculum gerat, possit illud

illud mutare in Confirmatione, quæ scilicet est complementum & perfectio Baptismi. Addit etiam Episcopo non debere alienis dioecesanis absque proprij Episcopij consensu Confirmationis Sacramentum administrare nisi ferè invaluerit contraria consuetudo, de qua nullus Episcopus conqueratur.

CAPVT QVARTVM.

De Sanctissimo Eucharistie Sacramentis

SECTIO I.

Quo nomine sanctissimum hoc Sacramentum nuncupetur.

CVM in sanctissimo hoc Sacramento mirabiliter suorum memoriam fecerit Dominus (ut ostendit prænunciavit Propheta regius *Psal. 110*) illicem non modò sapientia ac scientia, sed & potestis, misericordia, charitatis, ac reliquarum divinarum perfectionum thesauros omnes recondiderit; ministerium est, si nullum singulare nomen excogitari potest quod excellentiam illius infinitam exprimeret; sed varia & diversa vocabula passim à SS. Patribus adhibita respondentur, quibus tanti mysterij dignitas utcumque adubaretur.

Aliquando enim vocatur *Sacramentum corporis & sanguinis Christi* ex S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 4. ipsa re quam in se continet. Aliquando *Sacramentum variis*, à loco in quo conficitur ex eodem Sancto Augustino Epist. 30. Aliquando *Sacramentum fidelium*, ab ijs qui cum gratia institutum est, ex sancto Augustino Sermon. de verb. Apostoli cap. 1. Aliquando *Panis supersubstantialis*, ex S. Cypr. lib. de cena Domini; *Panis oblationis*.

cidentia exteriora quibus tegitur, *supersubstantialis*, propter Divinam vivificamque virtutem qua ipsi inest. Aliquando *Communio*, propter unionem perfectam & ineffabilem, quam inter Christum Dominum ut caput, & Ecclesiae fideles ut eius membra efficit, ex S. Damase. lib. 4. Orthod. fidei. cap. 14. Aliquando *Sacra synaxis*, propter religiosum fidelium conventum in solemnî hu- ius Sacramenti celebratione fieri solitum *ex eodem* S. Da- mase, ibid. Aliquando *viaticum*, eò quod illius virtute in hujus vita peregrinatione, & præsertim in ultimo ad æter- nitatem transitu sustentamur, ut in Concil. Niceno I. can. 13.

Sed præ cæteris usitissimum in Ecclesia est nomen *Eucharistia*, quod significat bonam gratiam vel gratia- rum actionem, idque aptissimè ad designandum nos in hoc Sacramento gratias uberrimas, imo ipsarum gra- tiarum fontem in nobis recipere, & per idem Sacramen- tum acceptissimas Deo gratias posse referre, ut dicitur in Cathec. Rom. p. 2. c. 4.

Sive igitur *Eucharistia*, sive quovis alio nomine ex iis quæ suprà explicata sunt, appelletur, intelligitur Sacramē- tum illud, quod à Christo Domino in cena ultima insti- tutum est, in quo sub speciebus panis & vini verè, realiter, ac substantialiter ejusdem Christi corpus & sanguis con- tinetur, ut in Concil. Trid. Sess. 13. cap. 1. & 2. expreßè de- finitum est: quod pleniùs constabit *ex iis quæ sectioni- bus sequentibus* dicenda sunt.

SECTIO II.

In quo propriè consistat Eucharistia Sacra- mentum,

SUPPONIMVS tanquam certum ex fide, Eucharistiā esse verè & propriè dictum Sacramentum à Christo Domino institutum: quod nullus negavit Hæretico- rum, qui Sacraenta aliqua nova legis agnoverunt. Et hæc veritas non modo in Concil. Trid. sup. sed e- tiam

tiam in Concil. Carthag. 3 can. 29. in Concil. Lateran. firmiter de Sum. Trin. & in Concil. Florent. in decr. definita est.

Hoc præsupposito, quæritur in quo propriè consitit hoc Eucharistia Sacramentum? Cùm vero quatuor corporis sertim in illo spectari possint, scilicet consecratio, consummatio & sanguis Christi species consecratæ, & usus & unctione Sacramenti; ex quibus primum, & quartum in aliis aliquæ transseunte consistunt; secundum vero & tertium in re permanente: heretici huius temporis contendunt hoc Sacramentum non in re permanente, sed in actione transseunte consistere. Calvinus quidem in illius usu & sumptione; Kemnitius autem tum in unctione tum etiam in consecratione ipsius, ut videri posset apud Bellarminum. Lib. 4. de Euchar.

Huic errori opposita est Catholicæ fidei veritas, docet Sanctissimum Eucharistia Sacramentum in re permanente consistere; & sic corpus Christi Dominus post verba consecrationis prolatæ realiter existens sub speciebus panis, esse verè & propriè Sacramentum; similitudinem, sive in sacrificio servetur; sive ad agnos aut alii causa publice determinatur. Ita expressè definitum est Concil. Trident. Sess. 13. cap. 5. & 6. & c. 11. 4. & 7. & 8. approbatum fuscum à Bellarmino lib. 4. de Euch. cap. 4. ex antiquissimo ritu servandi Sacram Eucharistiam, eam cum honore & reverentia ad agroros deferendi, qui per in Ecclesia fuit religiosissime observatus.

Cùm igitur ex fide constiterit, Sacramentum hoc in re permanente consistere: dubitatur inter doctores, num solo Christi corpore sub speciebus contento, num in aliis speciebus, num in utroque simul Sacramenti huius propriè consistat.

Vera & ab omnibus communiter recepta est illa sententia, quæ dicunt consistere, tam in speciebus concretis, quam in Christi corpore & sanguine sub iuncta; proindeque Sacramentum Eucharistia esse videtur compositum ex speciebus consecratis, & compo-

ac sanguine Christi Domini. Ita S. Doctor In 4. d. 8. q. 8.
ad 1. quæst. 1. a. 1. ad 2. cui communiter alii Theologi sub-
scribunt. & probatur ex c. p. *Hoc est de consecr. dist. 2. ubi*
dicitur hoc Sacramentum, constare duobus; visibili elemen-
torum specie, & invisibili Christi carne & sanguine; veluti per-
sona Christi constat ex Deo & homine. Deinde ex ec. quod
Cone. Triad. Sess. 13. cap. 1. dicit in Eucharistia Sacramento
verè contineri Corpus & Sanguinem Christi. Vnde in-
fertur aliud aliud ab ipso Christi corpore & sanguine
ad rationem Sacramenti pertinere, nimirum species &
accidentia sub quibus continetur.

Ex dictis colligitur Sacramentum Eucharistiae ab aliis
sex Sacramentis in eo præsertim differre; quod alia Sacra-
menta in actione aliqua transeunte consistant, scilicet in
applicatione formæ ad materiam; nec proinde existant
nisi cum aetè conferuntur & suscipiuntur: at verò Sacra-
mentum Eucharistiae in re aliqua permanente consistit,
ut explicatum est.

Sunt & alia inter Eucharistiam & alia Sacra-
menta differentia, quæ ex infra dicendis facile intelligentur, in-
ter quas haec minime prætermittenda est, quod Eucharis-
tia Sacramentum sit omnium aliorum Sacramentorum
Nobilissimum & Excellentissimum. Vnde S. Dionysius
cap. 3. de Eccl. Hierar. dicit, *Ad hoc Sacramentum tanquam*
*ad suum finem Sacra-
menta omnia alia ordinari: & in Catech.*
Rom. asseritur *Hoc Sacramentum, quantiem ad bonorum af-*
uentiarum, se habere ad reliqua, sicur se habet fons adiuuans.

SECTIO III.

Quanam sit materia Eucharistia confiende.

Nomine materiae in Sacramento Eucharistiae intelli-
gitur id, ex quo secundum Christi Domini institu-
tionem conficitur ipsum Sacramentum; seu res illa
quæ per verba Consecrationis in ipsis Christi Domini
corpus & sanguinem convertenda est.

ER

Est autem certum ex fide, solum verum panem, ciens solum verum vinum ex vite esse aptam & idoneam huius Sacramenti materiam. Id constat ex Sanctis Evangelii S. Matth. 26. S. Marc. 14. S. Luk. 22. qui unanimiter dicuntur. Christum Dominum in instituendo hoc Sacramentum panem & verum vinum habuisse, & postea præcepisse discipulis suis, ut hoc facerent quod ipse fecerat. proinde ut verum panem & verum vinum de vite ad cramentum hoc conficiendum assumerent. Id præceptum definitum habetur in Concil. Lateran. cap. firmiter, C. qui ex Concil. Florent. in decr. Eug. & in pluribus aliis Conciliorum quorum canones fuse citantur à Gratiano dist. 1. Consecratur, ut Secundum iudicium panis & calice neque debere vel elixeretur, ut Tertium fiduciam Sacramentum habeatur.

Cum igitur id certum sit, ad majorem tamen hanc veritatis elucidationem observationes hic aliquæ facienda sunt.

Prima est, solum panem ex frumento seu tritico, sive fermentum, esse sufficientem & aptam huius Sacramenti materiam. Ita S. Doctor & constat ex decr. Eug. in in Granis expressis verbis habetur, *Eucharistia materiam esse per Ecclesiam & vinum de vite.* Ex quo sequitur, panem ex hordeum, avena, aut aliis similibus granis à tritico specie diversam non esse idoneam hujus Sacramenti materiam; immo radeò statim Lambertus ad q. 74. disp. 1. a. 4. panem ex siligine casu confectionem (vulgò dain de segle) non esse adhibendū ad confermacionem Eucharistiam: quamvis enim aliqui existimarent finaliter siliginem specie non differre à tritico, quia tamen panem contrarium sentiunt aut saltem de ea re dubitant, ratione docet pro confectione hujus Sacramenti assumendis statim non esse materiam dubiam, sed tantum certam, qualis panis purè triticeus.

Quod si panis fiat partim ex tritico, partim ex siligine gressata hordeo, vel aliis ejusmodi granis; tunc videndum enim in primis grana illa specie à tritico diversa, in tam modica quantitate exhibita sint, ut panis secundum communem est, quae confectionem triticeus censeri possit; vel in tam magna ut per talis minime censeatur; in primo casu eris materia suis: ubi

ciens consecrationis, in se:undo non erit. Est tamen semper optimum & reverentia huic Sacramento debitæ convenientissimum, ut panis consecrandus ex puro tritico sine ulla granorum quorumvis admixtione conficiatur.

Secunda est, ad consecrationis validitatem requiri, ut panis ille triticeus sit coagmentatus ex aqua elementari, & calore ignis concoctus, non vero frixus aut elixus. Vnde neque massa farinæ nondum igne cocta, neque panis ille qui ex melle aut buryro esset coagmentatus, aut frixus, vel elixus (qui non jam panis sed potius placenta dici deberet) sufficiens huius Sacramenti materia esse censetur, ut pluribus probat Isamb. a. 6.

Tertia est, panem fermentatum ad validitatem huius Sacramenti sufficere; in decreto tamen Eugenii constitutum fuisse, ut quilibet sacerdos Eucharistiam in pane sive fermentato sive azymo conficiat, juxta consuetudinem Ecclesiae suæ: unde sequitur sacerdotem Græcum in in Græca Ecclesia pane fermentato, Latinum vero in Ecclesia latina non nisi azymo uti debere: quod quidem præceptum de pane azymo tantummodo ad conficiendum Eucharistiam in tota Ecclesia latina adhibendo nadeò strictè obligare afferit idem Isamb. a. 5; ut ne quidem siligin casu necessitatis existimet sacerdotem latinum in pane fermentato consecrare licite posse; quod probat ex capitulo finali extra de celebrat. Missarum, ubi sacerdos (qui in pane fermentato consecraverat) punitur officii depositio, ratione & amissionem beneficij, quamvis excusatione necessitatis prætexeret.

Quarta est, in vino adhuc contento in uvis aut in vino seu liquore ex uvis nondum maturis expresso (quod diligagresta seu omphacium vocatur) consecrationem dominici sanguinis validè fieri non posse, sicut nec in acetato, quam ut vino decocto quod defructum dicitur Ita S. Th. & ratio magistri, quia haec omnia propriam vini rationem non habent, gnat per se patet, & expresse declaratur in iubricis Missarum; ubi etiam dicitur quod, quamvis consecratio validè fiat

statim musto seu vino recenter ex uvis cum fructibus ^{ut validus} presso, aut in vino acescenti non tamen pœnitutis aci ^{ut validus} gotum id tamen reverentia Sanctissimo huic Sacramento de verbis ^{ut validus} repugnare, proindeq; sine gravi peccato fieri non potest. ^{ut validus} se: quod etiam affirms S. Doctor loco citato. a. 5. ad 12. dis seq.

De vino autem congelato, quamvis guidam Theologorum existimat quamdiu congelatum remanet, non est ^{ut validus} doneam consecrationis materiam: Sylvestrus tamen, & alii, quos citat & sequitur Suares Disp. 45. a. consecrant eiusmodi vinum congelatum valide confit singulis posse; quamvis ad maiorem decentiam & scrupulo ^{continuum} vitandos sit consultius, ut ibidem monet Suares, aliud vinum adhibere; vel vinum congelatum adhiberi pannis calidis aut admoto igne liquefacere, ut sive ^{ut validus} venientius possit consecrari: quod quidem rubrica ^{ut validus} salis faciendum esse prescribunt, si post consecrationem vinum congeletur, ut a sacerdote celebrante sumi sit.

Quinta est, aquam vino permiscendam esse antea consecrationem; quod semper in Ecclesia observatum testantur SS. Patres, qui fuisse a Gratiano citantur de consecr. idque ex professo probat S. Cyprianus 63. ad Cæcilium: & præterea definitum habetur in Eug. & in Concil. Trid. sess. 22. can. 9.

Monet autem S. Doctora, ult. aquam illam in modo quantitate vino permiscendam esse, ita ut species non solvatur, sed potius ut ipsa aqua in vinum convertatur, & sic in vinum conversa consecratur.

Quæres an hæc permixtio aquæ sit de essentia consecrationis. Resp. non esse, sicut docet expreſſe Catech. cap. 4. ubi dicit sine tali permixtione Sacramentum stare posse: & in Concil. Trid. sess. 22. cap. 7. dicunt idæus clæsia præceptum esse Sacerdotibus. Vnde sequitur, esse ex institutione divina necessarium.

Sexta denique est, materiam illam sive panis, sive Sacerdoti celebranti moraliter debere esse præsentem: ut aliquo sensu, putavisu vel tactu deprehendi posset.

bus ut valide ab ipso consecretur. Ita ex communi Theologorum consensu Isamb. ad q. 74. disp. 1. a. i. & constat ex de verbis ipsius consecrationis, quæ materiam illam Sacerdoti consecranti presentem esse significant, ut ex dicens sequenti sectione facilius intelligeretur.

Hinc sequitur (utidem Isamb. observat) quod quando cumulus aliquis formularum seu hostiarum coram sacerdote in altari exponitur, possint omnes ab illo valide consecrari, quamvis nec videat nec tangat singulas: quia singula censentur illi moraliter presentes eo ipso, quo continentur in cumulo illo quem vider aut tangit: & similiter dicendum, si formula in lae consecrandæ, sint quidem sacerdoti proximæ, sed velo aliquo cooperata, aut pixide inclusæ; quia ratione sui continentis moraliter censentur esse presentes.

Requiritur præterea, ut materia non solum sit moraliter praesens, sed etiam ut per intentionem consecrantis sit determinata; id est, ut formam consecrationis profiendo intendat facere quod facit Ecclesia circa hanc determinatam materiam. Ita ex communi Doctorum consensu docet Isamb. a. 2. ex quo sequitur ut si sacerdos coram se centum formulas habens, intendat solum consecrare quinquaginta, eas nullatenus designando aut determinando, tunc nullam illarum consecrare censeatur; secus est si putans solummodo esse quinquaginta super cumulum illarum verba consecrationis; profert; tunc enim cum nullas excludat, censetur omnes velle consecrare: & quamvis in estimatione numeri decipiatur, non tamen in intentione, quæ (ut supponimus) super cumulum illum sibi presentem fertur.

Quare ad scrupulos devitandos tutius est, ut semper sacerdos consecrare intendat formulas omnes sibi appositas, quamvis earum numerum nesciat, illius enim primæ intentionis virtute consecrantur omnes, etiamsi quando ipsius formæ verba profert, de illis actu non cogitet, sed ad eam quam præ manibus habet, solummodo attendat, ut monet idem Isamb. supra.

SECTIO

SECTIO IV:

*Quæ sit forma ad consecrandam Eucharistia
requisita, & quis verus & proprius ver
borum illius sensus.*

DOCEST S. Thomas q. 78 a. 1. formam ad Sacramentum hoc conficiendum requisitam in eo consistere, cérdos eadem verba super materia panis ac vini proferuntur quæ à Christo Domino illud instituente, panemque corpus suum ac vinum in sanguinem convertente prouidentur: nimis super pane: *Hoc est corpus meum;* & super vino: *Hic est calix sanguinis mei,* &c. Quibus verbis Ecclesiæ Romanae consuetudine à S. Petro Apostolo rivata ut observatidem S. Doctora. 2. ad 5.) inter se hæc coniunctio, *enim,* quæ non est de forma huius cœssitate, sed tantum ut verba ipsius consecrationis liori sensu cum antecedentibus cohærent.

Hæc autem doctrina expressis verbis traditur in Eug. & in Catech. Rom. part 2. cap. 4. & huic etiam scripsierunt unanimiter SS. Patres, ut S. Greg. Niceneus Catechet. cap. 37. ubi dicit quod Panis sanctificatur ab eo (sicut dictum est) transmutatus nemppe ab isto; hoc est corpus meum, Tertull. lib. 4. cont. Marcionem, Panem qui accepimus Christus fecit corpus suum dicendo Hoc corpus meum. Et S. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 4. consecratio, inquit, fit verbis Domini: & ubi ventum est, sanctificatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus cérdos, sed Christi sermonibus utitur.

Confirmari potest eadem doctrina ex antiqua & significativa Ecclesiæ praxi, quæ statim post prolationem super Longum dictorum verborum ostendit venerabile Sacramentum opini populo adorandum, ut videre est in Canone Missæ obsecrante.

quem multis ante saeculis ab ipsa Ecclesia institutum esse declarat Concil. Trid. Sess. 22. cap. 4. Vnde sequi docet Gamachæus id q. 78 c. 1. hanc doctrinam esse de fide, nec in heresi negari posse, qui etiam capite 2. observat non solum verba, quæ in consecratione sanguinis proferri solent, ad formæ substantiam pertinere, sed tantummodo ista: *hic est calix sanguinis mei*; alia vero quæ sequuntur, esse tantum de necessitate præcepti; proindeque absque gravi peccato omitti non posse; quamvis si omitterentur, nihilominus consecratio ipsius sanguinis validè conficeretur: quod etiam ante illum docuerunt Mag. sentent, Bonav. Albert. Alensis, Ioannes Major, & alii quos ibi citantur.

Quod spectat ad verum & proprium illorum consecrationis verborum sensum. Quæres 1. an debeant intelligi recitatione tantum seu materialiter, an vero significative, seu formaliter: seu an sacerdos verba illa proferat animo oculum referendiverba ab ipso Christo in huius Sacramenti institutione usurpata; an etiam animo exercendi significationem illorum, & consecrandi seu convertendi panem & vinum in corpus & sanguinem eiusdem Christi.

Resp. cum S. Doctore utroq; modo proferri: recitatione uidem, ut constat ex his verbis canonis: *Qui pridiè quam asteretur, accepit, &c.* quibus sacerdos narrat, quid Christus Dominus in huius Sacramenti institutione fecerit, & iherit. Proferri vero etiam significative præter S. Thomam & alios Alensis, S. Bonav. Scotus & alii apud Suarez: & obligitur ex eo quod in Dec. Eug. declaratur sacerdotem persona Christi loquentem hoc confidere Sacramentum; non loqueretur autem in persona Christi, si tantum arraret & recitaret id, quod dixit Christus.

Quæres 2. quid in illis verbis consecrationis propriè & significet pronomen *Hoc & hic*.
Longum & superfluum esset, referre omnes heretico-entim opiniones de significatione pronominis illius, nam Missit observat Gregorius à Valentis, octoginta & amplius inter-

interpretationes absurdissimæ & falsissimæ in eorum resp. reperiuntur. Varia quoque sunt Doctorum Catharorum corum explicaciones, qui tamen in eo ab hereticis sequi, inferunt, quod hic licet inter se divisi, & male cohaerendum, convenient nihilominus in rei scienda & deneganda versa unam substantiationem panis & vini in Christi corpus & sanguinem; illi vero eam constantem afferant, immo tanquam resp. de credendam supponant. Omissis igitur etiam vanitatis alias Catholicorum interpretationibus, omnium certi verbo, videatur esse illa, quam afferit S. Doctor nimirum per horum nomen, *Hoc vel hic*, nihil demonstrari, quod sit eo tempore & pro re quo profertur, sed id, quod est in fine prolationis, et in veritate, prædictamque locutionem intelligandam esse cum prædicata ultimum instans prolationis verborum.

Hæc autem S. Doctoris explicatio duplici modo istib. diligi potest: prior est, ut pronomen illud accipiatur. Quæstantive saltem in forma consecrationis panis & peresse possit significetur substantia corporis Christi (quæ erit subvenientie cibis panis in fine prolationis formæ) confusa tamen eo pronomine designata; & per prædicatum huius sciat, est distinctionis distinctius expressa. Posterior modus, quæsse quentur Ioannes Major in 4. dist. 8. q. unica & Maldon. Resp. in cap. 26. S. Matth. est, ut prædictum pronomen sumum, qualiter adjectivè, ac proinde ut eodem modo hæc Christum qui intelligantur: *Hoc est corpus meum*; atque si quis dicat em quod est *Theaurus meus*; & sicut etiam Pater caelstis de eundem a Christo Domino dixit, *Hic est filius meus dilectus*; que corpus exterior sensu præsentim intelligi debet forma consecrationis sanguinis, cuius verba transtulit interpres mes per prænomen adjectivum demonstrativum: *Hic est calix qualis sanguinis mei*.

Quæres 3. quo sensu in verbis illis consecrationis hinc pienda sit copula, est; heretici enim contendunt eam quæ accipiendam esse pro significat, quam ad rem varia erit quæ ad præteris exempla proferunt, in quibus eo sensu accipiendatur, ut 1. Corinth. 10. *Petra era Christus*, id est [ut inquis] p[ro]sternitur significabat Christum.

u. Resp. 1. quamvis verum esset, aliquando in scripturis
verbū substantivū sic accipi; inde tamen nullo modo
cīsequi, illud in verbis consecrationis eo sensu esse accipi-
remendum; cū neque à SS. Patribus, neque ab Ecclesia uni-
versa unquam sic acceptum fuerit, ut constabit ex ijs quæ
consecratione sequenti dicentur.

Q. Resp. 2. falso esse, illud verbum substantivum, sī, in
vaniis aut etiam prophanis litteris unquam accipi pro-
rū verbo significare: in omnibus enim allegoricis aut meta-
perphoricis locutionib; quæ affirri possunt [ut recte obser-
vat & probat Maldonatus suprà] si quæ figura est, non hæ-
sit ipse in verbo, sī, sed vel in subiecto enunciatiōnēs, vel in
temp̄ p̄dico; verbum enim, sī, semper aut substantiam, aut
solam extremonū unionem significat, ut docuit Aristot.
in lib. de interpret. cap. 3.

Q. Quæres 4. quomodo hæc consecrationis forma vera
esse possit: prius enim requiritur rem aliquam esse, quām
subveram esse propositionem quæ affirmat illam esse; forma
autem consecrationis, cū efficiat illam rem quām enun-
ciat, est illa prior, & ex consequenti falsa; cū significet id
quod nondum est.

R. Resp. ex S. Doctore hanc esse differentiam locutio-
sum, quæ vim significativam solummodo habent, & ea
cum quæ habent vim effectivam? quod illæ supponant
icāem quam enunciant, jam esse: hæc verò illam efficiant:
e quæ ad veritatem formæ consecrationis, per quam v.g.
quæ corpus Christi ponitur sub speciebus panis, sufficit, quod
oneadem duratione reali, qua significatio ejus completetur,
est nec per eam significata & enunciata talis à parte rei sit,
qualis esse significatur & enunciatur: quod cum in forma
illa reperiatur [ut constabit ex dicendis Sectione sequen-
tia] hinc sequitur illam veram esse.

Q. Quæres 5. & ultimo, quo sensu intelligi debeant verba
a quæ ad consecrationem sanguinis Christi Domini adhi-
cipiuntur: Hic est calix sanguinis mei, novi & eterni Testamenti,
qui mysterium fidei, qui pro verbis & pre multis effundetur in remis-
serem peccatorum.

Lam.

Iam diximus non omnia illa verba esse de esse consecrationis, sed hæc tantum, (*Hic est calix sanguinis mei*) ea vero quæ sequuntur, per traditionem à S. Petri Apostolo (qui Romanæ liturgiæ author fuit) accepta docet Leo 9. in Epist. ad Michaëlem imperatorem cap. & S. Thom. a. 3. fuisseque addita verbis essentialibus mæ ad expressius significandam virtutem ipsius sanguinis Christi, qui quidem ut explicat S. Doctor pro nobis T. quis est, primò ad conferendum nobis jus hæreditatis R. I. quæ juxta illud Hebr. 10. *Habentes fiduciam in introitu sancti est*, quod in sanguine Christi; & ad hoc designandum, dicitur, *in idem, aeterni Testamenti* Ius enim ad hæreditatem per testem Patris secundum acquiritur Secundò ad justificationem & sanctificationem conferendam, cuius initium, fundamentalia & radix est fides, ut loquitur Concil. Trid. scilicet Secundum cap. 8. & ideo subditur. *Mysterium fidei*. Tertio panis a movenda ipsius gloria & justificationis impedimentum alienum scilicet peccata juxta illud Hebr. 9. *Sanguis Christi sanctificabit conscientiam nostram ab operibus mortuis*: & qui Christi ad hoc subiungitur: qui pro vobis & pro multis effundit Tertiam remissionem peccatorum. Pro multis, id est, pro omnia pars quantum est ex parte ipsius Christi, ut explicant Euseb. & Theophil. apud Maldonatum suprà; vel *Promissione* est pro solis prædestinatis quantum ad fructum & *offerendam*, prout à nobis explicatum est priori huius pars tract. scilicet cap. 6. Sect. 5. *Effundetur, vox Graeca, in Evangelistis Matthæo, Luca, & Marco est praesens* temporis, significatque effundi sanguinem, id est, offerendi libari in ipso Missæ Sacrificio; versio tamen communis quæ est futuri temporis, refertur ad effusionem in sanguinis quæ in cruce futura erat, quando haec Christus protulit; & hanc Ecclesia retinuit, ut significaret *Sacrificium illud quod in altari offertur, & illud quod in cruce oblatum est, unum & idem esse Solæ* (uero corpus Christi) loquitur Concil. Trid. Secc. 22. cap. 2.) De veritate offerendi ratione diversa.

SECUNDUM

SECTIO V:

Quid in hoc Sacramento per verba consecrationis efficiatur?

TRIA sunt praesertim, eaque maximè admiranda atque suspicienda (vt loquitur Catech. Röm. p. 2. cap. 4.) quae per verba consecrationis efficiuntur. Primum est, quod verum & proprium Christi Domini corpus, illud idem, quod ex sanctissima Virgine natum, ad dexteram Patris sedet; & verus ac proprius ejusdem sanguis (qui san pro nobis effusus est) in hoc Sacramento realiter & substantialiter continetur.

Secundum est, quod nulla in Sacramento illo remanet pars panis aut vini substantia, quantumvis id à sensibus maximè alienum videatur; sed tota ipsius panis ac vini substantia convertitur in substantiam corporis ac sanguinis Christi Domini.

Tertium denique est, quod in eo Sacramento accidentia panis ac vini, quæ oculis aliquique sensibus percipiuntur, sine ullo subiecto mira quadam, atque inexplicabiliter remanent & operantur: de quibus in Paragraphis sequentibus agendum erit.

PARAGRAPHUS. I.

De vera & reali praesentia corporis & sanguinis Christi Domini in Sacramento Eucharistie.

NON hoc tempore solum, sed jam olim à primis Ecclesiæ saculis hac veritas (nimirum Christi Domini corpus & sanguinem verè ac realiter in Eucharistia Sacramento adesse) quæ inter reliqua fidei Catholica dogma quasi principem locum obtinet, ab hereticis impugnat, quorum antesignanus fuit Iudas Iscariotes, qui pri-

D

SAC

mus huic veritati incredulus fuit, vt habetur S. Ioan-
quem postea secura sunt Simonianii & Menandrianii, vi-
fert Bellarm. Lib. 1. de Sacr. Euch. c. 1. qui realem corpo-
Christi Domini præsentiam in Eucharistia negaverunt.
Post illos Iconomachi (vt constat ex 6. Synodo gene-
rat. 6.) dixerunt Eucharistiam esse tantum figuram
imaginem corporis Christi. Secutus est deinde Ber-
narius qui eamdem veritatem circa annum 1050. impug-
nit, quam tamen contumaciâ omni depositâ in Co-
Rom. lib. Greg. 7. postea professus est. Exorti sunt po-
dum Albigenses, qui [vt testatur S. Antoninus p. 4
c. 7. s. 5] in Sacramento Eucharistiae Christi Domini co-
verè & realiter esse negaverunt: quibus aliquot post
subscriperunt hæretici illi qui Flagellantes dicti sun-
tum. Deinde Bernardus Luxemburgensis in Catalogo hæ-
reticorum. Demum Ioannes Zunglius, Oecolampadius, Ba-
gerus, aliquique recentiores Sectarii, quorum agmen
Calvinus cum suis asseclis; qui omnes, licet inter se
mē discordes, in eo tamen conveniunt, quod Chri-
mini corpus realiter in Eucharistia Sacramento co-
gent.

Probatur igitur nostræ fidei veritas, & simul erroris
positi refelluntur i. authoritate script. S. Ioan-
nissimus Dominus de institutione hujus Sacramen-
tacienda sic loquitur: *Tanis quem ego dabo, caro mea
mundi vita.* Deinde SS. Matth. 26. Mar. 14. & Lu-
Christus Dominus hoc Sacramentum instituens
& expressis verbis dixit: *Hoc est corpus meum; hic
est sanguis meus.* Vnde sic argumentari possumus: Christus
minus Eucharistiae Sacramentum instituens dedit
ibidem id quod se daturum antè promiserat: atqui in
S. Ioannis loco promiserat se daturum in cibum, n*gite, secu-*
rum corporis huius, sed ipsummet corpus: ergo dicitur S. H.
est verè corpus suum dedisse, proindeque ipsum sanguis
*Domini corpus verè & realiter in Sacramento Eu-
charistia existere.* Quod autem verba illa ex S. Ioanne
de corpore Christi non figurantur, sed verè ac realiter, q*est, quod*

bum dando intelligenda sint, constat ex unanimi SS. Patrum consensu: ita enim hunc locum de vera & reali corporis Christi Domini sumptione in Sacramento Eucharistiae interpretati sunt SS. Basili. Gregor. Nissen. Chrysoft. Cyril. Epiph. Cypr. Hilar. Ambr. Hieron. August. Prosper. Leo. Damas. Bern. & alii quorum testimonia fusè refert Maldonatus in cap. 6. S. Ioannis.

Probatur 2. Auth. duorum Conciliorum generalium, primis scilicet & ultimi; Nicæni & Tridentini; in illius siquidem actis (vr refert Bellarmino lib. 2. de Euch. cap. 10) hæc habentur: Fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè a sacerdotibus immolatum & pretiosum ipsius corpus, & sanguinem verè nos sumentes credere hæc esse nostra resurrectionis Symbola. In Tridentino autem Sess. 13 cap. 1. Docet sancta Synodus, & aperte, ac simpliciter proficitur, in almo sancta Eucharistie Sacramento, post panū, & vini consecrationem, Dominum nostrum, Iesum Christum, verum Deum, atque hominem, verè, realiter, ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri; nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in ecclis. assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut multi nihilominus alii in locis Sacramentaliter præsens suā substanciali nobis adsit, ea existendi ratione, quam et si verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustratā, asequi possumus. & constantissime credere debemus.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui fusè citantur à Bellarmino toto lib. 2. de Euch. ubi consentientem illorum per omnes Ecclesiæ artates doctrinam ostendit: illustriora aliquot testimonia hic proferemus.

S. Cypr. Serm. de Cœna Dom. Panis iste, inquit, non effigie, sed natura mutatus: omnipotentia Verbi factus est caro.

S. Hilar. lib. 8 de Trinit. De veritate, inquit, carnis, & sanguinis non est relietus ambigendi locus; nunc enim & ipsius Eu. Domini professione, & fide nostra vere caro est, & verè sanguis est. &c. An hoc veritas non est? contingat plane his verum non intellegi, qui Christum Iesum verum esse Denim negant.

D 2

S. A. 112.

S. Amb. lib. 4. de Sacram. cap. 4. Panis iste, inquit, *est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio, deponit caro Christi.*

Probatur 4 ex antiqua & perpetua Ecclesiæ praxi: randi hoc Sacramentum, quod testatur S. Amb. lib. Spiritu Sancto cap. 12. Per terram, inquit, intelligitur Christi: quam hodie quoque in mysterio adoramus: & S. A. in Psal. 98. Nemo, inquit, carnem Christi manducat, nisi adoraverit; adorari autem in hoc Sacramento Christi non posset, si in eo vere ac realiter non existeret.

Obiiciunt haeretici 1. hæc Christi Domini verba S. Iohannis 6. *Spiritus est qui vivificat; caro non prodest quidquid Vnde inferunt carnem Christi realiter in sumptione charitatis non comedи, cum ex se nihil profutura sit.*

Respondet S. Aug. tract. 27. in Iohann. *Caro non prodest quam; sed quomodo illi (Capernaum scilicet) intellexerunt carnem quipos sic intellexerunt quomodo in cadavere dicitur, ant in mortale venditur: Vnde S. Chrysost. Hom. S. Iohann. S. Cyril. Catechesi. 4. Mystag. & alii SS. Pater hæc Christi Domini verba & alia subsequentia dicimus moneri fideles, ut hujus Sacramenti veritatem non diliter, id est secundum sensum humanum, qui nihil prodest, immo in percipiendis mysteriis divinis multum ingant, secundum quem caro Christi Domini in hoc Sacramento non ut simplex & nuda caro consideratur ratione nihil prodest) sed ut caro divino spiritu per divino verbo personaliter unita; quo pacto vivifica maximè prodest potest.*

Obiiciunt 2. S. Aug. lib. cont. Adimantium cap. 11. loquentem: *Non dubitavit Christus dicere. Hoc est corpus, dum signum daret corporis sui: unde inferunt hoc Sacramentum non continere corpus Christi realiter, illius signum sit. Item tract. 25. in S. Iohann. Ut quid parvum & dentes: credo & manducasti: unde sequitur, non sed fide percipi corpus Christi, proindeque in hoc Sacramento realiter non existere.*

Resp. ad primum locum, falsò ab hæreticis inferri corpus Christi realiter in hoc Sacramento non existere, ex eo quod dicatur esse signum corporis Christi, sicut ex eo quod idem Christus vocatur ab Apostolo Heb. 1. Figura substantiæ Patris, falsò inferretur substaniam Patris in illo realiter non esse: quare dicendum est ideo Eucharistiam vocari signum corporis Christi; non quod Christi corpus ibi realiter non sit; sed quia ibi modo quodam invisibili sub speciebus tamen sensibilibus panis tanquam sub signo visibili existit.

Ad secundum resp. S. Aug. verbis in objectione citatis metaphoricè loqui de mandatione spirituali doctrinæ Divinæ, quæ fit per fidem, ut ex toto ejus contextu facile colligi potest; vel si de hujus Sacramenti mandatione loquuntur, docere tantum illum voluisse realem corporis Christi in hoc Sacramento mandationem tunc solummodo esse fructuosam, quando spirituali per fidem mandationi conjuncta est.

Obiiciunt 3. possibile non esse Christum totum in tam parva hostia, immo in illius minutissima particula realiter adesse: ejus majestatem dedecere, dentibus manducantium frangi & conteri, immo à bestiis posse devorari, ab igne comburi, pedibus conculcari &c.

Ad hæc & similia argumenta breviter respondetur, ista videri posse impossibilia & indecentia iis, qui Dei potestatem incomprehensibilem, & inexhaustam bonitatem, ac (ut Apostoli verbis utamur) nimiam charitatem Eph. 2. ignorant. Fideles vero, qui firmiter credunt: non esse impossibile apud Deum omne verbum (ut testatus est Angelus S. Luc. 1.) firmissimè etiam sibi persuadent, realem illam Christi præsentiam in hoc Sacramento tam expressis Divinæ veritatis testimonii assertam, Deo possibilem esse, licet possibilitatis illius modum ignorent. Credunt etiam nihil in illo Sacramento infinitam eius bonitatem dedecere, neque mandatione, aut quavis alia hujus Sacramenti attrectatione corpus Christi gliosum dehonestari; sicut nec solidis radius inficitur ex cœno in quod illabitur, nec ex speculi aut crystalli ab eo illustrati fractione violatur,

Porrò ad has & similes hæreticorum objectiones vendas, observandum est hujus Sacramenti veritatem, ratione humana, sed sola Dei autoritate inniti; proinde que, ut certò cognoscatur, non ratiocinium humanum. Sed Divinum oraculum esse tantummodo consulendum videndum, quid afferat Sacra scriptura, non ut ab hominibus in contrarias & falsas interpretationes distorquatur, sed ut ab Ecclesia universa & à SS. Patribus unanimiter sensu intelligitur. Preterea notandum est SS. Patres quando non apertè & clare, sed ambiguè & obscurè hoc Sacramento locutos fuisse, ac religiosa quadam cautione illius notitiam occultare voluisse, tum ceteri homines, ne ex ea scandalum aliquod paterentur: tum in delibus, inter quos degebant, ne tam preciosam sacramentum ante porcos proiicerent; præsertim cum inter fidem nulla tunc circa hujus mysterii veritatem difficultas dubitatio suborta esset: unde S. Athan. in 1. Apolog. fuga sua. Non est, inquit, fas mysteria non initiatu proderit. Ethnici non intelligentes derideant, aut Catechumeni Christi facti scandalizentur.

PARAGRAPHUS II.

De Transubstantiatione, seu conversione totius substantie panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini.

FIDES Catholica docet non modo corpus & sanguinem Christi Domini realiter in Sacramento Euchariæ sub speciebus panis & vini existere, ut suprà probatum est; sed præterea nihil substantiæ panis aut vini remanere, totamque panis ac vini substantiam transmatri & converti in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini: quod Concil. Trid. explicavit simul & de-

nuit his verbis : Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantia panis in substantiam corporis Christi, Domini nostri, & totius substantia vini in substantiam sanguinis ejus: quæ conversio convenienter, & propriè à sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata.

Huic veritati multiplices opponuntur errores, quos hic breviter recensere non erit inutile, ut evidentius fiat, quid in hoc mysterio credi, quidve repudiari debeat.

Quidam igitur (ut refert Bellarm. lib. 3. de Euch. cap. 13) attendentes ad modum transmutationum substancialium quæ naturaliter fiunt, in quibus una tantum pars substancialis compositi nempe forma transmutatur, materiâ prima immutabili permanente; similiter opinati sunt in hoc Sacramento solam panis substancialem formam per consecrationis verba mutari; materiam vero panis remanere, & ab anima Christi informari. Alii è contrario existimaverunt solam panis materiam mutari in corpus Christi, remanente forma substanciali ejusdem panis. Alii arbitrati sunt panem in Eucharistia hypostaticè assumi à verbo divino, eodem prorsus modo quo natura humana ab illo assumpta est. Alii censuerunt substancialm corporis Christi & substancialm panis simul in Eucharistia commisceri. Lutherus denique lib. de captivit. Babyl. cap. de Eucharistia, docuit non esse articulum fidei, quod substantia panis maneat, vel non maneat simul cum Christi corpore in Eucharistia, ac utrumque sine heresia periculo posse defendi; sibi tamen videri probabilius & scripturis conformius, quod in hoc Sacramento panis substantia maneat simul cum ipso Christi corpore.

Refelluntur hi errores, & Catholicæ fidei veritas de transubstantiatione panis & vini in Christi Domini corpus & sanguinem probatur 1. ex autoritate Ecclesiaz, quæ id expressè & aperte declaravit tūm in Concil. Trid. suprà relato, tum etiam antea in Concil. Lateran. sub Innoc. III. cap. Firmiter, de sum. Trinit. ubi definitum habetur,

betur, In Sacramento altaris corpus & sanguinem Christi speciebus panis & vini, veraciter contineri, transubstantia pane in corpus, & vino in sanguinem: Et in Concil. Rom Nicolao 2. ubi Berengarius iterum heresim suam abzans, profitensque fidem Catholicam sic loquitur: Credo, & ore confiteor panem & vinum &c. substantialis converti in veram ac propriam & vivificatricem carnem sanguinem Christi Domini.

Probatur 2. ex SS. Patribus qui id unanimi conserunt. ut S. Greg. Nyssen. orat. Catech. cap. 37. Deinde inquit, sanctificatum panem in Dei Verbi corpus transmutari; ibidemque subdit naturam panis & vini elementari in corpus & sanguinem Christi; S. Cyrill. Alex. Epist. ad Galosyrium dicit panem in altari oblatum. veritatem propriae carnis a Christo converti; S. Daimas. 4. de fide cap. 14. afferit in hoc Sacramento panem & vini modo mirabili in Christi corpus & sanguinem converti. S. deauique Ambr. lib. de initianis cap. 9. ipsam panem vini transmutationem in corpus & sanguinem Christi Domini fusè explicat, & variis rationibus tum ex plis probat, quæ apud illum utiliter legi possunt.

Obiciunt 1. heretici Eucharistiam vocari in scriptum panem, ut 1. Corinth. 10. unde inferunt panis substantiam simul cum Christi corpore in Eucharistia remanet alias falsò panis diceretur.

Resps. vocari panem vel quia exteriorem figuram, & panis accidentia retinet, sicut Gen. 18. Angeli vocantur, quia exterius tales esse videbantur, licet realiter non essent; vel quia ante consecrationem verè panis si ideoque panis dicitur: quamvis amplius non sit; sicut scripturis res quædam post mutationem in ipsis facta eodem plerumque nomine vocantur, quo antea videntur, ut Exod. 7. virga Moyfis in serpentem substantia mutata, adhuc tamen appellatur virga.

Obiciunt 2. verbum (transubstantiationis) non resiri in scriptura.

Resp. neque etiam in illa reperiri verbum, *Constitutio*-
alis, quod Concil. Nicæn. 1, ad Christi Domini naturam
divinam explicandam usurpavit; neque ullum tamen
Catholicum de veritate per verbum illud significata du-
bitare: si sit Ecclesia in Concilio illo sanctissimè ac
summa cum ratione id fecit, cur eadem Ecclesia in Con-
cilio Lateran. Florent. & Trident. ad Eucharistia verita-
tem expressius significandam, & ab erroribus vindican-
dam idem præstare non potuit?

PARAGRAPHUS III.

Explicantur quædam difficultates circa transsub-
stantiationem panis & vini in Christi
Domini corpus & sanguini-

P R I M A est, quid sit propriè illa transsubstantiatio, &
quomodo intelligi debeat Omissis variis & prolixis
super hac difficultate Theologorum disputationibus, bre-
viter dicimus: Transsubstantiationem panis in corpus
Christi, non esse ipsius corporis Christi substantiale
productionem aut mutationem; id est, Christi Domini
corpus per illam transsubstantiationem de novo non pro-
duci, nec substantialiter mutari, aut localiter moveri; sed
per vim & efficaciam consecrationis fieri, ut desinente to-
ta panis substantia, corpus Christi, quod est in cœlo, sine
ullo motu locali, aut mutatione sui substantiali, jam esse
incipiat sub speciebus ipsius panis; neque solùm sub illis
sit per simplicem præsentiam sive coexistentiam, sed etiam
per unionem quamdam, qualis erat inter substantiam
panis, & accidentia ejusdem panis, sublata tamen inhæ-
rentia.

D s

Quod

Quod si cui explicatio ista minimè satisfaciat, merit SS. Patres (ut testatur Catech. Rom. part. 2. c. 4.) pè admonere fideles, *Nec curiosius inquirant, quo paternatio fieri possit; nec enim à nobis percipi potest, ne naturalibus mutationibus, aut in ipsa rerum creatura hujus rei exemplum aliquod habemus: verum quod fide percipi debet, id quomodo fiat, non est curiosum inquirendum.*

Secunda difficultas est, quid in illa transsubstantiatione ponatur sub speciebus panis & vini tamen vivorum confectionis, quam per naturalem concomitantiam. aptius ad hujus difficultatis solutionem afferri posse quam id quod habetur in Concil. Trid. Sess. 13. c. dicitur, verum Domini nostri corpus, verumque ejus membra sub panis & vini specie, una cum ipsius anima & divite existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguis sub specie vini, ex vivo viverorum; ipsum autem corpus sub vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub vini naturali illius connexionis, & concomitantiae, quam Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amittitur inter se copulantur; Divinitatem porro propinquabilem illam ejus cum corpore, & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantumdem sub altera specie, atque sub utraque contineri; totus enim, & in Christus, sub panis specie, & sub quaviu ejus speciei parvum membra sub vini specie, & sub ejus partibus existit.

Ex quibus Concilii verbis colligitur 1. quod, sicut specie panis totum corpus, sic etiam sub specie vini Christi Domini sanguis vi viverorum ponitur, cum sit ratio cur una ejus pars praeter altera ponatur; sicutque ille divinus sanguis, ne unica quidem guttula ex vivo viverorum confectionis in sanctissimo Missae sacrificio (quod maximè perpendi debet) pro unequoque nocturno quotidie effunditur.

Colligitur 2. ea omnia, quæ Christo Domino exterrimentum nunc in cœlo existenti sunt intrinseca, concomitantiam quoque ponit sub speciebus consecratis.

& sic corporis ejus gloriosi dotes, qualitates item naturales ac supernaturales ejus animæ inexistentes, omnes deinde divinitatis ejus perfectiones in illo Sacramento contineri; ita ut aliqua ratione de unoquoque fidelium dignè Sacrementum hoc percipiente dici possit, quod tunc, cum illud percepit, in eo sint omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Per eamdem quoque concomitantiam persona Patris, & persona Spiritus sancti, propter identitatem naturæ cum ipsius Filii persona, sub illis panis ac vini speciebus ita simul ad sunt, ut si per immensitatem suam ubique non essent, ratione tamen illius identitatis in illo Sacramento adessent.

Tertia difficultas est, an Christi Domini corpus, quod in Eucharistia Sacramento inextensem & indivisibiliter existit (ut constat ex suprà relatis Concilii Tridentini verbis) retineat in eodem Sacramento propriam quantitatem. Resp. affirmativè cum S. Doctore q. 77. a. 4. ratio est, quia omnia quæ naturalem & plusquam localem connexionem habent cum substantia corporis Christi, ponuntur per concomitantiam in hoc Sacramento, ut ex antè dictis patet; unde sequitur, ut quantitas quæ corpori glorioso Christi naturaliter connexa est, sub hujus Sacramenti speciebus reperiri debeat. Quæ quidem doctrina ita certa est, ut quamvis ab Ecclesia expressè definita non sit tanquam de fide, contrarium tamen sentire erroneum existimet Alexander Alensis. p. 4. q. 10. in. 7. a. 3.

Dicet aliquis, si corpus Christi retineret propriam quantitatem in Eucharistia, deberet esse extensem & divisibile, & figuram etiam aliquam habere, cum figura sit intrinsecus terminus quantitatis.

Resp. duplicem esse quantitatis extensionem, seu corpus quantum dupli modo esse extensem; primò in ordine ad se; secundò in ordine ad locum: prior extensio est de essentia ipsius quantitatis: posterior vero est tantum proprietas virtute Divina ab ea separabilis: unde fit ut quantitas hac extensione locali destituta, quantæcumque sit magnitudinis in ordine ad se, possit tamen per divi-

nam

nam omnipotentiam intra spatum quantumvis exiguum minime
concludi. Similiter duplex est figura; una organica, quae
pendet ab extensione quantitatis in ordine ad se; altera
localis seu (ut ita loquamur) situialis, quae ab extensione
locali ipsius quantitatis pendet, cum igitur corpus Christi
Domini in Eucharistia Sacramento sit solummodo
tensem in ordine ad se, non vero in ordine ad locum, sed
bet tantum figuram organicam, non verò localem: ut
intelligitur qua ratione fieri possit, ut retinens propriam
quantitatem & figuram, in quantumvis exiguo spatio
sub quantalibet specierum Sacramentalium particula-
rum contineri possit.

Quarta difficultas est. quid de speciebus panis & vini
in hoc Sacramento remanentibus sentiendum sit. Rerum
species illas seu accidentia panis & vini, puta figura
colorum, saporem, &c. post consecrationem manent
ullo subiecto. Ita definitum est in Concilio Tridentino
Can. 2. & hæc Vndelesi propositio tanquam falsa & hereti-
ca damnata est in Concil. Constant. sess. 8. (Accide-
panis non manent sine subiecto in Sacramento, &c.) Id tamen
de omnibus accidentibus conjunctim sumptis est im-
gendum: vera siquidem est S. Thomæ doctrina q. 71.
& 2. afferentis quantitatem panis & vini ab omni sub-
iecto separata divina virtute in hoc Sacramento existit
reliqua verò accidentia esse in ipsa quantitate tangi
in subiecto. Qui etiam a. 3. docet, species illas panis &
posse sic separatas agere, quidquid poterant, dum
panis & vini substantia tanquam proprio subiecto in-
tegravabant; cum semper eandem essentiam, existentiam
agendi virtutem retineant. Et a. 4. species illas posse
sumpi, ut experientia satis compertum est. Art. item
speciebus illis fieri posse nutritionem substantialem
nutritio illa ex sola specierum quantitate divina vi-
fiat, sive (quod probabilius est) ex materia; quæ alii
creaturæ eo instanti quo species illæ sacramentales al-
latur, ut ipsa substantia panis, si adesset sub illis esse na-
liter defineret. Denique q. 76. a. 6. ad 3. tradit Christili-

tigus mini corpus & sanguinem desinere esse sub illis panis ac
vini speciebus, quando ita mutantur aut alterantur, ut
hæc mutatio seu alteratio ad desitionem substantiæ panis
ac vini sufficeret; remanere vero sub illis Christi corpus
ac sanguinem, quamdiu mutatio illa seu alteratio tanta
non est, ut ad desitionem substantiæ panis aut vini sita
est: quod ex ipsis etiam Ecclesiæ praxi satis constat,
quæ tamdiu adorat Christum in hoc Sacramento, quam-
diu in illo species panis ac vini remarcet cognoscit.

Quinta difficultas est, an Christi corpus sub speciebus
sacramentalibus existens videri possit ab oculo corporeo,
vel ab intellectu creato cognosci.

Respondet S. Doctor q. 76. a. 7. nullum corporeum o-
culum pertingere posse ad visionem corporis Christi, pro-
ut est in hoc Sacramento; cum in illo sit per modum sub-
stantiæ, quæ per se non est visibilis, neque ullo sensu aut
imaginatione perceptibilis: ab intellectu autem creato
posse clare cognosci, dummodo lumine gloria illustretur,
quo deficiente nonniū obscurè ac perfidem percipi posse
Christi existentiam sacramentalem: unde (ut ait idem S.
Doctor) nequidem ipsi dæmones Christum in hoc Sacra-
mento existentem cognoscere possunt, nisi per fidem, cui
non assentiuntur voluntariè, sed ad eam evidenter signo-
rum conuincuntur, prout dicitur S. Iacob. 2. quod dæmo-
nes credunt, & contremiscunt.

Sexta denique difficultas est, quid de miraclosis ap-
paritionibus sentiendum sit, quæ aliquando in hoc Sa-
cramento contigerunt, & adhuc contingere Deo ita vo-
lente possunt, ut quando puer, vel caro in manibus Sa-
cerdotis, aut super altari, vel sanguis in calice cernitur.
Respondet S. Doctor a. 8. Christum tunc semper manere
in hoc Sacramento; nec carnem illam aut sanguinem
miraculose apparentem esse carnem vel sanguinem ipsius
Christi, sed esse aliquid miraculose productum, quo tum
caro & sanguis ipsius Christi, tum etiam sacramentales
species teguntur. Monet autem recte idem S. Doctor
In 4. dist. 10. q. 4. a. 3. q. 3. non licere ejusmodi carnem

382

aut sanguinem miraculosè sic apparentem orefum
quia hæc signa miraculosa non habent modum con-
tentem, quo possint pro ratione hujus Sacramenti con-
ac bibi: quare in illo casu deberet Sacerdos (ut d.
Valentia disp. 6. q. 4. de Euch. p. 1.) alium panem & vi-
consecrare & sumere, ut sacrificium ea ratione pa-
zetur.

SECTIO VI.

*Quinam sint effectus Sacramenti Eucha-
ristie.*

VARI sunt iisque saluberrimi hujus divini
menti effectus, de quo veré dici potest, quod ob
Manna dictum est, omnem in illo reperiit saporis su-
tem: præcipuos hic & observatione maximè digo-
notabimus.

Atque in primis certum est, hoc Sacramentum
dispositis, gratia sanctificantis augmentum conser-
vatur in Decr. Eug. expressè definitum habetur, & satis
ex iis quæ cap. 1. de Sacram. in genere dicta sunt.
quidem gratia augmentum cæteris paribus longè ubi
& plenius in isto Sacramento quam in aliis percipi-
cūm in eo fons ipse gratiarum, & omnium charismat
ac donorum cælestium contineatur, ut dicit Catechil
Romanus. Docet autem S. Th. q. 80. a. 8. ad 6. effec-
tum in ipsa Sacramenti sumptione percipi, ideoque
cipiam tunc & maximam in suscipiente requiri den-
nem.

Quærunt Theologi, an Sacramentum hoc conser-
vat aliquando primam gratiam à peccatis justificantem?
Resp. certum esse (sicut docet S. Th. q. 79. a. 3.) Sacra-
mentum hoc nullo modo profuturum, sed potius maxime
futurum ei, qui cum affectu, vel conscientia peccati
talis illud suscipiet; quod vero spectat ad illum, quod

peccato mortali existens, illius tamen nec affectum nec conscientiam haberet, si bona fide ad hoc Sacramentum accedit, quidam Theologi (ut Richardus, Scotus, & alii quos citat & sequitur Suares disp. 63. sect. 1.) existimant in illo casu Sacramentum Eucharistiae ex opere operato iustificare ac primam gratiam conferre. Melius tamen S. Bonaventura, Gabriel, Major, & alii, quibus subscriptit Valques disp. 205. c. 4. negant: cum hoc Sacramentum per se ad remissionem peccati mortalis non sit institutum; constat enim (ut loquitur Catech. Rom. sup. c. 4.) quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest; ita etiam anima qua spiritu non vivit, sacra mysteria non prodest; ac propterea panis & vini species habent, ut significetur, non quidem revocanda ad vitam animae, sed in vita conservanda causa, instituta esse. Docet tamen S. Th. sup. illum, qui bona fide ignorans se in peccato mortali esse, devotè ac reverenter hoc Sacramentum perciperet, ex Dei bonitate per illud gratiam aliquam actualem consecuturum, qua excitabitur ad actum charitatis seu perfectæ contritionis eliciendum, & sic ab ipso peccato mortali liberabitur.

Secundus hujus Sacramenti effectus complectitur quedam specialia gratia: actualis auxilia opportuno tempore vi hujus Sacramenti dignè suscepiti conferenda, per quam charitas conservatur, robatur, perficitur, idque spiritualiter anima confertur, quod panis & vinum corpori conferre solet, ut expressè declaratur in Decr. Eug. ubi dicitur *Omnem effectum, quem cibus & potus materialis quoad uitam operatur corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando; Sacramentum hoc quoad vitam operari spiritualē: In quo* (ut explicat S. Chrysost. hom. 61. ad pop. Antioch.) Christus Dominus maximam erga nos charitatem evidentissimè testatur, cum enim sè penumero parentes liberos suos aliis nutriendos tradant, ipse nos alere propria sua substantia voluit, carnemque suam à nobis tangi, manducari, illique, dentes nostros infigi permisit.

Textus

Tertius effectus consistit in eo, quod Christus Dominus se in hoc Sacramento sumendum nobis exhibet, natura modò tanquam cibum quo nutriamur, sed etiam occasio quam salutare medicamentum quo naturæ nostræ in minitantes id est prævæ inclinationes, immoderati affectus tegend &c. currentur. Id passim docuerunt SS. Patres. S. Gregorius dæmonius Orat. Catech. cap. 37. dicit Eucharistiam esse & cit per tare medicamentum, veneni damnum quod corpori fuerationem per contrariam repellens affectionem. S. Cyrillus. lib. 4. antidotum. S. Ioan. cap. 17. Sedat, cum in nobis manet Christus, salvum membrorum nostrorum legem pietatem corroborat, perturbaciones animi extinguit, agrotos curat, collisos redintegrat, b. Sextus Ambros. lib. 5. de Sacram. cap. 4. Iste panis quotidiana S. Th.atur in remedium quotidiane infirmitatis. S. denique Be. 6. Qui r. Serm. de Cœna Domini postquam dixit Sacramentum autem Dominicæ corporis & sanguinis efferratis motibus & tribuit ritibus concupiscentia medeti, subjungit: Si quis vero dignitas non tam saepe modonec tam acerbos sentit iracundia metu reliquias, luxurias, appetitus ceterorum hujusmodi, gratias agat do con & sanguini Domini; quoniam virtus sacramenti in quantum in eo, & gaudet, quod possim uel accedat a rata patem. dictum.

Quartus effectus est remissio peccatorum venialium. Sept. ut docet S. Doctor art. 4. & ante illum docuerat S. A. catio, lib. 4. de Sacram. cap. 6. & lib. 5. cap. 4. & habetur cap. Sacramenterum de Consecr. dist. 2. cap. 110 ibid. Remittuntur. Qui tem peccata venialia in hoc Sacramento, sive per infirmitatem gratie sanctificantis presupposita de illis attritum: quod sive per charitatis & perfectæ contritionis fervore in S. quem hoc Sacramentum excitat, ut ex mente S. Dogma in explicat Isambertus ad q. 79. q. 1. a. 6. Deus n.

Quintus effectus est preservatio à peccatis mortali ut docet S. Th. art. 6. & S. Bernardus Serm. de Cœna mini, ubi dicit Duo in nobis hoc Sacramentum operantur & sensum minuat in minimis, & in gravioribus tollat Vn. consensum. Hunc autem effectum præstat tribus prætemporatibus modis ut docet Isamb. suprà: primò, suggestendo vite.

s Dom robur addendo, per augmentum scilicet habituum superbet, naturalium quod efficit. Secundò, amovendo peccandi am occasiones, juxta illud Psal. 22. *Parasti in conspectum meum trahim iustitiam, aduersus eos, qui tribulant me.* Tertiò denique pro affectu regendo nos à dæmonum impugnationibus ipsofq; e regi dæmones arcendo. Vnde S. Ignat. Epist. ad Ephes. Dixit & cit per hujus Sacramenti frequentem & dignam suscep- terationem *Expelli potestates satanae &c. panemque illum esse ib. 4. antidotum non moriendi:* & S. Chrysost. Hom. 61. ad pop. acrum Antioch. *Tanquam leones, inquit, ignem spirantes ab illa turbem sensa recedamus, facti diabolo terribiles.*

Sextus effectus, est animæ gloria, seu vita æterna. Ita s. Th. a. 2. & constat ex his Christi Domini verbis S. Ioan. Ben. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in eternum.* Confert nem autem hunc effectum Eucharistia, non tantum quia s. tribuit gratiam sanctificantem, in qua fundatur jus & dignitas ad ipsius vitaæ æternæ consecutionem, (quod & reliqua sacramenta præstant) sed etiam, quia speciali modo confert digne suscipientibus finalē perseverantiam, in quantum per specialia gratia auxilia charitatem roborat ac perficit, & à peccatis mortalibus præservat, ut supra dictum est.

Septimus effectus, est corporis resurrectio, & glorificatio, quæ speciali modo tribuitur participationi hujus cap. Sacramenti, quod Christus declaravit his verbis S. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in habet vitam aeternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die:* quod fuse explicat, & probat S. Cyrill. Alexand. lib. rvo. in S. Ioan. cap. 14. ubi observat quod Christus Dominus in exsuscitando mortuus non solùm verbo & imperio, ut Deus ntebatur, verùm etiam carnem suam quasi cooperari- tali em nonnunquam adhibebat; ut reipsa ostenderet carnem quo- ena sue suam, quoniam sibi conjuncta est, vivificare esse: nam erant usus principis filiolam suscitavit, manum ejus apprehendit, &c. Vnde concludit quod reformabit omnino ad immortalitatem participes sis.

Octa-

Ostavus denique, est singularis quædam & inexplicabiliis unio Christi Domini cum eo, qui Sacramentum suum dignè suscipit: juxta quod ipse Dominus Christus dicit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, manet, & ego in illo: & de hac mirabili unione facta maximo pietatis sensu loquuntur SS. Patres, ac præceteris S. Chrysost. Hom. 61. ad pop. Antioch. ubi, postmodum dixit nos per hujus Sacramenti participationem corpus cum Christo fieri, subiungit; ut itaque non solum per charitatem hoc siamus, verum & ipsa re in illam nostram carnem, hoc per escam efficitur, quam largitus est volens ostendere desiderium quod erga nos habet: proprieta ipsum nobis immiscerit, & corpus suum in nos continentem, ut unum quid efficiamus tanquam corpus capiti corporatum; ardenter enim amantium hoc est. Et S. Cirill. Albus suis lib. 10. in S. Ioan. cap. 13. supra relata Christi Domini explicans, *Sicut, inquit, si quis cera igne liquefacta ita miscuerit, ut unum quid confectionem factam videatur; sic communicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est, & nos in ipso.**

Hos omnes effectus paucis sed efficacibus verbis negoclaravit Concilium Trid. Sess. 13. cap. 2. Vbi dixi cipere deflum Dominum hoc Sacramentum à fidelibus suilli, qui perduisse tanquam spiritualem animarum cibum, quo ales du cibis confortentur viventes vita illius, qui dixit: *qui manducat carnem & ipse vivet propter me: & tanquam antidotum, quilibet a culpa quotidiana, & a peccatis mortalibus praesertim rapiens præterea id esse voluit, futura nostra gloria, & felicitas: adeoq; Symbolum, unius illius corporis, cuius apud existit; cuius nos, tanquam membra arctissimæ conniunctur & charitatim connexione astriccos esse voluit.*

Monet autem sapienter Isamb. ad q. 79. disp. 11. hos effectus per totam vitam obtinendos, Sacramentum participationem saepe repetendam esse; adeoq; simet vix fieri posse, ut quis propria sponte ac delib. ab hoc Sacramento per longum tempus abstineat, quod novum aliquid mortale peccatum dilabatur.

Porro circa hanc frequentem Eucharistiae perceptio-
nem, observanda est Doctrina sancti Thomae in 4. dist. 12.
q. 4. a. 3. ubi dicit In perceptione hujus Sacramenti duo requiri:
desiderium conjunctionis ad Christum, & reverentiam Sa-
cramenti: quorum primum inclinat ad sumendum, secundum
ad abstinentiam: sed quia amor timoris preponderat, ceteris parti-
bus laudabilius est sumere, quam abstinere; dum tamen ex fre-
quenti sumptione amor intendatur, & reverentia non minua-
tur.

Addimus præterea ex libello verè aureo Introductionis
ad vitam devotam, beatæ memorie Francisci Salesii Epis-
copi Gebennensis part. 2. c. 21. super hoc frequenti com-
munionis usu judicium communis Ecclesie consensu &
praxi approbatum: *Duo, inquit, genera hominum frequenter*
Alii hujus Sacramenti participatione indigent: perfecti quidem, cum
enim sint optimè dispositi, virtutem ipso verteretur si ad perfe-
tationis fontem non accederent; imperfecti autem, ut ad perfe-
ctionem possint aliquando pertingere: fortes, ne debilitentur;
debiles, ut roborentur; infirmi, ut sanitatem recuperent; sani ne
in morbum incidunt. Subjungit postea eos qui multis seculari-
venibus negotiis sunt impliciti, sacram Eucharistiam frequenter per-
littere debere, eo quod eis virtute ac præsidio indigeant; sicut
fili, qui plurimi laboribus exterioribus attenuantur, vires soli-
alii cibis crebro reficiere opus habent: denique sanctissimum hoc
Sacramentum saepe percipiendum esse; ut quomodo dignè percipiat
quiebeat, experientia ipsa discatur; minus si quidem recte illud sit,
est modicò raro sit.

Hæc autem & similia, quæ de frequenti communionis
usu apud SS. Patres & alios probatos authores dicta repe-
tuntur, semper intelligi debent cum hac conditione, ut
scilicet quoties hoc Sacramentum sumitur, dignè
& cum debitis dispositionibus sumatur:
de quibus dispositionibus nunc
agendum nobis est.

SECTIO

SECTIO VII.

*De dispositionibus ad hujus Sacramenti digna
perceptionem necessariis*

DE dispositionibus ad dignam Eucharistia^x perce-
nem ex præcepto aliquo seu divino, seu Ecclesiæ
necessariis agendum nobis est, & inquirendum, quæ
dispositiones ad Sacramentum hoc sumendum ita
quirantur, ut si vel unica ex iis desit, in illius perce-
peccati alicujus reatus incurritur.

PARAGRAPHUS I.

*Quenam dispositiones requirantur ex parti
anima.*

PRIMA dispositio ad dignam Eucharistia^x fu-
nem necessaria, est sana & recta de illius veritat:
Sine fide impossibile (ut ait Apost. Hebr. II.) Plau-
Credere enim oportet accendentem ad Deum & ideò (¶)
observavit S. Doctor q. 78. a. 3. & ante illum Yvo
tensis Epist. 264) ex peculiari Ecclesiæ instituto
huius Sacramenti consecratoria^x interposita sunt
illa: *Mysterium fidei*, ut accedentes ad illud mon-
fidem præsertim ipsis esse necessariam. Quod &
mari potest ex antiqua Ecclesiæ praxi in illius admis-
tione olim servari solita, teste S. Ambr. lib. 4. de Sa-
cap. 4. ubi refert moris suo tempore fuisse, ut Sacra-
ceret: *corpus Christi*, cui suscipiens respondebat, *Si non
hac voce sua erga huius Sacramenti veritatem fidei
professionem emittens.*

Secunda dispositio est ab omni peccati mortalis manu mundities, & gratia sanificantis in suscipientे statutus: cum enim (ut docet S. Thomas q. 79. 2.3.) hoc Sacramentum se habeat instar spiritualis cuiusdam alimenti, vitam necessariò supponere debet in suscipientе: & alio in loco q. 80. 2.5. dicit eos, qui cum conscientia peccati mortalis corpus Christi Domini sumunt, gravissimum haud dubiè peccatum committere; quod quidem peccatum indigne communicantium S. Augustin. tract. 62. in S. Ioan. cum peccato Iudei proditoris comparat; S. verò Chrysostomus hom. 60. ad pop. Antioec. cum peccato eorum qui ipsum Christum Dominum occiderunt. Certe Apostolus 2. Cor. 11. apertè declarat, indignè manducantem & bibentem Reum esse corporis & sanguinis Domini. Quare [ut monet Concilium Trid. sess. 13. cap. 7.] communicare volenti revocandum est in memoriam Apostoli praeceptum loc. cit. Probet seipsum homo & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque pramissa Confessione Sacramentali ad sacrum Eucharist. am accedere debeat: quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hac sancta Synodus perpetuo servandū esse decrevit, modò non dest illis copia Confessoris: quod si, necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit; quam primum confiteatur.

Ex qua Concilii doctrina obiter colligitur, quām periculosa sit quorundam Theologorum sententia, qui assertunt olim iis, quibus ob peccata mortalia imposita fuerat pœnitentia publica, concessam nihilominus ab Ecclesia interdum fuisse Eucharistiae participationem, quamvis sacramentalem peccatorum absolutionem nondum recepissent: eamdem etiam Eucharistiam ab Ecclesia non fuisse denegatam ob peccata quædam mortalia non ita gravia, licet nulla Sacramentali pœnitentia expiata forent,

Hæc enim manifestè pugnant cum iis quæ à Tride^{per grecos}
Concilio, ex praxi & consuetudine totius Ecclesiæ, ad ligari,
nam Eucharistia perceptionem facienda esse prescri^{dat}; ne
tur; imò quæ ex ipsiusmet Apostoli verbis in vero & perbiæ
prio sensu ab ipsa Ecclesia explicatis tanquam ab
necessaria declarantur.

Diximus ad dignam sacræ Eucharistiaæ perceptio^{est piu}
requiri munditiem à quovis peccato mortali, non fatis ex
peccato veniali: cum per illud sanctificantis gratia^{e qui}
non destruatur, ut ex fide certum est; quamquam in ^{gia, & j}
ita erga venialia aliqua peccata prævè affectus esset, & cap.
expressa & deliberata voluntate inharrere vellet, ma id fieri
esset ratio dubitandi (ut nihil hic temerè definiamus ^{altus a}
is ad sumendam Eucharistiam sufficienter esset ^{dij} quilibet
tus: cùm enim Eucharistia sit ex divina institutione Christi
deum quo liberamur à culpis quotidianis, ut ex Concil. nisi ei
suprà relatum est, qui fieri posset, ut is dignè illam aliqui
get, qui peccata illa quotidiana seu venialia delibera^{latis C}
animo fovere vellet?

Testia dispositio est, ut nulla Ecclesiæ prohibiti^{peccati}
jus Sacramenti perceptionem impedit: quan^{absolu}
enim quis justus & sanctus existat, si tamen Ecclesiæ
cramenti hujus sumptioni conditionem aliquam ^{vanis c}
nat, qua deficiente illud sumi prohibeat, parentus am ac
cessariò, nec contempto aut neglecto illius præcepisti in Sa
nè potest quis ad sacram illam mensam accedere, itionis
plum hoc afferit S. Doctor q. 10. a. 8. si quis à media festu t
aliquid cibi vel potus sumpererit; cùm secundam Ec^{tali}
leges nonnisi à jejuniis Sacramentum hoc extra mo
peticulorum sumi debeat. Item si quis excommunicati
nis alicuius sententia fuerit superioris autoritate
culsus, quantumvis alias ceram Deo innocens & ab
crimine immunis existat, nihilominus ab Eucha
ristia perceptione abstinere tenetur, donec vel innocentia
suam superiori probaverit, vel absolutionem ab ex
communicatione acceperit: ut enim rectè monet S. Gra
us hom. 26. in Evang. Posterioris sententia iusta vel iusta

Trid. per gregi timenda est, &c. & is qui sub manu Pastoris est, timeat
ad ligari, vel injustè; nec Pastoris sui judicium temerè reprehensio
dat; ne si in justè ligatus est, ex ipsa tumida reprobationis suæ
perbiā culpa, qua non erat, fiat.

Quarta denique dispositio ad dignam Eucharistia perceptionem necessaria, in illis qui sunt rationis compotes, est pius aliquis reverentia ac devotionis affectus. Quod non fatus expressè declarat Concil. Trid. Sess. 13. cap. 7. ubi dicit atque uique fidelium cavendum esse, Ne absque magna reverentia & sanctitate ad hoc Sacramentum percipiendum accedat; et cap. 8. explicans qua ratione spiritualiter sumatur, dicit, manifestid fieri Fide viva, qua per dilectionem operatur; id est per actus aliquos fidei & charitatis, quibus Christo Domino et diligenter libet fidelis spiritualiter unitur: atqui frustra quis Christum sacramentaliter tantum in Eucharistia sumeret, nisi eidem spiritualiter conjungeretur; quod tamen sine aliquibus piis & religiosis affectibus fieri non posse ex liberali latiis Concilii verbis aperte constat.

Et certè quis non meritò reprehensibilem judicaret & peccati damnaret illum, qui licet à peccato mortali per absolutionem sacramentalem factus immunis, sine ullo tamen reverentia aut pietatis sensu, animoque deliberatè cogitationibus distracto ad tremendam hanc mendaciam accederet: piorum equidem omnium sensus est, ut cepti in Sacramenti hujus perceptione minùs afferant devo-
tionis ac reverentia quam par esse arbitrentur, de illo de-
fendit. Et tanquam de peccato sese in confessione sacra-
menti accusent; unde patet eos, tanquam indubitatum
tenere, divinum hoc Sacramentum non nisi

cum singulari religionis ac pietatis affectu esse suscipien-
dum.

FARA-

PARAGRAPHUS II:

Quenam dispositiones requirantur ex parte corporis.

DVÆ præsertim ad hoc Sacramentum suscipiendæ dispositiones ex parte corporis requiruntur. Pœst, ut qui Eucharistiam cupit percipere, sit jejonus; ut nihil cibi vel potus à media nocte sumpserit. Doctor q. 8o. a. 8. idque in variis Conciliis decretum ut in Carthagin. 3. cap. 29. & Tolet. 7. can. 2. ut in hanc tanti Sacramenti / quod dixit S. Aug. Epist. 1. 8. prius Christiani corpus Dominicum intraret, quam reliquias quibus verbis intelligitur quale debeat esse illud, etiam, perfectum scilicet ac naturale; ita ut omnem sus cibi, porus, medicina, aut cuiusvis alterius rei in tumlibet parva quantitate sumptionem excludat, tam docet S. Thomas cit. a. 8 ad 4. & cum illo committat omnes.

Cæterum si quis sanguinem aliumve humorem impite defluentem, aut os eluendo aquæ guttulas cum mixtas, aut cibi reliquias dentibus adhærentes casu transglutiat, non censetur violare jejunium, nec communione abstinere tenetur, ut explicat idem Doctor loco citato.

Sunt tamen aliqui casus in quibus, secundum cœnam Doctorum sententiam & Ecclesiæ praxim, non jejunis Eucharistia sumi potest. Primus est, qui in periculo mortis per modum viatici sumenda est, docet idem S. Thom. supra Secundus quando, nisi sumatur Eucharistia, vel incendio absumenta est, vel fidelium aut impiorum manibus prophananda; enim à Sacerdote vel à quovis alio etiam non jejunio reverentia sumi debet. Tertius, quando Sacrificii pœnitenziæ necessitas incubit, ut si Sacerdos celebrans,

consecrationem sed ante Sacramenti sumptionem mōriatur; tunc enim debet alius etiam non jejunus Sacrificium inchoatum perficere. Item si quis post consecratio-
nem & corporis Christi sumptionem animadvertat a-
quam pro vino fuisse in calice appositam; tunc enim li-
cer illam hauserit, debet tamen (prout in Rubricis Mis-
falis annotatur) panem & vinum de novo offerre & con-
secreare, incipiendo ab illis verbis: *qui pridie quam patere-*
tur &c. ac postea sumere Monet tamen recte Laymannus
cap. 7. de Sacrif. Missæ nullum ibi præceptum imponi,
adeoque Sacerdotem, præsertim i: publicè celebret, sequi
posse lalentiam Scotti, Gabrielis, Adriani, Navarri, & a-
liorum quos ibidem citat, quibus etiam subscriptit Tole-
lus lib. 2. cap. 9. qui omnes docent, in eo casu satius esse,
ad evitandum scandalum, ut solummodo Sacerdos aliud
in calice vinum cum pauxillo aquæ infundat, & tacitè of-
ferat, atque consecret incipiendo ab illis verbis: simili-
modo postquam &c. Quartus denique casus est, quando post
sumptam ablutionem animadvertit Sacerdos superesse
aliquas hostiarum à se consecratarum particulas; illas
enim tunc licet absumere poterit, ut docent Sotus, Na-
villus, Suares, & alii apud eundem Laymannum suprà:
ubi etiam monet id intelligendum esse, non tantum de
particulis minutis in patena vel corporali harentibus,
sed etiam de grandioribus si facile assertari non possint;
dummodo tamen Sacerdos nondum ab altari recesserit
aut vestes sacras exuerit.

Secunda dispositio ex parte corporis, est mundities,
seu ab omni immunditia corporali puritas: ad reveren-
tiam quippe huic divino Sacramento debitam pertinet,
ut si quis immunditiae alicui seu pollutioni causam cul-
pabilem dederit, quamvis peccatum in Pœnitentia Sac-
ramento expiaverit, à perceptione tamen Eucharistie
abstineat illo die, ut fusè declarat S. Thom. art. 7. ubi S.
Gregorium tanquam illius Doctrinæ assertorem citat in
Epist. ad August. Anglorum Episcopum responsione 10. &c.
additque quod, quamvis nulla culpabilis causa inter-
cedet.

cederet , ex quadam congruitate tamen & decentia consultius videretur illo die abstinere ; quod tamen liber cuique est ; immo si necessitas aliqua urget , aut diaboli timeatur , tunc s . Doctor communionem censet non esse relinquendam .

Quod autem de hac peccati specie , hoc & de pleris alijs grauioribus dicendum videtur : quis enim assidue audeat hominem , qui immane aliquod flagitium , homicidium aut adulterium recenter perpetrauerit , dem die mente adhuc commota , & turbata conscientiam quavis peccatum cum ingenti cordis dolore confitit , illiusque remissionem fuerit consecutus , posset tandem debitam reverentia huic Sacramento participare : quis non judicet , eusmodi hominem saltem illo sacramenta Communione abstinere debere , eique certum hoc præcipere posse ; excipitur tamen casus necessitatis , aut alterius causæ rationabilis , quæ Confessarij discienda relinquitur .

Cum igitur de supradictarum dispositionum adnam Eucharistiae perceptionem necessitate omnes veniant , de duabus aliis aliqua est hodie inter Thesgos difficultas , quæ duobus Paragraphis sequentibus planabitur .

PARAGRAPHUS III.

An sit ex precepto aliquo necessarium , ut quantum penitentiam seu satisfactionem sibi à Sacerdoti injunctam ante sumptionem Eucharistiae impleat .

VESTIO proposita intelligenda est de satisfactione pura ne seu poenitentia secreta , id est secretò in confessione sacramentali imposita , & secretò à poenitente implianda , non verò de publica & canonica poenitentia , quid sacra

peccata quædam graviora & publica olim imponebatur: est enim in confessio apud omnes secundum antiquam Ecclesiae praxim publicos poenitentes fuisse à sacra Communione exclusos, ipsamque à corpore Christi separationem publicæ illius poenitentiaz partem fuisse; nec proinde nisi peracta illa poenitentia ad sacram Mensam licetè accedere potuisse; quamquam verum sit, etiam aliquando ante peractam publicam illam poenitentiam ipsos poenitententes prius secretò & sacramentaliter à peccatorum reatu absolutos; ad sacram Synaxim in quibusdam casibus admissos fuisse, vt fusè & eruditè explicat & probat Jeannes Bagotius è Societate Iesu in dissertationibus Theologicis de Pœnitentia, dis. 2. cap. 8. sect. 2. &c seq.

Quærimus igitur hic an poenitens sacramentaliter confessus & absolutus impositam sibi à confessorio satisfaciōnem prius implere teneatur, quām Eucharistiam percipiat. Et respondentem est nullo præcepto neque diuinio neque Ecclesiastico ad id teneri. Quod ut facilius probari possit præsupponimus ex doctrina Concilii Tridentini & communī Ecclesiae praxi, absolutionem sacramentalem posse validè ac fructuose conferri poenitenti etiam peccata mortalia confitenti, antequam impleverit impositam sibi à Sacerdote satisfactionem, imò, cum ipsa satisfactione, sive consideretur quatenus exoluitur pro pœnis, quæ ut plurimum peccato quoad culpam remisso luenda supersunt, sive sub quavis alia ratione, non possit esse Deo grata & accepta, nisi ab eo impleatur qui iustus dicitur & Deo gratus: hinc sequitur satisfactionem ille longè melius ac perfectius effectum suum fertiri, si prius poenitens per absolutionem sacramentalem Deo reconcilietur.

Hoc igitur præsupposito, dicimus nullum extare præceptum divinum aut Ecclesiasticum, quo homo per Sacramentalem absolutionem justificatus, ad implendam satisfactionem sibi à sacerdote impositam obligetur, antequam quid sacram communionem accedat, neque enim divinis

aut Ecclesiastica leges quidquam aliud requirunt in
qui communicaturus est, nisi ut sit in gratia sanctificante
statu, easque habeat dispositiones, quas Paragrapho pre-
cedenti explicavimus: potest autem illas habere, quae
vis satisfactionem nondum impleverit. Certe Concilium
Trid. Sess. 13. cap. 7. ex professo declarans quænam præ-
ratio ad hoc Sacramentum dignè suscipiendum requi-
tur, nihil de illa satisfactionis adimpletione dicit, sed tu-
tummodo proponit probationem illam quæ ab Apollinis
præscribitur, ratione cuius is, qui peccati alicujus moni-
lis sibi conscientia est, ad sacram communionem non nisi
missa confessione sacramentali perceptaque absolu-
tione accedere debet.

Cui Concilii doctrinæ suffragatur S. Gregorius Episcopus in lib. reg. lib. 2. cap. 1. *Quid est, inquit, hoc loco probandum, evacuatā peccatorum nequitia se probatum ad dominum mensam & purum exhibere?*

Quod confirmari potest ex eo quod S. Thomas dicit quod quilibet in gratia sanctificante existens, est mem-
brum vivum corporis Christi, proindeque filius Dei talis ac hæres; atqui membrum vivum debet sustinere de alimento ipsius corporis, & is, qui divina illa et
cælestis gloria fruitione revelata facie pasci ac re-
dignus est, eamdem sub vero Sacramenti dignè recipere potest.

Dices, saltem posse sacerdotem pro arbitrio penitentem obligare, ut adimpleat satisfactionem à se impo-
tam, priusquam corporis Christi particeps fiat.

Resp. posse quidem, sed non pro arbitrio; neque cælestis illius thesauri Dominus est, sed tantum dispe-
tor, proindeque sicut Margaritam illam divinam pronon-
cietur ante porcos, sic nec justis & filiis panem
sine maxima & gravissima causa denegare: immo SS. Pa-
nimium illum rigorem quorumdam sacerdotum pro-
improbant. Vnde S. Leo Papa Epist. 80. in fine. *Nulli
christianorum, inquit, facile communio denegetur, nec ad in-
stantis arbitrium sacerdotis hoc fiat: & paucis interje-
conq*

conqueritur levibus de causis quosdam à gratia communio-
nis exclusos, & animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irro-
gatione tam sevi supplicii sauciatam, & inermem quodammodo,
exutamque omni munimine diabolici incusibus, ut facie-
capiatur, objectam.

PARAGRAPHUS IV.

An ad dignam Eucharistæ perceptionem requiratur
excellens aliquis puritatis ac sanctitatis gradus.

SENSVS questionis est, an ad dignam corporis Christi participationem minime sufficiat, ut quis per confessionem & absolutionem Sacramentalem à peccatis mortalibus mundatus sit; sed requiratur insuper, ut per diurna pœnitentia bonorumque operum exercitia gradum aliquem excellentiorem puritatis ac sanctitatis acquisierit; ita ut si quis recens à peccatis mortalibus per Sacramentum pœnitentia purgatus, in se nihilominus adhuc experiat vitiosos aliquos motus, pravas inclinations, infirman & languidam voluntatem, & alias ejusmodi peccatorum reliquias, si sufficienter dispositus ad Eucharistiam dignè percipiendam non censeatur, nisi priùs in personandis illis animi ægritudinibus, & ejusmodi peccatorum veluti radicibus penitus extirpandis, ac virtutum oppositarum acquirendis habitibus sedulò ac diu laboraverit. Pro cuius resolutione.

Dicendum quòd, quamvis nulla creaturæ puritas aut sanctitas, quantacunque sit, infinitæ hujus divini Sacramenti excellentia ac dignitati pro merito respondere valeat; ea tamen fuit divina in nos clementia benignitas, ut nullum certum puritatis aut sanctitatis gradum ad dignam illius participationem præscriperit, sed id uniuscun-
jusque liberæ voluntati permiserit; ita, ut dummodo
E 3. quis

quis verè à peccato mortali emundatus , & per gratiā sanctificatus existat , quascunque anima xgritudines pravos affectus in se persentiat , modò iis non contiat , licet ac fructuose ad sacram Eucharistiam possit cedere.

Id satis aperte colligitur ex his Christi Domini vel S. Matth. 11. & 9. venite ad me omnes , qui laboratis , & oneratis , & ego reficiam vos ; & , non est opus valentibus meis sed male habentibus : Item ex eo , quod universa Ecclesia in publicis Collectis profitetur ac postulat , ut hoc num Sacramentum siq; ablutio scelerum , sit fortitudinis suum , &c.

Id ipsum etiam asserunt SS. Patres , cùm docent , ut ex hujus Sacramenti effectibus esse , anima xgritudine sanare , pravorum affectuum motus sedare , peccatum rem comprimere , & alia similia in nobis operari , & eorum testimoniosis suprà relatis constat , quibus tria ad subjungimus .

Primum est S. Thomæ in opusc. 58. de Sacramentis Medicinæ , cap. 1. ubi docet corpus Christi in Eucharistia Medicinæ nobis exhiberi ; illudque comparatim siccum , qua Iсаias Ezechias regis ulcus sanavit , dicit hujus Sacramenti perceptione ulcus concupiscentia sanari .

Secundum est S. Bonaventura in compendio Theologice veritatis Lib. 6. cap. 15. ubi dicit corpus Christi in charisia esse . Egris medicinam peregrinantibus viam , les confortare , valentes delectare , languorem sanare . &c.

Tertium est insignis Ecclesiaz Parisiensis Cancellerius Gersonis , qui tract. 9. super Magnificat , quam hortatus est animam Christianam ut frequenter ad sacram Eucharistiam accedat . Audio (inquit) respondeas : frigida sum , dispersa sum , carnalis sum , uxor curis , scrupulus inquietor , mordeor concupiscentiis , imbecillus es , nutat spes , charitas refriguit : que mihi concio cum Hospite tanto ? in modo vero , qua tibi curatio nisi subdice tanto ? si te sanam judicares , opus medico non habere;

grati
ines
conf
positi
ni vel
medic
Eccles
hodi
do fr
t, un
itudi
atifi
i, u
ia ab
nem
ritat
dich
pisc
The
fti in
am,
c.
ncel
t, l
equ
uit
, n
i con
fis
ere:
ète illum repelleres; exemplum Petri non approbamus in hac parte. Supuis ad capturam piscium, subintulit tremens; exi à me Domine, quia peccator ego sum; tantò magis o Petre, si peccator es, retinendus est medicus sanctificans & peccata tollens à te: quanto sapientius peccator Zachaeus, qui festinus & gaudens suscepit Iesum ad se: denique quam prudenter hoc fecerit, data salus offendit.

Ceterum quanto propensior erga nos Christi clemencia & benignitas in hoc Sacramento effulget, tanto maiorem haud dubie reverentiam ac devotionem à nobis exigit: tantumque abest ut inde quis occasionem neglegat aut torporis accipiat, quin potius, quò ad hanc diuinam mensam sapius accedit (quod tamen sine sapientis viri confilio facere periculosem est) eò attentiùs sibi ipso invigilare debet, ne tot cœlestibus gratiis tam frequenter irroratus, vitiorum tribulos aut laborescas, sed potius uberes virtutum fructus referas; Terra enim sape super se venientem bibens imbre, &c. proferens autem spinas ac irasculos, reproba est, & maledicta proxima: cuius consummatio in combustionem. Hebr. 6.

SECTIO VIII.

Quæ sit hujus Sacramenti percipiendi necessitas.

DE dupli necessitate medii vel præcepti, quæstio intelligi potest: de qua in priori sensu Dicendum i. Sacramentum Eucharistia in re suscepimus, nec adultis nec parvulis ad salutem necessarium esse necessitate medii. Ite S. Doctor q. 73. a. 5 Et de adultis quidem constat, tum ex communione Ecclesiæ consensu, tum ex illis Christi Domini verbis S. Marc. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, Vbi æterna salus adulorum (de quibus loquitur) fidei

E 4

ac Bap-

Baptismo solum ascribitur nullæ Eucharistia facta mentione. De parvulis verò usurrationis parentibus, Concilium Trid. Sess. 21, cap. 4. expressè declaravit illos nullæ ligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistia communionem: si quidem, per Baptismi lavacrum regenerati, & Corporati, adeptam jam filiorum Deigratiam in illa amittere non possunt.

Dicit aliquis, olim SS. Patres Eucharistiam parvulatis administrasse, ut constat ex S. Cypr. Serm. lapis, S. August. Epist. 107, ad Viralem, & aliis. Vnde queritur illos existimasse Eucharistiam esse necessitatem dii necessariam.

Resp morem illum communicandi parvulos aliquantum in locis fuisse servatum; neque SS. Patres quam censuisse realem Eucharistia susceptionem necessitate medii esse parvulis necessariam; cum S. Melchior Papa, qui circa annum 312° rexit Ecclesiam, in Epist. ad Episcopos Hispaniæ dicat, *Regenerationem (Baptini scilicet) per se salvare nos in pace beati seculi recipimus*. Vnde Concilium Trid. sup. docet, *Non est demandantem tiquitatem, si eum morem in aliquibus locis aliquando servit: ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam illius temporis ratione habuerunt; ita certe eos nulla necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.*

Dicendum 2. Sacramentum Eucharistia in voto ceptum, eatenus tam adultis quam parvulis esse ad necessarium necessitate medi, eatenus votum illum Baptismi susceptione continetur; tum ratione baptismalis, qua baptizatum ad Eucharistia perceperiem idoneum efficit; tum etiam ratione propensionis quamvis qui vitam spiritualem gratia per Baptismum cepit, censetur habere ad vitam illam per alimentum charistia conservandam, ut docet S. Thomas. Supradictum post illum communiter alii Theologi, ut videre est apud Valentiam disp. 6. quæst. 1. de Eucharist. punc. 5.

Ex qua doctrina sic explicitata intelligi potest, quo se dixerit S. August. Lib. 1. cont. duas Epist. Pelag. cap. 4.

uitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis & sanguinis Christi. Id enim intelligendum est de sumptione corporis Christi, quæ censetur fieri in voto, cum suscipitur: quod idem S. Pater declaravit, ut refertur cap. Nulli, de Confec. dist. 4. ubi dicit tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur.

Quod si de necessitate præcepti quæstio intelligatur.

Dicendum 3. varia olim de hac re extitisse Ecclesiæ præcepta. Initio siquidem nascentis Ecclesiæ fideles sapissime, imo ferè quotidie Sacramentum hoc sumebant: quæ consuetudo cum paulatim intermitti videretur; hanc S. Anacletus aliqua ex parte renovavit Epist. 2. præcipiens, ut saltem ministri qui Missæ Sacrificio inservirent, Eucharistia participarent. Charitate postmodum refrigerescente S. Fabianus Papa Epist. 1. qua refertur cap. Et si de consecr. dist. 2. edixit, ut ter saltem quotannis, scilicet in festis Natalis Domini, Resurrectionis, ac Pentecostes, omnes Christi fideles Eucharistiam sumerent. Quod postea in pluribus Conciliis similiter decretum est, ac præsertim Agathensi. Denique cum sancta illa & salubris præceptio in desuetudinem abiisset, & maximo animarum damno in plures etiam annos corporis Christi communio differtatur, constitutum est in concilio Laterani sub Innocentio 3. cap. Communio utriusque sexus, ut singuli fideles, cum ad annos discretionis pervenerint, Sacramentum hoc saltem semel in anno tempore Paschatis percipiant, nisi ex licentia proprii sacerdotis, in plures aliquot dies ex causa aliqua rationabili differendum esse censeatur.

Sunt autem quædam hic observanda circa Ecclesiasticum illud de sumenda Eucharistia præceptum,

Primum est, tempore Paschatis intelligi totum illud tempus, quod effluit à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè; ut ab Eugenio 4. declaratum fuisse refert Navarrus cap. 21. nu. 45. imo, ubi consuetudo legitimè præscripta viget de satisfaciendo huic præcepto.

E s.

cepto

cepto pro communionem quolibet Quadragesime factam, idem Navarrus docet, satis esse ad transgressionem præcepti evitandam, ut quis ejusmodi consuetudinē conformet.

Secundum est, ex probabilissima & in praxi magis cepta sententia illum, qui tempore Paschatis ex causa aliqua justa vel injusta sacram Eucharistiam accipere terminist, postea quamprimum commodè potest, ad fidem illam obligari. Ita docent Navarrus, Azor, Sua & alii apud Layman. cap. 5. de Euchar. quibus subsecutus Isamb. ad quæst. 80, disp. 6, art. 2, ubi etiam additum est, qui prævidet defuturam sibi tempore Paschatis communicandi occasionem, ad præveniendum illud tempus diligari: quod tamen aliqui recte limitant, si intra eum unum jam semel non communicaverit; aut si prævidet quod intra eundem annum amplius communicate posse; quia Ecclesiæ intentio præcipua est, ut communione ultra annum non differatur, sicut recte observat & pro Laimannus suprà.

Tertium est, pœnam illam in supradicto decreto Concilii Lateran. contra hujus præcepti transgressores constitutam; scilicet ut viventes ab Ecclesia arceantur, & mortui Ecclesiastica sepultura priventur; non esse latæ sententiaz sed ferendæ, ut ipsius decreti verba indicant: quapter parochi aliisque sacerdotes, qui jurisdictionem in exteriori non obtinent, pœnam illam non nisi confiteantur, ac jubente Ordinario inferre non debent, nisi specialiter diocesano constitutionibus aut consuetudinibus aliquæ expressius declaretur.

Dicendum 4. non modò Ecclesiasticum, sed etiam tunc n. vinum de sumenda Eucharistia extare præceptum. In quod f. Thomas q. 80. a. 11. & constat tum ex his Christi Domini verbis S. Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominem, non habebitis vitam in vobis;* tum etiam ex Concordia d. Tri. & sess. 13. cap. 2. ubi sic loquitur: *Salvator noster, discipulus intercessus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, ut sit in illius sumptuose colere nos in memoriam præcepit,* &c. Q. 11.

Quæres quo tempore divinum illud præceptum obli-
get? Resp. i. obligare saltem in articulo mortis, ut docet
& pluribus probat Suares disp. 69. sect. 3. & Valentia disp.
6. quæst. 8. de Euchar. punc. 4. colligiturque ex perpetua
Ecclesiæ praxi, quæ peculiari cura semper cavit, ne infir-
mi sine illius sumptione ex hac vita decederent. Vnde
in Concilio Nicæno I. cano. 13. Eucharistia in fine vitæ
sumenda vocatur *viaticum necessarium*; idem habetur
in Concilio Carthagin. 4. can. 77. & in aliis Concili-
is, quæ referuntur in Decreto causa 27. quæst. 1.
& 6.

Resp. 2. valdè probabilem esse sententiam Sotilect.
9. de Euchar. Ægidii Coninck quæst. 63. art. 3. & alio-
rum Doctorum, qui assertunt ex præcepto divino unum
quemque fidelem adultum etiam citræ mortis periculum
ad sumendam aliquoties in vita Eucharistiam obliga-
ri. Christumque Dominum nullum tempus certum præ-
scribere voluisse, sed Ecclesiæ sua reliquæ determinan-
dum.

Est autem observandum, quando Eucharistia in peri-
culo mortis per modum viatici sumitur, etiam à non je-
junis illam sumi posse. quando sine gravi damno aut pe-
riculo jejuniam ab illis usque ad tempus hujus Sacra-
menti suscipiendi servari non potest, ut ex communi Di-
ctorum consensu docet Toletus I. 6. c. 17. & habetur in ri-
tuali Romano titulo de communione infirmorum: si ta-
men nullum probabile mortis periculum immineret, &
ex devotione sola communicare vellit infirmus (quod
illi haud dubiè saluberrimum est, ideoque consulendum)
tunc non nisi jejonus Eucharistiam suscipere deberet:
quod si infirmus in mortis periculo diutiùs versetur, po-
terit iterum & sèpius Eucharistiam per modum viatici
etiam non jejonus sumere, ut docet idem Toletus suprà;
dummodo tempus aliquod ab ultima viatici sumptione
intercesserit, quod quidem tempus in Rituall Parisiensi
tit. de comm. infirm. decem dierum spatio præfini-

Quæst.

Querunt aliqui, an is, qui paulò ante quam incidet in periculum mortis, communicavit, teneatur iterum riculo illo adveniente Eucharistiam recipere. Quia Theologi, ut Sotus, Paludanus & alii quos citat & legitur Laymannus cap. 5. de Euchar. existimant illum in periculum mortis incideret, non teneri sub peccatum communicare: quorum sententia quamvis sit, verior tamen & in praxi tenenda est ea, quia si talem ex precepto divino iterum obligari ad commandum, etiamsi pridie quam incideret in mortis periculum, jam communicasset. Ita Isamb. ad quæst. 80. q. art. 2. ubi etiam contendit illum, qui nihil de periculo mortis cogitans communicasset aut celebrasset, si eodem die in tale periculum incidat, iterum ad Eucharistiam mendam per modum viatici obligari: cui tamen sententia ne subscribamus, obstat Ecclesiæ lex & consuetudo prohibens, ne quis eodem die bis communicet, ex aliquot casibus in jure expressis, ut Natalis Domini rochi duas aut plures Ecclesias paochiales distinguimus possidentis, &c. inter quos tamen propositus casus nusquam reperitur.

Optimum super hac re consilium esset id prædictum à sanctissimis viris, & nuper etiam ab Eminentio & de universa Ecclesia optimè merito Cardinale Ieronio aliquot annis ante mortem factum legimus quoties communicabant aut Missæ Sacrificium celebabant, toties sacram Eucharistiam per modum viae peculiari intentione sumebant, ea scilicet mente,

si mors ex improviso accideret, divino precepto de Eucharistia in tali casu sumenda ab ipsis satisfactum esset.

SECTIO IX.

Solvuntur quædam dubia circa doctrinam præcedenti sectione traditam.

P R I M U M est, utrum amentibus baptizatis administranda sit Eucharistia. Respondet S. Doctor q. 8 o. a. 9. cum distinctione: vel enim semper caruerunt usum rationis, & talibus dicit Sacramentum hoc non esse administrandum, vel non semper carverunt, & tunc si prius cum essent rationis compotes, apparuit in eis Sacramenti hujus aliqua devorio, debet ip[s]is in articulo mortis exhiberi (ut ibidem docet confirmatque auctoritate Concilii 4. Carthaginensis cap. 76.) nisi forte timeatur periculum vomitus vel expunctionis. Iis autem, qui non omnino amentes sunt, sed debilem tantum habent rationis usum, non est hoc Sacramentum omnino denegandum, sed pro ratione dispositionis & devotionis administrandum.

S E C U N D U M est, qua a tate pueris Sacramentum hoc administrari debeat? Resp. nihil super hac re generatim posse definiri, sed cujusque pueri indolem esse considerandam; in aliis siquidem tardius, in aliis citius rationis usus exoritur; neque tamen requiritur ut puer pleno ac perfecto iudicio polleat, sed satis est secundum mentem S. Doctoris sup. in resp. ad 3. ut aliqualem usum rationis habere incipiat, possitque auctum fidei circa hoc Sacramentum elicere, & devotum aliquem affectum circa illud concipere.

Vnde graviter aliquando peccant parentes, pastores, & confessarii, qui ex incuria primam puerorum communionem nimis diu differunt, quos Beatae memoriae Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis in ipso rationis crepusculo ad Christum Dominum volebat in hujus Sacramenti participatione adduci; ut illius gratiis irrorati tan-

quam

quam nouellæ oliuarum in circuitu mensæ Domini adflescerent, eoque confortante, baptismalem innocentiam fælicius & constantius custodirent.

Tertium est, utrum reis ad mortem damnatis Eucharistia licetè denegari possit? Resp. cum Isamberto ad q. 8° disp. a. 4. Ecclesiam posse speciali aliquo decreto, vel in tione alicuius consuetudinis, eiusmodi reos ad mortem damnatos Sacramentali Eucharistia perceptione priuauit quod præsertim probat ex eo, quod Ecclesia olim in quibusdam Concilijs, ac nominatim in Concilio Elberno, quosdam peccatores publicos, licet pœnitentes, Sacramentaliter absolutos, sacra viatici sumptio ne etiam in articulo mortis priuauit: ergo idem etiam nunc in similibus casibus ad horrorem quorundam criminum iustius animis imprimentum facere poterit: cum in dispensatione Sacmentorum salua illorum substantia plena iam à Christo Domino potestatem acceperit.

Quartum est, utrum sicut sacerdotes celebrantes, sic iam laici communicantes Sacramentum hoc sub utraque specie sumere debeant? Resp. iuxta definitionem Con. Trid. sess. 21, cap. I. Laicos & Clericos non confidentes, nisi præcepto diuino ad Eucharistia Sacramentum sub utraque specie sumendum obligari; neque vlo pacto, salua fide, dubito posse, quin illis alterius speciei Communio ad salutem sufficieat. (Et postea subdit cap. 2.) quod, licet ab initio Christianae Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis, latissime iam mutata illa consuetudine, sicut mater Ecclesia graibus, & iustis de causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & legem habendam decreuit: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ autoritate pro libito mutare non licet. (Addit denique cap. 3.) fatendum esse, etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, utrumq; Sacramentum sumi; ac propter quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt. Certè scripturis, Act. 2. 20. & 27. fit mentio solius fractionis panis, in cuius communicatione dicuntur fideles fuisse per-

seuerla spe
tum,
cil. N
cap 3
foro
quod
diuin
oblig
Q V
illud
in vir
Di
tum e
dæ m
ex his
hoc fa
cerdo
testar
doce
sub I
niſi ſa
cram
finitu
verit
passi
& S
feueria

seuerantes: & olim in Ecclesia Sacramentum hoc sub sola specie panis ad communionem infirmorum afferuatum, ipsique infirmis ministratum fuisse constat ex Concil. Nicæno can. 12. & 14. & ex Eusebio lib. 6. Hist. Eccl. cap. 35. & etiam ex S. Greg. Nazian. in orat. de Gorgonia sorore: ex quibus constat quantum à veritate alienum sit, quod hæretici dicunt, vnumquemque fidelium præcepto divino ad communionem sub vtraque specie sumendam obligati.

SECTIO X.

Quis sit legitimus huius sacramenti minister.

QVÆSTIO proposita duplíciter intelligi potest: primo, quis hoc Sacramentum confidere; secundo, quis illud legitimè despensare & administrare possit. Pro illius in vitroque sensu resolutione,

Dicendum est. solum nouæ legis sacerdotem ritè ordinatum esse proprium & legitimum Eucharistia confidēdā ministrum. Hæc veritas, quæ de fide est, constat tum ex his Christi Domini verbis S. Matth. 26. & S. Luc. 22. hoc facite, &c. quibus, solis Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus hanc Eucharistia conficienda potestatem concessit; quo sensu verba illa intelligenda esse docet S. Thom. q. 82 a. 1. & constat ex Concilio Lateran. sub Innocentio 3. cap. Firmiter, in quo statuitur neminem nisi sacerdotem ritè secundum claves Ecclesia ordinatum, Sacramentum hoc posse confidere: quod etiam expresse definitum est in Conc. Trid. sess. 2. cap. 1. Huic quoque veritati subscripserunt SS. Patres, vt S. Chrysostomus passim in libris de sacerdotio, præfertimque lib. 3. cap. 3. & S. Hieron. dialogo cont. Luciferianos post medium,

vbi

ubi contendit Hilarium quemdam Schismaticum vel Par
potuisse Eucharistiam confidere, eò quod fuisset tam
in Diaconum ordinatus.

Dicendum 2. solum sacerdotem esse ordinarium
penitentiae & administrationis hujus Sacramenti in
strum. Ita S. Thom. q. 82. a. 3. & constat ex cap. Pet
de consecr. dist. 2. in quo reprehenduntur sacerdotes,
laicis Eucharistiam dabant ad infirmos deferendam
in Concilio Trid. sess. 13 cap. 8. dicitur, *hunc semper
elesia morem fuisse, ut laici à sacerdotibus communionem
ciparent.*

Diximus (ordinarium) primis enim Ecclesiae temp
bus ob penuriam sacerdotum, extraordinaire han
charistiae dispensationem. Diaconis commissari
constat ex S. Iustino. Apolog. 2. in fine & ex S. Amb
1. offic. cap. 41. quod tamen tempore consequentia
lum casum necessitatis redactum fuit, ut declare
Concilio Carthag. 4. can. 38. ac demum prorsus
levit.

Quamquam Suarez disp. 72. sect. 1. & alii Doctores
ibidem citat, existimant etiam nunc in casu necesi
(ut si infirmus in mortis articulo postularet viaticum
adesset sacerdos) posse Diaconum illi administrare;
similiter docet Tolet. lib. 2. cap. 28. Imò idem Suarez
lentia, Koninch, & alii apud Bonacinam disp. 4. qui
punct. 1. assertunt in extremitate necessitatis casu, urin
culo mortis, si nullus adsit sacerdos aut Diaconus la
posse Eucharistiam per se ipsum sumere aut alteri sum
dam praebere; quod tamen intelligendum est de
quovis scandalo: quamvis autem Bonacina hanc sen
tiam minus probabilem existimet, aliis tamen non
probanda videtur; cum olim id usitatum fuerit ut
stat ex Eusebio lib. 6. cap. 36. & nuper etiam in Maria
tiae Regina factum laudetur.

Dicendum 3. nullum sacerdotem posse licite alteri
charistiam administrare, nisi sit ejus proprius pastor
ex proprii pastoris id est summi Pontificis, Episcopi

vel Parochi commissione seu licentia expressa vel rationa-
bile præsumpta id faciat. Ita Suarez suprà sect. 2. Vasquez.
disp. 219. cap. 2. Laymannus lib. 5. tract. 4. cap. 7. de Euch.
qui hanc affert rationem; quod dispensatio Sacra-
mentorum ac præsertim hujus, quo fideles spiritualiter pa-
scuntur, sit proprium munus pastoris, quod prainde nemo
alius sine illius commissione usurpare debet.

SECTIO XI.

De sanctissimo Missæ sacrificio.

PARAGRAPHUS I.

*Verum in Missa verum & propriè dictum sacrifi-
cium offeratur.*

MISSÆ nomen plurimi ab hebraïca voce, quæ obla-
tionem spontaneam significat, derivare contem-
dunt: alii tamen probabilius (ut Bellarmine vide-
tur lib. 1. de Miss. cap. 1.) dictiōnem esse latinam existimant
à mittendo deriyatam; quia per illam obligationes &
preces ad Deum mittuntur; vel quia in illius fine Diaconi
vel sacerdotis voce fit missio seu dimissio populi: Pa-
tres siquidē Græci nusquam nomen Missæ sed λειτρογύιος
usurpare reperiuntur; quos tamen alias voces Hebraicas,
ut Pascha, Sabbatum, Alleluja &c. passim retinuisse vide-
mus.

Quidquid sit de illius nominis derivatione, certum
est illud, in Ecclesia antiquissimum & usitatissimum fui-
se, ut satis demonstrat eius frequens mentio, tum in Con-
ciliis antiquis, tum apud SS. Patres, quos fusè refert Bel-
larminus loco proxime citato. Et eo nomine, secundum
communissimam ac usitatissimam illius acceptiōneim,
significatur actio illa religiosa divinitus instituta, per
quam Christi Domini corpus, & sanguis cum sacris qui-
busdam

busdam ritibus ab Ecclesia prescriptis consecratur, ostenditur, ac sumitur. Et de Missa eo sensu intellecta quatinus sit verum & propriè dictum sacrificium: pro cuius operationis facilitiori resolutione.

Supponimus ex Doctrina S. Thomæ 22. q. 85. a.
aliorum communiter Theologorum , sacrificium pro-
dictum esse oblationem externam solido factam, quia
testificationem supremi dominij , quod in omnes crea-
tas earumque vitam & existentiam obtinet (cuius pri-
nutu sicut creatæ sunt & conservantur, sic etiā destrui de-
nihilari possunt) à legitimo ministro res aliqua sensu
& permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur

Dicitur i. (oblatio externa) ut ab internis religione Christi
etibus discernatur.

Dicitur 2. (soli Deo factam) quie verd, inquit S. Aug
10. de ciuit. c. 4. sacrificandum censuit, nisi et, quem in
aut scinxit, aut putauit, aut finxit?

Dicitur 3. in testificationem supremi dominij & explicitur in quem finem sacrificium offeratur.

Dicitur 4. (à legitimo ministro) non enim cuiuslibet
offerre sacrificium; Nec (vt ait Apostolus Hebr. 5.) qui
sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam de

Dicitur 5. (res aliqua sensibilis & permanens) in
tione sacrificij propriè dicti excludantur actiones in-
euntes, quales sunt psalmodia, preces &c.

Dicitur 6. (ritu mystico-consecratu) id est diuino
tui & honori dedicatur: sacrificare enim, vt ait (S.
Ætorsup. a.3.) est aliquid sacrum facere.

Dicitur *& transmutatur* ad verum enim & proprium: *Sed dictum sacrificium requiritur, ut id, quod sacrificatur, sit unus*

transmutetur, ut definat esse id, quod ante erat: cum ei sacrificium offeratur in protestatione, quod Deus sit summus vita ac necis arbiter; haec protatio requirit, ut non solum usus rei, sed ipsa etiam subdantia Deo offeratur, & in eius honorem consumatur. Aug.

Hoc præsupposito, dicendum est in Missa verum & scipi prie dictum sacrificium Deo offerri. Hæc veritas, q̄ dedit

Coneilio Trid. sess. 22. cap. 1. definita est tanquam fide credenda, & quā hæretici hodierni præsertim impugnant, probatur 1. ex Malachia cap. 1. sic Iudeos alloquente: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum. & munus non suscipiam de manu vestra, ab ortu enim soli usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus; & in omnibus sacrificatur, & offertur nominis meo oblatione munda: qui- bus verbis prædictis Propheta (ut explicat S. Aug. lib. 19. de ciuit. cap. 23.) cestigatur victimas quas in umbra futurorum offerebant Iudei, & unum sacrificium gentes à solis ortu usque ad occasum, sicut iam fieri cernimus, oblaturas.*

Probatur 2. ex eo quod Apostolus dixit Heb. 6. quod Christus Dominus factus est Pontifex in aeternum secundum ordinem Melchisedech, id est quod, sicut Melchisedech panem & vinum in sacrificium obtulit, sic etiam Christus Dominus corpus & sanguinem suum sub specie panis & vini in sacrificium obtulit, & discipulis suis eorumque in fæderatio successoribus offerendum tradidit: ita enim hunc Apostoli locum explicant SS. Cypr. Ambr. Hieron. & alij quos refert Bellarm. lib. 1. de Missa cap. 6.

Probatur 3. ex Concil. Nicæno 1. can. 14. vbi statuitur, *Diaconos non habere potestatem offendi sacrificij, sed solos sacerdotes: & Nicæno 2. act. 6. vbi fit expressa mentio inuenienti sacrificij quod in memoriam passionis Christi à sacerdote offertur, diciturque in eo non imaginem, sed ipsum met Christi corpus offerri.*

Probatur 4. ex Sancto Ambr. cap. 1. in Sanctum Luc. Cum Sacrificamus, inquit, Christus adeſt, Christus immolatur: Sancto Gregorio Nisseno orat, 1. de festo Paschæ: Christus non expectat Pilati iudicium, sed ineffabiliter sacrificij modo ambi preoccupat violentum impetum Iudeorum, ac seipsum offert oblationem pronobis, sacerdos simul & agnus. Quando vero id accidit? cum nempe corpus suum ad manducandum, sub & sanguinem familiaribus exhibuit ad bibendum. Et Sancto Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 14. Quid gratius offerri aut suscipi potest, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri.

Proba-

Probatur. hac ratione : ubicunque repertisque sacerdotis
altaria & sacerdotes, ibi sacrificium etiam reperiuntur nonem co-
cessere est , cum non nisi ad sacrificia offerenda usum applicari
possint : atqui in Ecclesia Catholica semper fuerunt
ratio & Sacerdotes ut constat ex antiquissimis Conciliorum
Calcedonensi act. 1. ubi dicitur Patres Concilii confe-
in Ecclesia. Ante cancellos sanctissimi altaris ; & Laodicea
can. 19. ubi statuitur Solis sacratis licere ad altare accedere
& can. 44. prohibetur Nemulier ingrediatur ad altare ex Cypr. lib. 1. Epist. 9. ubi prohibetur ne offeratur sacra-
rum pro Christiano quodam defuncto, qui testamento
terum aliquarum temporalium procurationem facie-
mandaverat ; Quia, inquit, non est dignus ut pro illo sacri-
tur, qui sacerdotem Dei ab altari absfraxit.

Obiiciunt 1. haeretici Christum Dominum in scriptum muniorum
vocari & revera esse sacerdotem in eternum : unde
runt nullos in terris sacerdotes illi esse substituendos quae in
ulla proinde sacrificia ab ipsis posse offerri.

Resp. sacerdotes non substitui Christo Domino monia
illorum multiplicationem repugnare unitati & auctorati preparant
sacerdotii ipsius Christi ; sed operari, & sacrificare quae in
lius virtute tanquam ejus Vicarios ; sicut , quamvis significatur.
Christus de se ipso loquens Matth. 23. dixerit Magis-
ter, unus est Christus, hoc non obstat, quin sub illo sunt
jam alii Doctores & Magistri : unde Apostolus. Tim.
2. & Tymoth. 1. vocat se Magistrum & Doctorem gentium ne confundantur illa.

Obiiciunt 2. Apostolum Hebr. 10. dixisse Christum
una sui oblatione consummasset in eternum sanctos ; unde sequitur nos nullo alio sacrificio indigere
unum Christi in cruce sacrificium infinitam & eternam per
vim habuerit.

Resp. verum esse , quod Christus Dominus una
oblatione eternam humani generis redemptionem
fecit ; quod tamen non obstat, quin (ut loquitur Confessio
Trid. sess. 22. cap. 1.) Ecclesia sua visibile (sicut hominum
tura exigit) reliquerit sacrificium, quo cruentum illud,
increas peractum, representaretur ; ejusque memoria in-

*S*equi facili permaneret; atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur.

PARAGRAPHUS II.

Quænam partes Missæ ad rationem sacrificii pertineant.

DE duabus præsertim ipsius Missæ partibus controversia est apud Theologos, consecratione scilicet & communione: an utraque vel una solummodo illarum ad rationem seu essentiam sacrificii pertineat: de aliis enim, quæ in Missa fiunt, convenient omnes, quod ad essentiam sacrificii minimè pertineant; sed quod sint tantum ceremonia quædam ab Ecclesia instituta quarum aliae sunt preparatoria ad sacrificium, aliae repræsentativa eorum, quæ in Passione Christi Domini gesta sunt, aliae demum significativa fructus, qui ex illo sacrificio super fideles derivatur.

Sunt autem duæ celebriores Theologorum super hac questione sententiæ. Prior est eorum, qui existimant, rationem seu essentiam sacrificii Missæ in sola consecratione confidere. Ita Suarez disp. 75. & plures alii, quos ibidem idem citat, quorum principiæ rationes hæ sunt. Prima, quod sacri Evangelistæ institutionem hujus sacrificii referentes solius consecrationis meminerint, nec licent Christum Dominum corpus & sanguinem suum in illa institutione sumpsisse; quod quamvis S. Thomas q. 81. a. 1. & plurimi alii tum Sancti Patres, tum Doctores inferant, non est tamen verisimile sacros Evangelistas omnium missuros fuisse, si ad hujus sacrificii rationem, & essentiam pertinere existimassent.

Secunda

Secunda, quod huius sacrificij essentia consistat in Prædatione, qua est expressissima Passionis & mortis Christi Domini representatio: atqui consecratio est eiusdem di; cum in illa vi verborum corpus seorsim à sanguine meum, natur, & sic fiat mystica quædam separatio sanguinis in ipso corpore; in qua quidem separatione realiter in ce facta, posita fuit vera & propria ratio sacrificij in cruce peracti: ergo &c.

Tertia, quod huius sacrificij propria & essentialis sumptio constituenda sit in actione illa, in qua sacerdos sumptuatur vice Christi Domini principalis offerentis, & illius dote fama aliquid Deo offert: atqui in sola consecratione id significatur; tunc enim solummodo Sacerdos in persona ipsius Christi loquitur, & virtute verborum consecrationis propriam illam diuinam velutis sit in altari, sive Secundum Deo offert: omnes enim reliquæ oblationes, quæ ipsa realis consecrationem antecedunt, aut subsequuntur, ab ecclesia instituta sunt; cum S. Greg. lib. 7. Epist. 63. Christi stolos primis Ecclesiæ temporibus ad verba consecrationis solam orationem Dominicam addere solitos futur; probatur; peractum.

Posterior sententia est eorum, qui assertunt ad rationem Tertiæ & essentiam huius sacrificij pertinere quidem consecrationem corporis & sanguinis Christi Domini, quatenus communem veluti positio seu adductio victimæ ad altare illius quærit Miseratio; sed solam non sufficere defectu realis immutacionis in sacrificio requisitæ; proindeque ad rationem, & ceterum (v) sentiam huius sacrificij pertinere quoque sacerdotis corpore sacramunionem, per quam huius sacrificij victimæ in honorem Dei veluti destruitur atque consumitur, in quantum probatur illam sacerdotis communionem corpus & sanguinem Christi sub speciebus sacramentalibus esse definit. Jobis a

Cuius sententia assertores sunt Canus, Sotus, Bellanum eti- nus, & alii, quibus subscribit Isamb. ad quest. 83. disputatione, q. art. 4. qui etiam pro ea citat S. Doctorem prefata quærationis art. 3. & fundamenta illius posterioris sententiae præcipua sunt hæc.

Primum

Primum, quod Christus Dominus sacrificium hoc in-situens simul & offerens dixit, S. Luc. 22. hoc est corpus eiusdem, quod pro vobis datur: frangitur iuxta græcam editio-nem: & de calice sanguinis sui: qui pro vobis fundetur (Matth. 26.) in remissionem peccatorum: quæ quidem verba de fra-tione & effusione, quæ in ipso sacrificio fit, intelligenda esse ex mente S. Chrysost. & plurium SS. Patrum probat Maldonatus ad cap. 20. §. Matth. unde recte colligitur, sumptionem corporis & sanguinis Christi Domini à sacer-dote factam (quæ per fractionem & effusionem illam si-gnificatur,) ad sacrificij rationem, & essentiam pertinere; cum illius fractionis & effusionis virtute peccata remit-tenda esse dicantur; qui quidem effectus huius sacrificij proprius est, ut infra explicabitur.

Secundum est, quod ad rationem sacrificij pertineat realis quædam immutatio, seu destrucción rei oblatæ: per consecrationem autem nullæ fiat corporis & sanguinis Christi destrucción, sed potius noua ipsius sub speciebus sacramentalibus positio, quæ per communionem destrui-tur; per quam proinde fit, ut corpus Christi amittat esse sacramentale, & sic realiter immutetur.

Tertium est, quod Ecclesia præcepit ut, si contingat sa-cerdotem celebrantem facta consecratione mori ante communionem, alius sacerdos etiam non ieunus perficiat Missam, consumendo totam victimam; ne scilicet sa-crificium imperfectum relinquatur: quale enim est sacrificium (ut dicitur cap. Relatum de consecr. dist. 2.) cui nec

is corpore sacrificans participes esse cognoscitur.
Quamvis autem hæ duas sententias maximè videantur improbables, & ex utraque illarum possint varij, & eximij sanctitatis ac religionis affectus elici; posterior tamen magis. Iobis arridet, tum ob fundamenta illa quibus innititur, ullam etiam, quia rationes pro priori allatae non ita firmæ disiunt, quin eueri posse videantur.

Ad primam siquidem Resp. satis expressam in euangelio fieri mentionem, non solùm consecrationis, sed etiam communionis, seu consumptionis victimæ huius

hujus sacrificii verbis illis Christi Domini, quæ in pri
posterioris sententia fundamento relata sunt.

Ad secundam Resp. mysticam illam separationem
sanguinis à corpore Christi Domini non sufficit
rationem sacrificii, ad quam (ut dictum est) realis ali
immutatio rei sacrificata requiritur: quæ cùm in
consecratione non reperiatur, hinc sequitur, in illa
perfectam & completam rationem sacrificii minime
periri.

Ad tertiam denique Resp. sacerdotem vi suæ ordi
nationis habere potestatem non modò consecrandi &
rendi victimam, sed etiam illam consumendi; cum
consumptio æquè ac consecratio & oblatio pertine
rationem sacrificii, quod perficere debet tanquam au
ster Christi, in cuius persona æquè dici debet victimam
consumere, cum id Christus Dominus fecerit; sic
eius persona dicitur ipsam victimam consecrare.

PARAGRAPHUS III:

Quinam sint hujus sacrificii effectus.

SVPPONIMVS ex'teriori sententia (quam Bell
nus Lib.2. de Missa cap. 4. communem esse Theo
rum affirmat) sacrificium Missa ad effectus suos pro
cendos vim habere, non solum ex opere operantis
tione scilicet bonitatis & devotionis ejus qui illud
(quod illi cum omnibus aliis piis operibus communi
sed etiam ex opere operato, id est virtute ipsius sac
quod offertur, idque independenter à bonitate vel
litiae seu indignitate ministri offerentis: unde Co
Trid. Sess. 22. cap. 21. dicit hujus sacrificii oblationem in
mundam, ut nulla indignitate, aut malitia offerentium in
nari possit: posset autem inquinari, si ex sola bonitate
xali ac merito operis, quod exercet offerens valorem

effectum haberet. Accedit communis eotius Ecclesiæ sensus qui est, sacrificium hec pro aliquo sive vivente si-
ve mortuo oblatum posse ipsi esse fructuosum, et si of-
ferendi ratio ex parte ipsius operantis nihil habeat boni-
tatis moralis: nec ulla statuta aut lege obligat sacerdo-
tem, qui in peccato mortali ex aliqua obligatione cele-
bravit, iterum celebrare, tanquam obligationi illi minimè
satisficerit.

Hoc præsupposito, pro resolutione questionis propo-
sta dicendum est Missæ sacrificium esse ex opere ope-
rato, non modò Latreuticum & Eucharisticum, seu sacri-
ficiū laudis & Gratiarum actionis, (ut loquitur concil.
Trid. Sess. 22. cap. 2 & can. 3.) Sed præterea esse etiam Pro-
pititorium & Imperatorium, ut in eodem concilio de-
finitur est. Atque in primis quod sit Latreuticum & Eu-
charisticum, seu quod offerri possit in laudem & hono-
rem Dei, & in gratiarum actionem pro acceptis benefi-
ciis, consentiunt omnes; & inde constat, quod (ut do-
cet S. August. in Psalm. 29. & S. Leo Serm. 3. de Passione)
in se contineat modo quadam longè perfectiori & emi-
nentiori differentias omnes & proprietates sacrificiorum
antiquæ legis: atqui inter sacrificia illa antiqua legis
(ut observat S. Doctor 1. 2. q. 102. a. 3.) quadam offere-
bantur pure in honorem & laudem Dei, quæ holocaustæ
dicebantur; quadam in gratiarum actionem, quæ voca-
bantur *hostia pacifica*: ergo à fortiori Missæ sacrificium
idem præstare poterit, & proinde in Dei laudem & gratia-
rum actionem offerri.

Quod verò sit etiam propitiatorium, seu expiatorium
peccatorum, quod hæretici præsertim negant, probatur a.
ex eo, quod Christus Dominus hoc sacrificium instituens,
& offerens dixit: *hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro
vobis & pro multis effunditur, vel effundetur in remissionem
peccatorum: quibus verbis (ut explicat S. Alexander Papa
& martyr, qui anno 119. Ecclesiæ præfuit, in Epist. decre-
tali ad omnes orthodoxos SS. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.)*
*ipsa veritas nos instruit, &c. criminis atque peccata oblati his
Domino*

F

Domino

Domino sacrificiis deleri, &c. & talibus hostiis placari. Deni
& peccata ingentia dimittere.

Probatur 2. ex SS. Patribus qui hanc veritatem
miter afferunt; ut S. Cyprianus, qui Serm. de Cen-
mini hoc sacrificium esse dicit Medicamentum
holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas imp-
res: S. August. quæst. 57. in Leviticum afferit, in illo
ex perpe-
ficio veram fieri remissionem peccatorum; & Serm. 11. c.
Etis dicit, in altari sanguinem effundi pro peccatoribus. libus &
ra SS. Patrum testimonia videri possunt apud Grego-
à Valentia disp. 16. quæst. 11. de ritu & oblatione Eu-
stia punto 1.

Est autem observandum id, quod docet Bellarm. etiam u-
de Missa cap. 4. Suarez disp. 79. sect. 3. & communis
Theologi, remissionem peccatorum quoad culpam
hujus Sacrificii effectum, non ad eum modum, suam à
baptismo & pœnitentia per infusionem gratiæ ha-
lis justificantis remitti solent; sed ea solum ratione
hujus Sacrificii intuitu Deus conferat donum pa-
x, id est gratiæ alicuius actualis auxilium, quo pa-
sacrifici
ad actum perfectæ contritionis eliciendum, vel al-
lutionem in Sacramento Pœnitentiæ dignè, & fru-
tum recipiendam excitetur & adjuvetur: quod ex parte
claravit Concil. Trid. Sess. 22. cap. 2. ubi de hoc Sac-
loquens, hujus, inquit, oblatione placatus Dominus ga-
& donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata,
temporalis
gentia, dimittit.

Quod vero spectat ad remissionem pœnæ peccati bonis si
ad culpam remissis debita, communis & vera The-
ologum sententia (quam fusè explicat & probat Sintentia
disp. 79. sect. 6.) est, illam per Missæ Sacrificium in Missæ,
diatæ fieri. Deo scilicet ob illius oblationem relata pro
pœnam ei pro quo oblatum est: quod etiam do-
Qua-
Thomas q. 79. a. 5. ubi dicit Missæ sacrificium hinc pre-
dictum ex institutione sua vim pro peccatis faretur u-
tiliter ha-
bitum.
ad quer-
Dicitur

Denique quod Missæ Sacrificium sit etiam impetratorium, prater autoritatem Concil. Trid. Sess. 22. cap. 2. & can. 3. id expressè definientis constat, tum ex Apostolo 1. ad Timoth. cap. 2. præcipiente fieri *Obsecrationes*, id est (ut s. Chrysost. Theophil. & Oecum. explicant,) sacrificia, pro regibus &c. ut quietam & tranquillam vitam agamus: tum ex perpetua & universali Ecclesiæ praxi, quæ hoc Sacrificium offerre consuevit pro quibusunque bonis spirituallibus & temporalibus à Deo impetrandis, & pro quibusunque malis deprecandis & avertendis, ut satis constat ex orationibus, quibus in Canone & alijs partibus Missæ olim usा est (sicut ex antiquis Liturgiis constat) & nunc etiam uritur. Cujus quidem rei insigne exemplum profert S. August. lib. 2. de civit. cap. 8. ubi loquens de viro quodam tribunitio nomine Hesperio, qui cum domum suam à malignis spiritibus infestari coeperisset, servosque & animalia vim illorum noxiam perpeti, Regavit ibi frater inquit, me absente Presbyteros, ut aliquis eorum ih̄o pergeret, enīs orationibus cederent: perrexit unus, obtulit ibi Sacrificium corporis & hr̄isti orans quantum potuit, ut cessaret illa vexatio; Deoque prætinus miserante cessavit.

Neque dicas minus conveniens videri rem infinitè excellētem (qualis est victimā illa divina, qua in Missa offertur) ad rem aliquam temporalem & caducam ordinare Religio enim, minime conveniens fore, si res illa temporalis & eaduca propter se solummodo expeteretur; non esse autem, si experatur tanquam medium ad Deum in bonis suis honorandum, & salutem æternam per rectitudinem & legitimū illorum usum consequendam; ex qua sola intentione decet Christianos, non modò in Sacrificio in Missæ, sed etiam in aliis orationibus à Deo bona temporealia postulare.

Quares i. an Missæ Sacrificium effectus suos infallibiliter producat? Resp. cum distinctione: si enim consideretur ut est Latreuticum & Eucharisticum, infallibiliter haud dubiè consequitur effectum suum respectu Dei, ad quem honor & laus ex hoc Sacrificio (quod illi non

potest non esse acceptissimum) semper redundat satis factorum, habet etiam infallibiliter suum effectum in illis pro quibus offertur, idque secundum modum mensuram, tum institutionis ipsius Christi, tum de divisionis & bonae dispositionis illorum pro quibus offerendum modo nullum ponant obicem; id est dummodo quando illis hujusmodi fructus applicatur, sint sanctificante constituti: nunquam enim poena relaxatur, nisi simul remittatur, vel ante remissa sit ex dicendis cap seq. intelligetur. Si autem spe ut impenetratorum, habet etiam infallibilem effectum ad bona spirituaria vel temporalia in generalitate operatione petranda, non verò ad hanc vel illa in particulari; parte Dei nulla intercedat promissio absoluta de illis specialibus bonis Sacrificii hujus intuitu condit, sed tantum conditionata; si nimirum bona & nunc conducant ad maiorem Dei gloriam, & illa quo postulantur salutem.

Quares 2. an Missæ Sacrificium æqualis sit efficaciam bono & malo ministro offeratur. Resp. si sp. illius effectus prout est ex opere operato, æqualem sit esse illius efficaciam; cum nullo modo pendere positione bona vel mala ministri, ut docet S. Thomas q. 82. a. 6. si verò spectetur prout est ex opere open tunc certum est, illius fructum pendere à dispositione Sacerdotis: quia quod me ilior est, eò magis illi & aliis prodest.

PARAGRAPHUS IV.

Quibus personis profit Missæ Sacrificium ; seu pro quibus licet & validè offerri possit.

VÆSTIO proposita intelligenda est , non de eo Missæ fructu , qui ex opere operantis provenit ; certum est enim ejusmodi fructum applicari posse à quolibet Sacerdote iis omnibus vivis & defunctis , pro quibus orationes suas particulares ad Deum dirigere potest , cùm sit utroque par ratio : sed de fructu illo qui est ex opere operato .

Circa hujus verò questionis resolutionem convenienter in quibusdam Theologi ; in quibusdam verò non convenienter . Atque in primis convenienter omnes in eo quod Sacrificium Missæ validè & licet offerri possit pro omnibus , & quibuslibet fidelibus baptizatis non excommunicatis , sive vivis sive defunctis in purgatorio existentibus . Id constat ex ipsius Ecclesiæ perpetua & universali praxi , qua tum in antiquis Liturgiis , ut videre est apud Pamelium Tomo i. Liturgicon ; tum in ritu illo , quo nunc in Missæ celebratione utitur , Sacrificium hoc offerre consuevit . Pro omnibus Orthodoxis , atque Catholicis & Apostolicis fideli cultoribus &c Et pro omnibus in Christo quiescentibus , qui nos præcesserunt cum signo fidei , & dormiunt in somno taciti .

Conveniunt etiam omnes in eo , quod Missæ Sacrificium nec licet , nec valide offerri possit pro damnatis , sive cum peccato aliquo actuali mortali , sive cum solo originali decesserint . Quod expressè docuit S. August. lib. 3. le origine animæ cap. II . Noli credere , inquit , nec dicere , nec docere , Sacrificium Christianorum pro iis , qui non baptizati de corpore exierunt , offerendum , si vis esse Catholicus .

Conveniunt item omnes Sacrificium Missæ posse valide ac licet offerri in honorem & memoriam Sanctorum ,

F 3

ut habetur

ut habetur in Concilio Tridentino, Sess. 22. cap. 3.
quod illius offeratur Sacrificium, (ut ibidem declarat) ferri; q
soli, qui illos coronavit: unde nec Sacerdos dicere solet. cium h
tibi Sacrificium Petre, vel Paule; sed Deo de illorum vi 1. de O
gratias agens, carum patrocinia implorat; ut ipsi pro noba pro iis, q
tercedere dignentur in caelus, quorum memoria facili Quæ
pon fol
teris.

Non convenient autem omnes, an, & qua ratione, 79. fest.
Missæ Sacrificium licet offerri possit pro infidelibus alii tam
baptizatis, & pro excommunicatis baptizatis. Quid bilius n
enim Doctores existimant, Missæ Sacrificium directe etum ex
infidelibus non baptizatis offerri licet posse: probabilius F
ius tamen alii docent, indirecte quidem posse pro infide pro ho
bus non baptizatis, sicut & pro excommunicatis bapti & sacrif
zis Sacrificium illud licet offerri; quatenus scilicet modum.
incremento, & exaltatione Ecclesiae, & quovis Schism tu. Ex q
ab ea tollendo offertur; quæ duo per conversionem S. Thor
delium & resipiscientiam excommunicatorum max quantu
fiant; directe autem nec pro excommunicatis, neq
infidelibus non baptizatis posse licet offerri.

Atque in primis quod spectat ad excommunicata (quo nomine intelligimus hic tantum nominati communicatos vel notorious Clericorum percussoreta Extravagantem Martini 3 qua incipit Ad evitandat prohibitio Ecclesiae cap. Anobis & cap. Sacris extantentia excommunicationis, ubi vetatur pro illis Missæ Sacrificium offerri: quam tamen prohibitionem Ridelus, & Navarrus apud Isamb. ad qu. 83. disp. 7 art. 1. cent, non extendi ad excommunicatos pveram potentiam jam contritos, licet nondum ab excommunicatione absolutos, pro quibus existimant Missæ Sacrificium licet posse offerri.

Quod autem neque etiam pro infidelibus non baptizatis offerri licet possit, constat ex ipsius Ecclesiae pra quæ quamvis summo affectu illorum conversionem & latem exoptet, nullam tamen eorum mentionem Missæ facti voluit, neque pro eis orationes illas in illa fia

ferri; quod tamen haud dubiè fecisset, si pro eis Sacrifi-
cium hoc offerri voluisset: quis enim, inquit S. August. lib.
de Orig. animæ c. 9. offerat Sacrificium corporis Christi, nisi
pro iis, qui sunt membra Christi.
Quare, an Missæ Sacrificium ex opere operato proficit,
non solum illis pro quibus offertur, sed etiam ipsi Sacer-
doti offerenti quatenus præcisè est offerens. Suarez disp.
79. sect. 5. & quidam alii cum illo affirmativè respondent:
alii tamen cum Gabriele, Vasquez disp. 232. cap. 3. proba-
bilis negant, docentque, nullum in Sacrificio Missæ fru-
ctum ex opere operato provenire Sacerdoti offerenti qua-
tenus est offerens: quod probari potest ex eo, quod Apo-
stolus Hebr. 5. dicit, Pontificem seu Sacerdotem constitutum
pro hominibus in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona
& sacrificia pro peccatis: unde propterea debet, quemad-
modum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro pecca-
tu. Ex quibus Apostoli verbis sequitur (quod rectè docet
S. Thomas, p. q. 22, a 4. adi.) Sacerdotem sui Sacrificii effe-
ctum participare, non in quantum Sacerdotem, sed in
quantum peccatorem: proindeque ut effectum aliquem
Sacrificii sui accipiat, requiri necessariò, ut habeat se pas-
sive ad illud, id est, ut illud offerat pro se, sicut & pro aliis,
ad quos ex ejus applicatione fructus Missæ derivatur.
Quod præterea confirmari posse videtur ex verbis, quibus
per Episcopum Sacerdos consecratur: Accipe potestatem
offerendi Sacrificium tam pro vivis, quam pro defunctis: hæc
enim verba significant, potestatem illi conferri, qua proficit
iis, pro quibus Missæ Sacrificium oblatus est; unde se-
quitur Sacerdotem præcisè eatenus sibi ipsi pro-
desse, non quatenus offert Missæ Sacri-
ficium, sed quatenus pro seip-
so illud offert.

PARAGRAPHUS V.

*Quanam applicatio requiratur ex parte Sacerdotis
celebrantis, ut Missæ fructus in alios
derivetur.*

AD faciliorem & certiorem questionis propositæ resolutionem quædam hic ex communi & recepta Theologorum doctrina observanda sunt.

Primum est, Sacerdotem celebrantem multiplici nomine Missæ Sacrificium offerre: in primis quidem nomine Christi ut principalis offerentis, & ex cuius mente procedit ipsius Sacrificii valor; proinde ex cuius voluntate præsertim pendet illius applicatio; ut enim habetur Concilio Trid. Sess. 2. cap. 2. *Idem est nunc offerens Sacerdotem ministerio, qui se ipsum in Cruce obtulit* Òcidentem nomine Ecclesiaz, cui meritorum suorum & satisfactione dispensationem Christus Dominus commisit. præter omnino proprio, quatenus ex libera sua voluntate Missæ Sacrificium offerat, illiusque fructum aliis, vel sibi applicat. Denique nomine aliorum, qui simul cum eo Sacrificium illud offerunt, quales sunt ii, qui Missæ inserviunt, aut assistunt, vel pro illa celebranda eleemosynam adsum Sacerdotis vicum erogant: qui quidem quamvis Laici existant, dicuntur tamen ipsum Missæ Sacrificium suo modo per ipsum Sacerdotem offerre, præsertim quando interno affectu illius actioni junguntur, ut docet Leo Epist. 81. cap. 2. & aperte colligitur ex ipsius Sacerdotis celebrantis verbis, dum in Missæ canone de astantibus dicit: *qui tibi offerant hoc Sacrificium laudis.*

Secundum est, inter illos omnes offerentes Christum Dominum primum & principalem locum tenere; ita ex ejus præsertim voluntate pendeat fructuum hujus Sacrificii applicatio, quorum quidem voluit omnes set, nul-

& sic plican-

& singulos fideles esse particeps, quoties illud Sacrif-
ciū offertur; dummodo tamen illius participationis
capaces sint, nullusque ex illorum parte obex reperiatur:
quod explicat S. Cyrilus Hierosolym. Catech. §. My-
stic. ubi hoc Missæ Sacrificium dicit esse hostiam propi-
tiationis pro communī Ecclesiarum pace &c. pro regibus, pro
militibus, pro sociis, pro agroti, pro afficti, & in summā pro
omnibus, qui egerint auxilio &c. deinde pro defunctis sanctis Pa-
tribus, & Episcopis; denique pro omnibus qui inter nos vita
sancti sunt. Vnde quoad communem hunc fructum Mis-
sa, qui ex Christi Domini voluntate in omnes fideles dif-
funditur, nulla specialis ipsius Sacerdotis celebrantis ap-
plicatio requiritur: imo dummodo validè illud offerat,
nullusque fidelibus ab illius participatione potest exclu-
dere (ut reget monit Isamb. ad q. 85. disp. 7. art. 5.) sed ve-
lit nō sit unusquisque illorum portionem, quæ ipsum con-
tingit, recipit.

Simili ratione Ecclesia, quæ est intentionum ipsius
Christi Domini fidelis interpres, vult etiam fructuum
ejusdem Sacrificii participationem omnibus fidelibus
baptizatis ab unitate sua non præcis & nullum obicem
ponentibus communicari; ideoque in canone præscripsit
hoc Sacrificium offerendum esse Pro omnibus Orthodoxis
atque Catholica & Apostolica fidei cultoribus; & etiam pro
omnibus in Christo quiescentibus.

Porrò ex hac fructuum Missæ generalitate, certum est
Christi Domino ita volente & disponente, notabilem
aliquam partem relictam esse libera applicationi, & de-
terminationi tam ipsius Sacerdotis celebrantis tanquam
ministri, & mysteriorum ejus dispensatoris, quam alio-
rum simul cum eo offerentium: quod constat ex com-
muni sensu ipsius Ecclesiarum, quæ approbat morem fidelium,
quo experti pro se Sacrificium istud peculiariter
offerri quod frustra facerent, si omnis ejus fructus iam
ex Christi Domini, & Ecclesiarum intentione applicatus es-
set, nullusque superesset per Sacerdotis intentionem ap-
plicandus.

F 5

Sicut

Sicut autem sacerdos in hujus sacrificii actione superior existit aliis cum ipso offerentibus; sic etiam fructus illorum applicatio ab ejus intentione praesertim pendita ut sive licet, sive illicite applicet (de qua re mox dicitur) valida tamen & rata semper fit haec illius applicatio cum sit actus a potestate ordinis pendens, qui propter ius voluntati subjecet, ut recte docet Isamb. sup. art. 13.

Tertium est, determinari certo a nobis non posse, quantum sit fructus Missae, quem Christus Dominus voluit, generatim ad omnes fideles vivos & defunctos, sive specificatum ad hos vel illos secundum intentionem particularis sacerdotis celebrantis derivari: cum nec sacra scriptura, nec Ecclesia traditio, nec Concilia, aut Patres quam de ejusmodi quantitate definierint aut tradidere ideoque satis esse, ut sacerdos celebrans saltet tacite, interpretative tantum de hujus sacrificii fructu his apostolis secundum devotionem aut obligationem applicetur velit, quantum Christus Dominus ipsi applicandum concessit.

His observatis pro questionis initio huius. Paragraphus proposita resolutione dicendum est, quædam requirent parte Sacerdotis celebrantis, ut eius applicatio. valida quædam vero, ut sit licita.

Ad hoc enim, ut validè fructum huius sacrificii applicetur, requiritur in primis ejus intentio eodem prorsus modo, quo antea dictum est requiri ut Sacramentum aliquod validè conficiatur; est enim utrobique parratio, ut docet Isamb. citato art. 13. Vnde sicut ad validam Sacramentum cuiuslibet confectionem, sic etiam ad validam hujus sacrificii applicationem habitualis intentio minimè sufficiens est: actualis optima, sed non necessaria; virtualis vero sufficiens est, & actuali deficiente necessaria.

Requiritur 2. ad eamdem applicationis validitatem, intentio illa sive actualis sive virtualis concomitetur sacramentum Sacrificii actionem, sicut comitari debet Sacramentum confectionem alias si post sacrificium peractum (v. g. post consecrationem factam), praesertim secundum sententiam illa

illorum, qui existimant sacrificii rationem & essentiam in illa sola consistere) Sacerdos applicare incipiat; hæc ejus applicatio nullum effectum sortietur: quia cùm sacrificium esse desierit, illius effectus ex opere operato non amplius subjacet libera applicationi Sacerdotis.

Requiritur 3. ut applicatio illa specialis à Sacerdote facienda, sit determinata & certa, nec effectum hujus sacrificii suspensum relinquat: qua ratione docetidem Isamb. cit. ar. 13. Sacerdotem v.g. qui à nullo rogatus, hodie celebra Missam, non posse iktius Missæ fructum ex opere operato applicare illi, qui die craftino rogaturus est eum, ut dato honorario pro se offerat; ita ut hæc priori Missæ celebrationē satisfaciat obligationi, quam honorario illo accepto contraxit: quia sicut Sacmentorum, sic etiam sacrificii effectus à futura conditione pendere non potest.

Neque dicas, Deum probè nosse futurum esse, ut talis craftina die roget Sacerdotem, ipsique eleemosinam largiatur, ut pro se offerat: quamvis enim hoc verum sit; sicut tamen Deus nullum punit nec remunerat ob ea quæ futura prævidet, sic etiam effectum hujus sacrificii non confert propter prævisam aliquam actionem futuram: unde sequeretur, effectum sacrificii manere suspensum; quod nullatenus dici debet.

Iam ad hoc, ut applicatio Sacerdotis non modò valida sit sed etiam licita, debet ipse Sacerdos præsertim attendere, ut per illam obligationibus suis, si quæ sint, satisfaciat. Circa illas autem obligationes præcipua difficultas est, an possit Sacerdos una Missæ celebrationē & applicatione pluribus obligationibus particularibus satisfacere: an v.g. qui pro Missæ sacrificio celebrando accepit duo stipendia seu honoraria, quorum quodlibet secundūm receptam consuetudinem sufficiens censeatur, possit una Missæ celebrationē utriusque satisfacere: cuius quidem difficultatis solutio pendere videtur ex solutione alterius questionis, quam Paragrapho sequenti discutiemus.

PARA.

PARAGRAPHUS VI.

An Missæ sacrificium pro pluribus oblatum, tantum singulis proficit, quantum si pro uno solum offerretur.

SVPPONENDVM est ex comuni Theologorum Grina, quod quamvis sacrificium Missæ sit in se solo infiniti, tam ratione rei oblate, quam principis offerentis, cuius dignitas & excellentia infinita est, nihilominus efficientia, & influxus actualis ipsius sacrificii est solummodo finitus, ut docet S. Thomas in 4. dicit. 45. quest. 2. art. 4. & post illum Navarrus, Bellarminus, Toletus, Suarus, & plures alii, ques citat & sequitur Lemannus tract. 5. de sacrificio Missæ cap. 1. Idque constat, tunc ex eo, quod Ecclesia Missæ sacrificium pro eadem tenuis iterat, ut satis manifestum est ex ejus praxi; unde sequitur, quod influxum actualis illius finitus est judicet; tunc etiam ex eo, quod Eucharistia non sit majoris efficientia in ratione sacrificii, quam in ratione Sacramenti; atqui licet in ratione Sacramenti sit infinitus valoris & excellentiae, non nisi limitatos tamen productus effectus: ergo à pari in ratione sacrificii nonnisi finitus producet.

Hoc præsupposito, pro quaestione propositæ resolutione dicendum est, quando plures sunt Missæ sacrificium simul offerentes, tunc illud non minus prodéssit singulis pro ratione dispositionis cuiusque illorum, quam si unus tantum esset offerens: ex gr. quando multi Missæ celebrationi adstant, illudque cum Sacerdote offerunt, tantum singulis prodest illud sacrificium, quantum si unus solus adesset & conferret. Ita Cordubensis lib. 1. quaest. 3. opin. 5. conclu. 3. ubi dicit hand.

esse communem Doctorum sententiam, & pro illa plurimos citat, quibus subscriptit Isambertus ad quæst. 83. disp. 7. art. 8. Ratio est, quia ad multiplicationem oblationis, cuius quoque fructus multiplicatur: atqui quando plures adstant Sacerdoti celebranti, censentur cum illo moraliter simul offerre, proindeque tot sunt oblationes, quot sunt offerentes. Vnde sequitur quod sacrificium illud tantum singulis proficit, quantum uni prædederet, si solus offerret: immo si spectetur fructus Missæ prout respondet non tantum opere operato, sed etiam opere operantis, quo numerus adstantium est major, etiam fructus ille copiosior est; tum quia sicut major est virtus unita quam divisa, sic etiam multorum preces in illo sacrificio simul unitæ magis efficaces sunt apud Deum, quam separatim oblatae; tum etiam quia, quo numerosior est offerentium multitudo, eo major honor Deo exhibetur, sicut princeps multitudine adstantium & sibi deservientium honorari censetur: qua ratione SS. Patres & Conclilia Missam parochialem commendant, propter maiorem in illa fidelium simul offerentium unionem, & uberiores quæ inde profluentes benedictiones.

Dicendum 2. Missæ sacrificium non æquè prædelle iis pro quibus offertur tantum generatum, ac illis pro quibus speciatim & nominatim offertur. Id satis constat ex ipsius Ecclesiæ praxi: si enim non magis prædelle iis pro quibus speciatim offertur quam aliis, frustra Ecclesia illud offerrat pro certis & determinatis quibusdam personis, ut pro muliere prægnantे, pro infirmo, pro hoc vel illo defuncto, &c.

Dicendum 3. sacrificium Missæ oblatum speciatim pro pluribus, non tantum prædelle illis singulis, quantum uni eorum; si pro illo solo speciatim offerretur, proindeque Sacerdotem, qui pluribus personis ratione stipendi seu honorarii à singulis accepti, aut alia quavis de causa obligatus est ad sacrificandum, non satisfacere unicum pro illis offerendo sacrificium. Ita S. Bonavent. Rishard. Major, Sotus, & alii, quos citat, & quibus subscriptit

Smara

Suar. disp. 69. Sest. 12. qua sententia communis est, in praxi tenenda, probaturque ex communi ipsius Ecclesiae sensu & quotidiana praxi, qua tam multæ singulares Missæ pro singularibus personis, nullo etiam accepto ab eis stipendio, offeruntur; cum saltem ex charitate illas singulas offerri pro pluribus imò pro omnibus par esset; si pro illis pluribus, vel omnibus oblatæ que illis ex opere operato prodeßent, ac si pro singulis offerrentur. Et sane cùm Missæ sacrificium pro defundendo oblatum, ijs aliter prodeße non possit, nisi ad relaxationem poenæ temporalis in Purgatorio ab ipsis luenda, Missa una pro pluribus oblata tantum poenæ singulis relaxat, quantum relaxaret vni si pro eo solo offerretur; cur tam multæ Missæ pro uno duntaxat, & non pro omnibus, aut saltem pro pluribus speciatim offeruntur? Concilium Trid. sess. 25. cap. 4. de reform. cum tanta cautela solis Episcopis, & Abbatibus, & Generalibus Ordinum reductionem Missarum ad minorem numerum permisit, idque tantum in certis casibus ibidem expieß quod etiam circumspetè & prudenter ab ipsis fieri valne forte conscientiam suam in discrimen adducant: inquam hoc ita statuerit, si Missam pro pluribus oblatam, tantum singulis prodeße existimaret, quantum si pro uno duntaxat offerretur?

Hoc autem quod in hactertia assertione dictum est, intelligi debet (ut recte obseruat ifamb. ad quæst. 83. q. 7. a. 2) de sacrificio Missæ, propter est satisfactorium; quod ratione quando pro pluribus speciatim offertur, minus singulis prodest, minusque poenæ per illud redimitur specie singulorum, quam si pro uno tantum offerretur; quia ut sic, se habet per modum cuiusdam solutionis; quæ cùm sit finita, vt ex ante dictis patet, minuitur haec dubiè si in plures dividatur. At verò quatenus est imperatorium, tantum potest prodeße multis quantum vni cùm enim vis illius imperatoria infinitam Dei misericordiam & liberalitatem respiciat, nihil obstat, quin Dei oblatione illius sacrificij ad beneficia sua conferenda exoretur aquæ pro multis, ac pro uno.

Quæ

Quæres utrum, sicut Sacerdos intentioni eorum pro quibus obligatur, satisfacere debet quoad numerum Missarum; ita etiam teneatur quoad alias huius sacrificij circumstantias, v. g. utrum, quando qui postulauit de tali Sancto, in iali loco, vel tempore celebrati; Sacerdos ad id præstandum teneatur? Resp. Sacerdotem celebrantem, quantum potest intentionem illius, à quo stipendium accepit, exequi debere; proindeque talem pro illo Missam celebrare qualis postulauit: nos tamen peccare, si ex iusta aliqua causa Missam celebret aliam ab illa; ex. gr. si postulauit, vt celebret pro defunctis, & illo die incidat festum alicuius Sancti duplex, vel semi-duplex, aut etiam simplex, poterit Sacerdos Missam illius festi celebrare: quamuis enim Missa propria defunctionum aliqua ratione ipsis defunctis magis proficit propter orationes, & preces ad hunc finem ab Ecclesia institutas: si tamen consideretur vt sacrificium, æqualiter prodit; immo illarum orationum defectus satis suppleri censetur deuotione celebrantiis, & intercessione illius Sancti cuius Missa celebratur. Ita Nauar. Suar. Tolet. & plures alii, quos citat & sequitur Bonac. disp. 4. quæst. vlt. de sacrificio Missæ punct. 7. Parag. 3.

Quod vero ad locum spectat, debet Sacerdos in eo celebrare, quem designauit is, qui stipendium dedit, nisi necessitas aliqua, aut rationabilis causa excuserit; & similiiter quoad tempus, debet quām primum potest obligatio- ni sua satisfacere. Vnde Bonac. suprà Parag. 5. dicit peccare Sacerdotes, qui sunt notabiliter in mora celebrandi, præsertim, quando ex mora illa sequitur alteri præjudicium, vt si Missa, quæ pro infirmo dicenda erat, ob nimiam dilationem non nisi defuncto illo celebretur: quare cauere debent Sacerdotes, ne stipendia Missarum dicendarum nimis cupidè congerant, ex quarum dilatione conscientia ipsorum oneretur. In ijs tamen locis, in quibus sit populi concursus ob festum alicuius Sancti vel aliquam deuotionem, censentur illi, qui postulante Missas, & stipendia offerunt, tacite consentire in dilatio- nem

nem illam, quæ ut plurimum necessaria est, ut illorum aliorum intentioni satisfiat: in quo tamen, qui ejusmodi stipendia recipiunt, curare debent, ut nihil ab ipsis haec quod justitia vel charitati repugnet.

PARAGRAPHUS VII:

Applicationis à Sacerdote celebrante facienda estis, & optima praxis propo-
nitur.

QUONIAM non farò contigit Sacerdotes quosdam ex inconsideratione, aut alia de causa minus convenienter hujus Divini sacrificii vim & efficaciam applicare; ex qua tamen applicatione (ut ex ante dictis confitam) ex conditione necessaria ubertimorum fructuum illius participatio maxime pendet; idcirco illis inutile, nec ingratum fore existimavimus, si ex iis quæ superioribus Paragraphis dicta sunt, brevem aliquam facilem hujus applicationis facienda methodum secundum colligamus;

Cùm igitur Diyinum hoc sacrificium omnes quorum cuncti sacrificiorū proprietates modo quodam excellētissimo in se complectatur, sive Lāteanticum, Eucharisticum, propitiatorium & impetratorium (ut supra explicavimus) Sacerdos celebrans, illud secundum has omnes ejus proprietates applicare poterit, & ad hoc attentione & intentionem suam dirigeat.

Arque in primis illud offerre intender ad supremum cultum & honorem condignum divinae majestati defensum, offerendo ipsiusmet Christi veri & naturalis filii Dei demissionem, humilitatem, devotionem, adorationem & alia similia religionis officia, quæ in hoc victimatu modo quodam inexplicabili summæ Trinitatis exhibet.

Secundo

Secundò illud offeret ad gratias Divinæ majestati exhibendas, pro tot & tantis beneficiis, sive in natura, sive in gratia, ingratis licet, & immerentibus tempore præterito collatis, & in futurum præparatis, & promissis, ac præcipue pro inæstimabili Redemptionis humanæ per divini verbi Incarnationem, & ejus in carne assumpta Passionem, & mortem, beneficio, cuius memoriam præsertim in hoc sacrificio recoli voluit ipse Christus Dominus, & expressis verbis in ejus institutione præcepit

Tertio ad placandum divinum numen, tot & tantis sceleribus, & peccatis quotidie, & ubique offendit, ab eoque misericordiam, ac pœnitentiam gratiam pro eluendis ipsorum peccatorum in maculis exorandam, nec non ad satisfactionem condignam pro iisdem peccatis ejus justitiae exhibendam.

Quartò denique postulanda quæcunque beneficia tum spiritualia, tum etiam temporalia, quatenus ad ejus gloriam, & salutem nostram conducere possunt: & ad decupcanda quæcunque mala, sive presenti tempore vexantia, sive in futurum impendentia.

Hac autem præstabit Sacerdos, primum nomine ipsius summi Sacerdotis Christi Domini, intentionem suam illius intentioni pœfete conformando, & submittendo: 'enide totius Ecclesiæ nomine, omnimodam vim, & efficiaciam hujus divini sacrificii universis illius membris applicando, tum sanctis & beatis in celo ad gratias de illorum Victoriae & præmiis Deo exhibendas, præteritum quando in illorum honorem Missa celebratur; tum animabus in Purgatorio ad poenas eorum per satisfaciem hujus sacrificii vim sublevandas; tum cunctis fidelibus viatoriis in terra, præfertumque illis quorum memoriam in Canone nominatim fieri præcipit, ut summo Pontifici, Episcopo Regi adstantibus, &c. ad fructum huius sacrificij participationem illis communicandam. Demum, ut ipsius Christi & Ecclesiæ minister, cui notabilis fructuum illorum pars pro arbitrio dispensanda reliqua, applicabit eos in particula, tum sibi, tum personis aliis

alijs siue viuis, siue defunctis, quibus ex obligatione netur, vel ex charitate & deuotione hoc pietatis officium impendere cupit; idque ut suo ac illorum nomine supremum latræ ac religionis cultum Deo per Christum deforat, gratias pro omnibus beneficiis ac nominatim pro his vel illis exhibeat, veniam & gratiam pro omnibus peccatis ac peculiariter pro his aut illis exoret, ac denique, bona quæcunque sibi necessaria, aut utilia impetreret, persertimque hæc vel illa, quatenus ad diuinam gloriam conducere possunt.

Ad euitandos autem scrupulos, qui circa huius particularis applicationis obligationem vel modum subordinantur possent, optimum aliquibus visum est, si post debitam applicationem ijs factam, erga quos aliqua incumbit obligatio, Sacerdos illius sacrificij fructus alijs personis, bi charitate aut alia ratione peculiariter coniunctis, commendatis communicare cupiens, intentioni sua conditionem eiusmodi apponat, ut scilicet hanc communicationem velit, & à Deo postulet, in quantum licet & secundum iustitiae ac charitatis leges velle, & postulare potest; sic enim tuta conscientia, & sine cuiusquam præjudicio poterit ex infinito illo, & nunquam exhaustiendo meritorum ac satisfaktionum Christi Domini thesauro, cuius dispensator constitutus est, in alias personas partem aliquam deriuare, quæ ex summa & ineffabili Dei charitate ac misericordia, non nisi

maxima & uberrima sperari potest.

PARA

PARAGRAPHUS VIII.

*Explicantur reliqua quæ ad debitam huius
sacrificij celebrationem requi-
runtur.*

NO N repetemus ea quæ varijs sectionibus huius capitis dicta sunt de materia, forma, intentione, alijs que ad validam, & licitam Eucharistia confessionem requisitis, nec non de dispositionibus ad ipsius dignam receptionem necessarijs, quæque quidem maxime à Sacerdotibus exiguntur, ut diuinum hoc sacrificium debitè offerant: sed illis suppositis, subjungemus tantum ea, quæ ex ipsius Ecclesiæ instituto ad conuenientem Missæ celebrationem requiruntur.

Dicendum igitur i. ad debitam huius sacrificij celebrationem requiri tempus aptum, rotum illud scilicet, quod à primo auroræ crepusculo usque ad meridiem excursit, ut habetur capite *Noite*, & capite *Et hoc de consecrat.* dist. i. quare excepta festiuitate Natalis Domini (in cuius nocte sacrificatur) illicitum est alijs temporibus ante auroræ initium Missam celebrare, vt docet S. Thon. q. 83. a. 2. & cum illo communiter omnes: quod tamen Suar. disp. 80. sect. 4 & quidam alij Doctores, quos citat & sequitur Laym. tract. r. de sacrif. Missæ cap. 4. ita explicant, vt ad euitandam culpam satis fore existimant, si Missa priuata ad initium auroræ finiatur.

Potest autem Episcopus in causa particulari dispensare, ut ante auroram celebrare liceat; multoque magis ipse met tali facultate vti, sicut ex communī Theologorum consensu docet Coninck. quæst. 83. art. 2. dub. 4. ubi addit consuetudinem, quæ in quibusdam Galliæ, Belgij, ac Germaniæ locis viget, ut hiemis tempore aliquot ho-

gix

ris ante solis ortum Missa inchoetur in gratiam operari
rum & famulorum, reprehendi non debere, quando non
contradicit Episcopus: quod etiam docet Nau, cap. 1,
num. 85.

Simili ratione illicitum est Missam celebrare post me-
ridiem: quæ est doctrina communis fundata in praxi &
consuetudine ipsius Ecclesie, & roborata speciali consti-
tutione Pij V. quæ incipit, *Sanctissimus*: Suarez tamen, &
alij, quos citat & sequitur idem Laym. supra existimant,
ad culpam evitandam satis esse, si Missa inchoetur ante
meridiem, vel saltem in ipso meridie.

Potest vero Episcopus ob iustum aliquam causam di-
spensare, ut post meridiem celebretur, ut supra de anti-
patione dictum est: imo in casu necessitatis etiam non
petita Episcopi licentia (si ad illum facilis non detur re-
cursus) celebrari poterit post meridiem: v. g. si infirmus
viatico indigeat: si festo die publica Concio usque ad me-
ridiem & ultra producta sit, licebit postea Missam priu-
tam inchoare, præsertim quando aliqui ex populo Missam
non audierunt: item, si Sacerdos festo die ratione itinera-
impeditus fuerit, ne ante meridiem celebraret, potest
post meridiem celebrare, ut docent Henr. Miranda
Suar, & alij apud eumdem Laym. supra.

Dicendum 2. requiri locum idoneum, id est ab Episcopo
consecratum seu dedicatum, vel ab eodem, aut alicui
eius licentia & facultate benedictum. Ita S. Thom. art.
q. 83. & habetur cap. *sicut* & cap. *nullus*, de consecr. dist.
vbi tamen excipitur casus necessitatis, v. g. in bello, qua-
do Missa in castris pro exercitu dicenda est: in longa pe-
regrinatione per loca infidelium: in maximo aliquo po-
puli concurso, quem Ecclesia capere non potest; & simi-
libus casibus, in quibus tamen semper Episcopi licentia
obtinenda est, si commodè ad illum recurriri possit.

Ipsis autem Episcopis speciali Privilegio indulatum est,
ut super altari portatili ubiuis sacrificare, vel sacrificati
ad interfere possint, non solum in casu necessitatis, sed &
ob solam devotionem: quod etiam docet Suar. disp. 8.
fest.

sest. 3. ex eorum tamen prudentia pendet prospicere, ut talia loca ad id eligant, in quibus nihil, quod tanti mysterij sanctitati, ac reverentiae minus conueniens, factum sit, aut faciendum videatur.

Monentur tamen ijdem Episcopi in Concilio Trid. sess 22. Decret de obseruandis in celebr. Missæ: Ne patientur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & oratoria ad diuinum tantum cultum dicata, ab iisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi.

Porro neque etiam in Ecclesia consecrata celebrare licet, si violata, aut polluta fuerit, nisi prius reconcilietur, ut ex communī Ecclesiæ praxi constat. Tribus verò modis censetur Ecclesia pollui. Primo, per homicidium, aut violentiam aliquam sanguinis humani effusionem, ex gravi & notoria percussione facta in Ecclesia, vt habetur c. Propositi & cap. vlt. de consecr. Ecclesiæ. Secundo, per illicitam & notoriam feminis humani intra Ecclesiam effusionem, vi habetur eodem cap. vlt. & cap. Ecclesiæ de consecr. dist. 1. Tertio, per sepulturam hominis nominatim excommunicati, aut notorij Clericorum percussoris; item infidelis, aut alicuius hominis non baptizati, etiamsi solummodo infans sit, vt habetur citato cap. Propositi, & cap. Sacris de sepulturis & cap. Ecclesiæ de consecratione.

Est autem obseruandum discrimen in Ecclesiam ab Episcopo consecratam, & illam quæ Episcopali autoritate tantum benedicta est: illam enim solus Episcopus, hanc verò quilibet Sacerdos ex Episcopi commissione reconciliare potest, vt habetur cap. Aquam & cap. vlt. de consecr. Ecclesiæ.

Si autem Ecclesia secundum maiorem sui partem defruatur, quod Episcopus dijudicare debet; ex gr. si eius parietes ex maiori parte coruerint, non amplius in ea celebrare licet; eaque reædificatæ non simplici reconciliatio, sed iterata consecratione, seu dedicatione, aut salte beneplacitione opus est, vt habetur c. Ecclesiæ de consecr. disto.

dist. 1. &c cap. *Ligneis de consecr. Eccles.* vbi tamen dectatur, consecrationem non amitti, si tecta solummodo aliaque opera lignea combusta sint, illæsis parietibus; quod consecratio in ipsis præsertim parietibus fiat; quamvis in eiusmodi Ecclesia, quæ omni proorsus tefto catere Missam celebrari non conueniat ob varios casus, quæ aeris iniuria & ventorum agitatione accidere possent: ito tamen illius instaurato nulla neque consecratio neque reconciliatione opus erit.

Dicendum 3. requiri altare, quod lapideum esse debet & ab Episcopo consecratum, ut habetur cap. *Altaria de consecr.* dist. 1. Est autem duplex altare; vnu n portatile alterum fixum & stabile: inter quæ hoc discriminem intercedit, quod illud per se consecratur, hoc vero non nisi quatenus basi affixum est. Vnde sequitur, quod altare portatile quounque deferatur, non amittat consecrationem; fixum vero amittat, si ab interiori structura & biamoueat, ut habetur cap. *Si motum de consecr.* dist. 1. cap. *Ligneis de consecr. Ecclesiaz.* Illud vero utrique altare commune est, quod notabili fractione consecratione amittat; quando scilicet talis est ut in illo calix cum panina amplius consistere non possit: item violatione sigilli seu loculi in quo reliquia sanctorum condita sunt; quod quamvis aliqui Theologi negent, afferantque reliquias illas ad consecrationem altaris non esse absolute necessarias; specieata tamen consuetudine ipsius Ecclesiaz, quæ in dictio Missæ hanc orationem à Sacerdote ad altare ascenderet illudque osculante recitari voluit: *Oramus te Dominum pro merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiae hic sunt, &c.* probabilis est, & in praxi tenendum, eiusmodi sigilli violatione consecrationem altaris amitti; proindeque in dictum esse consecrandum: quod aperiè colligitur ex cap. *de consecr.* Eccl. vbi dicitur quod, *Si lapis ille, qui sigillum continet, confractus fuerit, aut etiam diminutus, debet altare denuo consecrari:* & ita etiam docet Durandus in Rationali lib. I. cap. 6. Angel. verbo, *Altare §. 2. & alij communiter.*

Dicen-

Dicendum 4, in altari dum Missa peragitur, necessaria esse quædam ornamenta, quæ in rubricis Missalis enumerauntur: ac in primis tres, aut saltem duas mappas, aut ad minus unam duplicatam, ut tradit Suar, disp. 81. sect. 6. & Tolet. lib. 2. cap. 2.

Secundū, Corporale, quod equidem non sericum, aut auro aliisque materia intertextum, sed purè lineum ac simplex esse debet. Similiter & pallam, quæ calici superponitur, & pars quædam corporalis esse censetur, sicuti colligitur ex antiqua consuetudine, secundūm quam corporale etiam calicem cooperiebat, ut obseruat Scortia lib. 3. de sacrificio cap. 5. quæ palla etiam linea, & simplex esse debet, saltem ex ea parte, quæ calicem contingit: & utrumque ab Episcopo, aut alio facultatem habente benedictum esse oportet. Ita docet S. Thom. q. 83. a. 3. ad 7. & 8. & habetur cap. Consulto de consecr. dist. 1. Quamvis autem de mapparum benedictione nihil in iure decreto reperiatur, Ecclesia tamen consuetudo id etiam exigit, ut docet Azor. Lib. 10. cap. 28. quæst. 8.

Tertiò Calicem, & patenam ex materia aurea, vel argenta, aut saltem stannea; non vero lignea, lapidea, ferrea, æra, aut vitrea, ut docet S. Thom. q. 83. a. 3. ad 6. & habetur cap. vasa & cap. ut calix de consecr. dist. 1. Debent autem calix & patena esse ab Episcopo consecrata, ut habetur cap. vnioco de sacraunctione; & constat ex usu & consuetudine ipsius Ecclesiae. Adjungitur purificatorium ligneum, & mundum ad ipsum calicem abstergendum; velum item sericum, quo calix & pars anterior corporalis tegi solet.

Quartò, Missale approbatum, secundūm usum, quem in celebrando quicunque sequi tenetur: communis enim Doctorum sententia est, ac præsertim Nau. cap. 25. num. 84. Syl. verb. Missa Azor. cap. 29. quæst. 4. Tol. lib. 2. cap. 2. Sacerdotem illum peccatum mortaliter, qui celebraret absque libro, in quo saltem canon Missæ contineretur, quamvis, quæ dicenda essent, memoriter teneret.

Quintò

Quintò lumen, vt constat ex cap. vltimo de celebre Missarum; dieit autem Tolet. loc. cit. duas candelas censas, aut saltem vnam requiri; ita vt sine lumine cerebrare existimet, esse peccatum mortale; quamvis atem absolute loquendo necessarium non sit ex præcepto ut candela illa sint cereæ, possitque lumen ex oleo, postulante necessitate, adhiberi, vt docet Suar. discess. S. standum est tamen communis Ecclesiæ consuetudini, nec nisi candelis ex cera communiter utendum est.

Sexto imaginem Crucifixi, quæ secundum regule Missarum altari superponi debet, ad cuius pedes reponi let tabella secretorum, quam vulgo canonem vocant.

Dicendum s. requiri præterea vestes sacras, quibus cleros celebrans induitus esse debet: sunt autem sex, & us scilicet, alba, cingulum, manipulus, stola, & cala: quas quidam vestes mundas, & integras, atque Episcopo, aut alio facultatem habente benedicti oportet; ita vt Tolet. loc. eit. & plures alij existimant peccatum mortale cum vestibus minime benedictis, notabiliter immundis, vel laceris celebrare: quod & littere de corporalibus intelligendum est.

Quares i. quamdiu yasa, & linteamina sacra confitione vel benedictionem retineant. Resp. de vasis, tandem consecrationem retainere, quamdiu integra perseuerant amittere vero, si notabiliter frangantur aut diuidantur, ut formam & quantitatem, quæ ad conuenientem & proportionatum eorum usum necessaria est amplius non tineant, ita Ledesma tract. de Sacram. Euch. cap. ii. addit calicem, & patenam, quamvis pristinam formam retineant, amittere tamen consecrationem, si deinde aurentur ex ea parte, qua corpus & sanguinem Christi contingunt, proindeque denuo consecrari debere. Vestimentis autem aut linteaminibus sacris docet Alib. ro. cap. 28. quæst. 9. illa tunc amittere benedictionem, quando ita franguntur aut dissoluuntur, ut ad id amplius apta non sint, ad quod Ecclesiæ benedictione dñata fuerant.

Quæres 2. An liceat omnibus sacra vasa & vestes contingere. Resp. i. vasa & linteamina sacra, calicem scilicet patenam, corporale, & ciborium, dum in illis continetur corpus & sanguis Christi, à nemine præterquam à Sacerdote vel Diacono sine gravi culpa tangi non posse. Ita Suar. Palud. & alii apud Laym. tract. 5. de Sacrif. Mis. c. 6. &c habetur ex cap. Non oportet dist. 23.

Resp. 2. eadem linteamina & vasa sacra, et si vacua sint, contredictari aut tangi non debere ab iis, qui sacris ordinibus non sunt initiati, ut habetur cap. In sancta, de consecr. dist. 2. Hujus tamen præcepti Ecclesiastici transgressionem, si contemptus absit, culpam venialem non excedere docet Suar. Azor. Sot. & alii apud Laym. suprà; imò si rationabilis causa suadeat, nulla erit culpa, ut ibidem docet.

Vbi autem consuetudo viget, ut corporalia, & pallia, ac purificatoria, à personis laicis præsertimque foeminae Deo factis mundentur, priùs à sacerdote vel Diacono in pelui lavari debent, & aqua lotionis in piscinam effundi vel in ignem proieci.

Porrò alias vestes benedictas, & reliqua altaris ornamenti, quæ neque Chrismate unctæ sunt, neque corpus Domini, aut sanguinem immediatè attingunt, cum reverentia tangere omnibus etiam laicis concessum est. Verum ad profanos usus adhibenda non sunt, quamvis vestimenta consumpta sint; sed potius igni absumenda, ut dicitur c. Ligna, &c. Altari. de consecr. dist. 1.

Dicendum 6. requiri ministrum, qui sacerdoti celebranti inserviat, ut habetur cap. Hec autem, de consecr. dist. 1. & cap. Propositum, de filiis Presbyt. Hic autem minister debet esse vir, non foemina, ut habetur cap. 1. de cohabita Clericorum & mulierum. Imò Suar. disp. 87. sect. 1. & Sotus disp. 13. quæst. 2. art. 5. arg. 12. satius esse arbitrantur, si urgeat necessitas, Missam absque ministro celebrare, quam foemina ad Altare respondentem, aut urceolos porrigitem adhiberi: nihil tamen obstat videtur, quo minus foemina præsertim Sanctoriales, ex loco remo-

to sacrificanti respondeant, ut ibidem dicit Suar, & us
Ecclesiae in Monasteriis declarat.

Est autem observandum, Sacerdotis celebrantis pede
calceatos esse debere; ob maiorem honestatem, & decen-
tiam, ut docent Syl. Rich. & alii apud Petrum Ledelinum
tract. de Euch. cap. 20. Caput vero apertum & nudum,
habetur cap. Nullus, de consecr. dist. i. Azor. tamen, Suar.
alii, quos citat Laym. cap. 5. de Sacrif. Miss. cap. 6. exi-
mant, Episcopum posse ob causam aliquam rationabilem
v.g. infirmitatis, dare licentiam sacrificandi capite ope-
to amictu, vel pileolo; praesertim usque ad Canonem. In
si causa ita celebrandi manifesta sit, tali dispensatione
non esse opus docent Nav. Syl. & Henr. apud eundem
Laym. dummodo nullum inde scandalum oritur, & ne
celeritas celebrantis, v.g. ob infirmitatem, senectutem, loco
frigus &c. ab uno quoq; adstantium facilè dignosci posse.

Superest una difficultas hic solvenda, nimirum quoties
Sacerdos Missam celebrare teneatur. Resp. cum distinc-
tione: si enim de Parochio, aut alio beneficiato sermo finit
ies celebrare tenetur, vel per se, vel saltem per alium
quoties requiritur ut officio suo, vel obligationi satis-
ciat. Si vero de Sacerdote generatim hoc queratur, si
strahendo ab aliis obligationibus specialibus, nihil apud
responderi potest quam id, quod habetur in Concil. Tril.
sess. 23. c. 14. ubi dicitur Episcopum curare debere, ut San-
cti Sacerdos saltem (quod verbum notandum est) diebus Dominica-
& festis solemnibus; si autem curam animarum habuerint
frequenter, ut suo muneri satisficiant, Missas celebrent. Ex quo
bus Concil. verbis merito inferunt maximè congruum esse
decens, ut Sacerdos quantum fieri potest, quotidie sanc-
simum illud Sacrificium offerat; quam quidem proximi-
piam & religiosam, laudat SS. Patres ac praesertim S. C.
Iib. 1. Ep. 2. S. Ambr. orat. in funere fratris, S. Hieron. in
adversus Iovin. S. Syric. Papa in Epist. ad Hymerium c.
Innoc. I. in Epist. ad Exuperium, S. Chrysostom. Hom. 17. in Epis.
ad Hebreos: quibus addere possumus Iohann. Gerson
paxt. 2. operum tract. de preparatione ad Missam.

Monet tamen idem Concilium sess. 22. in decret. de
obseruandis ac evitandis in obseruatione Missæ, Omnem o-
peram & diligentiam in eo ponendam esse, ut quantâ maximâ
fieri potest, interiori cordis munditiâ, & puritate, atque exteriori
devotioni ac pietatis specie, hoc divinum, atque tremendum my-
sterium peragatur. Ideoque decernit, ut Episcopie omnia pro-
hibere, atque è medio tollere sedulo carent, acteneantur; que vel
avaritia, idolorum servitus, vel irreverentia, que ab impietate
vix sejuncta esse potest, vel superstitio, vera pietatis falsa imita-
trix, induxit.

Atque ut multæ paucis comprehendantur, in primis, quod ad
avaritiam pertinet, cuiusvis generis moxcedum conditiones, pa-
ca, & quicquid pro Missâ novis celeb: andis datur; nec non
importunas, atque illiberales elçemosynarum exaltiones, po-
tius quam posulationes, aliaq: huiusmodi; que à simoniaca labe
vel certè à turpi quaestu non longè absunt, omnino prohi-
bitant.

Deinde, ut irreverentia vitetur, singuli in suis Diœcesibus
interdicant, ne cui vago, & ignoto Sa: erdoti Missas celebrare
liceat. Neminem præterea, qui publicè, & notoriè criminosis sit,
aut sancto Altari ministriare, aut sacris interesse permittant;
nève patientur privatu in domibus, atque omnino extra Eccle-
siam, & Oratoria ad divinum tanum cultum dedi. ata, ab eis-
dem Ordinarii designanda, & visitanda. sanctum hoc Sacrifi-
cium à secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi; ac
nisi prius qui intersint, decenter composto corporis habitu, decla-
raverint se mente etiam ac devoto cor: is affectu, non solum corpo-
re, adesse. Ab Ecclesia vero musicas eas, nbi si ueorgano, sive cantu
laetivum, aut impurum aliquid miscentur, item seculares omnes
actiones, vanas, atque adeo profana colloquia, deambulationes,
strepitus, clamores arceant; ut domus Dei verè domus orationis
esse videatur, ac dici possit.

Postremù, ne superstitionis locus aliquis detur, editio, & pœnis
propositus caveant, ne Sacerdotes alii, quam debitis horis cele-
brent; nève ritus alios, aut alias ceremonias, & preces in Missa-
rum celebratione adhibeant, præter eas, que ab Ecclesia probata,
ac frequenti, & laudabilis uferint. Quarundam vero

G 2 Missa-

Missarum, & candelarum, certum numerum, qui magis à perstitione cultu, quam à vera religione, inventus est, omnino Ecclesia removeant; doceantque populum, qui sit, & à quo potissimum proveniat sanctissimi huius sacrificii tam pretiosus a colestis fructus. Maneant etiam eundem populum, ut frequenter sua Parochias, saltem diebus Dominicus, & maioribus Festis, cedant.

CAPUT QVINTVM

De Sacramento Pœnitentia.

SECTIO I.

Quid nomine Pœnitentia intelligatur.

POENITENTIAE nomen in duplice sensu à Theologo sumi solet: primò pro virtute morali infusa, cuius proprius actus est detestari peccatum, ac de illo commisso dolere, non modo, quatenus rectæ rationi advertitur, sed præsertim quatenus est offensa quædam, & iniuria Deo illata, cum proposito emendandi ac reparandi offendam illam & injuriam, ipseque Deo satisfaciendi. Ita Doctor. 3. p. q. 85. a. 1. 2. & 3. & de hac poenitentia virtus frequens mentio reperitur in scripturis, fuitq[ue] ut loquitur Concil. Trid. sess. 14. cap. 1.) universis hominibus, qui se mentali aliquo peccato inquinasse, ut, quovis tempore ad gratiam, & institutam assequendam necessaria.

Secundo nomen Pœnitentia sumitur pro uno ex Sacramentis novæ legis; id, est pro ritu aliquo externo & sensibili divinitus instituto, quosdam hominis poenitentis, & ministri absolvantis actus complectente, quo ab ille Deo reconciliatur, & à peccatis post Baptismum commissis absolvitur.

Primus, qui hujus Sacramenti veritatem impugnavit, fuit Novatus Episcopus Africanus, qui exinde Romanum venientem

veniens Novatianum presbyterum , & alios quosdam seduxit , & in suas partes traxit, ut fusiū declarat Baronius ad annum Christi 254. nu. 66. ubi refert ipsum novarum ipsiusque gregales primū in Africa adversus S. Cyprianum Schisma conflasse, cō quōd in lapsis Ecclesiæ reconciliandi nimis rigidum se præbere. Postea mutata facie (quod recte observat idem Baronius , peculiare esse omnium hæreticorum atque schismaticorum , nunquam scilicet perstare in eadē sententia; sed pro loco , & tempore novas induere formas) in sanctissimum Pontificem Cornelium turbas Romæ concitasse, cō quōd lapsos pœnitentes in Ecclesiam reciperet, eisque beneficium absolutionis impertiret, ut eū prætextu illo ē sede Romana de turbarent, & Novatianum faſtu, & ambitione tumentem in illā per fas nefasq; intruderent: eoque tandem deuenit ipse Novatus, ut negaret ullam sacerdotibus novæ legis ad remittenda peccata post Baptismum commissa traditam esse à Christo potestatem ; verūm ipsius Novati sectatores postmodū ab eo desciverunt (quod Lutheranis , Calvinistis & aliis à veritate dissidentibus familiare est nimirū illorum patescere incipit, paulatim se subducant , & alia dogmata profiteri subinde incipient, donec ab illis etiam ad alia trans fugere veritatis armis oppressi cogantur) cūm enim ipsius Novati aſſeclæ præfata magistri sui hæresim propugnare non possent, illam temperare voluerunt, admittentes quidem aliquod remedium , quo virtute clavium Ecclesia remittere posset leviora peccata , non tamē graviora & atrociora ; quod testatur Sanctus Ambros. libr. 1. de pœnit. cap. 2. ubi de illis hæreticis sic loquitur, *Aiunt se exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus.* Non hoc quidem author erroris Novatus ait , qui nemini dannam Pœnitentiam putavit.

Errorem illum ab Ecclesia proscriptum , (ut testatur Cyprianus Epi. 12. & 54. cap. 9.) & iam obsoletum recentiores hæretici denuò renovare conati sunt , ut videre est apud Bellarm. lib. de Pœnit. ca. 9.) negantes sacram illum

ritum, quo Ecclesia Catholica in reconciliandis poenitentibus post Baptismum lapsis utitur, esse Sacramentum Christo Domino institutum, aut ullam inesse sacerdotibus ad peccata remittenda judicariam potestatem: cuius quidem erroris falsitas, & simul Catholici dogmatis veras plenius constabit ex ijs, quæ sectione sequenti dicuntur.

SECTIO II.

Pænitentiam esse verum & propriè dictum nova
legi Sacramentum, contra hæreticos
demonstratur.

PRÆTER autoritatem universæ Ecclesiæ, quæ tum in Concilio Florent in decreto Eugenii, tum in Tridentino sess. 14. can. 1. hoc dogma tanquam certissimum, ac fiducia credendum definitivit, erroremque oppositum anathemate percussit) probari potest ejusdem dogmatis veritatis testimoniis. SS. Patrum fusè relatis à Iudoco Coccinom. 2. thesauri lib. 7. art. 1. & seq. duo vel tria hic illustraria proferemus. Primum est S. Ambr. lib. 1. de Pœnit. cap. Cur baptizatis, inquit, si per hominem peccata dimitti non possunt. Quid interest, utrum per Pænitentiam, an per Lavationem in seibi datum Sacerdotes vendicent? quibus verbis exemplum vim ad peccata remittenda sacerdotibus, sive Baptismum conferendo, sive Pœnitentia Sacramentum administrando tribuit. Secundum est S. Chrys. lib. 3. de facie, ubi, postquam potestatem ad peccata remittenda, quæ sacerdotibus collata est, contulit cum potestate eorumdem ad conficiendam Eucharistiam: postea confiteat eamdem cum potestate baptizandi, neque enim, inquit, lumen, cum nos regenerant, sed etiam postea condonandorum non peccatorum potestatem obtinent. Tertium S. Petri Chrysolog. Serm. 8. 4. ubi sunt, inquit, qui per homines non posse peccata dimitti præscribunt &c. Remittit Petrus peccata, & toto cum glorioso suscipit pœnitentes, atque omnibus sacerdotibus hanc concessam amplectit potestatem.

Proba

Probari Præterea potest eadem veritas ex his Christi Domini verbis S. Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Ex quibus duo colliguntur; primum est, ritum aliquem externum à Christo Domino institutum esse, quo Apostoli eorumque in sacerdotio successores de peccatis juridice cognoscerent, eaque sic cognita vel remitterent, vel retinerent, idque (ut fit in iudicis humanis) verbo aliquo manifestarent. Secundum est, huic ritui divinitus instituto adjunctam esse promissionem gratiæ sanctificantis; quod satis indicant verba illa: Remittuntur eis: cum hæc peccatorum remissio non nisi per gratiam sanctificantis infusionem fiat, ut constat ex iis, quæ in priori huius operis parte in tractatu de gratia dicta sunt. Vnde patet, Pœnitentiam esse ritum externum à Christo Domino institutum, quo gratia confertur; ac proinde esse Sacramentum: & eo sensu verba illa Christi Domini intollererunt S. Cypr. in Serm. de lapsis, S. Basil. in Epist. ad Amphiliocium, S. Athan. hom. in illa verba; Ite in castellum & S. Thom. in comm. super c. 16. S. Math. ubi tres errores super illorum verborum explicatione vitandos esse posse quemlibet pro arbitrio solvere aut ligare, peccata remittere aut retinere; quod falsum est; his enim verbis Christus vices suas tantummodo demandavit Sacerdotibus, ut facerent quod ipse facturus fuisset, si visibilis in terra manere voluisset; proindeque; ut peccata remitterent vel retinerent, non pro libito, sed prout ipse remisisset aut renuisset; quod ab Ecclesia sensu discere debent.

Secundus error est, solvete aut ligare nihil esse aliud, quam pœnitentem solutum, aut ligatum declarare; verum, si hoc ita eslet, Christus Dominus potius dicere debuisset: quacunque soluta erunt in cœlis, solvetis super terram; cum è contrario dixerit: quacunque solveris super terram, soluta erunt in cœlis. Et hic error proscriptus etiam fuit in Concilio Trident. sess. 14. can. 9.

Tertius denique error est, sacerdotem, antequam absolutionis verba proferat, supponere debere, pœnitentem

per contritionis actum à culpa peccati , & æternæ poena
reatu jam factum esse liberam ; proindeque absolvendo
illum tantummodo à poena temporali , quæ plerumque
peccato quoad culpam remissi luenda superest , non tota
quidē sed aliqua ejus parte illius eximere . Verū quia
falsa & aliena sit à vero , & genuino verborum Christi Do-
mini sensu hæc verborum illorum expositio , fatis per
manifestum est : quis enim dicat , remittere peccata mihi
aliud esse , quām ipsa peccata jam remissa supponere , &
solummodo aliquid de poena temporali peccatis quoad
culpam remissis debita minuere ?

Obiicies , in Sacramentis novæ legis pro materia re-
quiri rem aliquam sensibilem ; nullam autem ejusmodi
materiam in Pœnitentia reperiiri ; proindeque non esse
Sacramentum .

Resp. actus pœnitentis esse materiam Sacramenti Pœ-
nitentia , ut infra dicetur ; actus autem illos esse sensibiles
vel per se , vel per aliquid aliud ; confessionem quidem per
fe , cum Sacerdotis auditu percipiatur ; contritionem autem
per humiliationem externam , genuflexionem , lacrymas ,
& alia ejusmodi signa exteriora , atque etiam per ipsam
confessionem .

Quare , an Pœnitentia Sacramentum fit ad salutem
necessarium ? Resp. affirmativè , idque non modò necessi-
tate præcepti , de qua suo loco agetur ; sed etiam medi-
quod satis expressè declaravit Concil. Trid. sess. 14. cap.
ubi dixit , *Sacramentum Pœnitentia lapsi post Baptismum*
salutem necessarium esse , ut nondū regenerari ipse Baptismus
Est autem necessarium vel in re , vel faltum in voto ; ita ut
quamvis peccator aliquando per actum perfectæ contri-
tionis Deo reconcilietur , ipsa tamen reconciliatio ut loqui
tur idem Concil. Cap. 4. ipsi contritioni , sine Sacramenti ut
quod in illa includitur , non est adscribenda . Eatenus autem
votum hujus Sacramenti in perfectæ contritionis actu in-
cludi censetur , quatenus , qui perfectè conteritur , ita dis-
positus est , ut absolute velit servare præcepta omnia sub
mortali obligantia , ita ut nullum sit de quo si actu cogita-

ret , il-
vinu-
pecca-
clavi-
perfe-
fiteri-
inter-
S
Sa
cr
mot
nem
D
tent
ptio
com
tent
ma
ma
jus
re d
de
S
Pœ
dic
der
ter
tec
pri
zia
c. i

ret, illud adimplere non vellet: atqui datur pœceptum di-
vinum, & Ecclesiasticum (ut infra explicabitur) confitendi
peccata omnia mortalia post Baptismum commissa, eaque
clavibus Ecclesia subiiciendi. Vnde sequitur, peccatorem
perfectè contritum ita esse dispositum, ut peccata sua con-
fiteri, & clavibus Ecclesia subiucere expressa vel tacita, seu
interpretativa intentione velit.

SECTIO III.*Quæ sit materia Sacramenti**Pœnitentia.*

SVPPONIMVS juxta doctrinam S. Thomæ q. 84. a. 2. in
Sacramento Pœnitentia sicut & in aliis novæ legis sa-
cramentis, duplēm materiam esse distinguidam, re-
motam scilicet, & proximam: juxta quam distinctio-
nem.

Dicendum 1. materiam remotam sacramenti Pœni-
tentia esse peccata actualia post actualem Baptismi suscep-
tionem commissa. Ita S. Thomas citat artic. 2. & cum eo
communiter omnes. Ratio est quia sacramentum Pœni-
tentia versatur circa peccata, unde sequitur quod ejus sint
materia: dici autem non potest, quod sint materia proxi-
ma, cum illa sit pars ipsius sacramenti, quæ simul cum e-
jus forma ad producendam gratiam suo modo concurre-
re debet; quod peccatis nullumodo convenire potest: un-
de sequitur, quod sint tantum materia remota.

Sunt autem hic aliqua observanda circa remotam illæ
Pœnitentia materiam. Primum est, peccata illa eatenus
dici hujus sacramenti materia, quatenus per Pœnitentia
destruuntur, & abolentur; sicut lignum dicitur ignis ma-
teria, quia per illum consumitur; quo exemplo utitur Ca-
tech. Rom. Part. 2. c. 5.

Secundum est, sola peccata post realem Baptismi suscep-
tionem admissa, esse remotam hujus sacramenti mate-
riam: quod satis exp̄sū declaravit Concil. Trid. Sess. 14.
c. 1. & 2. Ratio est quia sola ea peccata sunt ejus sacra-
menti materia.

ri materia, quæ ab illis commissa sunt, in quos sacerdoti tanquam iudex potest ferre sententiam: at Ecclesia (ut loquitur Concilium Trid. Cit. c. 2.) in neminem iudicium emet, qui non prius in ipsam per Baptismi ianuam fuit ingressus.

Tertium est, peccata omnia post Baptismum commissive mortalia, sive venialia, esse materiam hujus sacramenti; cum de omnibus confessio fieri possit a pœnitente, ut Sacerdote absolutio conferri, ut satis constat ex generali & illimitata potestate remittendi quæcumque peccata, quam Christus Dominus Apostolis, eorumque in facultate successoribus, concessit. Et hoc etiam intelligi debe de peccatis jam in confessione declaratis, & per Sacerdotem absolutionem remissis, ut docet S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. q. 5. ad 4. & dist. 18. q. 1. a. 3. q. 2. ad 4. & post illum. Iud. Major, Med. Suar. & alii apud Laym. tract. 6. cap. 1. Sacr. Pœnit. & demonstrat usus in Ecclesia receptus, & probatus confessiones generales instituendi, in quibus peccata jam antea confessa, & remissa declarantur, & in vibus iterum subiiciuntur: & hanc praxim non solùm confessionibus generalibus, sed etiam in aliis peccatis, qua jam confessa, & remissa iterum declarandi Navant tanquam sanctam & piam laudat, si devotionis causa conscientia quieta fiat.

Dices, peccata illa iam remissa fuisse, & ex consequenti esse deleta & abolita; proindeque materiam huius sacramenti esse non posse, cum amplius deleri, & aboleriri possint.

Resp. peccata illa eatenus esse huius sacramenti materia, quatenus actus pœnitentis circa illa versari possunt id est, quatenus pœnitens potest illa detestari, confitebitur, sicque materiam proximam huius sacramenti subministrare, quæ simul cum forma illius proprium effectu producat, scilicet gratiam sanctificantem, per quam peccata illa formaliter delerentur & abolerentur, nisi iam dleta & abolita forent.

Quartum est, hanc esse differentiam inter peccata mortalia

talia, & venalia; quod peccata mortalia sunt materia huius sacramenti necessaria, id est, quod non alia ratione quam per hoc sacramentum in re, vel in voto suscepsum remitti possint; peccata autem venalia sunt tantum materia sufficiens, id est quod quamquam recte & utiliter (ut loquitur Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5.) citraque omnem presumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpm, multisq; aliis remedii expiari possint. Addit Nav. Cap. 21. num. 35. iis, qui per divinam gratiam peccatis mortalibus non implicantur, utile esse saepius mortalibus non implicantur, utile esse saepius peccata venalia confiteri: quia per id augetur gratia, poena Purgatorii minuitur, propositum nunquam peccandi mortaliter renovatur, & habitus peccandi venialiter diminuitur.

Dicendum z. materiam proximam huius sacramenti esse hos tres actus pœnitentis, scilicet contritionem (sumpto generatim hoc nomine, prout etiam attritionem complectitur) confessionem, & satisfactionem. Ita S. Doctor q. 84. a. 2. & expressè definitum habetur in Concil. Florent. in decr. Eug. & in Trid. sess. 14. Cap. 3. his verbis: *sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactione. Qui quatenus in pœnitente ad integratatem sacramenti, ad plenamq; & perfectam pœccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentia partes dicuntur.*

Ex illis autem tribus Pœnitentia partibus S. Doctor Cittat. a. z. & cum eo communiter alii Theologi afferunt, contritionem, & confessionem esse partes essentiales; satisfactionem verò esse tantum partem integralem ipsius sacramenti; quod etiam habetur in catech. Rom. Part. 2. c. 5. contritionē enim, & confessionem esse partes essentiales inde constat, q; sine illis Pœnitentia sacramentū, nec fructuosum; nec validum esse possit, ut ex infra dicendis constabit; satisfactionē verò esse tantum integrantē, quod absque ea & validum & fructuosum esse possit, ut patet in pœnitente illo, cui in articulo mortis potest aliquādo valide & fructuosè cōferrī absolutio, quāvis nulla pœnitēti a iniun-

injungatur; & præterea ex eo, quod satisfactio communiter post receptam absolutionem impleatur, ut dicetur infra: ex quibus cum habeatur, illam non esse partem hujus sacramenti essentialiem, sequitur ut sit solum integrans, id est, quod hoc sacramentum absque illa integrum & completum esse non possit; sicut licet pes, vel manus non pars essentialis hominis, cum absq; pede vel manu venire homo esse possit; est tamen pars integrans, quia sine pede vel manu homo integer, & completus esse non potest.

SECTIO IV.

Quæ sit forma Pœnitentia.

FORMA sacramenti Pœnitentia consistsit in his verbis sacerdotis pœnitentem absolvientis: *Ego te absolvō peccatus tuū in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ita definitum habetur in decreto Eugenii, & in concilio Trid. sess. 14. c. 3. ubi dicitur *Formam huius Sacramentum in libro ministri verbis positam esse: Ego te absolvō: & hoc etiam docet S. Thom. q. 24. art. 3. ex cuius doctrina quædam obiectata digna colligit Isamb. ad cit. quæst. disp. 2. art. 2. & libent.*

Primum ad validitatem hujus Sacramenti necessaria requiri, ut illa absolutionis verba pronunciantur voce sacerdotis, neque ad hoc satis esse, si scripto tradantur: cujus quidem rei nulla melior ratio afferri potest, quam ipsi Christi Domini institutio, quæ nobis per Ecclesiæ præmissum innotescit. Hæc autem verborum prolatione debet à Sacerdote fieri præsente ipso pœnitente; absolutionis enim absenti conferri non potest, ut declaravit Clemens VIII. specie suo decreto, quod refertur è Laym, tract. 6. c. 3. de Sacra Pœnit.

Secundum est, quod quamvis sacerdos in hujus Sacramenti administratione verba omnia supra relata profemerint & alias preces, quæ & Ecclesiæ instituto ante & post absolu-

absolutionem recitandæ sunt, adjungere debeat, nisi forte aliqua necessitas aut causa rationabilis excusat, ut in Ritualli declaratur; nihilominus ad essentiam absolutionis seu formæ hujus Sacramenti ex probabiliori Theologorū sententia hæc sola verba pertinent: *Ego te abservo; vel Absolvo te;* quæ quoad sensum idem significant. Atque in primis quod expressio Sanctissimæ Trinitatis non requiratur essentia literæ in hoc Sacramento sicut in Baptismō, docet S. Thomas artic. 3, ad 3. & probat ex eo quod Christus Dominus hoc Sacramentum iustificans, nullam Sanctissimæ Trinitatis (sicut in institutione Baptismi) mentionem fecit. Quod item hæc verba; à peccatis tuis, ad eiusdem formæ essentiam non pertineant, constat ex eiusdem S. Thomæ doctrina cit. art. 3, ubi pro legitima huius Sacramenti forma hæc verba tantum ponit: *Ego te abservo;* quia tamen Iohannes Maior, Petrus Sorus, & aliqui alii graves Theologi existimaverunt verba illa: à peccatis tuis, ad essentiam formæ pertinere, nihilque ab Ecclesia super hac re definitum est, ideo tutius erit nunquam illa omittere, præfertim cū ex Ecclesia præscripto professi debeat.

Tertium est, impositionem manuum in hoc Sacramento (ut docet S. Thomas art. 4.) esse tantum ex Ecclesia instituto, nec ad Sacramenti rationem pertinere, quamvis ceremonia illa, sicut & quavis alia ex Ecclesia usu aut statuto aliquo in administrandis Sacramentis præscripta, non debeat omitti.

Quartum est, absolutionis formam modo deprecatoria prolatam, esse invalidam, ut ex eodem S. Doctore artic. 3, constat: est enim hoc Pœnitentia Sacramentum ad instar iudicij institutum, cuius verba debent esse absolutiva, non deprecatoria: non enim dixit Christus Dominus: *Pecata illorum pro quibus oraveritis, remittentur eis;* sed simpliciter & absolute: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis;* unde si quis pœnitentem absolveret dicendo; *Absolvitur Deus,* nihil efficieret.

Quintum est, conditionem de futuro huius Sacramenti formæ appositam, reddere illam insufficienrem & nullam

lam; quia talis conditio suspenderet ipsius formæ significationem & effectum, proindeque in causa esse, eur ab solutio illa irrita & nulla existeret. Imò Petrus de Ledesma tract. de Poenit. c. 3. dicit gravissimum sacrilegium ab illo sacerdote committi, qui eiusmodi conditionem de futuro absolutioni apponeret; v.g. si diceret: *Ego te absolv dummodo rem ablatam intra decem dies restituas*, aut quid simile.

Quod autem spectat ad alias conditiones de præterito vel præsenti, quamvis non reddant absolutionem invalidam, cum eius significationem aut effectum non suspendant; nihilominus sine rationabili aliqua causa, aut necessitate apponi non debent; putat cùm sacerdos ad moribundum abolendum accedens, nonnisi dubia & incertitatem contritionis signa in eo deprehendit; tunc enim potest, immo debet absolutionem illi conferre sub hac conditione, tacita vel expresa: *Si tu es absolutionis capax, ut docet Isambert, disp. 18. de Sacram. Pœnit. art. 10. & Gamachæus cap. 21. de eod. Sacr. Pœnit. §. 1.* in fine: similiter quando sacerdos dubitat, utrum pœnitens plenum atque perfectum rationis usum habuerit nec ne, quando peccata in confessione declarata commisit; v.g. quando puer in primo rationis crepusculo ad Sacramentum Pœnitentiae accedit tunc enim secundum communem orationem Doctorm consensum (ut loquitur Ledesma suprà) licetè poterit sacerdos dicere in absolutione: *Si peccasti, ego te absolvob; additique idem de similibus aliis casibus esse dicendum.*

Quæres, quis sit verus & proprius sensus illorum verborum: *Ego te absolvos.* Quorumdam antiquorum scholasticorum opinio fuit verborum illorum sensum hunc esse: *Ego declaro peccata tibi à Deo esse remissa;* sicque absolutionem Sacramentalem nihil aliud esse, quam declaracionem remissionis peccatorum ipsi pœnitenti à Deo facta quam quidem opinionem non satis cum fidei veritate corroborare docent Isambard. disp. 1. de Sacr. Pœnit. art. 12. maxim ob contrariam definitionem Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. Sacra-

& can. 9. ubi anathema profert in eum qui dixerit, *Absolutionem sacramentalm sacerdotis esse nudum ministerium pronunciandi & declarandi peccata esse remissa confitenti.* Quare vera & certa responsio ad questionem propositam est, sacerdotem per verba illa absolutionis significare, se poenitentis peccata remittere, illumque à peccati macula, & consequenter à pœna æterna illi debita Christi Domini autoritate verè absolvere. Ita S. Thom. q. 84. a. 3. ad 3. & probatur in primis ex his Christi Domini verbis S. Matth. 18. *Quicumque solveritis super terram, &c.* & S. Ioann. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* huius siquidem vocis (*Ab solvo*) in forma Sacramenti Pœnitentiae eadem est significatio, qua est istorum verborum (*solveritis, remiseritis*) cum iis ut usit Christus Dominus ad Sacramentum hoc instituendum: atqui verba illa veram & effectivam peccatorum remissionem significant in omnibus aliis scriptura locis, qua frequenter in utriusq; testamenti libris occurunt; nūquam autem simplicem illius remissionis declarationem: ergo etiam in illo duplicitate S. Matth. & S. Ioan. loco idem significare censenda sunt; & ex consequenti verbum, *Absolvo, in forma Sacramenti Pœnitentiae eamdem significationem habere dicendum est.*

Probatur deinde ex eo quod S. Chrysostomus de peccatorum remissione loquens Lib. 3. de Sacerd. dixit, *Deam Patrem omnifariam potestatem dedisse filio, & eamdem ipsam omnifariam potestatem à Deo filio ipsis Sacerdotibus esse traditam: atqui certum est filium Dei habuisse veram potestatem remittendi peccata quoad culpam & pœnam æternam; ergo eamdem potestatem Sacerdotibus dedit.*

Denique (ut recte observavit S. Ambr. Lib. 1. de Pœnit. c. 2.) potestas remittendi peccata tanta est quanta potestas eadem retinendi, cùm æqualiter utraque à Christo Domino data fuerit: atqui per hanc Sacerdotes verè peccata quoad maculam & æternæ pœnæ reatum retinent dengando absolutionem: ergo per illam eadem peccata verè quoad maculam & æternæ pœnæ reatum poterunt absolutionem conferendo remittere.

Obliicies,

Obiicies, in variis scripturæ locis dici solum Deum
mittere peccata, delere iniquitates.

Respondet S. Doctor suprà, iis locis nihil aliud signifi-
cari, quàm Dei filius esse tanquam causæ principalis per
propriam autoritatem peccata remittere; quod non im-
pedit quin sacerdotes eiusdem Dei nomine peccata re-
mittant per modum causæ ministerialis seu instrumen-
talis.

SECTIO V.

Quinam sint effectus huius Sacramenti.

PRIMVS Sacramenti Pœnitentiaæ effectus, est remissio
omnium, & quorumcunque peccatorum mortalium
post susceptionem Baptismi commissorum quantum-
cunque gravia sunt & enormia; cum potestas peccata re-
mittendi à Christo Domino collata Sacerdotibus S. Ioh.
20. ad omnia peccata, nullo prorsus excepto, se extendat
& hoc definitum habetur in Concilio Later. sub Innocen-
tio III. cap. Firmiter extra de summa Trinit. ubi sine illa
exceptione aut restrictione dicitur, peccatum quodcumque
post Baptismi susceptionem commissum posse per Pœni-
tentiam reparari.

Obiicies Christum Dominum S. Matth. 12. & S. Matr.
declarasse peccatum in Spiritum sanctum neque in ha-
sæculo remitti neque in futuro.

Resp. 1. per peccatum in Spiritum sanctum intelligi
Aug. Ser. 11. de verb. Dom. & Epist. 50. ad Bonifacium pe-
ccatum finalis im-pœnitentia, quod certum est nunquam
remitti; cum post illud commissum peccator sit extra statu-
tum via, nec proinde sit amplius pœnitentia aut absolu-
tionis capax.

Resp. 2. alios SS. Patres per peccatum in Spiritum san-
ctum intellexisse peccatum illud, quo quis veritatem al-
quam à Deo revelatam, & ut sic cognitam, ex certa malitia
impugnat. Ita SS. Athanas. Chrys. Basil. Ambros. Hieron. &

alii apud Bellatin. lib. 2. de Pœn. c. 16. Dici autem irremisibile, non quod absolute remitti non possit, si peccator verè de illo pœnitentiat, illudque clavibus Ecclesia subiicit; sed quia ordinarie, & ut plurimum, quia tale peccatum commisit, de illo ob propriæ voluntatis perversitatem non pœnitit, nec proinde illius remissionem accipit; sicut alia peccata citatis locis dicuntur remitti, non quod semper de facto remittantur (cum multi de illis non pœnitentiantur) sed quia ut plurimum & ordinarie pœnitentibus condonantur.

Secundus huius Sacramenti effectus, est remissio peccatorum venialium, quæ sicut quivis potest pie & salubriter in confessione declarare, ita de illis quoque remissionem virtute illius Sacramenti consequi posse certum est, ut ex ante dictis patet.

Est autem difficultas inter Theologos, qua ratione peccata illa in Sacramento Pœnitentia remittantur. O non est hic fuis explicare) probabilissimè loqui videntur iij, qui asserunt, hanc peccatorum venialium remissionem in Sacramento Pœnitentia fieri per gratiam sanctificantem, per hoc Sacramentum ex opere operato producnam, non solum secundum se præcisè consideratam, sed præsertim ut daram intuitu prævia de illis attritionis, qua ratione formalem cum illis peccatis habet repugnatiā, cum sit gratia reconciliationis ab ipsis. Ita Vasq. in 1.2. disp. 207. cap. 4. ex qua doctrina sequitur, ad hoc, ut quis in Sacramento Pœnitentia peccatorum venialium remissionem consequatur, necessarium esse, non modo, ut nullam actualē circa peccata illa complacentiam habeat; sed præterea requiri, ut formale n de iis, vel saltem virtualem contritionem, aut attritionem concipiatur: ita ut quamvis unum aut alterum in confessione declareret, si tamen de aliis omnibus generatim verè ex animo doleat, virtute Sacramenti illorum omnium remissionem consequatur: quod ideo hic obiter observamus, ut cuique facilius & certius innoteat, neque necessarium, imò neque fatis.

Satis consultum esse omnia, & singula peccata venialia gillatim in confessionibus quotidianis declarare, quod liqui scrupulosius faciunt; sed uno aut altero graviori explicato, si nullum mortale subsit, de his & reliquis omnibus verum dolorem & emendationis propositum compere, & sic beneficium absolutionis recipere.

Quares, quomodo peccata venialia extra Sacramentum Poenitentiae remittantur. Resp. 1. Iuxta doctrinam Thomae q. 87. a. 1 ad peccatorum venialium remissionem extra Sacramentum Poenitentiae non sufficere habitus displicantiam, quae in habitu charitatis includitur; alii nullus iustus peccati venialis reatum haberet: sed requiri displicantiam de illis formalem, quae in actu perfectae contritionis reperitur, aut saltem virtualem contentam in actu dilectionis Dei, quo quis ipsum sic diligit, ut, si peccata venialia quae commisit menti occurrent, perfecte de illis dolorem conciperet. Ita Alensis in 4. part. quæst. memb. 3. art. 4. Palud. in q. dist. 16. quæst. 1. art. 2. & plures alii Theologi. Quamvis etiam probabilis videatur sententia Dom. Sotii in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 1. Suar. disp. 11. fid. 3. & quorundam aliorum Doctorum, qui docent modo per contritionem formalem & virtualem, sed iam per attritionem de illis ex motivo supernaturali etiam eiusmodi peccata remitti: certè S. Bernard. Cena Dom. de peccatis illis venialibus loquens dicit, *non esse pro eis nimis esse sollicitum: Deum facile ignorare, & libenter, si tantummodo nos agnoscamus. In huiusmodi namque quasi inevitabilibus & negligentiam culpabilem esse, & timore inordinatum.*

Resp. 2. remitti quoque peccata venialia, tum per alias Sacramentorum susceptionem, dummodo suscipiente vere de peccatis illis doleat, tum etiam per usum Sacramentalium, ut docet S. Thomas q. 87. a. 3. nomine autem Sacramentalium Theologi communiter intelligunt quasdam vel actiones sacras ab Ecclesia eo fine instituta, ut per illarum usum peccatorum venialium remissio obsecetur.

Variè autem à Theologis Sacramentalia illa solent enumerari: præcipua, & de quibus apud omnes constat sunt quinque, scilicet *Aqua benedicta*, ut habetur cap. *Aquam de cōf. dist. 3. Panis benedictus*; c. ēū omne crimen, de consec. dist. 2. *Benedictio Episcopalis*; cap. *Dictum est*, dist. 1. quæst. 2. *Oratio devote ad Deum fusca in Ecclesia dedicata*; ex ipso ritu dedicationis Ecclesiarum intelligitur. Et qualibet Sacramentalis unctio, ut docet S. Thom. cit. art. 3. id est, unctio illa, quæ sit in quibusdam Sacramentis ex solo Ecclesia instituta.

Remittuntur autem peccata venialia per Sacramentum illorum usum, non quidem ex opere operato, ut quidam Theologi minùs probabiliter dixerunt, sed tantum ex opere operantis; quatenus per preces Ecclesiæ, quæ in eiusmodi Sacramentalium usu nobis applicantur, actualia quædam gratia auxilia impetrantur, quibus excitamur ad actum aliquem formalem aut virtualem contritionis de illis peccatis venialibus concipiendum Ita S. Thom. cit. 2. 3. ad 3. ubi dicit, quod per Sacramentali tolluntur peccata venialia virtute charitatis, cuius motus perilla excitatur.

Quod si quæstio intelligatur de peccatis venialibus, cum quibus iustus ex hac vita decedit, dicendum est cum S. Doctore q. 7. de malo art. II. Illa remitti posse hanc vitam quantum ad culpam, eo modo, quo remittuntur in hæ vita; scilicet, per alium charitatis in Deum repugnantem venialibus in vita commisſiū.

Neque dicas, nullum esse in altera vita merito locum, nec proinde contritionem tunc peccatorum venialium remissionem posse promereri. Respond. enim, peccata illa & meritorius; sed quatenus est forma quædam peccato veniali repugnans illudque ex anima expellens.

Sunt etiam alii huius Sacramenti effectus præter duos supra explicatos, quorum præcipui sunt pax, & serenitas conscientiæ cum vehementi Spiritus sancti consolatione, ut declarat Concil. Trident. sess. 14. cap. 3. quibus addere possumus reviviscentiam bonorum operum perpeccatum mortale.

mortale extinxitorum „ de qua sectione sequentia gloriā
dam est.

SECTIO VI.

*Vtrum per Pœnitentia Sacramentum merita
bonorum operum reviviscant.*

DE DVPLICI bonorum operum genere quæstio propterea mortalia
sita intelligi potest; primò de illis, quæ in statu peccati mortaliter excentur, & vocantur mortua; secundò de illis, quæ in statu quidem gratiæ facta sunt, sed statu per peccatum mortale labefactato, vim quoque suam meritum amiserunt. De utrisque igitur quæritur, an per gratiam in Sacramento Pœnitentia acceptam quoad ritum reviviscant: pro cuius resolutione.

Dicendum 1. opera bona facta in statu peccati mortali nihil unquam homini justificato ad gloriam consequam profutura esse. Ita S. Thom. q. 89. a. 6. & confessare quæ in priore huius operis parte tract. 6. à nobis dicitur sunt de conditionibus operis vita æternæ meritoris, quærum prima & præcipua hæc est, ut fiat ab homine in gratiæ sanctificantis; unde S. Aug. tract. 71. in S. Ioan. explicans hæc Christi Domini verba *Sine me nihil potestis facere*, dicit, opera fidelium à Christo Domino per peccatum mortale excisorum nihil illis ad vitam æternam consequam prodesse: quod quamvis verum sit, rectè nihil minus monet S. Doctor in responsione ad 3. non esse pessimum inutilia eiusmodi opera bona in statu peccati mortali facta, ut fusius explicavimus in cit. tract. 6. uide S. Hieron. in cap. 1. Aggæi, *Siquando videris, inquit, inter multa mala opera facere peccatorum quemquam aliqua quæ iusta sunt;* non est tam iniustus Deus, ut propter multa mala obliviscatur operum bonorum.

Dicendum 2. bona opera in statu gratiæ sanctificantis facta, & per peccatum mortificata, huius Sacramentivitatem reviviscere; ita utius, quod homo sibi ad æternam gloriam

gloriam per opera illa acquisiverat, eidem restituatur; proindeque etiam gratia sanctificans per peccatum mortale deperdita, in qua fundatur ius illud, & meritum ad aeternam gloriam. Ita S. Doctor 989. a. 5. & probatur 1. ex illis Apostoli verbis ad Galat. cap. 4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. Quib. alloquens ipsos Galatas ob suscep-
tam Christi fidem multa perpercos, & postea in peccatum mortale lapsos declarat, quod, quamvis in illo statu pecca-
ti mortalis bona illa opera essent ipsiis inutilia, si tamen per veram poenitentiam converterentur, non fore frustra, & inutiliter ab illis facta. Ita hunc locum explicat S. Hieron. in illud caput, ubi sic loquitur: Qui ob Christi fidem la-
boraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum, non perdet merita sua, si ad pristinam fidem & studium revertatur.

Probatur 2. ex Concilio Trid. sess 6. cap. 16. ubi ait, Inisti-
fatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservave-
rint, sive amissam recuperaverint, proponenda esse Apostoli ver-
ba: 1. Cor. 15. stabiles estote, & immobiles: abundantes in
ope Domini semper, scientes quod labor vester non est
inanis in Domino. Et Hebr. 6. non enim iniustus Deus, ut
obliviscatur operis vestri &c. Quo loco notanda est distin-
tio gratiarum perpetuo servata, & gratiarum amissarum. sed recupe-
rata; quae videretur inutilis, nisi Concilium intelligeret
per Poenitentiam pristina merita instaurari ut docet Ga-
machæus cap. 27. de Sacram. Poenit. ubi etiam addit ex S.
Doctore gratiam illam habitualem per peccatum deper-
ditam reparari per Poenitentiam in maiori vel minori
gradu, iuxta maiorem vel minorēm devotionem ac dispo-
sitionem ipsius poenitentis; quod etiam prius docuerat
Hugo à S. Victore lib. de Sacram. part. 4. c. 19. & S. Bonav. in
4. dist. 14. part. 2. art. 2. quæst. 3.

Quares an, sicut bona opera mortificata per Poeniten-
tiam reviviscunt, sic è contrario peccata in Sacramento
Poenitentiae semel remissa per subsequens peccatum mor-
tale redeant quoad reatum tam culpe quam poena. Re-
spondet S. Doctor. q. 88. a. 1. peccata semel remissa nun-
quam postea redire; quod probari potest ex variis scriptu-
ris. lo.

Exploris: Ezech. 33. Impietas impii non nocebit ei, in qua die conversus fuerit ab impietate sua; Mich. 7. Prosternitur profundum maris omnia & peccata nostra: quibus & aliis similibus loquendi modis significatur, Deum absolute & independenter ab eventu futuro pœnitentibus peccata remittere: quo etiam spectat illud Rom. 11. Sine pœnitentia dona Dei. Probari deinde potest authoritate Gelasij cap. Divisa. de Pœnit. dist. 4. ubi dicit, quod Divina mentia peccata dimissa in ultionem venire non sinit.

Quamvis autem peccata jam condonata, nec formaliter, nec materialiter ob sequentem lapsum non redeunt tamen virtualiter, in quantum aggravatur peccatum subsequens propter circumstantiam ingratitudinis erga Deum, à quo tam misericorditer præcedentia peccata condonata fuerant; & hæc ingratitudo tanto graviore se censemur, quanto plura & atrociora delicta fuerunt missa. Quamvis autem hæc ingratitudo novum peccatum notabiliter aggravet, non est tamen speciale peccatum eo distinctum ut docet S. Thom. a. 4. nisi in eo casu, in quo contra Deum peccaretur ex formalí expresso que contumtu beneficij ab eo accepti.

SECTIO VII.

Quid sit contritio in genere.

EXPLICATIS iis, quæ ad naturam effectusque huius Sacramenti pertinent, nunc de singulis illius partibus agendum est, atq; in primis de contritione, quæ in ipso secundum mentem, Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. definitur: *Animi dolor, ac detestatio de peccato commissum proprio non peccandi de cetero.*

Dicitur, *Ammi dolor*, ut significetur, contritionem in appetitu inferiori, sed in voluntate sedem habere que in dolore sensibili, sed in dolore spiritali, qui solus voluntatis proprius est, consistere.

Dicitur deinde, *Detestatio*, ut exprimatur odium peccati commissi, ex quo dolor ille solet orihi, vel quod in ipsius dolore

dolore saltem virtualiter continetur : eo ipso enim , quo quis verè de peccato commisso dolet , vellet non peccasse (qui proprius est ipsius contritionis motus ut docet Nav. cap. I. num. 2.) proindeque ita dispositus est , ut peccatum commissum odisse , & detestari censeatur.

Dicitur præterea , de peccato commisso ; ut intelligatur , obiectum doloris illius ac detestationis , non esse quodcunq; malum , nec etiam quodcunq; peccatum , sed solum illud quod vel omissione vel commissione à nobis perpetratum est : non dicitur de hoc vel illo peccato , sed indefinitè de peccato commisso ; ut ostendatur contritionem de omnibus peccatis commissis esse concipiendam ; qui enim erga aliquod peccatum mortale ita esset affectus , ut de illo commisso non doleret , quantumcunque de aliis sibi dolere videretur , eius contritio vera non esset .

Dicitur denique , cum proposito non peccandi de cætero ; qui enim amico à se offenso vult reconciliari (ut dicit Catech. Rom. part. 2. c. 5.) oportet ut & doleat , quod in eum iniurious atq; contumeliosus fuerit , & de eius amicitia in posterū non amplius lædenda sollicitè provideat ; alias non agitur pœnitentia , sed simulatur .

Quamvis autem optimum sit , ut propositum illud formaliter , & expreſſè concipiatur ; sufficit tamen ut sit viruale & implicitum ; id est , ut pœnitens de peccatis commissis dolens ita sit dispositus & affectus ; ut , si de futuro tempore cogitaret , peccata illa in posterū in devitare firmiter proponeret . Ita Maior , Med. And. de Vega , Nav. &c. alii , quos citat , & sequitur Suar. disp. 4. de Pœnit. sect. 3. R. 4. est ; quia , ubi est vera aversio à peccato & vera conversio ad Deum , ibi etiam est vera pœnitentia & vera contritio ; potest autem cum solo virtuali proposito non peccandi concipi vera aversio à peccato , & vera conversio ad Deum ; ex gr. si quis totus defixus sit in perpendendis peccatis , qua ex intimo cordis affectu dolet in Deum infinitè bonum & diligibilem commisisse , ita ut nullo modo de vita in futurum instituenda cogitet ; quis dicit illum verè à peccatis non averti & ad Deum converti :

certe

certe ubi David Rex tantummodo dixit; *Peccavi Domini Reg. c. 12.* quibus verbis detestationem & dispergientiam peccati à se commissi declaravit; quamvis nullum propositum peccati illius in futurum devitandi expellerit, continuò audivit; *Dominus quoque transbulit peccatum tuum.*

Observat autem Catech. Rom. ad significandum dolorem illum de peccatis, qui ad veram illam poenitentiam requiritur, nomen contritionis usurpari, ducta similitudine à rebus corporeis quæ minutatim confringuntur; significetur: *Corda nostra, quæ superbia paenitentia obduraveri contundit, atque conterit;* adeoque dolorem illum contritionis debere esse summum appreciativè (ut loquuntur Theologi) id est, quod poenitens debet de peccatis commissis plūs dolere, eaque magis odire, & averteri, quam mnia alia quæcunque mala.

Porro quæ huc usque dicta sunt, generatim intelliguntur de contritione illa, quæ (ut loquitur Concil. Trid.) *Quovis tempore necessaria fuit ad impetrandam veniam peccatorum:* si enim agatur de contritione, quæ fidelium baptizatorum propria est, quæque ad peccatorum remissionem in Sacramento Poenitentiae recipiendam requiritur; poster conditiones supra explicatas usam adhuc exigit Catech. Rom. supra.

S E C T I O N VIII.

Quid sit contritus perfectus, & quo pacto ab altritione distinguitur.

SVPPONIMVS ex doctrina Conc. Trid. sess. 14. c. 4. t. 1. *Contritionem illam, (de qua præced. sect. dictum est) dividit*

In perfectam, quæ simpliciter contritio dici solet, & imperfectam quæ communiter vocatur attritio. Hoc præsupposito queritur, quid sit illa contritio perfecta, & quo modo ob attritione distinguantur.

Quidam olim dixerunt, contritionem in eo tantum distinguere ab attritione, quod illius intensio, & duratio, hujus intensione & duratione major esset. Alii, quod contritionis actus esset semper gratia sanctificante informatus, attritionis non item. Alii, quod contritio detestaretur peccatum mortale, ut summum malum & super omnia alia mala detestabile; attritio vero illud quidem detestatur, sed non super omne detestabile. Alii, quod contritio se extenderet virtualiter super omnia peccata mortalia; attritio vero super omnia illa non se extenderet.

Omissa illarum opinionum refutatione, quæ apud Isamb. disp. 12. de Sacr. Pœn. art. 1. videri potest, vera sententia, & communis hodie inter Theologos est, contritionem in eo præsertim ab attritione distinguere, quod contritio sit detestatio & dolor de peccato commissi prout est offensa Dei, seu propter Deum summè dilectum; attritio vero sit ejusdem peccati detestatio, & dolor propter aliquid aliud motivum bonum & honestum à perfectæ contritionis motivo distinctum. Ita Isamb. loc. cit.

Probatur in primis ex Conc. Trid. cit. cap. 4. ubi contritionem ab attritione distinguit in eo, quod contritio sit charitate perfecta, seu formata; attritio vero non sit: quod quidem intelligi debet de perfectione intrinseca per formale motivum charitatis, à quo ille contritionis actus specificatur, & constitutus in ratione vera dilectionis Dei: neque enim intelligi potest de extrinseca perfectione, qua per habitum in actu virtutum derivaretur; cum hoc comune sit cum omnibus aliis virtutum actibus, qui ab homine in statu gratiae constituto elicuntur, & etiam ipsi attritioni, si in tali statu elicerebantur.

Probatur 2. ex S. Aug. serm. 7. de temp. ubi dicit: Odium peccati, & amorem Dei efficere veram, & perfectam Pœnitentiam: at qui non alia ratione amor Dei cum odio peccati

H conjungi

coniungi potest ad veram & perfectam pœnitentiam se contritionem efficiendam, nisi quando quis odit, & detestatur peccatum à se commissum de eoquè dolet, prout est offensa Dei; id est, prout est malum quoddam ipsius Dei ejusdem enim charitatis est, velle Deo bonum, seu quod illi gratum & acceptum est, & aversari, ac detestari malum illius seu peccatum, de illoque dolere. At verò atritio non ex amore Dei, sed vel ex turpitudine peccati, vel timore gehennæ, aut alio simili motivo à charitate diverso concipiatur, ut docet Concilium supra, & sectione sequentie explicabitur.

De hac autem perfecta contritione tria præsertim à nobis observari debent Primum est, illius tantam, & tan admirabilem esse vim, & efficaciam ratione charitatis, qui informatur, & cuius motivo elicetur; ut peccata quæcumque deleat, peccatoremque Deo perfectè reconciliet, etiam antequam Pœnitentiæ Sacramentum actu suscipiatur; ut expressè definitum est in Conc. Trid. supra.

Secundum est, ad rationem perfectæ contritionis, t. deoquè ut producat effectum illum remissionis peccatum, & reconciliationis cum Deo, non requiri certumnam, quem intensionis gradum, aut determinatum volumen conatum, infra quem non sit ad effectum illum producendum sufficiens; neq; certam aliquid durationis normam; neq; ut tot eliciantur contritionis actus, quorū penitenta commissa sunt: quamvis enim optimum sit, & quoniam maximè optandum, ut quivis pœnitens quād plures eliciat perfectæ contritionis actus, eosque quantumpter intensos, & ex summo voluntatis conatu; ea tamen est divina misericordia immensa largitas, ut ad peccatorum quorumcunque remissionem, & peccatoris cum Deo reconciliationem sufficiat unicus perfectæ contritionis actus, quantumnis parum intensus, & vel unico tam momento durans; dummodo ex vera charitatis, & Dei dilectionis motivo eliciatur; sitque, si non intensivè, et appretiativè sumus; id est, talis, ut per illū voluntas Dei quibuscumque rebus absolute, & sine ulla prorsus exceptione

ne præponat; proindeq; peccatum, quatenus ipsius Dei offensia est, tanquam summum malum, & supra omnia alia quæcunq; mala detestabile averetur. Ita Bellarm. lib. 2 de Sacr. Pœn. c. 2. Gamach. c. 7. de Pœn. assert. 3. & 4. & plures alii theologi quos ibidem citat.

Ac in primis quod contritio, quamvis minimum intenta, ad remissionem peccatorum sufficiat, patet ex scriptura, quæ variis in locis peccatorum cōdonationē promittit pœnitentibus, sed cōtritis nullā proposita mēsura doloris aut contritionis peccatorum. ut Ezech. 18. Convertimisi, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestis; & non erit vobis in ruinam iniquitas. Zach. 1. Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos Act. 3. Tenebitur, & Convertimini, ut deleantur peccata vestra. Et certè nulla est ratio, cur potius certus aliquis gradus intensionis in contritione requiratur ad remissionem peccatorum efficiendam, quām aliis major vel minor; neque etiam dici debet quod lūnus requiratur; alias quis unquam ne probabilitate quidem sibi persuadere posset, quod ad gradum illum contritionis sume intensem pervenisset: deinde, ad quid pœnitentia S. Magdalena aliorumq; sanctorum pœnitentium rātopere celebraretur, si omnes pœnitentes ad eādem pœnitentia perfectionem obligarentur: Quod verò unus de omnibus peccatis perfecta contritionis actus vel momento elicitus, ad illorum remissionem sufficiat, patet ex multis sanctis, ut S. Magdalena, S. Matthēo, S. Paulus & aliis, quos scriptura refert brevissimo tempore, & quasi momento unico verè converto & justificatos fuisse.

Huic doctrinæ favent SS. Patres: ut S. Cypr. in Serm. de cena Domini, Sed & in eodem articulo temporis, inquit, cum jam anima festinat ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emergerit, Tamen clementissimi Dei benignitas non aspernatur. Et paulo inferius, Nec quantitas criminis, nec brevitas temporis, nec hora extremitas, nec vita enormitas, si vera contritio, si pura fuserit voluntatum mutatio, excludit à venia. Et S. Ioan. Chrys. in priori Epist. ad Theodorum lapsum, de bono latrone loquens dicit, quod, In unico momento totius vita peccata simul abscessit.

Tertium est, certum esse, dari aliquod præceptum di-
num, quo peccator ad actum contritionis eliciendum ob-
ligatur aliquando Neque enim (ut recte dixit S. Aug. Lib. de
duab. anim. c. 14.) in hanc rem scripture & testimonia collige-
necesse est; vox est etiam ista natura; neminem stultum re hu-
notiti a deseruit, &c. potest aliquis dicere, se non peccare, non
tem non esse, si peccaverit. Pœnitendum; nulla barbaries hoc
re audebit.

Verum difficultas est, quoniam tempore præceptum
Iud obliget: quidam enim dixerunt, peccatorem statim
peccato commisso ad perfectæ contritionis actum elicien-
dum obligari; & tamdiu peccare continue, quandiu ubi-
psò peccato, vel perfectæ contritionis actu, vel Sacramen-
to Pœnitentia susceptione non purgatur. Alii peccatorem id
obligari asseruerunt, quoties peccata commissa nec-
missa memoria occurunt. Alii peccatorem ad id aline-
gunt diebus Dominicis vel festivis, ut illos debite sanc-
tificare possit. Quæ omnia quamvis optima sint & salubri-
ma; nullam tamen in illis casibus ad contritionis perfectæ
actum eliciendum obligationem esse docet & probat
Gamach. cap. 8 de Sacram. Pœnitent. & Isamb. disp. 13 de
cod. Sacramento art. 3. & seq.

Quare cum illis dicendum est, peccatorem ex dicto
præcepto in duobus tantum casibus ad actum perfectæ
contritionis eliciendum obligari. Primus est, quoties-
tio aliqua necessariæ exercenda est, quæ statum gravi-
requisit in eo, qui hujusmodi actionem exercere debet;
nec adest Sacerdos, qui cum à peccato mortali quod con-
misit, Sacramentaliter absolvat; tunc enim ne novum
crilegii peccatum incurrit, perfectæ contritionis actu
licere tenetur.

Secundus casus est, quoties quis in pericule mortis
constitutus, alicujus peccati mortalis se consciente elate
prehendit: tunc enim, si confessarii copia non sufficiat,
netur perfectæ contritionis actum elicere. Ratio est, quæ
ex divinæ legis præscripto quilibet tenetur æternæ puni-
nationis & separationis à Deo certum periculum devita-
re.

mediumque ad id necessarium adhibere: atqui nullum aliud tunc suppetit damnationis evitandæ medium, quam actus perfectæ contritionis: ergo peccator tunc ad illum elicendum obligabitur.

SECTIO IX.

Vtrum contritio perfecta necessaria sit ad Sacramentum Pœnitentiae dignè & fructuosè recipiendum? an verò attritio ad id sufficiat?

PRÆSUPPONIMVS alterutram esse necessariam: id est, ad fructuosam & dignam Sacramenti Pœnitentiae susceptionem requiri contritionem aliquam formalē & expressam; ita ut aliquis verus & actualis dolor a Pœnitente concipiatur de peccatis commissis, quamvis venialia tantummodo forent; cum contritio sit pars essentialis hujus Sacramenti, qua deficiente nullum esset Sacramentum. Quare qui tantummodo doleret, quod de peccatis non doleat, careret dolore ad fructum huius Sacramenti necessario: quia contritio est dolor de peccato commisso, ut ex Conc. Trid. doctrina constat; proindeque quivis alias dolor, quinon est de peccato commisso, non est contritio: quamquam si dolor ille sit absolutus & efficax, pariet necessariò verum de peccatis dolorem; id est, efficiet, ut voluntas peccata commissa aversetur, & doleat ea commisso: quo sensu intelligi debent Theologi, qui ad Pœnitentiae Sacramentum sufficere dicunt, Pœnitentem dolere, quod de peccatis non doleat.

Hoc præsupposito, dicendum est contritionem perfectam, quamvis sit optima & excellentissima dispositio, ad Sacramentum Pœnitentiae dignè & cum uberrimo gratiarum fructu recipiendum, non esse tamen necessariam, sed simpliciter sufficere attritionem. Ita docent Palud. in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 2. S. Anton. 3. part. tit. 14. cap. 19. Sylv. H. 3. verbo.

verbo, Confessio, c. I. Roffensis art. 5. cont. Lutherum, & plures alii, quibus subscripterunt Isamb. disp. 14. de Poen. art. 4. & Gamach. c. 9. de Sacr. Poen. ubi etiam dicit esse manifestam sententiam S. Thomæ.

Probatur in primis ex Conc. Trid. less. 14. c. 4. ubi postquam declaravit contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, Non solum non facere hominem hypocritam, & non peccatorem, verum etiam donum Dei esse, Et Spiritus sancti in pulsum, non quidem adhuc inhabitantius, sed tantum movet, quo Premitens adiustus diem sibi ad iustitiam parat. hæc immediate subjungit. Et quamvis finis Sacramento Pœnitentia per iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum vel Dei gratiam in Sacramento Pœnitentia impetrandam disponit, quibus verbis apertissimè declarat, attritionem illam, quam ibidem dicit communiter concipi. Vel ex confiteatione turpitudinis peccati vel ex gehennæ poenarum, que metu, si voluntatem peccati excludat, cum spe venient, esse dispositionem sufficientem ad remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentia obtainendam. Vnde Catech. Rom. part. 2. cap. 5. mentem Concilii adhuc aperte explicans dicit, Si quis ita animo affectus sit, ut peccata absolve doleat, simulq[ue] in posterum non peccare instituat; et si eiusmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis efficitur, et tamen, cum peccata Sacerdotis ritè confessus fuerit, viuum sceleris omnia remitti ac condonari.

Probatur 2. ex S. Augustin lib. de Catechizan. rud. cap. ubi dicit eos, qui volunt fieri Christiani, ne eant in ignem aeternum cum diabolo, &c. habere aliquam dispositionem, non omnino perfectam, sufficientem tamen, ut veri Christiani fiant; id est, ut Baptismi Sacramentum recipiant, ac per illud justificantur. talis autem dispositio non alia quam attritio, ut ex ejus motivo patet: ergo, si secundum mentem S. Augustini est dispositio sufficiens admissionem peccatorum in Baptismo consequendam, etiam ad Sacramentum Pœnitentia digna & fructuosa recipiendum; cum pars sit utrobique ratio, ut recte probat Gamach. cit. cap. 9.

Proba-

Probatur 3. ex fine ob quem Sacramentum Pœnitentiaæ à Christo Domino institutum est; qui finis est spiritualis suscitatio peccatoris à morte peccati, & ejus cum Deo reconciliatio; Vnde Baptismus, & Pœnitentiaæ oecantur Sacra menta mortuorum; & Conc. Trid. Sess. 14. c. 1. dicit hoc Sacramentum institutum esse, *Ad reconciliandas (Deo) fideli es post Baptismum lapsos*: huic autem fini repugnat præquiriri ad hoc Sacramentum, tanquam dispositionem necessariam, actum aliquem, vi cuius ante realem ipsius susceptionem peccator à peccati morte suscitetur, & Deo reconcilietur; quia sic Sacramentum nunquam consequeretur finem suum, proindeq; ad finem illum frustra institutum fuisse diceretur.

Probatur 4. ex potestate remittendi peccata Sacerdotibus à Christo Domino collata, quam ipsi Sacerdotes in hoc Sacramento exercent: quæ quidem potestas frustra illis data fuisset, si ad illius exercitium dispositio aliqua necessariò prærequireretur in ipso pœnitente, qua peccatorum suorum remissionem ante Sacerdotis absolutionem consequi deberet. Imò ut argumentatur Gamach. cit. cap. 9. si contritio perfecta, esset ad Sacramentum Pœnitentiaæ dispositio necessaria, consequens foret, Sacerdotes non habere propriè potestatem Clavium, nec verè peccata remittere; sed solummodo declarare peccata esse remissa: quod dicit esse hæreticum.

Confirmatur ex eo, quod inde sequeretur, contra communem Ecclesiaz & SS. Patrum consensum, legem gratiæ duriorem, & rigidiorem esse, quām Mosaica lex fuerit, & longè gravius onus Christianis impositum esse, quām Iudeis ad remissionem peccatorum obtainendam: in lege Mosaica siquidem sola contritio ad id sufficiebat; in lege autem gratiæ præter contritionem tenerentur insuper pœnitentes peccata omnia mortalia etiam occultissima sigillatim Sacerdoti aperire: quod quām grave & acerbum sit plerisque, experientia satis testatur.

Porrò hæc doctrina ita certa est, ut cùm quidam Theologus nuper in libro à se edito scripsisset, *Attritionem*

de peccatis insufficientem esse pro accipienda remissione peccatum in Sacramento Pénitentia, contritionemque ex charitate perfectam esse ad id necessariam; & ex consequenti Absolutionem Sacramentalem nihil aliud esse, quam de ligationem iudicam peccati iam remisi; alma Facultas Parisis multis præhabitis deliberationibus tam prima Iunii quam prima Julii anni 1638. totum istud hac censura notaverit: Quod tradit de attritione insufficientia, & contritionis, ex perfida charitate absoluta necessitate ad recipiendum Pénitentia sacramentum: & que addit de absolutione, quod nihil aliud quam declaratio iuridica peccati iam remisi; damnavit facultas, & censuit has propositiones esse quietis animarum perturbatas, communis & omnino tut a praxi Ecclesia contaria, efficaciam Sacramenti Pénitentia immunitivas, & insuper temerarias, & erraneas. Ita refert Isamb. dis. 14. de Sacr. Poen. art. 6. quietem censuræ interfuit & subscriptis.

Obiiciunt aliqui Concil. Trid. sess. 6. cap. 6. inter dispositiones ad iustificationem ad alitorum requisitas hanc censere, ut scilicet, Deum tanquam omnis iustitia fontem diligere incipient: ac propterea moveantur adversus peccata periculum aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pénitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.

Relp. vel Concilium ibi loqui de iustificatione adulis infra elis, qua sit ante realem Baptismi susceptionem ipsum propositum illius suscipiendi, ut verba ex illo citat explicat Isambertus artic. 7. & ad hanc iustificationem certum est contritionem perfectam esse necessariam: vel si loquatur de iustificatione, qua in reali Baptismi susceptione confertur, per dilectionem Dei non intelligi amorem perfectam charitatis, sed amorem imperfectum quia in virtute spei reperitur; quod satis aperte ex eius verbis antecedentibus colligitur, ubi de infidelibus adultis loquens, Diffunduntur, inquit, ad ipsam iustitiam, dum excitat divina gratia, & adiuti fidem ex auctu concipientes, &c. Insenserunt, fidentes Deum sibi propter Christum proprium fore; illumque tanquam omni iustitia fontem diligere incipiunt: quasi dicat, illos incipere Deum diligere, eò quod

ab illo tanquam à fonte totius gratiæ , & iustitiæ se peccatorum remissionem impetraturos sperant. Nullus autem dubitat , hunc amorem spei , & hanc confidentiam in Deum per Christi merita requiri ad iustificationem peccatoris, sive in Sacramento, sive extra Sacramentum, sicut & fidem, timorem, aliasque virtutes , quas ibi enumerat concilium , ea ratione quæ à nobis explicata est in priori ejus operis parte tractat. & de gratia cap. 4. de iustificatione.

SECTIO X.

*Qualis esse debeat attritio illa, quæ ad Sacramentum
Pœnitentia debite suscipiendum neceſſaria est.*

A D FACILIOREM quæſtionis propositæ solutionem, observandum est attritionem, seu dolorem de peccatis ex varie & multiplici motivo concipi posse. Primo ex motivo malo, v. g. quando quis dolet se in ebrietatem lapsum esse, quia per illam impeditus est, ne furtum committeret. Secundo ex motivo indifferenti; ut si quis de intemperantia doleat, quia sanitati obſuit. Tertio ex motivo aliquo humano ; utsi quem latrociniū pœniteat, eò quod illius cauſa sit apud alios infamatus. Quartò ex motivo honesto, sed purè naturali; ut si quem pœniteat mendacii vel fraudis , eò quod rectæ rationi naturali adverseatur. Quintò denique ex aliquo motivo bono supernaturali, id est fidei divinæ innixo; v. g. quando quis ex impulsu Spiritus sancti se peccatum aliquod mortale commisſe dolet, illudque detestatur , quia aeternæ damnationis incurrendæ , aut cœlestis beatitudinis amittendæ periculo illum exponit , vel quia per fidei lumen iudicat, turpe esse homini Christiano tale peccatum committere, i. Cor. 6, (quod dixit Apostolus) Tollere membra Christi, & facere membra meretricis.

Hac observatione supposta dicendum est, attritionem

H 5 quinto

quinto modo sumptam, esse ad Sacramentum Pœnitentia debite suscipiendum sufficientem; alii verò quatuor modis esse insufficientem. Ita Suar. disp. 5. de Sacr. Pœn. Sect. 1. Isamb. disp. 14. de eod. Sacr. art. 4. Et alii communiter. Atque in primis quod attritio quatuor illis prioribus modis sumpta sit insufficientis, ex illorum enumeratione constat: certum est enim, dolorem de peccatis ex motivo aliquo malo, aut indifferenti, ut humano conceptum, non esse virtuosum; nec proinde ad Sacramentum Pœnitentia suscipiendum disponere posse. Certum est quoque, dolorem de peccatis ex motivo naturali honesto elicitum non sufficere, ut ex communi Theologorum consensu docet Suar. suprà: & aperte constat ex eo, quod Concil. Trident. Sess. 14. cap. 4. dicit attritionem illam, quæ ad gratiam hujus Sacramenti sufficienter disponit. *Esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsum.* Quod vero sufficiat attritio quanto modo sumpta; id est, quatenus per auxilium gratie concipitur ex motivo aliquo bono supernaturali, quod cunque illud sit, evidens est, tum ex verbis Concilii; Triad. præced. fest. relatis, tum ex rationibus quibus ibidem probavimus contritionem perfectam ad fructum Sacramenti Pœnitentiae non esse necessariam, attritionem verò esse sufficientem: si quæ enim attritio sufficientis est, haud dubie illa, quæ talis est, qualem illo quinto modo descriplimus.

Obiiciunt hæretici apud Bellarm. Lib. 2. de Pœn. cap. 17. attritionem illam ex metu gehennæ conceptam non posse sufficienter ad Pœnitentia Sacramentum disponere, eo quod sit vitiosa & mala; cum non ex amore Dei, sed ex amore sui oriatur. Vnde Kemnit. in examine Concil. Triad. super sess. 14. attritionem illam ex metu gehennæ conceptam vocat Iuda pœnitentiam.

Vt clarius & efficacius hæc objectio solvatur, & hæreticorum error refellatur, observandum est quadruplicem timorem à Theologis assignari. Primus, est timor naturalis, quo naturaliter homo refugit malum naturæ suæ contrarium; & hic timor ex se neque bonus neque malus est.

Secundus

Secundus timor, est mundanus, quo quis inordinatè temporalia mala timet, adeò ut ad illa devitanda in Deum peccare non vereatur; & hic timor malus est ac vitiosus, illumq; S. Basil. In Ps. 33. Hostilem vocat. Tertius, est timor filialis ex charitate perfecta originem cum omni humilitate ac cordis devotione reveretur, & hoc præsertim metuit, dispiceat, aut ab eo per peccatum separetur; & hic timor proprius est sanctorum, deq; illo dixit Psaltes regius Ps. 33: Timete Dominum omnes sancti ius. Quartus denique, est timor servilis, quo videlicet peccator Deum comminatorem & punientem ita timet, ut ratione timoris illius, & propter poenam evitandam quam tunc præ oculis habet, peccata commissa aversetur, & ab illis in futurum cayere proponat.

Est autem in confessō dolorem de peccato ex timore mundano, vel naturali ortum, esse insufficientem; ex timore vero filiali, optimum & saluberrimum, cùm ad perfectam charitatem pertineat. Tota igitur difficultas est de timore servili (ut observat Bellarminus supra) quem haeretici contendunt esse malum, ac vitiosum, proindeque insufficientem ad veram Pœnitentiam; nos è contrario asserimus esse bonum & utilem; proindeque attritionem ex ejus motivo elicitam esse sufficientem dispositionem ad Sacramentum Pœnitentia debitè ac fructuose recipiendum.

Probatur hæc veritas 1. ex scriptura, quæ innumeris propè in locis timorem vindictæ divinæ, ac pœnarum æternarum ingerit, & ad illum peccatores vehementer excitat; quin & ipse met Christus Dominus S. Matth. 10. Noli inquit, timere eos, qui occidunt corpus, &c. En timor mundanus, quem reprobavit sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam: En timor gehennæ & servilis, ad quem excitat.

Probatur 2. ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. ubi dicit timorem illum, Donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsus.

&c. Eoq; timore utiliter concusso Ninivitas, ad Iona predicari enem, plenam terroribus, paenitentiam egisse, &c.

Probatur 3. ex S. Aug in Psal. 127. ubi super hæc verba. Beati omnes, qui timent Dominum: dicit quo^c, quamvis timet ille, quo quis peccatis timet, ac meruit, ne mittatur in gehennam, nondum castus sit; sed tamen bonus ac utilis: & ex S. Basili. in p. 33. ubi postquam timorem mundanum descriptus, dicit que prorsus esse abiiciendum, subiungit: mox vero salutem. & qui sanctitatem operatorius est. vii. enarrem qualis sit si quod resens erit ad unum aliquid cieri ac profiliare peccatum. id mentem revoca formidabile illud nec ulli mortalium tolerabile iudicium Dei. &c. Vbi pergit in iudicio illo ultimo describendo, & exinde proponit. Inferni profundum barathrum, tenebras impermeabiles; ignem obscurans, causticas qualiter habentem vires, luce vero destitutum; vernum innumerabile genus venosum ac carnivorum. &c. additque, haec time; & eiusmodi timore eruditus quasi frano quodam anima reprime. Et tandem concludit, Hunc esse timorem, quem postea celestis non qualescunque sed filios de propria salute feliciter promisit se docturum.

Cum igitur constet, timorem illum esse donum Dei, ac impulsum Spiritus sancti, atque ex motivo supernaturali divina fidei innoxio concipi; hinc sequitur esse bonum ac salutarem; proindeq; attritionem; quæ ex illo originata esse vitiosam & malam, sed bonam & honestam; quæ obtutur quidem ex amore sui sed bene ordinato, quo numerum secundum restam rationem, & divinæ legis præceptum refugimus damnationem, & mortem æternam; & quamvis amorem Dei perfectum in se non includat, illum tamen non excludit, nec illi ullo modo adveratur, unde sequitur, attritionem illam esse sufficienter dispositam ad Sacramentum Pœnitentia debite suscipiendum.

Instabit aliquis, attritionem ex solo gehennæ metu tam nec honestam, nec bona m moraliter esse posse, cum sit odium non peccati, sed poenæ; ita ut si nulla esset poena peccato imposta, nulla esset quoque peccati detestatio.

Ad solutionem huius instantia observandum est, du-

glicen-

plicem à Theologis distingui timorem servilem , unum quem vocant serviliter servilem , in quo tota ratio tam finalis , quam impulsiva dolendi de peccato , aut ab illo abstinendi , est fuga , & odium ipsius pœnae ; ita ut quis peccato , aut ab illo abstinendi , est fuga , & odium ipsius pœnae ; ita ut quis peccatum fugiat solummodo ob pœnam quam evitare cupit , finemque suum quasi ultimum in illius pœna fuga constitutus alterum vero , quem vocant timorem simpliciter servilem , in quo pœna odium illiusque fuga homini à peccato voluntatem tuam avertenti non est ultimus finis , sed tantum proximus ; ita ut non sifat se in simplici fuga pœnarum aeternarum , sed hunc illarum metum saltem virtualiter & interpretative ad aeternæ vitæ desiderium , & amorem Dei imperfectum referat ; quatenus scilicet ex tali metu movetur ad dolendum de peccato , vel ad bene operandum , tam ne pœnam illam aeternam patiatur , tum etiam ne bono aeterno privetur , Deumque sibi iratum , & infenatum habeat ; in quo præfertim differt à timore serviliter servili , qui nihil proorsus de Deo illiusque fruitione curat . Est etiam alia inter utrumque illum timorem differentia quam tradet Bellarm . Lib . 2 . de Pœn . c . 18 . nimixum quod metus serviliter servilis solummodo peccati executionem seu actionem impedit ; timor vero simpliciter servilis voluntatem ipsam immutet ; & non modo à peccato cohibeat , sed etiam ad eum convertat .

Hac præmissa observatione , facilis est ad instantiam responsio : conceditur enim attritionem ex timore serviliter servili elicitam , nec honestam nec bonam esse moraliter ; negatur vero attritionem ex timore simpliciter servili elicitam vitiosam esse , aut insufficientem , cum habeat omnes conditiones à Conc . Trid . requisitas : est enim donum Dei , & impulsus Spiritus sancti , cum gratiam excitantem presupponat , & ex motivo supernaturali oriatur ; & præterea voluntatem peccandi excludat cum spe veniam à Deo consequenda .

Ex dictis facile intelligi potest , in quo convenienter inter se

se contritio, & attritio, & in quo differant. Conveniunt enim 1. in eo quod utraq; sit supernaturalis; id est, quod utraq; per impulsum Spiritus sancti ex motivo aliquo supernaturali, seu per fidem divinam cognito oriatur. Secundo, quod utraq; debeat esse interna & spiritualis, nec dolor aliquem sensibilem necessario requirat. Tertio, quod ad omnia peccata mortalia commissa nullo prorsus excepto utraq; debeat extendi. Quarto, quod utraq; voluntatem peccandi excludere, spemq; venia adjunctam habere debet. Quinto denique, quod utraq; sit d. spacio apta, & conveniens ad Sacramentum pœnitentia dig. i.e. & fructu. osè suscipiendum.

Differunt autem præsertim, tum ratione objecti formalis, seu motivi: contritio enim ex motivo perfectæ charitatis concipitur; attritio vero ex aliquo alio motivo: charitate diverso, bono tamen & honesto, ac supernaturali lumine fidei cognito: tum ratione effectus; contritio siquidem peccatorem justificat ac Deo reconciliat, etiam ante quam pœnitentia Sacramentum actu suscepit; attritio vero ad justificationem in Sacramento pœnitentia consequendam tantummodo disponit.

Quod vero aliqui Doctores dicunt attritionem debet aliqua ratione concipi propter amorem ipsius Dei; si de amore perfectæ charitatis intelligitur, negandum est; qui dolor ex illo amore quantumlibet remissio elicitus, ante Sacramenti receptionem justificaret, ut supra probatum est, proindeq; dolor ille non esset attritionis sed contritionis; si autem de amore Dei imperfecto, id est, qui ex motivo à charitate diverso elicetur, qualis est ille qui n'virtute spei includitur, quo diligimus Deum non prout est inse summe bonus, & propter se diligibilis, sed prout est erga nos beneficis, & liberalis, concedendum est; quia attritio debet saltem virtualiter spem veniam in se includere, ut docet Concil. Tridentini supra. Videri potest super hac materia beatæ memorie Franc. Salesius Episc. Gehen. in tract. de divino amore lib. 2. c. 17. ubi optimè explicat, quis, & qualis sit amor illę imperfectus, qui in spei virtute reperitur.

Super-

Supereft unum hic obſervandum quod monet Laym. tract. 6. de Sacr. Pœn. c. 4. nimis ad valorem Sacramenti Pœnitentia requiri, ut dolor internus attritionis, ſeu contritionis aliquo modo antecedat, aut faltem comitetur externam peccatorum confeſſionem; tum quia contritio, cum fit pars Sacramenti, debet aliquo ſigno exteriori, per peccatoris confeſſio procedere debet ab interna Pœnitentia; cum non fit mera & ſimplex peccatorum narratio, ſed militatis, & animo contrito facienda eft. Probabilis nihilominus, & tuta eft ſententia Suar. disp. 20. de Sacr. Pœn. feſt. 4. n. 31. / quam hic ſubjugimus in gratiam eorum, qui frequentius ad tribunal Pœnitentia, nec niſi cum culpis venialibus accedunt, quique interdum variis ſuper hac re ſcrupulis exagitantur) qui docet, aſtum contritionis fruſtoſe poſt confeſſionem peractam poſte elici, dum modo ante absorptionem Sacerdotis elicitur, iſamq; confeſſione, quamvis ab interna pœnitentia non proceſſerit, ta- contritionem, ſufficienter perfici in ratione accusationis sacramentalis: ſed tunc neceſſe eſſe, ut interior illa con- tritio, vel attritio exteriori aliquo ſigno, puta exteriori corporis demiſſione, humili expectatione iſiſius absorptionis, peccatoris tunſione, &c. ſe prodar.

SECTIO XI.

Vtrum confeſſio sacramentalis ad peccatorum remiſſionem conſequendam ex Christi Domini institutione ſit neceſſaria.

CONFESSIONIS sacramentalis nomine, ſecundum communem S. Thomæ in 4. diſt. 17. q. 3. a. 2. aliorumque Theologorum doctrinam, intelligitur, *Accuſatio legitima*

*L*egitima in Sacramento Pœnitentia de proprio peccato facta, sacerdoti ad absolutionem illorum ab eo recipiendam.

Dicitur 1. *Accusatio*: quia confessio fieri debet permodum accusationis, nec in ea (ut loquitur Catech. Rom. par. 2 cap. 5.) peccata sunt ita enarranda, quasi rem aliquam gloriam otiosis auditoribus delebitandi causa exponamus: verum a confessorio, cum ita enumeranda sunt, ut ea etiam in nobis discere cupiamus.

Dicitur 2. *legitima*: quia non qualibet accusatio sufficit, sed ad eam conditiones quædam lege divina prescriptæ, & infra explicandæ requiruntur.

Dicitur 3. in Sacramento Pœnitentia: confessio enim quæ sit in foro exteriori coram judicibus sive secularibus, non Ecclesiasticis, non est apta hujus Sacramenti materia.

Dicitur 4. de proprio peccato: neque enim aliena peccatum, sed propria solùmmodo in confessione declaranda sunt: in quo abutum multorum notat Tolet. Lib. 3. c. 6. qui, uta, liquod proprium peccatum detegant, simul aliorum peccata enarrant, vir uxoris, uxori viri, Domini servorum, servi Dominorum, &c. qui quidem super hacre ab ipsis confessariis admoneri debent.

Dicitur 5. *falsa Sacerdoti*: quia solus Sacerdos est legimus hujus Sacramenti minister, ut ex ante dictis constat; nec proinde confessio facta laico, aut clero non Sacerdoti, ullo modo Sacramentalis est. Debet autem fieri Sacerdoti presenti non absenti, ut in Catech. Rom. sup. declaratur: & speciali Clementis 8. constitutione (quam refert Isamb. dilp. 18. art. 4.) sententia illa, quæ assertit, confessionem Sacram. talem per literas, aut internuncium fieri posse, tanquam falsa & scandalosa prohibita est: ut enim nec confessio secreta esset, nec certa materia absolutionis contingere siquidem posset, ut pœnitens intermedio tempore mutaret animum, aut è vivis excederet. Potest tamen pœnitens aliquando solis nutibus confiteri, ut in mutis contingit, & interdum in moribundis. Potest per interpretem, v.g. cum Sacerdoti ipsius pœnitentis idioma seu linguam non intelligenti fit confessio; ad quod tam

men nullus obligatur, ut monet Toletus supra, cum alteri revelare confessionem suam non teneatur. Potest item scripto, ut scilicet peccata sua scribat, si confessor annente ipso pœnitente legat; quod in mutis, aut aliis ex causa aliqua rationabili contingere posse docet Toletus supra.

Dicitur denique ad obtinendam peccatorum remissionem: in quo ut observat Catech. Rom (supra) hoc iudicium longè dissimile est forentibus capitalium rerum questionibus, in quibus confessioni pena & supplicium, non vero culpa liberatio & errati venia constituta est.

De confessione igitur sacramentali eo modo intellecta: queritur, utrum sit ex Christi Domini institutione ad remissionem peccatorum consequenda necessaria? & responsio affirmativa est de fide: quam tamen negaverunt olim, non modo Novatiani, sed etiam plures alii heretici, ut Messaliani, Iacobiti, Armenii, Albigenses, Flagellantes, Waldenses, & alii apud Iudicum Coccum t. 2. lib. 8. a. 3. Quibus postmodum subscripserunt Lutherani & Calvinisti, ut videtur est apud Bellar. Lib. 3 de Poen. c. 1. qui omnes licet maxime inter se circa varia dogmata discrepantes, in eo tamea conveniunt, quod negent confessionis sacramentalis ex jure divino necessitatem.

Refellitur illorum error, & veritas opposita probatur 1. ex cap. 20. S. Iohannis ubi Christus Dominus alloquens Apostolos eorumq; in Sacerdotio successores, Quorum (inquit) remisceritis peccata, remittuntur eu: & quorum retinueritis, retinua sunt: ex quibus verbis perspicuum est (ut docet Catech. Rom. supra) ipsos Apostolos, & Sacerdotes circa peccata remittenda, aut retinenda judices esse constitutos. Et quoniam (ut S. Synod. Trident. sapienter admonuit) de qualibet reverum judicium fieri, atque in repetendis criminum panis iustitia modus teneri non potest, nisi planè cognita & perspecta causa fuerit; ex eo sequitur, ut pœnitentium confessione sigillatim peccata omnia Sac. r. lotibus sint patrificienda.

Probatur 2. auctoritate plurimorum Conciliorum generalium

generalium, ac præsertim Lateranensis sub Innocentio tertio c. 21. Constant. sess. 8 Flor. in Decr. Eug. & Trid. sess. 14. c. 5. & can. 6. ubi hæc habentur: *Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure divino; aut dixerit, modum secretè confiteni soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi. & inventum esse humanum; anathema sit.*

Probatur 3. ex SS. Patribus qui huic veritati subscripti sunt, ut S. Cypr. Serin. de lapsis, ut laudans eos qui de peccatis sola cogitatione commissis se se apud Sacerdotem in Sacramento Pœnitentiæ accusant, *Quanto, inquit, & si maiores & timore meliores sunt, qui quamvis nullo sacrificij, an libelli facinore constringiti; quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter, & simpliciter confesses, exomologism conscientia faciunt, animi sui pondus evponunt, salutarem medelam parvū licet. & modestis vulneribus exquirunt S. Basil. in regulis Breviorib. num. 288. Necessario, inquit, quod peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio minorum Dei; siquidem rationem hanc in pœnitentia etiam vel res illos cernimus securos fuisse. S. Leo Papa Epist. 80. ad Episcopos Campania prohibens, ne peccata secreta publice recitarentur, hanc assert rationem: Cùm, inquit, reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus confessione secretâ dicari.*

Obijciunt hæretici Nestarium Patriarcham Constantinopolitanum abrogasse, presbyterum pœnitentiarium, confessionemque sustulisse: unde inferunt, illam non effigie juris divini, cum tale jus ab hominibus abrogari non possit.

Duplex ad hanc objectionem afferri potest responsio, & fusio rem hujus facti enarrationem & explicationem omissimus, quæ apud Bellarm. Lib. 3. de Pœn. cap. 14. video potest. Prima est, abrogationem illam presbyteri pœnitentiarii à Nestorio factam, ad sedandum populi tumultum occasione alicuius scandali exortum, qualitercumque facta sit, bene an male, hominis particularis factum fuisse.

fuisse, qui nec eruditione nec experientia pollebat in his, quæ ad regimen Ecclesiæ pertinent; cum jam senex rerumque Ecclesiasticarum expers ad Patriarchatum electus fuisset: proindeque ex illo ejus facto nullum satis validum argumentum duci posse contra tot sæculorum praxim universæque Ecclesiæ consensum.

Secunda responsio est, Nectarium nusquam confessio-
nem Sacramentalem secretam abrogasse, sed solummodo
usum aliquem particularem occasione Novatianæ hæresis
introductum, quo pœnitentes certa peccata Sacerdoti
pœnitentiario confiteri tenebantur, qui eos (prout expe-
dire censebat) ad publicam illorum peccatorum confessio-
nem obligat: quem quidem usum ob scandalum inde-
secutum abrogavit Nectarius, liberunque reliquit, ut u-
nusquisque peccata sua secreto posset cuilibet Sacerdo-
ti aperiere, ut fusi explicat & probat Bellarminus loco
citato.

SEG T I O XII.

*Qua personæ, & quo tempore obligentur ad confessio-
nem Sacramentalem faciendam.*

Q VOD spectat ad primum, communis & certa Docto-
rum sententia est, eas omnes, & solas personas ad Sa-
cramentalem confessionem obligari, quæ mortale a-
liquod peccatum post realem Baptismi susceptionem
commiserunt. Hoc enim manifestè constat, tum ex cap.
Omnis utriusque sexus in Concilio Lateranum ex eo, quod
Concilium Tridentinum fest. 14. cap. 2. dicit, baptizatos, qui
se criminè aliquo contaminaverint, ante Pœnitentiæ tri-
balum, ex Christi Domini instituto sint debere, ut ab ad-
missis peccatis liberentur; & cap. 5. peccata omnia morta-
lia, etiam si occulissima sint, esse in confessione declaran-
da: venialia autem, quamvis recte, & utiliter in confessio-
ne dicuntur, taceri tamen posse citra culpam.

Quod

Quod verò spectat ad secundum , consentiunt omnes Theologi , præceptum divinum de confessione facienda obligare illum , qui sibi conscius est peccati alicuius mortalis saltem in articulo , aut probabili periculo mortis , ut sunt , periculosa navigatio , dimicatio cum hostibus , partus difficilis , gravis , & periculosa infirmitas , &c Ita Navarrus , Sotus , Angelus , Reginaldus , Vasques ; & alii apud Bonanam dis. 5. quæst. 5. de part. Pœnitent. Sect. 2. punt. 4. & c. de causa cap. cum infirmitas , de pœnitent. & remiss. injungitur medicis , ut , cùm eos ad infirmos vocari contigerit , iſſu ante omnia moneant , atque inducant , ut Medicos advocentur marum : & Cœlestinus Papa Epist. 2. ad Episcopos Gallia , quæ refertur 26. quæst. 6. cap. Agnovimus , improbam pravum quemdam usum denegandi Sacramentum Pœnitentia dampnatis ad mortem , qui tunc in Galliis inoleverat ; Quid hoc , inquit , aliud est , quām morienti mortem addimere : & eiusque animam sua crudelitate , ne absoluta esse posset , occidere : & paucis interjectis , Salutem ergo homini admittit , quinque mortis tempore speratam Pœnitentiam denegavit .

Diximus , saltem in articulo aut probabili periculo mortis : quidam enim Doctores non improbabiliter existimant , præceptum illud divinum ad confessionem Sacramentalem obligans , etiam aliquando extra articulum se periculum mortis obligare . Quis enim sibi persuaderet Ecclesia tempus confessionis facienda non determinaret , peccatorem in quibuslibet criminum fôrdibus tota vita torpere , mediumque adeò efficax ad veniam peccatorum obtinendam sine novo peccato negligere potuisse .

Quo verò tempore præceptum illud divinum obligat Christus ! Dominus expressè determinare noluit , sed Ecclesiæ suæ determinandum reliquit ; quæ quidem in Concilio Lateran sub Innocentio 3. cap. 21. hoc decretum edidit : Omnis utriusque sexus fidelis , postquam ad annos discretrius per venerit , omnia sua solus peccata confiteatur fideliter , fidem semel in anno , proprio Sacerdoti ; & iniunctam sibi pœnitentiam sicut at pro viribus adimplere : quo decreto Iaco velutimo

timodificavit, & determinavit ipsum præceptum divinum de confessione facienda; & tempus quo implendum esse prescrispsit: Neque enim (ut loquitur Concil. Trid. Sess. 14. cap. 5. per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod iure divino necessarium, & institutum esse intellexerat: sed ut præceptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent impleretur.

Sunt autem quædam hæc circa præceptum illud confessionis annuæ observanda.

Primum est, illud propriè, & per se obligare tantum semel in anno ad confessionem Sacramentalem instituendam; quamvis ratione Paschalis communionis, ad quam fideles tenentur, ipso tempore Paschali præsertim obligare censeatur. Ita Sot. in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 4. Valent. qu. 9. de Pœn. pun. 4. Vafq. quæst. 5. o. art. 5. & plures alii, quos ibidem citat.

Secundum est, nullam certam ætatem determinari posse, in qua pueri primam confessionis facienda præcepto teneantur; cum in aliis citius, in aliis tardius oriatur usus rationis ad peccatum mortale committendum sufficiens: quare id confessarius non ex sola ætate, sed multò magis ex ingenii & educationis qualitate discernere debet. Ita Laym. tract. 6. de Sacram. Pœnit. cap. 5. ubi retiam monet, confessarium, postquam consideratis circumstantiis judicavit, puerum verè ac deliberatè peccatum mortale, quod confitetur, commisisse, illum cara peculiariad concipiendum dolorem de peccatis ex motivo aliquo supernaturali excitare, & juuare debere; cum in eo dolore concipiendo frequenter pueri deficere soleant. Quod si (ut ibidem subjungit) omnibus perpensis de judicio, & discretione pueri dubius permaneat, num sufficiens extiterit ad aliquod peccatum deliberatè committendum; tunc illum sub conditione abolvere poterit.

Tertium est, præcepto confessionis annuæ non obligari nisi eos, qui peccatum aliquod mortale commiserunt, ut constat ex Concilio Trid. supra; & docuit S. Thomas, Sot. Major,

Major, &c alii apud Suar. disp. 22. sect. 8. quod tamen non obstat, quin confitissimum sit iis, qui nullius peccati nos talis sibi consci sunt, ad Poenitentiae tribunal tempore Paschali accedere, & venialia confiteri: imo fieri potest, ut si, qui tantum habet venialia, ad confessionem Paschali potest obligetur, non quidem per se, sed per accidens: primo ratione scandali, quod oriri posset, si tempore Paschali confessionem non accederet. Secundo ad evitandum peccatum presumptionis. Tertio ne se ipsum decipiat sibi iniunium blandiendo, putans se tantummodo habere venialia, cum fortassis habeat etiam mortalia, quorum non recordetur; quae tamen tunc ei remitterentur indirecte, mulcum venialibus quae confiteretur. Quod potiori huc ratione observandum esse in articulo mortis rediit. cuit Isamb. disp. 14. art. 14.

Quartum est, prater confessionis annuae preceptum, dari etiam quosdam alios casus, in quibus confessionis facienda obligatio incumbit; v.g. cum quis suscepturus eucharistam Eucharistiam, estque sibi peccati a cuius mortalium conscius: tunc enim (ut declaravit Conc. Trid. sess. 13. cap. 7, quantum usi sibi con ritus videatur, absq; prmissa Confessionis Sacramentalis ad Sacram Eucharistiam accedere non debet. Inter ea (ut ibidem habetur) quando urgente necessitate, sacerdos lethalis alicuius culpae sibi conscius, absque prava confessione celebravit, postea debet quam primum conteni. Alium adhuc casum adiungit Suar. disp. 35. q. 3. num. cum scilicet quis sapius in peccatum aliquod mortale laboratur, nec se illud aliter evitare posse putat nisi confessionis Sacramentalis auxilio: tunc enim medium illud amplecti teneret. Addimus ex Catech. Rom. part. 2. cap. 5. Nam lam rem fidelibus adeo cura esse debere, quam ut frequenti peccatorum confessione animam frudenter expiare &c. Ac turpe, cum in clausula corporis, aut vestrum soldibus tam diligenter, non eadem saltem diligentia curare, ne anima splendoris pessima peccati macula obsolescat.

SEC.

SECTIO XII.

Quænam sint conditiones ad confessionem debitæ faciendam requisitæ.

VIDAM Doctores sexdecim eiusmodi conditiones enumerant; quæ licet alioquin omnes bona sint ac utiles, plerasque tamen illarum minimè necessarias esse monet Tolet. lib. 3. c. 7. qui eodem cap. & seqq. quinque præsertim conditiones ad confessionem debitæ faciendam requiri docet.

Prima est, ut sit *Diligens*: id est, ut poenitens confessionem non accedat, quin prius peccata sua diligentius præmisso examine in memoriam sibi revocare conetur; alias qui nullam eiusmodi diligentiam adhibere vellet, ad confessionem admittendus non esset: imo qui ex culpabili negligientia peccatorum aliquorum mortalium obliuisceretur, quæ idcirco in confessione declarare omitteret, ipsam confessionem ex integro repeteret teneretur, ut asserit idem Tolet. c. 9. ubi recte observat, diligentiam illam non æqualiter in omnibus requiri, sed pro diversa ratione personarum, & status, nec non temporis ex quo ultima confessio facta est, determinandam esse; illumque, qui multis & variis negotiis implicatus est, teneri ad maiorem diligentiam adhibendam, quam is qui ab eiusmodi negotiis vacuus & liber est; similiter qui tempore diuturniori expers confessionis fuit, quam qui breviori.

Secunda est, ut sit *fidelis & vera*; id est, ut poenitens veraciter, & sincere Sacerdoti conscientia sua statum aperiat, neq; negando quæ commisit, neq; scienter sibi imponendo, quæ non commisit, neq; item dubia pro certis, aut certa pro dubiis proponendo: mentiri enim in confessione (uribidem docet) grave peccatum est, quando scilicet hoc fit deliberate, & in materia aliqua gravi.

Tertia est, ut sit *Secreta*: id est, ut poenitens non coram aliis & publicè, sed secreto & ad aurem ipsius Sacerdotis peccata

peccata sua explicet :: hanc enim esse confessionis sacramentalis conditionem ex ipsis Christi Domini institutione re& docet & probat Isamb. disp. 15 de Poen. art. 9. un. de Concil. Trid. sess. 14. can. 6. expressè afferit, Ecclesia semper observavisse, & observare modum illum secreto confitendi: & c. 5. ejusdem sess. dicit, quod, nisi Christus vntuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & militationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesie iuris adificationem, delicta sua publice confiteri posset: non enim hoc divino precepto mandatum; nec satis consule humana aliqua lege praecepitur, ut delicta, praesertim secreta, publice essent confessione aperienda.

Quarta confessionis conditio est, ut sit Obedire patr. ta: id eit, ut poenitens habeat voluntatem & propositum exequendi ea, quæ confessarius ipsi tanquam necessaria prescripsit, v. g. fugiendi proximas peccati occasiones aliena restituendi, poenitentiam impositam adimplendi, &c.

Quinta denique conditio est, ut sit Integra: quæ quidem conditio, quoniam gravioris alicuius momenti est, seq. seet commodius explicabitur.

SECTIO IV.

Quæ sit integritas confessionis ad validitatem & fructum eius requisita.

CERTVM est integritatem confessionis, non Ecclesiastico solum, sed Divino etiam jure necessariam esse poenitentesque ad peccata sua omnia in confessione declaranda ex Christi Domini institutione obligari. Hoc expressè docuit Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. cuius quidem verba, quoniam doctrinam pro hujus Sacramenti præ maximè necessariam continent, paulo futilis hic attenere non erit inutile: dicit igitur Sacerdotes à Christo Domini quæ presides, & iudices in Sacramento Pœnitentia constituta

isidicium hoc, in cognitâ causâ, exercere non posse; neque equitare, quidem illos in iniungendis pœnis seruare posse, si in genere duntaxat. & non potius in specie, ac signatim, sua ipse (pœnitentes) peccata declarant. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, et iam si occultissima illa sint. & tantum aduersus duo ultima Decalogi præcepta commissa, que nonnunquam animum gravius fauiant, & periculosiora sunt ijs, que in manifesto admittuntur. &c. Verum, cum uniuersa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant; necessarium est, omnium etiam veniam, cum aperta, & verecunda Confessione, a Deo querere. Itaque dum omnia, qua memoria occurunt, peccata a Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia diuina misericordia agnoscenda exponunt: qui vero scimus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt: si enim erubescat ægrotus vulneris medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, qua speciem peccati mutant: quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec in diebus innotescant, &c. Reliquia autem peccata, qua diligenter cogitani non occurunt, in uniuersum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum Prophetâ dicimus Ps. 18. Ab occultis meis munda me Domine.

Ex qua Concilij doctrina intelligi potest, non modò necessitas integratatis in confessione seruandæ, sed etiam quis sit illius modus, seu quænam requirantur, ut confessio integra esse censeatur: quæ hic paulò distinctus, breuiter tamen maioris facilitatis gratia subiungimus.

Ad integratatem igitur confessionis secundum mentem Concilij requiritur primò, ut pœnitens peccata omnia mortalia, vel quæ mortalia esse dubitat, etiam solius cogitationis, quæ post diligentem sui discussionem memoræ occurant, in confessione explicit; adeò ut confessio nulla sit, & denovo iteranda, si vel ynum eiusmodi mortale peccatum in confessione deliberate reticeat. Et de peccatis

quidem mortalibus, quæ à se commissa esse recordatur, euidenter constat ex suprà citatis Concilij verbis: de illis verò peccatis, de quibus pœnitens dubitat utrum mortalia sint, vel utrum sint à se commissa, communis Doctrinæ sententia, & in praxi tenenda, est pœnitentem ad ea sub dubio confitenda obligari. Ita S. Thom. S. Bonaventura, Alensis, Adrian. Syl. Nau. Suar. & alij, quos citat & sequitur Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. parag. 4. Quod si post diligentiam sufficientem iudicio viri prudentis in examine conscientiæ adhibitam, peccata aliqua mortalia memoriæ effugiant, tunc nihilominus virtute Sacramenti simul cum aliis remittuntur, cum onere tamen, & obligatione eadem confitendi, & clauibus subiiciendi, si forte postea memoria occurrant.

Observat autem Pet. de Ledesma tract. de Sacr. Pœn. 16. ex communis Ecclesiæ doctrina & praxi, omnia illa peccata mortalia vni & eidē Sacerdoti esse confitenda, neque sine sacrilegio diuidi, aut dimidiari posse confessionem ita ut quedam peccata vni, reliqua vero alteri Sacerdoti declararentur: cum hæc diuisio, & dimidiatio confessionis integratæ eius repugnet, nec possit unum peccatum mortale sine alio remitti.

Requiritur 2. ut pœnitens numerū peccatorum suorum exprimat: neque enim satis est, ut quis v.g. dicit, se multo tales tale peccatum commississe, nisi quoties commiserit, explicet: quod tamen (ut recte monet Gamach. cap. 20. de Sacr. Pœn. par. 1.) non mathematicè, sed moraliter intelligendum est, seu quantum ab ipso pœnitente fieri potest, unde sufficit, ut pœnitens numerum illum peccatorum exponat, qui post sufficiens examen memoræ occurrit: imo, si præcise non recordetur quoties peccatum aliquod commisit, satis est, ut dicat se circiter toties plus minusve peccatum illud commississe: quod si frequentissime in illo lapsus sit, saltē tempus exprimat, dicatque v. g. se ab anno ferè quotidie, vel pluries in unoquoque die blasphemias protulisse, aut per mensem inimicitias cum aliquo gessisse, cuius quoties recordabatur (quod særissime, & quacunq; data occasione fiebat) toties se illius occidendi,

aut

ua
con
cati
qua
cun
aliis
rem
for
esse
to al
stan
fere
cidij
S
euit
incu
spec
suffi
cran
rum
not:
ipsa
rati
doti
exp
suo
Q
fessi
tan
re-o
dem
se, c
sion
Ita
ees

aut aliquod aliud malum illi inferendi voluntatem renouasse. Ita idem Gamach. sup. Tolot. lib. 3. cap. 7. & alij communiter.

Requiritur 3. ut poenitens circumstantias, quæ specie peccati mutant, in confessione declaret; id est, quæ nouam aliquam deformitatæ specie differentiæ in actu peccati inducunt, seu quæ speciale oppositione habent cum aliquibus aliis præceptis, aut virtutibus: v. g. si quis furatus fuerit rem sacram, seu sacræ vísib⁹ confecratam, ut calicem; si fornicatus fuerit in loco sacro; si hominem occiderit, qui esset sacerdos. in primo enim casu circumstantia rei furto ablata; in secundo circumstantia loci; in tertio circumstantia persona inducit nouam deformitatæ specie differentiæ in ipsam actionem furti, fornicationis, & homicidij; proindeque in confessione declaranda est.

Sufficit autem (quod recte monet Gamach. loco cit.) ad evitandas perplexitates, in quas persona laicæ aliquando incurruunt nescientes, quænam sint illæ circumstantiæ, quæ speciem peccati mutant, aut quomodo explicari debeant; sufficit inquam, ut eiusmodi personæ ad Pœnitentiaz Sacramentum accedentes nihil omnino reticere velint eorum, quæ ab ipsis debent declarari, utque circumstantias notabiliores, quæ per se statim memorie occurruunt, & se ipsas satis evidenter produnt, in confessione explicitent, parati sincerè, ac humiliter respondere ad interrogata sacerdotis, cuius est dignoscere circumstantias illas necessario explicandas, de ijsque pœnitentem interrogare; ut postea suo loco dicetur.

Quæres an pœnitens teneatur etiam declarare in confessione circumstantias illas, quæ speciem peccati non mutant, sed illud notabiliter aggrauant. Duæ sunt super hac re oppositæ inter se Theologorum sententiaz: alij siquidem, quamvis existiment, optimum, & saluberrimum esse, circumstantias illas notabiliter aggrauantes in confessione declarare, negant tamen pœnitentes ad id obligari. Ita Palud. Adrian. Nau. Med. Pesant. Regin. Vafq. & plures alij apud Bonac. disp. quæst. 4. sect. 2. pun. 3. qui

etiam pro illa citat S. Doctorem. Alii è contrà afferunt, circumstantias notabiliter aggrauantes esse in confessione declarandas. Ita Mars. Major, Sot. Can. Suar. & alij, quos refert & sequitur Gamach. cap. 20. de Pœnit. parag. 1, cui sententiæ subscriptit etiam Isamb. disp. 18. a. II. eamque pluribus rationibus propugnat. Quamvis autem priorem sententiam maximè probabilem existimemus, tum propter authoritatem Doctorum qui eam tuentur, tum etiam quia Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. circumstantias tantummodo speciem peccati mutantes, in confessione declarandas esse dicit, nulla facta mentione circumstantiarum illarum, quæ tantummodo notabiliter aggrauant; quod tamen dicere non omisisset, si necessarium esse iudicasset: contrariam nihilominus sententiam adhuc probabiliorem, & in praxi quantum fieri poterit tenendum arbitramur, pœnitentesque circumstantias notabiliter aggrauantes debere in confessione declarare, & à confessarijs, prout spiritus & prudentia suggesterit, de iisdem interrogandos esse ob eam præsertim rationem, quod sine illarum circumstantiarum notitia vix possint confessio dignoscere, quales & quantas satisfactiones, aut restituções iniungere, quæ remedia proponere, aut consilia pœnitentibus suggerere debeant: aliter enim haud dubie gerere debet confessarius cum eo, qui breui, aut qui diurno tempore in peccati alicuius cœno hæsit; aliter cum illo, qui ex graui & inueterato odio, aut qui ex repellente ira, deliberata tamen, malum aliquod intulit, aut optauit; cum haec nihilominus circumstantiæ peccati speciem non mutent, sed tantummodo aggrauent.

SECTIO XV.

An integritas confessionis ita necessaria sit, ut in nullo casu licitum sit, peccatum aliquod mortale in confessione reticere.

D' V.O sunt præcipui casus, in quibus pœnitens licet, & fructuose absolutionem Sacramentalem recipere potest,

potest, quamvis peccata omnia mortalia, quæ à se commissa recordatur, non declarauerit: quod tamen non obstat, quin cessante ratione, ob quam illa reticuit, eadem postea in confessione declarare teneatur.

Primus casus est, quando reperitur impossibilitas quædam moralis ex parte ipsius poenitentis ad declaranda omnia peccata mortalia à se commissa, v.g. quando egrotus inter confitendum vocis vsum repente amittit, nec potest reliqua peccata explicare, vel etiam si nullum peccatum declarare potuerit; tunc enim, dummodo cōtriti animi signa quædam exteriora confessarii in ipso deprehendat, potest, imo debet illum Sacramentaliter absoluere. Ita Med. Syl. Nau. Bellarm. Suar. &c alij apud Bonac. disp. 5. quaest. 5. de Pœnit. pun. 2. Imo, quamvis ante confessarij aduentum non modò vocis, sed etiam rationis ac iudicij vsum amiserit, si tamen antea Sacramentalē absolutionē verbis, aut signis petiuerit, declaraueritque se velle confiteri, idque fide digno testimonio ipsi confessario innotescat; tunc etiam potest, imo debet illum Sacramentaliter absolvere saltem sub conditione. Ita Suar. &c alij plures, apud eundem Bonac. suprà, quibus subscriptis Gamach. cap. 20. parag. 1. & Isamb. disp. 18. art. 10. Et probatur ex Cœcil. Aurasic. 1. can. 12. vbi dicitur quod subito obmutescens, prout statutum est, baptizari, aut Pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterita testimonium verbis aliorum habet, aut praesentis in suo nutu: & ex Conc. Carth. 4. cap. 76. eī, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos in uitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit; dent testimonium qui eum audierint, sive accipiunt Pœnitentiam; & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur Eucharistia ori eius. Item ex S. Leone Papa Epist. 91. ad Thedorum Forojuensem Episcopum, vbi de infirmis loquens,

ficiū consequantur. Accedit etiam praxis totius Ecclesiz, quam discimus ex Rituali Romano tit. de ordine admissandi Sacramentum Eucharistiae, in quo dicitur *infirmum absoluendum esse, si confitendi desiderium vel per se vel per alios ostenderit.*

Quod si moribundus vi morbi de repente ita oppressus fuerit, ut nec confessarium postulauerit, nec vllum confitendi desiderium verbis aut nutibus aliisque similibus signis praesente vel absente confessario ostenderit; tunc sacramentaliter absoluui non poterit; cum nulla sit ibi materia idonea, & sufficiens Sacramenti poenitentia, nulla contrito aut confessio quæ signo aliquo exteriori se prodit; cum tamen sint partes essentiales ipsius Sacramenti, sine quibus forma illius applicari nec licite nec valide potest. Ita Sua. disp. 23. sect. 1. & plurimi alij Theologi quos citat & sequitur Laym. tract. 6. de Poenit. cap. 8. quibus subscribit Isamb. disp. 17. art. 9. Certe Concilia, & Pater non aliter permittunt poenitentia Sacramentum mortuorum obmutesceni aut phrenetico ministrari, nisi Sacdoti constet illum antea Sacramentum ipsum experiri desideriumque suum verbis aut nutibus aliisque signis declarasse.

Secundus casus est, quando ex confessionis integrum sequeretur aliquod graue damnū spirituale, vel corporale alterius, aut ipsiusmet cōfidentis: v.g. quando urgente perillio, aut instantे naufragio plurium militum, aut nauigantium confessio excipienda est: tunc enim, ne dum unius confessio integra excipitur, aliorū quibus confitendi spiculum deerit, salus periclitetur, sufficit ut quisque peccatum aliquod mortale à se commissum fateatur; immo, si tempus ad id nō suppetat, & jam iam naufragia immineat, a prælium ineatur, satis erit tunc, ut omnes nauigantes auxiliis signis aliquibus exterioribus se peccasse generent, &c de peccatis verè dolere demonstrent; quæ quidem signa visu vel auditu à confessario percipientur, sicque a confessario absolvantur. Ita Isamb. disp. 17. art. 8.

Item quando infirmus laborat morbo contagioso, si non

non possit confessarius absque manifesto vita periculo in peccatis illius sigillatim audiēdis diutiū immorari; tunc aliquibus tantum peccatis in confessione auditis, si alia sufficienter dispositus sit, illum sacramentaliter absoluere poterit. Ita Vasq. Coninck, & alij apud Bonac. loco proximè citato. In hoc tamen casu debet confessarius admonere infirmum, confessionem illius eo modo factam esse validam, & sufficientem, &c., quantum fieri poterit, animum pacatum, & tranquillum dimittere.

Simili modo, si quis, v.g. patrem aut matrem confessarij sui occidisset, aut domui eius ignem subiecisset, nec alteri tunc confiteri posset; non teneretur incendium illud aut homicidium ei in cōfessione declarare: quia hoc esset exponere confessarium ipsum peccato vindicta, & odij, forte etiam periculo reuelanda confessionis; & multa hinc mala moraliter sequi possent, cum Sacerdotes sint quoq; homines circumdati infirmitate, & inter illos alij alijs infirmiores: quare tunc posset licite p̄nitens peccatum illud in confessione reticere. Ita Nau. cap. 7. num. 3. Gamach. cap. 20. parag. 1. & alij.

Quæres, an similiter liceat p̄nitenti reticere in confessione peccatum aliquod mortale, aut illius circumstantiam, quod, vel quam declarare nō potest, nisi cum manifestatione cōplicis. Nau. suprā num. 1. & seqq. affirmat, id non modo licitum esse; sed etiam p̄nitentem tunc ad peccati illius aut circumstantiæ reticentiam obligari; illiq; subscrbit Gamach. suprā: quorum sententiam, quamuis sit probalis & tutta; verior tamen, & tutor videatur sententia negans, quæ est S. Doctoris in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 5. ad 5. quem sequuntur Bonau. Alexan. Palud. Major, Almain. & plures alii apud Suar. disp. 34. de P̄nit. sect. 1. cum quibus proinde dicimus, p̄nitentem in casu suprā declarato debere in primis confessariū querere, cui persona, cum qua peccauit, non sit nota, vel, si cōmodè, & absque salutis periculo fieri possit, confessionem in aliud tempus differre; quod si neutrū possit, senetur tunc peccatum suum tale, quale commissum fuit

I 4 declara-

declarare. Id manifeste innuit S. Bernardus opusculo de formula honestæ vitæ versus finem, vbi hoc documentum tradit: *Denullo prorsus, sinistre loquari, quantumcumque si verum vel manifestum, nisi in confessione, & hoc, vbi non potest alter manifestare peccatum tuum.*

Ex qua S. Bernardi, & aliorum, qui suprà citati sunt doctrina colligitur 1. quod obligatio integrè confidendi à Christo Domino cuique pœnitenti imposta, est ratio sufficientis ad peccatum alterius sub sigillo huius Sacramenti confessario manifestandum; ac proinde quod illa manifestatio sic facta charitati proximi non aduersetur; sicut eidem charitati minimè repugnat, si extra confessionem peccatum alterius occultum ex aliqua iusta & rationabili causa manifestetur.

Colligitur 2. extra hunc easum necessitatis nullatenus licere alterius peccatum in confessione declarare; id est quando confessarius præuidet, pœnitentem sine ullâ causa rationabili velle nominare personas peccati sui complices, vel à quibus ad peccandum inductus est, debet prohibere, ipsumque admonere ne detractionis peccatum incurrat, ut recte obseruat Nau, suprà num. 2.

S E C T I O XVI.

Quis fit legitimus Sacramenti Pœnitentia minister.

C E R. T V M est solum Sacerdotem esse legitimū sacramenti pœnitentia ministrum: solis siquidem Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus dictum est Christo Domino S. Ioan. 20. Quorum remiserit peccata, remittuntur eis, vt vñanimiter verba illa Christi Domini intellexerunt SS. Patres, ac nominatum S. Ambr. lib. 1. deponit. cap. 2. S. Aug. lib. 2. cont. Epist. Parmeniani cap. 12. & S. Leo Epist. 91. ad Theodorum: eadem quoque veritas quam fide credenda definita est in Conc. Constantiens, in Bulla Martini 5. in Concil. Florent. in dect. Eug. & in Conc. Trid. sess. 14. cap. 6. & can. 10.

Quod

Quod quamvis verum sit, non tamen quilibet Sacerdos quoslibet pœnirentes validè absoluere potest; sed præter potestatem illam, quam ordinatione accipit, requiritur in eo præterea potestas iurisdictionis; id est, quod, quamvis Sacerdos vi ordinationis suæ accipiat immedia-
tè à Christo Domino potestatem remittendi peccata, non tam accipit materiam, cui potestatem illam applicet, nec habet vi ordinationis suæ illos subditos, in quos iudiciale illam potestatem validè exerceat. Hoc patet ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. vbi expressè dicit nullius momenti Absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Idem antea fuerat quoque declaratum in Conc. Florent. in dec. Eug. in quo dicitur, *Ministrum Sacramenti pœnitentie esse Sacerdotem habentem autoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione.*

Porro in Sacerdotibus, qui parochiale beneficium non obtinent, præter iurisdictionem, & potestatem quæ ipsis demandari potest, requiritur quoq; approbatio Episcopi; id est, testimonium iuridicum de illorum capacitate, & sufficientia ad excipiendas fidelium confessiones, eoque sacramentaliter absoluendos. Ita speciatim constitutum habetur in Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. de reform. vbi De-
cernit sancta Synodus, nullum etiam Regularem posse confessio-
nes secularium, etiam Sacerdotum, audire; nec ad id idoneum
reputari; nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per
examen, si illu videbitur esse necessarium, aut alias idoneus in-
dicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obrineat. Vnde se-
quitur Sacerdotem illum, qui neque parochiale benefi-
cium obtinet, neque ab Episcopo approbarus est, idoneū
non esse ad Sacramentum pœnitentiæ ministrandum;
ac proinde neque licet, neque validè absolutionem sa-
cramentalē conferre posse, ut fusius probat Isamb. disp.
21. de Pœnit. art. 2. vbi etiam refert ex observationibus
Ioannis Galmarri ad citatum cap. 15. sess. 23. congregatio-
nem Cardinalium declaratio, Absolutionem à Sacerdote da-
tam vigore facultatis generaliter à summo Pontifice, vel specia-
liter

liter à parocho concessa, si ab Episcopis Sacerdos examinatus
& approbatus non fuerit, censeri nullam, etiam quoadeo, quan-
tali Sacerdoti bona fide confessi sunt.

Ex hoc autem concilii decreto reditè infertur Sacerdote
quoscunq; sacerdotes aut regulares, quamvis doctissimi
& in Theologia versatissimos, imò & laurea doctoratu
insignitos, si parochiale beneficium non obtinent, indige-
re Episcopi approbatione, ut validè confessiones exciper-
& poenitentes absoluere possint; & è contrà Superiorum
Religiosorum posse dare suis licentiam eligendi sibi in
confessarij aliquem è Sacerdotibus per Episcopum non
approbatum: quia Concilium approbationē illam ad con-
fessiones tantum sacerdotalium exigit. Ita Isamb. sup. art. 2.
qui etiam artic. seqq. quædam obseruat scitu dignissima
& ad praxim maxime necessaria, quæ hic non omittendu-
diximus.

Primum est, iuxta probabiliorem & magis in praxi
sam Doctorum sententiam, ab illo Episcopo accipiendam
esse approbationem, in cuius Diocesis Sacerdos poenite-
tiæ Sacramentum est administraturus. Ratio est: quia Sa-
cerdos approbationem ab eo Episcopo accipere debet
qui ab illo Sacramenti, quod administrait, ratione
exigere potest, & cuius præsertim interest, ut debitè, &
eo, quo decet modo, administretur.

Secundum est, approbationem illam posse pro arbitrio
Episcopi esse, vel vniuersalem & illimitatā, vel specialem
& determinatam ad tempus aliquod certum; vel ad cetera
quædam loca; v.g. posse Episcopum Sacerdotem aliquem
approbare ad confessiones audiendas tantummodo per
annum, ita ut anno illo elapsō nec licetè, nec validè (nisi
nova approbatione obtenta) huius Sacramenti adminis-
trationi incumbere possit; quod in multis Diocesibus,
ac etiam Romæ in vsu esse competitur, ad segnitiem quo-
zundam confessariorum excutiendam, eorumque seduli-
atem in conseruanda, & excolenda Scientia ipsi necessaria
excitandā. Similiter posse Episcopum approbare Sa-
cerdotē ea conditione, ut in certo tantum loco, v.g. in aliqua
parochia

parochia rurali confessiones excipere possit; idque nō sine ratione, cūm non raro contingat Sacerdotem aliquem idoneum ab Episcopo iudicari, qui in pagis pœnitentiam administret; non verō in urbibus, in quibus vt plurimū reperiuntur personæ varijs & difficilibus negotijs implicatae, pro quibus in hoc Sacramento dirigendis doctrina vberior & maior ingenij vis requiritur.

Tertium est, approbationem illam ab Episcopo concessam posse ab eodem reuocari; e. g. si confessarius ex negligētia euadat imperitior, aut fiat moribus deterior; ita vt expeditat pro bono Ecclesiæ illum à tali officio amouere. Imò existimat idem Isamb. posse Episcopum sine villa causa approbationē, quamuis docto & pio viro cōcessam, prout libuerit, reuocare; quamuis enim id contra rationē faciendo peccet, eius tamen reuocatio vim suam & robur obtinet; ita vt Sacerdos sic reuocatus nec licite nec valide possit pœnitentia Sacramentum ministrare.

Quartum est, quod. quamvis ex suprà relato Concilii decreto, approbatio requiratur ad audieandas confessiones sacerdotalium, etiam Sacerdotum, nihilominus in plerisque Galliæ locis solere Sacerdotes etiam minimè approbatos aliorum Sacerdotum confessiones excipere: quod quidem valide ac licite ab ipsis fieri docet & probat Isamb. suprà, non vi alicuius consuetudinis, cui expressè derogat Concilium, sed ex tacito consensu Episcoporum, qui, cum prohibeant, nouerint Sacerdotes inuicem sibi hoc Sacramentum nulla obtenta approbatione ministrare, nec tamen id consentantur tacite illos quoad hoc approbare.

Quintum est, quemcunque Sacerdotem, quamvis nec approbatus sit, nec villam obtineat iurisdictionem, imò etiam excommunicatus, suspensus, degradatus, aut hereticus sit, posse tamen quemlibet pœnitentē à quibusuis peccatis & censuris in articulo mortis absoluere; quod expressè declarauit Conc. Trid. Sess. 14. cap. 7. Per articulum vero mortis, etiam illius probabile periculum communiter Theologi intelligunt, quale est eorum, qui prælium, aut pericolosam navigationem proximè sunt instituti,

inituri, ut videre est apud Suar. tom. 3. disp. 69. sect. 3. & tom. 4. disp. 26. fest. 4. & 5. & disp. 30. sect. 3. & patet ei cap. Eos, de sent. excommunicatis. Hac est autem in tali casu differentia obseruanda, quod Sacerdos ille tunc à quibusuis peccatis etiam reseruatis directe absoluat; à censuris vero non nisi sub ea conditione, ut elapsio mortis periculo penitentis se coram superiore sistat, id quod sibi ab illo iniungetur præstiturus, ut citato cap. declaratur.

Potest etiam Sacerdos non approbatus à peccatis mortalibus aliás confessis, & remissis, & à quibusuis venialibus, quemlibet sacramentaliter absoluere; dummodo non sit excommunicatus, aut alio impedimento canonico notoriè obstrictus, ut docent Viuald. Pefant. Sun. Henrig. Regin. & alij apud Bonac. disp. 5. quæst. 7. de Sua. Pœnit. pun. 1. siue id possit ex vi ordinationis suæ, siue consuetudine, vel tacita Ecclesiæ concessione, siue ex eo, quod pœnitens quoad ea peccata se ei subiicit, quæ clavis Ecclesiæ non tenetur subiicere: quæ apud citatos doctores fusiū explicantur.

Addimus è Tol. lib. 3. cap. 13. posse quoque Episcopum vel curatum, etiam in aliena Diœcesi vel parochia, suscitorum subditos confitentes, audire & absoluere; quod tam sine scandalo, aut aliorum offensione fieri debet.

SECTIO XVII.

De casuum reseruatione.

CERTVM est, & in Conc. Trid. Sess. 4. cap. 7. presul definitem; Pontifices Maximi pro supra potestati in universa Ecclesia tradita, causas aliquas criminum graviores suo peculiari iudicio reseruare posuisse. Neque dubandum est, quando omnia, que à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuncta Diœcesi, modificationem tamen, & non in destructionem, liceat, preilluc subditos traditæ supra reliquos inferiores Sacerdotes autorizare, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa.

annexa est. Hanc autem deliborum reservationem, consonum est divina authoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Ex qua Concilii definitinone sequitur. Sacerdotes inferiores etiam approbatos, nec licite, nec validè posse à casibus illis reservatis sine speciali facultate absolvere, praterquam in articulo mortis, ut prædictum est.

Quæres, quinam casus summo Pontifici, quinam item Episcopis sint reservati. Resp. primò, nec venialia peccata, nec mortalia pure interna, sed sola peccata mortalia ex-
tero opere consummata reservari solere, ut docent Ma-
jor, Med. Henr. Suar. & plures alii apud Laym. Tract. 6.
de Sacr. Pœnit. cap. 12.

Resp. 2. non convenire inter Doctores quinam casus Episcopis ex jure sint reservati: quidam enim existimant nullos casus eis esse jure reservatos: alii quodcumque pec-
atum enorme, publicum, scandalosum, ob quod olim publica pœnitentia imposta fuisset, censent Episcopis reservatum esse, ut adulterium notorium, homicidium. alii aliter sentiunt. Tertium in redubia est, ut quilibet confessarius attendat consuetudinem, & statuta Synoda-
lia, & Episcopalia, ac reservationes speciales Diœcesis illius, in qua versatur, & administranda pœnitentia incum-
bit, ilisque in praxi se conformet, ut recte monet Laym.
suprà.

Quod verò spectat ad summum Pontificem, Nav. cap. 27. num. 261. Suar. disp. 29. de pœnit. sect. 2. Tol. lib. 3. cap. 14. & communiter alii docent, nullum ab illo peccatum reservari consueisse, nisi ratione excommunicationis, seu censura adjuncta ita ut si Papa ejusve Pœnitentiarius à censura illa absolvat, quilibet confessarius postea possit in conscientia foro absolvere: imo (ut observat Henr. & alii, apud eundem Laym. suprà) si quis committat pec-
atum aliquod Papæ reservatum, sed ex ignorantia invincibilis escat, censuram tali peccato esse annexam; sicut ignorantia illa juris eum ab excommunicatione incur-
renda excusat, ut infra suo loco dicetur; sic etiam facit,
ut e-

ut eius peccatum minimè reservatum censeatur.

Quod si rursus quæras, quinam sint casus illi ob annes
am censuram summo Pontifici reservati? Resp. plurimi
& varios esse, qui in toto jure Canonico passim legi pol-
sunt, & à Toletu fùlè explicantur lib. I. cap. 19. & seq.
Rituali Parisiensi adnotantur præfictim sequentes, qui ibidem dicitur/frequentius in his regionibus possunt a-
cidere.

1. Exustio Templorum, nec non & Domorum propheta-
narum procurata; dum incendiarius est publice denun-
ciatus: quod etiam de effractione, & spoliatione ædium
sacrarum similiter intelligi debet.

2. Simonia realis in ordinibus & beneficiis, & confi-
dentia; dummodo sit publica.

3. Occisio, seu mutilatio membrorum, & quæcumque
atrocior percussio Religiosi, vel Clerici in sacris con-
tuti.

4. Percussio Episcopi, seu alterius Prælati.

5. Delatio armorum ad partes infidelium.

6. Falsificatio Bullarum, seu Litterarum summi Pon-
tificis.

7. Invasio, degradatio, occupatio, aut devastatio tem-
rum Romanæ Ecclesiæ.

8. Violatio interdicti ab eadem sancta Sede impositi.

Quibus additur crimen heresis; à quo tamen inple-
tisque Galliarum, & aliarum Provinciarum locis solent
Episcopi, sive ex consuetudine immemorabili, sive extra-
cita vel expressa licentia summi Pontificis absolvere.

Observat autem Laym. I. 1. Tr. 5. part. 2. de excom. c. 6. refe-
rationem illam à summis Pontificibus factam, non adeo
strictam esse, quin ob plures causas relaxetur, & ad Episco-
palem jurisdictionem devolvatur: quæ causæ in jure Ca-
nonico exprimuntur, ut videre est in cap. *De cetero*, & cap.
Ea noscitur de sent. excomm. Prima causa, est ætatis infi-
mitas; si nimis impuberis in casum aliquem Papæ re-
servatum incident; ii etiam post pubertatem ab Episcopo
absolvi possunt, ut habetur, cap. *Pueris*, de sent. excomm.

Secun-

Secunda, est sexus infirmitas: mulieres enim in excommunicationem Papalem lapsa ab Episcopo absolvit posse sunt, ut habetur cap. *Mulieres*, & cap. *Quamvis*, eod. titul. Tertiadenique causa, est, quodvis legitimum impedimentum Sedem Apostolicam adeundi: qua ratione excusat pauperes, ienes, valetudinarii. Item ii, qui sui juris non sunt, aut qui ob curam administrandi familiam, gerendi officium publicum; vel ob periculum vita, infamiae, scandali, aut aliam similem causam impediuntur, ne Romam ad absolutionem recipiendam proficiuntur: possint, ut toto illo titulo variis capitibus explicantur: unde concludit, quod juxta regulam communiter receptam, *casus Papalis*, superveniente impedimento adeundi *Papam*, sit *Episcopalibus*.

SECTIO XVIII.

Quænam conditiones requirantur in confessario, ut debite ministerio suo fungatur.

EX iis, quæ præc. sectionib. dicta sunt, constat tres praecipuas conditiones in Sacramenti hujus ministro requiri ad hoc, ut validè illud administrare possit; nemirum ut sit Sacerdos, ut sit ab Episcopo approbatus, utque jurisdictionem ordinariam, vel delegatam nulla reservatione, censura, aut quavis alia ratione impeditam in foro interiori habeat. Ut autem non modo validè, sed etiam licet, ac debite suo fungatur officio, tres adhuc conditiones ipsi necessaria sunt; probitas scilicet, doctrina, & prudentia. De duabus primis hac seet. breviter aliquid dicemus; tertiam verò in proximè seq. explicabimus.

Atque in primis quod spectat ad probitatem, certum est, sancta non nisi sancte esse tractanda; nec Sacramenta in statu peccati mortalitatis administrari posse, quin novum mortale peccatum incurritur, ut supra cap. 1. à nobis dictum

Etum est & habetur cap. Illud, dist. 95. & cap. Per Iсаianу 1, quæst. 1 proindeque confessario ad Pœnitentiæ Tribunum accedenti attendendum esse, num alicujus lethalis nos sibi sit conscius ; & si forte ita esse deprehendat, vel dubitet, maculam illam humili confessione, vel, si commod non possit, urgeatque aliqua necessitas, saltem vera & perfecta contritione debet eluere : imo, quamvis nihil si conscius sit, non ideo tamen se justificatum credet, & consultissimum illi semper erit, huic divina functioni quem cordis contriti, & humiliati affectum præmittent, nec, nisi suppliciter invocato nomine, in illo sacro Tribunali sedere.

Quod spectat ad doctrinam ; cùm in hoc Sacramentum confessarius judicis ac medici personam sustineat; censu est, ut duplice illo officio debite perfungatur, scientiam aliquam in eo requiri, proindeque Sacerdotem illumgaviter peccare, qui huic ministerio sine sufficienti doctrina se ingerit, quantumvis alias fuerit ab Episcopo approbus, ut ex communī Theologorum consensu docet Summa disp. 28. sect. 2.

Vt igitur confessarius suo muneri debite satisfacere possit, debet probè tenere saltem ea quæ sequuntur: mirum quæ sit materia necessaria, aut sufficiens, a quæ forma hujus Sacramenti; quæ illius partes essentiales, & integrantes; qualis contritio requiratur in penteante ad fructum hujus Sacramenti percipiendum; quæ sint conditiones in confessione servanda; quæ peccata saltem ex genere suo sint mortalia, aut venialia; quæ cumstantia peccati speciem mutent, aut notabiliter gravent; quæ peccata secum afferant aliquam restituendam obligationem, aut censuram aliquam annexam habeant; quæ quidem omnia, & alia similia tam ex ante dicta quam ex postea dicendas in hac posteriori hujus operi parte cuiusvis perspecta esse poterunt. Item, quæ peccata summo Pontifici, aut Episcopo sint reservata; quæ quibus discere poterit ex Rituali sive Romano sive cuiusque Diocesis proprio. In casibus vero difficultioribus circa censuram oblig

obligationem restitutionis, &c. debet saltem scire dubitare, ut absolutionem differat quoad usque doctiores consenserit. Monet autem rebus Bonae. disp. 5. quast. 7. de pœn. pun. 4. specialem notitiam irregularitatum, & aliarum obligationum, quæ Clericos, & Beneficiatos spectant, requiri in eo confessario, qui ipsorum Clericorum, & Beneficiatorum confessionibus excipiendis incumbit.

Quæret, aliquis an confessarius teneatur auditio quolibet peccato apud se determinare, an sit veniale vel mortale? Resp. non teneri, sed satis esse, ut intelligat, peccatum esse commissum, quod ex genere suo est mortale, vel veniale, quamvis in particulari dijudicare non possit certò, an sit mortale vel veniale. Ita Suar. Nav. & alii apud Bonac. suprà: quando tamen confessarius dubitat, an poenitens peccaverit mortaliter, debet illum de peccato in futurum cavendo monere, & ad id firmiter proponendum inducere, aptaque remedia ipsi suggerere: quia in ejusmodi dubiis tutior pars est eligenda.

SECTIO XIX.

Quæ sit prudentia in confessario requisita.

CERTVM est ipsamet experientia teste, confessarium præ cæteris virtutibus prudentia præstissim indigere, ad omnes ministerii sui partes debite ac fructuosè obeundas: ita ut quantavis doctrina, & pietate prædictus sit, si tamen hæc virtus in eo desideretur, in gravissimos & perniciofissimos defectus aliquando incidere possit: quod libro integro super hac materia edito fusè demonstravit Val. Regin.

Hæc autem prudentia primùm requiritur in interrogando poenitente, quoties confessarius videt cum exigorantia, aut oblivione, aut inconsideratione, aut pudore, aut alia quavis de causa aliquid culpabiliter omittere, quod ad integratatem confessionis requiritur: quamvis enim

enim per se loquendo confessarii officium non sit interrogare, sed audire confidentem; quandotamen potens in confessione deficit, tenetur ipsum iuuare confessorius; ne, si absolutionem conferat indisposito, simul cum ipso sacrilegij reatum incurrat. Ita Nau. cap 5. num: Regin. cap 2. Vnde etiam cap. Qui vult confiteri, dicitur. dist. 6. dicitur quod Diligens inquisitor sapienter roget a peccatore, quod forsitan ignorat, vel verecundia vel custare.

Interrogatio vero illa debet esse prudens; ita ut a nitente exquirat ea, quae habita ratione status, conditio, aetatis, &c. probabiliter coniicit eum commisisse, que ratione se in illis interrogationibus gerat, ut ne vano aliquo respectu, aut timore aliquid necessarium omittat, neque etiam inquirendo, poenitentem docere peccata, quae nescit, & quae nescire illi maximè expediri quod in juniorum confessionibus præsertim debet audeare. Legi potest Regin. toto cap. 3. libri suprà citati de prudentia confessoris.

Requiritur etiam confessarii prudentia in juvando, nitente ad hoc, ut vera & sufficientem de peccatis missis contritionem concipiat, firmumque propositum de iisdem in futurum evitandis; & in expendendo poenitentis proposito, an ex vera cordis conversione cedat.

Item in erudiendo poenitente, quem mysteriorum dei, & aliarum rerum ad salutem necessiarum ignorare esse deprehendet; eoque in eliciendis fidei actibus vando.

Eadem prudentia confessarii similiter requiritur tranquillando poenitentis animo, si forte scrupulis agitum esse perspiciat; eoque per spem, & confidentiam Deum erigendo, si timore nimio, aut aliqua desperatione tentatione depresso esse cognoscat: vel è contra.

Necessaria est quoque eadem prudentia, in remediis consiliisque aptis, & convenientibus ipsi poenitenti suggerendis, ut peccata devitare, vitamque nomine Christi vera modis.

no dignam ducere queat; nec non in salutaribus pœnitentias, & satisfactionibus pro qualitate delictorum in-jungendis, & etiam restitutionibus tum honoris, & famæ, tum honorū aliorū, si casus aliquis id exigat, præcipiendis. Item in expendēdis dispositionibus ipsius pœnitentis, num ad absolutionem recipiendam sufficienes sint; num etiam expediatur diebus aliquot differre, aut omnino illi denegare.

Circa has autem dispositiones expendendas, non levis aliquando difficultas occurrit; quomodo se gerere debeat confessarius erga eos, qui sacerdos in eadem peccata relinquentur. Atque in primis certum est, denegandam esse ab solutionem iis, qui statum peccati mortalis relinquere nolunt; quales sunt, qui nolunt inimicis reconciliari, restituere alienum, cum possint, &c. Similiter etiam iis, qui nolunt occasions proximas peccandi relinquere, cū possint, & debeat. tales siquidem non censentur veram contritionem de peccatis commissis, aut verum propositum de iisdem in futurum non committendis habere.

Quod vero spectat ad eos, qui ex mera fragilitate in eadem peccata largi labuntur, certum est, etiam præcisè loquendo, solutionem iis dari posse tories, quoties in ipsa peccata relinquentur, dummodo cum vera de illis contritione, & firme non amplius peccandi proposito ad pœnitentiam accedant, declaratur enim in Conc. Trid. Sess. 14. cap. 2. Pœnitentes per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad pœnitentia Tribunal confugerint, possunt liberari; Vnde S. Hier. Epist. 46. ad Rusticum, Non semel, inquit, septies, sed septuagies septies delinquenti, si converterit ad pœnitentiam, peccata condonantur: & Nav. in Manuali c. 3. loquens de personis illis, quæ sunt in proxima peccati occasione, quam tamen ob aliquam causam rationabilem relinquere non possunt (quam quidem causam, utrum talis re vera sit, serio extendere debet confessarius) dicit personas illas posse, si reciderint, absolviri, non tantum semel, bis, vel septies, sed etiā septuagies septies; dummodo veram in illis contritionem, & firmū non amplius peccandi pro-

propositum confessarius deprehendat: quia (ut ibi patiens observat) frequens peccati recidiva non est semper parcat mentum necessarium, quo judicari possit poenitentiam bonum seu contritionem non esse veram; sed est tantummodo divinæ num maximæ fragilitatis & inconstantiae: neque ad piar. & pienda in absolutionem requiritur; ut poenitens non quippe plius in futurum peccet, sed ut amplius peccare vina al. lit.

Quamvis autem hæc ita se habeant, nihilominus confessarius prudenter attendere, non tantum, quid solutè loquendo possit, sed potius quid ipsi poenitentia magis conveniens & aptum: multa enim licent, quando non expedient. Debet igitur coram Deo atque omnibus considerare, num frequens usus confessionis talibus sonis utiliter suaderi possit, ut earum fragilitati constetur, & voluntatis infirmitas, ac ægritudo, crebra hujus cramenti susceptione quasi remedio sæpius iteratur; num è contraria frequentis confessionis usus illius vobis sit, v.g. si inde sumant occasionem peccandi libenter potius ex consuetudine, quam ex vero contritione, aut emendationis proposito ad poenitentiam accedant: pro ratione enim dispositionum illarum poenitentes ipsos utiliter interdum poterit privare officio absolutionis, vel illud in aliquot dies differre, fessari terim pia, & religiosa quædam opera, & poenitentia post meritorum exercitia ipsis injungere: quæ omnia potius ex interiori ritus sancti illustratione, & diuturna in administracione hujus Sacramenti experientia; quam ex certis regulis, & aut preceptis dignosci possunt.

Denique hæc prudentia confessarii præsertim requiriatur in sigillo seu secreto confessionis inviolabilitatem. Hæc do, de quo seest. seq. agetur.

Huic prudentia jungere meritò possumus charitatem pro seu misericordiam, quæ in confessario maxime desideratur, ut quoslibet poenitentes ad se venientes affectu paternorum recipiat, illorum ignorantiam, tarditatem, perveritatem, pervicaciam, & alias similes imperfectiones entia pati.

t ibi patienter modò, sed etiam amanter sustineat, nulli labori
per an parcat, nullam molestiam refugiat, ut illorum spirituale
item bonum quovis modo procuret, ac novum semper Zelum
nodo divinæ gloria salutisque animarum in corde suo conci-
e ad pia & foveat, diemque illum fortunatum arbitratur, in
e non quopeccatoris alicujus conversioni, ac sanctificationi di-
care vina aspirante gratia cooperatus fuerit, memor illius sum-
mæ charitatis, qua Christus optimus pastor peccatores, &
m peccatrices qua sivit, vocavit, allexit, & ad se venientes
quid misericordia sibi exceptit, fovit, amplexus est; hancque
intendit divinam vocem ineffabilis prorsus benignitatis suæ te-
stem in sacris Evangelii reliquit S. Matth. ii. *Venite ad me*
, qui *omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego resiciam vos. Et dis-
site à me, quia misericordia sum, & humilis corde.*

SECTIO XX.

*Quæ sit obligatio sigilli seu secreti in confessione
servandi.*

D ICENDVM 1. hujus sigilli, seu secreti obligatio-
nem esse strictissimam, adeò ut nunquam liceat con-
fessario peccatum aliquod in confessione auditum etiam
post mortem ipsius poenitentis ullo modo revelare: quod
etiam certum est, ut S. Doctor in 4. dist. 21. q. 3. a. I. q. 1. ad 1.
istrans sententiam contrariam erroneam appelleat; & cap. Sacer-
dos, dist. 6. de Pœnit. & etiam cap. *Omnis utriusque de poe-*
nit. & remiss. depositionis poena, & detruſionis in ar-
m reſtuta monasterium decernitur in hujus sigilli violato-
terſem.

Hæc autem tam stricta sigilli servandi obligatio / ut fu-
haritatem probat Isamb. disp. 23. art. 1.) oritur tum ex iure natura-
lē defida, quo tenemur sub secreto nobis commissa celata: tum
ex p. x virtute justitiae, quæ vetat proximi famam laedere: tum
ex p. x virtute religionis, quæ reverentiam sacramento Pœni-
tentes debitam servare jubet; tum maxime ex ipso jure
pati

diuino positivo : quia vt regre argumentatur Gamach. uibus
 22. de Poenit. eo ipso, quo Christus Dominus poenitentes peccato
 obligauit ad integrum omnium peccatorum suorum con-
 fessionem Sacerdoti faciendam, censetur etiam ipsum si-
 cerdotem obligasse ad secretum inuiolabiliter seruandi
 alias confessio maximè odiosa fieret, nullaque ex ea con-
 retur pax, & conscientia serenitas / quæ tamen sunt prae-
 rare, n
 pui Penitentia fructus, vñ à Conc. Trid. sess. 14. c. 3. di-
 syl. &
 est) sed potius inquietudo mentis in ipso poenitente, a
 Eſt
 mor cotinus, ne confessarius ad declaranda peccata, quæ
 Latera
 per eius confessionem nouit, ratione aliqua inducatur, in aut sig-
 fi confessarius licet posset peccata aliqua sibi confessio
 uelare, non teneretur poenitens ea ipsi in confessione modò
 clarare: cum ex institutione Christi Domini (vt supra cun-
 dum est) nonnisi ad confessionem secretam obligemus aliqua
 quæ tamen secreta non foret, si Sacerdoti peccata per derat
 cognita euulgare liceret. Vnde patet tantum abesse, ut vel illa
 obligatio sigilli, in quounque casu seruandi, bono delicti
 blico obster, quin potius maxime ad illud conferatur: debet
 ponamus enim perditum aliquem hominem molitus extra
 ditionem, aut simile quidam facinus in reipublica eius p-
 niciem; si credit confessarium teneri, vel posse licet tensio
 catum illud suum reuelare, nunquam hoc in illi com- aliqui
 sione declarabit; neque enim ad id obligabitur; & si debeat
 peruersa voluntate perseuerabit: vbi è contraria, si debeat
 confessio sigillo inuiolabiliter seruando securus existet pri-
 pondus conscientia sua in eius sinum libenter exonerat Ga-
 ret, p[ro]pterea illius monitis, ac consilijs ab impiis illo tempore
 deterri possit. acquit

Dicendum 2. hanc sigilli seruandi obligationem sedum a
 ex quauis confessione Sacramentali, licet abolutio, sur fra-
 ex defectu potestatis in confessario, aut dispositionis non
 poenitente, siue ex alia quacunque causa non conferatius;
 dummodo poenitens eo animo faciat confessionem illatione
 vt peccata sua Ecclesia clauibus subijciat. Ita S. Thom. tertier
 4. dist. 21. q. 3. a. 1. cap. 22. cui subscriunt S. Bonav. Ric. Dice
 Gabr. Sot. & alii; quos refert, & sequitur Gamach. sup[er] sing.
 Si vero confessio non fiat animo subijciendi peccata cl-
 ubi

nach. uibus Ecclesiæ, sed v.g. alliciendi confessarium ad aliquod
itenes peccatum, aut ei illudendi, ex tali confessione nulla oritur
im co sigilli seruandi obligatio, vt docet Adrian. Alens. Viuald.
sum si Syl. & alij, apud eundem Gamach: qui tamen recte mo-
ruandi met, sacerdotem in eo casu non debere leuiter, & sine gra-
x ea o ui causa, ea, quæ per eiusmodi confessionem nouit, decla-
at piz rare, ne inde scandalū oriatur, sed adhibito prudētis alicu-
3 dīb ius viri consilio id facere, quod magis expedire videbitur.
ate, ac Est autem obseruandum in citato decreto Concilii
ata, qu Lateran. dici, *Confessarium omnino cauere debere, ne verbo,*
tur, la *aut signo, aut alio quouis modo prodat peccatorem; quæ verba*
affessa *diligenter à quolibet confessario perpendenda sunt, non*
ione modò, *ne ex verbis suis licet generatim dictis, aut quibus-*
supradic *cunque signis, vel nutibus; sed etiam, ne ex poenitentia*
ligem alqua, *& satisfactione pro peccatis occultis minùs consi-*
perederatē imposita, alij coniicere possint, poenitentem hoc,
ce, vbi vel illud peccati speciatim, aut generatim graue aliquod
non delictum perpestasse. Imò tanto huic confessionis sigillorat: debetur reuerentia, vt ne quidem cum ipso poenitente
olim extra confessionem loquili ceat, de peccatis, aut negotiis
licet eius per solam confessionem cognitis; nisi ipsem et poenitentia
cittatis tens de illo confessarium interroget. Quòd si confessarius
i coliquid in confessione omisit, quod poenitenti indicare
& debeat, v.g. restitutionem aliquam faciendam, id supplere
i de deber, non ex abrupto, sed prudenter, ac priuatim, & peti-
exista prius ab ipso poenitente venia: qua omnia fusè expli-
exonemat Gamach. suprà, vbi insuper addit, nec ipsum Sacerdo-
illo item posse vti notitia, per confessionem Sacramentalem
acquisita ad suam, aut aliorum directionem, vel ad arcen-
em sedum aliquod malum; si ex isto vslu, & applicatione sequa-
tio, ut fractio sigilli, aut probabile fractio periculum: si ta-
tionis non nihil tale impendeat, & prudenter se gerat confessio-
niferatus; ita vt omnem remoueat temerati Sacramenti uspi-
m illationem, potest tunc eamdem notitiam ad pios vslus con-
hom. tertere, præsertimque ad malum aliquod impediendum.
au. Ric Dicendū 3, sub sigillū confessionis cadere, primò omnia,
h. suprī singula peccata mortalia, siue poenitentis, siue cōplicis,
cata cl tam
ubi

nam in particulari quam in generali; omnia etiam peccata venialia in particulari, eorumque circumstantias, quae non nisi per confessionem cognoscuntur: item ea omnia quae licet peccata non sint, talem nihilominus cum peccatis in confessione declaratis, connexionem habent, ut illis cognitionem, aut suspicionem ingenerare possint. Ita ex S. Thomae, & aliorum Theologorum communione Isamb. disp. 23. art. 4. ubi adjungit, etiam defectus, sive naturales, sive acquisitos ipsius penitentis, quae non aliter quam per confessionem innotescunt, sub illius sigillum cadere; alias odiosa redderetur confessio, & penitenti probroso, si defectus ejusmodi per illam cognitionem manifestare liceret: opera vero bona, & virtutes ipsius penitentis sub illius sigillum propriæ non cadunt, quamvis aliunde confessarius juxta intentionem penitentis secretum ipsi servare teneatur.

Dicendum 4. non modo confessarium, sed etiam inter pretem, si forte penitens aliquem ad explicanda peccata adhibuerit; alios denique omnes, qui quocunque modo licito vel illicito, sive data opera, sive calvo fortuito peccata illa cognoverunt, quæ persolam confessionem sacramentalem innotuerunt, pari obligatione sigilli servare teneri. Ita docet S. Thom. Palud. Sot. Med. Sylv. Nam alii apud Laym. Ratio est; quia secundum regulam juniores ad quemcunque perveniat, cum onere suo transit, habetur cap. Pastoralu, de decimis: ac proinde ad quemcunque peccatorum alienorum notitia per solam confessionem perveniat, ad illos etiam servandi sigilli eadē obligatio transibit.

De consensu tamen penitentis potest confessarius aliqua causa rationabili, & propter ipsius penitentis majorē utilitatem, peccatum illius in confessione auditum alteri declarare, ut docet S. Thom. in 4. dist. 21. q. 2. & cum eo communiter Theologi, ut videre est apud Isamb. disp. 23. art. 6. qui tamen art. seq. recte admoneat consensum illum penitentis debere esse plenè voluntarium, liberum, formale, & expressum; nec sufficere tenuit.

citum seu virtualem, aut interpretativum.

Quare, an etiam pœnitens ad sigillum teneatur respectu eorum, quæ confessarius in hujus Sacramenti administratione ipsi vel dixit, vel injunxit. Communis Theologorum responsio est negans ut docet, Major Sotus, & alii apud Suar. disp. 33. sect. 4. canones siquidem sigilli obligationem præcipientes nullam pœnitentis faciunt mentionem. Quamvis autem sigillo Sacramentali non obligetur, lege tamen naturali tenetur ad secretum servandum, quando ex illius revelatione aliquod damnum in ipsum confessarium derivaretur; aut, quamvis nullum inde ipsi immineret damnum, aliquid tamen contra ejus voluntati in illius secreti manifestatione, sine ulla rationabili causa fieret. Quod si confessarius eo impietas delabetur, ut in ipso Pœnitentia tribunali pœnitentem ad peccatum aliquod sollicitaret, tunc posset pœnitens illum ad superiores deferre; immo aliquando teneretur: si nimirum ex silentio suo plurium aliorum ruinam sequi videret, quos ipse confessarius ad peccandum induceret.

SECTIO XXI.

In quibus casibus confessio nulla sit, & ideo iteranda.

EX ante dictis facilè colligi potest, quænam ad confessionis Sacramentalis & subsequentis absolutionis validitatem necessariò requirantur, tam ex parte pœnitentis, quæm ipsius confessarii; quorum si vel unum desit, confessio illa, & absolutio irrita sit, atque adeò iteranda. Quæ quidem majoris facilitatis gratia breviter hic subiiciemus.

Atque in primis ex parte pœnitentis quinque præsertim requiruntur. Primum est, ut diligentiam rationabilem, & sufficientem adhibeat in discutienda conscientia, præsertim quando ad Pœnitentia tribunal rariùs accedit.

K

& sc

& se alicujus peccati mortalis reum esse deprehendit, aut dubitat: unde si in illa discussione ita negligens sit, ut ex inde sequatur oblitio peccati alicujus mortalis, quod sibi in memoriam facile reducere potuisset, ac debuisset, tunc confessio nulla erit, & proinde iteranda.

Secundum est, ut pœnitens veram de peccatis commissis contritionem, aut saltem attritionem actualem concipiatur, idque ante confessionem, aut in ipsa confessione, aut saltem ante absolutionem; prout superius à nobis explicatum est: quæ quidem actualis contritio, vel attritio, desit, confessio irrita erit, & proinde iteranda.

Tertium est, ut firmum concipiatur propositum non amplius peccata illa committendi, de quibus se accusat, idque vel actuale, vel saltem virtuale, ut suprà declaratum est: quod etiam intelligi debet, quando quis de solis venialibus confiteretur; si enim nullum nequidem virtuale propositum haberet pro viribus peccata illa devitandi obicem hujus Sacramenti effectui poneret: & quannam si sola peccata venialia confessus fuisset, non teneretur eadem iterum in confessione declarare; teneretur tamen de propositi illius defectu, & indigna Sacramentalis absolutionis perceptione se denuo in Pœnitentia tribuni accusare.

Quartum est, ut pœnitens omnia peccata mortalia iam purè interna, quæ post diligens examen memoria currunt, eorumque numerum & circumstantias species immutantes aut notabiliter aggravantes, quando illas tales agnoscit, vel de iis à confessario interrogatur, in confessione explicet: unde si scienter & data opera peccatum aliquod mortale omittat, aut peccatorum à se commissum numerum, vel circumstantiam aliquam necessariwise declarandam reticeat, confessio nulla erit, tenebitur questione non modò peccatum illud scienter omissum, sed & omissum alia, & singula mortalia in illa confessione explicari. Triditerum clavibus Ecclesiæ subiicere; imò & omnes confidencies subsequentes iterare, in quibus confessionis illatenus sacrilegæ habi conscius, eius defectum supplere non cūcatur: si tamen eidem Sacerdoti confiteretur, & ille salutem

in genere peccatorum ipsius poenitentis sibi declaratorum recordaretur; tunc poenitenti sufficeret omissum peccatum declarare, & se de illarum confessionum defensibus accusare.

Quintum denique, ut satisfactionem rationabilem a confessario sibi injunctam ex animo accepter, & suo tempore adimplere proponat: si enim nullam omnino satisfactionem acceptare vellet, absolutionis recipienda pax non esset.

Ex parte autem confessarii ad validitatem hujus Sacramenti tria requiruntur, quorum si vel unum desit, Sacramentum etiam irritum erit. Primum est debita verborum forma, seu absolutionis prolatio; quod attendere maximè debent illi, qui Poenitentiæ administrandæ frequenter incumbunt, ut non ex quodam usu, & consuetudine, neque nimis festinanter, sed distinctè Sacramentalis absolutionis verba proferant; alias propter vel unicam syllabam omissam grave sacrilegium incurrire posset confessarius, ipsumque poenitentem licet ritè dispositum hujus Sacramenti effectu privare.

Secundum est, debita intentio actualis aut saltem virtualis, ut supra cap. i. explicatum est. hac siquidem deficiente ejus absolutione, quamvis ore prolata, nulla & irrita foret. Idecirco consultissimum est, ut Sacerdos hoc Sacramentum administraturus, priùs mentem in Deum elevet, & intentionem suam pro hoc Sacramento debitè omnibus poenitentibus eius tribunali adstantibus administrando dirigat; eamque quantum poterit, quoties absolutio cuique illorum conferenda erit, renovet.

Tertium denique est, legitima potestas, & jurisdictio, sive ordinaria, sive delegata cum debita Episcopi approbatione; non enim est major defectus quam potestatis, quam deficiente nullius momenti erit absolutione, ut loquitur Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. ac proinde irrita & nulla: quare attendere maximè debet confessarius, an potestatem sufficiens illi sit habeat, an poenitens ejus jurisdictioni subsit, an pecunia cœptatum aliquod reservatum commiserit, vel censuram in saltegitterit, à qua illum absolvere non possit; quo tamen in casu

K. 2

non

non statim pœnitentem à se abiicere, sed benignè ac misericorditer deberet illum monere, & excitare, ut superiorem recurrat: imò interdum præstaret, ut ipse confessarius ex charitate in se susciperet onus adeundi superiorem, & facultatem illum absolvendi postularet, ut si ipse pœnitens maiori animo satisfactionem injundata adimpleret, & remedia peccatis in futurum devitanda apta, & à confessario proposita libentius amplectetur.

SECTIO XX.

Quid sit satisfactio sacramentalis.

SATISFACTIONIS nomine intelligitur actio illa, quæ qui alterum lauit, tantum facit, quantum satis in injuriā compensandam; vel quantum is, qui laus fugiat exigit, ut docet Bellarm. Lib. 4. de Pœ cap. 1.

Quamvis autem nullus homo (ut in priori hujus operante tract. 5. & 6. dictum est) possit Deo pro peccatis satisfacere, nisi condonatio aliqua gratuita intervenient, parte ipsius Dei; supposito tamen gratia dono per Christi Domini merita collato, certum est, satisfactionem quam Deo exhiberi posse ab homine, ejusque opera quam esse satisfactoria, ut ex infra dicendis patet.

Est autem hæc satisfactio duplex: alia siquidem Sacramentum fit, alia Pœnitentiæ Sacramento conjunctur, estque illius pars integrans, ut supra dictum est; quidem, quoniam non solum ex opere operantis, sed jam ex opere operato fortitur effectum suum, ideo potius est, & majorem vim habet.

Rursus, hæc satisfactio sacramentalis duplex, distinpotest, una minus propriè dicta, quæ reperitur in pœnititione, & confessione; aliisque pœnitentis actibus, absoluteionem antecedunt; per illos enim actus satisfactionem aliquam Deo exhiberi docuit S. Thom. in 4.

16. q. 1. art. 1. q. 1. ubi dicit quod, *Pœna, quam pœnitens patitur in contritione & in confessione, in partem satisfactione* condit: quod olim etiam docuerat author libri de vera & falsa pœnit cap. 10. ubi de conf. Sacr. loquens, *Multum, inquit, satisfactionis obtulit, qui erubescens dominans, nihil eorum qua commisit, nuncio Dei denegavit.* Certè non pauci sunt, qui pudorem illum in quorundam peccatorum confessione subeundum, multis jejuniiis, orationibus, & eleemosynis vellent redimere. Hi autem actus, quatenus ab homine peccatore eliciuntur, nonnisi impropriè dicuntur satisfactorii; cum neque pro culpa, neque pro pœna æterna peccato nondum remisso debitâ, aut illa illius parte per illos satisfiat; sed convenientius tantum disponatur pœnitens ad justificationis gratiam uberioris, & certius in Pœnitentia Sacramento recipiendam.

Altera est satisfactio Sacramentalis propriè dicta, quæ consistit in piis quibusdam operibus à confessario injunctis, quibus pœnitens pro pœna temporali peccato, quæ ad maculam remisso, debita Deo satis facit: quod expressè docuit Conc. Trid. sess. 6. cap. 14. ubi de satisfactione Sacramentali loquens dicit, illam Deo exhiberi, *Non quidem pro pœna æterna, qua vel Sacramenti, vobis una cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali; qua (ut sacra littera docet) non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur.*

Hac autem vera, & propriè dicta satisfactio vocatur, quia per illam pro pœna illa temporali peccato, quoad maculam remisso, debita verè & propriè Deo satisfit. Quod ut evidenter constet, duo breviter hic explicanda sunt. Primum est, utrum remissa per absolutionem Sacramentalē peccati culpā, remaneat aliquando pœna aliqua temporalis luenda. Secundum est, utrum per aliqua bona opera in statu gratiæ facta pro pœna illa temporali satisficeri Deo possit. Vtrumque negant hæretici hujus temporis; utrumque tamen catholica veritas affirmit, quæ quoad priorem partem probatur, & simul oppositus error refellitur.

Primò ex scriptura 2. Reg. 12. ubi refertur, David de peccato suo perfectè pœnirenti, Deum illius culpam condonasse (ut hunc locum explicat S. Ambr. in priore Davidis apolog. cap. 2.) & tamen eum temporali pœna, mortuus scilicet filii, ob peccatum illud, quamvis remissum, pœnali voluisse.

Secundò ex Conc. Trid. loco suprà citato & præterit. 14. cap. 8. ubi declarat falsum omnino esse, & à verbo Domini alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin univit, etiam pœna condonetur.

Tertiò ex S. August. in Psal. 50. veritatem, inquit, dilecti; hoc est impunita peccata eorum, etiam quibus ignorasti, non dimisisti: sic prorogasti misericordiam, ut servares & veritas tuam. Item ex S. Greg. lib. 9. moral. cap. 27. ubi dicit Dominus, Punitum fui ob peccatum præteritum quamvis remissum; quia Dominus delictum sine ullo sone non deserit.

Quarto ex iis, quæ ad probandam veritatem Purgatorium suo loco infra proferentur.

Secunda pars ejusdem catholicæ veritatis; nimis quod per bona quædam opera in statu gratiæ facta, pœna illa temporali, aut aliqua ejus parte Deo satisfacta possit, probatur.

Primò ex scriptura: Tob. 4. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat; Vbi loquitur Tobias senior de eleemosyna à filio in statu gratiæ facienda, ut ex ipso contentaret; quam tamen dicit à peccato, id est à pœna peccati liberare.

Secundò ex Conc. Trid. Seff 14. can. 13. ubi profertur tema in eum qui dixerit, Pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo sufficiat, & patienter tolerari, vel à Sacerdote injunctis, sed ne fronte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliam pietatu operibus.

Tertiò ex S. Cypr. lib. 3. Epist. 10. ubi dicit, Peccatores Patri misericordi precibus & operibus suis satisfacere possunt. S. Ambr. lib. 2. de Helia, & jejuno, cap. 22. ubi dicit, Non bere plura subsidia, quibus pescata redimamus: pœniam habemus redimo peccatum nostrum.

Quod verò illis, & similibus locis loquantur SS. Patres de redimendis peccatis quoad culpam jam remissis, recte colligit Gamach. cap. 23. de satisf. Poenit. ex eo, quod, quandiu homo hæret in statu peccati mortalis, nihil ad redemptionem peccati quibusvis operibus suis conferre possit. Vnde Conc. Trid. dicit Sess. 14. cap. 8. *Omnem satisfactionem, quam pro peccatis nostris exsolvimus, esse per Iesum Christum &c. in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentia; qui ex illo vim habent, &c.* ubi monet Gamach. notandas esse has voces: *Per Christum &c. in quo vivimus; iis enim aperè significatur, satisfactionem supponere gratia vitam, & unionem cum Christo per ipsam gratiam sanctificantem.*

Obiiciunt hæretici i. S. Pet. I. dici, *Nos redemptos esse, non corruptibilis auro vel argento, sed pretioso sanguine Christi.* Vnde sequitur, sola virtute satisfactoria passionis Christi, non vero eleemosinis, aut aliis operibus peccata nostra, aut poenas illis debitas posse redimi.

Resp. verissimum esse, nos sola virtute meritorum Christi à peccatis, pœnisque illis debitibus redemptos fuissimus, quia Christus solus condignam pro nobis satisfactionem Deo Patri obtulit, & merito sua Passionis gratias omnes promeruit, ex quibus oritur vis omnis satisfactoria, sicut & meritaria, qua operibus nostris bonis inesse potest; unde fit, ut omnis satisfactio, quam pro peccatis nostris exoluimus, sit per Christum Iesum, & ex illo vim habeatur, proindeque omnis gloriatio nostra, non in nobis, sed in ipso Christo esse debeat.

SECTIO XXIII.

Quibus operibus Deo satisfieri possit.

TRES sunt super hac questione Theolorum sententiæ; quidam enim existimant, virtutem satis factuam inesse solis operibus, qua non sunt præcepti, sed solum consilia.

K. 4.

consilia

confilii: alii verò solis operibus bonis poenalibus; idē molestiam aliquam, & afflictionem inferentibus: alii de nique omnium probabilissimè asserunt, omnibus, & quibuscunq̄e bonis operibus; aeternæ gloriæ de condigno meritoriis, ab homine justo elicitis, pro pœna tempora peccato debita satisfieri Deo posse. Ita Scot. in 4. dist. 1. quæst. 1. Gabr. ibid. art. 1. Dom. Sot. dist. 19. quæst. 2. art. 1. Dom. Sot. dist. 19. quæst. 2. art. 1. Henr. quodlibet. 8. quæst. 4. Petr. de Ledesma tract. de Sacr. Pœnit. cap. 22. quib⁹ subscriptib⁹ Isamb. disp. 28. de Sacr. Pœn. art. 1. Præcipua lorum ratio hæc est, quod opera illa, quæ sunt aeterna gloriæ de condigno meritoria, sunt etiam meritoria remoutionis cujuscunq̄e impedimenti gloriæ illius consequæ, cūm sit urtusque par ratio; proindeque, cūm pœna temporalis peccato debita sit quoddam impedimentum illius consecutionis, sequitur, quod justus per operab⁹ remotionem illias impedimenti merebitur; & ex coquenti opera illa erunt pro peccatis satisfactoria. Quamvis verum sit, nihilominus fatendum, est, opera non hominis iusti ceteris paribus eo magis esse satisfactoria, quod sunt magis pœnalitia, & afflictiva; quia, ut signorem ex natura rei aptitudinem habent ad pœnam dimendam.

Inter opera verò satisfactoria præsertim tria enumeratur à Conc. Trid. sess. 6. cap. 14. Iejunium scilicet, oratio, eleemosyna: ubi per ieiunium intelligit, omnes & quæcunque corporis afflictiones voluntarie susceptas; pœnationem quoq̄unque religionis actus interiores, aut exercitiores in Dei cultum, & honorem elicitos; per eleemosynam autem quæcunque charitatis, & misericordia op̄eræ proximum exhibita, ad miseriā, seu necessitatem ejus corporalem, aut spiritualē subleyandam: & sess. cap. 9. adiungit, Tantam esse divina munificentia largitatem non solum pœni sponte à nobis pro vindicando peccato sufficiens, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositum; sed jam (quod maximum amoris argumentum est) temporalis flagellum à Deo inflitum, & à nobis patienter toleratum, apud Dn.

Pam

Patrem per Christum Iesum. satisfacere valeamus: circa quæ flagella tamen & alia incommoda, quæ necessariò patimur, observandum est, nos pro eo solum tempore satisfacere, quo illa patienter toleramus per actum positivum patientiæ, vel alterius virtutis; cum satisfactionis virtus, non tam in passione, & sufferentia, quam in libera, & virtuosa flagellorum illorum, & incommodorum acceptatione consistat.

S E C T I O XXIV.

Quo modo se gerere debeat confessarius in imponenda satisfactione.

SVPPONIMVS confessarium non modò posse, sed etiam debere satisfactionem aliquam pœnitenti iniungere, ut constat tum ex Conc. Lateran. cap. *Omnis utrinque*, & ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. tum etiam ex eo, quod tenetur confessarius id præstare, quod ex eius parte ad integratatem Sacramenti requiritur; pars autem integrans Sacramenti Pœnitentiæ est satisfactio, non quæcunque, sed illa solummodo quæ ex præcepto Sacerdotis imponitur, ut ex antè dictis constat, & habetur in Catech. Rom. part. 2. cap. 5. excipitur tamen, quando pœnitens ita morti proximus est, ut nihil supersit vitæ, nisi quantum satis est ad absolutionem recipiendam: tunc enim, sicut moribundus nullam pœnitentiam implere potest, sic confessarius nullam imponere tenetur: si tamen non ita morri vicinus sit, præstat semper aliquam vel levissimam imponere. v.g. invocationem nominis Iesu, deosculationem imaginis crucifixi, &c. Ut ea ratione Sacramentum habeat debitam integratatem, & infirmus fructum aliquem in ex ilia satisfactione Sacramentali percipiat.

Hoc præsupposito, ut noverit confessarius quomodo se in iniungendis pœnitentiis seu satisfactionibus gerere debeat, Conc. Trid. doctrina ipsi atentè consideranda est.

K. 5

præser-

præsertim sess. 14. cap. 8. ubi dicit, *Debere Sacerdotes Domini quantum Spiritus, & prudenter suggererit, pro qualitate imminum, & paenitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones iniungere, &c.*

Quæ quidem Concilij verba, si attente considerentur, perpendantur, plurimum lucis cuilibet confessario afficerunt, ut haec in parte officio suo ritè fungatur.

Dicit igitur in primis, *Quantum Spiritus & prudenter suggerit; vt ostendat Ecclesiam pro iniungendis satisfactionibus in foro interiori, & secreto Poenitentiae, nullam etiam regulam in particulari praescribere voluisse, sed id ei confessariis determinandum reliquisse; & quamuis olim plures canones penitentiales ad vigorem Ecclesiastica disciplina conseruandum sanctissime ediderit, ac pro exigentia temporum locorum, & personarum varie commutaret; illos tamen, cum jam ab aliquibus sacerulis in determinem abierint, in usum ob justissimas causas revocare noluissent; sed satisfactionem quidem priuatam, & sentimentalem, confessariorum discretioni, & prudentiam quiesce, publicam autem ob publica peccata exolvendam Episcoporum arbitrio permisisse, vt constat ex variis Conc. Tr. decretis, ac præsertim ex sess. 24. c. 8. de ref.*

Vbi declarat Episcopum posse poenitentiam publicam peccata impositam, in aliam secretam poenitentiam commutare, quando ita magis expedire iudicauerit. Dicit 1. Pro qualitate criminum; vt noverit confessarius quid potissimum attendere debeat in imponenda satisfactione, cuius mensuram, ac modum non pro libito determinare debet, sed pro qualitate criminis, in quorum dictam simul, & medelam imponitur; ideoque peccator non modo numerum, ac speciem, sed & alias circumstantias debet perpendere, ex quibus illorum grauitas augeri, minui potest, v.g. an ex infirmitate, ignorantia, vel maluerint commissa; an ex repentino animi motu; an ex prauo aliquo, & inueterato habitu ortum ducant iuxta diuinæ iustitiae regulam, Pro mensura delitti, sit & garum modus.

Dicit 3. & Pœnitentium facultate: non enim sola peccatorum grauitas aut leuitas, sed & ipsorum pœnitentium facultas consideranda est; quod Rituale Romanum optimè declarauit tit. de ordine administrandi Sacramentum Pœnitentia, ubi dicit, in iniungendis satisfactionibus, *Habendam esse rationem status, conditionis, sexus, etatis, & item dispositionis pœnitentium, Status, v.g. si ne pœnitens clericus, an laicus, &c. Conditionis, infimæ, an eminentis, superior, an inferior, diuies an pauper. Sexus: aliqua enim in sexu fragiliori tolerari ut cunque possunt, quæ in perfectioni nullam excusationem admittunt. Et atius, est enim longè dispar ratio peccatorum, quæ in aetate puerili, & quæ in perfecta, & matura committuntur. Et dispositionis corporis scilicet, vel animi; aliqui enim sunt imbecilles, & infirmi, quos si oneraueris, opprimes; alii contra valentes & robusti; item alij conscientia scrupulis, & dubiis inquietantur; alij passionibus acribus exagitantur. Quæ omnia & alia similia confessario perpendenda sunt, ut sicut loquitur Catech. Rom. sup.) Cum iustitia, prudentia & pietate in sententia erga pœnitentes ferenda se gerat.*

Post considerationem qualitatis criminum, & facultatis pœnitentium, satisfactiones ipsæ imponendæ attendi debent, quas Concilium dicit esse debere *Salutares & convenientes.*

Salutares quidem, id est utiles & aptas ad salutem pœnitentium: quod ut praestet confessarius, debet in illis imponendis hoc solum ob oculos habere, nimirum ut pœnitentis saluti consulat; ideoque duo extrema hinc fini opposita sunt ipsi deuitanda.

Primum est, *Ne (ut loquitur Conc. Suprà) peccatis conniveat, & indulgentiis cum pœnitentibus agat, né ve levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum particeps efficiatur. Habent autem præ oculis, ut satisfactione, quam imponit, non sit tantum ad nova vita custodiā, & infirmitatis medicamentum sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: hoc fiet, si (ut monet Rituale Romanum suprà) confessarius, quantum poterit, Contrarias peccatis pœnitentiae iniungat; vel nisi avarus,*

avaris, eleemosynas; libidinis, jejunia vel aliae carnis afflictio-
nes; superbis, humilitatis officia; desidiosus, devotionis studia.
tarins autem, vel serius consentibus, vel in peccata faciliter re-
dentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe, putat semel
mense, vel certius diebus solemnibus confiteantur, & si expedit
communicent.

Aliud quoque extreum ipsi confessario devitandum
est, ne scilicet durum se, & rigidum ultra quam satis ei
penitenti exhibeat, illiq; acerbas nimis, & molestas po-
nitentias imponat, eo praetextu, quod conscientiam sua
exonerare velit, nihil curans, an ipse penitens eas adin-
pleat nec ne: quod esset maximè à charitate alienum,
fini huius Sacramenti prorsus repugnaret; unde sapientissimè
monet Rituale Parisiense tit. de Sacram. Penit.
confessarius satisfactione, iniuncta interroget peni-
tem, An posse, anne dubiter penitentiam sibi in junctam po-
gere; alioquin eam immutet aut minuat. Neq; repudiandum
est axioma Io. Gerson. pert. 2. operum in regulis moralis
dicit, Tantius esse cum parva penitentia, quae sponte suscipit
& verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad Purgatorium
quam cum magna non implenda, precipitare in infernum.
Tè multi graves Theologi, quibus subscrimit Gamach, et
stimant, confessarium aliquando pro satisfactione peni-
tentis salubriter imponere posse opera, etiam ab ipso
debita, & præcepto implenda, v.g. ut audiat missam singu-
lis Dominicis diebus, & festivis per annum, ut per tota
quadragesimā ieunet, &c. Observat præterea Laym. m.
6. de penit. c. 15. ex S. Thoma & aliis Doctoribus, aliquæ
esse causas, quarum intuitu confessarius legitimè posse
satisfactionis imponendæ rigorem minuere, quales su-
magnitudo contritionis, infirmitas corporis, imbe-
lijtas animi, iubilati aut indulgentiarum tempus aut si-
lenciam.

Deniq; Concilium dicit satisfactiones esse debere
venientes statui, conditioni, sexui, &c. Scilicet ut nisi
illis confessarius à penitente, nisi iuxta prudentia regula
exigat; e.g. ut filio familiæ non inungat, eleemosynas
erogat.

erogandas, operariis vel debilibus personis ieiunia, mulieribus peregrinationes, valde occupatis multas preces; sed præcipuo studio confessarius cauere debet (vt recte monent S. Anton., Nau. & alii apud Laym, suprà) ne tales imponat satisfactiones ex quibus alii v. g. matitus, patentes, vel domestici in suspicionem peccati alicuius in confessione declarati venire possint, aut ex quibus coniijciant, graue aliquod peccatum à pœnitente commissum fuisse: quod etiam habetur in Rituali Romano suprà, ubi expressè prohibetur, ne vñquam pro peccatis occultis quantumuis graibus manifesta imponatur.

SECTIO XXV.

Quæ sit obligatio pœnitentis circa pœnitentiam acceptandam, & adimplendam.

CERTVM est pœnitentem obligari ad acceptandam, & ad implendam pœnitentiam sibi rationabiliter à confessario impositam, nec posse licet illam repudiare, & satisfactionem in Purgatorio implendam referuare. Ita enim docet S. Thom. in 4. disp. 18. q. 1. a. 3. q. 3. & post illum Sot. Palud. Major, & alii plures, quos citat, & sequitur Suar. disp. 38. sect. 7. Ratio est; tum quia integritas Sacramenti à pœnitente seruanda id requirit; tum etiam, quia potestas ligandi, quæ Sacerdotibus à Christo domino concessa est, in eo præsertim consistit (vt declarat Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. & can. 15.) quod Sacerdotes ex iudicaria, quam habent potestate, ligare possint pœnitentes ad poenam; ad quam profectò eos ligare non possent, si ad satisfactionem implendam non possent eos obligare.

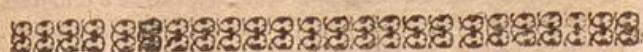
Vnde sequitur, illum peccare, qui pœnitentiam rationabiliter impositam acceptare non vult, aut acceptatam implere non curat, mortaliter quidem, si pœnitentia illa sit grauis; venialiter tantum, si leuis sit: vt docet Valent. quæst. 4. de Pœnit. pu. 4. Imò Suar. suprà existimat, pœnitent-

nitentia cuiuscunque ob venialia peccata imposita omisionem, si contemptus absit, esse tantum venialem, tamen confessarius nimis duram, aut difficultem penitentiam imponat, poterit poenitens ab eo postulare, illam minuat, aut mutet, cui tunc confessarius, quantum licet potest, annuere debet, ut docet Nau. cap. 28 n. 20. ne scilicet confessionis, & Poenitentia iugum nimis onerosum, & exosum reddatur: quod si confessarius nolet minuere vel mutare, poterit poenitens, antequam recipiat absolutionem, petita humiliter venia Sacerdotem alterum adire, eique peccata omnia rursus confiteri, & ab eo penitentiam mitiorem, & a se faciliter implendam acceptare, ut docet Suar. supra. Imo si penitentiam, quam acceptauit, implere nisi cum maxima difficultate possit, poterit confessarius, qui etiam impotuit, aut qui uis alius etiam illo inferior, audita itero confessione peccatorum penitentiam illam ex causa sua iusta, & rationabili mutare. Ita Syl. Henr. Sua Valent & alij, quos citat, & sequitur Laym. tract. 6. Sacram. Poenit. cap. 15. qui etiam ibidem subdit, probabilem & in praxi tutam esse eorum lententiam, quis ferunt, alterum confessarium ex causa aliqua iusta penitentiam mutare posse, etiam non audita confessione peccatorum ob qua imposta fuerat: sic enim docent valid. Nauar. Victor. Tolet. & alii, quos ibidem citat.

Quares, quo tempore penitentia a confessario iuncta impleri debeat. Resp. cum distinctione. Vnde enim illius implenda tempus a confessario praefixus fuit, vel non: si primum; v. g. si certis diebus ieunium fernandum iniunctum sit, tempore illo praefixo irapendum est: si secundum, poenitens, quam primum comode poterit, satisfactionem implere tenetur. Ita Sua L. cit. ubi docet, illum mortaliter peccare, qui penitentiam grauem sine illa rationabili causa tempore validi diurno, ex sola desidia aut incuria differret.

Est autem hic obiter obseruandum, damnatum lim fuisse a Sexto summo Pontifice in Bulla speciali dicta anno

ta anno 1478. sententiam Petri de Osma. qui asserebat, nonnisi peracta poenitentia confitentes debere absoluvi: quam quidem sententiam falsam, scandalosam, & SS. Patrum decretis Apostolicisque constitutio- nibus contrariam, & haereticam declarauit, cuius Bullæ mentio fit in censura Facultatis Parisiensis dato anno 1644. die 23. Iunij, in qua eamdem ut temerariam, & ha- reticam proscriptis.

APPENDIX.

De Indulgencij, & Purgatorio.

QVONIAM suprà diximus, posse confessarium in jungendarum satisfactionum rigorem, minuere occasione Indulgenciarum, poenasque temporales peccatis, quoad maculam remissis, debitas, quibus in hac vita satisfactionum minime fuerit, post hanc vitam in Purgatorio esse luendas, ut utrumque melius & certius intelligatur, Appendicem hanc de Indulgencij, & Purgatorio apponimus, in qua, quid de utroque secundum Catholicæ fidei normam sentiendum sit, breuiter explicabimus.

PARAGRAPHUS I.

Quid sit, & quotuplex Indulgencia.

INDULGENTIAE nomen, secundum communem, & receptum Ecclesiæ usum, significat penitentias temporalis peccato, quoad culpam remisso, debita condonationem, quæ sit ab Ecclesia ex iusta aliqua, & rationabili causa per applica-

applicationem satisfactionum Christi Domini, ut se docet, & explicat Bellarm. Lib. 1. de Ind. cap. 1. & 2. Quod videntius fiat, duo nobis hic breuiter demonstrandu sunt.

Primum est, extare in Ecclesia Thesaurum quemdam unde applicanda fidelibus indulgentiae proferuntur; Thesaurus constat in primis ex satisfactionibus ipsius Christi Domini, quarum valor, cum infinitus fuerit (vide dictis 1. part. tract. 5. constat) quantacunque fiat illarum applicatio. Thesaurus ille nunquam exhaustiri potest. Constat etiam ex satisfactionibus superabundantibus Sanctorum, quorum aliquos certum est, longe plura passos esse, quam ob peccata commissa promeriti fuerint (quod de sanctissima Virgine Deipara negare, nemo potest. & de S. Ioanne Baptista, multisque aliis pieras facti suadet) quibus passionibus voluntarie ab iis, & perfecta charitate acceptatis vis quaedam inerat, non moratoria, cuius fructum in celo percipiunt, sed etiam satisfactionia, quam licet ipsis minimè necessaria (ut ponimus) alii tamen maximè utili, & salutarem posse Ecclesia semper agnouit, ut ex communione Sanctorum, quam in Symbolo profitemur, aliique scripturali fuse probat Isamb. tract. 1. de Indulg. disp. 1. art. 3. Gamach. disp. unica de Indulg. cap. 2. vbi etiam ex communione Doctorum sententia variis argumentis ostenditur istum in hac vita non solum pro suis, sed etiam pro aliis iusti peccatis, ob charitatis unionem, Deo satisfacere posse.

Porro has Sanctorum satisfactiones Christi Domini satisfactionibus coniungit Ecclesia non ut nullum harum defectum suppleat, cum perfectissimae sint; neque verumdem valori infinito quidquam superaddat; sed ut ipsius Christi virtutem in sanctis eius veneretur, tum eorum perfectam cum Christo capite unionem, & membrorum eiusdem capitum in utraque Ecclesia triumphante militante communionem demonstraret.

Secundum est, supradicti Thesauri dispensationem

Chil.

Christo Domino Ecclesie credita in fuisse, ut habetur in extrauag. *Vnigenitus de penit. & remiss. & in Concilio Trid. sess. 25. de c^r. de Indulg.* Et probari potest tum ex illis Christi Domini verbis; S. Matth. 16. *quodcumque soluerit super terram, erit solutum & in celo*; quibus potestas generalis & amplissima conceditur vincula quæcumque soluendi, quibus à consecutione salutis homines præpediri possint: tum etiam ex continua & vniuersali praxi Ecclesie, quæ iam inde à tempore Apostolorum, & consequentibus seculis ad hæc usque tempora perseuerauit: S. Paulus siquidem Indulgenciam Corinthio incestuoso penitenti concessit ad instantiam aliorum fidelium, qui pro illo intercesserant, ut docent S. Thom. & Theodor, in comment. super cap. 2. Epist. 2. ad Corinth. Similiter Indulgencias ad postulationem martyrum, qui in carceribus ob Christi confessionem detinebantur, penitentiibus concessas fuisse, constat ex variis testimoniosis Terrull. S. Cypri. & aliorum, qui apud Bellarm. cap. 3. referuntur. De earumdem postea Indulgenciarum usu mentio fit in Concilio Niceno i. can. 11. Ancyrano can. 5. Laodiceno can. 2. & aliis passim usque ad Gregorii magnum, à cuius temporibus usus indulgentiarum notior, adhuc & frequentior in vniuersa Ecclesia fuit, ut fusè ostendit idem Bellarminus supra.

Ex quibus constat, quām falso & temerariè hodierni hæretici Indulgencias ab Ecclesia concedi posse denegent, quorum error vel eo solo nomine proscribi deberet, quod non alios patronos agnoscat quām V Valdenses, qui primi Indulgencias impugnarunt, ut obseruat idem Bellarm supra apud quem fusion hæreticorum illorum refutatio, & veritatis nostræ fidei probatio videbitur potest.

Quares, quis sit indulgentiarum effectus; seu à quibus penitis per Indulgencias liberemur. Resp. per concessiōrem Indulgenciarum nos minime liberari à penitis naturalibus, quæ peccatum originale consequuntur, neque etiam à penitis, ob delicta in foro externo sive Ecclesiastico, sive politico subeundis, sed a penitis illis temporalibus,

libus, quæ ob peccata post baptismum commissa, quod culpam remissa debentur in foro interiori dñi iustitiae, seu (vt loquuntur Theologi) in foro anima quæque vel in hac vita, vel post illam in Purgatorio lues dæ forent, si homo priùs moreretur, quām condignas pro illis offerret satisfactionem: ita vt per Indulgentiarum concessionem à poenarum illarum reatu liberemur non modò coram Ecclesia, vt olim nonnulli dixerunt quos refellit S. Doctor in 4. disp. 20. q. 1. a. 3. sed etiam verè coram Deo, vt fusè ex eodem S. Doctore & aliis probat idem Bellarm. suprà, & post illum Gamach. disp. viii. ca de Indulg. cap. 5.

Sunt autem varia, & multiplices Indulgentia pro varia, & multiplice concessionum forma, & concedentium voluntate. Interdum enim conceduntur Indulgentiae aliquot dierum, vel annorum, vel quadragenarum; interdum tertia, vel quarta aut alia pars peccatorum per indulgentiam condonatur, aliquando plenaria Indulgentia conceditur; aliquando plenissima & in forma Iubilæi. Et quidem, quando conceditur Indulgentia tot dierum, vel annorum, vel quadragenarum; sensus est, per illam Indulgentiam remittitur poena temporalis, pro peccatis remissis, & quæ culpam deletis, in hac vita aut in altera luendæ, quantum redimeretur per poenitentiam tot diebus, vel annis vel quadragenis secundum antiquos Ecclesiæ canones imponi solitam, vt explicant Palud. Major, S. Anton. Sot. Suar. & alij, apud Laym. tractat. 7. de Indulg. cap. 3. Similiter quando per Indulgentiam condonatur tertia, vel quarta pars peccatorum, nihil aliud significatur, quām remitti tertiam vel quartam partem poenæ illius temporalis pro peccatis luendæ. Plenaria vero Indulgentia totam poenam temporalem peccato quo ad culpam remisso debitam tollit: quod similiter fit illa, quæ dicitur plenissima, & in forma Iubilæi, nisi in quantum simulcum Indulgentia facultate aliqua conceduntur ad eligendum confessarium, qui

Quis

S VI
conce
dam
thesa
ficum
mus,
in Pe
tur n
Eccle
modi

à casibus quibuslibet, & censuris absoluat, & in votis, aut irregularitatibus dispenset, vt fieri solet in Iubilatis: quæ omnia fusiū explicata & probata reperiuntur apud eundem Bellarm. suprà cap. 9. vbi monet Indulgencias illas, in quibus mille & plurimum annorum remissio conceditur, suspectas & à quæstuaris confititas nonnullis videri; cùm non soleant Pontifices concedere Indulgencias nisi tot annorum, quod solebant pœnitentia iniungi; quæ quidem non extendebant ultra septem, aut decem, aut viginti annos, aut certe ad totam vitam, quæ ultra centum annos prorogari non solet: quanquam Tolet. lib. 6. cap. 23. Indulgencias eiusmodi rectè concedi posse contendit, si per illas intelligatur tantum pœna remitti, quantum redimere deberet peccator per pœnitentiam, quæ tot millibus annorum duraret; cuius quidem pœna reatum non est creditu difficile à multis incurri, qui (vt scriptura loquitur) *Bibunt quasi aquam iniquitatem.*

PARAGRAPHUS II.

Quis possit concedere Indulgencias, & quænam causæ ad id requirantur.

SUPPONIMVS ex Bellarm. lib. 1. de Indulg. cap. 5, & Suar. disp. 69. de Pœnit. sect. 4. Indulgenciam concessionem respectu viuorum fieri per modum cuiusdam absolutionis, quæ annexam habet solutionem ex thesauro Ecclesiæ, vt constat ex varijs summorum Pontificum diplomatis, quæ ibidem refert Bellarm. Diximus, (respectu viuorum;) quia si questio sit de defunctis in Purgatorio existentibus, Indulgencias ipsis applicantur non permodum absolutionis, cum nullam in eos Ecclesia iurisdictionem obtineat; sed tantummodo per modum solutionis seu suffragij; sicut captiuum apud Turcas

Turcas detentum Rex Gallia non per viam authoritas
vt in proprio regno, sed tantum per viam solutionis,
redemptionis liberare potest. Quouis autem modo ce-
cedatur indulgentia, sive per modum absolutionis,
annexam habeat solutionem, sive per modum simpli-
solutionis: certum est in concedente requiri iuri di-
ctum in foro exteriori Ecclesiae; quia sine illa neque ab-
solutionem concedere, neque bona Ecclesiae communia,
in eius thesauro deposita legitimè dispensare potest.

Dicendum 1. summum Pontificem ex iure diuino
bere plenissimam potestatem concedendi quaslibet
dulgentias omnibus & singulis Christi Domini fideli-
bus. Quod constat tum ex potestate illimitata à Christo
mino primariò, & præ reliquis Apostolis concessa S. I-
usto, cui succedit Iulianus Pontifex; S. Matth. 16. Tibi
claves regni cœlorum: &c. & quocunque solueris super
ram, erit solutum & in cœlis, &c. Tum etiam ex eo, quod
ad conferendas Indulgentias duplex ex parte conce-
ditur potestas: una in eos, quibus conferuntur
altera in thesaurum Ecclesiae ex quo desumuntur: unde
que autem illam potestatem in summo Pontifice ple-
nissimam reperiri apud omnes Catholicos constat, &
nius adhuc constabit ex iis quæ infra dicentur tractu-
s, de legibus. Addit Tolet. lib. 6. cap. 25. Concilium
nerale simile habere potestatem concedendi quaslibet
que Indulgentias etiam plenarias, quod à Conc. Later-
ianum factum fuisse dicit.

Dicendum 2. Episcopos etiam habere potestatem con-
ferendi aliquas Indulgentias, vt paret ex cap. Nostris
penit. & remiss. & ex ipsius Ecclesiae praxi satis con-
fessum est enim Episcopi conferre Indulgentias unius annus
in Dedicatione Ecclesiae, & quadraginta dierum in an-
niversario Dedicationis; quam ultimam Indulgentiam pre-
sunt, quocunque ipsis libuerit, ex causa aliqua legitima
concedere, vt habetur ex cap. Cum eo, de penit.
remiss.

Quarunt Theologi, an Episcopi potestatem illam con-
ferendam

ferendi Indulgentias habeant tantum ex iure humano, seu ex concessione summi Pontificis, an vero ex iure diuino; &c. si ex iure diuino, cum adeo restricta & limitata sit? Omissis variis Doctorum responsionibus probalissime loqui videntur ij, qui asserunt Episcopos hanc potestatem ex iure diuino habere, cum sint (vt dicit Apostolus 1. Cor. 4. *Dispensatores mystorium Dei;* & à Spiritu sancto regimini Ecclesia præpositi sint, Act. 20. *Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei;* qui tamen hoc regimen, & illa dispensatio subordinatur regimini, & dispensationi generali, quam summus Pontifex in vniuersam Ecclesiarum obtinet, ideo penes illum est, eiutmodi potestatem in Episcopis ob causas aliquas iustas, & rationabiles extendere, vel restringere, vt docet & fusè probat Isamb. disp. 3. de Indulg. art. 1. qui ibidem ex Nau. & aliis obseruat Cardinales etiam posse concedere Indulgentias centum dierum; idque non tam à iure, quām à consuetudine, & concessione summi Pontificis.

Quod verò spectat ad Abbates, Parochos, &c. recte docet Bellarm. lib. 1. de Indulg. cap. II nullos Clericos, aut Sacerdotes Episcopis inferiores ex iure posse concedere Indulgentias, sed (vt haberetur cap. *Accidentibus, de excessibus Prælatorum*) solummodo ex commissione Pontificis maximi vel Episcoporum. Vbi etiam obseruat ex S. Doctore in 4. di. 10. q. 1. a. 4. q. 1. nullos propriè loquendo in Ecclesia esse, aut dici debere Prælatos, nisi solos Episcopos; cum sint integri alicuius populi Reætores, & quasi in quodā Ecclesiastico regno præsint hominibus orarium statum, lexum, ordinum, & conditionum; Abbates vero & Parochi sint quasi vnius familia patres: vnde, cùm Indulgenciarum concessio non nisi ad Ecclesiaz Prælatos spectat, sequitur illam esse Episcoporum propriam, non verò aliorum, qui ipsi sunt in Ecclesia inferiores.

Dicendum 3. non solum legitimam authoritatem, sed etiam iustum aliquam, & rationabilem causam requiri ad hoc, vt licite, & valide Indulgencie conferantur. Ita S. Thom. S. Bona, & alii quos citat, & sequitur Bellarm. sup. cap.

cap. 12. & constat ex Extraug. *Vnigenitus*, vbi Clemens unde ibi dicit Christum Dominum Ecclesiae thesaurum persutur usui Vicarios reliquisse fidelibus dispensandum *Salubrum imaginum & exrationabilis*, & *injustis causis*: & ex Conc. Constatentur, tiensi seſſ vlt. vbi dicitur suspectos de hæſti interrogando esse, an credant ſuum Pontificem concedere *Redeſte Indulgentias ex cauſa rationabili*.

& alios,

Quæres, quænam cauſa iusta, & rationabilis eſſe cauſione Indulgentias ad concedendum Indulgentias. Respon. iuxta p[ro]t[er]am[en] p[ro]babiliorem D[omi]norum sententiam ad id requiri, ne videlicet modò, vt cauſa illa sit pia, & Deo grata, sed etiam ut missis tenuiſt[er] quam habeat cum ipſa Indulgentia proportionem. In juncſtum S. Bonau. Rich. Major, Sot. Nau. & alij plures, quia in ſe j[ur] citat, & ſequitur Bellarm. cit. cap. 12. Ad, hanc ſicut ob in tem proportionem duo præſertim requiruntur: ex Extratum est, vt concedatur Indulgentia ob pium aliquem S. Bonav. finem, cuius aſſecuſio ſit magis Deo honorifica, & Ecclesie pluſia utilis, quæm p[ro]uenientialis ſatisfactio, que per indulgentiam relaxatur: ſecundum eſt, vt ad Indulgentiam illam percipiendam opus aliquod faciendum p[ro]ſcribatur, quod ſit aptum & utile ad finem huiusmodi conſequendum: e. g. quando ſummus Pontifex Indulgentiam concedit ijs, qui verè p[ro]uenientes, & confitentes ac ſacra Communione refecti preces, & alia pietatis opera pro hæreſeo extirpatione, & Christianorum pacem Deo obtulerint; finis quem ſibi proponit Pontifex, licet hæreſeo extirpatio & Christianorum pax, eſt h[ab] dubiè maximè Deo honorificus, & Ecclesie proficuum opera item ad finem illum obtinendum iniuncta, id aptissima ſunt, vt per ſe patet: & ſic proportio debita perit.

Quena

De hac vero cauſa, eiusque iusta proportione per Ecclesia, ipsum concedentem Indulgentias iudicium eſſe debet, & alii a reſte monet Bellarm. ſuprā cap. 12. nec ſubditorum e[st] probabile temere de eiusmodi rebus iudicare: imo (vt docunt Isamb. disp. 3. art. 4.) periculoum eſt, quascunq[ue] posſe. Indulgentias quibuslibet ex cauſis concessas paruifacere Secu-

non pot.

en unde ibidem observat Indulgencias illas, quæ conceduntur usui granorum benedictorum, rosariorum, piarum & imaginum, & similium rerum, quæ minimi momenti vi-
stantur, ex causa maxime justa, a crationabili à summis
Pontificibus interdum posse concedi.

Rechè tamen observat Laym. cap. 4. de Indulg. post Nav.
& alios, quod quamvis causa sufficiens, & justa in conce-
ssione Indulgenciarum alicujus u. g. plenaria reperiatur, fieri
tamen posse, ut non omnes integrum consequantur; si
no videlicet illorum aliqui ad maximam pro peccatis com-
missis temporalem poenam subeundam obligati opus in-
iunctum tepide peragant: quia, quamvis causa Indulgencie
in se justa sit, illorum tamen respectu aliquo pacto de-
ficit ob imperfectam dispositionem: quod etiam constat
ex Extravaganti 1. Bonaficii 2. de poenit. & remiss. & ex
S. Bonav. in 4. dist. 20. part. 2. art. 7. quast. 6. ubi dicit Ho-
mines plus vel minus participare de Indulgencia, prout plius vel
minus ad illius causam accedunt.

PARAGRAPHUS III.

*Quanam conditiones requirantur in eo, qui Indul-
gentiarum fructum percipere intendit.*

P RIMA conditio est, ut sit homo baptizatus, ut ex com-
muni & certa Theologorum sententia docet Suar. disp.
13. sect. 4. thesaurus siquidem Ecclesie valide dispensari
non potest nisi filii Ecclesie; nec absolviri possunt ab Ec-
clesia, qui eius jurisdictioni non subsunt. Nav. tamen
& alii apud Laym. cap. 6. de Indulgentiis existimant
probabile esse, Catechumenis tum vivis, tum de-
functis Indulgencias per modum suffragii prodesse
posse.

Secunda conditio est, ut is qui percipit Indulgencias,
subditus

subditus sit illius qui eas concessit: neque enim nisi
datis Indulgentiae concedi possunt, vt habeatur ex ea
Quod autem, & ex dictis s. p. &c. constat,

Tertia conditio est; vt non sit excomunicatione
qua maiori ligatus; hec enim priuatum in eum participa-
tione bonorum spiritualium communium, vt suppon-
mus ex dicendis infra suo loco.

Quarta conditio est, vt sit in statu gratiae sanctificante
eo tempore quo Indulgentiae fructum percipit; poenitentia
quidem temporalis remissio, culpa remissionem praesup-
ponit, vt ex S. Thomae & Theologorum communis senten-
tia docet Bellarm. cap. 13. & ex ante dictis satis constat.

Verum circa hanc quartam conditionem difficultas
est, an status gratiae requiratur in suscipiente Indulgen-
tiam, non solum quando eius fructum percipit, sed etiam
cum exequitur opera ad illarum perceptionem iniun-
cta. Palud. S. Anton. & alii apud Bellarm. supra exi-
mant, satis esse, utis qui lucratur indulgientiam, si
statu gratiae eo tempore, quo eius fructum percipit:
i. tamen, Sot. & alii apud eundem Bellarm. alienum
requiri gratiae statum etiam tunc, quando iniunctum
opus perficitur; quorum sententiam Bellarminus con-
set esse tuitorem, & in quibusdam etiam casibus os-
no certam; cum videlicet prescribitur, vt opera iniuncta
in statu gratiae fiant, quod in plurimis summorum Pe-
niteniarum diplomatis prescribitur, in quibus Indulgen-
tiam conceditur iis, qui vere contriti, & confessi Ecclesiam
quas visitauerint, ibique orauerint pro pace. Imo
Bellarminus existimat id semper subintelligi, quamuis
exprimatur, quando iniunctum opus tale est, vt minime
conferat ad finem, ad quem Indulgentia conferatur,
ad placandum Deum, ad impetrandum pacem, nisi fiat
statu gratiae; peccatores enim Deus non exaudit, nec
opera mortua Iustitia eius placari aut misericordia ex-
ari potest: quare consultissimum est, vt, quando, q.
Indulgentiam percipere cupit, primum peccata sua
sacramentali confessione, vel saltem perfecte Con-

tionis actu eluere curet: quæ quidem contritio ad omnia peccata non solum mortalia sed etiam venialia extendi debet, vt ad remissionem pœnarum illius debitaram Indulgentia quoque extendatur.

Quinta denique conditio est, vt is qui Indulgentiam percipere cupit, id omne perficiat, quod ad illam consequendam iniunctum fuerit: vnde si ex ignorantia, aut obliuione, aut etiam iusto aliquo impedimento partem aliquam operis iniuncti quamvis inculpabiliter omitrat, effectum Indulgentiæ non consequitur, vt ex S. Thoma & aliis docet Bellarm. cap. 13. quia secundum commune Theologorum axioma, Indulgentiæ tantum valent, quantum sonant.

Quæres, vtrum quando in Pontificiis diplomatis habetur Indulgentiam concedi pœnitentibus verè contritis, & confessis, confessio sacramentalis necessaria sit ad eam lucrardam. Resp. secundum probabilem, & ratiocinem sententiam, in eo qui peccati alicuius mortaloris sibi conscius est, requiri actualem confessionem, quando illius mentio expressa habetur in Pontificiis litteris; nec sufficere solam contritionem, quamvis veram & perfectam, vt afferunt S. Anton. Adrian. Nau. & plures alii apud Bellarm. suprà. In eo autem, qui nullius peccati mortaloris conscientiam habet, actualem confessionem minime esse necessariam, vt docent idem S. Anton. Suar. & alii apud Laym. cap. 6. de Indulg.

Quod spectat ad Indulgentias, quæ defunctis fidelibus in Purgatorio existentibus applicantur, certum est, id ab Ecclesia valide, & fructuose fieri posse: fideles siquidem defuncti cum fidelibus viuentibus ita coniuncti sunt, vt vnam cum illis Ecclesiam efficiant; proindeque si particularibus suffragiis & orationibus viuentium iuuari possunt, à fortiori poterunt per applicationem satisfactionū Christi, & Sanctorum subleuari. Et hæc est communis, & certa doctrina S. Thomæ, S. Bonav. & aliorum Doctrinum, quos citat Bellarm. capite 14. Quæ etiam ex communis Ecclesiæ praxi satis constat, in qua (vt ibidem refert)

L

Pascha.

Paschalis I. qui ante septingentos annos Apostolicam Se-
dem obtinebat, & plures alij summi Pontifices Indulgen-
tias defunctis applicandas concederunt.

Quærunt aliqui, vtrum Indulgentiæ pro defunctis con-
cessa certò, ac infallibiliter illis prosint. Affirmant Sot.
Nau. Suar. & alij, quos citat Laym. cap. 7. de Ind. quo-
rum sententia, licet sit probabilis, contraria tamen (qua
est S. Bonau. Rich. Duran. Cordub. Cani, & aliorum, quos
citat & sequitur; Ibidem. quæ est, hunc Indulgentiarum
pro defunctis effectum pendere ex liberali Dei acceptan-
tis voluntate) probabilior videtur; cùm neque ex vlo
scripturæ loco, neque ex vlla certa traditione constet,
Deum illas satisfactiones ex Ecclesiæ thesauro deprop-
tas, & ab eadem Ecclesia sibi oblatas pro defunctorum
liberatione acceptaturum promisso; præsertim cùm ipsa
Ecclesia Indulgentias illas pro defunctis concedat, non
per modum absolutionis, sed per modum suffragij, tan-
quam ipsum Deum supplicans, vt eiusmodi satisfac-
tionem, seu solutionem pro defunctorum subleuationem
misericorditer acceptare dignetur.

Quod etiam ex ipsius Ecclesiæ praxi confirmari potest,
qua post applicatam alicui defuncto in particulari ple-
nariam Indulgentiam, v. g. per sacrificium in altari po-
ulegiato pro ipso oblatum, nihilominus pro eodem mo-
re, & sacrificare non desinit: quo facto tacite declam-
videtur. Indulgentias quamuis maximè salutares, non
tamen semper infallibilem effectum pro ipsis defunctis
habere, sed pendere ex diuina misericordia: quod tamen
non debet fideles viuentes reddere segniores, imo po-
gius excitate, vt maiori affectu, & charitate ipsis fide-
bus defunctis per orationes, aut sacrificia, aut Indul-
gentiarum applicationem, aut alium quem-
cunque modum opitulentur.

¶¶¶

PARAGM

PARAGRAPHUS IV.

Quid de Purgatorio sentiendum sit.

CATHOLICA veritas, cui firmiter adhærendum est, docet esse Purgatorium; id est, locum quemdam, in quo tanquam in carcere post hanc vitam usque ad certum & definitum tempus detinentur, ac purgantur animæ fideles, quæ in statu quidem gratiarum, sed tamen nondum plenè à peccatis purgatae è corporibus exierunt, ubi fidelium viuorum orationibus, & suffragijs, ac præsertim sanctissimo Missæ sacrificio possunt subleuari. Hanc veritatem olim VValdenses, Albigenses, Apostolici, & plures alij Catholicæ fidei hostes impugnarunt, ut videre est apud Bellarm. Lib. 1. de Purg. cap. 1. quibus adiunxerunt se hodierni hæretici tam Lutherani, quam Caluinistæ, qui omnes nullum esse post hanc vitam Purgatorium contendunt, sed animas statim ut à corporibus separantur, vel in cœlum euehi, vel in infernum detrudi.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas probatur 1. ex scriptura: 2. Mach. 12. ubi dicitur, quod Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur: quæ verba, cum neque de beatis, neque de damnatis intelligi possint, sequitur, ut de quodam tertio hominum genere sint intelligenda, qui habeant adhuc aliqua vincula; à quibus post mortem solvi queant; proindeque de illis, qui in Purgatorio detinentur. Hunc autem librum Machabæorum esse Canonicum (quidquid hæretici in contrarium dicant) constat non modò ex Concil. Trid. sess. 4. in decr. de Canon. script. sed etiam ex Concil. Carth. 3. (cui interfuit, ac subscriptis S. Aug.) cap. 47. item ex S. Innocentio I. Epist. 3. ad Exuperium cap. vlt. & ex Gelasio 1. in Concil. 70. Episcoporum, ut refertur dist. 15. cap. Sancta Romana. Probatur etiam ex Is. 4. Si abluerit Dominus fordes filiarum Sion, &c. in spiritu iudicij, & spiritu ardoris: quem locum de poena Purgatorij explicat

L 3

cat

GR

cat S. Aug. lib. 20. de ciuit. cap. 25. Item ex S. Matth. 12. vbi dicit Dominus, quædam peccata esse, qua non remittuntur neque in hoc saeculo, neque in futuro. Vnde colligunt SS. Patres, quædam peccata remitti in futuro saeculo, id est, post hanc vitam, per orationes, & suffragia Ecclesiarum. Ita S. Aug. lib. 21. de ciuit. cap. 24. & lib. 6. in Julianum c. 5. S. Greg. lib. 4. Dialog. c. 39. & S. Bern. Hom. 66. in Cant.

Probatur 2. ex variis Conciliis, in quibus prescribitur, ut orationes & suffragia pro defunctis fidelibus offerantur: vt in Concil. Carthag. 3. cap. 29. Bracarensi 1. c. 39. & Aurelian. 2. cap. 14. vnde sequitur, aliquos fideles defunctos in tali loco esse, vbi orationibus & suffragiis iuuentium iuuari possint, proindeque esse in Purgatorio.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Purgatorium apertissime asserunt, vt S. Greg. Nyss. oratione pro mortuis circa medium, vbi de iusto ex hac vita excedente loquens dicit, quod non poterit a corpore egressus divinitatis partur fieri, nisi maculas animo immixtas Turgatorius ignis absorbit: & S. Aug. lib. 21. de ciuit. c. 24. loquens de iustis qui cum leui bus peccatis decedunt, Tales (inquit) instante Iudicij diem per paucas temporales, quas eorum finis patiuntur, purgatos, eternis supplicijs non tradendos. Item ex aliis SS. Patribus, qui pro fidelibus defunctis orandum, ac Missæ sacrificium offerendum esse dixerunt, s. Cyril. Hierosolym. Catech. 5. Mystag. Pro omnibus inquit, oramus, qui inter nos vita sancti sunt, maximum credentes esse animarum iuuamen: S. Greg. lib. 4. Dialog. c. 55. Multum, inquit, solet animas etiam post mortem sacratio hostia salutaris adiuuare; ita ut hanc nonnunquam defunctorum anima expetere videantur.

Porro, cum tantummodo fidelium iustorum animi in Purgatorio detineantur, quæ ab omni peccati mortaliter reatu immunes, ex hac vita decedunt, sequitur, ob duas tantum causas ibi purgari debeant, nimirum pro peccatis venialibus, cum quibus nondum quoniam culpam remissis corporibus exierunt, vel pro penitentiis.

temporalibus, quæ peccatis mortalibus, aut venialibus
quoad culpam remissis debentur, pro quibus plenè non
satisfecerunt.

Hæ autem animæ in Purgatorio existentes, pro pec-
catorum illorum expiatione grauissimas haud dubiè pœ-
nas patiuntur, adeò ut SS. Patres doceant pœnas illas
Purgatorii quibusunque huius vitæ pœnis esse longè
grauiores, vt S. Aug. in Psal. 37. S. Greg. in Psal. 3. poenit-
tentialem, & alij, quos citat Gamach. cap. 5. de Purgat.

Quamuis autem Doctores quidam Catholicæ, vt Dyon.
Carth. lib. de quatuor nouissimis art. 47. & Michaël
Baius lib. 2. de meritis operum c. 8. existiment, grauissi-
mam animarum illarum pœnam in eo consistere, quod
nullam suæ salutis habeant certitudinem, sed quasi su-
spensa, & dubia occulta quadam iudicij diuini disposi-
tione teneantur; communis tamen Theologorum do-
ctrina est, animas fideles in Purgatorio detentas, de fa-
lute sua æterna certas ac securas esse: tum quia (vt docet
S. Thom. 22. q. 18. a. 3.) spes Theologica in illis manet,
ac proinde etiam fides, ex qua certissimè scire possunt,
animas in Purgatorio detentas esse saluandas; aliunde
vero satis certosciunt, se esse in Purgatorio non verò in
inferno: tum ex dictamine propriæ conscientiæ; norunt
enim se Deum super omnia amare, nec vlo aduersus
eum odio moueri, neque etiam ab alijs animabus secum
detentis, vident illum blasphemari, vt fit à reprobis in in-
ferno, sed potius laudari: quæ omnia fusius explicata &
probata habentur apud Gamach. c. 3. & vlt. de Purg. &
Bellarm. lib. 2. de eod. Purgat. c. 4. qui etiam c. 7. obser-
uat ex Beda & aliis probatis authoribus diuersos esse in
Purgatorio pœnarum gradus, disparemque animarum
statum, quarum aliae aliis longè minus torquentur; imo
earum aliquæ nullum alium nisi tantummodo dilatae fœ-
licitatis dolorem sustinent.

Quæres 1. vbinam sit Purgatorij locus? Resp. locum
Purgatorij ordinarium esse in ipsis terræ visceribus, vt do-
get S. Thom. S. Bonau. Sot. & alii apud Gamach. cit. c. 5.

L 3

Diximus,

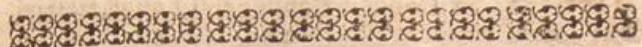
Diximus, ordinarium: quia interdum ex aliqua diuina dispensatione purgantur animæ in aliis quibusdam locis; vel quia in ijs peccauerunt, vel etiam ad instructio nem & terrorem viuorum, vt ex S. Greg. S. Thoma, Pe tro Damiano, & alijs obseruat idem Gamach.

Quæres 2. quanto tempore animæ in Purgatorio detineri debeant? Resp. id ab eo solo cognosci, cuius indicio iusto illuc detinentur; certum nihilominus esse, alias illuc animas pluribus annis, imò etiana sacerulis detineri; cum Ecclesia probet consuetudinem illam annuenda celebrandi pro aliquibus defunctis, etiam si confite illos ante ducentos, vel etiam plures annos ex hac via migrasse; quod minimè probaret, si tamdiu eas illuc non detineri posse, certum esset.

Quæres 3. an animæ ex Purgatorio aliquando egredi possint, & hominibus apparent. Resp. non modo ex Purgatorio, sed & ex ipso inferno, imò etiam ex illo animas, Deo ita volente, egredi posse, & de facto interdum egressas fuisse, aliisque viuentibus apparent, vt docet S. Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 16, & idipsum variis exemplis, & historiis expressissimis & fide dignissimis authoribus probat Bellar. cit. lib. 3. cap. 8.

CAPV
præce

CAP V T VI.

De Sacramento Extreme vunctionis.

SECT I O I.

Vtrum Extreme vncio sit Sacramentum, & quis sit eius minister.

EXTREMA VNCIONIS nomine intelligimus vunctionem olei benedicti, quæ infirmo in extremis posito confertur à Sacerdote, adiunctis certis precibus. Hanc autem esse verum, & proprium nouæ legis Sacramentum, à Christo Domino institutum, negauerunt olim VValdenses, & Albigenses, & nunc etiam negant Lutherani, & Calvinistæ; affirmat verò Ecclesia Catholica, & tanquam dogma fide credendum proponit: cuius quidem veritas simul, & erroris oppositi falsitas demonstratur.

Primò ex his S. Iacobi cap. 5. verbis: *Infirmitur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesia, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alieniabit eum Dominus;* & si in peccatis sit, remittentur ei: quibus verbis exprimuntur omnia, quæ ad Sacramenti rationem requiruntur; scilicet ritus aliquis externus, nempe olei vncio; deinde promissio gratiæ illi adiuncta, quatenus per illum ritum peccata remitti dicuntur; ac deinde institutio diuina; neque enim Apostolus adeò constanter, & absolutè gratiam illam promitteret, nisi Christus Dominus hoc ita instituisset, ac fieri præcepisset.

L 4

Secun-

Secundò, ex Concilio Cabilonensi (quod temporibus Caroli magni celebratum est) cap. 48. vbi dicitur *Infirmos secundum beati Iacobi documentum oleo, qui ab Episcopo benedicitur, debere à Presbyteris ungii: & paulò post allegatis ipsius S. Iacobi verbis subdit, Non esse parvipendendam eiusmodi medicinam, quae anima corporisq[ue] medetur languoribus.* Item ex Concil. Florent. in decr. Eug. & Trid. sess. 14. c. 1. de Extrema u[n]dicio[n]e, vbi habetur: *Hoc Sacramentum institutum à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuat[ur], per Iacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum.*

Tertiò ex SS. Patribus, qui huic sacrae u[n]ctioni viae sanctificandi & peccata remittendi tribuant; vt S. Iohannes Chrysostomus lib. 3. de sacerdoti. vbi dicit Sacerdotes non modo cùm nos regenerant, sed etiam cùm infirmos oleum ungunt, indulgere peccata; quod ex citatis S. Iacobi veritate confirmat: & S. Augustinus serm. 215. de tempore in quo dominus superueniente infirmitate agrotum accipere debet Christi Domini corpus, & exinde proprium eius conuengendum esse, vt impleatur in eo illud, quod scripsit: *Infirmatur quis in vobis, &c.* additumque hoc ad corporis sanitatem, & peccatorum indulgentiam tineat.

Quod autem spectat ad ministrum huius Sacramentorum est, solum Sacerdotem rite ordinatum, p[ro]p[ter]eum. Sacramentum hoc valide administrare. Ita S. Thomas in 4. dist. 25. q. 2. a. 1. & alii communiter: estque fide, vt constat ex suprà relatis S. Iacobi verbis, *Iucat presbyteros Ecclesia; tum ex Concil. Trid. sup. c. 3. verba illa S. Iacobi explicans dicit, Proprios huius Sacramenti ministros esse Ecclesia Presbyteros: quo nomine, eo, non aetate seniores, aut primores in populo intelligendi nunt, sed aut Episcopi, aut Sacerdotes, ab ipsis rite dinari.*

Quamuis autem quilibet Sacerdos Sacramentum valide administrare possit, cùm eius administratio,

modo deprecatoria fit, ut infra dicetur non sit proprius actus jurisdictionis, ut ex communi Theologorum sententia docet Isamb. disp. 1. de Sacr. Extr. vñct. nullus tamen Sacerdos id licite potest, nisi sit proprius Sacerdos ille, cui hoc Sacramentum confertur, vel ab eo facultatem habeat: vnde in Clement. 1. de priuileg. prohibetur religiosis Sacerdotibus sub poena excommunicationis sedi Apostolicæ reseruata, & ipso facto incurrandæ, ne hoc Sacramentum läcis, aut Clericis administrent sine licentia propriae Sacerdotis, ut refert Laym, cap. 6. de Extr. vñct.

Exciplunt tamen Doctores casum necessitatis, quando scilicet à proprio Sacerdote Sacramentum illud recipi non potest: v. g. si absit, nec ab illo licentia possit obtineri; tunc enim quilibet Sacerdos etiam religiosus potest validè, ac licite Sacramentum illud moribundo administrare, nec villam ideo incurrit excommunicationem, ut docent S. Anton. Syl. Caiet. Henr. & alii apud Laym. supra.

Quærunt aliqui occasione illorum verborum S. Iacobi: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, vtrum huius Sacramenti minister debeat esse unus, an plures.* Resp. 1. vnum sufficere, ut constar tum ex cap. Quasiuit extra de verborum significatione, tum ex communi Ecclesiæ praxi, quæ nonnisi vnum Sacerdotem ad Sacramentum hoc administrandum adhibere solet. Resp. 2. plures Sacerdotes posse Sacramentum hoc administrare, sive successiue; quando vñctione una, aut altera ab aliquo Sacerdote facta, & forma simul prolatæ, alias reliquas vñctiones facit, & verba formæ profert: sive coniunctim, ita ut uno Sacerdote unam vñctionem faciente, & verba formæ proferente, alii Sacerdotes eodem tempore vñctiones reliquas faciant, ac simul verba formæ proferant: & hic modus administrationis semper quidem validus est; non tamen licitus nisi in duobus casibus. Primus est, si Sacerdos post alias reliquias vñctiones factas subito moriatur, aut in talen infirmitatem decidat, ut reliquias peragere non possit;

L. 5.

possit;

possit; tunc enim aliis Sacerdos eius defectum supple debet, non repetendo quæ facta sunt, sed ea quæ sunt perficiendo. Secundus est, quando subest aliquid timendi, ne infirmus moriatur, priusquam unius ministerunctiones omnes perficere possit: tunc enim adfint alij Sacerdotes, poterunt simul unus oculos, aures, &c. perungere, ac unusquisque illorum formoproferre, unctioni illi quam peragit conuenientem. | Suar. disp. 43. sect. 2. nū. 8. Isamb. disp. 5. de Exu. val. art. 2, & 3. & plures alij.

SECTIO II.

*Quæ sit materia, & forma huius Sacra-
menti.*

DICENDVM I. materiam remotam Extremationis esse oleum oliuarum ab Episcopo benedicto. Ac in primis quod sit oleum oliuarum, constat ex dicto Eugenij, vbi expressè dicitur, materiam huius Sacramenti esse Oleum Oliua: & in Catech. Rom. part. 2. q. 6. declaratur, olei nomine intelligi liquorem, non quauis pingui, & crassâ materia, sed ex olearum tantummodo expressum. Quod autem oleum istud sit apta & sufficiens huius Sacramenti materia, debeat ab Episcopo benedictum, docet S. Thom. in 4. disq. 1. a. 3. & constat tum ex cit. decr. Eug. & Conc. Tress. 14. cap. 1. de Extr. vnct. tum ex ipsius Ecclesie quæ nonnisi oleum ab Episcopo benedictum in huius Sacramenti administratione adhibere consuevit.

Quæres an deficiente oleo benedicto, possit virginitate necessitate ad Sacramentum hoc administrandum ab aliis oleum non benedictum, vel illius loco sacramentum. Resp. 1. oleum benedictum, esse de necessitate huius Sacramenti, ut docet S. Thom. S. Bonav. Durand. & i

quos refert, & sequitur Isamb. disp. 2. art. 2. proindeque nec licet, nec validè cum oleo non benedicto administrari posse; si tamen oleum benedictum non sufficeret, posset illinon benedictum in minori tamen quantitate licet admisceri, vt intelligitur ex cap. Quod in dubijs. extrâ de consecratione Ecclesiae. Resp. 2. controuersum esse apud Theologos, an hoc Sacramentum valide conferri possit in oleo balsamato seu chrismate, quibusdam affirmantibus, aliis verò id negantibus, quos fuse refert Laym. cap. 2. de Extr. vñct. qui recte concludit (quidquid sit de utraque illa sententia, quarum neutra expresse ab Ecclesia definita est) quantum ad proxim attinet, nunquam licitum esse Sacerdoti in Extremâ vñctionis administratione vti chrismate, eo quod saltem id consuetudini, & praxi Ecclesiæ repugnet, quæ nonnisi oleum simplex, & benedictum pro vngendis infirmis adhibere solet.

Addit quod, quamuis, secundum ipsius Ecclesiæ proxim, oleum istud infirmorum quotannis renouari debat, vetusque novo accepto comburi. Si tamen Parochus oleum ab Episcopo benedictum nondum recepisset, urgente veteri benedicto ad conferendam extremam vñctionem vti licet posset.

Dicendum 2. materiam proximam huius Sacramenti esse vñctionem, quæ fit per modum crucis, iuxta Rituale Romanum, in oculis, auribus, naribus, labijs, manibus, pedibus & renibus (quam tamen ultimam vñctionem in foeminis omittendâ esse dicit) vel in pectore loco renum, vt in Rituali Parisiensi, & in quibusdam alijs habetur. Hæc autem vñctio in partibus illis, quæ naturâ gemina sunt, duplex fieri debet, v. g. vna super oculum dextrum, altera super sinistrum; & vnicarum interim forma proferri; ita vt forma prolatio incipiat, antequam prior vñctio finiatur, nec desinat, quin posterior saltem inchoetur, vt adnotatur in eodem Rituale: vbi etiam dicitur, quod si quis aliqua illarum partium mutilatus sit, vñctio in proxima fieri debeat cum eadem formâ prolatione.

Cum

Cum igitur hæc ex ipsius Ecclesiæ praxi constent, quæ sunt, an vñctio illarum omnium partium sit de esse huius Sacramenti, ita ut validè conferriri non possit, nō omnes illæ partes vngantur. Resp. 1. certum est communis Theologorum consensu, ad validitatem huius Sacramenti non requiri, vt vñctio fiat in modo crucis, nec etiam, vt pedes, aut renes aut pectus, vngantur, nec vt fiat duplex vñctio in geminis partibus iusque sensus: quamvis enim ex präcepto Ecclesiæ fieri, & seruari debeant, nec proinde (nulla urgente necessitate) omitti possint sine peccato; non sunt tamen essentia huius Sacramenti, nec ad eius validitatem reguntur, vt docent Sot. Henr. Suar. Tolet. & alii ap. Laym. cit. cap. 2.

Resp. 2. controversum esse apud Theologos, videtur ad Sacramenti huius validitatem necessarium sit, ut quæsque sensus corporis vngantur; an vero videtur in uno illorum sufficiat: quidam enim Doctores recenseret, & quibus subscribit (samb. disp. 2. art. 5.) tantummodo sensus vñctionem ad Sacramentaliam rem sufficere existimant: alij vero è contraria vñdant quinque sensuum ad validitatem illam requiri affirmant. Ita S. Thom. in 4. dist. 23. q. 2. a. 3. S. Bonau. Richilieu. Palud. & plures alii, quos citat, & sequitur Suar. quærum sententia videtur probabilior, maxime propter autoritatem ipsius S. Doctoris, proindeque in præsentia.

Dicendum 3. formam huius Sacramenti hanc esse istam vñctionem, & suam piissimam misericordiam in genere tibi Dominus, quidquid per visum deliquisti, &c. militer de aliis membris. Ita declaratum est in decreto & in Conc. Trid. sess. 14 cap. 1. de Extr. vñct. & exp. habetur in Rituali Romano.

Sunt autem quædam obseruanda. Primum est, formam huius Sacramenti per modum deprecationis se proferendam, vt docet S. Thom. S. Bonau. & co[muniter] alij apud Suar. suprà scđt. 3. quod com-

tum ex his S. Iacobi verbis. Orent super eum, ungentes &c. & oratio fidei salvabit infirmum: tum ex universalis Ecclesiae praxi, quæ ubique in hujus Sacramenti administratione forma deprecatoria utitur.

Secundum est, quod, quamvis omnes particulæ præfatur, quæ in forma hujus Sacramenti communiter profertur, ad ejus essentiam non pertineant, sitque probabilissimum solas has quæ sequuntur (*Per istam unctionem indulget tibi Deus quidquid deliquisti*) ad illius validitatem esse necessarias, ut docet & probat Isamb. disp. 3. art. 2. debet tamen Sacerdos omnia illa verba in huius Sacramenti forma ex Ecclesiæ præscripto apposita, prout in Rituali Romano habentur, vel secundum peculiarem cuiusque diœcesis usum, distinctè proferre; nec aliquid ab eo in illa prolatione omitti, aut mutari sine peccato potest.

Tertium est, probabilissimum esse quod afferunt Henr. Med. Palud. & alii, quos citat, & sequitur Isamb. supra art. 4.) quinariam formæ hujus Sacramenti reperitionem non esse de eius essentia, sed sufficere unicam: secundum quam sententiam, si infirmus jam moriturus credatur, poterit Sacerdos partes magis obvias quinque sensuum ungere; v.g. unum oculum, aurem, narem, labrum, & aliquam aliam partem pro sensu tactus, qui ubique diffusus est, ut genam, idque celeriter nullo facto signo crucis, & simul, ac semel hac verba proferre, *Per istam unctionem indulget tibi Dominus quidquid deliquisti, vel quidquid peccasti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum.*

SECTIO III.

Quinam sint huius Sacramenti effectus.

EXTRÆMAE unctionis effectus duplicitis generis; quidam enim animam, alii corpus attingunt: quod spectat ad animam, quinque sunt præcipui effectus, quos Sacramentum hoc in ea operatur.

Primus

spectat ad animam, quinque sunt præcipui effectus, quæ Sacramentum hoc in ea operatur.

Primus effectus illi cum aliis Sacramentis communis est gratia sanctificans: ut expresse definitum est in Concil. Trid. sess. 14. can. 2. de extrema unctione, his verbis: *quis dixerit sacram infirmorum unctionem non conferre, inquit, &c. anathema sit.*

Secundus, est speciale gratia auxilium, tum ad superadas tentationes in articulo mortis occurrentes, tum spem, & confidentiam facilius, & firmius in Deum engendam; tum etiam ad morbi, & mortis molestias cum majori patientia tolerandas: quod expresse declaratur in Concil. Trid. cap. 2., ubi dicit, quod hoc Sacramentum conforti animam alleviat, & confirmat, magnam in eodivim sericordie fiduciam excitando; qua infirmus sublevatus a morbi incommoda, ac labores levius fert; & temptationibus monis calcaneo insidiantis, facilius resistit.

Tertius effectus, est remissio peccatorum mortaliuum, quæ forte habet infirmus, quæ habere se bona fide, & vincibiliter ignoret; quamvis enim (ut recte obliteratur Gamach. cap. 6. de Extr. unct.) Sacramentum hoc ex maria Christi institutione secundam tantummodo datum, id est, gratia sanctificantis augmentum conferat, ponatque hominem à peccato mortali per Sacramentum Poenitentiae, aut perfectam contritionem jam purgatum nihilominus secundariò etiam primam interdum gratiam conferre potest, & peccata mortalia delere, si forte confessio Sacra nentalis nulla, & invalida fuit, & alias infirma in statu peccati mortalis esse invincibiliter ignoretur; de illis saltem in genere attitus sit, ut docent Paludanus & alii apud Laym. cap. 5. de Extr. unct. & satis aperte cogitur tum ex his S. Iacobi verbis: *Si in peccatis sit, remittitur et; tum ex ipsis Concil. Trid. cap. 2. Delicta, si quæ sint, huic expianda, abstergit; tum denique ex his formæ veniam indulget tibi Dominus quidquid peccasti: quæ quidem verba sicur & alia ex Apostolo & Concilio relata, cum sint definita ac sine ulla restrictione, de quibus eunq; peccata etiam mortalibus intelligi debent.*

Quartus effectus, est remissio peccatorum venialium, ut à fortiori ex supra citatis Apostoli & Concilii verbis, & ex ipsa Sacramenti forma colligitur.

Quintus denique, est abstercio reliquiarum peccati, ut expressè docet Conc. Trid. cit. cap. 2. quarum quidem peccati reliquiarum nomine S. Thom. in 4. dist. 23. q. 1. a. 2. q. 1. Ferrar. lib. 4. cont. Gentes cap. 73. & plures alii Theologoi intelligunt animi languorem, torporem, incoerorem, tristitiam, fastidium, anxietatem, & alias similes pravas affectiones, quæ ut plurimum ex peccatis prateritis eorumque recordatione oriuntur, & varia incommoda spiritualia causant, vel etiam in extremam desperationem propellunt.

Quod verò spectat ad corpus, unus est Extremæ unctionis effectus, scilicet ipsius corporis sanitas, ut colligitur ex Apostoliverbis; *Oratio fidei salvabit infirmum*: qua verba de corporis salute intelligenda esse docet Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. part. 15. c. 2. & post illum S. Thom. in 4. dist. 23. q. 2. a. 2. quem etiam Extremæ unctionis effectum tradit Conc. Trid. cit. cap. 2. adjecta tamen hac conditione: *ubi saluti animæ expedierit*: quo sensu citata Apostoli verba docet esse intelligenda.

Quares, quis sit præcipuus horum effectuum, seu ob quem primariò Extrema unctione instituta sit. Resp. cum S. Doctore supra, & pluribus aliis Theologis quos citat & sequitur Suar. disp. 41. leq. 1. hoc Sacramentum principaliiter institutum esse, ad conferendum infirmo speciale quoddam gratia actualis auxilium, quo juvetur, & robustetur contra occurrentes in extremo vitæ discrimine difficultates, quibus à negotio suæ salutis strenue procurando, & promovendo retardari potest; secundariò verò tum ad sanitatem corporis, si animæ saluti conducat, reparandam, tum ad alios supra explicatos effectus conferendos.

SECTIO

SECTIO IV.

Quis suscipere possit, aut debet Sacramentum Extremæ unctionis, & quæ in eo dispositiones requirantur.

DICENDVM n subjectum capax hujus Sacramenti esse hominem baptizatum, qui rationis usum aditus sit, & propter morbum de vita periclitetur. Est communis sententia Doctorum in 4. dist. 23.

Requiritur 1. ut sit baptizatus; cum Baptismus (ut habetur in decr. Bug.) sit ianua virtus spiritualis, nec sine Sacraenta reliqua validè suscipi possint.

Requiritur 2. ut rationis usum adeptus sit cum enim hujus Sacramenti effectus sit remissio peccatorum alium, & robur adversus tentationes; puer ante unctionis horum effectuum capaces non sunt, ut per se pueri nec proinde Sacramenti illius suscipiendi: unde N. c. 22. num. 13. Suar. disp. 70. sect. 1. & plures alii Theologici docent. Sacramentum Extremæ unctionis valet conferri posse, immo & negari non debet pueris, quemadmodum & rationis discretionem pervenerunt, ut Sacramenti Pœnitentiae sint capaces, quamvis sanctam charitatem nondum receperint, nec adhuc donec ad illam recipiendam judicentur: quod etiam in Rituali Particulae sit de Extr. unctione prescribitur. Diximus requiri, ut usum illum adhuc refineat, sive postea in amentiam phrenesim lapsus sit: licet enim maxime deceat, & quantum fieri potest, procurandum sit, ut in infirmo ministerium sana mente, & in regnis sensibus est, non est tali illi denegandum, quamvis in amentiam inciderit, auctoritas usum amiserit, si antea illud petiuit, aut saltet interpretative desideravit; si nimis rurum Christianè vixit, & lutis sua memor fuit: quod quidem presumendum

nisi cont
& plure declarat
impoeni
untur, &
Sacrame
Requ
conferat
23. q. 2. a
Conc. T
afficien
aliqua e
debet, u
Obse
munite
eodem
eodem
perieuli
diorun
lum mo
constitu
apud L
Dice
Pœnit
Extrem
mi con
disp. 7.
etiam i
suetud
quod c
peccati
confess
Sacram
morbi
nis au
tute po
suprà,
q. 22. n

nisi contrarium appareat, ut docent Palud. Sylv. Henr. & plures alii apud Laym. cap. 4 de Extr. unct. & expressè declaratur in Rituali Romano, in quo etiam præscribitur, impoenitentibus, qui in manifeso peccato mortali moriuntur, & excommunicatis omnino denegandum esse hoc Sacramentum.

Requiritur 3: ut nonnisi infirmo de vita periclitanti conferatur Extrema unctione, ut docet S. Thom. in 4. dist. 23. q. 2. a. 2: & cum eo communiter omnes, habeturque in Conc. Trid. cap. 3. unde neque reis ultimo supplicio mox afficiendis, neque prælium in turris, aut aliis ex violentia aliqua extrinseca morituris hoc Sacramentum conferri debet, ut in p[re]fato Rituali Romano expresse declaratur.

Observat etiam S. Doctor suprà art. 4. & cum illo communiter omnes, Extremam unctionem, morbi periculo eodem durante, iterum conferti non posse; secus verò, si eodem morbo durante, infirmus novum aliquod mortis periculum incurrit: ut, si postquam inunctus fuerat, medicorum judicio melius habere cœpit, evasitque periculum mortis, in quod nihilominus postea mutata corporis constitutione iterum recidit, ut docent Palud. Suar. & alii apud Laym.

Dicendum 2: infirmum sui compotem Sacramentum Poenitentia, & Eucharistia debere recipere, priusquam Extrema unctione ipsi conferatur, si tempus & ipsius infirmi conditio, seu dispositio id permittrat. Ita docet Isamb. disp. 7. art. 1. & expressè declaratur in Rituali Romano, & etiam in Catech. Rom. part. 2. cap. 6. ubi vocat hanc consuetudinem Ecclesiae Perpetuum, aitque esse servandum; quod obligationem denotat: si ramen postea in mortale peccatum lapsus sit, auralicujus peccari mortalis nondum confessi recordetur, debet hujus Sacramenti susceptioni. Sacramentalem confessionem praemittere; aut si extrema morbi vi oppressus id non possit, debet actum contritionis aut saltē attritionis elicere, ut Sacramenti hujus virtute peccatorum remissionem percipiat, ut docet Isamb. suprà, & ante illum docuerunt Suar. disp. 42. sect. 1. Nav. 22. nu. 13. & plures alii.

Quares.

Quæres, an sit aliqua obligatio Extremæ unctionis cipiendæ. Respondeatur juxta doctrinam S. Thomæ in dist. 23, q. 1. a. 1 q. 3 ad 1. nullam esse hujus Sacramentum cipiendi sub peccato mortali obligationem, si secundum se præcisè consideretur; licet enim utilissimum sit, ac luberrimum, nullam tamen nec medii, nec præceptio cessitatem secum invehit, ut probat Isamb. disp. 8. an qui tamen recte subjungit, fieri interdum posse, ut in illius illud non suscipiendo, mortaliter peccet; si v. g. illi ex contemptu omittat, vel quamvis absit contemptus ex neglectu illius scandalum sequatur, aut ipse infirmo probabile aliquod periculum salutis incurrat, quiam cum aliud Sacramentum suscipere potest.

Non est tamen pars ratio illius, cui Sacramenti hujus ministratio ex officio incumbit: is enim (ut recte docet & probat Isamb.) per se, vel per alium Sacerdotem tenetur hoc Sacramentum subditis suis extremè, & periculis ægrotantibus administrare; ita ut peccet mortaliter si cognito alicujus infirmi periculo, illi conferre sine justa ratione omitrat, aut differat cum probabili periculo interim ægrotus illo non suscepso moriatur. Ad quæ quod, quamvis infirmus morbo contagioso laboret, nec posset illi Sacramentum hoc nisi cum vita penitentia administrari, si tamen proprius ejus Sacerdos alio subvenire non possit, quæam Extremam unctionem conferendo, teneretur etiam cum certissimo vita penitentia hanc illi administrare, nisi alius Sacerdos eius via suppleat. Docet nihilominus quod, si moraliter certus de bona illius dispositione quoad ea, quæ salutem amici respiciunt; puta quia nuperim Poenitentia & Eucaristia Sacraenta illi administravit, tunc non tenet saltem sub peccato mortali Extremam unctionem illi administrare.

N O
Hierarc
superior
perficie
mum D
significa
florum
cultui s
sensu de
dem qu
utrum i
particul
Sacram
Dice
à Christ
fide est
tom. 2.
Calvin
probati
Prim
cites gra
rum: ex

CAN

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

SECTIO I.

Vtrum Ordo sit Sacramentum.

NOMEN Ordinis, quod ex se latissimam habet significationem, ab Ecclesia usurpatum est, ut observat Catech. Rom.) tum ad designandum Ecclesiasticæ Hierarchiæ statum, in qua reperiuntur variis ministrorum superiorum, & inferiorum gradus optimè dispositi, ad ea perficienda, quæ cultum divinum, præsertimque sanctissimum Dominici corporis sacrificium spectant: tum ad significandum ritum illum Sacrum, quo quisque ministrorum illorum solemnis religione consecratur, ac divino cultui sacrisque altaribus mancipatur: in quo posteriori sensu de illo queritur utrum sit Sacramentum. Quæquidem quæstio duplenter intelligi potest. Primò in genere; utrum in Ecclesia sit Sacramentum Ordinis: secundò in particulari; utrum quilibet Ordinum Ecclesiasticorum sit Sacramentum. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. Ordinem esse Sacramentum novæ legis à Christo Domino institutum. Hanc veritatem, quæ de fide est, negaverunt olim Messaliani, ut refert Coccius tom. 2. lib. 8 art. 1. & hodie similiter negant Lutherani, & Calvinistæ, quorum error refellitur, & veritas nostræ fideli probatur.

Primò ex Apostolo 2. ad Timoth. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum:* ex quo loco, ubi loquitur Apostolus de sacra Ordinatione

tione ipsius Timothei, habetur ritus aliquis sensibili
collatio gratiae per hunc ritum; unde sequitur veram
tionem Sacramenti in sacra Ordinatione reperiri.

Secundo ex Conc. Chalced. can. 2, ubi damnantur
qui pecunias pro Ordinatione suscipiunt, eò quod gen
am Dei vendere censeantur, quæ tamen vendi nec debet
nec potest: & ex Conc. Trid. sess. 23 cap. 3. his verbis:
scriptura & testimonio, Apostolica tradizione, & Patrum ana
mi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, que
bis, & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubius
nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sa
Ecclesie Sacramentis

Tertio ex S. Leone Epist. 87. ad Episcopos Mauritan
cap. 1. vbi postquam dixit, Ordinem Sacerdotij non
benè probatis, & exercitatis esse conferendum, subiungit
Quis dissimulare audet, quod in tanti Sacramenti perpetua
injuriam? si nimirum indignus ordinetur: & S. Ambrosius ex S.
de digno Sacerd. cap. 5 Quia dat Episcopalem gratiam
in homo? Respondes, sine dubio Deus: sed per hominem da
us: homo imponit manus, Deus largitur gratiam.

Dicendum 2. non modo Ordinem in genere, sed
in particulari unumquemque Ordinum Ecclesiasticum
esse Sacramentum Antequam hæc assertio probetur,
ponendum est septem esse Ordines: tres qui dicuntur
jores, scilicet Presbyteratum, Diaconatum, & Subdia
natum; quatuor vero minores, nimirum Ordinem A
lytorum, Exorcistarum, Lectorum, & Ostiariorum. Q
constat ex variis Conciliis septem illos Ordines en
rabitibus; ut ex Conc. Rom. sub. S. Sylv. cap. 4. Cart
ap. cap. 2. Florent. in dect. Eug. & Trid. sess. 23 cap. 2. ubi
presse dicitur, non solum nomina illorum Ordinum,
etiam singulorum propria ministeria fuisse in usu ab
Ecclesiæ initio. Item ex Epist. Cornelii Papæ ad Fabianum
Episcopum Antiochenum, in qua totius Cleri Roman
enumerationem faciens dicit, In Ecclesia Catholica (in
Romana) Presbiteros esse quadraginta sex, Diaconos sept
Subdiaconos septem, Acolybos quadraginta duos, Exorcistos
duos, &c.

Leitores, unacum Ostiariis, quinquaginta duos.

Hoc præsupposito, probatur assertio primò de illis omnibus Ordinibus in genere, ex eo, quod postquam Concilium Trid. cap. 2. septem illos Ordines enumeravit, eosdemque in Ecclesia semper fuisse dixit, cap. 3. absolute definit, Ordinem esse sacramentum, absque ulla restrictione ad maiores Ordines, aut minorum exclusione; unde sequitur, secundum eius mentem in omnibus, & singulis ordinibus, majoribus & minoribus, veram sacramenti rationem peripari.

Probatur 2. de singulis Ordinibus in particulari. De presbyteratu quidem, tum ex Conciliis Florent. in decr. Aug. & Trid. sup. in quibus Presbyteratus tanquam alius Ordinum primus, & præcipuus enumeratur, cui proinde ratio sacramenti præ aliis competere debet: tum etiam ex SS. Patribus, qui Presbyteratum annumerant aliis sacramentis; vel Ordinationem Presbyterorum expressè vocant sacramentum, ut S. Cypr. serm. de ablut. pedum, S. Aug. lib. 1. cont. Donatist. cap. 1. & S. Leo epist. 81. ad Discorum cap. 1.

De Diaconatu similiter probatur, tū ex eo, quod Concilium Trid. sess. 23. Can. 6. definivit, Hierarchiam Ecclesia divinae Ordinatione institutam, constare ex Episcopis, Presbyteris, & ministris: ubi per ministros latem Diaconos intelligit, quoniam proinde Ordinem diuinitus institutum esse declarat: um etiam ex ritu quem seruat Episcopus Diaconos ordinans, cum singulis illorum imponens manus dicit, A cipe spiritum Sanctum: quibus verbis se gratiam illis conferre declarat:

Quamvis autem Durand. & Caiet. negauerint, Ordinationem Diaconi esse Sacramentum, monet tamen Isamb. Disp. 2. de Ord. art. 7. sententiam illorum, licet ante Concilium Trid. yncunque probabiliter defendi potuerit post illud tamen sine aliqua censure nota sustineri amplius non posse.

Dices, Diaconos fuisse ab Apostolis institutos, Act. 6. quae eo fine, ut pauperum curam gererent; yndè sequitur.

illo-

illorum Ordinationem non esse Sacramentum, cum Christi institutione non sit.

Resp. verum esse Diaconos ab Apostolis ordinatos esse; falsum vero Diaconatus Ordinem fuisse ab illis institutum: constat enim ex ipsius Ecclesiae traditione, docet & probat Isamb. supra, sacramentum Ordinis a Christo Domino in ultima cena institutum. Quod tem dicitur, Diaconos ab Apostolis ordinatos fuisse pauperum curam gerent, id fuit quidem unum eorum officiis, non vero primarium, & principale, ut idem Isamb. supra art. 8. & plenius constabit ex iis, quoniam singulorum Ordinum officiis infra dicentur.

De Subdiaconatu denique, & aliis minoribus Ordinibus constat, tum ex authoritate Concilii Trid. super etiam ex eo, quod haec est plurimorum Doctorum, tantum tiquorum, quam recentiorum sententia, ut S. Thomas 4. dist. 24. q. 2. a. 1. q. 3. S. Bonav. Rich. Scotti, Palud. Maior Almaini, Ferrar. Eckii, & aliorum, quos citat, & scriptor Valentia quaest. 1. de Sacra Ord. pun. 4. quibus etiam scribit Isamb. disp. 2. de Ord. art. II.

Nec obstat, quod tres tantum maiores Ordines sunt sacri: non enim sic vocantur, quasi solis illis sacramenti competit; sed quia solis illis votum continxit annuum est, ut docet idem Isamb. disp. 1. de Ord.

Verum est quidem, S. Ignatium Antiochenum, numerare Cantores, seu Psalmistas, & laboratores, functionum corpora curabant; sed (ut recte observari. Ad an. 44. prope finem.) non fuerunt hic officia merè Ecclesiastica: quod aperte etiam potest ex Concil. Carth. 4. cap. 10. ubi dicitur, quod presbytera potest absque scientia Episcopi, sola Presbyterie suscipere canendi officium; & ex consequenti non conferebatur per Ordinationem, seu confirmationem, sed per meram deputationem, seu communionem.

Obiiciens, ex doctrina superiori explicata considerare, plura esse sacramenta quam septem.

Resp. quod quamvis singuli Ordines habeant

n. cùm
inato
ab illis
itione
inis fi
Quod
tuiss
am er
, uis,
is, qu
is. Ou
upita
m, tan
Thom
d. Ma
& te
etian
ines
con
e Ord
um
dini
res, q
bfer
ai O
iam
iödP
yten
quem
onfe
unio
conf
beam
nem sacramenti, vnum tamen in genere sacramentum simul constituunt; quod sufficit, ut Ordo dicatur vnum generice sacramentum, quod sub diuersas species continet, ut fusiū explicat Bellarm. lib. 1. de sacr. Ord. cap. 8.

Porro supradictis Ordinibus annumerari meritò debet Episcopatus, tanquam ipsius Ordinis Sacerdotalis vertex, & summa; quod expressè declarauit Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. vbi definit Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc ordinem Hierarchicū præcipue pertinere; & postros, sicut ait Apostolus, à Spiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei; eosque Presbyteris superiores esse; ac Sacramentum Confirmationis conferre; ministros Ecclesia ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Cui veritati suffragantur SS. Patres, qui Episcopatum vocant Ordinem, vt S. Anacl. epist. 3. cap. 1. S. Caïus Epist. ad Felicem Episc. & S. Ambr. lib. 3. de sacram. cap. 1. Neque solum est Ordo, sed etiam sacramentum nobilissimum, & perfectissimum: quamuis enim nonnulli Theologi olim in dubium reuocauerint, communiter tamen assentunt alii omnes, qui fusè citantur apud Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 5. & Valent. disp. 9. de sacr. Ord. quæst. 1. pu. 2. apud quem videri potest fusior probatio huius sententiae, quam adeò certam esse dicit Isamb. Disp. 2. de Ord. art. 3. vt contrariam tanquam erroneam prorsus refudiandam existimet.

Quod verò spectat ad tonsuram Clericalem, quamuis iuidam Iuris Canonici Doctores, alijs Ordinibus illam innumerandam esse arbitrentur; communis tamen, & era Theologorum sententia est, non esse Ordinem, sed plenimodo ceremoniam Ecclesiasticam; ut S. Thom. in dist. 24. q. 3. art. 1. S. Bonav. ibidem, & alii communiter docentes: & constat etiam ex Concil. Trid. sess. 23. decr. de reform. cap. 6. & 10. ubi Tonsura semper ab Ordinibus expressè distinguitur: & in Catech. Rom Part. 2. cap. 7. dicitur Tonsuram tantummodo esse præparationem quamam ad Ordines suscipiendos, sicut Exorcismus est præparatio ad Baptismum, & sponsalia ad Matrimonium.

Quod

Quod quamvis ita habeat, certum est nihilominus ceremoniam illam Tonsuram accipiendam ab iis, qui in Clericorum cooptantur, & ab ipsis deferenda esse, antequissimum & ab ipsis Apostolis derivatam, ut videri potest, apud Iudicium lib. 4. h. 1. Anglorum. cap. 22. & apud Baron. ad annum Christi 58. habeturque de illa speciale decretum Aniceti summi Pontificis in epist. decret. ad Episcopos Galliarum, quo prohibentur Clerici communione, iubeturque Tonsuram in summitate capitis in modum sphaerae gestare, cuius rei hanc rationem reddit. Quod si Clerici disertandi debent a laicis in conversatione, sic etiam ab aliis in Tonsura, & in omni habitu discreti esse debent. Quod etiam plures alii summi Pontifices, & plurima Concilia variis subinde temporibus sanxerunt, & novissimum Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. decretum illud renovatum sicut & in pluribus aliis recentioribus Italiz, Hispani, Germaniae, ac praesertim Galliarum nostrarum Conciliis, ut mensi an. 1583. Turonensi eodem anno, Bituricensi 1584. Aquensi an. 1585. Tholosano an. 1590. Burdigalensi an. 1624. &c. ex quibus appetet universam Ecclesiam novissimis temporibus veluti conspirare voluisse, ad giosam illam Tonsuram Clericalis traditionem, & per communibus suffragiis denovo stabilendam; unde institutur, non sine gravi peccato a Clericis, praesertim majoribus Ordinibus initiatis, aut beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentibus, hanc Tonsuram deferenda legem Catechismi, vel negligi posse, ut infra in appendice peculiare calcem huius operis fusius explicabitur.

SECTIO II.

Quae sit materia & forma sacramenti Ordinis

VÆSTIONIS propositæ duplex sensus esse parum Episcopis. Primus, quæ sit materia, & forma sacramenti Ordinis, tam in generali. Secundus, quæ sit specialis materia, & forma mate-

cujuscunque Ordinis in particulari. Pro cuius in utroque sensu resolutione.

Dicendum 1. materiam remotam sacramenti Ordinis in generali, esse rem illam, quæ ab Episcopo traditur illi, qui Ordinem aliquem suscipit; proximam, esse illius rei traditionem: formam denique in verbis illis consistere, quæ ab Episcopo proferuntur modo imperativo, cum expressione potestatis, quæ confertur. Ita Sot. Victor. Bellar. & plures alii, quos citat, & sequitur Bonac. disp. 8. de sacr. Ord. quæst. unica. pu. 3. Constatque, tum ex Conc. Carthag. 4. & ex Florent. in decr. Eug. ubi dicitur sacramenti Ordinis materiam esse illud, per cuius traditionem confertur Ordo; formam verò esse verba ab ipso Episcopo in ejusmodi traditione prolatæ: tum ex iis, quæ de materia & forma singulorum Ordinum in particulari dicentur.

Dicendum 2. materiam Ordinationis Ostiarii esse traditionem Clavium per Episcopum factam: Lectoris, traditionem Codicis, de quo ordinandi legere debent: Exorcista, traditionem libri exorcismorum: Acolyti, traditionem ceroferarii, & urceoli vacui. Formam verò esse verba cuique materiæ correspondentia, quæ ab Episcopo, dum ejusmodi instrumenta ordinandis tradit, proferuntur; quæ quidem habentur in Pontificali. Ita citati Doctores apud Bonac. suprà. Et constat, tum ex præfato Conc. Carthag. 4. can. 6. 7. 8. & 9. & Florent. in deer. Eug. tum ex Catech. Rom. part. 2. cap. 7. ubi hæc omnia distinctè explantur.

Dicendum 3. duplēcēm esse materiam partialem, duplēcēmque formam Subdiaconatus, Diaconatus, & Iresbyteratus. Prior materia partialis Subdiaconatus est tradito clericis vacui, cum patena vacua, cui partialis hæc forma respondet: *Videte, cujusmodi ministerium vobis traditur: posterior ejusdem materia partialis est traditio libri Epistolarum, cui respondet hæc altera partialis forma: Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia Domini, tam pro vivis, quam pro defunctis.* Similiter prior partialis materia Diaconatus est manuum Episcopi impositio.

M

qua

quæ sit super ordinandum; forma ei correspondens pars
hæc verba: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, ad res Episcoporum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini: posterior partialis materia est traditio libri Evangeliorum; consecratio ei respondens: Accipe potestatem legendi Evangelia; si est traditio Ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine eorum; formam. Denique prior partialis materia Presbyteratatione traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane super Vasque; forma correspondens sunt hæc verba: Accipe potestis Theologem offerendi Sacrificium Deo, Missamq; celebrandi, tam Ordinatis quam pro defunctis, in nomine Domini: posterior paribus Episcopis materia ejusdem est impositio manuum Episcopis, sicut ab Ordinandum; partialis item forma ei respondens Theologum hæc verba: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remissiones data, remittentur eis; & quorum retinueris, retenta erit uenda leti-**

Hæc autem doctrina circa prædictorum Ordinum authoritatem, & formam desumpta est, tum ex cit. Concil. Lamb. art. thag. & Florent. tum etiam ex Pontificali & Catech. Cæterum ubi hæc omnia fusè declarata habentur: pro cujus materias confirmatione non requiritur alia probatio, quam ipsi currere, oclisia authoritas. Quamvis autem non planè coni. Ord. creditur Theologos, utrum Subdiaconatus, & Diaconatus Ordinaria, & forma sit duplex (de presbyteratu enim generatio est ambigendi locus) quibusdam hanc, aliis illam, sicutu-
rum solam, & sufficientem assignantibus; sententiam instrumentum illorum, qui duplum illam materiam, & formam potest partiale in utroque illo Ordine agnoscent, videtur traditio non solum probabilior, ob rationes quæ apud Isambat Isamb. 3. art. 2. & 3. videri possunt; sed etiam in praxi tenetæcepti, sicut in iis, quæ ad Sacramentum validitatem spectant, ordinem tamen semper pars amplectenda sit.

Dicendum 4. triplicem esse materiam partiale: quæ copatus; triplicem item formam partiale. Primitate Clericis materia partialis, est, impositio manuum a tribus hominibus facta super caput illius, qui in Episcopum ordinari tunc multo prelata: *Accipe Spiritum sanctum &c.* Secundaria uenienti

ensuria partialis est unctio capitis, & manuum ipsius electi in
Episcopum facta per consecratorem Episcopum ; forma ei
pollicpondens sunt verba, quæ in ipsa unctione ab Episcopo
consecratore proferuntur. Tertia denique partiælris mate-
ria est traditio Baculi Pastoralis, anhelli, & libri Evangelio-
rum ; forma ei respondens sunt verba, quæ in ipsa tradi-
tione consecrator Episcopus profert.

Vasquesius dif. 240. cap. 5. quidem cum quibusdam ali-
quis Theologis, quos citat, existimat, materiam Episcopalis
Ordinationis consistere in sola manuum impositione à
pantribus Episcopis facta ; formam item in solis verbis, quæ
prosurgunt ab illis proferuntur ; observatque paucos admodum
Theologos scripsisse de materia, & forma Episcopalis or-
ordinationis : nihilominus probabilior est, & in praxite-
nenda tententia in assertione nostra explicata, ob varias
authoritates, & argumenta, quibus fuse illam propugnat
Isamb. art. 4. quæ apud illum videri possunt.

Cæterum ad solvendas plures difficultates, quæ circa
materias illas, & formas singulorum ordinum possent oc-
curgere, observandum est id quod docet Bellarm. cap. 9. de
Ord. credibile esse, Christum Dominum istas omnes ma-
terias Ordinum instituisse, non quidem in particulari, sed
generatim, præcipienoo Apostolis, & per illos Episcopis
orum successoribus, ut Ordines conferrent per traditio-
nem instrumentorum illorum, quibus significaretur eo-
rum potestas, & verbis conceptis eamdem illam potesta-
tis traditionem exprimerent: quod etiam pluribus pro-
bat Isamb. art. 6. idemque art. 8. recte monet, non solum
accepti, sed etiam Sacramenti necessitate requiri, ut qui
ordinem aliquem suscipiant. (quod maxime notandum
Vilius materiam ab Episcopo porrectam physicè tan-
cent: quod variis argumentis probat, ac præsertim autho-
ritate Clementis VIII. summi Pontificis, qui speciali di-
plomate decrevit, reordinari saltrem sub conditione eos,
qui tunc temporis fuerant ab Episcopo Sagensi ordinati,
quod nec Episcopus ille per se ipsum tradidisset instru-
menta ordinandis, nec Ordinandi physicè instrumenta
metigissent.

SECTIO III.

*Quis Sacramentum Ordinis conferre, quis item
suscipere possit.*

CERTVM est ex fide, ordinarium hujus Sacra-
ministrum esse, solum Episcopum, ut constat ex Co-
Florent. in decr. Eug. & Trid. less. 23. cap. 4. & etiam ex
petua Ecclesia traditione manifestum est, ut ex variis
ciliorum & SS. Patrum testimonitis probat Bellarm. cap.
de Ord. sed difficultas est, utrum omnibus, & quilibet
copus possit validè ordinare; item, utrum ex communi-
summi Pontificis possit aliquis alius ab Episcopo con-
ferre Ordines. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. quemlibet Episcopum, etiam hereticum
aut degradatum Ordines valide conferre posse, dum
do materiam, & formam legitimam cum debita iuris
ne adhibeat. Ita S. Thom. in dist. 25. q. 1 a. 2. S. Bonaventura
art. 1. q. 2. Scot. Rich. Durand. Palud. & alii communiter
eamdem distinctionem. Ratio est, quia potestas ordinandi
pendet fundamentaliter, & essentialiter à charitate
Episcopali, sicut potestas consecrandi pendet à charitate
Sacerdotali; cùm ipsa Ordinatio fiat per modum
dam consecrationis, character autem ille àque in Episcopis,
ac in Sacerdotibus est indelebilis.

Neque obstat cap. Nullum, 9. quæst. 2. in quo vacan-
tia dicuntur omnia, quæ gererat Episcopus, funeris
nes aliquas in aliena Diœcesi, & super alienum
exercens. hæc enim (ur restè observat, & probat
disp. 6. art. 1.) intelligenda sunt, non de sacra Ordine
sed de aliis, ad Ecclesiasticam disciplinam spectantem
unde eriam in Conc. Trid. less. 14. cap. 2. & less. 23.
non dicitur, esse reordinandus ille, qui ab alieno
sine proprii licentia Ordines accepit; sed tantum
natur, ut à susceptorum Ordinum executione,

diu prop
Quam
no, vel eti-
cita: ut en-
tè Ordine
debet, aut
ab omni
immunis
Episcopus
non subd
per trienn
Dicend
plicem Sa
dines, Sub
constat ex
fione sum
Ordines n
cap. Quon
& qualita
cap. 10. de
ter consta
mini 148
Monachi
conferre
De Pre
legii exer
minentia
compe
Quod
commun
Episcopu
to, & var
amen su
lum Ep
tex faci

diu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.
Quamvis autem valida sit Ordinatio ab Episcopo alieno, vel etiam haeretico, aut degradato facta, est tamen illicita; ut enim Episcopus non modo valide, sed etiam licet Ordines conferat, nonnisi subditis suis illos conferre debet, aut alienis ex licentia proprii Episcopi; & insuper ab omni censura, & impedimento canonico debet esse immunis, concedit tamen idem Conc. sess. 23. cap. 9. ut Episcopus familiarem suum, seu domesticum, licet sibi non subditum, ordinare possit; dummodo fuerit cum eo per triennium commoratus.

Dicendum 2. ex dispensatione summi Pontificis, simplicem Sacerdotem conferre posse quatuor minores Ordines, Subdiaconatum, & Diaconatum. De minoribus constat ex eo, quod Abbates regulares possint ex concessione summi Pontificis, Tonsuram, & quatuor minores Ordines regularibus sibi subditis conferre, ut habetur ex cap. Quoniam, dist. 69. & cap. Cum contingat, extra de ætate & qualitatibus Ordinandi & etiam ex Conc. Trid. sess. 23, cap. 10. de reform. De Diaconatu & Subdiaconatu simili ter constat ex privilegio per Innocentium VIII. anno Domini 1488 Abbatibus Cisterciis concesso, ut quibuscumque Monachis sibi Ordinis Subdiaconatum, & Diaconatum conferre possent.

De Presbyteratu vero, cum nullum extet similis privilegii exemplum, nec ulli simplici Sacerdoti, quamvis in eminentissima dignitate constituto, summus Pontifex unquam concesserit facultatem ordinandi Sacerdotes, inde merito infertur, ejusmodi facultatem ita soli Episcopo competere, ut nullis aliis delegari, aut committi possit.

Quod autem spectat ad Episcopatum; quamvis jure communis tres Episcopi ad ordinandum, seu consecrandum Episcopum requirantur, ut habetur ex Pontificali Roma-
no, & variis argumentis probat Isamb. disp. 6. art. 1. potest amen summus Pontifex dispensare, ut unus Episcopus illum Episcopum ordinare solus possit; quod probari solet ex facto S. Gregorii Papæ, qui cum Augustino Episcopo

M. 3. in An-

in Angliam misso dispensavit, ut, quando ibi solus Episcopus, solus etiam posset alios Episcopos ordinare, donec plures essent, qui cum illo Episcopalem ordinem ficerent.

Dicendum 3. divino iure omnem, & solum masculum baptizatum, sacrae Ordinationis esse capacem. Ita Theologus in 4. dist. 25. q. 2. a. 1. est que de fide contra Collyridas & Cataphrigas haereticos, qui mulieres sacris Ordinationibus initiabant, ut testatur S. Epiphanius, heresi 79. & probatur ex Apostolo 1. Timoth. 2. ubi prohibetur, mulierem dominari in virum: & 1. Corinth. 14. jubet esse subditam, & permitit ei in Ecclesia loqui, vel docere: qui vero ad dines promoventur, accipiunt praeminentiam, & potestem in alios; & cap. Nova quædam, de poenit. & remissione peccatorum, mulierem sacrae Ordinationis esse a deo incapacem nequidem sanctissima Virginis Deiparae (qua tamen universis Apostolis longè dignior, & eminentior fuit) reges regni cœlorum traditæ fuerint.

Obiciens, ex antiquis canonibus constare, quasdam olim ordinatas fuisse Presbyteras, Diaconas, Ostiarias, &c.

Respondeo, Diaconissas, & Ostiarias non fuisse ullo Ordinatione insignitas; sed tantum deputatas ad quædam officia, munia exteriora, præsertim erga alias mulieres obem. Presbyteras vero fuisse, vel viduas longè aliis senioribus etatēm sic dictas, ut patet ex cap. Mulieres, dist. 3. v. 2. vocatas fuisse, mulieres conjugatas, quarum manus Presbyteratum, seu Sacerdotium promoti fuerant, etiam in perpetua continentia cælibes permanebant, etut etiam illæ, quarum conjuges ad Episcopalem ordinem evicti fuerant, quæ tamen similiter in perpetuam libatu vivebant, dicebantur Episcopæ, ut patet ex Codice Turon. cap. 20. & Altisiodorensi can. 21.

Dicendum 4. ut quis licet Ordines suscipiat, regis primis, ut nulla læthali culpa sit inquinatus: Qui enim loquitur Catech. Rom. 1. mortiferi alicujus peccati scire iniurari se chararet, vel etiam pateretur, novo se, &c.

mo scelere
initiandi
purgare
Præter
tus, nulla
suo loco
nea atque
positione
Atque
sara Cler
habetur i
nes, qua
nicis tan
præscribi
batis qua
Resurrec
habetur
dist. 75.
fieri deb
docet S. I
Quod die
Ad leg
servatio
susceptu
quod ne
minorib
& alii ap
Episcop
bili disp
eodem
iam ipse
aliqua
Subdia
confue
Henri.
Tid. da

mo scelere obstringeret: quare ibidem monet, ut, qui sacerdos
initiandi sunt, prius Panitentia Sacramento conscientiam
purgare diligenter studeant.

Præterea requiritur, ut nullo Censuræ vinculo innodatus, nulla etiam irregularitate impeditus sit: quod infra suo loco explicabitur. Item, ut legitimo tempore, & idonea aetate ordinetur, habeatque alias qualitates, seu dispositiones jure divino, vel Ecclesiastico præscriptas.

Atque in primis, quod spectat ad tempus, prima Tonsura Clericalis quacunque die, & hora conferri potest, ut habetur in Pontificali Romano. Quatuor minores Ordines, quando seorsim à majoribus conferuntur, in Dominis tantum, & festivis diebus, idque manè, ut ibidem præscribitur: tres verò majores Ordines, nonnisi in Sabbatis quatuor temporum, & in Sabbato ante Dominicam Resurrectionis, ut constat ex universali Ecclesiæ praxi, & habetur cap. De eo, de tempotibus Ordinat. & cap. ult. dist. 75. Ordinatio verò Episcopi nonnisi die Dominica fieri debet, idque ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, ut docet S. Leo epist. 79. ad Diocorum cap. 1. & habetur cap. Quod die, dist. 75.

Ad legitimum tempus Ordinationis pertinet etiam observatio interstitorum; id est, ut post aliquem Ordinem suscepimus, nonnisi anno elapsō superior ordo conferatur: quod non solum in majoribus Ordinibus, sed etiam in minoribus locum habere testantur Nav. Regin. Menoch. & alii apud Bonac. Disp. 8. de Ord. q. vn. pu. 5. potest tamen Episcopus in illis temporum interstitiis ex causa rationabili dispensare & omnes etiam minores Ordines simul, & eodem die conferre; non verò duos majores, neque etiam ipsos minores simul cum aliquo minori; nisi forte ex aliqua particulari consuetudine minores Ordines cum Subdiaconatu eodem die conferri soleant: quam quidem consuetudinem damnari non debere afferunt S. Anton., Henri. Nav. & alii apud Laym. c. 8. de Ord. cùm à Conc. Trid. damnata non fuerit.

M. 4

Quod

Quod verò spectat ad ætatem, Conc. Trid. sess. 13. c. 12. de refor. decrevit. *Vt nullus in posterum ad Subdiaconatum Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum et in sua annum promoteatur: quod tamen intelligendum esse de annis inchoatis, constat tum ex Bulla Pii II, qui refart. Quaranta verbo, *Ordinatio*; tum ex communī Ecclesiæ praxi.* Ad Episcopatum verò requiruntur juxta iuris antiqui dispositionem triginta anni completi, ut habetur cap. *Cum in cunctis de Erectione.* Ad Tonsuram denique minores Ordines nulla in Conc. Trid. certa præscribitur ætas, sed id Episcopi judico relinquitur; dummodo nomen servetur constitutio Bonifacii VIII. cap. Nullus temperib. Ordin. in 6. ubi prohibitum est, ne Clericis Tonsura infanti, id est minori septem annis (ut explicat glossa) conferatur. Certè ex dispositionibus illis quasi Clericatum, aut minores Ordines Concilium exigunt (a quibus agetur sicut seq.) satis aperte colligitur, secundum mentem Concilii requiri ætatem, non modò rationis, etiam paulò maturioris judicij capacem.

SECTIO IV.

*Quanam qualitates, seu dispositiones requirantur
in illis, qui ad Ordines sunt promoviendi.*

VT nihil nisi certum, & ab Ecclesia non modò probatum, aut prioribus saeculis usitatum; sed etiam pro tempore præsentis præscriptum, proindeque ab omnibus servandum proponamus, ipsius Conc. Trid. decreta passus, attexemus; ut ex iis attentè consideratis, ac pennis, quivis intelligat, quæ sit Ecclesiæ mens, quod vel per hoc Ordinationis sacra negotio consilium.

Atq[ue]

Atque in primis quod spectat ad primam Tonsuram, sic de illa Conc. Sess. 23. cap. 4. de refor. loquitur; Prima Tonsura non initiantur, qui Sacramentum Confirmationis non suscepit, & fidei rudimenta edocti non fuerint; quiq; legere, & scribere nesciant; & de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sacerdotalis judicij fugiendi fraude, sed ut Deo fideliter cultum praestent, hoc vita genus elegisse: quibus verbis quatuor dispositiones requirit in eo, qui Clericali militiae cupit ascribi. Prima est, ut sacramentum Confirmationis jam receperit: quod quidem tam strictè præceptum esse docet Bonac. Disp. 8. de Ord. q. un. pu. 5. ut existimet, eum peccare mortaliter, qui Tonsura Clericali ante susceptum Confirmationis sacramentum initiatus fuerit. Secunda est, ut fidei rudimenta fuerit edoctus; id est, ut non modo catechismum memoriter didicerit (quod pueris familiare est) sed præsertim, ut ipsius doctrinæ Christianæ sensum percepit; ira ut de præcipuis eius mysteriis interrogatus, aptè respondere possit. Tertia, ut legere ac scribere sciat. Quarta denique, ut non alicujus temporalis commodi causa, sed solummodo, ut Deo fideliter cultum praestet, hoc vita genus elegerit: quæ verba maximè perpendi debent: illis siquidem declarat Ecclesia in eo, qui Tonsuram Clericalem suscepturus est, prærequiri, ut attentè consideret, quale sit illud vita Clericalis genus, quod amplecti cupit: neque aliena industione, aut præcipitanter, sed sponte & præmissa matura deliberatione, adhibitoq; (quod maxime conduceit) viri alicujus pii, & prudentis consilio illud eligat, non ullo humano respectu, neque beneficii alicujus captandi gratia, aut commodiū vivendi spe, sed fidelis, & sinceri obsequii Deo præstandi causa unicè ad id induitus; de quibus omnibus, & singulis ad primam Tonsuram initiandos seriò examinari debere, constituit S. Carolus Borromaeus in Conc. 4. Mediolan. tit. de iis, quæ pertinent ad sacras Ordinationes.

De minoribus autem Ordinibus Conc. Trid. ita edixit Sess. 23. cap. 11. de ref. Minores Ordines iis, qui saltem linguam Latinam intelligant, per temporum interstitia (nisi aliud Episcopo expedire magis videretur) conferantur; nte eo accurratis,

M 5

qna 45-

quantum sit hujus disciplina pondus, possint edoceri, ac in uno quoque munere, juxta præscriptum Episcopi se exerceant; illi in ea, cui a scripti erunt, Ecclesia; nisi forte ex causa suorum absint; atque ita de gradu in gradum ascendant; ut eis cum etate vita meritum, & doctrina major accrescat quod & bonorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesi ministerium, atque major erga Presbyteros, & superiori, Ordines reverentia, & crebrior, quam antea, corporis Christi Communis maximè comprobabunt. Quibus verbis sex assertim dispositiones exigit in iis, qui ad minores Ordines promoventur. Prima est, ut saltem linguam Latinam intelligant. Secunda, ut accuratè edoceantur, qua sit illorum Ordinum ratio, & quæ singulorum propriæ functiones. Tertia, ut alicui Ecclesiæ ascribantur, ibique in suscep- Ordinis munere iuxta Episcopi præscriptum se exerceant, antequam ad altiorem gradum evenantur. Quarta, ut Presbyteris, aliisque superioribus Ecclesiasticis, & potius adhuc ratione ipsi Episcopo reverentiam, & observantiam debitam exhibeant. Quinta, ut modestia, & bonorum morum exemplo ceteris præfulgeant. Sexta denique, ad sacram corporis Christi Communionem frequentem accedant, adeoque, ut vitam ducant tanti sacramentum frequenti susceptione dignam. De quibus testimonium Parochio, & scholæ magistro habere debent, ut ab eodem Concilio præscribitur. Eiusd. sess. cap. 5.

Iam quod spectat ad Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum, Concilium in primis declarat Cap. 12, ad Ordines illos assumi debere *Dignos* duntaxat, & quærum probata vita senectus sit: subiungit deinde cap. 13. Subdiaconos, & Diaconos Ordinandos esse habentes bona testimonium, & in minoribus Ordinibus iam probatos, accessit, & iis, qua ad Ordinem exercendum pertinent, instruit, qui sacerdotem, Deo auctore, se continere posse; Ecclesiis, quibus adscribentur, inservient; sciantq; maxime decere, si salutibus Dominicis, & solemnibus, cum altari ministraverint, aram communionem perceperint. Demum de Presbytero loquitur Cap. 14. Qui piè & fideliter in ministeriis

actis se gesserint, & ad Presbyteratus Ordinem assumuntur. bonum habeant testimonium: & h[oc] sine, qui non modò in Diaconatum ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesia utilitatem, ac necessitatē aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda sacramenta, diligenti examine precedente, idonei comprobentur: atque ita pietate, ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum. & vita monita ab eis possint expectari.

Ex qua Concilii doctrina intelligitur, sex præsertim dispositiones in illis requiri, qui ad sacros illos Ordines promoveri cupiunt. Prima est, ut probata fuerit, & exemplaris eorum vita, idque testimonio fide digno constet. Secunda, ut in suscep[itu]s ordinibus debitè ministraverint, & in suscipiendis ministrare, ac inservire ex animo velint, præsertim in ea Ecclesia, cui vel ratione beneficii, quod obtinent, vel ex Episcopi præscripto fuerint ascripti. Tertia, ut erga sacram Eucharistiam impensè affecti illius participationem frequenter, ac saltem diebus Dominicis, ac solemnibus expetiverint. Quarta, ut tales sint, qui Deo bene juvante perpetuam, & illibatam castitatem tam corporis, quam animi servare se posse sperent. Quinta, ut probè teneant ea, quæ ad susceptorum Ordinum functiones apte, ac debitè exercendas pertinent, v. g. ceremonias, cantum Ecclesiasticum, officii divini recitandi ordinem, &c. Sexta denique, ut ea scientia polleant, ii præsertim, qui ad Presbyteratum promovendi sunt, quæ ipsis sufficiat, tum ad sacramenta debitè administranda, tum ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem: unde manifestum est plerosq; decipi, existimantes sufficere simplici (ut loquuntur) sacerdoti, qui neq; curam animarum suscipere, neq; divinum verbū prædicare, neq; audiendis confessionibus, aut aliis sacramentis administrandis vacare intendit; si linguam Latinam utcumq; intelligat, & ea quæ ad Missam celebrandam officiumq; divinum recitandū spectant, didicerit; cum ramen Consiliū absolutè nullos ad sacerdotium velit promoveri, nisi qui ad podium docendum ea, quæ icire omnibus necessariū

est ad

ad salutem, & administranda sacramenta idonei comprehenduntur. Esto enim, numquam velit sacerdos ille sacramentum ullum ministrare, aut fidei Christianæ rudimentum neminem imbuere, sicque non vereatur talentum per se eram Ordinationem acceptum in terram defodere, (de quo quid coram supremo judice respondeat ipse videtur certe variaz occasiones non infrequenter ocurrere possunt, in quibus urgente aliqua necessitate, vel puerum, aut quemvis alium de præcipuis fidei mysteriis eruditum, vel Baptismum infanti de vita periclitanti ministrare, aut absolutionem sacramentalem alicui subitanea ægritudine, aut alio repentina casu, in extremis vita constituto conferre tenebitur, quando nullus alias sacerdos ad vocari poterit: quid tunc ille doctrinæ fidei, & disciplinæ sacramentalis inscius, acturus est, in quas angustias redactum se deprehendet? quando dubius & anceps animi, fortassis absolutionem sacramentalem indigno, & indisposito facili legè impertietur, vel denegabit ei, quem absoluere debet; sicque illum manifesto æternæ salutis amittendam riculo exponet.

Perrò de iis omnibus diligens examen ab Episcopomittendum esse, decrevit Concilium; ne manus cito, minusque considerate aliis imponens, ipsorum peccata communicet. Hujus quidem examinis forma exactissima à S. Carolo Borromæo in proximam redacta videri potest in Conc. 5. Mediol. ubi plurima reperientur, quæ suprà tellis Concilii Trid. decretis majorem adhuc afferentur.

Suprà dictis dispositionibus ad sacros Ordines requisitis, addenda est adhuc una, quæ non aliis, quam ipsiusmodi Concilij verbis melius, aut efficacius exprimi potest: sicut gitur Concilium. Sess. 22. cap. 2. de ref. Cum non deceat in qui diuino ministerio ascripti sunt, cum Ordinis dedecore, aut didum aliquem quantum exercere, compertum magis sit, complure plerisque in locis ad sacros Ordines nullo ferè delectu admitti; quæ variis artibus, ac fallaciis confingunt, se beneficiis Ecclesiastici ausus etiam facultates idoneas obtinere: statuit sancta Synodus,

quæ dicitur

deinceps Clericus secularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, & arte, ad sacros Ordines promovetur, nisi prius legitimè constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad viatum honestè sufficiat, pacifice possidere. Id verò beneficium resignare non posse, nisi facta mentione, quod ad illius beneficij titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi constituto, quod aliunde commodè vivere posse: & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non posse, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum; eo quoque prius perspective, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus posse; donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti; vel aliunde habeant, unde vivere posse: antiquorum canonum pœnas super his innouando. Ex hoc autem Concilij decreto colligi potest, quām grauiter peccent illi, qui ficto interdum, & ementito patrimonii titulo, se Ordinibus sacris ingerunt; aut stipulationes aliquas de retrocedendo titulo illo, aut fructibus eius nunquam exigendis, contra Concilii mentem faciunt, nec verentur Spiritui sancto mentiri: qui haud dubiè maledictionem pro benedictione expectare debent, ac meritò formidare, ne tam indigna, & sacrilega tanti Sacramenti suscepient ipsis in animæ perniciem aternaque ruinam vertatur.

SECTIO V.

Quinam sint hujus Sacramenti effectus.

DISCENDVM I. per dignam cujusque Ordinis majoris, vel minoris susceptionem conferri gratiam, tum sanctificantem (quod omnibus sacramentis comune est, ut ex ante dictis constat) tum specialem, & cuiusque Ordinis propriam; id est, ius quoddam ad accipienda specialia quzda auxilia, proportionata functionibus, & officiis yniuscum.

uscuiusque illorum Ordinum propriis, per quæ is, qui ordinis aliquo initiatus est, peculiari modo juvatur, & idem auxilia, non solum tunc cum Ordo suscipitur, sed præsertim, quoties susceptus Ordo exercendus est, ipsius ordinato speciali Dei providentia conferuntur, ut fulm explicat & probat Isamb. disp. 4 de Ord. art. I.

Dicendum 2. per Sacramentum Ordinis imprimis racterem indelebilem, proindeque ordinationem iterum non posse: quod expressè definitum est in Concil. Trident. sess. 23. can. 4. unde, quando contingit propter quædam crimina ordinatos interdum deponi, vel degradari, non auferunt ab eis character Ordinis, sed tantum gradus, honor, & locus Ordini debitus; ita ut quoad hunc gradum honorem, & locum cum laicis reputentur.

Dicendum 3. per Ordinum susceptionem confertur quoddam ad sacras alias, & religiosas functiones cuiusque Ordinis proprias legitime exercendas; cum copræsertim fine unusquisque Ordo conferatur, ut patrum ex verbis formæ cuiusque Ordinis propriæ, tum et alii monitis, quæ ab Episcopo ad ipsos ordinandos ducuntur.

Quæres, quænam sint functiones illæ cuiusque Ordinis propriæ. Resp. præcipuas has esse, prout ex Pontificali Catech. Rom. habetur.

Ostiariorum functiones propriæ sunt, templi, & sacræ claves, ac ianuam custodiare, & aditu templi arcere eos quibus ingredi vetitum est: item curare, ne quis, dum sanctissimum Missæ sacrificium peragitur, proprius quipar est, ad sacram aram accedat, aut Sacerdotem rem diuinam facientem interpellat: campanas etiam pulsare, librum aperire ei, qui prædicat. Magnam autem olim Ecclesia hujus Ordinis (licet inter omnes Ordines minorum) dignitatem fuisse, vel ex eo colligitur ut recte oblatum Catech. Rom. cap. 7. quod nunc etiam Thesaurum officium, qui sacrarii custos est, proindeque ad ostiarium Ordinem propriæ pertinet, inter honestiora Ecclesia minorera recensetur.

Lefforum officium est, in Ecclesia novi, & veteris Testamenti libros clara, & distincta voce recitare, præsertim eos, qui inter nocturnam psalmodiam legi solent: item prima Christianæ religionis rudimenta fidelibus tradere, nec non panem, & fructus novos benedicere.

Ad Exorcitas pertinet, imponere manus energumenis, seu iis, qui ab immundis spiritibus obsidentur; & ab ipsis corporibus obseffis per Exorcismi verba spiritus immundos depellere: item à communione indignos excludere; nec non aquam ad ministerium Baptismi requisitam Sacerdoti ministrare.

A colitorum partes sunt, Subdiaconum, & Diaconum in altaris ministerio assestari, eisque inservire; vinum, & aquam ipsis ad Eucharistiam porrigere; luminaria Ecclesia ascendere, eademque accensa, cùm Missæ sacrificium celebrandum est, ac præsertim cùm Evangelium legitur, deferre.

Subdiaconorum munus est, ut nomen ipsum declarat, Diacono ad altare inservire; sacra item linteamina, id est, corporalia & pallas altaris, ablueri; panem & vinum aliaque ad sacrificii usum necessaria præparare; aquam Sacerdoti manus in altari abluenti præbere; Epistolam alta voce in Missa legere; & Sacerdoti sacris operanti tanquam testem assistere, illumque custodire, ne à quoquam inturbari possit.

Ad Diaconos spectat, Sacerdoti celebranti proximè ministrare in ipso Missæ sacrificio Evangelium publice legere: item ex commissione superiorum Baptismi Sacramentum conferre, vescumque divinum fidelibus prædicare; est etiam illorum, vi ordinationis suæ Episcopum sequi, quando id ab illis exigit; cum concionantem, aut celebrantem custodire; & instar oculorum eius pervestigare, num omnia in urbe vel diœcesi rectè se habeant; & si qua fecus deprehenderint, de his Episcopum commonefacere: quod hodie ad Archidiaconos præsertim devolutum est.

Sacerdos-

Sacerdotum denique functiones propriæ sunt, sacerdotum Missæ sacrificium offerre; Baptismum, aliaque sacramenta (si Confirmatio, & Ordo excipiuntur) conferre; verbum divinum prædicare; & alia omnia ad salutem animarum cultumque divinum spectantia, quæ Episcopo jure divino, aut Ecclesiastico minime reservantur, secundum Ecclesiasticas leges peragere.

Quod autem spectat ad Episcopos, nostræ tenuitatis non est, verticem illum Ecclesiasticæ dignitatis attingere: sufficiat hic nobis cum debita reverentia suspicere culmen illud, & munus ipsis etiam humeris Angelicis formidandum, illosque, ut Clerici, ac populi Patres, & Pastores debita observantia prosequi: ipsorum est, si libuerit, in facultatibus scripturarum Conciliorumque codicibus, quid Spiritu sanctus ad optimum Ecclesiarum regimen ab ipsis exigit perquirere: ac præsertim in Conc. Trid. sess. 2. in decreto modo vivendi, item sess. 5. cap. 1. & 2. de ref. sess. 6. cap. 1. & 2. de ref. sess. 13. cap. 1. de ref. sess. 22. in decreto de observandis & vitandis in celebr. Missæ: sess. 23. cap. 1. 2. 3. 4. 5. de ref. sess. 24. cap. 3. & 4. de ref. sess. 25. cap. 1. 2. 3. &c.

Nec illud omissendum, quod habetur sess. 23. cap. 1. de ref. ubi Concilium varias Ordinum Ecclesiasticorum functiones pluribus in locis intermissas esse, & in defutudinem abiisse conqueritur. Hortaturq; omnes, & singulare Prælatos Ecclesiarum, & illi præcipit, ut, quantum fieri conmodè poterit, in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, Parochialibus sua diæcessis, si populus frequens, & Ecclesia proventus id ferre queant, hujusmodi functiones curentr restituendas, &c.

¶¶¶
¶¶

CAP V T VIII.

De Sacramento Matrimonii.

SECT I O I.

Vtrum Matrimonium sit Sacramentum.

MATRIMONII nomine (ut docet Catech. Rom. part. 2. cap. 8.) intelligitur legitima viri, ac mulieris coniunctio individuam vitæ consuetudinem retinens. Dicitur autem (Matrimonium) vel, quia fœmina eo præfertum fine nubit; ut mater fiat; vel quia prolem concipere, parere, educare, ad matrem præfertim spectat. Vocatur etiam (conjugium) eò quod virum, ac mulierem sub uno, eodemque quasi mutuo jugo ad fidem servandam, & onera Matrimonii sustinenda constitutat. Nuptiarum quoque nomine nuncupatur; quia (ut observat S. Ambr. lib. 1. de Abraham c. 9.) virgines tradenda in matrimonium velo se operire, & quasi obnubere solebant, idque in signum tum pudoris, tum etiam subjectionis erga virum.

Est autem triplex Matrimonium, scilicet legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum dicitur illud, quod legitimo consensu inter personas non impeditas contractum est; quale olim erat ante Christi Domini adventum, & etiam nunc inter ethnicos, & infideles esse solet. Ratum includit in se legitimum, addit vero rationem Sacra menti, per quod majorem firmitatem, & indissolubilitatem acquirit: unde Innoc. III. in cap. *Quanto de divorciis*; *etsi inquit, Matrimonium verum inter fideles existat, non ta-*

men

men est ratum: quia (ut ait Glæssa) potest dissolvi; interfideles autem non tantum legitimum, sed & ratum existit, ac proinde indissolubile. Denique Matrimonium dicitur consummatum, quod reali corporis usu, & legitima copula perficitur, & completerur.

In prima quidem mundi conditione Matrimonium Deo institutum est, tanquam officium naturæ, ut docet Catech. Rom. suprà: at verò in ipsius mundi instauratione per Christum facta, Sacramenti dignitas illi adiuncta est; ita ut Matrimonium, quod inter fideles legitimè contrahitur, sit ex ipsius Christi Domini institutione, verum, ac propriè dictum novæ legis Sacramentum. Hac veritas quæ de fide est.

Probatur 1. auctoritate scripturæ; Eph. 5. ubi Apostolus de Matrimonio loquens, *Sacramentum*, inquit, *hoc magnum est*; ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia; quæ Apostoli verba explicans S. Aug. lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentiis cap. 21. hoc *Sacramentum* inquit, in Christo, & in Ecclesia magnum; in singulis quibusque viris, atque uxoribus minimum, sed tamen conjunctionis inseparabilis *Sacramentum*, quibus verbis docet, Matrimonium esse Sacramentum magnum quidem, quaterus Christi cum Ecclesia conjunctionem significat; minimum verò in dignitate, si conferatur cum aliis Sacramentis; unde & ultimo loco numeratur.

Probatur 2. ex Conc. Florent. in decr. Eug. &c in Trid. sess. 24. can. 1. ubi eadem veritas definita est.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Matrimonium Sacramenti nomine vocant; eiisque proprium Sacramenti effectum, gratiam scilicet tribuunt: ut S. Amb. lib. 1. de Abrah. cap. 7. ubi dicit Deum esse *Veluti Praesalem custodem conjugii, &c. eumq; qui conjugii thororum polluit, peccare Deum, cuiq; gratiam solvere*; ac Sacramenti cœlestis amatorum consortium: S. Aug. lib. cap. 18. In nostratum inquit, nuptiis plius valeat sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uterit. lib. de fide & operibus cap. 7. In Ecclesia inquit, nuptiarum solum vinculum, utrum etiam Sacramentum ita com-

mendatur; ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere.

Cum igitur ex fide constet, Matrimonium esse Sacramentum; & aliunde habeatur (ut suprà dictum est) Sacra-
menta novæ legis constare materia, & forma.

Quæritur 1. quæ sit hujus Sacramenti materia, & forma. Omissis variis Theologorum super hac quaestione senten-
tiis, probabilissima omnium videtur ea, quæ asserit, mate-
riam remotam Matrimonii, esse corpora ipsorum contra-
hentium, proximam verò, mutuam eorumdem corpo-
rum traditionem verbis, seu nutibus consensum interio-
rem experientibus factam: formam denique mutuam
ipsorum met corporum acceptationem à contrahentibus
similiter factam. Huius sententia (quam variis argumentis
propugnat Isamb. disp. 4. de Matrim. arr. 2.) aperè favet
S. Doctor in suppl. q. 45. a. 2. ubi docet, mutuam corpo-
rum traditionem ita se habere ad Matrimonium, sicut se
habet ablution ad Baptismum. Quod si secundum illius
mentem mutua traditio corporum est materia ipsius Ma-
trimonii, sequitur, quod eorumdem corporum mutua ac-
ceptatio sit ejusdem Matrimonii forma; sicut in contra-
et donationis traditio rei censemur quasi materia contra-
etus, acceptatio verò quasi forma; cum præsertim ab ac-
ceptatione contractus ipsius validitas, & firmitas pen-
deat.

Quæritur 2. quis sit hujus Sacramenti minister. Resp.
esse ipsos met contrahentes sibi mutuo materiam & for-
mam applicantes. Ita Sotus, & alii, quos citat, & sequitur
Vivaldus in Candelabro aureo tit. 17. de Sacr. Matrim. Bel-
larm. I. 1. de Matr. cap. 6. & Petr. de Ledesma. tract. de Ma-
trim. cap. 2. ubi hanc sententiam post Conc. Trid. commu-
nem esse Theologorum asserit: unde sequitur, Parochum,
aut alium Sacerdotem, eius nomine Matrimonio assisten-
tem, non esse ministrum, sed solummodo testem princi-
palem; proindeque verba, quæ profert, non pertinere ad
formam hujus Sacramenti; sed ex Ecclesiæ instituto ad-
hiberi, ad consensum mutuum ipsorum contrahentium
comprobandum.

Quæ-

Quæritur 3. an Matrimonium per procuratorem contratum, sit verè Sacramentum. Res. affirmativè: quamvis enim aliqui Theologi id negent; probabilior tamen est sententia eorum, qui affirmant: quam sententiam posse Dominum Sotum, Nav. & plures alios tueruntur, & pluribus probat Isamb. disp. 3. art. 4. & Pet. de Ledesma cap. 2. de Matrim. Et constat ex cap. finali de procuratoribus in s. ubi Bonifacius VII. quasdam conditiones apponens, ut procurator idoneus sit ad Matrimonium contrahendum, ex consequenti satis aperte declarat, Matrimonium per procuratorem contrahi posse.

Neque dicas, fieri posse, ut is, qui per procuratorem contrahit, si in statu peccati mortalis eo tempore, quo procurator ejus confensum per verba de praesenti exprimit: hoc enim non obstat, quin Matrimonium illius sit verè Sacramentum; quamvis nullam ex eo gratiam ob dispositionis defectum recipiat.

Est autem hic observandum, quod docet Isamb. ad hoc ut Matrimonium, per procuratorem validè contrahatur, adeoque verum sit Sacramentum, quinque praesertim requiri conditiones. Prima est, ut procurator habeat specie mandatum ad Matrimonium nomine alterius contrahendum. Secunda, ut id exequatur per se ipsum, & non per alterum à se substitutum. Tertia, ut eo tempore quo Matrimonium per procuratorem contrahitur, is, cuius nomine contrahitur, potestatem procuratori datam non revocaverit, etiam si tam procurator, quam persona, cum qua contraxit, revocationem ejusmodi penitus ignoreat. Quarta, ut mandatum illud procuratoris sit ad contrahendum cum certa, & determinata persona. Quinta denique, ut procurator conditiones, & clausulas in mandato approbat servet, nec illius fines excedat. Quæ quidem conditiones habentur expressæ in cit. cap. finali, & apud eumdem Isamb. fusiū explicantur.

Quæritur 4. quid de Matrimonio infidelium sentendum sit. Resp. Matrimonium illud, quod contrahitur infideles non baptizatos, non esse Sacramentum; sicut nec illud.

illud, quod contraheretur inter personam baptizatam, & alteram non baptizatam, ut docet Tol lib. 7. cap. 9. & pluribus probat Isamb. art. 3. Quod si ipsi infideles ad fidem converterentur, & baptizarentur, runc eo ipso, quod post susceptum Baptisnum consentirent inter se cohabitare, & signo aliquo declararent, eorum Matrimonium fieret omnino ratum, & indissolubile, ac proinde Sacramentum, ut docent Eckius, Henricq. Bellarm. Petr. de Ledesma, & alii apud Laym. part. 2. cap. 3 de Matrim. Si vero altero conjugum in infidelitate remanente, alter ad fidem converteretur, & baptizaretur; quamvis olim primis Ecclesiæ temporibus indulatum fuisset, ut conjux fidelis cum infideli cohabitare posset, ut constat ex 1. Corint. 7. postea tamen, crescente fide, & numero fidelium, Ecclesiæ visum est, ad cavenda perversionis pericula aliaque mala universim prohibere cohabitationem conjugis fidelis cum infideli; ut constat ex cap. Iudei sape, cauf. 28. quæst. 1. Imo si alter infidelium conjugum (ut edixit Innoc. III. cap. Quantò, de divorciis) ad fidem convertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, et cohabitare volente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Addit Laym. suprà ex Soto, Henricq. & aliis, cum hodie cohabitatio conjugis fidelis cum infideli omnino prohibita sit, probabile esse, conjugem ex infidelitate ad fidem conversum, & baptizatum, posse transire ad alias nuptias; quamvis alter conjux in infidelitate remanens pacifice, ac sine injuria cohabitare vellet.

SECTIO

SECTIO II.

*Quænam requirantur ad hoc, ut Matrimonium
lidle contrahatur.*

AD Matrimonii validitatem quatuor præsertim requiruntur. Primum est, ut contrahentes liberum consentum præbeant, illumque de præsenti per verba aliqua, a signa exteriora exprimant. Ita expressè habetur in Catech. Rom. part. 2. cap. 8. Atque in primis requiri consensum liberum, ita ut, si ex parte alicujus contrahentium libet ille consensus desit, Matrimonium nullum sit, pater et cap. *Cum locum*, & cap. *Tua fraternitati de sponsalibus*; item ex cap. *Sufficiat*, & cap. *Si quippe*, 27. quæst. 2.

Ex quo sequitur, Matrimonium contractum ex gratia aliquo metu iniuste incusso esse invalidum, ut constatur cap. *Vniens*, de sponsalibus & cap. 2. de eo qui duxit in Matrimonium: sive tale Matrimonium irritum sit ex divina iure naturali, ut existimant Scot. Nav. & alii apud Lessium in prælect. Theolog. de Matrim. cap. 4. dub. 8. sive saltuum iure Ecclesiastico, ut Ioan. Maior, Palud. Sot. & alii apud eundem asserunt. Debet autem esse metus gravis, seu cädens in constantem virum, ut dicitur cit. cap. *Venient*, & capite *Cum locum* suprà: Qualis autem metus gravis censi debeat, id prudentis viri iudicio dignoscendum est, ut recte monet Lessius suprà: multa enim gravem metum v.g. puellæ incurerere possunt, quæ à robusto, & magnanimo viro nihili fierent. Debet etiam metus ille esse iniuste incussum ad extorquendum consensum, ut patet ex cit. cap. *Cum locum*; si enim inste incutiatur à lege, vel iudice præcipiente, v.g. ut virginis stuprator eam in Matrimonium ducat, Matrimonium tali metu non redditum invalidum, ut habetur cap. *Ex litteris*, de sponsalibus.

Dubitant Doctores de metu reuerentiali; quando v. g. puella iubenti patri, vt cum tali viro nubat, contradicere non est causa, an scilicet metus ille debeat censeri grauis adeoque Matrimonium irritum reddat? Nau. & quidam alii; quos citat Laym. part. 2. de Sacram. Matrim. c. 5. existimant, Matrimonium ex tali metu contractum, esse irritum: melius Henr. Lessl. & alii apud eumdem docent, metum illum reuerentialem tunc solummodo censeri grauem, ac proinde validitati Matrimonii contrarium, quando voluntati, & imperio patris, aut alterius superioris coniunctae sunt minae graues, aut aliqua sauitia: idemque dicendum, si timeatur grauis, & diu duratura indignatio patris.

Prateara consensus ille debet de praesenti, vt docet S. Thom. Sot. Palud. & plures quos citat, & sequitur Petr. de Ledesma capite 5. de Matrim. & constat, tum ex capite *Tua fraternitati*, & capite *Docet de sponsalibus*, tum ex decr. Eug. dicitur quod *Causa efficiens Matrimonij est mutuus consensus per verba de praesenti regulariter expressus: ex quibus verbis habetur etiam consensum illum per verba, aut signa aliqua exteriora exprimendum esse: cum enim Matrimonium sit Sacramentum, in signo aliquo exteriori consistere debet. Diximus per verba, aut signa aliqua exteriora exprimendum esse: cum enim Matrimonium sit Sacramentum, in signo aliquo exteriori consistere debet. Diximus per verba, aut signa aliqua exteriora, qua verborum defectum supplere possunt; ut in mutis contingit, qui licet eloqui non valeant. Matrimonium tamen per signa, & nutus validè contrahere possunt, ut habetur capite *Tua fraternitati*, suprà.*

Secundum, quod requiritur ad Matrimonii validitatem est, ut consensus illius expressio fiat coram Parecho, & duobus, vel tribus testibus: quamvis enim Matrimonia clandestinè contracta essent olim solummodo illicita; novo tamen iure (ut Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. Matrim. constitutum est) Qui aliter, quam praesente Parecho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere appetantur; eos sancta Synodus ad sis contrahere.

dmo

dum omnino inhabiles reddit; & hujusmodi contractus in
 & nullos esse decernit, prout eo: praesenti decreto irritos faci-
 annulat: Vbi Parochi nomine (recte observat Isamb.
 7. de Matrim. art. 9.) intelligitur ille, qui ordinariam
 contrahentes haber iurisdictionem, quales sunt Papa,
 piscopus, & proprius ipsorum contrahentium Parochi
 qui talitem titulum coloratum, & presumptum in se
 exteriori habeat, ut constat ex Cap. Infamia, 3 quæstio
 Quod si contrahentes diversarum sint Parochiarum, ne
 requiritur, ut ambo Parochi assistant, sed sufficit ille,
 cuius Parochia Matrimonium celebratur, ut ex præ-
 clesiæ constat, & habetur in Rituall Romane, titulo
 Sacram. Matrim.

Porro tam Parochi quam testium præsentia, non tan-
 tum Physica, sed eiam moralis requiritur, ita ut intel-
 gent, quid agatur, & de eo testari possint, ut obli-
 vat Layman. part. 2. de Matrim. cap. 4. & Petr. la-
 des. cap. 6. de Matrim. vnde & testes à Concilio voca-
 tur.

Quod si post Matrimonium coram Parocco, & rebus
 contractum, deprehendatur occultum aliquod impe-
 mentum dirimens; tunc obtenta dispensatione satis est
 ut vir, & mulier de novo consentiant in matrimonio
 inter se mutuò contrahendum, & consensum illum signa-
 nt, aliquo exteriori sibi invicem manifestent; nec ad id
 Parochi, aut testium præsentia requiritur, ut docet N.
 var. cap. 22. num. 70. & Petr. Ledesm. supra cap. 6. 1.
 etiam refert à Pio V. summo Pontifice ita declarata
 fuisse.

Contra doctrinam superiùs traditam obiicere pos-
 aliquis, consensum clandestinum olim ad validitatem
 Matrimonii suffecisse, ac proinde etiam nunc faci-
 cere; cum ea, quæ ad Sacrementorum substantiam
 & validitatem pertinent, ab Ecclesia mutari non
 possint.

Resp. ad substantiam, & validitatem Sacramen-
 trionii requiri contractum validum, seu mutuum con-

trahentium consensum validè expressum: quamvis autem Ecclesia efficere non possit, ut validus contractus non sit ad rationem hujus Sacramenti sufficiens; potest tamen ad hoc, ut contractus validus existat, certas conditiones apponere, quæ, si desint, censebitur invalidus, nec proinde ad Sacramenti hujus substantiam, seu validitatem erit sufficiens.

Tertium, quod ad Matrimonii validitatem requiritur, est ætas pubertatis in utroque contrahentium; in mare quidem quatuordecim annorum complectorum, in fœmina autem duodecim annorum item completorum. Ita habetur ex cap. Continebatur, cap. Attestatione, & cap. ult. de dispensatione impuberum: ubi pueri, & puella ante di-
gam etatē ad Matrimonium contrahendum declarantur inhabiles, nisi malitia suppleat etatem, & ob justam ali-
quam causam cum illis dispensetur, juxta cap. Vbi eodem titulo.

Quartum denique ad validitatem Matrimonii requiri-
tum est, ut nullum in contrahentibus subsit impedi-
mentum canonicum, quod Matrimonium contrahen-
dum impedit, contractumque dicitur: de his autem im-
pedimentis agetur infra suo loco.

SECTIO III.

Quænam requirantur, ut Matrimonium non modò
validè, sed etiam licite contrahatur.

AD DEBITAM, & licitam Matrimonii celebrationem
quatuor præsertim necessaria sunt. Primum est, ut ipsi
contrahentes nullius peccati mortalis sibi consciū sint:
cum enim Matrimonium sit Sacramentum vivorum; ab
ijs, qui per peccatum mortui sunt, nec utiliter, nec licite
suscipi potest. Vnde Concil. Trid. sess. 24. in decreto de re-
form. Matrim. cap. 1. monet conjuges, ut, antequam con-
trahant, vels aliam tempore triduo ante matrimonii consummationem,
Sua peccata diligenter confiteantur. Addit. Catechis. Rom.
N part. 2.

part. 2. cap. 8. eos, qui Matrimonium contrahunt, Nam manam aliquam rem aggredi, sed divinam; in eaque p[ro]nuntiata singularem mentis integritatem & pietatem adhibendam. Requirit præterea Romanum Rituale, in ipsis contrahentibus libet tamen, ut etiam in Ecclesiæ inter Missarum solemnia publice denuntiatur inter quos Matrimonium sit contrahendum. Ita enim præscribitur in cit. decret. Concil. Trid. quod & amittitur cap. ultim. de clandest. desponsat. Haec autem denunciations ab utriusque contrahentium Parochis fieri debent, si forte ad diversas Parochias pertinent, aut imponuntur, si quæ subfiniuntur, ex utraque parte possint designari. docent Henr[ic]o Sanch. part. 2. de Matrim. cap. 4. alii Layman. à quibus denunciationibus, aut ab aliquibus clericis, quidem illius prudentia, & judicio relinquuntur, ut prefato decreto declaratum est.

Caterum, quantum temporis requiratur ad hoc, quis censeatur esse alicujus Parochia; quid item factus sit, cum quis à paucis diebus, aut hebdomadibus, in Parochiam aliquam incolere coepit; aut quando facta nunciationibus, notabile aliquod tempus elapsum est, ut quoniam Matrimonium contraheretur; consulere quoniam cuiusque dioecesis, sicut & in aliis similibus. P[ro]rum

consultibus, quarum resolutio à constitutionibus, aut moribus localibus petenda est, illisque deficientibus judicium Episcopi exquirendum.

Tertium est, ut tempore apto, & convenienti celebretur. Matrimonium serveturque interdictum Ecclesie prohibens, celebrationem nuptiarum à prima Dominica Adventus, usque in diem Epiphaniae, & à Feria quarta Cicerum, usque ad Octavam Paschatis inclusive, ut habetur in Coec. Exid. sess. 24. capitulo de ref.

Quartum denique est, ut Matrimonium à filiis familias cum consensu parentum contrahatur, quamvis enim Matrimonium invicem parentibus contractum, si alia conditiones necessariae obseruentur, validum sit, ut definitum est in Concil. Trident. in decreto de ref. Matrim. cap. i. certum est tamen, graviter peccare filios familias, si invitis rationabiliter parentibus, vel eorum consensu non requisito, contrahant Matrimonium, ut ex communione Theologorum consensu probat Petrus Ledes. cap. 18. de Matrim. & Gach. cap. 11. de eod. ubi recte observat, quod si pater aut mater inducere vellent, ad nuptias illicitas, vel contra rem rationem; v.g. si juberent filium ducere uxorem hereticam, aut infamem, vel malis moribus praeditam, vel quam ipse filius nullo modo tanquam conjugem amare posset; & è contrario si parentes nolint permittere filiis, ut contrahant, sed domi suæ retinere perpetuò velint, usque servos: in his, & similibus casibus, in quibus parentes honestam, & Christianam libertatem in Matrimonio contrahendo impedire vellent, filii obedire non tenerentur. Quæ autem de parentibus, eadem similiiter intelligi debent de tutoribus, & aliis, quorum potestati filii familias subsunt.

SECTIO IV.

Quinam sint Matrimonii effectus.

Præter gratiam sanctificantem, quæ per hoc Sacramentum confertur, quod illicum aliis Sacramentis commune est, & gratiam sacramentalē, quæ illius propria

N & cū

est, & peculiariis, consistitque in quibusdam specialibus gratiarum actualis auxiliis, quae hujus Sacramenti inter conjugibus opportuno tempore conferuntur, ad ipsius Matrimonii officia debite, ac recte obeunda, ut fuisse explicat Petrus Ledeus cap. 1. de Matrim. tres sunt præterea ius Sacramenti effectus, quos alio nomine bona Matrimonii vocare Theologi solent, scilicet Sacramenti insolubilitas, prolixi legitima suscepitio, ac pia educatione thorii conjugalis fides. De singulis breviter hic aliquid a notandum est.

Atque in primis certum est, Matrimonium inter Christianos legitimè contractum, & ab ipsis consummatum esse omnino insolubile quoad vinculum. Id enim est stat, tum ex scriptura: S. Marc. 10. & S. Luc. 16. ubi Christus Dominus hanc de Matrimonio Christianorum legem dicit; *Quicumque dimiserit uxorem suam, & alteram ducatur adulterium committit super eam tum ex Conc. Trid. sess. 5. & 7. de ref. Matrim. ubi anathema profertur in eos qui dixerint propter adulterium, haeresim, aut quilibet causam Christianorum Matrimonia dissolue posse.*

Dicit aliquis, S. Matth. 19. Christum Dominum dixisse, uxorem dimitti posse ob fornicationem.

Respondeo cum S. Aug. Lib. de adult. conjug. c. 11. posse dimitti, quoad thorum, & cohabitationem, non vero separam quoad ipsius Matrimonii vinculum.

Certum est quoque Matrimonium, ratum quidem, non adhuc consummatum, quamvis sit verum Sacramentum, solvi tamen posse, etiam quoad vinculum, si conjugum emittat solemne votum religionis, ut dictum est in Concil. Trid. sess. 24. can. 6. & ea de causa cap. publico, de conversione conjugatorum, secundum communem Doctorum interpretationem injungitur iudicacionem deliberanti bimestre spatiu definiat, in quod vel propositum religionis exequatur, vel condebitum reddat.

Quod spectat ad bonum prolis, certum est Matrimonium à Deo institutum esse ad generis humani conservationem, & multiplicationem; immo ad ipsius Ecclesiæ propagationem, & ad complendum numerum electorum; proindeque graviter peccare conjuges, qui in ipsius Matrimonii usu aliquid faciunt, quo generatio prolis impeditur; si tamen ex amore virtutis, & ad liberiū perfectius que Deo inserviendum, pari consensu continentiam servare vellent; haud dubie excellentiorem adhuc viam sequerentur: quod fusè docet S. Aug. Epist. 45 quæ est ad Armentarium & Paulinam conjuges, quos ad servandam continentiam, quam pari consensu voverant, efficaciter horruntur: & lib. 2. de consensu Evang. cap. 1. id ipsum probat, ex castissimo conjugio, quod inter sanctissimam Virginem Deiparam, & S. Ioseph dignissimum ejus sponsum intercessit, sine ullo virginitatis detrimento, cuius flos in utroque illibatus permanxit; quorum proinde exemplum dicit, *Magnifice inservi fidelibus coniugatis, etiam servata pari consensu continentiam, posse permanere, vocariq. coniugium; non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu.*

Quod denique ad thori conjugalis fidem pertinet, tria praesertim ab ipsis conjugibus exiguntur. Primum est, ut conjugi vivente alter conjux cum alia persona non contrahat, nec ullo modo permisceatur; immo nec ullum illegitimum affectum deliberatè admittat: & quantumvis alter conjugum diutissimè absit, nec sciri queat, utrum adhuc vivat, an vero e vita migraverit; nunquam licet ad alias transire nuptias, donec de illius morte certò constet, ut habetur cap. Dominus, de secundis nuptiis.

Secundum est, ut ambo coniuges mutuò cohabitent, & mutua sibi obsequia in administranda re familiari, & filiorum educatione præstent; ad quod quidem reciproce obligantur, & etiam cogi possunt, tum ab Ecclesiastico iudice, tum à sæculari, iuxta cap. Litteras de restitut. spoliatorum. Cum autem vir sit caput uxoris, & familiae, ut dicitur Eph. 5 tenetur uxor ad obediendum viro in his, quæ ad obediendum viro in his, quæ ad familiæ administratiō-

onem pertinent; & vicissim obligatur vir ad alimenta, alia vita subsidia uxori, ac reliqua familia præbendum cumque ad virum pertineat, pro arbitratu suo dominum eligere, ac mutare, vxor eum sequi tenetur; vt habet ex cap. Vnaqueque 13. quæst. 2. & ex communi Theologorum consensu docet Nau. cap. 14. num. 20. ubi tam recte monet, vxorem non teneri cum gravi corporis, animi incommmodo sequi virum, v.g. si ad bellum proficitur. &c. cui subscibunt Sot. Sanch. & alii apud Lay part. 3. de Matrim. cap. 2.

Sunt etiam aliqui casus, in quibus possunt coniuges citè ab invicem quoad thorum, & cohabitationem separari, remanente tamen semper vinculi conjugalis indisolubilitate, vt quando vterq; coniux pari consensu religionem ingreditur. Item diversa ratione, si alter coniugum adulterium committat, coniux innocens potest ab eo quoad thorum & cohabitatioem separari; quoad thorum quidem propria authoritate; quoad habitationem verò, nonnisi authoritate iudicis, ut docent S. Thomas, Bona. & aliis, quos citat Sanch. lib. 10. disp. 12. si tamen coniux innocens alteri offendam remittat, ipsumque thori societatem recipiat; non poterit amplius ab eo separari, ut ex communi Theologorum consensu docet idem Sanch. Præterea si coniux coniugi sine gravi periculo corporis, vel animi cohabitare non possit, v.g. ob nimiam fætiam, ob perditos profligatosque mores, & alias similes causas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur, sine cuius authoritate hæc separatio fieri non debet, ut fusè docet idem Sanch. eod. lib. disp. 17. & 18.

Tertium denique est, ut vir & uxor sibi mutuo debitum coniugale reddant: nam, ut loquitur Apostolus 1. Cor. Muller sui corporis potestatem non habet, sed vir, Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Unde impetrat, ut uxori vir debitum reddat: similiter autem & viro, idque siue debitum illud coniugale expressè petat siue tacite, ut docet S. Thomas In 4. dist. 32. q. uniuersit. 2. q. 1. Hæc autem obligatio mutua reddendi Capella

coniugale debitum, est sub peccato mortali, si alter coniugum seriè, instanter, & rationabiliter illud petat, ut ex communi Theologorum consensu docet & fusè probat Sanch. lib. 9. disp. 2.

Sunt tamen aliqui casus, in quibus coniux ab obligatione reddendi debiti eximi censetur; ut quando unus coniugum adulterium commisit, tunc enim coniux innocentibus debitum ipso negare potest: item, si ex redditione debiti timeatur gravissimum aliquid corporis incommodum; aut si uxor prægnans sit, & proli conceptæ timeatur probabile mortis periculum: quæ omnia fusiùs explicata apud eundem Sanchi. toto lib. 9. citato videri possunt.

SECTIO V.

Quanam sint Matrimonii impedimenta.

SUPPONIMVS Ecclesiam pro data sibi à Christo Dominino in omnes fideles autoritate, potuisse ex causis rationalibns certa quædam impedimenta Matrimonii constitueri, ut exprimè definitum est in Conc. Trid. Sess. 24: can. 4. & constat ex antiqua traditione ipsius Ecclesiæ: olim siquidem, testè S. Aug. Lib. 15. de ciuit. c. 16. legibus Ecclesiasticis prohibita erant Matrimonia inter consobrinos, & temporibus S. Gregorii Papæ eodem iure Matrimonia irrita erant usque ad septimum gradum inclusivè, ut habetur ex cap. Nulli, & cap. De consanguinitate, 35. quæst. 2. & 2. cùm tamen hodie nec affinitas, nec consanguinitas Matrimonium impedit, nisi usque ad quartum gradum, ut infra explicabitur.

Hæc autem impedimenta duplices sunt generis; quædam enim Matrimonium solummodo contrahendum impediunt, alia etiam contractum dirimunt.

Impedimenta prioris generis quinque communiter à Theologis numerantur, ut videre est apud Bonac. Quæst. 3. pu. 14. de impedimentis Matrim. Primum est, Ecclesiæ interdictum, seu prohibitio, ut habetur ex cap. Capellane, de fetiis. Secundum est, contractus sponsali-

Fponsaliorum initus cum persona aliqua, ut ex infra cendis pleniū intelligetur. Tertium est, votum simple castitatis, aut religiosi status amplectendi, vel suscipient sacros Ordines, vel non nubendi, ut constat ex cap. *Sic votum, 27. quæst. I & cap. unico*, de voto in 6. & qui cum huiusmodi voto Matrimonium contrahit, dispensation illius minimè obtenta, peccat mortaliter: & quamvis redere possit coniugale debitum, illud tamen licet per non potest, ut ex communione Theologorum consenserit Bonac. Suprà. Quartum est cognatio spiritualis, qua contrahitur per Catechismum, qua tamen per Concil. Triublata est, ut docent Henr. Regin. Sanch. & alii apud eundem Bonac. Quintum denique est crimen, ut uxoriuum, Presbytericidium, incestus, & quædam alia, quæ ab eodem Bonacina enumerantur, ob quæ olim quasi penitentia loco Matrimonium interdictum erat: verum Tot. Cord. Henr. Nav. & plures alii quos citat Laym. *de Matrim. cap. 5.* existimant, hæc criminum impedimenta fuisse per diuturnam consuetudinem penitulata, adeo ut Nav. dicat, se non meminisse tota etate super eiusmodi impedimento petitanam fuisse dispensationem.

Impedimenta dirimentia duodecim communiter Theologis numerantur, quæ memoria iuvandæ causâ tribus versibus comprehensa sunt.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, via, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si consummare nequibus.

Primum impedimentum est, *Error*, qui dupliciter contingere potest; vel circa substantiam personæ, ut si quis dicit Annam existimans esse Catharinam; vel circa ipsius personæ qualitatem, ut si quis ducat Annam credens ei mobilem; divitem, &c. quam postea comperit esse ignorlem, pauperem, &c. Et priori quidem modo reddit Matrimonium invalidum; non item posteriori, ut ex communione Theologorum consenserit Bonac. Suprà p. I.

Secundum est, *Conditio*; quando quis contrahit con-

persona et
ram: tam
est, ut ha
ram eius
tarissime
tia iudic
aut care
vipana:
re debet

Terti
professio
do impe
facit vot
mit, ut h
ex Conc

Quar
guitar,
naturali
persona
propaga
confang
linea in
guinita
qualis
transve
quam v
vicem
dittant
tera se
tiam il
sanguin
q. 1. a. 2
Prin
cender
unde
iuncti
alii.

persona aliqua servilis conditionis, existimans esse liberam: tale enim Matrimonium Ecclesiastico iure irritum est, ut habetur ex cap. 2. &c ult. de coniugis servorum. Veram eiusmodi impedimentum hodie inter Christianos verissimè contingit, nisi forè respectu eorum, qui sententia iudicis per totū vita tempus ad remos damnati sunt, aut carceri perpetuò mancipati: tales enim, cùm sint *Servi pape*, ut iura loquuntur, servilis conditionis leges subiecte debent.

Tertium est *votum*, solemne scilicet, quod emittitur in professione status religiosi: tale siquidem votum non modo impedit Matrimonium contrahendum (quod etiam facit votum simplex castitatis) sed etiam contractum dirimit, ut habetur ex Clement. unica, de consanguinitate, & ex Conc. Trid. less. 24. can. 9.

Quartum est *Cognatio*, quæ triplex à Theologis distinguitur, naturalis scilicet, spiritualis, & legalis. Cognatio naturalis, quæ etiam consanguinitas vocatur, est vinculum personarum, quæ ab eodem proximo stipite per carnalem propagationem descendunt. Solent autem Theologi in consanguinitate considerare lineas & gradus. Nominis linea intelligunt seriem seu ordinem personarum consanguinitatem inter se habentium; sive linea illa sit recta, qualis reperitur inter ascendentes & descendentes; sive sit transversa seu collateralis, qualis est inter personas, quæ quamvis ab eodem stipite procedant, à se tamen invicem non descendunt. Nominis vero gradus exprimunt distantiam maiorem vel minorem unius persona ab altera secundum lineam consanguinitatis. Porrò ad distantiam illam dignoscendam, & computandos ipsius consanguinitatis gradus, tres regulae à S. Doctore In 4. dist. 4o. q. 1. a. 2. & aliis communiter Theologis assignantur.

Prima regula hæc est: In linea recta ascendentium & descendientium tot numerantur gradus, quot persona una demptâ: unde pater & filius in primo consanguinitatis gradu coniuncti esse dicuntur; avus & nepos, in secundo, & sic de aliis.

N 5

Secunda

Secunda regula: In linea collaterali, quod gradibus pro distanti à communis stipite, totidem etiam inter se distant: quae unum frater, & soror uno tantum gradu distent à Patre, carentur etiam uno tantum gradu inter se distare; patruus vero duobus gradibus, & sic de aliis.

Tertia regula: Si consanguinei à communi stipite in equali distent; tunc quod gradibus isti, qui magis remotus est, distat à communis stipite, tot etiam gradibus inter se distant: iuxta quam regulam patruus carentur esse in secundo gradu consanguinitatis cum liberis fratris sui; quia liberi illi duobus gradibus à communi stipite distant. Quamvis autem jure aliquo impedimentum cognationis naturalis extenderetur usque ad septimum gradum, ut supra dictum, hodie men non nisi ad quartum gradum inclusivè extenditur habetur ex cap. Non debet de consanguinitate & affinitate.

*Cognatio spiritualis est propinquitas secundum Ecclesiastici dispositionem, orta ex administratione susceptione Baptismi; inter susceptores & baptizatum, illiusque patrem ac matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, ejusque patrem ac matrem, ut in Concil. Sess. 24. c. 2. de ref. Matrimoni: constitutum est: quod enim amittere intelligendum est: de Confirmatione, ut ibidem declaratur: ex quo sequitur (quod hic obiter advertendum est) nullam inter ipsos susceptores contrahi cognationem proindeque patrum posse valide ac licetè ducere illam in Matrimonium, cum qua simul alienum filium e same fonte suscepit, ut constat ex Bulla Pii 5. quæ incipit *Carissime vicem, Observat etiam Bonac. Quæst. 3. de Imped. Matrim. p. 5. ex Suarez, Sanchez, & aliis, illum, qui suscepit patrum, quando privatim & jure solemnitate baptizatum nullam cognationem contrahere, licet is, qui Baptismus ejusmodi confert: contrahat cognationem spiritualis cum baptizato, & patre ac matre illius. Excipitur casus in quo maritus conjugis suæ prolém in necessitate baptizat; tunc enim nullam cum ea contrahit cognationem habetur cap. Ad limina, 20. quæst. I.**

Cogit

Cognatio denique legalis . est propinquitas persona
rum ex adoptione proveniens ; adoptio vero est extranea
persona in filium aut filiam legitima assumptio. Et hæc co-
gnatio legalis contrahitur primò inter ipsum adoptantē &
adoptatum, adoptatiq[ue] descendentes usque ad quartum
gradum. secundò inter uxorem adoptantis & adoptatum
tertio inter filios adoptantis & adoptatum ; ut constat ex
cap. Per adoptionem 3. quæst. 3 & cap. unico, de cognat. leg.
Hæc autem cognatio non provenit nisi ex ea adoptione,
qua sit secundum leges , qua proinde super hac re consuli-
debent.

Quintum est, Crimen ; quod quidem est duplex, ut habe-
tur ex cap. Si quis vivente 31. quæst. 1. cap. significavit & cap.
super hoc de eo, qui duxit. Primum est, homicidium conju-
gis; quando scilicet maritus uxorem per se , vel per alium
ferru, & veneno occidit eo fine; ut cum alia muliere cædis
illius conscientia , & in illam consentiente Matrimonium
contrahere possit : quod etiam similiter de uxore intelligi
debet. Aliud crimen est adulterium ; quando alter conjux
committit adulterium, & pollicetur ei, cum quo adultera-
tar, se contracturum cum eo post obitum conjugis, & hæc
promissio ab eo acceptatur : vel quando post Matrimo-
nium de præsenti contractum cum uno, cum altero etiam
per verbā de præsenti contrahitur, & ab utroque criminis
illius conscientia adulterium committitur : vel etiam quando
alter coniux adulterium cum alio commisit, & postea in-
terficit coniugem; ut cum adultero , quamvis illius cædis
minime conscientia, contrahere possit.

Sextum est Catus disparitatis: quando baptizatus contra-
hit Matrimonium cum foemina nondum baptizata , aut
mulier non baptizata cum viro non baptizato. Hoc im-
pedimentum colligitur tum ex Concilio Tolet. 3. ca-
pit. 14. tum ex ipsis Ecclesiæ usu communī , qui
sufficiens est ad impedimentum inducendum, quam-
vis non sit in iure expressum, ut observat Bonacina Supr.
pu. 7.

Quod

Cogn

Quod autem spectat ad Matrimonium Catholice personæ cum hæretica, quamvis validum sit, est tamen illud sum, ut pluribus probat Laym. cap. 14. de impedimentis Matrimonii; ubi etiam monet experientia compertu esse, ex eiusmodi Matrimonio tot & tanta sequi spiritu lia incommoda, tum ipse coniugi Catholico, tum liberi ac Christianæ reipublicæ, ut plerumque charitatis legio minino aduersetur: in quo casu (ut idem author dicit) quidem summus Pontifex id dispensativè permittere potest; nisi probabilis aliqua spes subfit ex eiusmodi Matrimonio longè maiores fructus spirituales obventuros esse quorum intuitu incommoda illa tanquam minora utrumque tolerari possint.

Septimum est *vis*, seu metus gravis iniustè inculcando quis vi aut metu eiusmodi adigitur ad contrahendum Matrimonium, quod nullo modo contrahendum nisi ad id eo modo compulsus fuisset, de quo distinetur supra sect. 2.

Octavum est *Ordo*: quando quis scilicet iniciatus clericis Ordinibus, vel aliquo illorum: tales enim Ordines votum solempne castitatis, quod annexum habent, Matrimonium contrahendum impedit, & dirimunt contractum, ut habetur ex cap. unico, de voto in 6. & ex Concil. Trid. sess. 24. can. 9.

Nonum est *Ligamen*, id est, obligatio, seu vinculum interiorius Matrimonii rati cum coniuge adhuc vivente, quamdiu enim hoc vinculum durat, Matrimonium contra quovis alio contrahendum impedit, ac dirimit: idque modo iure Ecclesiastico, ut patet ex cap. 1. & ultimo sponsa duorum, sed etiam iure divino; ut expresse declaratum habetur in Concil. Trid. sess. 24. can. 2. & satis conformatum ex prohibitione Christi Domini S. Matth. cap. 19.

Decimum est *honestas*, publica scilicet, ratione cuius existitur impedimentum, tum ex sponsalibus validè constitutis, tum ex Matrimonio rato & nondum consummatum habetur ex cap. *Sponsam* & cap. *Juvenis* & cap. *Adiutoriam de sponsalibus*. Quamvis autem iure antiquo im-

mentari
ire tam
mon. co
statis e
estend
nit, f
proind
decret
Vn
pinqu
venie
summ
riti; &
affini
gradu
angu
non c
P.4.C.
Do
rater
duas
possi
pate
dec
con
tat c
tun
Pete
ut e
pra
ad c
par
pon
sub
nia
sed
mentis

mentum istud protend eretur usque ad quartum gradum, iure tamen novo in Concil. Trid. Sess. 24. c. 3 de ref. Matrimonio constitutum est, ut impedimentum publica honestatis ex sponsalibus ortum non nisi ad primum gradum extendatur; illud autem, quod ex Matrimonio rato provenit, secundum iuris antiqui dispositionem relictum est; proindeque ad quartum gradum extenditur, ut constat ex decreto Pii V. quod incipit. *Ad Romanum.*

Vndeclimum est *Affinitas*, quæ est attinentia, seu propinquitas quarundam personarum ex copula carnali proveniens, ratione cuius sit, ut mulier coniugata per consummationem Matrimonii affinis fiat consanguineis mariti; & viceversa maritus consanguineis uxoris. Hæc autem affinitas, si oriatur ex copula licita, usque ad quartum gradum extenditur; ut constat ex capite *Non debet*, de consanguin. & affin. si ex copula illicita secundum gradum non excedit, ut in Concil. Trid. constitutum est sess. a. 4. cap. p. 4. de refo. Matrim.

Docent autem Theologi, affinitatem non parere affinitatem, proindeque duos fratres v. g. validè ac licitè posse duas sorores in Matrimonium ducere; filiumque similiter posse Matrimonium cum illa contrahere, cuius matrem pater sibi coniugio copulavit. quod patet ex cap. *Super his*, de consanguin. & affin. Quod si affinitas Matrimonio iam contracto superveniat, ut si maritus adulterium committat cum uxoris consanguinea in primo vel secundo gradu; tunc illius ratione maritus coniugale debitum ab uxore petere licet non potest, quamvis eidem reddere teneatur, ut ex communi Doctorum consensu docet Bonacina supra p. 12.

Duodecimum est *Impotentia*, id est inhabilitas perpetua ad consummandum Matrimonium, sive illa se teneat ex parte viri, sive ex parte mulieris; dum impedit fuit eo tempore, quo Matrimonium contractum est, non vero postea subservita sit. Ethoc impedimentum dirimit Matrimonium non modo iure Ecclesiastico, ut patet ex cap. *Quod sedem*, de frigidis, & maleficiatis; sed etiam ipso iure natu-

rii, ut

Ex ut ex communi Theologorum doctrina probat Bonae supra. pu. 13. Quod si (ut idem author subdit) dubitetur num impotentia sit perpetua, . permituntur coniuges simul habitare per triennium, ut Matrimonium consumment; quo tempore si nequeant consummari, non amplius permituntur cohabitare, ad consummandum Matrimonium; quia iudicatur adesse impotentia perpetua, consequenter invalidum esse Matrimonium, ideoque separationem esse faciendam propter periculum incontinentiae: secluso tamen illo periculo iura permitunt, ut habeat tantum pro sorore, quam non potest habere uxori, ut constat ex cap. Laudabilem, & cap. Requisitissimis quæst. 1...

Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de ref. Matrim. adiunxit deinde tertium impedimentum, scilicet Raptum detrevit. Inter raptorem, & raptam, - quamdiu ipsa in potestate rapta manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod quidem decretum etiam locum habere existimat Henricus Adel Zerola, Petrus de Ledesma & alii apud Aug., Barbosani remissionem ad titulæ sess. 24. c. 6 quando puella consentanea in raptum, sed invitis parentibus, quamvis id integrant Regin. Sanch. Lessius, & alii apud eumdem.

Quares, quis in suprà dictis impedimentis dispensare possit. Respond. 1. Romanum Pontificem, pro summa, quam obtinet in Ecclesia, potestate dispensare posse in omnibus impedimentis, quæ iure Ecclesiastico Matrimonium impediunt, aut dirimunt, ut ex communi Theologorum omnium, consensu docet Bonae, sup. pu. 15. Resp. 2. Piscopum dispensare posse in impedimentis non dirimentibus, excepto voto castitatis perpetua & religionis: item etiam aliquando in impedimentis dirimentibus, quæ post contractum bona fide Matrimonium deprehenduntur; quando scilicet impedimentum est occultum, & Matrimonium manifestum, ipsique coniuges non possunt absque magno scandalo separari, nec ad summum Pontificem patet recursum propter paupertatem, aut alias maximas difficultates. Ita Petrus de Ledesma, Peres, Sanchez, Valentia,

Valentia, Riccius, & alii apud eumdem Bonacinam supra. qui etiam censent, non modò post contractum Matrimonium, sed & antequam contrahatur, Episcopum posse oburgentissimam aliquam necessitatem ex praesumpta summi Pontificis tacita facultate in iisdem impedimentis di-

rimentibus interdum dispensare.

S E C T I O N . V I I .

De sponsalibus.

SPONSALIA, quæ à spondendo; seu sponte promittenda dicta sunt, significant spontaneam promissionem mutuam inter virum & fœminam de Matrimonio futurum contrahendo; sponsaliorum enim obligatio non contrahitur per solum desiderium, aut propositum contrahendi Matrimonii, nisi intercedat promissio, eaq; mutua & reciproca; ut docet & probat Sanchi, lib. i. de sponsal. disp. 12. nec ad illius validitatem requiritur præsentia Parochi, aut testium, ut observaridem Sanchi, quamvis servari debeat laudabilis illa consuetudo, quæ in universa propemodum Ecclesia vim legis obtinuit, ut antequam Matrimonium per verba de præsenti contrahatur, sponsalia in facie Ecclesiae, seu coram Parocho, & testibus celebrentur: super qua re consuli debent cuiusque Diocesis consuetudines, & leges particulares.

Ad validitatem autem sponsaliorum requiritur in primis, ut contrahentes saltu maturatis annum septimum expleverint, ante quam etatem ad sponsalia contrahenda censentur inhabiles, ut constat ex cap. Literas, & cap. Accedit, de desponsatione impuberum. Requiritur præterea, ut ulti rationis habeant, & cum ea deliberatione operentur, quæ ad plenum & perfectum consensum necessaria est, ut docet Tolet. li. 7. c. 20. Requiritur denique, ut verè & ex animo promittant, atque se obligare intendant: qui enim fidè tatum promitteret, graviter quidē peccaret,

& ad

& ad compensanda damna ex promissionis illius fictione provenientia teneretur; nulla tamen in foro conscientia contraheret sponsalia, ut fusè docet & probat Sanch. sup. disp. 9. & seq.

Quæres 1. quænam sit obligatio sponsaliorum. Respondebis sponsalibus id est, ex promissione illa mutua inter virum & mulierem, sive privatim, sive in facie Ecclesiæ, oriri obligationem sub peccato mortali ad illam partem utriusque adimplendam. Ita S. Thom. Palud. Sol. Henr. & alii, quibus subscriptit Sanch. disp. 27. unde alter sponsorum promissis stare non velit, per iudicem Ecclesiasticum, etiam adhibitis censuris, ad illorum executionem compelli potest; ut habetur cap. Ex litteris sponsalibus, nisi forte attentis circumstantiis, & propter diffensiones perpetuas, aliaque gravia, mala, & scandala, quæ invitis, & coactis nuptiis merito timeri possunt, aliter eiendum esse iudex prudenter arbitretur; unde etiam cap. Requisivit, de sponsalibus, & Matrimonio dicitur, in casu monitione, potius quam coactione opus esse.

Quæres 2. quibus modis sponsalia dissolvantur. Respondebis id variis, & multis modis fieri posse: præcipuos hic, & his ordinarios subiicimus.

Solvuntur igitur sponsalia 1. per mutuum consensum & mutuam ipsorum sponsorum remissionem libertate, ut ex communi Theologorum consensu docet Bonacina qu. 1. de sponsal. pu. 10. Secundò per ingressum religionis alterutrius sponsorum, etiamsi professionem non mittat, ut habetur cap. Ex publico de conversione coniugitorum, & docet Toletus lib. 7. c. 21. & Bonacina supra p. 1. qui recte ibidem subdit, quod si quis post sponsalia contracta virginem spe nuptiarum defloravit; tunc illud ducere tenetur, nec religiosum statum amplecti cum tanto illius damno licite potest. Tertiò solvuntur sponsalia per Ordinis maioris susceptionem, ut habetur ex cap. Script. 27. quæst. 2. Quarto per Matrimonium de praefecto cum altera contractum, quamvis peccet mortaliter quæ sic contrahit, ut habetur cap. *Sicut ex litteris, de sponsalibus*

bus. Quinto per fornicationem unius sponsorum post sponsalia contracta, ut haberetur ex capite Quemadmodum de iure iurando: quamvis enim qui fornicationem commisit ex parte sua obligatus remaneat ad sponsalia implenda, alter tamen innocens potest ab illis resilire si vellet. Sexto denique per notabilem aliquam mutationem post sponsalia contracta supervenientem, qua si ab initio extisset, aut prævisa fuisset, viri prudentis iudicio à sponsalibus contrahendis meritò absterruisse, ut si alter sponsorum in lepram aut alium morbum incurabiliem incidat; si notabilem famam aut bonorum iacturam patiatur; si graves intersponsos, aut parentes illorum iniuriantur; si sponsa dotem promissam afferre nequeat; si sponsus patrium solum mutare, vel vagari cum gravii sponsa incommodo constituat; immo, etiam si aliqua eiusmodi causa extiterit tempore sponsaliorum, nec nisi post illa contracta deprehendatur: in his enim & similibus casibus, qui iudicio viri prudentis dignosci debent, sponsalia dissolvi possunt. Ita Petrus de Ledesma, Reginaldus, Riccius, & alii apud Bonacinam. suprà. puc. 8.

Quæres tertio, utrum ad solvenda sponsalia iudicis Ecclesiastici autoritate opus sit. Respond. ex Nay. Sylv. & aliis apud Layman part. 1. de spons. cap. 2. si causa solvendi Matrimonia moraliter certa sit, nulla iudicis Ecclesiastici autoritate opus esse; nisi ratione vitandi scandali, quando sponsalia publicè contracta sunt: unde etiam in multis Diocesisbus observatur, ut non liceat à sponsalibus publicè notis resilire, nisi causa prius ad Ordinarium delata & ab ipso probata.

Atque haec tenus de Sacramentis ad maiorem authoris illorum gloriam.

TRAC-

TRACTATUS SECUNDVS,
DE ACTIBVS HUMANIS

Iuxta diuinæ legis normam dirigendis.

VONIAM gratiarum cœlestium fontes
in Sacramentis, ea potissimum ratione
per Christi merita nobis reclusi sunt, u
earum auxilio excitati, & subnixi, al
prepositum nobis finem, beatitudinem
scilicet æternam perveniamus; nec aliter
(ut docet S. Thomas 1. 2. in pœm q. 6.) quām per actus
aliquos nobis proprios ad illām tendere queamus; cum
demque sit de virtute in virtutem, iuxta prophetum
dictum Psalm. 83. & ascensiones in corde nostro dis
pendit, ut videatur Deus deorum in Sion: idcirco doct
rix Theologie et postulat, ut nunc ipsos humanos
et us consideremus, perspiciamusque, quinam actus
beatitudinem illām æternam consequendam, apti sint &
idonei, & è contraria, quibusnam actibus ab ipsa beatitudi
ne consequenda præpediamur.

CAPVT I.

De actibus humanis in genere.

SECTIO I.

Quis sit actus humanus propriè dictus.

OISERVANDVM est ex S. Thoma 1. 2. q. 1. a. 1. adu
illos, qui ab homine eliciuntur, dupliciter spectan
posse; scilicet in genere naturæ, quoad suam entra
tem præcisæ; & in genere moris, quoad libertatem cum

qua ex
tate, v
demeri
verò act
telligati
tandem
fit ab ho
minus à
volunta
S. Docto
propria
mó ut si
confide
prout li
Actus
z: de fid
cognosc
duo: re
intrinse
extinse
Secundu
luntas e
ditionis
vis sit na
a princ
non mo
malis,
non nisi
titur; pr
propri
rum &c.
Porro
teris,
diciti su
tur ab ip
sus ver
& vi alio
qua

qua excentur, & quoad ea qua fundantur in ipsa libertate, ut esse capaces laudis, vel vituperii, meriti vel demeriti: priori modo dicuntur actus hominis, posteriori vero actus humani: unde fit, ut per actum hominis intelligatur actus ille, qui ab homine fit: quoque tandem modo fiat; actus vero humanus ille dicatur, qui fit ab homine in quantum homo, seu in quantum est Dominus actuum suorum, quando scilicet per rationem & voluntatem operatur: ac proinde secundum mentem Doctoris & communem theologorum doctrinam, ad propiam actus humani rationem duo requiruntur; primum sit voluntarius, secundo ut sit liber. Illum hic considerabimus prout voluntarius est; de eodem vero prout liber est. in seq. sect. agemus.

Actus igitur voluntarius is est (ut docet S. Damasc. lib. de fide cap. 14:) cuius principium est in ipso agente cognoscente: unde sequitur, ad rationem voluntarii duo requiri. Primum est, ut procedat a principio intinseco; si enim quis invitus, ac renitens, ab extinseco moveatur, motus ille non est voluntarius. Secundum est, ut procedat a principio cognoscente voluntas enim non fertur in incognitum: cuius quidem conditionis defectu motus lapidis quo fertur deorsum, quavis sit naturalis, non est tamen voluntarius: quia licet sit a principio intrinseco (propria enim gravitate movetur) non movetur tamen cum cognitione: motus autem animalis, cum ex aliqua cognitione imperfecta procedat, non nisi imperfecte voluntarius, seu potius spontaneus dicitur; proindeque ratio voluntarii solis actibus hominis proprie, & perfecte convenient, & a fortiori actibus Angelorum & ipsis Dei.

Porro ipsis humanarum voluntatis actus duplicitis sunt generis, alii siquidem sunt eliciti, alii imperati. Actus eliciti sunt illi, qui primo & per se excentur, seu eliciuntur ab ipsa voluntate tanquam a proxima potentia. Actus vero imperati excentur imperio ipsis voluntatis, & alicuius voluntatis precedentis; siue ab ipsa voluntate,

qua

quæ sibi aliquos actus imperat; siue ab aliis potentissimis ipsa voluntate distinctis, quæ per illam ad agendum moventur & applicantur.

Cum autem voluntas (ut communiter docent Theologici cum S. Thoma q. 8, a. 2.) sit tantum vel finis, vel mediorum; tres enumerantur actus illius eliciti circumscriptionem, scilicet volitio, intentio & fruitio; qui actus sunt idem cum amore, desiderio, & gaudio. Gaudium seu intentio versatur circa finem obtentum, seu circa bonum presentis; desiderium, seu intentio circa finem obtainendum seu circa bonum absens; amor & volitio circa finem bonum, abstrahendo ab eius absentia vel praesentia; Quibus ex adverso respondet odium, timor, & tristitia circa malum. Tres item sunt actus voluntatis eliciti circa media; scilicet electio, consensus, & vetus: electione voluntas præfert, & amplectitur unum medium præ aliis; consensus approbat iudicium intellectus circa illud medium; significat potentias ad executionem.

Quarunt Theologi, utrum electio, & intentio sint semper actus inter se realiter distincti; seu an voluntas vel eodem actu possit velle finem & media. Resp. iuxta probabilem intentionem, quæ est etiam S. Doctoris q. q. a. 4. quod, quamvis hi duo voluntatis actus, ut plurimum inter se distinguantur, ab solute tamen loquendo potest voluntas uno & eodem actu velle finem ac media, si potest intellectus principium & conclusionem eadem actu cognoscere.

Quod vero spectat ad actus imperatos, tot sunt, & non multiplices & varii, quot & quam multipliciter a voluntate, aut aliis potentissimis, ad eiusdem voluntatis imperium exerceri possunt: de quibus omnibus plenius agunt Philosophi in Ethicis; & videri potest S. Doctor q. a. st. 17.

Ceterum docet idem S. Thomas, omnes actus voluntate humana procedunt, siue elicitos, siue imperatos, esse essentiale suam differentiam ac speciem desumere a fine proximo, quem agens spectat & intendit; hoc in-

ratione seu motivo, quo movetur voluntas ad aliquid appetendum & volendum, & è contra: quod motivum vocatur etiam obiectum formale ipsius voluntatis. Vnde sequitur actus illos, qui habent eundem finem proximū, sed idem obiectum formale, esse eiudem speciei; tametū habeant diversa obiecta materialia: v. g. si quis ieiunet, & eleemosynam largiatur pure ob amorem Dei, utili placeat, ut gloriam illi deferat; ieiuniū illud, & eleemosyna erunt formaliter actus charitatis, quamvis materialiter ad virtutes specie diversas, abstinentiae scilicet & misericordiae, pertineant: & è contrà illos actus distinguuntur specie, qui, licet habeant idem obiectum materia-
le, à motivis specie distinctis oriuntur: e. g. oratio, quæ materialiter considerata est actus virtutis religionis, si fiat ex motivo satisfaciendi Deo pro peccatis, erit actus Pœnitentiæ, si ex motivo alicuius alterius virtutis, ad virtutem illam pertinebit.

SECTIO II.

Quis Actus verè & propriè sit liber.

DICENDVM est, actus humani libertatem in eo consistere, ut eliciatur, vel imperetur à libera voluntate, ut sic; seu quatenus libera est, & liberè operatur, Illa autem voluntas dicitur libera, & liberè operari, quæ nullam in agendo nequæ coactionem, neque necessitatem patitur; sed positis omnibus ad agendum præquisitis, libera semper manet & indifferens, siue quoad exercitium, siue quoad specificationem actus, seu ad agendum, vel non agendum; ad hoc vel illud agendum.

Hæc assertio duas habet partes: in prima dicimus, actu illum liberum esse, quæ elicitur, vel imperatur à libera voluntate: libertas enim propriè & primo ipsi voluntati cōpetit, & ex illa in actum derivatur, quod per se patet.

In secunda parte dicimus, libertatem voluntatis in eo considerare; quod voluntas nullam nequæ coactionem neque

neq; necessitate em patiatur; sed positis omnibus ad agendum prærequisitis, libera manet, & indifferens ad agendum vel non agendum. ad hoc vel illud agendum. Hæc propositio (quæ de fide esse assentit Isam, D. i. delib. ro arb. art. 2.) probatur i. ex script. Deut. 30. Testes in uno die cœ'um & terram, quod proposuerim uobis vitam & mortem &c. Elige ergo vitam: i. Reg. 24. Hæc dicit Dominus: Trium datur optio, elige unum quod volueris ex hi.

Probatur 2. ex S. Athanasi. orat. ad Gentes., Anima inquit, cognoscens liberum sui arbitrium, videt se posse utique partibus ad utraque, ad bona, & ad mala. S. Cyrillo Alexan. lib. 4. in S. Ioan. Liberum est, inquit, & propriæ electionis minibus in utrumque defletere, aut in dextram, partem am. sinistram; in virtutem di. o. vel vitium. S. Cypr. epist. 55. Inquit, libertati sua relictus, & in arbitrio propriæ confundebimur ipse vel mortens appetit, vel salutem. Et S. Anselmo priori parte libri de concordia lib. arbiur. cum præficiens Dei & prædestinatione, ubi exprestè dicit. Deum ad minus voluntatem nulla necessitate cogi, aut prohiberi a videntur, vel non volendum. Ibidem fusè explicat, & post necessitatem antecedentem, qua voluntas ad unum quod determinatur, libero arbitrio adversari; docetque voluntatem indifferentem esse ad oppositorum alterum eligendum; quamvis, postquam unum recipia de legit, cessitatem quandam ipsa sibi faciat, quam consequentem vocant Theologi, quæ ex ipsa effectus positione quitur.

Ad faciliorem vero intelligentiam eorum, quæ libertate voluntatis humanae in actibus suis dicta sunt postea dicentur, & sunt hic observanda. Primum enim hoc, ut voluntas libere operetur, requiri præviā ratione advertentiam & deliberationem; id est, ut voluntas plicet intellectum ad considerationem convenientem vel disconvenientem, quæ in quolibet obiecto apparet. creato reperitur; hæc enim consideratio, & determinatio intellectus, quamvis non sit causa libertatis.

quam voluntas humana ex se, & ex innata sibi indifferentia obtinet; est tamen conditio, sine qua voluntas libertate illa in actibus suis uti non posset: per illam enim obiectum proponitur voluntati cum variarum rationum oppositione, & quadam veluti indifferencia: nullum siquidem est obiectum creatum, in quo intellectus humanus varias & oppositas rationes convenientia & inconvenientia non deprehendat: unde proposito sic quovis obiecto creato, voluntas semper manet indifferens ad illud appetendum, vel repudiandum. Quod si advertentia illa, aut deliberatio intellectus secundum quid impediatur, actus à voluntate elicitus, vel imperatus, erit tantum secundum quid liber: si omnino & totaliter impediatur, ut contingere potest ex aliqua vehementi passione, aut distractione, actus ille omni prorsus libertate carebit, proindeque omniratione meriti vel demeriti: quod fusius explicabitur infra, cùm agetur de peccatis.

Secundum est, actum primum intellectus, seu primam cogitationem, quæ in quovis negotio deliberationem & voluntatis imperium præcedit, esse quidem actum hominis: non vero actum humanum, cùm non sit liber, omnis enim actus liber à voluntate debet elici aut imperari: sed primus ille actus intellectus, seu prima cogitatio, non est à voluntate, quæ in incognitum ferri non potest; sed vel ab obiecto aliquo sensibus externis occurrente, vel immediate ab ipso Deo intellectum excitante, interdum etiam ab Angelo bono vel malo species imaginativas commovente, unde tamen non sequitur, hominem ab eiusmodi prima cogitatione determinari, aut necessitari ad aliquid volendum, quando humano modo agit, seu quando advertit se illud velle, licet nullam adhuc rationem inconvenientia deprehendat in obiecto illo quod per primam cogitationem proponitur, potest

enim

etiam tunc illius voluntas ob summum quod obtinet
in se, quam in alias potentias dominium, posita qua
que prævia cogitatione, & quocunque iudicio præ
ipsius intellectus, vel actum suum suspendere, vel int
erum applicare ad considerationem magis attentam
dein obiecti & circumstantiarum eius, & sic cum plen
deliberatione rationis ad illud appetendum, vel
diandum se ipsam determinare.

SECTIO III.

*Vnde namactus humanus bonitatem suam,
vel malitiam desumat.*

Dplex bonitas in quolibet humano actu spectan
test, naturalis scilicet & moralis. Bonitas nat
consistit in integritate, seu aggregatione eorum
nium, que naturaliter ad ipsius actus entitatem requiri
tur: bonitas vero moralis in integritate, seu aggregati
orum omnium, que cuilibet actu humano secun
rectam rationem convenient. Et de hac bonitate mor
quæstio proposita intellige debet; unde scilicet
bonitas, seu rectitudo moralis, vel malitia moralis illi
posita, in quemlibet actum humanum derivetur. Pro
ius resolutione.

Dicendum 1. bonitatem, vel malitiam actus human
illius obiecto desumi. Ita S. Thom. q. 18 a. 2. & con
scriptura: Osee 9. facti sunt abominabiles, sicut ea qua
runt: ex quibus verbis patet, malitiam humanoru
m, ob quam fit homo Deo abominabilis, proveni
ex obiectis malis, quæ diligit, & quibus adharet: unde
Aug. epist. 52 ad Macedon. dicit quod, Mores nostri
quod unusquisque diligit, diiudicari solent. Et probari que
ea potest inductione: ideo enim velle orare censetur
bonum; quia oratio (quæ est obiectum illius voluntatis)
est ex se moraliter bona; & cetera contraria velle furari est mali
quia furtum (quod est illius obiectum) malum est.

Dicendumz. bonitatem , vel malitiam actus humani de lum i ex illius circumstantiis. Ita S. Thomás : & satis constat ex eo, quod passim in scripturis actiones plurimæ propter circumstantias aliquas bonas , vel malas laudantur, vel vituperantur; ut S. Matth. 6. laudatur eleemosyna, & de bratio facta in abscondito: & S. Luc. 21. commendatur eleemosyna duorum minutorum, & aliis majoribus donis prefertur ob circumstantiam personæ viduae & pauperrimæ: & ejusdem S. Luc. 16. omissione eleemosynæ ex variis circumstantiis, in persona divitis epulonis culpabilior esse demonstratur.

Verae in assertio hæc facilius intelligi possit, quædam hic observanda sunt. Primum est, circumstantiarum nomine à Theologis significari accidentia quædam actus humani, sic dicta, quod illum veluti circumstent, ipsique jam per obiectum suum in aliqua specie boni , vel malæ constituto adveniant.

Secundum est, non omnia, quæ actum humanum circumstant, inter ejus circumstantias numerari: sed ea tantum, quæ ita illum circumstant, ut ad ejus bonitatem aut malitiam aliquid conferant: e.g. nihil interest, an percussio manu dextra, vel sinistra facta fuerit, sed attendi debet, an quis fuste, vel gladio, patrem , an hominem incognitum percusserit.

Tertium est, septem præcipuas actus humani circumstantias à S. Doctore Quæst. 7. 2. 3 numerari, quæ hoc versiculo comprehenduntur;

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Quis personæ agentis qualitatem designat. *Quid*, objecti conditionem: *ubi*, locum : *Quibus auxiliis*, actionis adjumenta : *Cur*, ejusdem actionis finem : *Quomodo*, magnitudinem seu intentionem affectus, advertentia rationis, &c. *Quando*, tempus quo actio peracta, ejusque actionis durationem. Quæ quidem circumstantiæ non omnes & singulæ simul, sed modò hæ, modò illæ quemlibet actum humanum afficiunt; ad illiusque proinde bondatatem, vel malitiam conferre possunt.

Quartum est, ex supra enumeratis circumstantiis quædam

o

dam

dam augere, vel minuere bonitatem vel malitiam actus intra eamdem speciem, e.g. malum est percutere iniuste quemuis hominem, peius est percutere benefactorem alias vero addere ad hanc bonitatem vel malitiam specie distinctam, e.g. percutere Seccerdotem: in illa enim percussione praeter malitiam, quæ illi propria est, quatenus iustitia repugnat, circumstantia persona faciat percutisse inducit in ipsum actum novam, & specie distinctam faciliter malitiam, & deformitatem.

Dicendum 3. bonitatem, vel malitiam actus humani desumi quoq; ex fine in quem actus dirigitur ab operante. Ita S. Tom. a. 4. & constat ex his Christi Domini verbis S. Matth. 6. attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum: quæ verba explicans S. Ambrosius in capit. 1. S. Luc. bona est, inquit, misericordia bona est oratio; sed potest iniuste fieri, si iustitia causa aliquis pauperi largiatur, ut videatur ab hominibus. Et Aug. in ps. 31. Non valde, inquit, attendas quid homo faciat sed quid cum faciat, aspiciat.

Ex his colligitur secundum mentem S. Doctoris bonitatem, vel malitiam actus humani ex his tribus præstatim pendere; scilicet ex objecto, circumstantiis, & fine; hac tamen differentia, quod, ut actus aliquis censetur malus, sufficiat quocunque defectus moralis, sive ex parte objecti, sive ex parte finis, aut circumstantiæ alicuius; ut vero bonus sit, requiratur objectum moraliter bonum, finis bonus & honestus, & præterea, ut ejusmodi actus nulla prava circumstantia vitietur: bonum siquidem (ut docet S. Dion. cap. d. divi. nomin.) pendet ex integra causa, malum ex quocunque defectu.

Dicit aliquis, frustra & superflue dici, actum humanum bonitatem vel malitiam desumere ex fine, cum ipse finis inter circumstantias numeretur.

Resp. ideo speciatim considerari bonitatem vel malitiam, quæ ex fine in actum humanum derivatur, quia finis præ aliis circumstantiis hoc habet peculiare, quod non

modò a
speciali,
circumst

Quæ

cessaria,

Relp rel:

tem virtu

liter refe

eum fine

ceatur:

fluere au

moveat

fiat, obse

rantis; fi

ili mor

miserice

opus ull

ut largie

exercere

tantis,

arbitrat

tis facia

nitaten

quod p

tem vir

An

D VP

mi

dum s

habea

talis a

ut à n

modò

modò actuū humanū circumstet; sed etiam in illum speciali, modo influat; habeatque rationem non solum circumstantia, sed etiam causa moralis.

Quare, quānam relatio actus humani in finem sit necessaria, ut ex ipso fine bonitatem, vel malitiam recipiat. Rely relationem illam; esse debere vel actualē, vel saltem virtualē; id est, necessarium esse, ut operans actualiter referat, aut saltem antea retulerit actionem suam in eum finem, ita ut virtute illius relationis actio ab eo exercetur: quia necesse est, ut finis influat in actionem: influere autem non potest, nisi uno ex his duobus modis moveat operantem ad agendum: quod ut clarius adhuc fiat, observandum est, finem alium esse operis, alium operantis; finis operis est ipsiusractioni intrinsecus, ideoque illi moralem essentiam seu speciem tribuit, e.g. ut quis ex misericordia motivo pauperi det eleemosynam, non est opus ulla explicita relatione ad talem finem; sufficit enim ut largiens eleemosynam, cognoscat se misericordiae opus exercere, illudque libere exercere velit. Alter est finis operantis, qui & extrinsecus dicitur, quem ipse operans suo arbitriu sibi præstituit, velut si detur eleemosyna, ut satisfaciat pro peccatis; ad hoc autem, ut ejusmodi finis bonitatem suam auctui communicet, debet in illum influere, quod præstare non potest, nisi operans actualiter, aut saltem virtualiter actionem suam in illum referat.

SECTIO. IV.

An detur aliquis actus indifferens, seu qui nec bonus, nec malus sit.

DIVPLEX questionis proposita sensus esse potest: primum, an detur actus aliquis humanus indifferens secundum speciem; seu qui ex parte objecti sui nec bonitatem habeat, nec malitiam moralem: secundum, an detur etiam talis actus indifferens secundum individuum, id est, qui protinus nobis hic & nunc advertente ratione liberè exercetur,

O. 2

SEL.

nullo ex capite bonus sit, vel malus moraliter. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. dari aliquem actum humanum, qui sit in differens secundum speciem. Ita Thom. q. 18. a. 8. & cum eo communiter omnes Theologi: id etiam expressè docet S. Aug. lib. 2 de serm. Domini in monte cap. 28. ubi explicans illud Domini Matth. 7. *Nolite iudicare, ut non indicmini, & concilians cum aliis eiusdem Christi Domini verbis ibidē A fructibus eorum cognoscetis eos, ait, hoc posterius dictum intelligendum esse de manifestis operibus, quæ non possunt bono animo fieri, cuiusmodi sunt blasphemia, furtū: prius verò de operibus indifferentibus, cuiusmodi est ciborum sumptio, &c. uude hoc modo concludit; Sunt ergo quedam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quia & bono & malo fieri possunt; de quibus temerarium est indicare, maximè ut condemnemus.*

Dicendum 2. quod quavis probabile sit nullos actus humanos indifferentes in individuo, propter plurimorum Theologorum præterimque S. Doctoris, art. 9. authoritatem, qui eiusmodi dari actus negant; probabilius tamen videiri dari aliquos eiusmodi actus in individuo, qui nec boni sint, nec mali moraliter. Ita S. Bonav. in 2. dist. 41. a. 1. q. 4. & plures alii, quos citat & sequitur Lef. epist. ad S. Aug. quæ est 15. inter Augustinianas, ubi sic loquitur: *Inter utrumque (bonum scilicet & malum) indifferenter est ambulare, naribus capitis purgamenta proiecere, &c. hoc nec bonum nec malum est; sive enim feceris, sive non feceris, non insitiam habebis, ne cinis sitiam.* Item S. Gregor. hom. 27. in Evang. ubi loquens de dilectione proximorum, quæ procedit non ex charitate, sed ex affectu cognitionis & carnis, ex una parte negat talēm dilectionem esse actum virtutis, ex altera vero affirmat malam non esse, nec ei familiaria loquia contradicere: unde sequitur, esse indifferentem cum nec bona nec mala sit.

Probatur præterea ex eo, quod appetitio commode fugia incommodi naturalis non est mala ex obiesto, ut per

se patet
ullam v
appetit
naturali
tens.

Dice
referatu
neatur
num 8x

Respo
in fine
honestat
plurimi
2. ad qu
bonus
luntas
ulterius
referatu

Respo
siones
sint bo
festu ei
tantum
ac proi
Infla

Respo
bonum
nayen
les; qu

Qua
actus a
tuta ,
multa
quenti
bet ,
singula

se patet; neq; etiam bona moraliter, cùm non pertineat ad ullam virtutem moralem: ergo quando quis simpliciter appetit commodum, aut refugit incommodum aliquod naturale, eius actio nec bona mala est, ac proinde indifferens.

Dices, illam appetitionem esse malam, eo quòd non referatur in finem aliquem bonum & honestum; cùm te-
neatur homo actiones suas semper in aliquem finem bo-
num & honestum referre.

Resp. 1. negando teneri hominem ad actiones suas in finem bonum & honestum referendas, ut sint bona & honesta moraliter: quod etiam negant S. Bonav. suprà & plurimi alii graves authores, quos citat Hamb. disp. 7. in l. 2. ad qu. 18. art. 2. asseruntque ad hoc, ut actus humanus sit bonus moraliter, fatis esse, ut eius obiectum in quod voluntas liberè fertur, sit moraliter bonum & honestum; nec ulterius requiri, ut ab operante in bonum aliquem finem referatur.

Resp. 2. quamvis concedatur, teneri hominem ad actiones suas in finem bonum, & honestum referendas, ut sint bona & honesta moraliter; inde tamen non sequi defectu eiusmodi relationis actiones illas esse malas, sed tantum non esse bonas & honestas, quod ultrò fatemur, ac proinde indifferentes.

Instabis, actiones illas fore otiosas, ac proinde ma-
las.

Resp. negando actiones illas, quæ in finem moraliter bonum non referuntur, esse otiosas; quia (ut docet S. Bonavent. suprà) possunt ipsi naturæ esse necessariae vel utilles; quod sufficit, ut otiosa minimè censeantur.

Quamvis autem hæc sententia, quæ asserit dari posse actus aliquos in individuo indifferentes, probabilis sit & tuta, & etiam in praxi conducere videatur ad evitanda multa peccata, quæ secundum oppositam sententiam frequentissimè committi possent; hoc tamen obstare non debet, quin unusquisque peculiari studio cure omnes & singulos actus suos in finem aliquem optimum & Deo
O 3 acceptissi

acceptissimum referre , juxta consilium Apostoli 1. Corin. 10. Sive manducatis, sive bibitis, sive aliis quid faciatis omnia in gloriam Dei facite: quod explicans S. Basil. homini sanctam Iulittam martyrem sic loquitur; Accumbens manus, ora; estans panem, largitor gratiam rependo; bibu vinum memento ejus qui illud tibi dedit ad latitiam & infirmitatem solamen, tunicam induis , gratias agito benigno datori; super in calum & siderum palchritudinem intueris , procede Deus, sole eum, qui omnia hac in sapientia condidit , &c.

SECTIO V.

Ptrum ad hoc , ut quis bene operetur , teneatur sequentia conscientia dictamen.

QVONIAM ex hujus questionis recta intelligentia tanquam ex certo aliquo principio, penderet resolutio plurimarum difficultatum ipsius Theologiz monitionis idcirco paulo fusiorem illius explicationem proposimus , eamque majoris facilitatis gratia in aliquot paragraphos distinguemus.

f.

Quid sit conscientia, & quotuplex.

OBSERVANDVM est juxta doctrinam S. Thomae q. 79. a. 12. & 15 hanc esse differentiam inter conscientiam, & synderesim; quod synderesis sit habens naturaliter nobis insitus principiorum practicorum; principia autem practica sunt quædam regulæ universales se notæ, circa directionem actionum humanarum, & c. si *Quædam lumina virtutum* (ut loquitur Aug. lib. 2. de arb. c. 10.) cuiusmodi sunt: *instè esse vivendum: sua cuique reddenda, &c.*

Conscientia autem est actus intellectus quo applicamus cognitionem illam universalem practicam actionum, cuius singulari, & judicamus hic & nunc aliquid agendum.

tanquam bonum, vel devitandum tanquam malum e.g. ex illo principio universali; quod malum & peccatum omnem devitandum sit; conscientia hanc deducit conclusio nem: ergo hoc furtum, quod est malum & peccatum, devitandum est. Hinc S. Basilius hom. in principium Prov. dicit in nobis esse *Iudicium quoddam naturale*, quo ab ini-
quia bona facile discernimus.

Hac vero conscientia judicat tum de actionibus pra-
teritis, eas vel accusando tanquam male factas, vel tan-
quam recte factas commendando, juxta illud Apostoli
Rom. 2. *Testimonium reddente ihu conscientia ipsorum.* & in-
ter se invicem cogitationibus ac iusantibus, aut etiam defenden-
tibus: tum de actionibus futuris, dictando (cicet ea quae
agenda sunt, tanquam bona; aut quae omittenda sunt,
tanquam mala: unde idem S. Basil. supra dicit, intra cordis
arcana Tribunal quoddam esse constitutum, in quo que-
libet agenda velut in trutina, & lance suspenduntur & li-
brantur.

Sicut autem iudicium illud practicum multipliciter se
habere potest circa actiones particulares, sic etiam à Theo-
logis conscientia multiplex esse dicitur: alia siquidem
est conscientia recta, alia errans, alia scrupulosa, alia
dubia.

Conscientia recta dicitur, quando iudicium practicum
intellectus verum est, ac recte rationi consentaneum: er-
rans, quando falsum est: scrupulosa, quando inani & fri-
volae ratione suscipitur, aut formidat illuc malum & pec-
catum esse, ubi re vera non est; dubia denique est, cum
neutri parti determinatum assentum præbet, sed inter u-
tramque fluctuat. De singulis breviter agendum est, & vi-
dendum, qua ratione quis obligetur quocumque in ca-
su conscientia dictamen sequi.

§. II.

Quæ sit obligatio conscientiae rectæ.

QUÆSTIONIS sensus est, an semper quis obligato-
getur sequi dictamen conscientiae aliquid recte præ-
cipien-

cipientis, aut prohibentis, seu iudicantis hic & nunc in cumbere obligationem, ad aliquid faciendum vel omitendum. Pro cuius resolutione.

Dicendum est, iudicium & dictamen illud conscientia recta ita obligare hominem, ut delinquit & peccet, illud in operando sequatur. Ratio est, quia conscientia iudicium illud intellectus practici recte aliquid praeparentis aut prohibentis, est proxima regula voluntatis perant, vel moventis alias potentias ad operandum. docet S. Thom. 1.2. q. 17. a. 3. & 9. per illud siquidem iudicium voluntati innotescit, & quasi intimatur bonitas materialis, vel pravitas obiecti, circumstantiarum, & finis: unde sequitur, voluntatem à regula sua deviare, ac proinde peccare, nisi conscientiam recte praepiciente in operando sequatur.

Diximus conscientiam, seu iudicium rationis esse proximam regulam humanæ voluntatis, & operationum. Ius: alia est regula remota, qua tamen primaria & principalis, nempe lex æterna & divina, seu iudicium illud infallibile, quo Deus ab æterno vidit & determinavit quid in actibus humanis esset bonum aut malum, iudicium aut iniustum; quidve in quoconque casu particulari intendendum esset, aut omittendum: quod quidem iudicium diuinum unicuique hominum innotescit per ipsius rationalis lumen, quod ab illo veluti quidam radius derivatur iuxta illud Psalmista Psal. 4. *Signatum est super nos in uultu tui Domine:* proindeque huic divino iudicio manum iudicium, seu ipsius conscientiae dictamen, etiam sit, debet conformari.

s. III.

Quæ sit obligatio conscientie errantis.

SVPPONIMVS duplēcēt esse ignorantiam, ex qua conscientia provenire potest: alia enim est ignoratio invincibilis, alia invincibilis. Ignoratio invincibilis illa

quæ nulla morali diligentia vinci, aut superari potuit; vel quia nūquā venit in mentē dubitare, & ignoratur; vel, licet in mentem venerit, adhibita tamen sufficienti inquisitione ignorantia illa depelli non potuit, nec proinde debuit; cū nemo ad impossibile obligetur: ignorantia verò vincibilis illa est, quæ adhibita morali aliqua diligentia vinci ac superari potuit, ac proinde debuit. Hac distinctione supposita.

Dicendum primò, conscientiam errantem ex ignorantia invincibili obligare voluntatem ita ut peccet, nisi dicitur illius in operando sequatur. Ita S. Thom. q. 18. a. 5. & probatur ex Apostolo Roman. 14. Scio, & confido in Domino Iesu, quia nūhīl commune per ipsum, nisi ei, qui existi mater quid commune esse, illi commune est: quibus verbis declarat Apostolus, quod per gratiam Christi Domini fideles nullo cibo veluti communī, hoc est immundo, inquinentur; nisi quis existimet escam aliquam, v.g. carnem suillam etiam nunc communem, id est, immundam & vetitam esse: quia tunc ejusmodi esca illi foret illicita propter conscientiam errantem; unde subiungit paulo post, Qui autem discernit, (inter cibos scilicet, existimans aliquos secundum legem Moysis vetitos esse) si mandūlaverit, dannatus est: quia non ex fide, (id est, quia non agit secundum persuasionem, seu dictamen conscientiae) Omne autem, quod non est ex fide, (id est, ut explicat S. Doctor. art. 5. quod fit contra persuasionem, & dictamen conscientiae) peccatum est.

Ratio autem hujus doctrinæ ex eodem S. Doctori est; quia, cū objectum voluntatis, sit bonum vel malum moraliter, prout ab operante tale judicatur; ideo si ex ignorantia invincibili judicet, illud esse malum, quod tamen revera malum non est, voluntas illi adhærendo consentiet in malum, & proinde in peccatum: è contrà verò, si ex eadem ignorantia judicet esse bonum, quod re vera malum est, voluntas illud amplectendo non peccabit; immo poterit benè operari.

Dicendum 2. si error conscientie ex ignorantia vincibili pre-

li procedat, tunc voluntatem neque ad operandum, que ad non operandum obligari, sed ad illum errore deponendum. Ita S. Thom. art. 6. & S. Bonav. in 2. diff. a. 1. quæst. 3. Ac in primis, quod neque ad operandum neque ad non operandum obligetur, constat ex eo, qui utrobius peccaret (ad quod tamen nullus obligatus est.) operando quidem secundum dictamen conscientiae, quia ad malum impellit: nec illius mali ignorantia excusat; quia vincibilis & proinde voluntaria est: non operando vero; quia, si conscientiam illam non deponat, contra illam; quæ qualisunque sit, est semper proxima voluntatis operantis regula, contra quam nullatenus licitum est: unde Apostolus, Gal. 5. Testificor inquit rursum homini circumcidenti se, quoniam debitor est universalis facienda; in quantum scilicet judicat ex conscientia erronea vincibili, Mosaicæ legis observationem efficiariam; unde sequitur, quod ad evitandum peccatum conscientiam illam erroneam deponere teneatur; cum supponimus) id possit vel applicando intellectum plus attentius considerandum in quo se falli suspicatur, vel alicujus & prudentis viri consilium exquirendo; priusque judicium, quod sibi aliqualiter suspectum illius monitis humiliter submittendo.

§. IV.

Quid de conscientia scrupulosa sentendum sit.

PER CONSCIENTIAM scrupulosam nihil aliud intelligimus (ut supra dictum est) nisi dicum quoddam imperfectum ex inanis aliqua & volatione ortum, quo quis suspicatur, vel timerib[us] peccatum, ubi revera non est: ex quo patet iudicium illius falsum esse, & sic conscientiam scrupulosam esse quodam veluti speciem conscientiae errantis; proindeque ipsa conscientia scrupulosa idem dicendum esse, quod conscientia erronea vincibili; scilicet illam esse deponere

dam; aliis instare periculum peccandi, si quis ea non deposita operetur, vel non operetur secundum dictamen illius.

Vt autem conscientia illa scrupulosa deponatur, attendere quisque debet, qua sit præcipua & magis ordinaria scrupulorum sibi in animo suboriri solitorum causa: in quibusdam enim scrupuli ex ignorantia procedunt; in aliis ex quadam mentis inconstantia & fluctuatione; in aliis ex ipsius cerebri debilitate, vel frigida & timida complexione, aut etiam ex melancholia, seu atræ bilis redundantia: in aliis ex occulta superbia, quæ aliorum iudicio subiici renuit: in aliis ex confortio personarum scrupulorum, aut lectio librorum, in quibus Theologia moralis axiomata quædam rigidiora proponuntur: in aliis denique ex ipsius dæmonis suggestionibus, Deo ob causas æquissimas licet minus notas ita permittente.

Perspecta vero illorum scrupulorum causa & origine, propria & apta remedia adhibenda erunt: & si quidem ex infirmitate aliqua corporis proveniant, ex medici consilio solatia, & subsidia querere oportebit: si ex ignorantia, doctrinam sanam, & rectam opponere convenient: si ex superbia, humilitas erit sectanda, maximè in deponendo proprio iudicio, illudque piis & salutaribus monitis alterius, quantum expedit, submittendo: si ex dæmonis suggestione, animi fluctuatione, & aut alia simili causa oriantur auxilium divinum humili prece postulandum erit: sed præcipuum & saluberrimum contra omnia scrupulorum genera remedium est, confessario, aut alteri cuiuspiam viro pio, prudenti & docto scrupulos illos, statumque animi interiori fideliter, ac sincerè aperire, ejus consilijs humiliter acquiescere, illiusque iudicium, reclamante licet conscientia scrupulosa, quæ nusquam audienda, sed semper deponenda est, constanter sequi. Ita S. Antoninus, Navar. Valent. & alii apud Laym. tract. i. de conscient. cap. 6.

Quod si quis aliquando ita scrupulis urgeatur, ut nec apud se quid factò opus sit statuere, nec adire confessarium,

rium aut à quoquam consilium requirere possit; tunc ipsamet ad scrupulos concipiendos proclivitas sufficiet ratio esse potest, ipsam conscientiam scrupulosam deprendi, & penitus abiciendi: imò persona timorata conscientia, quæ citius mori eligeret, quād data opera disperdere, in his casibus, in quibus cognoscere non potest an peccaverit necne, v.g. an consensum plenum & deliberatum temptationi alicui præbuerit; tutò sibi persuadere potest se non consensisse deliberatè, nec peccatum ullum latem mortale commisisse: cùm fieri non possit, quod consensum illum plenè advertisset, si deliberatè tentauit illi consensisset: secùs verò dicendum de ijs, qui in variis peccata mortalia crebrò incurruunt: illis siquidem non est in scrupulis rigidiorem partem amplecti, seque perireos agnoscere & confiteri, quād sibi pericolose adiunguntur; cum tales ut plurimum ob peccandi assuetudinem peccatorum stimulum vix persentiantur.

§. V.

Quid sit conscientia dubia, & in dubiis quid agendum.

OBSERVANDVM EST, aliud esse dubium juris, id est verò dubium facti. Dubium juris dicitur illud, quod est de obligatione, vel de legitima facultate agentis, aut de legitimo actus valore dividiturque in dubium speculativum & dubium practicum. Dubium speculativum illud est, quo dubitatur de realia utrum licita sit, aut bona sit, valida, aut invalida; v.g. an talis contractus sit licitus, an Matrimonium tali modo contractum sit validum. Dubium practicum est cum in particulari dubitatur, omnia hinc & nunc licet talem contractum inire tali cogitatione consentire.

Dubium vero facti est illud quo ambigitur utrum quid factum sit nec ne; v.g. utrum votum emissum sit, & emissum est, utrum implatum fuerit. His observationibus

Dico

Dicendum 1. aliquid facere , vel omittere cum conscientia practicè dubia, seu cum dubio juris pratico, semper est peccatum. Id constatum ex cap. Dominus de secundis nuptiis ; ubi Lucius 3. summus Pontifex declarat illum, qui post secundum matrimonium bona fide contractum dubitare incipit de morte prioris coniugis, & utrum licet posse secunda coniuge debitum exigere quam diu in illo dubio habet, peccare, si debitum exigatur etiam ex eo quod ex pœnens se deliberatè peccandi periculo peccat. ut docet S. Tho. Quodlib. 8. art. 13. atqui operans cum tali dubio pratico , exponit se periculo peccandi: ergo peccat.

Dicendum 2. non esse peccatum facere aliquid, vel omittere cum dubio speculativo , dummodo practicè judicet operans , hic & nunc tale opus sibi esse licitum, e.g. quamvis subditus speculativè dubitet , an bellum illud, quod à principe suo geritur, sit iustum , tamen in particuli practicè judicare potest licitum sibi esse in tali bello pugnare, quamdiu ipse non constat , quod sit iniustum, ut expresse docet S. Aug. Lib. 22. cont. faust c. 7. nihil enim obstat quin cum dubio speculative simul consistere possit iudicium practicum verum & certum quia iudicij speculativi & practici veritas & certitudo ex diversis principijs & rationibus pendet: alia siquidem sunt rationes, ob quas aliquis de iustitia belli à principe suscepti dubitare potest; alia vero, ob quas iudicare potest licitum sibi esse in tali bello pugnare.

Dicendum 3. in dubiis facti, quoties urget necessitas, in qua de salute animæ agitur, tutiorem partem esse semper eligendam. Id constat ex cap. Si quis autem de pœnitentia quast. 7. & ex cap. Iuveni, de sponsalibus : unde sequitur, quod in collatione Sacramentorum , quæ ad salutem necessaria sunt, quando dubium aliquid emergit, sententia tuior pro salute illius cui conferuntur, amplectenda sit, e.g. si dubitetur, an puer Baptismum suscepit necne, tuior pro illius salute sententia amplecti debet, quæ est Baptismum illi sub conditione esse conferendum ; quod etiam

a tu-

à simili dici debet, quando salus corporalis alicuius pericitatur: tunc enim medicus succurrere tenetur o medicamento, quod tutius esse iudicat; alias graviter peccare si eo posthabito experiendi gratia medicamentum min certum adhiberet.

In aliis vero dubiis, in quibus non est adeò urgens necessitas, neque etiam arcta intercedit obligatio a tutiorem partem amplectendam (præsertim si grave quod incommodum inde sequatur, e.g. qui de natalibus suis dubitat, utrum legitimus sit an illegitimus) non netur semper sequipartem rigidiorem, & tutiorem sed m iorem & benigniorem, dummodo probabilis & nostra sit amplecti potest. Ita Navar. cap. 27. numer. 12. Sylv. verbo, *Filiū quæst. 12. ubi Panorm. & alios Doctorū ciat.*

Dicendum 4. in dubio meliorem semper esse conditionem possidentis. Ita habetur regula 65. in 6. ex quo sequitur quod, si quis dubitare incipiat, utrum res quam hactenus bona fide possedit, sua sit vel aliena, nec dissipati inquisitione adhibita id cognoscere possit, tunc illibet rato potest retinere Ita Iohann. Med. quæst. 17. de refutatione, Sylv. verbo, *Præscripitio*, num. 3. ubi citat Glossam & Panormit. qui hanc sententiam dicit esse communem.

Dicendum 5. in dubio factum non præsumi, sed demotstrari debere. Ita Sot. Suar. Azor, & plures alijs, quos cit & sequitur Laym. tract. 1. de conscientia c. 5. parag. 3 & colligitur L. In bello. parag. facta. ff. captivis, e.g. in dubio, utrum quis votum emiserit, non debet censere obligatum si autem constet illi de voto emissio, dubitet autem, an illud impleverit, tunc ad illud implendum tenebitur. In præter cit. Doctores Suar. lib. 4. devoto cap. 5. Item dant, an lex aliqua Ita sit vel promulgata; si post diligenter inquisitionem nihil certi deprehendere possit, sed semperque dubius remaneat, tunc præsumere potest non esse si vero post legem latam & promulgatam dubitet.

an sit revocata, vel usu contrario abrogata tunc præsumptio stat pro lege, proindeque ad illam servandam obligatio est. Ita Lessius in prælect. Theolog. ad q. 19. dub. 10.

Superest una difficultas circa conscientiam dubiam; nimurum quando quis in eas angustias redigitur, ut quidquid faciat, peccatum devitare non posse videatur; & sic dubius, & cunctus apud se est; quid potissimum agere debeat; v. g. interrogatus quis in privata conversatione de peccato occulto alterius sibi cognito, dubitat, quid sibi agendum sit; & verumque peccandi periculum sibi iminere videt: si enim negauerit ab illo commissum esse, aut a se cognitum, mentietur, si vero illud declaraverit, vel alii loquendi modis usus fuerit, unde adstantes veritatem facti coniicere possint, famam proximi laedet. & detractionis peccatum incurret.

Resp. in tali casu, & aliis similibus, si nullum aliud patet effugium neque ullo modo se quis ex eiusmodi angustiis liberare possit, tunc id eligere, & agere debet quod minus malum sibi videtur, & illud agendo conscientiam peccati deponere, quia iuxta regulam iuris, *Ad impossibile nemo potest obligari: quis enim (ut dicit S. Aug. Lib. 2. de lib. arb. c. 13.) Peccat in eo, quod nullo modo caveri potest;* Neque refert, vtrum quis se ipsum sua culpa in hanc perplexitatem conjecterit, quia, quidquid sit de præterito, quod in eius potestate amplius non est, cerre ad evitandum nouum peccatum sufficit, vt quis tunc faciat id quod in se est: *Nihil enim quouis tempore (ut recte monet Gerson in regulis moralibus part. 2. tract. I.) amplius, ab homine requirit*

*Deus; qui (ut declarat Concil. Trident. sess. 6.
cap. II.) impossibilita non
inbet,*

SEC.

SECTIO VI.

Verum quis in operando possit sequi sententiam probabilem omissa probabiliori.

VÆSTIONIS propositæ resolutio luce[m] major[em] præbebit iis, quæ sup[er]fecta sunt. Nomin[e] aut[em] sententia probabilis intelligimus eam, quæ tum ratione probabili, tum præsertim gravi authoritate nititur, iungimus rationi authoritatem; quia, licet in rebus culativis, quæ ad fidem non pertinent, argumenta ex ratione ducta sufficiant ad sententiam aliquam non nullum probandum, sed etiam demonstrandum; in practicâ tamen & moralibus, in quibus agitur de rectâ divinitatis notitia eiusque observatione, aut transgressione cognoscenda, intellectus humanus sibi ipsi non sufficit, sola ratio humana plerumque caligat, & deficit, ut velipsa experientia teste nimis compertum est. Cùm igit[ur] sententia probabilis talis esse debeat, ut, quamvis certa infallibilis non sit, tunc tamen teneri possit; certè præter argumenta ex ratione ducta, quæ ad eius probabilitatem non parum conferre possunt, gravi aliqua authoritate Doctorum orthodoxorum fulciri debet, ut, si perspicacitate, & acumine ingenii non possumus, saltem demissione & humilitate id, quod rectum & iustum est, assequimur, & à pravo atque iniusto dignoscamus.

Cùm igit[ur] inter sententias probabiles aliquæ probiliores iudicari possint, quæ firmiori aliqua ratione, plurium Doctorum authoritate niantur, quaritur an quando licitum sit, & tutum omissa sententia probabiliter minus probabilem amplecti Pro cuius resolutione.

Dicendum, ex duabus probabilitibus sententiis cunctioriè oppositis, quæ versantur circa actionem aliquæ humanam, utrum ea licita sit, nec ne, potest quis recte probabiliori sequi minus probabilem. Ita Nav. in capitulo 7. dist. 7. deponit, Suar. tom. 5. disp. 40. sect. 1.

¶ of. tom 1 lib. 2 cap. 16. quæst. 2. & 4. Med. in 1. 2. quæst. 19.
¶ 1. 6. dub. penult. lsamb. ad prædict. quæst. 19. disp. 9. art 4.
¶ id constat ex eo, quod sicut non semper tenemur sequi id,
quod est melius, & perfectius; sed sufficit, ut sequamur id
quod est bonum, alias consilia omnia Evangelica essent
in präcepto: sic à pari in opinionibus practicis non tene-
bimus amplecti id, quod est verisimilius seu id quod ma-
iorum habet speciem, sed sufficit, ut amplectamur id, quod
habet speciem veri tatis talem, ob quam possit prudenter
indicare verum præterea ne quideam obligamur ex dua-
bus probalibus sententijs contradictorie oppositis tuti-
orem amplecti, sed illa relicta minus tutam sequi possu-
mus, e.g.s. Bonav. & quidam alij. Doctores asserunt eum,
qui in peccatum mortale lapsus est ad confitendum sta-
tim habita confessoris copia obligari; id negat S. Thom.
In 4. dist. 57. part. 2. art. 2. quæst. 2. in eand. dist. q. 1. a. 3. q. 1.
& plures alij. Iam quis non videt sententiam S. Bonaven-
turae in praxi longe tutiorem, & salubriorem esse, quod
tamen non obstat, quin sententiam S. Thomæ quiuis
licet ac tutò sequi possit ergo à simili, poterit quis sen-
tentia probabiliori relicta, licet ac tutò sequi minus pro-
babilem.

Excipi tamen debet, quando iudex inter partes litigan-
tes latus est sententiam: tunc enim, licet unius causa
probabilis illi videatur si tamen ex allegatis, & probatis
alterius causam probabilem, ae magis iuri conformem
deprehendat, tenebitur illi victorianam litis adiudicare. Ita
Sylv. Sot. & alij, quos citat & sequitur Laym. Tract. 1. de
de cons. cap. 5. lecit. 3. Ratio est, quia index tenetur litigau-
tibus sententiam dicere secundum merita causa: est au-
tem per se notum ex litigantibus illum qui in iudicio
causam suam secundum leges probabilius esse, probavit
potiori iure mereri. Imo vero (ut ibidem recte obseruat) si
causæ litigantium sint æque probables, non est in iudicis
arbitraru possum, ut litis victorianam adiudicet, cui parti
maluerit. iudex si quidem non est Dominus iuris sed in-
terpres proindeque tenetur cuique suum tribuere;
quod

quod non faceret, si duobus æquale jus ad aliquid habebatibus, totum uni tribueret, quia sic personarum acceptio nem committeret contra juris regulam 12. n. 6. ubidetur, *In iudicio personarum acceptioem habendam non iisque in tali casu, vel compositionem aliquam æquum consentaneam litigantibus suadere debet; vel etiam arbitriare potest; vel uni dimidium, alteri dimidium aliuum juris aut rei, de qua lis est, adjudicare.*

CAPVT II.

De Peccatis.

SECTIO I.

Quid sit Peccatum.

QVÆSTIO proposita intelligenda est *nō de peccato originali, quod aliena culpa committitur, de quo in priori hujus operis parte traxi actum est; sed de peccato actuali, quod propria voluntate incurritur.* Hoc autem peccatum definitur à S. Augustin. Lib. 22. cont. Faust. cap. 27. *Fallum, vel concupitum, contra legem Dei aeternam, & à S. Thoma 1. 2. q. 7 l. a. 6. dicitur, peccatum commissionis nihil esse, quam actum humanum malum, & à rectari ne devium.*

Quod ut clarius intelligatur, observandum est, ad rationem peccati duo præsertim requiri; nimirum; ut talis actus sit humanus, id est, voluntarius & liber; deinde, ut malus & pravus, id est, ut careat debita commensuratione ad suam regulam: regula autem actus humani proxima est recta hominis ratio; (ut suprà dictum est) remota vero sed principalis ac primaria, est ipsa lex æterna, quæ naturalis rationis lumen cuique manifestatur, dicente postolo Roman. 2. quosvis homines gestare opus habent.

scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum Arque ideo S. Augustinus & S. Thomas in supra dictis definitionibus primo posuerunt id, quod pertinet ad substantiam actus humaui, tanquam ipsius peccati materialis? deinde id, quod pertinet ad rationem mali? ut eiusdem peccati formale. Ratio enim formalis peccati ut communiter docent Theologi nihil est aliud, quam privatio rectitudinis illius? quam homo ex praescripto legis aeternae, & dictamine recte rationis inducere tenetur in actu suum: vnde idem S. Aug tract. 1. in S. Ioan dicit Peccatum esse nihil, quia per verbum salutis non est: & lib. 12. de ciuit. cap. 7. Nemo, inquit, querat causam efficiens temeraria voluntatis: non enim est efficiens sed deficiens? quia nec illa effectio est, sed defectio. S. Ambr. lib. de Isaac & anima cap. 7. Quid est, inquit, malitia, nisi boni indigentia? & S. Ansel. lib. de concordia praescientiarum cum lib. arbit. cap. 1. Non est, inquit, iniuriosa qualitas, aut actio aut aliqua essentia, sed tantum absentia debita iustitiae.

Observandum est præterea, in praefatis definitionibus comprehendendi peccata, non solum commissionis, sed etiam omissionis: nam (ut recte docet S. Thom. supra in resp. ad 1.) affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideoque in illa definitione per factum, etiam intelligi debet non factum; per dictum, non dictum; & sic de aliis.

Observandum denique ex eodem S. Doctore in resp. ad 5. peccatum alia ratione considerari a Philosophis, alia vero a Theologis. Philosophi siquidem peccatum considerant solummodo prout recte rationi aduersatur? Theologi vero ulterius progrediuntur, & in peccato attendunt, quod sit contra Dei voluntatem ac legem, adeoque ipsius Dei offensa quadam & iniuria: vnde in peccati definitio ne S. Aug recte dixit, illud esse contra legem Dei aeternam ut principiam, & maximam ipsius peccati deformitatem ob oculos pomeret.

SEC.

SECTIO II.

*Virum dentur quadam peccata mortalia
& venialia.*

NOMINE peccati mortalis intelligitur illud, talius cuius homo gratia sanctificante privat, & etiam damnatione puniri meretur; nomine vero venialis illud quod quamvis peccatum sit, nihilominus neque quandoque sanctificante privat hominem, neque damnationem etiam dignum reddit.

Est autem certum ex fide, dari quædam peccata mortalia; quædam item peccata venialia. Atque in primis quædam dentur peccata aliqua mortalia in confessio est apud omnes, & manifestè constat ex scriptura, quæ variis in locis testatur damnationem, seu mortem æternam pro quibusdam peccatis incurri: ut Eph. 5. *Omnis fornicator, aut mundus, &c. non habet hereditatem in regno Christi & David.* pcc. 21. *Homicidii, & fornicatoribus; &c. pars illorum in flagro ardenti igne & sulphure.*

Quod vero etiam quædam peccata sint tantum venialia, probatur 1. ex eadem scriptura: Proverb. 2. 6. *Septuaginta: 1. S. Ioan. 1. Si dixerimus, quoniam peccatum non somus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: quo loquitur S. Ioannes loquitur de peccatis iustorum, ob quæ justi non desinunt, & quæ proinde cum gratia sanctificatae possunt, ut afferit S. Aug. Lib. de nat. & grat. c. 36.*

Probatur 2. ex Concil. Milev. can. 7. ubi dicitur non solum peccatoribus, sed etiam justis hanc orationis dominicae petitionem convenire; *Dimitte nobis debita nostra* ex Concil. Trid. fess. 6. cap. II. ubi expressè declaratur. *Iusti & sancti in levia saltim & quo tidiana, qua etiam dicuntur venialia, peccata quandoque cadere.*

Certum est præterea discrimen peccati mortalis & venialis desumendum esse non ex eo quod (ut afferunt hæretici) peccata omnia prædestinorum, aut fideliarum venialia.

venialia sint, reproborum vero, aut infidelium mortalia;
ad ex propria ratione, & natura ipsorummet pecca-

rum.
Id probari potest 1. ex scriptura, quæ (ut supra dictum
declarat peccata quædam æterna morte digna esse, ac
vnde mortalia, quædam vero venialia, sine ulla relatio-
ad prædestinationem, aut reprobationem, vel ad fidem
infidelitatem peccantium: immo expressè testatur,
quidam prædestinatos, & fideles peccasse mortaliter, v.
Davidem cum perpetravit adulterium, quod haud du-
peccatum mortale fuit, ut docet S. Ambros lib. 2. de A-
olog. David cap. 16. S. Petrum cum ter Christum negavit,
quod peccavit mortaliter, teste S. Aug. tract. 65 in S. Ioan.
dicit, illum in ista negatione timendo corporis mor-
tales incurrisse.

Probatur 2. ex Bulla Pii, V., & Gregorii XIII. quæ per Vr-
num VIII. renovata est, in qua damnata est hæc proposi-
tio Michaëlis Baij; Nullum est peccatum ex natura sua venia-
st omne meretur poenam aeternam.

Probatur 3. ex eo quod, si peccata omnia prædestina-
torum essent venialia, sequeretur prædestinatum gratiana
justificationis amittere non posse, cum per solum pecca-
tum mortale amittatur: quod tanquam falsum & hæreti-
cum damnatum est in Concil. Trid. sess. 6. can. 3.

Quæres, quænam sit propria & formalis ratio, per quam
peccatum mortale à veniali differat. Respond. varias esse
uper hac questione Theologorum sententias. Quidam
nim existimant in eo differre, quod peccatum mor-
tale sit contra præceptum, veniale vero contra consi-
lum. Alii, quod mortale sit contra legem, veniale vero
contra legem. Alii probabilius, quod peccatum mortale
collat ordinem ad ultimum finem, quia tollit charitatem
de gratiam, qua homo ad Deum ordinatur, & illi tanquam
ultimo fini coniungitur; veniale vero non tollat ordinem
ad finem, cum non collat charitatem; sed tantum ad me-
dia, quia ponit in ordinationem in actione humana, quæ
ad Deum referri deberet tanquam ad ultimum finem, nec
tamen

tamen potest, cùm peccatum non possit in Deum referre, Alij denique probabilissimè afferunt, rationem formam distin&ativam peccati mortalis a veniali in eo confundendam. re, quod in quolibet peccato mortali reperiatur contemptus Dei vel expressus, vel tacitus seu interpretativus, quod ex plerisque scripturæ locis colligitur, in quibus pugnant conqueritur Deus se à peccatoribus sperni & contemnere, ex quo sequitur dissolutio charitatis, & amicitia, quæ Dei inter Deum & hominem intercedit? in peccato autem venialia, fali non reperiatur, nec proinde ipsius charitatis & amicitiae diuinæ dissolutio: sicut in amicitia humana leues animi offendæ licet ipsi displiceant, non tamen usque ad eius contemptum procedunt, nec proinde amicitia vinculum & unionem dissoluunt.

SECTIO III.

*Quaratione peccata mortalia. & venialia
inter se dignosci possint.*

QUAMVIS, vt sed & præ diximus, certissimum sit, et scripturis apertissimè constat, peccata mortalia & venialia inter se differre: quænam tamen peccata in specie, aut in individuo mortalia sint, & à regno cœlo per totam æternitatem excludant? quænam sint venia & pœnitentiam ad illud pro determinato tantum tempore impedian, ex solo proprio & particulari iudicio. certissimum est in venire, (vt cum S. Aug. lib. 21. de ciu. cap. loquamur) & periculissimum definire.

Quia tamen ad Sacerdotis officium spectat distinguere lepram à lepra, nec iustum in pœnitentia Tribunum sententiam ferre potest, nisi grauitatem, aut leuitatem illorum dignoscatur: idcirco, vt in re obscurissima lucem aliquam afferamus, quasdam hic obseruationes committere Doctoribus receptas & à SS. patribus approbatæ proponemus, quibus in quolibet casu peccatum mortale

refer
form
am igitur distinctionem peccati mortalis & venialis fa-
nsit
dam.

Obseruandum 1. quædam peccata ex genere suo mor-
talia esse; & grauem habere cum recta ratione, & lege Dei
repugnantiam, ut perjurium, homicidium, &c. quædam
non repugnantiam illam grauem cum recta ratione, &
lege Dei non habere, proindeque ex genere suo non esse
mortalia, sed tantum venialia, cuiusmodi sunt illa de qui-
loquitur S. Aug. serm. 4. de anf. defunct. Quoties ali-
cibi & potu plus accepit, quam neceſſe fit: quoties plus lo-
cur quam expedit: quoties pauperem importunè peregrinè exas-
culat, & similia quam plurima, quæ ibidem enumerat Quo-
nam vero in dignoscendis huiusmodi peccatis, quæ ex
genere suo mortalia, vel venialia sunt, quivis plerumque
proprio sensu falli & decipi posset, duæ regulæ communi-
cata Doctribus assignantur, secundum de qualitate cu-
munque peccati ferri potest.

Prima regula ex scripturis habetur; quando scilicet sa-
cra litteræ tradunt peccatum aliquod à regno Dei exclu-
dere, eterna morte peccatorem dignum efficere, inimicū
Dei constituere: ex his, & similibus loquendi modis
etè infertur, peccatum eiusmodi ex genere suo esse mor-
tale. Et hac regula utitur S. Aug. Enchiridio cap. 78. ubi
scit quod quædam peccata levissima putarentur; nisi inseri-
tur demonstrarentur opinione graviora.

Secunda regula ex comuni Ecclesiæ & Doctorum con-
senſu desumitur; quando enim ex scripturæ terminis non
conſuerat, vtrum peccatum aliquod ex genere suo mor-
tale, vel veniale sit, videndum quid sentiant Ecclesiæ Do-
ctores: si enim vnanimi consensu doceant peccatum ali-
quod ex genere suo esse mortale, pro mortali habendum est
veniale, pro veniali: quod si in aliquo inter se dislen-
tiant, pars probabilior & tutior, aut saltem probabilis, &
ad eligenda est.

Observeandum secundò, peccata quædam ex genere
suo

suo mortalia , posse duobus modis fieri venialia , scilicet
vel ob levitatem materiarum , vel ob imperfectionem actus.
ta ex communi Doctorum sententia Nav. pralud. 9 , nus.
12 . Vtrumque hunc modum attingit S. Aug. lib. de na-
grat. cap. 38 . Vbi de iustis venialiter peccantibus loquens
dicit , Sepe in levissimus , & aliquando incautis ipso obrepres-
catum . Hinc infertur , furtum v.g. quod ex genere suo me-
tale est , ratione levitatis materiarum fieri veniale , si res fu-
ablate sit vilissima & per exigui pretii : similiter iram , qui
ex genere suo mortalis est , propter imperfectionem ad
fieri venialem ; si aliquis v.g. ex imperfecta rationis ad-
tentia & deliberatione vindictam aliquam gravem appetit
tat Quod ut clarius intelligatur .

Observandum 3. motus voluntatis, & aliarum poti-
tiarum in triplici esse differentia. Alii enim sequunt
plenam & perfectam rationis advertentiam, & delibera-
onem: cum scilicet homo plene advertit se aliquid cogi-
re, appetere, aut exterius operari, quod est malum aqui-
llicitum, & nihilominus in illa cogitatione, appetitione,
aut actione persistit, tunc enim dubium non est, quia pe-
ccet mortaliter, si materia sit ad mortale peccatum suffi-
cens.

Alii ante omnem rationis advertentiam oriuntur, & vocantur primò primi: cùm scilicet vel ex dæmonis suggestione, vel ex re aliqua in sensus exteriores incurrente, ex alia quavis dispositione naturali exoritur v. g. per aliqua cogitatio, vnde voluntas, vel appetitus sensus naturaliter in propositionum objectum movetur. Et hinc omni culpa carent, cùm in hominis potestate non nisi quis enim (vt loquitur S. Aug. Lib. 3. de lib. arb. c. 18. Propter in eo, quod caverimus) modo potest: unde S. Greg. Papale sponsione 10. ad Augustinum Anglorum Episcopum habetur cap. Sed pensandum dist. 6. expresse dicit: Personam perfici, cùm in delectationum motum ex deliberatione sensio: cùm igitur in illis motibus primò primis nullus est locus, nullus etiam erit consensioni, ne proinde peccato, & idem S. Aug. de motibus illicitis apparet.

titus inferioris loquens, dicit illos absq; culpa esse, quando nullus eis præbetur consensus: at qui motibus eiusmodi primo primis nullus præbetur consensus, cura deliberationem omnem præcedant, quæ tamen iuxta doctrinam S. Thomæ 1.2.q.74.a.7.ad 1.ad consensum necessario prære quiritur: ergo secundum mentem S. Augustini e. iul. modi motus omni culpa vacant.

Alii denique motus, quamvis perfectam rationis ad vententiam & deliberationem antecedant, sequuntur tamen aduententiam aliquam & considerationem imperfectam adeoque sunt cum consensu imperfecto, & (vt ita loquamus) semiplenè deliberato: qualis consensus esse solet in semidormientibus, vel etiam in vigilantibus? sed inimum passione aliqua iræ, timoris, &c. perturbatum, aut aliquibus alijs cogitationibns implicatum habentibus: vt ad illius motus, v. g. delectationis qua afficiuntur malitiam plenè non aduertant: & sic non nisi imperfecte & leuiter, id est; venialiter, delinquent. Ita Maior in 3. diss. 73. quæst. 14. Nav. prælud 9. num. 11. & alij communiter, quibus accedit authoritas S. Auglib. 6. cont. Julianum cap. 9. & 10. ubi loquens de motibus inordinatis concupiscentiæ, Sine peccato, inquit, semper essemus, donec sanaretur bic malum (concupiscentiæ scilicet) si enim nequam consentiremus ad malum: sed in quibus ab ipso rebellante, et si non lethali, sed venialiter tamen vincimur, in his contrahimus unde quotidie dicamus, dimitte nobis debita nostra. Ex quibus verbis habetur hominem erga motus concupiscentiæ insurgentes tripliciter te habere posse; sine peccato, si nullo modo consentiat; cum peccato lethali, si deliberatè consentiat; cum peccato lethali, si deliberatè consentiat; cum veniali, si consentiat quidem, sed imperfectè, & cum semiplena deliberatione.

Observandum 4. peccatum ex genere suo veniale, quinq; præsertim modis posse fieri mortale, ut ex iis quæ cap. præced. dicta sunt colligi potest. Primò, si fiat ex conscientia erronea arbitrante peccatum illud esse mortale, quamvis revera non sit. Secundò si ordinatur ad aliquod

P

mortale.

mortale e.g. si quis verbum otiosum dicat, ut alium indicat ad peccandum mortaliter. Tertiò si in ipso peccato veniali, v.g. amore inordinato alicuius rei, finem ultimum constitutus: quod fit (ut docet Tolet. Lib. 3. c. 1. 2.) cum ita veniale aliquæ actū exequitur, ut paratus esset, si mortalis esset illū exequi. Quartò, si ex commissione delibera alicuius peccati venialis lequatur aliquid grave scandali, quod peccator secuturum præuidit, aut præuidere potuit & debuit. Quintò denique, si transgressio aliqua, vel inobedientia ex i.e. venialis, committatur ex formalí contentu, legis vel legislatoris.

Quæres an ex pluribus peccatis venialibus conflari possit vnum mortale. Resp. cum S. Doctore q. 88. a. 4. id fieri non posse, alias inde sequeretur contra expressam Contra Doctrinam Sess. 14. cap. 5. nos per venialia peccata excludi posse à gratia sanctificante.

Obiicies, ex multis venialibus furtis posse constitui furtum mortale: e.g. ponamus furtū viginti assūm esse quantitatem ad peccatum mortale sufficientem: si quis singulis diebus unū assē accipiat, prima & secunda vice aliisq; seq. peccatis solum venialiter, vigesima autem mortaliter peccabit.

Resp. furtum illud ultimum esse peccatum mortale, non quod ex illo & aliis præcedentibus coalescat, & consuetus mortale illud peccatum, sed quia in hoc ultimo furto continetur expressa, vel tacita voluntate simul insulse continendi hunc ultimum assēm novendecim præcedentibus quæ quantitas cum ex hypothesi sufficiat ad mortale, finit, ut ultimum furtum censeatur esse mortale.

Caterūm, quamvis peccata venialia quantalibet uno peccato mortali æquiponderare nunquam possint, tamen verissimum (quod docet S. Thomas) art. 3. venialia peccata, illa præfertim quæ ex deliberata voluntate committuntur etenim disponere ad peccatum mortale, quatenus assuecit humana voluntas illa committere diuinæ legi in minoribus non subiici; unde paulatim ipsius diuinæ legis iugum in maioribus & grauioribus executiendum proponetior sit, iuxta illud Eccl. 19. Quis sum

medica, paulatim decidet : quo sensu recte dixit Sanctus Augustinus serm. 244.de.temp. *Noli despicer peccata tua quia parua sunt; nam & pluviarum gutta parva sunt, sed fluminia implent, & arbores cum suis radicibus tollunt, Tu qui diu, quia parvum peccatum est, velim scire quories tale peccatum admissis, si tor paruulas plagas in corpore, & maculas aut scissuras in uestibus tuis fieri velis, cum ergo nec in corpore plagas, nec in ueste scissuras vel maculas fieri acquiescis, quam conscientia hoc facere in anima tua non metuis;*

SECTIO. IV.

Vnde nam specifica, vel numerica peccatorum distinctio petenda sit.

QVONIAM in Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 5. & can. 7. definitum est, omnia & singula peccata mortalia post Baptismum commissa (quorum memoria post diligentem sui discussionem haberi potest) esse in confessione declaranda; simul etiā circumstantias, quae peccatum specie mutant; ut pœnitētē hoc præstare, vel illū ad id præstandum confessarius iuuare possit; necessarium est inquirere, vnde nam specifica, vel numerica peccatorum distinctio oriatur.

Atq; in primis quod spectat ad specificā peccatorum distinctionem, dicendū est, illam præsertim ex obiecto formalī cuiusque peccati desumendam esse, docet S. Tho. q. 72. a. 1. ita ut peccata illa specie inter se distincta censeantur, quorum obiecta formalia oppositionem habent cum perfectionibus moralibus specie diversis, quibus ipsa peccata priuant: cùmenim peccatum formaliter consistat in priuatione restitutionis, seu perfectionis alicuius moralis, vt sect. 1. dictum est sequitur cuiusque peccati formalem, & specificam ab altero distinctionem desumendam esse ex ratione specifica restitutionis illius & perfectionis qua privat: priuationum enim specifica

distinctio / ut docent Philosophi) non aliunde petitur
quam ex distinctione specifica formarum, quibus privantur.

Hinc colliges 1. peccata illa esse inter se specie diversa,
non modò quæ virtutibus specie diversis adversantur, sed
etiam quæ eidem virtuti sub diversa tamen formaliter ratio-
ne repugnant: e.g. perjurium, & voti prævaricatio specie
inter se differunt, quia eidem virtuti religionis, sub diver-
sa tamen formaliter ratione opponuntur, ut plenius intelli-
getur ex iis, quæ in explicatione primi & secundi præcepit.
Decalogi dicenda sunt.

Colliges 2. circumstantias illas speciem peccati mun-
tre, aut peccata specie distincta multiplicare, quæ novam
& specie distinctam deformitatem in actum peccati indu-
cunt: e.g. ille qui vovit se singulis diebus veneris jejuna-
turum, si jejunium illud tempore quadragesimæ infra-
gat, duplex specie peccatum, licet numero unicum, com-
mittit: quia in illius actu duplex deformitas specie distin-
cta reperitur, una quidem contra obedientiam Ecclesie
legibus debitam altera vero contra virtutem religionis,
cujus est vota edere, ac edita fideliter adimplere; ideoque
circumstantia illa voti in confessione declaranda est.

Quod spectat ad distinctionem numericam ipsorum
peccatorum, dicendum est tot esse numero distincta pec-
cata, quæ sunt actus voluntatis moraliter interrupiti &
petiti. Ita S. Thom. in 2. dist. 42. q. 1. a. 1. &c post illum Su-
part. 3 tract. 4. disp. 22. sect. 5. Nav. cap. 6. num. 16. Azot. T.
biëna, & alii. Cum enim voluntas sit principium actus
voluntariorum bonorum & malorum, nec ullum sit pe-
catum, nisi in quantum ab ipsa voluntate deliberate pro-
cedit; hinc sequitur, peccatorum numerum in tantum
multiplicari, in quantum ipsius voluntatis actus moni-
ter interrupti repetuntur.

Quæres, quando-nam voluntatis actus censeantur mori-
aliter interrumpi, ita ut per illorum repetitionem peccata
numero multiplicentur. Respond. actus voluntatis mori-
aliter interrumpi, quoties nec formaliter, nec virtu-
liter perseverant: unde qui proficiuntur ad furandum, re-

occidendum inimicum, quamvis in via furandi, vel occidi-
dendi propositum saepius repeatat, non censetur nisi unum
namero peccatum committere: secus vero, si haec prior vo-
luntas furandi somno interrumperatur, & postea renovetur
& repeatatur; tunc enim aliud peccatum numero distin-
gum committitur, ut docent supra citati autores. Quod
si numerus actuum illorum voluntatis interruptorum, &
repetitorum tantus sit, ut illum inire moraliter impossibi-
le sit; tunc satis erit in confessione temporis moram de-
clarare, eo modo, quo dictum est, tract. I. hujus post. part.
c. 5, sect. 14.

SECTIO V.

De peccatis commissionis & omissionis eorumque variis gradibus.

DOCET S. Thomas quæst. 72. a. 6. & ante illum docue-
rat S. Aug. lib. de perfectione justitiae cap. II. peccatum
omne duobus admitti; si nimis aut illa fiant quæ pro-
hibentur, & hoc est peccatum commissionis? aut non frant
quæ jubentur, & istud est omissionis Hæc est autem præci-
pua inter utrumque differentia? quod peccatum commis-
sionis opponatur præcepto negativo, cuius est ea conditio
iuxta doctrinam S. Thomæ 12. q. 33. a. 2. vt omni tempore
obliget; peccatum vero omissionis opponatur præcepto
affirmativo, quod non omni, sed certo tantum & determi-
nato tempore obligat, vt pleniū & distinctius infra in ex-
plicatione Decalogi declarabitur.

Iam circa peccatum omissionis obseruandum est, illud
incurri, non solum quando quis aduertenter vult omitte-
re id ad quod faciendum obligatur, iuxta illud S. Iacob. 4.
Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi; sed et-
iam quando vult aliquid facere, ex quo securam esse
omissionem advertit, aut advertere potest aut debet: quæ
quidem actio quatenus est causa peccati omissionis, est
peccatum

peccatum, non tamen ab omissionis peccato distinctum, juxta probaliorum sententiam Theologorum, quām fūse probat. Isamb. Ad qu. 71. disp. art. 4. & 5. unde sequitur in confessione satis esse, ut quis v. g. declaret se die festo Malfam omisisse, nec ulterius teneri ad explicandum, quām actio illius omissionis causa fuerit, si actio illa exinde mala non sit.[¶]

Quod verò spectat ad peccatum commissionis, tres sunt principiū illius gradus; aliud enim committitur corde, aliud opere, ut docet S. Thom. art. 7. & aperte constat scriptura: S. Matth. 15. De corde exēunt cogitationes mala, quae coinqūnant hominem: Psalm. 14. qui non agit dolum lingua sua; nec fecit proximo suo malum. Rūrsus peccata cordis seu purè interna tribus præfertim modis committuntur, cogitatione, scilicet, delectatione, & consensu in operi malum. Quòd enim sola cogitatione peccati possit, v. g. quis advertenter & liberè opinioni alicui ab Ecclesia prescripta & damnata adhæret; per se patet juxta illud S. Aug. Perversa cogitationes separant à Deo. Quòd item nō modi consensus in opus aliquod malum, (de quo nullus ambigit) sed etiā quòd sola delectatio de ipso opere malo (qui Theologi morosam vocant) fit peccatum, docet S. Thom. q. 74. a. 8. & cum illo Theologi omnes: & olim expiatis. Aug. lib. 12. de Trinit. c. 12. ubi sic loquitur: Totus homo invenit nisi hæc, quæ sine voluntate operandi, sed cum voluntate animum talibus oblectandi, solius cogitationis sentiuntur se peccata, per mediatorū gratiam remittantur.

Ratio; qua S. Doctor probat, hæc est; quòd talis est delectatio, quale est ejus objectum: atque quando quis delectatur de opere aliquo malo prout malum est, objectum delectationis illius est malum. ergo delectatio illa erit mala; mortaliter quidem, si de realiua mortaliter maledicetur, ut cum quis cogitat de fornicatione, & rāpi, advertente de illa sic cogitata delectatur, venialiter sem, si res illa sit solum venialiter mala; ut cùm quis cogitat, & cogitando delectatur de re aliqua otiosa.

Ex quo sequitur, quod si quis, non de opere malo ut malum est, sed de aliqua illius circumstantia quæ per se alia non est, delectaretur: v.g. si cogitans de homicidio aliquus hominis delectaretur, non quidem de morte illius, sed de modo quo mors ei illata est, seu de dexteritate homicida in homicidio perpetrando; non peccaret mortaliter, ut docet S. Thomas supra.

Est autem hic observandum 1. ad hoc ut delectatio de aliqua mala sic peccatum mortale, duo requiri; quod recte docet & probat Isamb. Ad quæst. 74. disp. 5. Primum est, ut homo advertat, non solum de tali re delectari, sed etiam delectationem illam malam esse & illicitam; vel saltem id adverterit, quando delectationi causam culpabiliter dedit. Secundum est, ut illam rationis advertentiam sequatur consensus vel expressus vel tacitus: ut enim recte docet S. Aug. supra, illicitæ delectationes non solum per consensum expressum admittenda non sunt, sed etiam, ut attigerunt animum, respici debent: unde secundum illum mentem peccatis, non modo qui delectationi alicui dete mala positivè seu expressè consentit; sed etiam is qui tacite, id est, qui delectationem illam, cum possit reprimere, neglit: quod etiam docent Sanctus Antoninus & plures alii, quos citat & sequitur Vasques disput. 108. capit. 2.

Observandum 2. delectationes illas de opere aliquo malo, si coniungantur cum efficaci voluntate operis illius perpetrandi, ejusdem esse speciei cum ipsomet opere, si perpetraretur, juxta dictum Christi Domini S. Matth. cap. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam jam mactatus est eam proindeque in tali casu declarandas esse in confessione circumstantias illas, quæ speciem peccati mutant, si actu commissum fuisset; verbi gratia an de simplici fornicatione aut adulterio &c. delectatus fuerit. Quod si nulla subsit voluntas committendi tale peccatum, sed in solam delectationem feratur consensus, runc probable est (quod docent Vasques, Azotus, &c alij apud Laymannum) Lib. 1. tract. 3. cap. 7. omnes

P 4 ejus-

ejusmodi delectationes ejusdem esse speciei, quando eodem & simili motivo oriuntur; proindeq; illum, quis la cogitatione delectaretur turpiter, v.g. de fornicatione adulterio &c. ex solo delectationis ejusmodi percipienda motivo, ac sine ullo consensu in actionem ipsius peccati non teneri ad declarandas in confessione circumstantia personarum & alias similes, quæ peccati illius, si ad committeretur, speciem mutarent; sed satis esse, si resummodo ipsum in turpem cogitationem consenserit plieet.

SECTIO VI.

Quanam sint causæ peccatorum.

CERTVM EST causam primam & præcipuam peccati esse voluntatem, quæ à divina legis regula libere deflectit: ut enim recte dixit S. Aug. Lib. de duab. anim. cont. Manich. c. II. Peccatum sine voluntate esse non posse, immis mens apud se divinitus conscriptum legit: sed præcipuum voluntatem sunt etiam alii quædam causæ ad peccatum moventes & inducentes tum externæ tum internæ: de quibus quæritur quænam illæ sint. Pro cuius quæsitionis resolutione,

Dicendum 1. duas esse causas externas ad peccatum moventes & inducentes, diabolum scilicet, & mundum. Atque in primis quod diabolus per suggestiones suas tentationes ad peccandum moveat & inducat ex scriptum manifestum est: Sap. 2. Invidia diaboli mors introivit in omnem terrarum: 1. S. Pet. 5. Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quarens quem devoret: ex quo mendeboli tentatione nulla sequitur in voluntate præcandi necessitas, sed remanet semper libertas & potest illi resistendi, ut docet S. Thom. q. 75 a. 3. juxta illud S. Job. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis.

Quod spectat ad mundum, si illius nomine juxta men-

em S. Augustini In Ps. 54. intelligamus homines impios iniquos, certum est etiam illos sive pravo exemplo sive suasionibus nefariis aliquando ad peccatum alios inducere: Eccli. 13 *Qui testigerit picem, inquinabitur ab ea & qui communicaverit superbo, inducet superbiā.*

Dicendum 2. repudiandam, immo execrandam esse blasphemiam hæretorum dicentium Deum esse causam & authorem peccati præter ea quæ contra hanc impietatem diximus in priori huius operis parte Tract. 2. c. 4. scđt 2. illam denuò refellimus ex scriptura: psal. 5. *Non Deus volunt iniquitatem tu es: S. Iacob. 1 Deus intentator malorum es: ipse autem neminem tentat.* Item ex S. Basilio qui hanc hæfum refutavit homilia integra, cui titulus est: quod Deus non sit author malorum; vbi probat & quæ impium esse dicere Deum esse authorem peccati, ac Deum non esse.

Obiiciunt 1. hæretici illud Ephes. 1. *Deum operari omnia secundum consilium voluntatis sua.* ergo etiam peccata.

Respondet S. Hieronymus super illum locum id intelligendum esse, *Non quod omnia, quæ in mundo sunt, Dei voluntate & consilio peragantur? alioquin & mala Deo possent imputari; sed quod uniuersa quæ facit, consilio faciat & voluntate.*

Obiiciunt 2. in pluribus scripturæ locis dici, Deum peccatores indurare; excœcare, &c.

Respondet S. Aug. Lib. 1 ad simpliciæ. Deum indurare, & excœcare, *Non impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam.* specialem scilicet & efficacem, ut constat ex dictis in tract. de Gratia.

Obiiciunt 3. scripturam variis in locis affirmare quædam peccata committi ex Dei voluntate, ordinatione, præcepto, &c.

Respondetur his & similibus loquendi modis solummodo intelligi, Deum permittete peccata, & prauis impiorum voluntatibus tanquam instrumentis ut ad exercendos iustos, vel ad infligendas pœnas, quas ab æterno infligere decrevit. Ita enim S. Augustinus; & plures alii

SS. Patres, (quos fusè citat Bellarminus,) loca illa scripta
interpretantur.

Objiciunt 4. Deum positivè concurrere ad actum peccati simul cum peccatore; unde sequitur simul cum eo causa illius.

Resp. Deum positivè concurrere ad actum, non verò ipsius actus defectum, seu ad privationem rectitudinis quæ in ipso actu reperitur, in qua sola privatione consitit ratio formalis ipsius peccati, ut ex ante dictis constat: proinde, licet sit causa ipsius actus, non est tamen causa defectus qui in illo reperitur; sicut facultas motrix est quidem causa ambulationis, non verò claudicationis quæ solo tibiæ defectu provenit: unde S. Thom. q. 79. a. 2. dicit peccatum tribuendum esse causæ non efficienti, sed desidenti, qualis est solus homo peccans.

Quod spectat ad internas causas peccati, tres à Theologis communiter numerantur; scilicet ex parte appetitus inferioris, infirmitas seu passio; ex parte vero appetitus superioris seu voluntatis, malitia; ex parte denique intelligentias, ignorantia. Ita S. Doctor q. 76. 77. &c. 78. de duabus potestibus hic aliquid dicemus; de tertia, de qua graviores aliquot difficultates occurunt, in seq. sect. agemus.

Ac in primis quod peccatum aliquando causetur ex motibus & passionibus appetitus inferioris, testatur scriptura: Dan. 13. Concupiscentia subvertit cor tuum: Rom. 7. I deo legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & appetivam me in lege peccati.

Causatur autem peccatum ab ipsa concupiscentia per passionem appetitus sensitivi duobus præsertim modis, docet S. Thom. quæ. 77. a. 1. primo, in quantum distrahit divertit ipsius rationis advertentiam; secundo, in quantum voluntatem ipsam allicit, facitque ut objectum imaginis conveniens & appetibile videatur: utrumque modum expressit Sanctus Iacobus Cap. 1. cum dixit: Vnusquis tentatur à concupiscentia sua abstractus & illatus. Et tale peccatum quod ex passione oritur, dicitur etiam ex infirmitate procedere, eò quod passiones / ut affi-

ut S. Doctor. artic. 3.) sint quædam veluti animæ
zgritudines & infirmitates ; quæ quidem duplaci modo
(ut idem docet art. 6.) se habere possunt. Primo antec-
denter ad ipsum rationis iudicium : cùm scilicet homo,
antequam attendat ad malitiam actus sui, passione aliqua
præoccupatur : & tunc, si adeò vehemens illa sit, ut ipius
rationis judicium prorsus obnubilet, ita ut homo ad ma-
litiam sui actus propter vehementiam passionis attende-
re non possit, nullum erit peccatum ; cùm nulla sit rationis
deliberatio, sine qua consensus liber esse non potest : si ve-
hementio passio non tollat iudicium rationis, sed illum tantum
ex parte distrahat aut impedit, ita ut ratio sufficienter
adverterat malitiam ipsius actus ; tunc non excusat à pec-
cato, illius tamen gravitatem minuit : unde S. Aug. lib. 14.
de civ. c. 2. afferit peccatum primorum parentum ideo gra-
vius fuisse, quia nondum voluntati cupiditas resistebat quasi
dicter peccatum illud futurum fuisse minus grave, si ex
antecedenti cupiditate commissum fuisset.

Secundo passiones habere se possunt consequenter; id
est quando homo deliberat se ipsum ad malum aliquod
excitat, unde sequitur passio aliqua in appetitu inferiori :
tunc enim passio illa neque excusat à peccato, neque il-
lius gravitatem minuit, sed potius auger, ut afferit S. Tho-
mas Suprà estque signum maximæ propensionis, quæ est
in ipsa voluntate, ad actum peccati perpetrandum.

Iam etiam quod peccatum causetur ab ipsa malitia seu
pravitate voluntatis, ita ut homo aliquando ex certa &
deliberata malitia peccet, constat ex scriptura: Iob. 34.
Quia si industria recesserunt à Deo, & omnes vias eius intelli-
gerent noluerunt, Docet autem S. Thom. q. 78. a. qu. peccatum
illud, quod ex certa & deliberata malitia committitur, il-
lo gravius esse quod oritur ex infirmitate
& passione; quia scilicet ex ma-
jori voluntatis libertate
procedit.

SEC-

SECTIO VII.

*Quaratione ignorantia sit causa peccati, vel
ab illo excusat.*

UT quæstionis propositæ satisfiat, supponimus ex communi Theol. doctrina ignorantiam aliam esse juris, liâ facti. Ignorantia juris est, cùm ignoratur legem vel consuetudinem, vim legis obtinentem aliquid precipere vel prohibere: v.g. si quis nesciat legem Ecclesiasticam prohibere carnium comedionem die veneris. Ignorantia facta est, cùm ignoratur res aliqua particularis, quæ præcepit vel prohibita est, & ex qua velut ex objecto dependet ratio aliqua moralis: v.g. si quis nesciat carnem esse quam comedit, vel non advertat esse diem veneris: ut enim ieiunio monet Isamb. qu. 6. disp. unic. art. 9. ea, quæ de ignorantia dicuntur, de inadvertentia quoque & obliuione intelligi debent.

Rursus alia est ignorantia antecedens, alia concomitans, alia subsequens. Ignorantia antecedens ea est, nec directè nec indirectè voluntaria est; ideoque antecedens appellatur, quæ omnem voluntatis actum antecedit: & eadem dicitur invincibilis & probabilis seu iustificabilis, quando nulla diligentia vinci potuit; probabilis vero seu injusta, quando etsi absolute loquendo omni adhibita diligentia quæ adhiberi potest vinci potuit, non tamen debuit; quia nulla fuit obligatio adhibendi majorem diligentiam ea, quæ adhibita est, cum quantum superari non potuit; ideoque dicitur moraliter invincibilis.

Ignorantia concomitans est, quando ignoratur quid, quod tamen si sciretur, nihilominus ageretur, quando quis existimans se occidere feram, inimicum occidit, ita dispositus tamen, ut si inimicum esse cognovisse nihilominus occidisset.

Igo.

Ignorantia denique consequens ea est, quæ aliquo modo voluntaria est, & voluntatem directè vel indirectè consequitur; quæ etiam dicitur vincibilis, quia diligentia aliqua adhibita vinci potuit ac debuit, dividiturque in affectatam, & eam quæ affectata non est. Affectata est directè volita; v.g. cum quis expressè vult aliquid ignorare ut liberius peccet: ea verò quæ non est affectata, indirectè tantum volita est: v.g. quando quis refugit laborem alicuius studii, unde ignorantia rei alicujus sequitur. Hac distinctione supposita.

Dicendum 1. ignorantiam aliquando esse causam peccati. Id patet ex scriptura: Act. 3. Nunc scio fratres, quia per ignorantiam fecisti: 1. Timoth. 1. Ignorans feci in incredulitate. Quod etiam docet S. Thomas quæst. 76 art. 1. ubi docet non quamlibet ignorantiam esse causam peccati, sed illam tantummodo quæ vincibilis est, & nihilominus tollit notitiam aliquam, quæ si adesset, actum peccati prohibetur; juxta quod dixit Apostolus loquens de Iudeis, 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.

Dicendum 2. ignorantiam vincibilem non solum esse causam peccati, sed etiam esse peccatum ratione negligenter adiuncta, qua quis negligit ea facere, quæ scire tenetur & potest. Ita S. Doctor art. 2. & constat ex scriptura: Psal. 24. Delicia inveniuntis mea, & ignorantias meas ne memineris: & ex S. Aug. lib. 1. de lib. arb. cap. 19. Non tibi imputatur ad culpam, quod inuitus ignoras; sed quod negligis querere, quod ignoras.

Dicendum 3. ignorantiam antecedentem invincibilem tam iuris quam facti omnino à peccato excusare. Ita S. Thom. art. 3. & cum illo communiter omnes: & probatur 1. ex his Christi Domini verbis S. Io. 15. Si non venissim, & eis locutus non fuisset peccatum non haberent: super que verba S. Aug. tract. 89. in S. Ioan. dicit illos, Ad quos Christus non venit, & quibus non est locutus, excusationem habere; non de omni peccato suo, sed de peccato illo quo in Christum non crediderunt. Et S. Bern. Epist. 77. ad Hugonem de S. victore eadem Christi verba explicans, si, inquit, locutus fuisset sed non eius, inobedientia culpam ignorantia excusaret. Pro

Probatur 2. hac ratione : ignorantia illa à peccato excusat, quæ ab actione peccati quatenus talis est, tollit rationem voluntarij; peccatum enīm nullum est quin sit voluntarium ; atqui ignorantia antecedens tollit rationem voluntarii ab actione peccati, redditque illam simpliciter involuntariam, ut docet S. Thom. 1.2. q. 5. a. 8. & cum illo Theologi omnes ergo à peccato excusat,

Dicendum 4. ignorantiam concomitantem quando invincibilis est a peccato excusare. Ita Isamb. disp. unic. artie. 8. ad quæst. 76. & plures alii quos ibidem citat. Ratio est, quia ignorantia illa (ut docet S. Thom. cit. art. 8.) ei non faciat actum involuntarium, facit tamen non voluntarium ; & sic in ejusmodi actu non repertur ratio voluntarii, sine qua peccatum nullum esse potest.

Dicendum 5. ignorantiam consequentem sive affectatam sive minimè affectatam, nunquam excusat à peccato opus malum quod ex illa fit, quia seūcet non impedit quin tale opus sit voluntarium : hæc est tamen intertrahque differentia, quod ignorantia illa quæ non effectata, minuit peccatum, quia minus voluntarium dicit; ea verò quæ est affectata, peccatum non minuit ; sed potius auget, ut observat S. Doctor. q. 76. a. 4.

Quæres an possit esse ignorantia aliqua invincibilis iuris naturalis. Resp. 1. universalissima ipsius iuris naturali principia à quovis homine adulto neque invincibiliter neque vincibiliter ignorari posse, cuiusmodi sunt hæc: *nihil esse faciendum: malum fugiendum: nemini iniuriam imponendum*. Ita S. Thom. q. 94. a. 6. sunt enim hæc universaliter per se notæ humanarum actionum regulæ, unicuique hominum naturaliter insitæ: unde S. Aug. li 2. de lib. art. 10. *In iste, inquit, esse vivendum, propria suis quibusque esset redenda, &c. nonne fareberis esse verissimum?* & tam mihi, quam tibi, atque omnibus id videntibus præstò esse communiter.

Repondetur 2. juris naturalis, quoad alia quædam principia minus universalia, ignorantiam invincibilem esse posse in quibusdam hominibus etiam toto vita tempore : manifestum est enim multa esse juri naturali re-

pugnare
iam à d.
esigne
in eūs
cium a
vendū
doctissi
ter se de
du aliq
abeunt
gantib
quos da
turalis
T. Pri
nu
docter
num co
tiām sp
tuitur
ration
natio i
nus ra
bonur
primi
eo sen
bus na
minim
nale p
nem se
quide
tur, bu

pugnantia, quæ non solum ab indoctis & rudibus, sed etiam à doctis & ingenii acumine præcellentibus viris talia esse ignorantur: nam & Cassianus olim aliquique S. viri) ut in ejus collationibus habetur) existimaverunt mendacium aliquando esse licitum ad bonum aliquid promovendum aut malum impediendum: multique nunc etiam doctissimi viri, & in Theologia versatissimi dissentient in- ter se de re aliqua ad jus naturæ pertinente; v.g. de contra- dictio, utrum sit usurarius aut alijs in iustus, necne; abeuntque in partes contradictoriè oppositas, aliis ne- gantibus, aliis è contrario affirmantibus: unde sequitur quodam illorum ignorantia aliqua invincibili juris na- turalis laborare.

SECTIO VIII.

Quinam sint effectus peccati.

TRES præcipui communiter à Theologis numerantur. Primus est, quod lèdat hominis naturam ejusque bo- num imminuat Ita S. Thom. art. 1. & 2. quæst 85. ubi docet bonum naturæ in homine triplex esse: primum bonum consistit in ijs, quæ ad ipsius naturæ humanae essen- tiā spectant: ut sunt principia quibus ipsa natura consti- tuitur, & proprietates quæ ab illis oriuntur: ut sunt esse rationale, esse liberum, &c. Secundum bonum est inclinatio illa & propensio, quam homo ex natura sua, quatenus rationalis est, habet ad virtutem. Tertium denique bonum est donum originalis iustitiae, quod in persona primi hominis universæ naturæ naturæ collatum fuit; & eo sensu bonum ipsius naturæ vocatur. Ex his autem tri- bus naturæ bonis docet S. Doctor primum nec tolli nec minui per illum peccatum; tertium per peccatum origi- nale penitus ablatum fuisse; secundum verò, inclinatio- nem scilicet illam naturæ humanae ad virtutem, imminui quidem per peccatum, cùm ejus actus virtuti oppo- han- tur, nunquam tamen penitus auferri.

Secun-

Secundus peccati effectus est macula quædam & deformitas, quam anima per peccatum contrahit, & quæ transfacto ipsius peccati actu in ea remanet. Ita S. Thom. art. 1. & 2. quæst. 86. & constat ex scriptura: Iosue 22. peccatum in Beelphégor, & usque in præsentem diem macula huius sceloris in nobis permanet. Ierem. 2. Maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus: Item ex aliis scripturæ locis, in quibus peccatores dicuntur inquinati, immundi, &c.

Hæc autem peccati macula, secundum probabiliorem Theologorum sententiam, nihil est aliud quam ipsam peccati malitiam, quatenus etiam transfacto actu peccati censetur durare ac perseverare, quamdiu per penitentiam non deletur: quæ quidem macula vocatur etiam peccatum habituale, eo quod veluti habitualiter post peccatum actu commissum remaneat in anima.

Est-tamen hic obteruandum peccatum illud habituale distinguendum esse a vitiioso habitu, seu a prava illa inclinatione & propensione, quæ per repetitos peccati actus ingeneratur in anima, in eaque remanet etiam postquam ipsa peccati macula per gratiæ infusionem deleta est nec nisi per contrarios & sapere repetitos virtutis actus tollitur.

Tertius denique peccati effectus est reatus poena: etum est enim poenam aliquam peccatis hominum divisa esse decretam: S. Matth. 5. Qui dixerit fratri suo, fatus erit gehenna & ignis: Rom. 1. Tribulatio & angustia in nem animam hominis operantis malum. Hæc autem penitentia iustis à Deo decernatur, supponit peccatorem illa dignum esse; illiusque reatum per peccatum incurre.

Porro circa hunc tertium peccati effectum obseruandum 1. non omnem poenam esse propter aliquod peccatum; cum constet quædam interdum huius vitæ penitentia iustis & sanctis à Deo infligi, non in punitionem peccatorum, sed ad probationem & exercitamentum virtutis: quod de sanctissima virgine Dei para nullus negare potest, & de plurimis aliis sanctis pietas facile suadebit.

Obseruandum 2. quod quamvis peccatum per se & for-

maliter
vt doce
modo o
nis gra
Deus
præced
tum.

Quæ
decreta
peccato
damni
tutam.
nis bea
probi E
ciusder
num, c
mortali
lsam ac
rum p
earum
rum im
quam e
tur quæ
tinguet.

Quæ
quod a
est, po
1.p.tra
monstr
cundu
minis
nitater
lib:3.c
bonia
termib
peccat
num f

maliter consideratum non possit esse pena peccati alterius, ut docet S. Thom q. 87. potest tamen esse per accidens modo quem ibidem explicat, ratione scilicet substractionis gratiarum aliquarum actualium, quorum auxilio Deus inderum peccatorem privat in punitionem praecedentis peccati, unde sequitur lapsus in aliud peccatum.

Quare, quanta pena cuique peccato actuall diuinitus decreta sit, Resp. cum distinctione: si enim id queratur de peccato mortali, certum est ex fide penam aeternam sive damni sive sensus unicus peccato mortali esse constitutam. De pena damni quod consistit in priuatione visionis beatificae constat ex S. Matth. 8. vbi dicitur quod reprobi efficiuntur in tenebris exteriores. De pena vero sensus eiusdem S. Matth. 25. discedite a me maledicti in ignem aeternum. cum autem dicitur pena aeterna cuique peccato mortali constituta, id intelligendum est (ut recte docet Islam ad q. 7 disp. 2. a. 3. non solum de perpetuitate ipsarum penarum quantum ad durationem, sed etiam de earumdem penarum immutabilitate; ita ut nullam eorum imminutionem nullumve in suppliciis solatium unquam experti sint damnati: unde etiam Is. ultimo dicitur quod vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.

Quam vero iuste Deus ob unicum peccatum mortale, quod aliquando breuissimum & quasi momentaneum est, penam aeternam decreuerit iam a nobis dictum est, i.p.tra. 4.c. 3. sect. 4. quod insuper etiam hac ratione demonstrari potest; quia scilicet actio peccati, quamvis secundum se spectata, breuissimo tempore duret, nihilominus secundum affectum peccatis quasi in totam aeternitatem protenditur: qui enim (ut recte dixit S. Doctor) lib:3. cont. gent. cap. 144 propter fruitionem temporalem boni alicuius temporalis relinquat aeternam summi & aeterni boni fruitionem, (quod facit quicunque mortaliter peccat) recte ac iuste censemur bono illo temporali in aeternum frui velle; proindeque peccatum sumum, quod in boni il-

in boni illius temporalis inordinata fruitione consistit, in totam æternitatem velle prorogare: ex quo sit, ut cum illud peccatum sit in affectu æternum, iusto Dei iudicio poenam æterna dignum esse censeatur.

Si vero quaestio intelligatur de peccato veniali, certum est ex fide peccata venialia in omnibus iustificative in hac vita sive in futura non esse punienda pena æterna, sed solummodo temporalis; sicut ex eadem fide certum est, homines iustos in accepta iustitia ut que ad mortem perseverantes æterna beatitudine in eternum non esse priuandos.

Est tamen difficultas de peccatis illis venialibus, cum quibus peccatores & reprobi ex hac vita decedunt. Sed enim in 4. dist. 21. & quidam alii Theologi existimunt poenam illis venialibus peccatis debitam, futuram esse tantummodo temporalem, probabiliter tamen alii cum Doctore q. 8. 7. a. 5. ad. 3. afferunt, poenam illam fore aeternam, non tam ratione grauitatis, quam irremissibilitatis ipsius peccati venialis: cum in inferno nullus neque tempus, neque redemptioni locus sit.

D I G R E S S I O.

De loco inferni, & damnatorum suppliciis.

CVM inter ceteros effectus peccati acerbissimus maximè formidandus sit æterna poena reatus, ut illius acerbitas melius perspiciat, non erit abs te loco & qualitate poenarum illatum æternarum hic passus agere, ac quid de illis secundum fidei Catholicæ regulam sentiendum sit, declarare.

Dicendum igitur, infernum seu carcerem damnatorum poenis deputatum, esse locum aliquem realem & corporeum, in ipsis terræ, visceribus situm, Ita S. Thom insuff. q. 97. a. 7.

Hac veritas constat ex scriptura: Numer. 16. Dirupt.

terra sub pedibus eorum; &c. descenduntque vivi in infernum aperte humo, Job 10. Infernus vocatur terra tenebrosa, & operta mortis caligine.

Constat etiam eadem veritas ex antiquis patriarchis qui id asseruerunt, ut Tertullian. lib. de anima cap. 55. Nobis, inquit, inferi, non nuda canositas, nec subdivalis aliqua mundi sentina creduntur; sed in fossa terra & in alto vapitas, & in ipsis visceribus eius abstrusa profunditatis. Athanasius in questionib. Peccatorum, inquit, anima in inferno posita sunt super omnem terram & mare ut in psalmista dicit; proferunt me in lacu inferni, in tenebris, & in umbras mortis, & S. Cyril. Alexand. de exitu animae, Tunc, inquit, animam inuidunt damore, eamque in terrarum opacae deducunt, & solidissimis compedibus revinctam in infimas infernorum carcerum partes ac cerebi custodias deiiciunt.

Porro quantæ & quām amplæ regiones, quām vasti recessus in ipsis terræ finu reperiantur, ex Cosmographorum demonstrationibus satis aperte dignoscere potest: cū secundum communem & probabiliorem illorum sententiam, ab extima terra superficie ad illius centrum mille ac quingentæ & amplius leuæ numerentur, quæ totius ambitus illius semidiametrum efficiunt: unde secundum Arithmeticorum numerorum rationem colligitur immensa propè esse spatia quāquaverum in terra visceribus protensa, in quibus proinde varia receptacula eaque amplissima constitui possunt, sive pro justis ad tempus determinatum purgandis, sive pro reprobis in æternum puniendis, sive pro Limbo puerorum ex hac vita cum solo originali peccato decedentium.

Dicendum 2. ignem verum & corporeum in inferno reperiri, eoque tum corpora, tuin animas ipsorum reproborum in æternum cruciari. Ita S. Thom. in supp. qua. 97. a. 5. & constat ex scriptura Is. 33. Conterrati sunt in Sion peccatores, pressedit tremor hypocritas: quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitoabit ex vobis cum ardoribus semiperenni? & Apoc. 19. vocatur infernus stagnum ignis ardens sulphure.

Id ipsum

Id ipsum docent SS. Patres: S. Cypr. ser. de Ascens. Chil. Immortales, inquit, miserit viuent inter incendia, & inconsu-
ptibiles stamma nudum corpus allament: ardebit pur-
ratus dimes; non erit qui astuanti lingua stillam aqua infusa
in proprio adipe frixa libidines bullient: & inter sartagineis
meas miserabilia corpora cremabuntur. S. Greg. M. lib. 4. do-
log. cap. 28. Sicut, inquit, electos beatitudo latificat, ita
necessè est, quod à die exitus sui ignis reprobos exurat.

Dicendum 3. præter ipsius ignis sensibile tormentum
plures alias & varias poenas ipsis damnatis infligi. psalm.
& sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum: lob 14
Ad nimium calorem transeat ab aquis niuum; id est (no-
plicat Hugo Cardinalis) quod impii in inferno de pa-
ad poenam transibunt: Apoc. 18. In una die venient plau-
sus, mors, & luctus, & fames, &c.

Id ipsum quoque affirmant SS. patres: vt S. Basil. in Mi-
33. vbi dicit in inferno post iudicium ultimum fore vari-
um innumerabilium genus venenosum ac carnivorum, et au-
quidem semper, nec tamen se exsatians, intolerabiles abver-
morsibus infigens. S. Cyril. cit. orat. de exitu animarum: Ille (in
inferno scilicet) inhumani ergastuli, tensibricosus carcer, ini-
lubilia vincula vi nulla refringenda catena, veri & intralabi-
les ministri, graues illa ad supplicium ad hibentur scutis, po-
mivngues & infracti; prædura stagella, pix nebulosa, & stro-
tans, sulphur graue olens, atra cithilia, pyra semper ardenti-
dus & olens vermis, &c. S. Aug. epist. 211. ad Julianum, var-
quibus preparatur dolor verium ardor, stamma, siti inexti-
guibiles, stetus, ac stridor dentium, oculorum laeryma, tenus
exterioris, &c.

Quare eumdem S. patrem audiamus sic concludentes
serm. 81. de temp. in vig pentec. c. 18. hac recordare, & ignis
illum gehenna his, quæ nunc exigitant stammis libidinitate
cupiditatis oppone: ignis hic, qui in presenti est vita, ab uni-
cuncta que recipit: ille vero quos suscepit, semper cruciat:
poena sua semper integros servat: propterea enim & inextingu-
ibilis dicitur, non solum quia ipse non extinguitur, sed quia nec
quos suos cepit, extinguet aut pertinet.

CAPVI

CAPVT III.

De Legibus.

QVONIAM (dictum est cap. præc.) peccatum nihil aliud est quam legis transgressio, idcirco ad perfectam ipsius peccati notitiam requiritur etiam cognitio legis, unde dixit Apostolus Roman. 3. Per se cognitio peccati.

SECTIO I.

Quid nomine legis intelligatur, & quotuplex sit lex.

LEGIS nomen latè sumptum, regulam quamcunque sive normam agendorum significat: quo sensu Grammatica aliarumque artium regulæ, leges vocantur; & tyranni leges quamvis iniustas ferre dicuntur, iuxta illud Is. 10. *Va qui condunt leges iniquas.* Si verò propriè & strictè sumatur lex secundum mentem S. Doctoris q. 98. i. a. nihil est aliud quam recta regula seu mensura humanorum actuum, secundum quam vel ad bene agendum dirigimur, vel à male agendo retrahimur.

Lex autem eo sensu intellecta diuiditur à S. Doctore q. 91. a. 1. & seq. in legem aeternam, naturalem, & positivam: & haec lex positiva subdividitur in legem positivam divinam, & legem positivam humanam: quz quidem lex positiva humana rursus duplex est, Ecclesiastica scilicet, & Civilis: sicut etiam lex positiva divina alia est vetus, seu Mosaica, alia nova quz lex Evangelica seu Christi vocatur, quoniam ab illo tanquam supremo legislatore in Evangelio lata est & promulgata. De lege aeterna & naturali agendum nobis est in hac sectione, de positiva verò tum divina tum humana in sequentibus.

Lex

CAPVT

Lex æterna (ut docet S. Thom. q. 91 a. 1.) nihil est alius quām ratio divinæ sapientiæ, quatenus omnium actuum & motuum directiva est: sicut enim in quolibetifice præexistit ratio eorum quæ per artem fiunt; ita etiam in quolibet gubernante præexistere debet ratio directa eorum quæ ab ijs, qui ejus gubernatione subduntur, genda vel omittenda sunt: Deus autem sicut persimilis sapientiam rerum omnium conditor est, sic est etiam gubernator: unde sapientia illa, in quantum per eam cuncta creata sunt, rationem habet exemplaris & ideæ, in quantum verò per eamdem cuncta diriguntur in finem eum, legis æternae rationem obtinet.

Cùm verò hæc æterna lex Creaturas quæcunq; secundum modum illis convenientem dirigat, idcirco alitione parentibus, aliter ratione præditis intimatur & ponitur: illis quidem per executionem & (ut ita loquimur) per impressionem ordinis ipsius qui ab æternitate dimanat; istis verò per quandam veluti irradiationem divinæ sapientiæ, quæ mentem rationalem illustrat, & operationibus suis dirigit, juxta illud Psalm. 4. *Signatus super nos lumen vultus tui Domine: unde S. Augustinus lib. arb. cap. 6. Notionem legis æterne quibusque hemisphaerii impressam.*

Quanta autem sit vis & potestas illius æternae legi, hinc patet, quod omnes & quæcunque creaturae prouerso excepta, illi omnimodi subdantur: & de illiusdem quæ ratione parentibus, constat ex Psal. 148. *Ignugio nix, glacies, &c. que faciunt verbum eius: & Psalm. 118. natione tua a perseverat dies, quoniam omnia serviant tibi.* Creaturis autem ratione præditis similiter constat: secundum rectam rationem agunt, & tunc æternis ductum sequuntur: vel à recta ratione aberrant, & tunc quantum deficiunt à lege æterna ex parte actionis, ut loquitur S. Thom. q. 93. a. tantum suppletur ex parte passionis; prout licet in tantum patiuntur quod lex æterna dicitur de eis, in quantum deficiunt facere quod ipsi legi æternae convenit. Quod scilicet dixit S. Augustinus libr. 1. conf. cap. 12. *Intra-*

Domine & sic est ut pæna sua sibi sit omnis animus inordi-
natus.

Lex naturalis (ut docet idem Sanctus Thom. q. 91. 92.)
est ipsummet naturale judicium seu rationis dictamen,
quo per lumen nobis à Deo tanquam authore naturæ in-
ditum ; & ab æterna ejus lege derivatum , cognosci-
mus ea esse facienda , quæ recta & justa sunt ; & è con-
traria vitanda esse ea . quæ à justitia & restitutio[n]e de-
dictunt.

Ad pleniorum verò hujus legis naturalis notitiam ob-
servandum primò naturale illud judicium , rationem le-
gis habere, non prout à nobis est, sed quatenus est in no-
bis ex divinæ legis impressione: unde patet ratio, cur ejus-
modi lex naturalis à Regio psalte Psalm. 4. lumen divini
mutus , id est divinæ sapientiæ signatum est super nos , quia
sicut etiam vim omnem suam & lucem ab ipsius divinæ fa-
cientiæ seu legis æternæ veluti radiis accipit.

Observandum secundò legem naturalem (ut docet
Sanctus Thomas quæst. 94. a. 4.) unam & eamdem esse a-
pud omnes homines quoad prima & generalia principia,
nam secundum notitiam, quam secundum restitutio[n]em ;
id est, omnes homines eo ipso , quo ratione praediti sunt,
generalia illa legis naturalis principia cognoscere , & tan-
quam justa & recta approbare: verbi gratia bonum esse fa-
cendum; malum fugiendum ; rationi obtemperandum;
etc. Quoad conclusiones verò, quæ ex illis deducuntur, se-
re contingit multos à recta ratione deficere propter pra-
dam peccandi consuetudinem , & inde exortam intelle-
ctus obscurationem ; & sic ab ipsa lege naturali aberrare:
unde videmus apud multas gentes olim idolatriam, &
alii flagitia legi naturali contraria approbata tamen & u-
su recepta fuisse, de quibus loquens Apostolus Roman. 1.
dicit quod Obscuratum est insipiens cor eorum: &c. & mura-
verunt gloriam incorruptibilem hominis , & volucrum, & qua-
drupedum & serpentum &c.

Obser-

Observandum tertio legem naturalem omnes homines obligare ab eo tempore, quo rationis usum accipiunt, & per illam inter bonum & malum discernere incipiunt. hic enim rationis usus est veluti ipsius legis naturalis notificatio: & eo sensu intelligenda sunt haec Apostoli verbi Rom. 7. *Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum unum set mandatum, peccatum revixit. Ita enim verba illa explicat S. Basili. in Ps. 1. & S. Hier. Epist. ad Algasiam quæst. 1. ubi loquitur: Cum mandatum venerit, hoc est tempus intelligi appetitus bona & vitantis mala, tunc peccatum revivisfcit, & homo reus esse peccati.*

Observandum quartum legem naturalem ita omnes homines obligare, ut in nullo casu ab illius servanda obligatione possint eximi. Atque in primis certum est, exemptionem illam humana autoritate dari non posse; cum ipsa lex naturalis ab æterna Dei lege derivetur, vimq; sum omnem accipiat, ut suprà dictum est: unde Laetant. lib. divi. inst. c. 8 *Hic, inquit, legi (naturaliter scilicet) nec prorogari fas est, nec derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest; nec vero aut per Senatum aut per populum hanc liberari possumus.*

Quod vero spectat ad authoritatem divinam, licet quidam Theologi existimant per illam posse in lege naturali dispensari, probabilius tamen est eorum sententia, qui serunt id sapientia divina omnino repugnare, proinde fieri non posse. Ita S. Thom. q. 100. a. 8. & ratio est, quia naturalis nihil est aliud, ut docet S. Aug. lib. 83. quæst. quæm ipsius æterna legis, atque adeò summa & incommutata rationis ipsius divina sapientia in mentibus hominum transcriptio: atqui Deus (ut ait Apostolus 2. Tim. 2.) seipso negare non potest.

Dices, Deum Exod. 12. Israëlitis præcepisse, ut resaliquas ab Ægyptiis mutuò acceptas invitis illis retineten, ac secum auferrent; ac proinde in lege naturali, quæ fuit proibit, dispensasse.

Resp. in illo casu Deum nihil contra legem naturalem præcepisse; illa enim prohibet injustam rei alienæ ablacionem.

nem; res autem illæ ab Israëlitis ablatæ, eo ipso quo id ab illis (Deo iubente) fiebat, non erant amplius alienæ, sed ipsorum, Deo scilicet, ratione (up:remi dominii, quod in omnes creaturem obtinet, proprietatem & possessionem rerum illorum in Israëlitas transferente; sicque dicendum est Deum in præcepto legis naturalis non dispensasse, sed actionis illius quam imperauit, obiectum mutasse; & ea ratione licitam & honestam reddidisse.

SECTIO II.

Quis sit lex humana, & circa quam materiam versari possit.

LEx humana secundum doctrinam S. Thomæ q.90.a 4 nihil est aliud quam quædam rationis ordinatio ad commune bonum ab eo, qui communitati præest, promulgata cum intentione obligandi.

Dicitur primò (Rationis ordinatio) qua lex positiva fertur per modum imperii: at imperare (ut docet idem S. Thom.) q.17.a.1.est actus rationis, presupposito tamen actu voluntatis,

Dicitur secundo (ad commune bonum,) quia ad rationem legis requiritur, ut non vni tantum aut alteri persona, sed toti communitati imponatur: lex enim (ut habetur dict. 4. cap. 4.) nullo privato commodo, sed pro communitate conscripta esse deberunde (ut ait idem S. Thom.) q.90.a.3.ad 3.paterfamilias potest quidem præcepta vel statuta facere, non verò leges condere.

Dicitur tertio legem humanam ferendam esse ab eo qui communitati præest, iuxta id quod dicit Apostolus Rom. 13. Omnis anima potesta tribus sublimioribus subditas sit: non est enim potestas nisi a Deo: ex quibus verbis, sicut constat, subditos ad obedientiam superioribus præstandam obligari; sic etiam ex iisdem rectè colligitur penes ipsos superiores esse ferendarum legum potestatem.

Dicitur 4. legem humanam promulgari debere: Tunc s-

Q

ime

enim (ut dicitur in Decret. cap. In istis dist. 4.) leges iste
tuuntur, cum promulgantur. Quod confirmari potest excep-
tum ad hanc, extra de postulatione Prælatorum; & ex cap. 1.
cognoscentes, de constitutionibus. Cuius quidem conditions
rationem hanc affert S. Doctor q. 9. a. 4. quia lex impo-
nitur per modum regulae & mensuræ: regula autem & mensura
imponitur per hoc, quod applicatur his quæ regulantur & me-
surantur: unde ad hoc, quod lex virtutem obligandi habet,
oportet quod applicetur hominibus, qui secundum eam regulari-
debent: talis autem applicatio fit per hoc, quod in notitia merata
deducitur ex ipsa promulgatione.

Dicitur 5. legem ferendam esse cum intentione obli-
gandi. Atque in primis quod communitatis superiores
potestatem habeant sibi subditos obligandi, constat non
ex ante dictis, tum etiam Concilio Constan. Sess. ult. i.
qua opinio contraria quæ fuit VViclefi & Ioannis Hi-
tanquam hæretica damnata est. Quod verò etiam
requiratur, ex parte Legislatoris intentio obli-
gandi, inde infertur, quod si lex non obligaret, lex diei
non posset, sed potius consilium: lex enim à ligando
dicta est, ut docet S. Thom. a.1. & in eo præsertim à con-
silio differt, quod consilium liberam relinquat potestatem
faciendi id quod consulitur; lex verò ad id, quod per
lam præscribitur exequendum obliget: unde Hier. lib.
con. Iovin. Res, inquit, quæ consulitur, est in arbitrio
renis; res quæ præcipitur, in necessitate seruientis.

Addit S. Thom. quest. 95. art. 3. ex Isid. lib. 5. etym.
cap. 21. alias quasdam legis humanæ conditiones;
scilicet ut sit iusta, honesta, possibilis, loco & tempore cōveniens,
pro communitatis utilitate scripta, &c. quæ ex illis
dicendis pleniū intelligentur.

Quod spectat ad materiam ipsius legis, certum est
primis humanam legem nullum posse præcipere aucto-
ri, qui sit lege naturali vel positiua diuina prohibitus; nullum
item posse prohibere, qui sit hac vel illa lege præcep-
tus; lex enim humana legi naturali contradicere non do-
bet, nec prævalere potest, cum ipsa lex naturalis sit in illis
penitentiis.

... sensibilis, ut ex antè dictis constat; & multo minus legi
diuinæ; cum sicut princeps Apostolorum edixit Actor. 5.
obidire oportet Deo magis quam hominibus: unde S. Aug.
ib. 1. de lib. arb. cap. 6. dicit, in ista temporali legi nihil esse
alium atque legitimum, quod non ex hac aeterna sibi homines
trivaverint.

Certum est deinde lege humana prohiberi posse actum
externum quemcunque, lege divina vel naturali minimè
præceptum: posse item præcipi actum externum quemcū
que hac vel illa lege minime prohibitum: unde Christus
Dominus S. Matth. 23. *Omnia, inquit, quæcunque dixerint
vobis, seruate, & facite: quod tamen sic intelligi debet,
cummodò prohibitio illa vel præceptio sit honesta, iusta
et utilissimil bono communi utilis aliasque habeat conditi-
ones supra relatas: potestas enim legislativa homini à Deo
concessa est 2. Corinth. 10. in adificationem et non destruc-
tionem.*

Cum hæc duo certa sint, unum est de quo apud Theo-
gos controvèrtitur; an scilicet lex humana possit quo
actus internos præcipere vel prohibere. Quidam Do-
ctores id simpliciter affirmant: alii probabilius cum S.
Ioma q. 91. a. 4. negant, afferuntque nulla humana lege
iam Ecclesiastica prohiberi posse vel præcipi actus purè
internos, nisi quatenus exterioribus quibusdam actibus
exceptis vel prohibitis necessariò coniunguntur. Ratio
quia (ut ibidem dicit S. Doctor) de his potest homo legere
vere, de quibus potest iudicare: iudicium autem hominū esse
potest de interioribus motibus qui latent, sed solum de exte-
rioribus actibus qui apparent: unde Innocentius III. c. 33. de
monia versus finem, Nobis, inquit, datum est de manifes-
tum modo iudicare.

Diximus actus internos lege humana præcipi aut prohi-
biri non posse, nisi quatenus exterioribus actibus neces-
sario coniunguntur, ita ut sine illis humana lex moraliter
quando inpleri non possit; tunc enim actus illi interni
simul cū exterioris præcepti vel prohibiti esse censentur: e.g.

Q. 2. Eccl.

Ecclesiastica lex de officii divini recitatione à Clericis beneficiatis , aut in majoribus ordinibus constitutis facta , non tantum præcipit externam ipsius officii recitationem ore tenus factam, sed etiam interiorem mentis intentionem, ut habetur cap. Dolentes, extra, de celebta. Miserarum, in quo Innocentius III. præcipit, ut officium diuinum studiosè & devote à Clericis persolvatur ; quia, si attentio illa desit ex deliberata recitantis voluntate, oratio vocalis quæ lege illa præcipitur, jam non erit oratio; & sic non implebitur.

Quod si actus internus non sit absolute necessarius hoc, ut lex humana servetur, sed tantum ut perfectius melius servetur; tunc sub legem cadere non censetur; de S. Thom. 100. a. 9. dicit modum præcepti non cadere sub præceptum ; e.g. quod quis jejunet in Quadragesima ex motivo temperantiae vel poenitentiae; quod Missam diebus festis audiat ex motivo religionis vel obedientiae; quocunque enim ex motivo humana lex impleatur, dummodo motivum illud sit honestum & bonum, lex ipsa sufficienter impleri censetur.

Porro circa materiam legis humanæ observandum est, illam posse pro variis hominum temporumque conditionibus subinde mutari: unde S. Aug. lib. 1. de lib. arb. cap. 1. Lex temporalis, inquit, quamvis justa sit, commutarit tempora justè potest. & Innocentius III. in Concilio Lateranensi refertur cap. Non debet extra de consanguinitate, (ut refertur cap. Non debet extra de consanguinitate, & similitudine,) non debet reprehensibile judicari, si secundum variationes temporum statuta quoque varientur humanæ; praesertim ergens necessitas vel evidens utilitas id exposcit;

SECTIO III.

Vtrum lex humana in conscientia obliget.

PROPOSITA quæstio tam de lege civili quam de ecclesiastica seu Ecclesiastica intelligi debet: & quamvis

Theologi inter utramque illam legem distinguen-
tum esse existimunt, communis tamen & verior sententia
est, quæ universim affirmat legem humanam, sive canonici-
am sive civilem, in conscientia obligare; Ita ut huic vel il-
legi repugnando, peccati etiam mortalis reatus incurri
possit. Ita S. Thom. q. 96. a. 4. Et de lege quidem civili pro-
curatur ex Apostolo Rom. 13. ubi loquens de Regibus, Du-
cibus, & aliis Superioribus Laicis: qui resistit potestati, Dei
ordinationi resistit qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem
concurunt: & aliquibus interjectis concludit, ideo necessitate
victi estote, non solum propter iram, sed etiam propter con-
scientiam In quem locum S. Ambr. Responde, inquit, Apostolus
aut subiectos esse debere, non solum propter iram, id est ultionem
presentem, pariter enim ira vindictam; sed & propter futu-
rum iudicium, ubi accusante conscientia ipsa punien-
tur.

Quod si superioribus Laicis eriam infidelibus, cum
ista decernunt, obediendum est, juxta id quod docet A-
postolus; longe potiori jure de Superioribus Ecclesiasticis
item dici debet; unde etiam Christus Dominus S. Matth.
de illis loquens Quocunque dixerint vobis, inquit, servate,
facite: & Apostolus Hebr. 13. Obedite, inquit, præpositis ve-
nu, & subiacete eis, &c.
Est autem hic observanda doctrina S. Thomæ cit. art. 4.
ibi dicit leges humanas vim illam obligandi in foro con-
scientia habere, non à se, sed à lege æterna à qua deriva-
runt: unde inferat etenus eas obligare quatenus ipsi le-
gæ æternæ conformes sunt; quod quidem ex triplici ca-
pite dignoscendum esse docet: Primo ex fine ipsatum
legum, quando scilicet ad bonum commune ordinantur;
secundo ex illarum authore, quando Legislatoris po-
tentiam non excedunt: Tertiò ex earumdem forma,
quando secundum justam proportionem imponuntur
subditis onera, in ordine ad bonum commune: & his tri-
bus conditionibus concurrentibus dicit leges humanas
obligare in foro conscientia. Econtra vero, quando leges
æ iniquæ sunt; v. g. quando ad utilitatem communem

minimè pertinent; v.g. quando ad ab eo feruntur qui legitam non habet autoritatem, vel cum per illas ones multitudinis proportione debita minimè servata dispensantur; tales assert non leges sed violentias dici debet nec proinde in foro conscientia obligare, nisi forte propter vitandum scandalum, vel turbationem aliquam quatione quisque particularis juri suo cedere debet. Tamen leges illæ injustæ essent, ac legi divinae contiana tunc non modò in conscientia non obligarent, sed quidem illas observare ullo modo liceret, ut perse manifestum est.

Cum igitur ex dictis constet legem humanam in foro conscientia obligare, queritur i. quasnam personas obligat? Resp. cum S. Doctore q. 93. art. 3. legem humanam omnes obligare, qui subduntur potestati, à qua lex illa dimanat, juxta illud Apostoli Rom. 13. *Omnis anima potestibus sublimiorib[us] subditā sit[ur] ex quibus verbis refellit[ur] em[er]it Begardorum & Beguinarum, qui asserebant eos, qui perfectionem justitiae consecuti essent, humanæ obedientie non esse subjectos, nec ad observationem ullius legis Ecclesiasticæ aut civilis obligari: quorum error damnatus in Concilio Viennensi, ut refertur in Clementina Actuorum, de hereticis, & in Concilio Tridentin. sed s. cap. 20.*

Neque hereticis illis faveat illud i. ad Tim. 1. *Lux non est posita: sensus enim verborum illorum est / unde observat S. Thom. a. 5. ad i. justos non esse subjectos, quoad vim coactivam, cum sponte illi subdantur, quinis quoad vim directivam illi absolute subditi sint.*

Queritur 2. an Clerici legibus civilibus teneantur, respond. teneri, dummodo Ecclesiasticis canonibus, beneficio Clericali non repugnant, ut fusc docet Bellarm. lib. de Cler. cap. 28. probatque præseruum ex eo quod Clerici præterquam quod Clerici sunt, sunt etiam cives & partes quadam communitatis ac reipublicæ, proindeque utriles civilibus legibus subdi debent: unde etiam (ut ibidem observat) in publicis precibus Clerici pro regibus orantur.

dicunt se orare (*Pro rege nostro &c.*) quibus verbis se illius
subditos esse profitentur.

Quaritur 3. utrum pueri ante usum rationis legibus te-
neantur. Communis & certa Theologorum sententia est,
non teneri, ut docent Palud. Sot. Azor, & alii apud Laym.
taut. 4. de legib. cap. 10. eademque est ratio de perpetuò
mentibus, ut ibidem dieitur. lex enim est praeceptum ra-
tionale, cuius proinde capaces non sunt qui ratione ca-
tent.

Quaritur 4. utrum Legislator propria lege teneatur.
Respondet S. Thomas Sup. 2. 5. ad 3. legislatorem nou ob-
ligari lege sua quoad vim coactivam; cum nullus propriè
eo ipso cogatur, lex autem non habeat vim coactivam nisi
ex potestate Legislatoris. & eo sensu princeps in iure civi-
lidoicitur solitus à lege, eò quod nullus in ipsum possit
condemnationis sententiam ferre si contra legem agat &
obligari tamen lege à se lata quoad vim directivam; unde
reprehenduntur à Christo Domino S. Matth. 23. illi, qui
qui per-
didentur
legis Ec-
natur
a Ali-
sel 5.
Lestio
(unitate
Ecclesi-
quimus
tur. ke-
s. vobis-
im. illa-
d Cleric-
& parro-
que utte-
i ibiden-
s oratio-
dicu-

dicunt, & non faciunt. Affligant enim onera gravia, & impor-
tabilia, & imponunt in humeros hominis: digito autem suo no-
lunt ea mouere. Quod tamen intelligi debet (ut rectè obser-
vat Gamach. ad q. 96. cap. 5.) de legibus illis, quæ nihil
continent Legislatoris seu principis dignitati contrarium
aut repugnans: alioqui enim, si versetur lex in tali materia
quæ sit contra dignitatem principis, certum est illum e-
iusmodi lege nullatenus obligari: e. g. si feratur lex, ne
quis palantium ingrediatur cum ense; manifestum est hanc
legem non obstringere principem, cuius proprium est
gladium portare ut dicit Apostolus Rom. 13. quod similiter
etiam dici debet, si lege aliqua prohibetur, ne quis au-
deat venari cervos in sylva; ne quis aurum vel sericum in
restibus habeat &c. ut per se patet.

Quaritur 5. quandonam lex obligare incipiat. Respondet
cum distinctione: vel enim questio est de obligatione ge-
nerali, quam secundum lex humana semper invehit, eo ipso
quo lex est, ut ex ante dictis constat; vel de obligati-
one particulari, qua subditus quisque ad illius legis

Q. 4

obser-

obseruationem tenetur, ita ut si contra illam faciat, peccet. si primum, dieendum est legem obligare incipere cum sufficienter & debitè promulgata est: tunc autem sufficienter ac debitè promulgata cœletur secundum probabiliorem Theologorum sententiam; cùm in ipsis principiis curia promulgata est, ut docent Sylu. Sot. Nau. Azor. Suar. & alii apud Laym. tract. 4. de leg. cap. 1. quod tamen intelligendum est saluis Regnorum ac provinciarum consuetudinibus seu iuribus aut priuilegiis specialibus, quæ interdum requirunt non in uno solum sed in multis & variis locis legum promulgationem fieri ut rectè monet Sotus. lib. 1. de sust. & iur. q. 1. art. 4.

Si verò secundum; id est si quæstio sit de obligatione cuiusque particularis ad legem seruandum; dicendum est ad hoc requiri, ut lex ad illius notitiam venerit, aut venire potuerit; alioqui, quamdiu talem legem latam esse inuincibiliter ignorauerit, ad illam seruandam minime tenebitur, neq; eam transgrediendo peccabit, ut docent Nau. Sot. Vafq. & plures alii apud Laym. supra: quod etiam declaratur in sext. cap. 1. de concess. p̄tēbend. ubi dicitur, quod lex seu constitutio & mandatū nullos astringat, nisi postquam ad notitiam peruenient eorumdem, aut nisi per tempus, infra quod ignorare minimè debuissent.

Quæritur 6. an præter ipsius legis promulgationem, ecclesia sit eiusdem acceptatio à subditis facta, ad hanc obligandi vim habeat. Dux sunt super hac quæstione Theologorum sententiae: quidam enim, ut Maior, Nau. alii apud Laym. suprà. cap. 3. affirmatiuam partem proponuntur, afferuntque ad hoc, ut lex vim & robur suum habeat, requiri ut à maiori parte communitatis accipiatur, vel saltem ut non improbetur, vel repudietur. Alii contrà negant legem à populi acceptatione pendere. vim & robur suum acepere à legitima autoritate Legislatoris. Ita Ioan. Medina; Valent. Sua. & alii apud Laym. supra; quorum sententia probabilior videtur esse, dea praxi tenenda: & quamvis priori sententiæ tanquam probabili vellet quis adhærere, fateri nihilominus debet.

peccares, eu
quantur: cu
cipes a
Vna
TRI
Do
mort
Prin
ipsius
gratia p
pitur &
maledic
alilave
non o
oblige
lia) si
terdu
sub v
vel ex
mox
See
qu. 5.
gress
exo
ciuil
tioni
gi no
tur, e
poni
forib
mox

peccare subditos legem Principis iustum acceptare nolentes, eumque ausu temerario improbantes & abiicientes, quanto præsertim nulla ratione legitima ad id inducuntur: cum lex diuina obedientiam subdito rum erga. Principes aperte præseribat.

SECTIO IV.

Vnde nam dignosci possit, utrum lex humana sub mortali culpa obliget.

TRIA sunt præcipua capita ex quibus communiter Doctores inferunt, legem aliquam humanam sub mortali culpa obligare.

Primum petitur (ut docet Nav. cap. 2. Manua. nu. 50) ex ipsius legis verbis, quibus plerumque obligatio sub graui peccato disertè exprimitur; ut cum aliquid præcipitur vel prohibetur sub interminatione diuini iudicij, vel maledictionis aeternæ, aut sub indignatione omnipotentis Dei, aliave simili formula. Observat tamen idem Nau. suprà, non omnia verba præceptiva (qualia sunt ista, teneatur, obligetur; item, præcipimus, mandamus, prohibemus, & similia) satis exprimere, an lex obliget sub mortali; cum interdum reperiantur adhibita in legibus illis quæ tantum sub veniali obligant; proindeque id dignoscendum esse, vel ex aliis verbis adiunctis, uel ex materia ipsius legis ut mox dicetur.

Secundum petitur (ut docet Azor.) tom. i. lib. 5. cap. 6. qu. 5.) ex grauitate pœna, quam lex comminatur, & transgressoribus infligit; cuiusmodi est in legibus Ecclesiasticis excommunicatio maior, degradatio, &c. In legibus item ciuilibus pœna capitii, aut perpetui carceris, vel publicationis bonorum &c. Hæ siquidem pœna, cum iuste infligi non possint nisi ob grave aliquod delictum; hinc sequitur, quotiescumque lex humana quam iustum esse supponimus) eiusmodi pœnas comminatur, & transgressoribus infligit, transgressionem illius esse peccatum mortale.

Ter-

Tertium desumitur (ut tradit idem Azor. suprà) a qualitate materiae circa quam lex versatur; si enim materia legis gravis sit, censetur obligare sub peccato mortali; si levius, sub veniali. Materia autem illa censetur gravis, non modo quæ per se & absoluè spectata semper, & in omni eventu talis est; sed etiam illa, quæ, licet secundum se præcisè considerata levius sit ratione tamen circumstantiarum temporis, loci &c. judicio viri prudentius esse censetur; quia scilicet in talibus circumstantiis plurimum conducit ad commune bonum: e.g. urgentissime & penuria publica, legis illius materia gravis esse censeretur, qua vetitum foret, ne quis triticum in alienas provincias exportaret.

Cum igitur de his tribus conveniat inter Doctores, controversum est inter illos, utrum sola legislatoris intentio sufficiat ad hoc, ut lex ab eo lata sub mortali obliget, quamvis ejus materia levis sit. Omisis variis Theologorum sententiis probabilissimè loqui videnturii, qui docent legem in materia levi non posse obligare ad mortale peccatum, quantumvis legislator hoc intendat, intentionemque suam verbis disertis exprimat. Ita Domin. Sot lib. 1. de iustitia quest. 6. art. 4. Alph. à Castro lib. 1. de lege penalí c. 5. Bellarm. lib. 3. de membris Ecclesiarum c. 5. & plures alii. Quorum præcipua ratio est, quod lex iusta nullam inducat obligationem ex ea parte qua iniuste est, unde S. Aug. Lib. 1. de lib. arb. c. 5. Lex illa (inquit) priuia non fuerit, lex non sit: atque lex illa, in qua licet ea materia levis esset, legislator intenderet obligare ad peccatum mortale, proindeque ad poenam aeternam, ex ea parte non esset iusta; sicut lex illa iusta non censeretur quæ poenam mortis temporalis ob leve aliquod delictum decerneret: ergo ad peccatum mortale non obligate, quantumvis legislator obligare intenderet.

Quæres an sicut lex in materia levi sub peccato mortali non obligat, licet legislator obligare intenderet; sic è contra in materia gravi obliget sub mortali, quamvis legislator intenderet solum obligare sub veniali. Nav. L. 23. n. 49. Ios. Medium

Medina cod. de ieiunio q. 7. & quidam alii existimant obligare tunc solummodo sub veniali : quorum sententia, quamvis probabilis sit, probabilior tamen & magis in praxi tuta est contraria, quæ asserit legem in materia gravi obligare sub mortali peccato, quantumvis legislator intendat solum obligare subveniali. Ita Driedo de libertate Christiana c. 3. ad 5. Franc. à Victoria relect. de potest. civil. n. 19. Barth. Med. ad q. 96. art. 4. & Bellarm. supra: ubi recte observat in resp. ad 7. argumentum, ex intentione quidem legislatoris pendere, an velit re ipsa imperare, & veram legem condere ; an vero solum ostendere quid agendum sit sine alio imperio : sed si velit serio imperare, & veram legem condere, non esse in eius potestate impedire, quin lex obliget ad mortale, vel veniale pro rei magnitudine.

Supersunt adhuc duæ circa præsentem materiam difficultates. Prima est, an lex humana sub peccato mortali obligans, obliget etiam cum periculo vita. Quidam Theologî absolutè negant : alii longè probabilius distinctione utendum esse existimant. Velenim lex humana talis est, ut illius observatio bono communi tuendo sit necessaria, ita ut ex illius transgressione grave aliquod detrimentum in totam communitatem derivetur: e.g. legem fert Episcopus tempore pestis grassantis, ne sacerdotes ex locis peste infectis discedant, in quibus pastoribus defunctis nulli alii aderunt, qui pereuntibus Sacra menta ministrent. Item Imperator in bello lege lata prohibet, ne milites in excubii stationes suas deferant, ne scilicet ex desertione statonis strages & profligatio totius exercitus sequatur: in illis enim casibus sacerdotes ac milites etiam cum periculo vita obedire tenentur ; cum bonum privatum secundum restam rationem bono communi postponi debeat.

Vel talis est illa lex, ut illius observatio solum particulare bonum respiciat, ut ieiunium, auditio Missæ, &c. tunc enim, quamvis lex illa sub mortali obliget, non tamen obligat cum vita, aut etiam sanitatis amittenda, vel gravis alicuius damni aut incommodi subeundi periculo: cum nulla tunc suppetat ratio, cur legislator cum tanto damno,

vel

vel periculo ad legum suarum observationem obliget. Ita Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Valent. disp. 7. delege humana, Vasq. Suar. & alii apud Laym. cap. 14. de legib. qui tamen id limitat, dummodo nullus adsit legis vel legislatoris contemptus, nullum item ex violatione legis immineat grave scandalum: unde S. August. dixit Lib. de bono conjug. c. 16. *Satius esse fame mori, quam idolothyia vesci, cum scandalo scilicet, vel religionis contemptu.*

Secunda difficultas est, an sint aliquæ leges purè pœnales; id est, quæ ad solam poenam obligent, & ex quarum transgressione nullus peccati reatus incurritur. Quidam Theologi affirmant; alii tamen probabilius negant, quorum plures citat & sequitur Bellarm. Lib. 3. de memb. Eccles. c. 11. dicitque implicare contradictionem, legislatorem obligare ad poenam & non culpam; cùm culpa & poena sint correlativa, nec illa lex justa videatur, quæ poenam adversùs infantes decerneret: unde afferit regulas illas quorundam religiosorum, quæ ad solam poenam obligant, non per modum legis obligare, sed per modum iusdam conventionis & pacti: & S. Doctor 2. 2. q. 186. a. 9. ad 2. rectè observat. *Non omnia, quæ in lege humana continentur, tradi per modum præcepti; sed quadam proponi per modum ordinationis cuiusdam obligantis ad solam pœnam: quod in quibusdam legibus civilibus locum habere censet Novar. cap. 23. nu. 55. quando scilicet neque ex legislatoris declaracione, neque ex qualitate pœnæ, neque ex detrimeti publici gravitate dignosci clare potest, an lex aliquæ vilis pœnalis obliget sub culpa: tunc enim (ut ibidem docet) quivis poterit id in favorabiliorem partem interpretari, ac sibi persuadere hanc non tam legem esse quam ordinationem quandam, quæ proinde ad nullam culpar obligeat, sed pœnam tantum veluti conditionem quandam proponat, ut diligentius & fidelius observetur.*

SEC.

SECTIO V.

In quibus personis resideat legum feren-
darum potestas.

CVM leges humanæ duplicis sint generis, Ecclesiasti-
cæ scilicet, & civiles; duplex etiam est legislatrix pote-
stas, Ecclesiastica nimirūm, & civilis. De utraque bre-
viter hic agendum est.

Ac in primis observandum est, primam, & præcipuam
conditionem in legislatore sive Ecclesiastico, sive laico re-
quisitam, esse legitimam in foro exteriori jurisdictio-
nem; id est, legitimam authoritatem, ac potestatem publi-
cam ad regimen, & gubernationem communitatis ali-
cujus. Hæc autem jurisdictio duplex est; alia ordinaria,
quam quis ratione proprii muneric, & officii obtinet; alia
delegata; quam non ex munere, vel officio, sed ex com-
missione & facultate sibi concessa exercet.

Rursus alia est iurisdictio contentiosa, alia voluntaria:
ad illam pertinet leges condere, prohibere, punire, causas
seu lites tum civiles tum criminales dirimere, &c. quam-
obrem proprium tribunal postulat, quod contentiosum
dicitur à partium contentione. Voluntaria autem jurisdi-
ctio versatur circa alios publicæ potestatis actus, quales
sunt legitimare, dispensare, conferre beneficia, &c. Diffe-
renti vero inter se, quod illa etiam in invitox exerceri pos-
sit; hæc nonnisi in volentes, unde etiam nomen accepit:
deinde quod jurisdictio contentiosa extra proprium ter-
ritorium non extendatur; ut enim dicitur cap. 2. de consti.
in §. Extra territorium ius dicenti, impunè non paretur: ex quo
fit, ut nec synodales constitutiones, nec alia leges alicujus
diœcesis particulares extra illius territorium obligent;
nec diœcesani, quando illinc absunt, ad earum observati-
onem, v.g. ad celebrationem festorum illius diœcesis par-
ticularium, teneantur: sicut è contrà peregrini & advenæ
dum in illa diœcesi commorantur, vel per illam iter fa-
ciunt,

ciunt, leges illius & consuetudines particulares servatentur. Voluntaria autem iurisdictio extra proprium territorium exerceri valide, & plerunque licet posse, quando scilicet nulla inde oritur cuiusquam offendit nolumve scandalum. Ita Suar. Nav. Sylv. & alii plures apud Laym. tract. 4. de legibus, cap. 5. & 11.

Observandum 2. hanc utramque potestatem legislativam inter se differre ratione originis: Ecclesiastica enim potestas immediata e à Deo instituta est; civilis verò, quamvis à Deo sit, Non enim est potestas nisi à Deo, inquit Apostolus, Rom. 13. non tamen immediate ex institutione illius, sed ex ipsorum hominum institutione: ratio enim naturalis ipsis hominibus divinitus indita, sicut homines ad vitam societatem adigit, sic etiam dicit societatem humanam diu confidere non posse, nisi publica aliqua potestate gubernetur, justa illud Sapientis: Prov. 11. *Vbi non est gubernator, populus corruec.* Vnde providentia divina suavi moderatione factum est, ut homines ubique terrarum aliquam regiminis formam inter se constituerent; & alii quidem communis consilio se ipsos regerent; alii vero penes aliquos optimates, vel penes unum principem seu regemant imperatorem autoritatem omnem ac iurisdictionem transferrent; unde rerum publicarum regnorumq; ac imperiorum variae formae exortae sunt, factumq; est ut ad agimem communis, alii Democratiam Alii Aristocratiā alii verò Monarchiam amplectenterentur: quæ quidem monarchia (ut id obiter dicamus) hoc præceteris habet, quod proxime ad totius mundi sub uno summo moderatore Deo regimen accedat, primamque illam & æternam divini imperii formam perfectius imitetur.

Differit præterea hæc utraque potestas ratione objecti: potestas enim Ecclesiastica per se ac directè versatur cœtes spirituales, ad cultum divinum & salutem animarum pertinentes; potestas verò civilis per se ac directè temporalem solum commoditatem ac pacem spectat, ut colligatur ex 1. ad Timoth. 2. ubi Apostolus orare jubet, *Pro religiōbus, & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus.*

His

His prænotatis videndum est, in quibus personis resi-
deat potestas ferendarum legum præsertim Ecclesiastica-
rum, quæ nostrum institutum magis spectant: quod in se-
quenti, paraphis investigabimus.

S. I.

De Romano Pontifice.

DICENDVM I. inter legislatores Ecclesiasticos Roma-
num Pontificem tanquam S. Petri successorem, i. sius-
que Christi Domini vicariū, ac summum totius Ecclesie
patorem, primum ac præcipuum locum tenere.

Probatur 1. ex scriptura: S. Matth. 16 ubi Christus Do-
minus S. Petrum alloquens, Tu es Petrus, inquit, & super
hanc Petram adificabo Ecclesiam meam: & S. Ioan. 21. eidem
dicit: Pasc e agnos meos; pasc e oves meas: quæ verba expendens
S. Bern. Lib. 2. de consil. Non modo, inquit, ovum. sed & pa-
strum tu unus omnium pastor: unde id probem, quæru? ex verbo
Domini: cui enim non dico? episcoporum, sed Apostolorum sic ab-
solute & indiscretæ tota commissa sunt oves. Si me amas, Petre:
pasc e oves meas, quas? illius vel illius populos civitatis, aut regio-
nis, aut certè regni? oves meas, inquit. Cui non planum non des-
gnasse aliquas, sed assignasse omnes, nihil excipitur, ubi cisternis
turnit.

Probatur 2. ex Concil. Calced. act. 1. 2. & 3. ubi passim S.
Leo Papa vocatur Universalis Ecclesia Pontifex: & in Syno-
do 7. generali, act. 2. in Epistol. Adriani ibidem lecta & re-
cepta dicitur, Romanam sedem per totum terrarum orbem pris-
matum obtinere, omniumq. Ecclesiarum Dei caput existere.

Probatur 3. ex S. Ambros. in c. 3. ad Timoth. cum totus
inquit, mundus Dei sit; tamen dominus eius Ecclesia dicitur, cu-
mrus hodie rex est Damasus: & S. Hieronym. Epistol. ad
eudem Damasum, Ego, inquit, nullum primum nisi Chri-
stum sequens, Beatitudinibus, id est, cathedra Petri consolior: &
super illam petram adificatam Ecclesiam scio, &c. quicunque
nunquam non colligit, dissipergit; & S. Prospero carmine
de in-

de ingratis, Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris facia dicitur mundo, &c.

Dicendum 2. in materia fidei aliisque rebus, quæ ad mores, & disciplinam Ecclesiasticam pertinent, Romanum Pontificem esse summum legislatorem & judicem.

Hæc veritas, quæ indubitanter ab omnibus tenenda est, evidenter ac melius demonstrari non potest, quam ex continua praxi totius Ecclesiæ; in qua id constantes & religiose servatum est, ut, quoties oriretur controversia aliqua, vel difficultas in materia fidei aut in rebus ad mores & disciplinam Ecclesiasticam spectantibus, toties Apostolica sedes consulteretur: cuius rei fidem faciunt innumera prope responsa, statuta, decreta Romanorum Pontificum, ex quibus totum ferme iuris Canonici corpus conflatum est. Vnde summa cum ratione Innocentius Papa in Epist. ad Patres Concilii Carthag. quæ inter Augustinianas numeratur 4t. dicit, Non humana sed divina dictum esse sententia; ut quidquid de disjunctis remotiisque provincijs ageretur, non prius (alii Episcopi & Ecclesiæ praefates) ducerent esse finendum, quam ad Romanæ sedis notiam perveniret, cuius auctoritate, iusta quæ fuerit pronunciatio firmaretur: & in altera Ep. 93. ad Patres Concilii Milevitani, Diligenter, inquit, & congrue Apostoli o consulsit honoris, honoris inquam illius, quem, præter illa quæ sunt extrinsecus, scilicet manet omnium Ecclesiæ super anxiis rebus, quæ sententia antiquæ scilicet regula formam secuti, quantum semper ab orbe mecum nostis esse servatam, &c. scientes quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus respondere semper emanent, præsertim quoties fidei ratio ventilatur. Quod etiam optimè explicavit S. Bernard. Epist. 90. ad Innocentium II. ubi sic Pontificem alloquitur; Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula aquaque, & scandala emergentia regno Dei, & præsertim quæ deside contingunt; dignum namque arbitror ibi potissimum resarcire damna fidei, ubi non possit sed sentire defectum: hac quippe est huius prerogativa sedis, cui enim alteri aliquando dictum est; ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, &c. Quare merito unusquisque fidelium

S. Petri

¶ Petri Chrysologii monitum in Epist. ad Eutichem auctoritate illudque animo inscribere deberet: *Hortamur te, inquit, frater, ut hi, quæ à beatissimo Papa Romana civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam beatus Petrus, qui in propria sede vivit, praefat quarantibus fidei veritatem.*

¶.

De Conciliis.

CONCILIA quæ in Ecclesia celebrari solent, alia sunt Oecumenica seu generalia, quæ summi Pontificis auctoritate convocatis ex orbe universo Episcopis congregata sunt; Alia non Oecumenica seu particularia, quæ inferiorum Prælatorum auctoritate, ex aliqua provincia particulari, vel natione convocantur. De utrisque breviter hic agendum est: atque in primis quod spectat ad Concilia generalia.

Dicendum 1. Concilia generalia plenissimam habere potestatem condendi leges pro totius Ecclesiæ regimine; ad earumque observationem omnes & quoscunque fideles obligandi. Hæc veritas in confessio est apud omnes: cum generalia Concilia legitimè congregata universalem Ecclesiam repræsentent; Christusque Dominus expressis verbis edixerit *S. Matth. 18. Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Sed difficultas est, quænam sint illa Concilia generalia, quæ pro legitimis haberi debeat. Pro cuius resolutione.

Dicendum 2. Concilia generalia legitima illa esse, quæ Romani Pontificis auctoritate congregantur, & in quibus vel per te vel per legatos præsidet. Prior huius assertionis pars probatur ex antiquissimo canone, in quo statuitur, *Præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari non possunt Canonem Apostolicum esse testatur S. Marcellus Papa in Epist ad Episcopos Antiochenæ provinciæ; illumique renovavit Concil. Nicæn. i. ut habetur in Epist. Synodi Alexandrinæ ad Fœlicem & in Epist. Iulii. ad Episcopos*

pos orientales. Probatur item ex Conc. Calced. a. 1. ubi Dioscorus Patriarcha Alexandrinus prohibetur sedere inter Episcopos, eò quod Synodus generalem convocare ausus fuisset sine auctoritate Apostolicae Sedis: *quod (ut ibi dicitur) nunquam licuit, nunquam factum est.* Et ex Concil. generali a. 6. ubi reprobatur Concilium quoddam Constant. eò quod sine consensu Romani Pontificis ab imperatore convocatum fuisset.

Secunda pars assertionis; nimirum Concilia illa generalia solummodo pro legitimis habenda esse, in quibus summus Pontifex per se, vel per legatos praesidet, melius probari non potest, quam inductione breviter facta per antiquissima Concilia generalia, (de recentioribus enim Conciliis id planum & evidens est) in quibus Romanus Pontifex per se, vel legatos suos praesedit referuntur. In Concilio enim Apostolico, de quo mentio fit A. 15, p. 7. sedit S. Petrus, ut docet & probat S. Hier. Epist. ad S. Aug. quæ est inter Augustinianas II. In Concilio Niceno, anno 327. Hosius Episcopus nomine S. Sylvetri Romani Pontificis praefuit, ut patet ex illius subscriptione quoniam prælatorum etiam Patriarcharum qui Synodo interfuerunt subscriptiones præcedit, ideoque à S. Athanasi. Epist. ad solit. vit. agentes princeps illius Concilii vocatus. In Concilio Ephesino anno 431. præsedidit S. Cyrilus Alexand. nomine Cœlestini Romani Pontificis, ut testatur Evgrius lib. I. hist. c. 4. & 5. Prosper in Chronico, & aperte constat ex Epist. ipsius Cœlestini ad præfatum S. Cyrrillum in qua vices suas illi demandat. In Concilio etiam Chalcedonensi anno 451. Paschasius & Licensius Episcopi præfuerunt nomine S. Leonis Papæ, ut constat ex actis ipsius Synodi, præsertim q; ex Epist. illius ad S. Leonem, que habetur a. 3. ubi idem S. Leo dicitur Episcopis ipsius synodi tanquam membris caput præfuisse in his, qui ejus tenebant ordinem.

Dicendum 3. sicut summi Pontificis est Concilia generalia convocare ijsque praesidere, sic etiam ad Episcopos jure proprio & ordinario pertinere, ut in illis sedent, non solum

solū ut consiliarii, sed etiam tanquam legitiū iudicē
in rebus ad fidēs & disciplinā Christianā spectanti-
bus. Id aperte constat ex verpetua ipsius Ecclesiā praxi, &
actis Conciliorū generalium, in quib⁹ Episcopi sen-
tentiam tanquam iudicē dixerunt, & illorū decretis
subscrīperunt.

Quamvis autem iure ordinario soli Episcopi in genera-
libus Conciliis tanquam iudicē interesse possint; ex pri-
vilegio tamen & consuetudine id aliis etiam quibusdam
personis Ecclesiasticis competere posse tradit Bellar. Lib.
1. de Conc. c. 11. ut Cardinalibus &c.

Quod spectat ad alia Concilia quæ universalia non sunt,
obligandū est illa triplicis esse generis: alia siquidē
sunt. Nationalia, quæ convocatis aliquiū regni seu nati-
onis Episcopis à Primate vel Patriarcha indicuntur: alia
provincialia, quæ ab Archiepiscopo convocatis provinciæ
fibi subiecta Episcopis; alia denique diocesana, quæ Epis-
copi authoritate celebrantur.

Porro ad hoc ut Concilia ejusmodi particularia leges
in propriis territoriis obligantes eondere possint, consen-
sus vel approbatio summi Pontificis minimè requiritur,
ut docet Laymannus Tract. 4. de leg. c. 7. dummodo nihil
in ijs contra universales Ecclesiæ leges decernatur. Quod
autem aliqui Doctores existimant statuta ejusmodi Con-
ciliarum particularium, si à summo Pontifice approben-
tur & confirmantur, totius Ecclesiæ fideles obligare; id in-
telligendum est, si ab illo approbata sint & confirmata eo
animo, ut ad ejusmodi statutorum observationem velit o-
mnes ubique terrarum fideles obligare; (quod ex verbis
approbationis seu confirmationis dignosci potest) secūs
si approbatio illa, seu confirmatio ad majorem tantum &
vīm & stabilitatem ejusmodi statutorum a summo Ponti-
fice concedatur, tunc enim extra proprium
territorium obligare minime
consentur.

§. III.

§. III.

De Episcopis, aliisq; Ecclesie Prelatis.

CERTVM est in primis Episcopos ex divina institutio-
ne in Ecclesia positos fuisse ad illius regimen & gu-
bernationem, ut manifeste constat ex his verbis Act.
20. *Posuit vos spiritus sanctus Epi; copos regere Ecclesiam Dei;*
proindeque legum ferendarum potestatem penes illos
esse respectu sibi subditorum.

Certum est etiam ex eadem institutione divina, Episco-
pos superiores esse presbyteris, non solum quoad Ordi-
nis dignitatem (ut in tractatu præced. Cap. 7. dictum est)
sed etiam quoad regiminis autoritatem, seu iurisdictio-
nem. Id aperte colligitur ex Epist. 1. ad Timoth. Cap. 5. ubi
Apostolus formam præscribit, sub qua Episcopus accusa-
tionem adversus presbyterum recipere debet; ex quo se-
quitur Episcopum esse presbyteri iudicem, ac proinde su-
periorem: unde in Concilio Neocæsareensi can. 13. dicitur
Episcopos Apostolis, presbyteros vero discipulis Christi in
Ecclesiastica Hierarchia successisse: quod etiam docet S.
Aug. in Psalm. 44. & in Concil. Trid. sess. 23. can. 7. anatha-
ma profertur in eum, qui dixerit Episcopos non esse prel-
byteris superiores.

Certum est præterea unumquemque Episcopum in
propria tantummodo diœcesi, non verò in tota Ecclesia
authoritatem & jurisdictionem obtinere: unde Concil.
Constantino. 1. can. 3. declarat, quod Episcopi non invitati
ultra diœcесim accedere non debent super ordinandis aliquibus,
vel disponendis Ecclesiasticis causis: quod etiam decretum est
cap. Nullus primus, 9. quæst. 2.

Certum est denique quod, sicut authoritas & iurisdi-
ctio respectu subditorum Episcopo competit; sic etiam ip-
si Episcopo à subditis honor & obedientia deferri debet,
juxta illud Apostoli Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, &*
subiacete eis, &c. Vnde S. Ignatius Martyr, in Epist. ad Tra-
lianenses,

lianos, Episcopo, inquit, subditi estote sicut Domino : & in Concil. Calcedon. aet. 15 can 8. statutum, ut Clerici basilicū, monasteriis, & alio Ecclesiis a scripti, secundum sanctorum Patrum traditiones sub Episcopi potestate permaneant, nec per contumaciam ab Episcopo suo desiliant; qui vero audent evertere huinc modi formam, & quocunque modo nec proprio subiiciuntur Episcopo, canonum correctionibus subiacebunt.

Quod spectat ad alios Ecclesia Prælatos, breviter dicimus, præter Romanum Pontificem aliosque Episcopos, quasdam alias dignitates in Ecclesia reperiri ad majorem ipsius tum utilitatem tum decorum; ac in primis Sanctæ Romanæ Ecclesia Cardinales summo Pontifici assistere, ipsumque in regenda Ecclesia universa consilio & opera iuvare, de quibus plura videri possunt apud Bellarm. lib. I. de Clericis cap. 16. Patriarchas item ac Primates Archiepiscopis seu Metropolitanis supereminere, & istos aliis Episcopos, ita ut sicut habetur cap. Si inter, 6. quest. 4.) ab Episcoporum judicio ad Archiepiscopos & Metropolitanos appellari possit; & ab ipsis ad Primates & Patriarchas, ac demum ad Romanum Pontificem, cuius iudicio controversiam quamcunque ad res aut personas Ecclesiasticas spectantem dirimi ac definiri oportet.

Vbi tamen observandum est adversus Episcopos propter eminentiam dignitatis in causis criminalibus gravioribus, nec sententiam ferri, nec etiam juridice inquire aut procedi posse absque sedis Apostolicæ autoritate, ut in pluribus canonibus sanctum habetur ac novissimè in Concilio Trid. sess. 24. cap. 5.

SECTIO VI.

Quibus modis cessare possit obligatio servanda legis humane.

DICENDVM 1. legis humanæ servandæ obligationem cessare posse per abrogationem illius; ac proinde legem ipsam humanam ob causas alias justas & rationabiles

nabiles posse aliquando abrogari: Nee enim (ut loquitur Innocentius in Concilio Lateran. generali, & refertur cap. 8. de consang. & affinit.) Debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varietur humana; prasertim cum urgens necessitas, vel euidens utilitas id exposcit: quenam ipse Deus ex his, quae in veteri testamento statuerat, nonnulla mutarant in novo.

Dicendum 2. legem humanam abrogari posse tum illius dissuetudine, vel contraria consuetudine (ut se est seq. dicetur) tum etiam voluntate principis qui legem tulit, aut successoris, vel superioris illius: certum est enim principem, qui legem tulit, posse illam reuocare & abrogare; eadem enim potestas qua ad legem ferendam requiritur, sufficit ad illam abrogandam; cum iuxta regulam iuris, *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easam dissolvi potest.*

Certum est etiam id ipsum ab eius successore posse fieri, cum tanta sit potestas successoris, quanta fuit illius qui legem tulit: sicut ergo potest hic legem à se latam reuocare, sic & ille poteris: & cum par in parem non habeat imperium, non potest huic ille valide præcipere, ne legem à se latam reuocet. Certum est denique superiori in inferioris legem posse abrogare: sicut enim inferior subdit superiori; sic eius potestas superioris potestati subdita est; unde per quamdam eminentiam potest quid quid inferior; qui sicut legem à se latam reuocare potest sic etiam poterit eius superior.

Dicendum 3. cessare quoque obligationem seruanda legis, quando illius causa & ratio cessat. Ita S. Doctor 2. q. 103. a. 4. quia (ut habetur c. *Cum cessante, de appellationibus*) *cessante causa cessat effectus:* & sicut lex ab initio non subsisteret, si absque causa & ratione lata esset; ita desinente causa & ratione ob quam lata est, ipsa etiam esse, ac proinde obligare definit: quod tamen intelligi debet in praxi, quando certum est & evidens causam eiusmodi legis cessare; alias, si aliqua dubitandi ratio subsistatur, tunc adire Superiorum, nihilque inconsulto illo contra, legis tenorem attentare.

Quod

Quod si lex plures in se partes contineat quae ab iniunctum distingui possint, tunc (ut recte monet Suar. Lib 6.) de leg. c. 9. quamvis cesset causa & ratio alicuius partis, potest tamen alterius ratio & causa perseverare; sicque lex censebitur secundum illam partem semper obligare, ut enim habetur in regulis iuris: *utile per inutile non debet vitari.*

Dicendum 4. legis seruandæ obligationem cessare præterea per legitimam superioris dispensationem. Ita S. Thomas variis in locis sed præsertim 2.2. q. 88. art. 10. ad 2. ubi, quid sit dispensare, explicat his verbis: *Cum dispensatur in lege humana, non sit ut legi humana non obediatur, quod est contra legem naturæ, & mandatum diuinum, sed sit ut hoc, quod erat lex, non sit lex in eo casu, respectu scilicet illius cum quo dispensatur: sicut. n. ex causa rationabili potest legislator aut eius successor, vel superior legem revocare & abrogare; (ut supra dictum est) sicque omnes sudditos ab obseruatione illius eximere, poterit à fortiori ex rationabili causa aliquem particularem sibi subditum ab illius seruandæ obligatione eximere; & sic cum illo super ea lege dispensare.*

Quæres, an dispensatio concessa sine causa iusta & rationabili valida sit & licita. Resp. validam quidem esse, ut docent Innocentius, Nav. & plures alii quos citat & sequitur Sanch. Lib. 8. de dispensat. disp. 17. nu. 25. sed tamen illicitam respectu tum superioris dispensantis, tum subditri dispensationem illam postulantis, & acceptantis, ut docet S. Thom. 1.2. quæst. 97. a. 4. unde Conc. Trid. sess. 24. cap. 5. & sess. 25. cap. 18. dicit dispensationes, nonnisi urgenti & justa ratione causacognita, & summa cum maturitate concedendas esse.

Quale autem peccatum sit absq; iusta causa dispensare non consentiunt inter se Doctores: quidam enim (ut Navarr. prælud. 9. n. 14. & Sotus lib. 1. de justitia q. 7. art. 3.) arbitrantur superiori sine iusta causa in propria lege dispensantem peccare tantum venialiter: alii (ut Suar. lib. 6. de legib. cap. 18. & Valent. tom. 2. disp. 7. quæst. 5. pun. 6..) asserunt peccare mortaliter: probabilius tamen loqui videntur illi, qui id ex qualitate legis ac dispensationis, dijudi-

djudicandum esse afferunt: si enim ex illa dispensatione scandalum aliquid, aut damnum temporale aut spirituale oriatur, tunc peccatum erit mortale; si vero nullum ius inodi scandalum aut damnum subfit, erit tantum remiale.

Quæres 2. an inferior aliquando dispensare possit in legge superioris. Resp. id neque licite neque validè fieri posse, nisi quando gravis aliqua urget necessitas, nec nisi ralde difficilis ad superiorum pateat recursus; excipitur item casus in quo dispensandi facultas inferiori generali aliqua lege, vel specia i privilegio concessa sit, vel aliqua legitimè præscripta consuetudine comparata: qua quidem fusius explicata videri possunt apud Laym. tract. 4. de leg. cap. 22.

Quæres 3. an Prælati, & superiores possint secum dispensare in iisdem casibus, in quibus cum aliis dispensare possent. Resp. posse non modo validè sed etiam licet, non committendo alteri, v. g. confessario, aut vicario, facultatem ut secum dispensare possit in iis, in quibus possent cum subditis dispensare; tum etiam directè secum dispensando ob easdem causas, ab quas iuste & rationabiliter cum subditis dispensare possent, ut fusius explicat & probat Sanch. Lib. 8. de dispens. disp. 3. nu. 3. & sequent.

Dicendumq. legis seruandæ obligationem in aliquo casu particulari cessare posse per ipsius legis interpretationem seu emendationem, quæ fit per virtutem illam, qd Theologi epikiam seu æquitatem vocant, cuius proprium est (ut docet S. Thom. 2. 2. q. 120 a. 1.) legem humanam universim aliquid præcipientem in aliquo particulari easu, in quo cessat illius obligatio, vel interpretari vel emendare: cum enim (ut idem declarat) actus humani, de quibus lex fertur, in singularibus contingentiis consistant, quæ variari possunt infinitis prope modis, quos legislator præuidere nequit, quicum in ferendage communem spectet utilitatem, ad id præsertim attinet quod in pluribus accidere solet; hinc fit ut aliqui casus occurrere possunt, in quibus lex ipsa deficiat; ita ut non

solum

solum tunc nulla sit ad illam servandam obligatio, sed ne quidem ejus observatio licita sit: e.g. lex, qua jubet ut deposita restituantur, iusta est; & tamen contingere potest aliquando, ut proditor, vel furiosus arma deposita reposcat, ille ad patriæ impugnationem, hic ad sui vel alterius necem; in quibus casibus manifestum est restitutionem depositi, quamuis lege præscriptam, nihilominus esse cōtrationem, ac proinde illicitam: quare necesse est tunc legem illam vel interpretari vel emendare, legislatoris potius mentem quam verba sequenda: hinc Cœlestinus Papa cap. *Humanae aures* 22. quæst. 5. Non debet, inquit, aliquis verba considerare, sed intentionem ac voluntatem; quia non debet intentio verbis deseruire, sed verba intentioni. Porro intentio & voluntas legislatoris, tum ex materia legis, tum ex ejusdem circumstantiis, tum præsertim ex illius fine & causa seu ratione ob quam lex ipsa lata est, intelligi poterit.

SECTIO VII.

An, & quara ratione consuetudo vim legis obtineat.

DICENDVM 1. consuetudinem aliquando vim legis obtinere posse. Ita S. Doctor I. 2. q. 97. a. 3. & patet ex usu communium Rerum publicarum, tum etiam ipsius Ecclesiæ: constat enim in variis regnis & provinciis, immo & in ipsa Ecclesia plurima recepta esse, & tanquam obligantia observari, qua tamen nulla lege positiva sed sola consuetudine introducta sunt, unde S. August. Epist. 86. ad Casulanum, *Mos*, inquit, *populi Dei, & iustituta maiorum pro lege sunt tenenda; & sicut prevaricatores legum diuinarum, ita & contemptores consuetudinum Ecclesiasticarum coerendi sunt.*

Dicendum 2. ad hoc ut consuetudo aliqua vim legis obtineat, quatuor præsertim conditiones requiri. Prima est, ut consuetudo illa sit rationabilis, & bono communione utilis,

R. utilis,

utilis. Ita cap. Erit autem lex, dist. 4. & per se patet: ut enim vim legis habeat præcipuas & magis necessarias legis qualitates habere debet; lex autē (ut suprā dictum est) debet esse rationabilis & bono communi utilis. Secunda est, ut tempore aliquo diurno duraverit, ut infrā explicabitur. Tertia, ut consensus saltem tacitus Legislatoris seu Principis interveniat: tunc autem tacite consentire censetur, si sciens talem populi morem, illum, cum posset, impedit noluerit. Ita S. Doctor suprā in resp. ad 3. Quarta denique, ut consuetudo illa servetur à populo, aut majore illius parte quasi ex obligacione, seu ex animo introducenda obligationis, ut observat Suar. lib. 7. de leg. c. 14. unde consuetudo illa, qua vim legis obtinere censetur, definitur ab Isidoro c. 3. *Ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.*

Ex quo intelligitur, quare plurimæ consuetudines rationabiles ac piæ, & jam à diurno tempore usitatæ superioribus non modò non contradicentibus, sed etiam approbantibus, vim tamen legis non obtineant; ut ad campanæ pulsum sanctissimam Virginem salutare; in Ecclesiæ ingressu aqua lustrali frontem aspergere, &c. quia scilicet hæ & alia similes consuetudines ex liberali tantummodo affectu & devotione, non verò ex ulla inducenda obligationis voluntate inchoatae sunt, ac continuantur.

Cæterum restè monet Suar. lib. 7. de leg. cap. 5. in dubio, an obligatio per consuetudinem aliquam inducta sit, cæteris paribus inclinandum potius esse in eam partem, quod consuetudo sit devotionis quam quod sit obligacionis: quia juxta regulam communem Doctorum, in dubio nemo presumitur velle obligari; neque expedit multiplicari precepta, ubi moraliter certa non sunt.

Dicendum 3. consuetudinem non modò constituenda legis, sed etiam abrogandæ vim habere, ut docet S. Thom. suprā a. 3. quod probari potest ex cap. ultimo de consuetudine, in quo Gregorius IX. declarat posse consuetudinem aliquam *Iuri positivo (humano scilicet) praividicium generaliter iurisdictionibus suis & legitimè prescripta: ex quibus verbis colliguntur.*

colligitur duo requiri, ut consuetudo legem aliquam abroget. primò ut sit rationabilis, quod per se patet; secundo ut sit legitimè præscripta; id est ut tanto tempore duraverit, quanto ad legitimam præscriptionem adversus ipsam legem opus est.

Quare, quanto tempore opus sit ad præscriptionem illam complendam adversus legem. Communior & magis recepta Theologorum responsio est, ordinariè requirit decennium ad præscribendum contra legem civilem; quadraginta vero annos adversus Ecclesiasticam. Ita Sylv. Azor, & alii apud Laym. tract. 4. de leg. c. 24. Ratio est, quia ad præscribendum adversus legem requiritur tempus longum; tale autem in jure civili censetur esse decennium, ut constat ex L. *Super longi* C. de præscriptione longi temporis; in jure autem Ecclesiastico ordinarium præscriptionis tempus censetur esse quadraginta annorum, ut constat ex cap. *De quarta*, & cap. *Ad aures*, de præscrip. Tutissimum autem in praxi est nihil temere super hac re definire, sed Doctorum & Sapientum virorum consilium perquirere, aut etiam Superiorum, seu Legislatorum mentem ac voluntatem explorare.

SECTIO VIII.

De lege divina positiva.

NOMINE legis divinæ positivæ intelligimus eam, quæ Deo authore condita, & litteris consignata, hominibus ad observandum imposita est. Ea autem duplex est; vetus, quæ per Moylen Dei nomine lata & promulgata est; & nova, quæ à Christo Domino condita in Evangeliis aliisque novi testamenti libris consignata est: & circa utramque.

Dicendum 1. legem veterem fuisse in se bonam & sanctam, licet lex nova longè sit illa melior, & perfectior.

Quod fuerit bona & sancta, constat tum ex his Apostoli verbis Rom. 7. ubi de lege veteri loquens, *Lex, inquit, sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum: tum*

R. 2. 97

ex eo quod à Deo condita, & à Christo Domino approbata est, qui S. Math. 5. dicit se venisse, non ut solueret legem, sed ut adimpleret: quare olim Marcion ita, Manichæi, & alii ab Ecclesia tanquam hæretici proscripti sunt, eò quod interalia dogmata erronea veterem legem tanquam inutilem & malam reprobarent; contra quos agit sanctus Epiph. hæresi 33. 42. & 66. & S. Aug. variis locis, & præsertim lib. 19. & 22. contra Faustum Manichæum.

Quod verò lex noua melior & perfectior sit lege veteri, constat ex variis Apostoli locis passim in Epist. ad Rom. & ad Galat. & ad Hebr. 7 ea de causa Christus Dominus vocatur *Melioris testamenti sponsor;* & fusè id docet & probat S. Thom. quæst. 106. art. 1. & 2.

Dicendum 2. veteri legi folios Iudæos obstrictos fuisse, legem verò nouam omnes omnino homines ubiuis terrarum ad sui obseruationem obligare.

Quod legi veteri Iudæi soli obstricti fuerint, patet tum ex eo, quod solis Iudæis promulgata fuit, Exod. 19. & 20. tum etiam ex eo quod multi ex gentilibus abique illius obseruatione salutem sunt consecuti, ut docet S. Dion. cap. 9. cœl Hierar.

Quod vero lex noua omnes homines ubiuis terrarum obliget, constat ex capite ultimo S. Matth. & S. Marci ubi Christus Dominus Apostolis iniungit, ut doceant omnes gentes, & Euangeliū prædicent omni creatura; edicitque condemnandos esse, qui credere ac legem illam reciperè noluerint.

Dicendum 3. legem veterem desississe; legem vero novam usque ad consummationem sacerdies perseuerat.

Quod lex vetus desierit constat ex variis Apostoli testimoniis Hebr. 7. ubi dicit translato Sacerdotio legis translationem factam esse: Ephes. 2. ubi loquens de Christo dicit, illum legem mandatorum decretis euacuasse.

Quod autem lex noua usque ad finem sacerdii perseveratura sit, firma fide tenendum esse docet S. Thom. quæst. 107. art. 4.

Iustia
nia
Sua
que
pra
ces
etur
ren
test
fissi
C
liga
mu
defi
z d
qua
bi
nen
au
tua
Pa
qui
ali
Qu
per
ex
tro
S.
mi
ran
cef
nia
pa
fin
ad
Quæst.

Quæres 1. an lex vetus tota desierit; Bellar lib. 4. de Iustifica cap. 6. existimat desisse tantum quoad ceremonialia, & iudicia præcepta, non vero quoad moralia: Suar. verò lib. 9. de legib. cap. 11. & plures alii Theologi, quos ibidem citat, totam desisse afferunt, etiam quoad præcepta moralia, ita ut obligatio ad illa seruanda penitus cessauerit, in quantum illa lege veteri præcipiebantur; licet alioquin ad eadem illa præcepta servanda tam lege natura quam lege Euangelica teneamus: quæ posterior sententia ideo videtur probabilior, quod magis consonet testimonii suprà citatis, quibus uniuersim lex vetus desisse dicitur.

Quæres 2. quonam tempore lex vetus cessaverit, & obligare ad sui observationem desierit. Respondiuxta communem Theologorum sententiam cessavisse, & obligare desisse in morte Christi Domini. Ita Hugo à S. Victore lib. 2 de Sacramen. parte 6. cap. 4. S. Bonaventura in 4. dist. 3. quæst. 3. & S. Thom. quæst. 103. artic. 3. & art. 4. ad 1. u. bi distinguit tria tempora Vnum quidem ante Christi Passionem, in quo legalia neque erant mortua neque mortifera: aliud autem post tempus Evangelij divulgati, in quo legalia sunt mortua & mortifera: tertium autem est tempus medium scilicet à Passione Christi usq; ad divulgationem Evangelii in quo legalia quidem fuerunt mortua; quia neq; vim aliquam habebant, neq; aliquis ea observare tenebatur: non tamen fuerunt mortifera. Quibus quidem verbis S. Doctor mentem suam aperit super gravi controversia quæ olim inter SS. Hieron. & Aug. exorta est, ut constat ex variis illorum Epistolis ultro citroq; datis, quæ habentur inter Augustinianas ab s. ad 19. S. Hier. siquidem docebat ab instanti mortis Christi Domini veterem legem non modò mortuam, sed & mortifera esse capuisse; neq; solum illius servandæ obligationem cessavisse, sed neq; servari absq; peccato potuisse: & quoniam satis constabat Apostolos multis annis post Christi passionem legalia quædam observasse, dicebat id ab illis simulata factum, quo facilius Iudeos legis suæ zelatores ad Christi fidem allicerent. Econtra vero S. Aug. (cui com-

R. 3 muni-

municet Theologi subscribunt) aspergebatur. Apostolos nulla simulatione fuisse usos? sed licet & honeste ceremonias quasdam veteris legis post Christi Domini mortem usurpare. licet enim lex illa tunc esset mortua, nondum tamen erat mortifera; & quamvis ad sui observationem amplius non obligaret, observatores tamen suos nullius peccatoeos efficiebat: quod ibidem dicit suavi Dei providentia fuisse dispositum; tum ut Iudei legis sue ceremoniis misericordie addisti facilius ad Christi fidem converterentur: tum etiam ne lex illa vetus tanquam mala & superstitione reprobata per Christum fuisse videatur, & ut aliquo cum honore speliretur.

Quo verò praecepsè tempore non solum mortua, sed & mortifera esse coepit lex vetus, non satis exploratum habetur: illud certum est iam à multis seculis mortiferam & illicitam esse veteris legis observationem; cum praefati SS. Hieron. & Aug. citatis Epistolis, sed praesertim II. & IO id multò ante tempora sua fuisse doceant: immo vero S. Ignatius Apostol, discipulus Ep. 8. Si quis, inquit, cum Iudeis celebra Pascha, aut Symbola Festivitatis eorum recipit, particeps sum, qui Dominum occiderunt & Apostolos ejus. Vnde colligitur probabile esse id quod docet Suar. lib. 9. de leg c. 18. viventibus adhuc Apostolorum principibus Mosayca legis observationem mortiferam esse coepisse; cum una quidem ex parte lex Evangelica orbi penè universo, at nominatim Iudeis omnibus diversas orbis regiones incolentibus tunc innotuisset; ex altera verò plurimum referret, hoc Christianæ religionis & fidei dogma, quo lex vetus mortifera creditur, ab iisdem tradi & confirmari.

CAPVT IV.

De Legis divina, seu Decalogi praeceptis.

NOMINE D E C A L O G I significatur lex divina positiva decem praecepta complectens; quarum tria priora Deum spectant, septem vero posteri-

ora respiciunt proximum : cuius quidem Decalogi antequam explicationem aggrediamur , duo hic nobis observanda sunt. Primum est , Deicologum illum, in quo divinæ legis præcepta continentur , esse omnium legum epitomen absolutissimam (ut loquitur S. August. quæst. 140. super Exodus) summamque omnium, qua cui libet Christiano agenda sunt, in illo esse expressam, ut declarat Conc. Colon. in Euch. Christianæ institutionis ; ita ut, si eius præcepta probè intelligantur; sufficientissima sint ad actus omnes humanos sive exteriore sive interiores recte ordinandos.

Secundum est , præcepta illa Decalogi fauisse à Christo Domino tanquam summo legislatore, non solùm iñovata, & promulgata (quod ex variis Evangelii locis constat ac præsertim S. Matt. 7. & 19. S. Mar. 10. & S. Luc. 18.) sed etiam explicata, imò & ampliata, prout legis Evangelicæ major perfectio requirebat: quod pasim in Evangelii videri potest, sed præsertim in eo sermone, quem coram discipulis in monte habuit, S. Matth. 5. 6. & 7. in quo quidem (ut docet S. Aug. lib. 1. de serm. Domini in monte in initio & lib. 2. c. 40. & post illum S. Th. q. 108. art. 3.) ea omnia complexus est, quæ ad perfectā vita Christianæ formā quoad actus tam exteriore sive interiores requiri possunt: quod fusius explicat Greg. Val. disp. 7. de leg. quæst. 8. pu. 2.

In hoc igitur capite propositū nobis est de singulis ipsis Decalogi præceptis agere, prout à Christo Domino in Evangelii explicata, & ampliata sunt secundūm communem, & magis receptam SS. Patrum & aliorum probatissimorum authorum doctrinam , in omnibus tamen servata ea brevitate, quam compendii ratio exigit : quod ut facilius exequamur, duo præsertim circa unumquodque præceptum investigabimus : primò, quid illo præcipiatur aut prohibetur: secundò, quot modis in illud peccetur: & ideo unamquamque sectionem in plures paragraphos subdividemus.

SECTIO I.

Explicatur primum Decalogi praeceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus.

Non habebis Deos alienos coram me,&c.

HO C primum Decalogi praeceptum duplex est, ut obseruat Catech. Rom. part.3.c.2. ex una enim parte, liquid jubet, ex altera vero aliquid prohibet: estque illius sensus (ut ibidem habetur) *Me verum Deum colu-*
Dys alienum cultum non adhibebis: ex quo patet, illud partim
affirmativum esse, partim negativum. Ea est autem ratio
praeceptorum affirmativorum, ut obligent quidem semper,
sed non pro semper, ut loquuntur Theologi negativa
vero utroque modo obligant: id est (ut explicat S.Thom.
2.2.q.3.a.3.) quod, quamvis praecepta affirmativa semper
habeant vim obligandi, non obligant tamen ad continua
exercendos actus illos qui per ea imperantur, sed pro loco &
& tempore & secundum alias circumstantias debitas, se-
cundum quas oportet actum humanum limitari, ut sit a
ctus virtutis: at vero praecepta negativa quovis loco &
tempore obligant. Quamvis autem hoc primum Decalogi
praeceptum, quatenus affirmativum, prorsim spectet re
ligionis actus, quibus cultus Deo debitus exhibetur; ad il-
lud tamen virtutum Theologicarum actus reduci debent,
ut dicitur in Catechismo Romano; quo sensu S.Augustinus
Enchir. cap. 3. dixit fide, spe, & charitate Deum esse coelandum;
unde sequitur, ad rectam primi hujus praecepti intelligentiam
requiri ut explicemus quid circa fidem, spem, &
charitatem; quid item circa religionem in
illo praeceptu, aut prohibe-
beatur.

f. 1

*Quid circa fidem hoc primo Decalogi precepto
principiatur aut prohibetur.*

De virtute fidei illiusque propriis actibus ac obligatione, quæ ad illos exercendos unicuique incumbit, egimus in priori hujus operis parte tract. i. cap. i. ubi diximus adultos quoscunque ad credendas omnes & singulas Christianæ religionis veritates fide implicita obligari; fide vero explicita teneri credere unum esse Deum in essentia, trinum in personis; filium Dei Incarnatum esse, aliaque mysteria in symbolo contenta; nec non & ea quæ pertinent ad rationem sacramentorum, quæ ab ipsis suscipiuntur aut suscipi debent; ac reliqua deniq; omnia, quæ secundum exigentiam status aut conditionis cuiuscumque ad salutem æternam consequendam sunt necessaria.

Sed difficultas est quandonam affirmatiuum illud fidei preceptum obliget; seu quo nam tempore teneatur quis ad actum aliquem fidei exereendum. Resp. ex probabilitate & in praxi tenenda Theologorum sententia tribus præfertim in casibus teneri unumquemque ad actum fidei eliciendum.

Primus est, cum alicui mysteria fidei primò sufficienter ad credendum proponuntur. Ita Azor. Malder. Sanch. & alii quos citat & sequitur Bonac. tom. 2 dist. 2. q. 2 pu. 2. secundum quam doctrinam pueri, ubi primum rationis usum adepti sunt, cum ipsis fidei mysteria sufficienter proponuntur, ad illa actu credenda obligantur, præfertim si ad id se obligatos esse ex dictamine conscientiæ persentiantur: quod similitatione de infidelibus dici debet.

Secundus eius est, quoties quis ad actum aliquem virtutis exercendum obligatur, qui sine fide exerceri nequit ut cum quis tenetur de peccato pœnitente & conteri, sacramentum aliquod suscipere, &c. Ita Doctores proximè citati. Res tamen monet Laym, tract. i. de fide cap. 10. in

hoc casu præceptum fidei per se & directè non obligat, sed solum indirectè, & per accidens: unde fit ut v.g. si quis Sacramentum aliquod suscipere omittat, quando ad illud suscipiendum obligatur, sufficiat si in confessione declareret, se ejusmodi Sacramenti receptionem omisisse; ne copius sit ut fidei actualis omissionem exprimat, cum hujus omissionis non sit peccatum distinctum ab omissione illius. Ad hunc casum reducitur quando quis videret se tentationem aliquam superare aliter non posse, nisi actum aliquæ fidei elicendo; tunc enim illum elicere tenetur, ut fulius explicat Valent. tom. 3. disp. 1. q. 2. pu. 5.

Tertius denique casus est, quando quis juridicè & publica autoritate de fide interrogatur: tunc enim ad fidem tum interioriùs elicendam, tum exterioriùs profitendam obligatur, licet ex tali professione mors illi immineat; modo qui ab aliquo privato de fide interrogaretur, illam non modo non negare, sed etiam exterioriùs profiteri teneretur, si ex illius professionis omissione divinus honor laederetur notabiliter, vel grave aliquod scandalum in proximum redundaret. Ita authores citati post S. Doctorem 21. quist.

3. a. 2.

Ex dictis facilè colligi potest; quid circa fidem hoc primo Decalogi præcepto prohibetur, scilicet peccatum quodcumq; fidei oppositum, quod generaliter ab eodem S. Doctore sup. qu. 10. a. 1. vocatur infidelitas; quæ quidem (ut idem docet) duplex est: alia negativa, qualis est in illis, qui nihil unquam de fide audire potuerunt, quam dicit non esse peccatum, sed potius pœnam peccati ex primi parentis peccato provenientem; additque illos, qui eorum modo infideles sunt, propter ejusmodi infidelitatem non damnari; quamvis damnentur propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt.

Alia est infidelitas ipsi fidei (ut loquitur S. Doctor) secundum contrarietatem opposita, quæ à quibusdam privativa vocatur, qualis est in illis, qui veritatibus fidei nisi sufficienter propositis assentiri nolunt: & hæc ab eodem S. Doctore in tres species dividitur, Paganismum scilicet, Iudaïsmum,

Iudaismum, & hæresim; quibus qu. 12. addit apostasiam; aut enim quis renitur fidei nondum suscepta, & talis infidelitas est paganorum; aut renitur fidei suscepta in figura, & sic est infidelitas Iudæorum; vel fidei suscepta in manifestatione veritatis, & sic est infidelitas apostatarum quidem, si fides suscepta in totum abiciatur; hæreticorum vero, si tantum ex parte.

Est autem observandum ad rationem hæresis duo requiri, ut docet S. Thom. q. 11. a. 3. ad 3.) primum est, ut sit error contra aliquam fidei veritatem à Deo revelatam, & ab Ecclesia propositam: secundum, ut ejusmodi error cum pertinacia & contumacia junctus sit: unde Si qui sententia suam (ut loquitur S. Aug. Ep. 162. & refertur cap. Dixit Apostolus 24. qu. 3.) quamvis falsam atque perversam nulla pertinaci animositate defendunt, querunt autem causa sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint; nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Ad hæresim quoque pertinet peccatum illorum, qui de articulo aliquo fidei liberatè dubitant; ut enim dicitur cap. de hæreticis *Dubius in fide, infidelis est.* Item si quis exponat se periculo errandi in fide, ut si ex curiositate, aut aliqua prava intentione libros hæreticorum legat; eorum conciones audiat; cum illis de fide temerè disputet; aut frequenti & periculosa illorum conversatione utatur.

§. II.

De virtute spei, & de peccatis illi oppositis.

SPEI nomen sumitur hic pro virtute supernaturali Theologica divinitus infusa, quæ homo fidelis, in praesenti quidem saeculo bona salutaria, in futuro vero ipsam æternam salutem à Deo cum fiducia expectat per Christi merita.

Dicitur 1. (virtus supernaturalis infusa) juxta communem doctrinam S. Tho. 1. 8. q. 62. & 63. omnium Theologorum; unde

unde S. Bernard. in Psalm. 90. dicit hæc Psalmista verba,
Quoniam tu es Domine spes mea, à nullo vere proferti posse,
nisi cui intus persuasum sit à Spiritu sancto.

Dicitur 2. (Theologica) quia Deum immediate respi-
 cit pro objecto primario & præcipuo: *Neque enim ut ait*
Thom. 2. a. q. 17. a. 2. aliquid minus sperandum est ab ipso Dn.
quam ipsum est Deus.

Dicitur 3. per illam expectari à Deo non modo salutem
 æternam, quæ in ipsius Dei fruitione consistit, sed etiam
 omnia alia quæcumque bona salutaria, id est ad salutem
 consequendam necessaria aut utilia, sive corporalia, sive
 spiritualia sint; quod constat ex iis, quæ Christus Domi-
 nus nos à Deo postulare, & proinde sperare docuit in ora-
 tione Dominica: *Ea siquidem, ut loquitur S. Aug. c. 114. En-*
chir. ad spem pertinent, quæ in oratione Dominica continentur.

Dicitur 4. bona illa expectari cum fiducia; spes enim
 omnipotentiæ & fidelitate Dei promittentis innititur: un-
 de Hebr. 6. vocat spem, *Anchoram animæ firmam acutam.*
 Quamvis autem fiducia illa quatenus Deum respicit cer-
 tissima esse debeat: quia tamen ex parte nostræ cooperati-
 onis multi defectus accedere possunt, quibus promissio-
 num divinarum effectus impediatur, ideo monet Apo-
 stolus ad Philipp. 2. *Ut cum meis & tremore salutem nostram*
speremus: qui enim sperat (ut dicit S. Aug. Serm. 15. ad fratres
in cremo) & non timet, negligens est; qui autem timet & sis-
perat, depresso est, & descendit in profundum quasi lapi.

Dicitur denique per Christi merita: quamvis enim ex
 parte quoque nostra ad assecutionem vitæ æternæ mentis
 requirantur; quia tamen sine divina gratia, quæ per Chri-
 sti merita nobis confertur, nihil possimus; & in iis quæ
 possumus & volumus longè potiores sunt partes gratiæ
 divinæ quam voluntatis humanæ; ideo *Absit ut Christianus*
homo in se ipso vel confidat, vel gloriatur (inquit Concil. Trid.
sess. 6. c. 16.) & non in Domino: cuius tanta est erga omnes homi-
nes bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Quares, an licitum sit spem in homine, aut alia creatu-
 ra collocare. Resp. cum S. Doctore 2. 2. q. 17. art. 4. quangua-
 in

in Deo solo ut principali causa totius boni spes collocandæ sit, licitum tamen quoque esse sperare ac confidere in homine aut alia creatura, tanquam causa secunda & instrumentalis, per quam secundum divinæ providentiaz ordinem adiuvari possumus ad conuenienter aliquod bonum, quod ad ultimum & summum bonum ordinatur.

His breviter explicatis, videndum est quid circa virtutem spei hoc principio Decalogi mandato præcipiat, aut prohibeatur. Ac in primis certum est extare divinum præceptum de spe in Deum concipienda ut docet S. Thom. q. 22. a. 3. quod quidem præceptum, in quantum negativum est & desperationem prohibet, obligat semper ut ex ante dictis constat, in quantum verò affirmativum, tribus præfertim in casibus secundum probabilitatem Theologorum sententiam obligare censendum est. Primus est, quando primum homini adulto sufficiēter innotescit se à Deo creatum esse ad vitam æternam consequendam, sequē teneri vitam illam æternam & media necessaria ad illam consequendam à Deo sperare. Secundus est, quando ad aliquid faciendum obligatur, quod actum spei velut dispositionem necessariam prærequisitum, e.g. quando teneatur de peccatis pœnitere; ad illorū siquidem remissionem divina misericordia spem requiri docet Concil. Trident. Sess. 6. cap. 6. Tertius est, quando gravis aliqua tentatio desperationis urget, quam alter homo superare non potest, nisi actum spei eliciendo.

Rectè autem monet Isamb. Tract de spe disp. 6. a. 5. ad satisfaciendum ejusmodi præcepto non esse semper necessarium, ut formaliter elicatur actus ipsius spei, sed satis esse ut virtualiter, quatenus includitur virtualiter in aliquius alterius virtutis actu, v. g. perfectæ contritionis, qui tunc formaliter eliceretur.

Quod spectat ad peccata, quæ spei adversantur, ac proinde hoc primo præcepto prohibentur; Theologi docent duobus præfertim modis contra spem peccari posse, præsumptione scilicet, & desperatione.

Rursus præsumptio duplicitate committi potest ut docet

cet S. Tho. q. 21. a. 1. primò, cùm quis præsumit se divinam gratiam, aut gloriam æternam ex se ipso & natura sua vi-ribus ad ipsi posse, secundò, cùm præsumit se ex sola di-vina misericordia consecuturum remissionem peccato-rum sine ulla pœnitentia, aut æternam beatitudinem sine ullis operibus meritoris.

Desperatio verò committitur, cùm quis deliberatè de misericordia divina diffidit; nec peccatorum remissio-nem, aut beatitudinem æternam, mediaque ad illam ne-cessaria amplius à Deo expectat, ideoq; omnem conatum ex parte sua requisitum intermittit. Rectè autem obser-vat Tolet. lib. 4. c. 7. desperationem aliquando esse hæc coniunctam; si quis v. g. existimaret ac pertinaciter sibi persuaderet Deum aut nolle aut posse peccata à se com-missa remittere, ejusque misericordiam talem non esse, quæ tot & tam gravia peccata toties iterata condon-re velit aut possit: quod in confessione specialiter decli-zandum foret.

§. III.

De virtute Charitatis, peccatisque illi-
oppositis.

NO M E N Charitatis secundum communem Theolo-gorum acceptionem significat excellentissimum quem-dam amorem, qui proinde bonum excellentissimum & summè perfectum tanquam obiectum spectare debet, Deum scilicet; qui propter se summè diligendus est, & propter quem cætera omnia diligi debent.

Cùm autem de hac nobilissima virtute plurima dispu-tari soleant à Theologis, nos hic præcipua tantummodo & scitu magis necessaria ex eorum communi & recepta doctrina, præsertimque ex ijs quæ apud S. Doctorem c. 24. & seq. fusi explicantur, seligemus.

Primum est, charitatem non modò esse virtutem super-naturalem Theologicam cæteris omnibus quibuscumque

virtutibus perfectiorem, ut fusè demonstrat S. Doctor, sed etiam esse ipsarum virtutum veluti formam; in quantum felicet illis ultimam & completam perfectionem, earum actus ad ultimum finem perfec&e ordinando tribuit.

Secundum est, charitatem esse amorem, non concupiscentiam aut desiderium, sed vera ac perfecta amicitia, qua prius à Deo, licet sine ullis nostris meritis amati, ejusque beneficiis praeventi, ipsum vicissim redamamus, ac summe diligimus propter bonitatem ipsius, non quoniam bonus est ac beneficus, sed qua in se infinitè bonus ac perfectus, ac proinde infinitè diligibilis est: cum / ut in priori parte dictum est tract. 2. c. 2.) quidquid in creaturis bonum aut perfectum est vel esse potest, id omne in Deo, immo aliquid infinites melius ac perfectius reperiatur, quod illum omniam amore dignissimum efficit.

Tertium est charitatis actus alios esse imperatos, quales sunt illi qui per ipsius charitatis imperium exercentur, ut cum quis dat elemosynam pauperi, non modo ut eius indigentiam sublevet, sed præfertim ut Deo placeat, illiq; opus gratiæ exhibeat: alios vero elicits, qui illius proprii sunt, & ex ejus formalí motivo concipiuntur, & quibus homo fertur erga Deum ut summe dilectam; sive per unionem affectuum, idem volendo quod vult Deus, ejus præcepta, consilia, & alia quæcunque illi placent, appetendo & execuendo, non alia ratione, nisi ut voluntatem suam divinæ voluntati quam perfectissimè uniat & conformet; sive per viam benevolentia, qua DEO omnia bona velit, quæ ipsi velle potest, bona quidem intrinseca & essentialia ipsi DEO, per veram & perfectam in illis complacentiam; bona vero ipsi extrinseca; (puta gloriam, honorem, amorem, observantiam, & alia religionis reliquarumque virtutum officia, ipsi DEO tam à se quam ab aliis creaturis exhibenda,) per ardentissimum desiderium; quo hæc omnia non solum velit & optet DEO, sed etiam quibuscumque modis potest, ut re ipsa exhibeantur effectuat.

Quartum est, verissimum esse quod S. Be. Li. de dil. Deo dicit,

dicit, *Modum diligendi Deum esse, diligere sine modo : sive enim charitas consideretur objective secundum illud bonum quod voluntus Deo, sive appetiativae secundum intentionem quam de Deo ipso concipiimus, sive intensive secundum feruorem & conatum quo in Deum per morem ferimur, nullus modus ipsi praescriptus est certum est enim quod Deum objective & appetiativae tenemus diligere præ alia quavis creatura; unde Christus Dominus Matth 10. Quis amat, inquit, patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Quamvis autem juxta communem Theologorum sententiam intensio charitatis sub obligationem non cadat, possimusque actu charitatis etiam validè remisso satisfacere divino precepto, quo jubemus Deum ex toto corde diligere, ut docent Almainus, Major, Vega, & alii quos citat & sequitur Isamb. tract. de Char. disp. 15. 2. 4 certum est tamen nullum intentionis modum in amore Dei esse definitum, nosque nullo affectu adeo feruenti & intenso posse Deum diligere ; quin ad illum adhuc ferventiū & intentiū diligendum, si non excepto tenemur, saltem per gratiam ipsius invitemur, & excitemur.

Quintum est, habitum charitatis (quod etiam de aliis virtutum Theologicarum habitibus similiter dicendum est) non produci physice per actu, scilicet de habitibus virtutum mortalium docent Philosophi; sed a Deo insundi juxta id quod dixit Apost. Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis :* & ex consequenti secundum communiores & probabiliorem Theologorum sententiam ab ipsomet Deo augeri, non vero per actus aliquos, nisi tantum dispositivæ & meritorie, ut in priori parte tract. 6. cap. 4. lect. 6 dictum est: *Concil. Trid. observat sess. 6. cap. 10. Ecclesiam illud augmentum a Deo postulare in quadam collecta, cum dicit:*

Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

Caterum per quosnam actus homo ipsius charitatis augmentum promereri possit, non plane constat inter Theologos : quidam enim existimant non nisi per actus ipso

ipso habitu intensiores fieri posse: alii etiam per actus ~~x-~~
qualiter intensos: alii per minus intensos: uno quidam af-
ferunt hominem in charitate constitutum per actus quo-
que aliarum virtutum promereri posse augmentum ipsius
charitatis: quod inter alios docet b. m. Franc. Sales. Episc.
Geben. lib. 3. de amore Dei cap. 2. probatq; ex can. 24. less.
6. Concil. Trid. ubi indefinite & sine ulla exceptione dici-
tur, justitiam acceptam augeri per bona opera: ubi autem
(inquit ille, ex S. Bernard.) nihil excipitur, nihil distinguen-
dum est.

Quamvis autem propter tanti viri autoritatem, & plu-
res optimas rationes quas ibidem pr. fert, haec ultima sen-
tentia probabilissima merito videatur, tutissimum tamen
est, & consultissimum unicuique, actus quam perfectissi-
mos charitatis crebro elicere, & alia pietatis opera ex e-
iusdem virtutis motivo cum ingenti animi affectu produ-
cere; ea siquidem ratione, non augmentum modo, sed cu-
mulum divinæ illius virtutis accipere merebitur.

Porro thesaurum adeò pretiosum unico mortali peccato totum perire ex fide certum est, & à Concil. Trid. definitum less. 6. cap. 15. sicut è contraria per peccata venialia charitatem non amitti declaratur eadem less. cap. 11. ubi expressè dicitur, *justos quantumvis in peccata venialia quandoque cadant, non propterea definere esse justos: ex quibus verbis recte colligitur non modo charitatem non amitti, sed ne quidem minui per quamlibet peccata venialia: quod etiam docet S. Thom. q. 24. r. 10. 3. cum eo communiter omnes: si enim caritas minueretur per peccatum veniale, sequeretur quod per plura venialia tandem omnino amitteretur; omnis siquidem finitum ablitione sapius iterata alicujus finiti tandem consumitur.*

Quod quamvis ita se habeat, fatendum esse tamen cha-
ritatis feruorem minui per peccata venialia; quæ licet cha-
ritati contraria non sint, eis tamen operationibus oppo-
nuntur, pravosque paulatim habitus in anima in gene-
rant, quibus ad majora, & etiam mortalia peccata perpe-
tranda disponit.

Sex-

Sextum denique est, dari speciale præceptum de diligendo Deo; non solum negativum, scilicet quo prohibeatur quidquid contra dilectionem illi debitam committitur, sed etiam affirmativum, quo Deum auctum aliquo interno diligere obligamur. Ita S.Th. S.Matth. 22. q.44.art.1. h. evidenter constat ex his Christi Domini verbis: *Diligite Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.* quibus, cur adjunxit haec alia, hoc est maximum & primum mandatum, illud ab aliis mandatis distinctum esse ostendit.

Quæres quo tempore præceptum illud obliget. Resp. certum esse, & in confessio apud omnes tunc nos ad actum charitatis eliciendum teneri, cum ad actum perfectæ contritionis eliciendum obligamur; sive in articulo mortis, cum aliter Deo reconciliari non possumus; sive cum in statu peccati mortalis sacramentum aliquod suscepimus, vel administratur sumus, deestque copia confessari: aetus enim perfectæ contritionis charitate formati debet, ut habetur in Concil. Trid. sess. 14. c. 4.

Respondetur 2. probabile esse (quod Nav. cap. 11. nro. 8. & quidam alii docent) hominem ad actum charitatis exercendum obligari, ubi primum rationis usum adeptus est, ipsique sufficienter innoteat. Deum esse summum bonum & ultimum finem, ad quem se suaque omnia per charitatis actum ordinare tenetur; quamvis Bonac in disp. 3. de charit. qu. 4. pu. 2. & alii Theologi negent ad actum charitatis tunc eliciendum obligatum esse sub reatu peccati mortalis. Quidquid sit autem de illa Navarri sententia, indubitatum est apud omnes, omissionem illam non fore peccatum mortale in eo, qui de illa obligatione nihil unquam audivisset, aut nusquam cogitaret se ad illum & actum charitatis eliciendum obligari, vel qui Doctorum ilorum sententia subscribere noller, & contrariam saltem ut probabilem amplectetur.

Iam quod spectat ad peccata charitati opposita, quamvis mortalia omnia, quatenus sunt quædam Dei offendit, huic virtuti maximè adversentur, duo tamen sunt, quæ illi ex propria & peculiari ratione opponuntur,

Pri.

Primum est, odium Dei, quod peccator concipere potest (ut docet S. Th. q. 14. a. 1.) ex consideratione quorundam effectuum divinæ voluntatis, qui depravata sua voluntati repugnant; qualis est inflictio poena peccatis debitorum; Deum enim propter se præcise odiisse nullus potest, cum in ejus natura nihil nisi infinite diligibile occurrat; & hoc peccatum haud dubie peccatorum omnium gravissimum est, ut afferit idem S. Doctor a. 2. cum per illud hoc maximè à Deo avertatur.

Alterum peccatum est, acedia, quæ (ut docet S. Th. q. 35. a. 2. & seq.) nihil est aliud, quam tristitia & tredium quoddam voluntarium & deliberatum de bono spirituali, in quantum est bonum divinum, id est quatenus per illud bonum spirituale, puta per Sacramentorum susceptionem aliaque bona opera, homo tendit in Deum, illi obliquitur, illum glorificat &c. Et ut sic opponitur directè charitati, cuius proprius effectus est gaudium de bono divino.

Explicatis ijs, quæ ad charitatem pertinent in quantum Deum respicit, doctrinæ ordo postulare videbatur, ut de charitate proximi aliquid diceremus: verum cum plurima, quæ ad virtutem illam spectant, in præceptis secundæ tabulæ continantur, commodius existimavimus (quod etiam præstitit Nav. cap. 14. nu. 3. & ante illum S. Bonav. in 3. dist. 37.) agere de ijs, quæ ad charitatem proximi spectant, cum quarti præcepti, & sequentium explicationem aggrediemur.

§. IV.

De virtute Religionis peccatisque illi oppositis.

REligionis nomine secundum mentem S. Doctoris qu. 81. a. 1. intelligitur virtus illa, per quam homines Deo debitum cultum & honorem exhibent; quæ quidem non est Theologica, sed prima & principua inter morales; cum pro immediato objecto, non ipsum Deum, sed cultum & honorem illi exhibendum respiciat.

Illius

Illi actus sicut &c aliarum virtutum sunt duplices
neris; alii siquidem sunt eliciti, quibus homos subiecti
Deo, illaque debitum honorem & cultum exhibet, cujus-
modi sunt adoratio, sacrificium, oblatio, oratio, votum,
&c. Per adorationem supremam Dei maiestatem reverenter,
nosque illi quanta possumus anima & corporis demis-
sione subiectimus: per sacrificium, ipsum Deum colimus
tanquam supremam vitam ac necis arbitrum: per oblationem,
eiusdem Dei absolutum ac summum in res omnes
dominium profitemur: per orationem, ad illum recurrimus
ut fontem ac principium totius boni quod speramus: per
votum denique eumdem agnoscimus tanquam ultimum
finem, in quem nos & nostra omnia speciali affectu referre
volumus. De quibus omnibus & singulis pleniū agit
S. Doctor quæst. 84. & seq.

Alii autem sunt actus religionis imperati, cujusmodi
sunt omnes aliarum virtutum actus, qui ad Dei cultum
referri possunt: quo sensu dicit S. Iacobus c. 1. Religiosa
& immaculata apud Deum & Patrem hac est; vestitari pa-
pillos & viduas in tribulatione eorum, &c.

Quod spectat ad peccata virtuti religionis opposita, nra
sunt & multiplicia, de quibus non solum hic, sed etiam
in duabus test. seq. agendum erit.

Primum & principium ac velut radix dæterorum, est
superstitione, (qua ut docet S. Thom. q. 92 a. 2.) vel Deo cul-
tus illegitimus, vel creaturæ cultus indebitus exhibetur:
prior illa subdividitur in duas species, quarum altera est,
cùm Deo exhibetur cultus falsus, ut si quis nunc vetuis
legis sacrificia offerret; hic enim cultus, ut observat S. Do-
ctor. q. 93. a. 1. falsus esset, cùm fuerit institutus ad signifi-
canda vita & mortis Christi Domini mysteria tanquam
futura, quæ tamen iam peracta sunt: ad quod peccatum
(ut moneret Tolet. li. 4. c. 14.) reducitur illud, quo quis fal-
fas reliquias pro veris supponeret, vel falsa miracula fin-
geret, ut ementito illo religionis nomine eleemosynas
hinc inde corrogaret.

Altera species est, cùm exhibetur Deo cultus super-
fluus;

flus; id est ut expl. cat. S. Doctor. art. 2. cum aliquid sit,
quod neq; confert ad Dei gloriam, neque ad hoc ut mens
hominis in Deum feratur, aut carnis concupiscentiae in-
ordinatae referentur, aut etiam quod est prater Dei insti-
tutionem, vel contra legitimam & approbatam Ecclesiae
consuetudinem; hoc enim totum (inquit S. Doctor. supr.) re-
putandum est superfluum & superstitionem.

Superstitione autem illa , qua cultus indebitus creature
tribuitur, quinque sub se includit species; scilicet Idolola-
triam, Magiam, Divinationem, Vanam Observantiam, &
Maleficium.

Idolatria est, cum cultus divinus alicui creature tan-
quam Deo exhibetur. Observat autem recte Tolet. lib. 4.
c 24. Idolatriam, non modo religioni, sed etiam fidei
esse oppositam; sicut enim vera adoratio non est, nisi pra-
cedat in intellectu fides, qua illius excellentiam agnoscimus
cui nos subiicimus ; sic adoratio falsa, qualis est ido-
lolatria, supponit errorem in intellectu , quo aestimamus
creaturem aliquam honore divino dignam,

Magna est potestas quædam inordinata collata per dæ-
mones, pacto cum illis initio , qua mediis pravis & super-
stitionis fit aliquid , quod est supra natura humanae vires,
non tamen ipsis dæmonis naturales vires excedit. Pa-
tum autem illud magi cum dæmons fit, vel expressè cum
ipso dæmons visibiliter apparente , aut cum aliquo alio
magico vices dæmonis supplente : vel tacite per dæmonis
invocationem, quæ non solum fieri censetur, cum homo
concepit verbis auxilium dæmonis invocat , sed etiam
(ut recte monet Mart. Delrio lib. 2. disquisi. magic qu. 2.)
quoties homo intentat aliquid facere per ea , quæ neque
ex se, nec virtute aliqua supernaturali divinitus indita, ta-
lem effectum producere possunt , ut cum certa verba vel
characteres ad morbos depellendos adhibentur.

Observat etiam Tol. supr. magiam hæresi sæpe coniun-
ctam esse ; ut si magus cum pertinacia credat dæmones
posse patrare miracula, aut aliquid citra permissionem di-
vinam propria virtute facere ; Certissime enim tenendum est
(ut

Cut ait S. Aug. lib. 18 de civ. c. 18.) solum Deum posse omnia facere quia voluerit, nec dæmones aliquid operari secundum uitatur sua potentiam, nisi Deus permiserit.

Observat etiam idem Toletus contingere aliquando posse personas quasdam simplices modis supra explicatis quibus tacite dæmon invocatur, utentes, in incibiliter ignorare se invocare dæmonem; & tunc non peccare saltem mortaliter propter ignorantiam illam inincibilem, quem tamen amplius illos non excusat, quando vel ab aliis momentur, vel per se ipsos advertunt id quod faciunt illicitum esse, aut de illo dubitate incipiunt.

Divinatio est inordinata & superstitionis inquisitio rerum aliquarum, vel futurarum vel occultarum, quas homo hic & nunc naturaliter cognoscere non potest:

Docet autem S. Th. q. 95. a. 3. semper in divinatione expressam vel tacitam dæmonis invocationem reperiisti, utilius ope notitia rerum illarum acquiratur; unde fit ut divinatio, sicut & magia, propter illud commercium cum dæmonie, gravissimum contra virtutem religionis censetur esse peccatum: Apostolus siquidem prohibet fideles fieri socios dæmoniorum: I. Cor. 10. & S. Aug lib. 2. de Doct. Christ. c. 23. dicit Omnem societatem dæmonum tanquam pestifera esse fugiendam.

Expressa autem dæmonis invocatio in divinatione multipliciter fieri solet (ut fusè explicat S. Doctor q. 95. a.) iuxta varios modos quibus solet dæmon futura vel occulta manifestare. Aliquando enim id præstat per fictas quasdam apparitiones, quibus oculis hominum illudit; & hec divinationis species vocatur prættigium. Aliquando per somnia quando quis per somnia responsum expectat a dæmonie, & vocatur divinatio per somnia. Aliquando per mortuorum fictam apparentiam vel locutionem; & vocatur Necromantia. Aliquando per statuas & aliqua corpora terrestria; & dicitur Geomantia. Aliquando per figuræ apparentes in aquis; & vocatur Hydromantia. Aliquando per figuræ æreas vel igneas. & vocatur Aeromantia vel Pyromantia. Aliquando per inspectionem viscerum animalium quæ dæmonibus immolantur; & dicitur Auruspiciū.

Quz

Quæ quidem omnes divinationis species sunt peccata mortalia gravissima, divina lege reprobata, ut patet Deut. c.18. & etiam sanctionibus Ecclesiasticis sub anathematis interminatione prohibita, ut habetur cap. Si quis, 26. q.s.

Divinatio quæ fit per tacitam dæmonum invocationem (ut docet S. Th. supra) in duo genera subdividitur. Quorum primum est, quando ad cognoscendas res futuras vel occultas superstitiones consideratur aliquid in dispositiōnibus quarundam rerum, quod ex se nullam habet natualem connexionem cum rebus illis futuris vel occultis: ut enim recte dixit S. Aug. lib. 2. de Doctr. Chr. cap. 22. *Iste opinione quibusdā rerū signis humana præsumptione instituitur, ad eadem illa, quasi quadā cū dæmonibus pacta, referenda sunt.*

Quod si ad hunc divinandi finem motus velsitus sidereum consideretur, hæc divinatio dicitur Astrologia: si gartitus animalium aut avium, dicitur Augurium: si earumdem avium volatus, Auspiciū: si verba quædam hominū casu prolatæ retorquentur ad prænotionem aliquam fututorum, dicitur Omen: si lineamenta quædam manus superstitione obseruentur, vocatur Chyromantia.

Porrò circa Astrologiam observandum est ex S. Doctore q.95. art. 5. quod, quamvis per illam scientiam aliqui effectus naturales præcognosci possint, ut Eclipses, aëris im mutationes, &c. item inclinationes, complexiones, & aliæ similes corporis humani dispositiones (quod, licet valde incertum sit in particulari, nihilominus in generali cx Philosophia compertum est, astra & cœlos in humana corpora aliquo pacto influere) certum est tamen duobus præfertim in casibus mortale peccatum est Astrologia e jusmodi scientia uti. Primo ad ea cognoscenda, quæ à sola divina voluntate pendent, puta ad cognoscendam prædestinationem, salutem, damnationem &c. alicujus hominis. Secundo ad ea præcognoscenda tanquam cerò eventura, quæ ex libera hominis voluntate pendent: unde S. Augustin. lib. 4 confess. cap. 3. dicit ejusmodi astrorum consultores, quos vocat Planetarios, à Christiana pietate repellendi & damnari: & libr. 2. de doctr. Christ. capit. 20. vocat Astrologiam illam judiciariam genethliacorum.

Pernī-

Ternicioram superstitionem; dicitque illius sectatores nō errare, & vendere imperitū biminebus miserabilem servitutē. Diximus (tanquam certo eventura) quia, si quis per illa scientiam ex cognitione complexionis & habitudinistaturalis alicuius hominis, coniūceret tantum evenire posat hoc vel illud ageret; iunc licet alioqui vanum & validentum esset tale iudicium, non esset tamen peccatum mortale; nisi in eo casu, quo quis ita addicetus esset eismodi astrologicis observationibus, ut illis tanquam p̄m & præcipua regula in suis actionibus uteretur, ita ut prius consultis astris, neque ullum negotium aggredi, neque quidquam alicuius momenti agere vellet.

Est præterea genus alterum divinationis per sortes, causa quod adyertendum est ex S. Thom. a. 8. alias esse sorte divinatorias, quæ adhibentur ad aliquid occultum vel futurum sciendum; alias consultorias ad cognoscendum quid in aliquo casu agendum sit; alias divisorias ad determinandum quid in alicuius rei partitione cuique eveniat. Et in sortibus quidem divinatoriis est semper peccatum mortale; quia in illis semper tacita dæmonis invocatio peritur; cum neque ex divina institutione, aequa aliqua virtute naturali sortes illæ connexionem ullam necessariam habeant cum eo, quod per illas inquiritur.

In sortibus autem consultoriis est etiam peccatum mortale, quando resolutio expectatur a dæmons, non vero quando per illas Deus consulitur; quod tamen fieri non debet nisi cum triplici conditione. Prima est, ut non ex curiositate, sed ex gravi aliqua necessitate id fiat: e.g. inter Dei ministros (ut id verbis & authoritate S. Aug. Epist. 180. ad Honora tū explicemus) sit disceptatio, qui eorum persecutio in tempore maneat, ne fuga fiat minium; & qui eorum fugiant, ne morte omnium deseratur Ecclesia: si hæc disceptatio aliter non potuerit terminari, quantum mihi videtur, quinimeant, & qui fugiant sorte legendi sunt: & lib. 1. de doct. Christian. cap. 28. aliud profert exemplum. Si inquit abundare aliquid, quod oportaret dari, ei qui non haberet, nos duobus dat posset: si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indi-

ta vel aliqua ergate nec ostentatione superaret, nihil iustius faceret, quā ut sorte eligeres, cui dandum esset, quod duobus dare non posset.

Secunda conditio est, ut fiat cum reuerentia: unde obseruat Beda super caput 1. Act. Apostolos non nisi collecto fidelium cōcū, & precibū ad Deum fusis sortes dedisse, ut in locum Iudeæ alium Apostolum substituerent.

Tertia denique conditio est, ut verba sacræ scripturez, quæ in sortibus consultoriis adhiberentur, ad negotia terrena non conuertantur: unde S. Aug. Epist. 119. ad. Ianuar. his inquit quæ de paginis Evangelicis sortes legunt; et se optandum sit ut id potius faciant, quam ad demonial consulenda concurrant, tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vita huius vanitatem diuina oracula vel conuertere.

Diuisoria autem sortes licet sunt, dummodo triplex adsit conditio, ut docet Tol. Lib. 4. c. 15. prima est; ut nihil in illis fiat contra iustitiam, Secunda; ut nihil etiam fiat contra bonum publicum, ut si dignitates sorti committerentur inter eos, quorum aliqui essent ad illas inepiti. Tertia denique, ne fiant eiusmodi sortes in beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, in quibus sortitione uti non licet. His stantibus conditionibus sorte diuisoria utilitatum est, dummodo euentus illius non exp̄ctetur à dñe-
mone, sed sit purè fortuitus.

Vana op̄seruatio in eo differt à diuinatione, quod hæc præsertim spectet cognitionem rerum quarundam occulatarum modo indebito consequendam, illa vero referatur ad commoditates alias corporis vel animi per media quædam inutilia & superstitione obtainendas; quod si id fiat ad nocēntia inferenda, vocatur maleficium. Certeum est autem eiusmodi yanam & superstitionem observationem esse ex genere suo peccatum mortale; in ea si quidem vel expressa vel tacita dæmonis invocatio semper reperitur, ut docet S. Aug. lib. de doct. chr. c. 26.

Illiis vero tres sunt præsertim species, prima est ars no-
toria, quæ orationes quasdam & ieunia tanquam media

S certa

certa & infallibilia adhibet ad acquirendas scientias sine
vilo labore & studio, ad modum scientiarum in fusarum:
quod quidem fieri sine mortali peccato non potest, ut
docet S. Th. q.96 a.1. Secunda est obseruatio sanitatum;
cum quis nimis ad sanitatem recuperandam, aut alte-
xi conferendam, media quædam inutilia & superstitione
adhibet; ut quasdam orationes certis quibusdam verbis
& non aliis conceptas, certos characteres brachio colligatos, &c. Et hæc vana obseruatio, nisi inuincibilis igno-
rantia excusat, mortale peccatum est; cum (ut docet S.
Th. art.2) in ea subsit semper tacita aliqua demonis in-
vocatio: unde S. Aug. supra dicit, quod *ad superstitionem*
pertinent ligatura & remedia, quæ medicorum quoque disciplina condemnat, &c.

Neque dicas orationes esse media optima, & religioni
valde consentanea: id enim verum est, si adhibeantur so-
lum ad postulandam à Deo sanitatem; non vero, si illis et
superstitione persuasione inesse credatur vis ad conferen-
dam sanitatem; vel si existimetur per illas orationes san-
itatem infallibiliter esse impetrandam, dummodo talibus
verbis & non aliis content, &c. quis enim non videt
obseruationes eiusmodi vanas & inutiles esse, proinde
que & orationi, & religioni repugnantes.

Idem indicium ferendum est de iis, qui collo appensa-
gestant reliquias sanctorum, aut verba quædam Euange-
lica; si enim id fiat ex vero & sincero religionis affectu al-
colendum Deum & sanctos eius honorandos, licitum est
& pium; si vero vana aliqua circumstantia obseruetur; ut
quod vas reliquiarum debeat esse talis forma; quod ver-
ba Euangelica in charta virgine sint scripta; aut quod ceno
credatur reliquis illis & verbis inesse vim infallibilem
efficiendi, ut quis v.g. in bello aut in statu peccati mori-
lis non moriatur: id haud dubie superstitionem est, ac pos-
tinde illicitum, ut docet Tol. lib.4. cap.16. post S. Th.
sup.art.3. ad 3.

Tertia denique est, vana obseruatio futuorum even-
tuum: ut cum quis ex quarumdam rerum impertinentiis
um occursu mala aliqua vel bona sibi vel aliis carent
ominatur.

yaria

Varia illius vanæ obseruationis exempla profert S. Aug. super c. 20 ubi dicit quod Ad pacta cum dæmonibus inita pertinet millia inanum obseruationum; putat si membris aliquod salierit, si unctum ambulantibus amicis lapis, aut canus; aut puer medius interuenit; si quis cum se calceat, sternutauerit se uestis a soricibus rodatur; & plus timeatur suspicio malis futuri quam præsens damnum doleatur.

Quod spectat ad maleficium, breuiter dicimus speciem quamdam esse vanæ obseruationis, qua quis dæmonis ope aliis sive in corpore, sive in anima, sive in bonis exterioribus nocet vel nocere intendit, unde patet, quæ sit differētia inter magus & maleficū, ut obseruat Tol. lib. 4. c 16. magus enim ope dæmonis utitur præsertim ad propriam ostentationem & admirationem sui excitandā; maleficus vero ad nocumentum aliis inferendum.

Est autem duplex maleficium, amatorium scilicet & veneficium, amatorium illud est, quo utuntur malefici ad amorem carnalem excitandum, vel è contraria ad odia, vel diuertia inter personas coniugatas excitanda: circa quod obseruandum est, ut recte moneridem Tol. suprà. dæmonem nullam posse voluntati humanae necessitatem inferre, sed eam tantum modo allicere, vel immutando phantasiam & imaginationem, & rem amatam exhibendo tanquam amabiliorēm, vel carnis appetitum inflammando & excitando; quibus non obstantibus voluntas libera semper manet, potestque homo, si velit, gratia diuinæ auxilio adiutus illecebras omnes eiusmodi abiicere.

Maleficium veneficium illud est, quo utuntur malefici, ut alicui noceant, vel in corpore dolores & infirmitates quasdam inducendo, vel in bonis exterioribus ventos, grandines & tempestates ope dæmonis excitando, quibus animalia interimantur, arbores eradicentur, domus subvertantur, &c. certum est enim dæmonem ista & alias similia, Deo ita permittente, posse efficere, ut manifestum est ex cap. 1. & 2. libri Job.

Porro aduertendum est maleficos, præter peccatum
S 2 male

peccatum maleficii initi, multis insuper aliis horrendis peccatis esse irretitos : quapropter ab illis in confessione inquiri debet, num aliquod pactum expressum vel tacitum cum demone inierint; quidue illi promiserint; num Christi Domini fidem & Baptismum eiurauerint; num aliquid erroneum contra fidem crediderint: num demonem inuocauerint, vel ipsi ad orationem, aut alios dominos honores detulerint; vel ab ipso aliquod in hac vita, vel in futura sperauerint; num sacrilegium aliquod commiserint, & rebus aliquibus sacris puta oleo sancto, aqua benedicta, ad impia & nefanda facinora patranda abusuerint; Perpendenda item damna, quae ex eorum maleficiis fuerint subsecuta, ut reparatio eorum iniungatur; quae omnia & plura alia videri possunt apud Mart. Delfin. lib. 6. sect. 3. & Tolet. loco sup. cit. ubi etiam recte monet maleficos peccare, non solum quando vtuntur maleficiis ad nocendum, sed etiam cum eamdem artem ad habent ad soluendum maleficium quod intulerunt; immo nec licitum esse petere a malefico, ut maleficio dissoluat; sed orationibus, exorcismis, sacramentorum digna susceptione, & aliis piis operibus id a Deo postulandum, & ceperandum esse.

Præter quinque supra dictas superstitionis species, duo sunt ad hoc peccata religionis virtuti speciatim opposita, scilicet tentatio Dei, & sacrilegium.

Tentatio Dei est, cujus dubitans de aliqua perfectio ne Dei aliquid agit, ut experiatur utrum Deus talem perfectiōem habeat necne; v.g. utrum Deus sciat, vel possit aliquid. hoc autem peccatum ex genere suo mortale est, ut docet Tole. cap. 19. ubi etiam obseruat, duobus modis illud committi posse: uno modo expressè; cum quis aliquid facit hac intentione, ut experiatur, utrum Deus aliquid facere possit: altero modo tacite; quando quis licet non habeat expressam intentionem Deum tentandi, id tamen agit, quod ex se in illam Dei temptationem tendit; ut cum quis neglectis mediis a diuina prouidentia constitutis expectat effectum aliquem a solo Deo, nulla necessitate aut causa rationabili ad id movente; unde s.

AUG.

Aug. lib. 2. cont. Faust. c. 36. dicit, quod Christus Dominus Fugiendo & latendo hominis instruebat infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat ut quod cauere oportet, evadat.

Quod si necessitas aliqua vel rationabilis causa sub sit; tunc (ut docet S. Th. q. 97. a. 1. non tentaret Deum, qui auxilium aliquod extra ordinarium ab eo postulareret, aut expectaret, iuxta illud 2. paralip. 20. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

Sacrilegium (ut docet S. Th. q. 93 a. 1. & seq.) est violatio rei sacræ, seu diuino cultui destinatae: quæ violatio contingit, cum aliquid circa eam sit, quod repugnat cum eo cultu ad quem destinata est, ut recte obseruat Greg. à Valent. disp. 6. q. 15. de sacril. pu. Tres autem sacrilegii species distinguit S. Doctor suprà; prima spectat personas sacras; secunda loca sacræ; tertia res sacras, prout à personis & locis distinguuntur.

Ad primam speciem pertinet, quidquid fit contra personam sacram, (qualis est clericus vel persona religiosa) quo reverentia eius conditioni debita, aut immunitas eidem, quatenus Deo sacra est, concessa violatur, aut læditur; ut si quis manus violentas in Clericum iniiciat, aut cum persona sacra fornicetur.

Ad secundam speciem spectant actiones illæ, quæ specialiter repugnant cultui diuino ad quem sacer locus destinatus; qualia sunt effusio iniusta sanguinis humani in Ecclesia, item fornicatio, & quævis alia illicita seminis effusio in eodem loco, furtum item, non modo rei sacræ quod ad tertiam speciem pertinet, sed & cuiuscumque alterius in loco sacro perpetratum, ut ex communi Theologorum sententia docet Valent. supra.

Ad tertiam denique sacrilegii speciem pertinet abusus sacramentorum aliarumque rerum sacrarum, aquæ benedictæ, &c. Item profanatio vasorum, & ornamento rum sacrorum. Addit Caietanus apud eundem Valent., am suprà ad hanc quoque sacrilegii speciem pertinere sacrarum scripturarum abusum; ut si ad superstitiones

inducendas, vel hæreses confirmandas, veletiam ad te
Iudicas adhibeantur.

Caterum reſte obſervat idem Valentia ſuprā p. 1. 2. ſi
exilegium quodcunq; ex formali intentione, & cum di-
vini cultus contemptu perpetratum, eſſe peccatum mor-
tale; nec ullam materialē levitatem excusare, eō quōd rati-
one contemptus, ſi non materia, certè malitia gravis ſem-
per in eo reperiatur; feciſ autem, ſi quis abſq; ullo divin-
cultus contemptu re aliqua ſacra utatur præter eum fi-
nem, ad quem deſtinata eſt, erit enim tantummo-
do peccatum veniale, ſi prudentis viſi judicio materi-
a leviſ eſſe ceneſatur; ſi vero gravis ſit, erit mortale.

§. V.

*Quot modis peccetur in primum Decalogi
præceptum.*

CONTRA hoc primum Decalogi præceptum peccan-
t in primis qui Idololatriam ac Iudaismū proſtitentur,
aut à fide, vel religione Catholica per Apoſtolum re-
cedunt.

Qui dogmatibus hæreticorum aliisq; erroribus ab E-
cleſia damnatis & proscriptis pertinaciter adhærent: qui
hæreticos in cauſa hæresis fovent & protegunt; cum illis
temerè de fide diſputant; eorum libros legunt; aut con-
onibus vel ceremoniis interſunt.

Qui de alicuius articuli fidei veritate dubitant: qui fidei
negant vel diſſimulant, cùm illam exteriū profiteri tem-
tur: qui fidei mysteria præcipua aliaq; ad ſalutem ſicut ne-
ceſſaria, ut ſymbolum fidei, orationem Dominicam, De-
calogum, & Sacra menta culpabiliter ignorant.

Qui de misericordia & gratia Dei præſumunt: vel de illis
desperant: qui Deum propter flagella ſibi inflita odi-
runt; de ejus providentia obmurmurant; vel ejus obli-
quum animo deliberato fastidiunt.

Qui Deo cultum ſuperstitiosum, & indebitum, vel cer-
turæ cultum ſoli Deo debitum impendunt: qui dæmones
exprefſe vel tacite invocant vel pactum exprefſum vel
ſitum cum eo ineunt,

Qui rerum futurorum, vel occultarum cognitionem per modos superstitiones, & indebitos inquirunt, ut per praetitia, somnia, necromantiam, geomantiam, &c. item per Astrologiam judicariam ab Ecclesia reprobata, augurium, auspicium, omen, Chiromantiam, sortes, & alios similes modos à dæmonibus in perniciem hominum inventos.

Qui divinos, & ariolos de rebus illis futuris, vel occultis consulunt: ab ipsisque, quid sibi prosperum adversum eventurum sit perquirunt: qui ut communiter dicitur, cibum farinaceum aut annulum vertunt, ut v.g. furti alicuius authorem detegant.

Qui reliquias vel imagines sanctorum cum quibusdam observationibus superstitionis collo, vel brachio appensas ferunt: qui orationes quasdam, & jejunia adhibent tanquam media infallibilia ad sciétias aliquas sine ullo studio comparandas.

Qui ad sanitatem recuperandam, vel aliis conferendæ certis verbis, orationibus, characteribus, & aliis similibus superstitionis modis nullam ex natura sua ad tales effectus producendum vim habentibus, utuntur: qui vanis & frivolis quibusdam observationibus eventura sibi bonaominantur.

Qui maleficiis amatoriis, aut beneficis utuntur; (à quibus quærendum num damnum aliquod intulerint, ut illius restitutio injungatur:) qui per quasdam ligaturas Matrimonii usum & consummationem impediunt.

Qui Deum tentant, neglectisq; mediis ab ejus providentia ordinatis, effectum aliquem sine ulla necessitate, aut ratione ab eo expectant.

Qui sacrilegium aliquod perpetrat; personas Deo sacras polluant vel injuriosè percutiunt; aut immunitates illarum injustè violant: qui tempa vanis, immodestis, vel obscenis colloquiis, aut pejoribus adhuc actibus, putat furto, fornicatione, aut simili aliqua fœditate, aut injusta sanguinis effusione polluere, ac profanare non verentur.

Qui Sacraenta indigne suscipiunt vel ministrant; vasæ & ornamenta Ecclesiæ, alias quæ res sacras, ad usus

S 4 prophæ

prophanos vel superstitionis adhibent; imagines sanctum contumeliosè tractant; sacrae scripturae verbis ad Superstitiones ridiculas, vel falsas abutuntur.

SECTIO II.

Explicatur secundum Decalogi praeceptum.

Non affumes nomen Domini DEI tui vanum.

HVIVS secundi' praecepti verbis ex una quidem prohibetur abusus divini nominis, & irreverentia la, quæ committitur à blasphemis, perjuris, aut merejūrantibus: & ex altera præcipitur, ut summa reverentia nomini divino exhibeatur, jurata serventur, & vota Deo facta fideliter adimpleantur. Quapropter ad illius faciliorē & pleniorē explicationem de tribus præsentim hic agendum est, scilicet de juramento, de blasphemia, & de voto.

§. I.

De Juramento.

OBSERVANDVM est, secundum doctrinam S. Thom. q. 89. a. 1. & seq. juramenti nomine significari actionem religionis, quo quis Deum in testem adhibet, ejus aëstimoniū invocat in confirmationem eorum, quæ deferit, vel promittit; eaque ratione profitetur divinam vetitatem esse indefectibilem.

Fit autem juramentum vel expressè, cùm quis jurat Deum aut per Christum, &c. vel tacite, ut cùm quis jurat per creaturas alias, quatenus in illis divina bonitas, vel potentia elucet; ut quando quis jurat per sanctos, per an-

man suam, per solem, per ignem, &c. in his enim & similibus juramentis censetur creatura in testem adduci, non per se, sed quatenus dicit ordinem ad Deum, præsentim si addatur nomen ipsius Dei, v.g. si juretur per ignem Dei, & quod si quis creaturas illas nominaret sine ullo ad Deum respectu, ille non censeretur jurare: unde etiam Nava. cap. 12. & alii Doctores existimant istos loquendi modos (per fidem meam, in fide probi viri, in conscientia) non sufficere ad veram & propriam juramenti rationem; qui enim ijs uruntur, si nihil aliud intendant, significare tantum vindicentur se aliquid asseverare ex veracitate, & veritate quaæ virum probum decet.

Est etiam alius jurandi modus, quem S. Thom. art. 6. dicit fieri per execrationem; quando quis sibi, vel suis malum aliquod imprecatur, sicutque Deum non modò in testem, sed etiam in vindicem invocat, nisi dicta sua veritati consonent.

Quocunque autem modo juretur, ut id licetè fiat, tres in juramento conditiones requiri docet idem S. Thom. Art. 3. ut scilicet juretur in veritate, in justitia, & in judicio, juxta id quod habetur Ierem. *Iurabit; Vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in justitia.* Veritas juramenti in eo consistit (prout explicat S. Doctor) ut id quod juramento asseritur, eximetur esse verum ab eo, qui jurat: justitia, ut juramentum fiat de re licita & honesta: judicium, ut non fiat nisi ex gravi & necessaria causa.

Cum autem juramenta (ut supra insinuatum est) alia sint assertoria, alia promissoria; hoc istorum proprium est, quod is qui sub juramento promisit se aliquid facturum, illud adimplere sub peccato mortali teneatur, etiam si illud quod promissum est leve sit & parui momenti, ut docet Toletus Lib. 4. cap. 22. & cum illo communiter omnes.

Sunt tamen aliqui casus (ut monet idem author) in quibus nulla est, vel cessat juramenti promissorii obligatio; ut si quis juret de re aliqua mala facienda; tunc enim jurans peccat, nec tenetur; imò nec licetè potest illam exequi

S 3 exequi

exequi. Similiter cessat obligatio juramenti; si res per illud promissa fiat impossibilis, vel si absque peccato implexi non possit. Tollitur etiam eadem obligatio dispensatione Episcopi, & aliis modis quibus voti obligationem cefare infra dicetur. Spectanda etiam est in multis casibus intentio jurantis, ut ex illa juramenti interpretatio perturbe. g. qui jurat se filium, aut servum castigaturum, nota intendit se ad id obligare, quin sibi refervet facultatem, si ita expedire videatur, poenam illam remittendimiliter qui volens alteri honoris causa primum locum cedere, se in illo non sessurum jurat, non intendit ita se obligare, quin, si alius acceptare nolit, possit illum sibi retinere. In iis tamen & similibus casibus longe consultius est, à juramentis ejusmodi abstinere, cum nulla sit rite jurandi necessitas; unde juramenta illa à peccato saitem veniali excusari non possunt.

Quamvis verò juramentum licitum sit, non est tamen de genere bonorum (ut recte monet S. Doctor Art. 5) quia sunt per se bona & appetenda, ut oratio, eleemosyna, &c. sed illorum quæ tantum bona sunt, & appetenda potissimum liqua necessitate, sicut medicina, quæ non nisi premente ægritudine prodest: unde similiter juramentum, cum sit veluti remedium, quod in fidei humanæ defectum affluit, non nisi razò & urgente necessitate usurpandum est: quo sensu dixit Christus Dominus. S. Matth. 1. Egrediem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, &c. quæ verba explicans S. Aug. lib. 1. de ser. Dom. in monte c. 17. ita ergo, inquit, intelligitur, pracepisse Dominum, ne juretur, quisquam sicut bonum appetat iurandum, & assiduitate iurandi ad periurium per consuetudinem delabatur: quapropter qui intelligit non in bonis, sed in necessarijs iurationem habet, refranet se quantum potest, ut non ea nascatur nisi in necessitate, &c.

Porrò quam perniciosa sit jurandi consuetudo variis locis scriptura divina testatur ac præsertim Eccli. 23. iurationi non affloescat os tuum, multi enim casus in illa, &c. Vt multum intrans implebitur iniquitate, & non discedet à de-

Hic plaga. Qua verò ratione prava hæc consuetudo tolli, & eveli possit docet S Chrys. Hom. 5. ad pop. Antich. his verbis: *Vis discere, quomodo ab haec impia consuetudine invan- di liberari posis; ego te quendam docebo modum quem, si tenueris; superabis omnino, cùm videris te ipsum vel alium quemque servorum, vel filiorum, vel uxorem hoc malo captos, & sapientem commonefactos, nec tamen correctos, iube incenatos cubare, & hanc tibi illaque damnationem impone, damnationem inquam, non damnum, sed lucrum ferentem.* Idem in hom. ad baptizandos hocaliud remedium proponit. Ab omnibus coniunctis hoc postula, hoc pete beneficium, ut te iurantem arguant, & confundant. Optime S Hier. Ep. 14. ad Celantiam: *Mentiri, inquit, & iurare lingua tua profrusignores; tantusque in te sis amor veri, ut quidquid dixeris, iuratum puteris.*

§. II.

De blasphemia.

BLASPHEMIA secundum doctrinam S. Tho. 22. q. 13. 2. i. est peccatum, quo quis ex pravo cordis affectu, de excellentia divinæ bonitatis detrahit, illiq; contumeliam infert, vel negando aliiquid quod ipsi proprium est, vel aliiquid imponendo, quod minimè ei convenit, sive id ore fiat, sive solum mente concipiatur.

Alia est autem blasphemia simplex, alia heresi conjuncta: illa dicitur heresi conjuncta, quæ aliiquid de Deo assertit vel de illo negat, quod est fidei contrarium; ut si quis dicat Deum esse crudelē, non esse providū &c. quod observare debent confessarii, ac poenitentes qui se de talibus accusant, interrogare, num ita esse crediderint.

Blasphemia vero simplex ea est, quæ non tam sit per modum assertionis, seu enunciationis, quam per modum detestationis, ac veluti cujusdam imprecationis in Deum: ut si quis Deo maledicat, aut verba probrosa in Deum proficerat: itē si contumeliosè partes quasdam corporis Christi nomi-

nominet, ut caput, sanguinem, mortem Dei, quasi ob
Dei filium contemptibilem astimet, illaque stup
prorsus impietate exprobret, quod propter nimiam
nos charitatem carni & sanguini communicare volum
& in carne assumpta pro nobis mori.

Quamvis autem is qui cum debita reverentia in re
ximi momenti adfirmandam dictorum suorum ver
tem Christi Domini nomen interponeret, eiusque
pus, sanguinem vel mortem pro nobis perpetram hanc
causa nominaret, ut recte observat Bonac. Disp. 3. quia
blasph. pu. 2. nihilominus supradicti loquendi modi,
ratione proferri solent, vix a peccato blasphemiarum
possunt; cum semper in illis reperiatur formalis aliquis
aut saltem tacitus Dei contemptus, nisi forte (ut doc
Nav. c. 13. 1.) linguae ac mentis precipitatio, (ut accidit
iis qui subita aliqua ira corripiuntur) ob indeliberata
nem, & inadvertentiam a peccato mortali excusat; qua
men excusatio locum non habet in ijs, qui pravam illam
blasphemandi consuetudinem deliberatè contrarie
nec ullo modo illam corrigeret, aut emendare curant.

Docet autem S. Thom. sup a. 1. ad 2. blasphemiam
modè in Deum sed etiam in sanctos committi posse;
enim laudare sanctos, quatenus ad Deum pertinent est
que amici ac filii charissimi sunt, ipsis per charitatem
gloriam coniuncti, est actus virtutis religionis; sic illi
maledicere, aut contumeliam aliquam irrogare, est pe
ccatum blasphemiarum.

Ad eamdem blasphemiam reducitur peccatum illorum
quod committitur maledicendo creaturas, quod quatuor
modis fieri potest ut observat Tolet. lib. 4. c. 53. Primo
considerando quatenus sunt creature Dei, & hac de causa
illis maledicendo, & hoc est peccatum blasphemiarum secun
dò ratione alicuius creature rationalis, cuius illæ sunt:
g. maledicere, aut imprecationem aliquam facere con
tra armenta, vineas, &c. quia huius vel illius sunt: & hoc
peccatum contra charitatem proximi. Tertio creature
rationales aut inanimatae possunt considerati secundum

se præcisè: & ea ratione illis maledicere, est actus otiosus,
& peccatum veniale. Quartò denique considerari possunt
ratione alicuius mali, vel incommodi quod inferunt; & ea
ratione illis maledicere, non est peccatum: est enim hoc
potius ipsi malo quam creature maledicere; sic Job male-
dixit diei, in quo natus est; David montibus Gelboë, in
quibus Saül occisus est.

§. III.

De voto.

QVATVOR præsertim circa votum investiganda sunt:
primò, quid sit votum, & quotplex: secundò, quæna
personæ votum emittere possint: tertio, quanta sit ip-
sius voti obligatio: quarto denique, quibus modis hæc vo-
ti obligatio cessare possit.

Quod ad prium spectat, votum (ut docet S. Thom. q.
88 a. 1. & 2.) est Promissio deliberata Deo facta de aliquo meti-
eri bono.

Dicitur, *Promissio*: quia non est nudum & simplex pro-
positum, ut constat ex cap. *Litteraturam de voto*, sed ad il-
lius rationem requiritur promissio cum vera voluntate se
obligandi.

Dicitur, *Deliberata*: promissio enim subita & inconside-
rata non sufficeret ad rationem voti, ut ex communi The-
ologorum consensu docet Nav. c. 22. n. 24. qui etiam rectè
observat tantam ad votum faciendum deliberationem
requiri, & sufficere, quanta requiritur, & sufficit ad pecca-
tuum aliquod mortale committendum.

Dicitur, *Deo facta*: quia votum, cum sit actus religionis
& latræ, ut docet S. Thomas, soli Deo fieri debet: quod si
interdum apud quosdam anthores (ut apud Eusebium lib.
13. de præpar. Evang. ca. 7.) vota sanctis martyribus, & aliis
in cœlo beatis nuncupari dicuntur, id intelligi debet ad
eum modum, quo templa & altaria sanctis dicari dicun-
tur, quia Deo in honorem sanctorum dedicantur; vel in
quan-

quantum censetur homo vovere ipsi Deo id, quod si
etis se impletum promittit. Quod si promissio alicui
pii operis fiat alicui sancto praecise ad honorem eius
sanctitatis ac gloriae testificationem, tunc eiusmodi
missio sacra quidem est, & ad Dei cultum mediate ordinata
sed non est propriè votum, neque aetus latræ, sed iohannæ
duliae siue obseruantia, ut fuisse explicat Suares.

Dicitur denique, *De bono meliori*; quibus verbis signifi-
catur materiam voti duplē habere debere condicione-
m: prima est, ut sit opus bonum, siue sit tantum in con-
filio, siue in præcepto: secunda, ut opus illud bonum
quod vovetur, melius sit, quam eius oppositum; id est
non sit ex se alicuius operis excellentioris & perfeccioris
impeditium.

Aliud est autem votum personale, aliud votum reale;
aliud item absolutum, aliud conditionale; aliud simplex;
aliud solemne: aliud expressum, aliud tacitum.

Votum personale est, quo promittitur aliquid, quod
personam voventis spectat; ut cum quis vovet peregrina-
tionem: reale, cum res aliqua Deo promittitur, vel
emōsyna. Et haec est vtriusque differentia; quod etiam
hæredes transeat obligatio voti realis, non item person-
alis, ut communiter Theologi docent, & colligunt ex
parte, de censibus.

Votum absolutum est, quod independenter à quavis
conditione emititur: conditionale vero quod non fit nisi
sub aliqua conditione; ut si quis peregrinationem vove-
si à tali morbo liberetur: & eiusmodi vota non obligant
nisi positalla conditione: quæ tamen conditio contraria
esse non debet vel substantia vel honestati ipsius voti; &
si quis voveat ea conditione, ut ad impletum id quod
vovit non obligetur; vel si quis voveat sub ea conditione
quod in lite iniusta viceretur: haec siquidem condi-
tiones votum irritum & inualidum reddunt, ut docet
nac, disp.4.q.2.de voto pun.2.

Votum simplex consistit in nuda & simplici promis-
sione DEO facta: solemne vero illud est, quod re-
solvit

inceptioni ordinis sacri vel professionis religionis approbata coniunctum est ut habetur cap. unico de voto in 6.

Quod spectat ad personas voti emittendi capaces, docet S. Th. Suprà art. 8. & 9. duo præsertim ex parte illarum requiri. primum est, ut qui votet, usum rationis sufficienter adeptus sit illiusque compos existat: unde pueri ante usum rationis. & amentes, ac furiosi votum emittere non possunt. Quoniam vero difficile est discernere, quo præcisè temporis puncto sufficiens illud rationis lumen in pueris exoriatur, ideo ex comuni Doctorum consensu (ut docet Laym. Tract. 4. de voto cap. 7. vota ante septennium edita censemur irrita, & inutilia esse nisi probabilissimæ conjectura suadeant sufficientem rationis usum in tenera illa aetate adfuisse; & è contra vota post septennium emissa, valida esse, & obligatoria, nisi certa indicia ostendant sufficientem rationis usum defuisse.

Secundum est, ut persona quæ votet, sui juris sit quoad illud quod votet; nullus enim subditus (ut asserit S. Doctor q. 88. a. 3.) firmiter voto se obligare potest in iis, in quibus potestati alterius subjacet, nisi consensus eius accedat.

Observat autem recte Gregor. à Valentia disp. 6. q. 6. de voto pun. 6. S. Doctorem non dixisse votum subditi esse nullum, sed solummodo non esse firmum nisi accedat consensus superioris: votum siquidem à persona subdita emissum, est verum votum, pendens tamen ex superioris consensu tanquam ex conditione, quæ si accedat, tunc censemur validum; si vero superior contradicat, fit irritum.

Hinc colliges 1. vota omnia sive personalia sive realia impuberum irritari posse à patre, tutore aut aliis personis quorum potestati subsunt; quod & de religiosis professis similiter intelligendum est respectu superiorum; ad quam irritationem (ut docet Nav. cap. 12. nu. 69.) sola superioris voluntas sufficit, nec ulla alia causa aut ratio requiritur.

Colliges 2. quod, quamvis vota realia pubescum, ante quam

quam etatem à lege præscriptam attigerint ad plenam liberam bonorum dispositionem, ab eorum parentibus irritati possint; illo rum nihilo minus vota personalia, quæ patræ potestati nullum afferunt præiudicium, validasunt nec ab eorum parentibus possunt irritari. Ita S. Tho. ang. ubi docet, pueros vel puellas post annos pubertatis, scilicet in pueris post decimum quartum, in puellis vero post duodecimum posse quocunque voto simqlici, vel eius solemni religionis se obligare; iure tamen novo Concil. Trid. sess. 25. art. 15. cap. ad votum solemne professionis religiosæ requiri, ut etas sexdecim annorum completorum antè quam etatem, sicut & ante tempus annuæ probatiois exactum professio in illa irrita esse censetur.

Colliges 3. uxoris vota, quæ ab ea sunt de iis, in quibus marito iubet, posse ab illo irritari, ut habetur, c. scripture de voto; sed difficultas est inter Theologos, quænam sint ea in quibus uxor marito ita subest, ut sine illius consensu de iis voyere non possit: quidam enim, ut Sotus, Palud. & alii apud Laym. Tract. 4. de voto c. 7. existimant, uxori & quæ viro subditam esse, ac religiosum prælato vel superiori; unde inferunt, quælibet illius vota posse à marito irritari; alii tamen probabilius & verius existimant mulierem tantum subesse marito quoad coniugii usum & familiæ gubernationem, eaque proinde tantummodo vota, que usui coniugii, vel familiæ gubernationi præiudicium aliud quod afferunt posse ab eius marito irritari. Ita Sylv. verbo (votum) Nav. c. 12. n. 64. Azor. c. 17. q. 12. Suar. lib. 6. de votis c. 4. aliquæ multi.

Addit etiam Laym. Suprà uxorem similiter posse maritū vota rescindere, quæ derogant iuri quod habet in corpore eius; e. g. si voveret immoderatam aliquam abstinentiam, aut longinquam aliquam, & diuturnam peregrinationem; imò & existimat, vota quoque realia mariti patris ab uxore rescindi, si cedant in detrimentum notabilem, vel aliorum bonorum, quæ ipsi cum marito communia sunt, & quorum administratio penes ipsum est.

PARA-

*Quanta sit voti obligatio, & quibus modis
cessare possit.*

QUOD ad primum spectat, certum est votum esse obligatorium; ita ut qui illud implere omittit, peccatum incurrat, ut docet S. Thom. Sup. a. 3. & constat ex scriptura Deut. 23. *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabu reddere, &c. & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum;* &c. 1. ad Timoth. 5. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quæ Apostoli verba in Concil. Carthag. 4. c. 104. & Tolet. 4. ca. 55. intelliguntur de viuis, quæ votum castitatis violaverant.

Quamvis autem voti transgressio sit peccatum ex genere suo mortale, nihilominus ob materia levitatem potest esse tantum veniale, ut docet Nav. c. 12. nu. 65. Tol. lib. 4. c. 17. & alii communiter. votum enim se habet per modum cuiusdam privatæ legis quam votens sibi imponit; unde non videtur maiorem inferre obligationem, quam lex divina vel Ecclesiastica, cuius transgressio in materia levi non nisi peccatum veniale esse censetur.

Verum super hac voti obligatione quæres 1. quo tempore incumbat obligatio voti adimplendi; seu quamdiu citra peccatum illius executio differri possit? Resp. cum distinctione: vel enim votens ipse tempus determinavit, vel non: si primum, executio voti ultra illud sine peccato differri non potest; & eò maior erit culpa, quod diurnior erit mora, ut docet Suar. & alii apud Laym. sup. c. 3. si vero votens tempus illud non determinavit, debet votum suū adimplere cum primum commodè poterit, alias si absque causa & ratione differat, peccabit ut docet S. Thomas art. 3. ad 3.

Rectè autem observat Laym. suprà irrationabilem dilatationem voti, quo quis se obligavit ad ordinem sacrum sus-

pi-

cipiendum, aut religiosum statum amplectendum, citim mortalem culpam pertingere; quia cum ex vi talis voti obligatus sit homo ad perpetuum & speciale obsequium Deo praestandum, quantò magis ejus executionem differt, tantò majorem obsequii Deo promissi veluti patrem auferit: quod non eodem modo in aliis votis, v.g. peregnandi, iejunandi, &c. hæc enim, tametsi differantur, integrè tamen impleri possunt.

Quares 2. an quis possit voto suo alterum obligare, an parentes, qui vovent filios statum religiosum amplecturos, voto suo filios ad statum illum amplectendum obligant. Resp. negative: quia obligatio voti, sicut & cuius cuncte promissionis, ex propria voluntatis consensu faci debet; unde sequitur, quod non alium quam ipsum votum obligat: si tamen filii votum illud parentum approbent, & ratum habeant, tunc ad illud implendum renebuntur. Ita Suar. lib. 4. de voto c. 9. Bonac. disp. 4. q. 2. de voto p. 5. & alii.

Quares 3. quando in voti executione suboritur aliquis difficultas, qua ratione illius voti obligatio sit interpretanda. Resp. spectandam in primis esse voventis intentionem, ex qua vis omnis, & modus obligationis nascitur. Quod si de illius intentione non satis constet, verba, quibus votum suum explicavit, erunt expendenda, & secundum magis communem significationem erunt accipienda, juxta illud Deut 23. Facies, sicut promisisti Domino Duto, & propria voluntate & ore toto locutus es. Quod si neque intentione voventis, neque illius verba rationem voti latet explicit, spectanda erit ipsius voti materia; & secundum eius naturam ac conditionem votum erit exequendum: e.g. qui votit certa die se iejunaturum, votum exequi debet secundum formam iejunii Ecclesiastici; ita ut abdineat à carnibus, & unica refectio contentus sit: qui votit se recitatum rosarium, debet illud pie & attentè recitare: quia scilicet talis est ratio & conditio iejunii & votationis. Ita Suar. sup. cap. 7. Valent. disput. 6. q. 6. de voto p. 4. & alii.

Quod

Quod spectat ad secundum; quatuor praesertim modis
obligationem voti cessare Doctores afferunt.

Primus est, quando talis & tanta rerum mutatio acci-
dit, quæ si ab initio prævisa fuisset, votum illud in tali casu
emissum non fuisset. Ita Nav. Suar. & alii, quos citat & se-
quitur Bonac. disp. 4. q. 2. de voto p. 7. e. g. si quis voeat
se ieiunaturum omnibus diebus veneris, illi que super-
veniat ægritudo talis, quæ ab observatione ieiunii Eccle-
siastici excusaret; tunc non censebitur ad ieiunium illud
servandum obligari.

Secundus est, quando votum irritatur, & rescinditur, ut
quando superior irritat votum religiosi sibi subditi, tutor
pupilli, vir uxorius. tunc enim cessat obligatio eiusmodi vo-
ti adimplendi, ut parag. præced. explicatum est.

Tertius, quando superioris autoritate cum voente
super voto dispensatur: quod ut facilius intelligatur ob-
servandum est ex Nav. c. 12. nu. 63. hanc esse differentiam
inter dispensationem & irritationem voti: quod dispen-
satio proprie spectat ad potestatem spiritualem, & ut vali-
da sit, causam aliquam legitimam requirat: irritatio vero
pertineat ad potestatem dominativam, sive spiritualis illa-
sit, sive naturalis vel politica; neque ad hoc ut valida sit, ul-
lam aliam causam requirit præter voluntatem superioris.

Hac observatione supposita, certum est extare in Ec-
clesia veram & legitimam potestatem dispensandi in votis
& aliis obligationibus, quibus homo erga Deum obstri-
ctus tenetur, ut docet S. Thom. art. 10. & 12. & constat tum
ex illimitata potestate solvendi à Christo Domino Eccle-
sia concessa, S. Matth. 16. tum ex eiusdem Ecclesia perpe-
tua praxi.

Neq; dicas obligationem ad vota servanda esse juris di-
vini, proindeq; Ecclesiam dispensare non posse ut vota nō
impleantur, sicut nec dispensare potest ut alia legis divinæ
præcepta non serventur. Resp. enim cum S. Doctore a. 10.
ad 2. per dispensationem non dari licentiam, ut quis votū
suū transgrediatur, sed authoritate legitima superioris di-
spensantis fieri, ut hoc, quod continebatur sub voto, am-
plius sub illo non contineatur, in quantum determinatur
non esse congruam materiam voti.

Ces.

Certum est præterea ex eodem S. Doctore sup. & communiter Theologis, potestatem dispensandi in jure ordinario competere solis Ecclesiæ Prelatis iunctionem in foro exteriori habentibus; proindeque manum Pontificem, ut pote supremum Ecclesiæ rector in quibuslibet fidelium votis, sive simplicibus sive sibibis, dispensare posse, ut docent S. Ant. 3. part. tit. 11. Henr. Gandav. quodlib. 5. q. 28. Rich. in 4. dist. 38. art. 3. Nav. c. 12. nu. 65. & plures alii quos citat & sequitur lib. 2. c. 40. dubit. 19.

Quod spectat ad Episcopos, certum est etiam illos in omnibus votis subditorum suorum dispensare posse, si que tantummodo excipiuntur, nimirum perpetuæ consentiæ, religionis, peregrinationis Hierosolymitanæ ad limina Apostolorum Romam, vel ad S. Iacobum postellam, ut observat Nav. suprà: unde patet Episcopum dispensare posse in voto castitatis non perpetuæ, & in non nubendi, quod differt à voto perpetuæ castitatis, per fornicationem non violetur; item in voto suscipienti sacros ordines, quod differt etiam à voto perpetuæ castitatis, quod est illi tantummodo annexum. Addit Leb. Sup. dub. 18. & plurimorum Theologorum authorum probat, Episcopum dispensare posse in quibusdam votis servati conditionibus; e.g. si quis vorvit ingredi religione strictam, potest dispensare ut ingrediatur laxiorem: immo ut professus in arctiore transeat ad laxiorem, nisi forte obstat statutum aliquod peculiare à summo Pontifice confirmatum: similiter posse dispensare cum eo, qui missio perpetuæ castitatis voto matrimonium contraxerit consummavit, ut stante tali matrimonio petere possit debitum. Tol. lib. 4. c. 18. etiam existimat, quinque illa vota tunc solum censeri summo Pontifici reservata cum aliis luta sunt; quando verò sub conditione aliqua edita sunt Episcopum ab illis dispensare posse; ubi etiam redditus servat neque summum Pontificem, neque Episcopos, quovis alios superiores posse sine justa & rationabili causa in votis dispensare, alias dispensatio non modo Na-

p. & r. &c plures alii apud Layman. tract. 4. de voto cap. di in v. i. potestas enim spiritualis non in destructionem, sed in is jun. dificationem à Christo Domino Ecclesiae Prælatis colla- que redit. e. est.

Cæterum justæ causa dispensandi in votis ex quadruplici pia færtim capite peti debent, ut observat idem Layman, ibidem. Primò ex ipso actu votendi; ut si quis absq; perfecta deliberatione ex quadam præcipitatione, vel a simili levitate aliquid voterit, ut habetur ex cap. 2. de voto. secundò ex materia voti; si nimirum spectata corporis illos in constitutione, animi imbecillitate, & aliis similibus dis- e, si quae compositionibus, dispensatio voti in majorem ipsius votantis, uitatu com utilitatem spiritualem (qua præfertim hic spectanda est) itanza, tessura videatur. Tertiò ex difficultate, voti adimplendi am Con postea superveniente, vel antè non prævisa. Quarto deniq; biscopt ex aliqua necessitate notabili, vel utilitate magna Reipu- & in votis, aut etiam familiæ; ut si quis longam votisset per- aris, sciptionem, cum præstaret illum reipublicæ regendæ, aut gubernandæ familiæ potius interesse. Quod ve- tuzob it Lefsi. chomia- tio maius seu dignius est votum, eo etiam maior & gravior causa requiritur, ut licet & valide super illo di- spensari possit: & ut plurimum ad majorem cautelam cō- fultum est, pium aliquod opus per modum cuiusdam compensationis injungere illi, cum quo dispensatur.

Quates, an sicut Prælatus cum subditis, sic etiam possit secum in propriis votis dispensare. Ref. posse indirectè, dando alicui ex subditis potestatem secum dispensandi, sicut sacerdoti sibi subdito dare potest facultatem, qua ipsum a peccatis sibi reservatis absolvat. Addit Lessius suprà dub. 17. posse illum etiam directè secum in votis ex causa justa dispensare, probatq; ex eo, quod secundum doctrinam S. Thomæ quam ibidem citat, possit sibi ipsi dare Indulgencias.

Quartus denique modus, quo cessare potest voti obli- gatio, est per ipsius voti commutationem; circa quam dicimus 1. posse votentem propria sua autoritate votum suum commutare in id, quod spectatis omnibus, melius est, &c

est, & Deo acceptius, dummodo tamen votum illud habeat. lib.
sit summo Pontifici reservatum. Ita Sot. Suar. Azot. & item req.
quos citat & sequitur Laym. sup. c. 8. & constat ex eis omni
voto, & ex cap. Per venit de jure iurando; ubi dicitur qui voti
Promissum non infringit, qui illud in melius commutat. Imit id
docet S. Thomas vota quæcunque etiam summo Pontifici
relevata propria cuiusque auctoritate commutant poti sui
se in vota illa, quæ in professione religiosa emittunt, exolu
quod expresse declaravit Alexander 3. c. Scriptura de Cate
to, ubi dicit quod *Rem fralii voti non habetur, qui tempore attenu*
obsequium in perpetuum religionis obsequiantiam noscitur dispensa
mutare. Rationem hanc affert S. Doctor artic. 12. Laym. tr.
quod alia omnia vota sunt quorumdam particularium
perum, sed per religiosam professionem homo totam
tam suam Dei obsequio deputat; particulae autem in
niversali includit.

Dicimus 2. commutationem voti in aliud opus
quale proprio voventis arbitrio fieri non posse. Ita Se
rez & alii apud Laymannum sup. cap. 8. Ratio est, non
potest aliud pro alio solvi non consentiente promi
fario; atque Deus non videtur consentire, ut ab obsequio
sibi per votum promisso ad libitum voventis recedant
nisi causa aliqua iusta urgeat, cuius cognitio ad super
rem pertinet; vel nisi obsequium aliquod evidenter
lius ipsi exhibetur; tunc enim promissionem non violare
sed audaciem reddit.

Dicimus 3. illum, cui iure ordinario vel per delega
tum competit facultas dispensandi in votis, competet
etiam facultatem eadem vota commutandi: quia in
regulari iuris reg. 53. in 6. Cui licet quod est plus, licet n*on*
quod est minus; at plus est posse dispensare in voto, que
illud commutare.

Quæres, utrum ad commutationem votorum validi
licite faciendam causa aliqua requiratur, sicut sup*er*
quiri diximus ad dispensationem. Resp. nullam requiri
quando commutatio fit in aliiquid melius, ut docet Na
cap. 12. num. 63. Si vero fiat in æquale vel minus, existim
Suz.

illud quod lib. 6. de voto cap. 19. causam aliquam rationabilis & idem requiri, non tantum ut licita, sed etiam ut valida sit ex c. commutatio sufficere autem arbitratur Laymannus, si ista turpi voti, voti sui commutationem instanter perat. tunc enim idonea ratio adesse videtur, ut eius fragilitati con-
tinuit, exoluat.

Ceterum quæ de voti irritatione, dispensatione, &c.
tempore actenus dicta sunt, similiter de iuramenti irritatione,
dispensatione, &c. intelligenda esse docet, & fusa explicat
12. thym. tract. 3. de iuramento cap. 11.

9. V.

*Quot modis peccetur in secundum Decalogi
præceptum.*

CONTRA secundum Decalogi præceptum peccant illi, qui iuramento falso asseverant, scientes, aut existimantes esse falso, aut dubitantes num sit verum. sive id contingat in re levi aut gravi, sive iocandi, aut se excusandi gratia id faciant: & qui se periculo falso iurandi exponunt: aut qui advertentes ex prava iurandi consuetudine se frequenter iurare falso, de emendatione non curant.

Item qui iuramento pollicentur, se aliquid factores, quod tamen facere non intendunt; aut qui, postquam se iuramento obstrinxerunt ad aliquid faciendum, illud adimplere nolunt; vel qui iurant de re aliqua mala factienda.

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui verum quidem iurant, sed absque necessitate, vel in re levius momenti; & hoc peccatum (ut docet Toletus) ut plurimum tantummodo veniale est, nisi forte ob pravam iurandum consuetudinem, & periculum peierandi fiat mortale, ut plerumque contingere potest in illis, qui quantumq; data occasione adorandum Dei nomen irreventer,

& nom.

& non sine aliquo contemptu rebus ludicris , & siue
interponunt , vel se ob res levissimas dæmoni devovere
aut alio iuramento execratorio utuntur.

Peccant præterea illi, qui blasphemias in Deum vel suos proferunt; illos iniuriosè & contumeliosè nominis illis detrahunt, maledicunt, aut imprecantur, qui non nuns impiè quam irreverenter quibuslibet rebus etiam liquando turpibus, aut nefariis corpus, caput, & sanguinem Dei interponunt.

Peccant denique, qui vovent aliquod malum, vel quod bonum, sed malo & perverso fine: item qui vota adimplere omittunt, aut illius executionem fine necessitate, vel causa differunt, qui vota realia illius, cui excepert hæreditatem, adimplere non curant; qui aliad vovendum vi, metu, vel dolo inducunt: qui vota pensionem obtentu causæ aliquius falsæ impetrantur.

S E C T I O III.

Explicatur tertium Decalogi præceptum.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

HOC tertium Decalogi præceptum (ut assertit S. D. etor q. 121. a. 4. ad 1°) partim morale est, partim ceremonialis: morale quidem, quatenus per illud præcipitur, ut homo depositis aliis temporalibus negotiis ab quod vita sua tempus divino cultui religionisque exercitiis deputet: ceremoniale vero, quatenus dies Sabbathi designatur, in quo temporalia opera intermittere, & id Deo eiusque cultui vacare iubetur; idque tum in memoria beneficii creationis, Deus enim universum mundum sex diebus perfecit, & septimo die ab operibus que-

frivit; tum etiam in figuram Christi Domini, peracto Re-
voca-
demptionis opere, toto æternitatis beatæ Sabbatho quic-
turi.

In quantum morale est, omnes semper & eodem mo-
do obligari, cum (ut ait S. Doctor suprà.) ab ipsa lege di-
vina naturali deriuetur: in quantum verò ceremoniale,
morte Christi Domini antiquatum est, ut declaratur in
Catech. Rom. part. 2. cap. 4. ubi dicitur, Apostolos ex sep-
tem Hebdomadæ diebus, illum, qui primus est, loco sep-
timi subrogasse, & diuino cultui in memoriam Domini
et resurrectionis consecrassæ; illumque diem idcirco Do-
minicū vocatum fuisse: præter quem, alia pari obserua-
tione, ac cultu obseruandæ Festivitates in honorem Christi
Domini, & Sanctorum eius instituta sunt: partim sum-
morum Pontificum decretis, de quibus speciatim agit Su-
ares lib. 2. de Festis cap. 1. & sequent: partim Episcoporum
statutis populos illis subditos obligantibus, ut habetur
cap. ult. de Ferijs, & in Conc. Trid. sess. 25. cap. 12. de ref.
partim etiam consuetudine Episcoporum consensu ex-
presso, vel tacito approbata.

§. I.

Quanam requirantur ad festorum dierum
sanctificationem.

Duo præsertim requiruntur ad sanctificationem die-
rum Festorum. Primum est, ut ab operibus seruili-
bus abstineatur, id est ab illis operibus ignobiliori-
bus, quæ ipsius corporis commoditatibus inseruiunt,
qualia sunt arare, fabricare, sutoriam vel tonsoriam aut
alias eiusmodi artes mechanicas exercere. Id constat ex
varijs Conciliorum Pontificumque decretis, quorum u-
num aut alterum hic apponemus: in Concilio Romano
sub Eugenio I. I. apud Antonium Augustinum libro
20. titul. 19. cap. 1. hæc habentur: *Constat omnes omnino ab-
seruare, ut die Dominice nullas audiaceant operationes mercatio-*

T

pesque

negligere, praterquam in cibariis rebus? ita ut libet pl
ent, ac debite in eo die secundum possibiliterem omnes ad Ec
clesiam concurrere, &c. qui vero rusticā opera die Dominicā
gōe prāsumperit, contra divinā praecepta egisse non dubit.
Et apud S. Greg. lib.11. Epist.3. Dominico vero die à lati
terreno cessandum est, atque omnimodē orationibus insistendum
ut quod negligenter per sex dies agitur, per diem Resurrectionis
Dominica precibus expietur.

Operibus servilibus junguntur duo alia operum gen
era, quæ licet minimè servilia sint, diebus tamen Domini
cīs, & Festiū Ecclesiastico iure prohibentur, eò quo
animum temporalibus rebus magnopere applicent, n
mīum quæ à diuino cultu abstrahant; mercatus scilicet, n
est mercium emptiones, & venditiones, & forentes ac iu
diciales actus. Id similiter constat ex varijs Conciliorum
Pontificumque sanctionibus, ac nominatim Conc. Pan
sub Greg. IV. circa annum Domini 829. celebratō cap. 10
ubi hæc habentur: *Imperialis celstudo flagitanda est, ut eis*
à Deo ordinata potestas cunctū metum incutiat, ne in hac summa
& venerabili die (Dominico scilicet) mercatus, & placita
& ruralia quacunque opera facere præsumant: Et in Com
*Arelat. sup Carolō Ma. cap.16. prohibetur, Ne in Domini
cīs diebus publica mercata, neque causationes disceptationes que*
exerceantur.

Dubitatur autem apud Theologos de quibusdam op
eribus, an seruilia sint; proindeque an diebus Festiū
prohibita; de quibus breuiter dicimus secundūm Na
tūrā cap.13.nu.13, & seq. Azor. cap. 27. quæst.4. Suar. lib.1. de
Festiū cap. 24. & alios, non esse opus seruile, nec prohibi
tum diebus Festiū iter facere, scribere, venari recreatio
nis causa; quod & de piscatione, & pictura similiter dis
poteſt; quamuis quidam Doctores, ut Sylu. Verbo. (Penit
itentia) Angelus verbo (Feria,) & quidam alij in exito con
tent, an transcribere, aut pingere lucri & quæſtus causa
eademque ratione piscationi aut venationi vacare diebus
Festiū licitum sit: cum eiusmodi opera, mercenariorum
& seruorum proprias sint, quando principaliter fiunt ob
ligata.

quæstum; ac proinde seruilia censeri possint: quare tutius est ab illis abstinere.

Docet autem Nau. sup. ex S. Doctore sup. art. 4. ad 3. sex operum genera licite diebus Festiis exerceri posse. primum ea, quibus in diuino cultu obsequium aliquod exhibetur. Secundo illa, quibus spiritualia exercentur, qualia docere verbo, vel scripto. Terterio quæ sunt necessaria ad salutem propriam, sive animæ, sive corporis. Quartò, quæ ad salutem proximi spiritualem, vel corporalem similiter necessaria sunt. Quinto, quæ ad vitandum damnum sibi vel proximo imminens sunt necessaria. Sexto denique, quæ ad ciborum præparationem requiruntur.

Et generatim loquendo quæcunque opera, etiam seruilia, licita redduntur ratione alicuius urgentis necessitatis, sive publicæ, ut dicitur cap. *Licet de Ferijs*, sive priuata, ut cum tempore mælis segetes ob pluviā superventuram exportantur, vel simile opus sit ad graue aliquod damnum euitandum: qua etiam ratione pauperes artifices interdùm licite diebus Festis laborare possunt, dummodo absit scandalum, si aliter familiæ suæ ea, qua ad viatum necessaria sunt, nullatenus subministrare queant: quanquam in iis casibus tutius semper sit adire superiori, puta Episcopum, aut in eius absentia Parochum, &c ab illo licenter postulare. Similiter opera seruilia licita sunt, quando pietatis, aut religionis causa exercentur, ut si altaria ornanda sint, aut præparanda ea, quæ ad exequias requiruntur: quæ tamen, si antecedente die comode peragi possent, in diem Festum non essent diffenda. Consuetudo etiam legitimè præscripta & à Superioribus minimè improbata in quibusdam operibus alias prohibitis à peccato excusat, v.g. nundinis Publicis, alijsque similibus casibus, ut obseruat Tol. lib. 4. cap. 25.

Porro in huius præcepti transgressione materia leuitas à peccato saltem mortali excusare potest; v.g. si quis seruili alicui operibreui temporis spatio incumbat, putè unius horæ, non confebitur, sceluso tamen scandalo.

peccati mortalis reatum incurere, ut docet Suar. lib. 1
Fest. cap. 21:

Obseruandum est tamen multa esse opera, quæ, quæ
uis seruilia non sint, diebus tamen Festis illicita celeri-
tur propter temporis exceßum, quod in illis impendit
qua ratione dierum illorum sanctificationi omnino
datur opposita: quis enim à peccato excusare posse
qui ludis, choreis, comeditionibus, venationibus, neg-
tijs secularibus, alijsque similibus rebus totos dies Fe-
stis transigunt: unde méritò conqueritur S. Cyril. Alexan-
lib. 8. in S. Ioan. cap. 5. Quam plurimos Christianorum dili-
Festis, aut ludis illiberalibus, crapulae, choreis, aut alii mo-
vanitatibus deditos, cum Deo obsequium diligentius exhibe-
cūm Templa Dei frequentare, orationibus infestare, atque
clericis officio interesse deberent: tunc maximè Deum suum
solutissimis moribus irritare. Id ne est, ô Christiani, celebre
diem Festum, indulgere ventri, & inincepsis voluptatibus
benas laxare; &c. diebus ad exercenda seruilia opera con-
veniunt quos suo intentus est operi & abstinet à crapula,
& vanitatibus; diebus autem Festis paſsim concurrunt
ponam, ad ludos, ad spectacula, & choreas, in irrationem
nominis, & dici prævaricationem.

Quamvis autem honesta aliqua & moderata tec-
tio Festis diebus post persoluta religionis officia minime
prohibeat; ita tamen, inquit sanctus Chrys. hom. 1
relatu. Sanctorum dierum Festivitas agi debet, ut relaxatio
corporis puritas non corrumptatur animorum; sed potius
centes ab omni luxu, ebrietate, lascivia, dantes operam
remissioni, & sancta sinceritati, id efficere tentemus; ut quae
tunc corporali abstinentia non adipiscimur, mentium pre-
quaramus.

Secundum, quod ad sanctificationem Festorum
cum requiritur, est, ut dies illi cultui diuino alijsque
operibus impendantur. Præ ceteris autem religio-
pietatis exercitijs, quæ ad debitam Festorum celebra-
tionem pertinent, unum præsertim iniungitur, nimis
diebus Dominiçis, & Festiis omnes, & siugulis

usum rationis habentes, sanctissimo Missæ Sacrificio intersint cum ea devotione & attentione, quæ tantum mysterium decet. Hoc præceptum Ecclesiasticum expressum habetur cap. Si quis etiam, & cap. Omnes fideles, & cap. Missæ de consecr. & satis constat ex universali, & continua Ecclesiæ praxi.

Ad hoc verò, ut quis huic præcepto satisfaciat, duo præsertim requiruntur. Primum est, ut corpore sit præsens, & mente in Deum attentus: qui enim sciens in aliqua Ecclesiæ Missam celebrari, domi se contineret, mensemque solam circa mysteria Missæ applicaret, huic præcepto non satisfaceret: sicut nec ille, qui corpore quidem præsens esset, sed animo vanis cogitationibus per notabilem aliquam Missæ partem deliberatè distraheretur. Non est vero necessarium, ut rectè observat Tolet. lib. 6. cap. 6.) auribus audire, vel intellectu percipere ea, qua in Missa dicuntur, vel Sacerdotem celebrantem oculis videre; sed moralis præsentia corporis, & virtualis saltem attentio mentis sufficit.

Potest etiam quis (ut docet idem Toletus & alii plures Theologi) eo tempore, quo Missæ interesse tenetur, simul recitare horas canonicas, precesque alias ad quas obligatur, & utriusque obligationi simul satisfacere; dummodo (ut monet Nav. cap. 21. nu. 8.) ita preces illas recitet, ut attentionem auditioni Missæ necessariam non omittat, sciatque, & velit Missam audire, & saltem virtualiter hujus Sacrificii oblatione Deum colere.

Quæres, an qui, dum Missa celebratur, peccata sua confiteatur, illius audiendi præcepto satisfaciat. Resp. quod, quamvis Suar. & Azor. quos citat Bonac. Qu. de Missa. pun. 11. existiment non satisfacere, nihilominus probabilissimè dici potest eos, qui tempore Missæ, præsertim solemnioris, parochialis v. g. per aliquod breve temporis intervallum confessioni facienda incumbunt, præcepto Missæ audiendæ satisfacere, tum quia in illo poenitentia acta plurimum aliarum virtutum actus, puta contritionis, humilitatis, boni propositi, &c. excentur, qui ex se nihil obstant,

T 3 obstant.

obstant, imò plurimū conferunt ad hoc, ut quis de
sa crificio Missæ intersit: tūm etiam quia communis
& praxis ita obtinuisse videtur; in Ecclesiis quibus u
tantum aut altera Missa celebrari solet (quod in vici
pagis frequens est) solent ut plurimum confiteri pa
tentes, interim dum Missa cùa intersunt, celebratur;
ullus adhuc Episcopus, aut superior id prohibuit.

Secundum, quod requiritur, est ut Missa integra audi
tur saltem usque ad sacerdotis benedictionem, iux
Canonem 47^a Concilij Agathensis & cap. Cūm ad
brandas, de consecr. dist. 1, qui enim partem aliquam
Missæ prætermittit absque iusta causa, peccat; veniale
quidem, si pars sit exigua; mortaliter vero, si sit notabilis
ut docet Nau. Cap. 21^a nu. 1. & 2.

Quænam autem sit notabilis pars Missæ, quam proinde
mittere sit peccatum mortale; Nau. Suar. Tolet. quo
citat & sequitur Bonac. Disp. q. ult. de Missa p. ii. exi
mant, illam Missæ partem, quæ à principio usque a
epistolam in clausu protenditur, esse notabilem, ne
peccato mortali omitti posse: Sylu. tamen, Koninch. Azor. ab eodem citati, partem illam notabilem excus
dunt usque ad initium Evangelij. Addit Tolet. Lib. 6.
cap. 9. ex Nau. & alijs, posse utcunque huic præcepto
tis fieri, si quis partem aliquam Missæ ab uno sacerdoti
deinde partem alteram audiat ab alio: quod quamvis in
probabile videatur, rectè tamen monet, consultius est
& tutius integrum unius Sacerdotis Missam audire. Ob
seruat etiam ibidem nullam esse obligationem, ne quod
dem in die Natalis Domini, plures Missas audiendi sed
unam sufficere ad hoc, ut præcepto satisfiat.

Porrò à præcepto Ecclesiastico Missam diebus audiendi
excusat impotentia sive physica sive moralis, impo
tentiam physicam dicimus, cùm quis nullo modo
potest; puta cùm est in carcere detenus, vel lecto pa
xitudinem affixus aut nauigat in mari, &c. nam non
regulam iuris reg. 9. Ad impossibile nemo potest obligari.
Per impotentiam vero moralem intelligimus, quando

quis non nisi cum summa difficultate, aut gravi detri-
mento, spirituali vel temporali, proprio vel alieno Missam
audire potest; ut si quis timeat, ne adeundo Ecclesiam ab
hostibus in via occidatur; vel domum deserat ne a furibus
expietur; vel si infirmum solum relinquit, ne grave ali-
quod in commodum patiatur. Ita Nau. Suar. & alij apud
Bonac. disp. 44. quæst. ult. de Missæ sacrificio pu. ult.
apud quem plurimi alij similes casus videri possunt.

§. II.

Quot modis peccetur in tertium Decalogi
præceptum.

PECANT in primis, qui diebus festis contra Ecclesiæ
prohibitionem opera servilia absque ulla causa legiti-
ma exercent; qui alios ad id cogunt, vel inducunt; pec-
cant etiam superiores politici, qui diebus festis sibi sub-
ditos operibus illis servilibus vacare permittunt.

Item, qui diebus festis citra necessitatem vendunt ali-
quid aut emunt, præsertim si in emptione illa aut venditi-
one tempus aliquod notabile insinuat: qui diebus illis
officinas apertas tenent, aut merces vendendas expo-
nunt.

Peccant judices, & illorum officiales, si nulla urgente
necessitate diebus festis citationes, testium juridicas au-
ditiones, & alias judiciales actiones exercent. Item quia
totos dies festos aut maximam, & præcipuum illorum
partem aleis, choreis, comediationibus, & aliis vanis, aut
profanis actionibus impendunt.

Peccant, qui diebus festis Missam audire omittunt; vel
illam integrum non audiunt; vel qui audiunt quidem, sed
sine attentione, ac per illius partem aliquam notabilem
vanis confabulationibus, aut superfluis cogitationibus
deliberatè distrahuntur.

Peccant denique patres familias aliiq; superiores, qui à
filiis & subditis Missam diebus festis audiri non curant;
aut eos talibus occupationibus detinent, ex quibus fit, ut
Missam audire non possint,

SECTIO. IV.

Explicatur quartum Decalogi praeceptum.

Honora patrem tuum, & matrem
tuam, &c.

CVM juxta doctrinam S. Thom. 22. q. 33. a. 2. ad 2. pta
cepta, quæ pertinent ad officia charitatis proximi
impendenda, ad hoc quartum Decalogi praece-
ptum reducantur; idcirco, antequam explicemus
particularia illa officia, quibus erga parentes, & alios se-
periores obstringimur, videtur doctrinæ ordo (quem e-
stam Nav. cap. 14. secutus est) postulare, ut prius de ipsa
charitate proximi illiusque generalibus præceptis & ob-
ligationibus tractemus: quod ut distinctius exequamus-
tria præsertim hic explicanda sunt. Primo, quænam per-
sonæ sint ex charitate diligenda. Secundo, quis ordo illarum
ella dilectione servandus. Tertio, quinam sint actus chari-
tatis & quo tempore ad illos exercendos obligemur. En-
de ipsius quarti præcepti specialem explicationem aggo-
diemus; & investigabimus quænam personæ patriæ
matris nomine designentur, & quem honorem illis impe-
pendere debeamus.

§. I.

Quænam personæ sint ex charitate diligenda.

DOCET S. Thom. q. 23. a. 12. quatuor præsertim esse
charitate diligenda juxta mentem S. August. Lib. 1. de
doct. Christi cap. 23. Vnum, quod supra non est, scilicet
Deum: alterum, quod nos sumus: tertium, quod inulta non est,
scilicet proximum: quartum, quod infra nos est, scilicet proprium
corpus. Atque in primis de dilectione ipsius Dei sed. i.
gimus. Quod vero spectat ad dilectionem illam, quæna-
m ipso

ipos ex charitate diligere tenemur, docet S. Thom. Art. 4 quod cum charitas, qua Deum diligimus, etiam ad ea quae ipsius Dei sunt, debeat extendi; cumque juxta Apostolum. Ad Rom. 14. Nemo nostrum sibi vivit Art. 5. & nemo sibi moritur, sive enim vivimus, domino vivimus, sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Dominus sumus, & quidem tot titulis, quot in ejus divinitate perfections fulgent; quot ab ejus bonitate beneficia in nos effluunt: ideo unusquisque se ipsum, non propter se, sed propter Deum, ut aliquid ipsius Dei, debet ex charitate diligere.

Quod spectat ad corpus nostrum, idem S. Doctor dicit illud duobus modis considerari posse, vel secundum ejus naturam, vel secundum infectionem culpæ, & corruptionem poenæ. Cum igitur natura ejus a Deo sit, possumusque ut corpore nostro ad ipsius Dei obsequium, & (ut loquitur Apostolus Rom. 6.) exhibere membra nostra, arma iustitiae Deo; ea ratione debemus etiam corpus nostrum diligere. Sed infectionem culpæ aut corruptionem poenæ in corpore nostro nullatenus diligere, aut fovere debemus; immo potius ex vero charitatis affectu amovere: unde intelligitur quo sensu dixit Apostolus: Coloss. 3. Mortificate membra vestra, qua sunt super terram, &c.

Quod denique spectat ad proximum, quem ex charitate diligere debemus, S. Doctor art. 3. ab illa proximi denominatione excludit in primis creaturas rationis expertes; quia sunt incapaces beatitudinis supernaturalis, in cuius communicatione charitas fundari debet. Excludit deinde Art. 5. damnatos, & demones quia ipsis bonum æternæ vitæ velle non possumus, cum ipsis illud Deus non volit, immo contrarium pro teta æternitate decreverit.

Nomine igitur proximi S. Doctora. 6. 8. & 10. afferit significari Santos Angelos, & homines, sive beatos, sive viatores, sive peccatores, sive justos, sive amicos, sive inimicos, quos quidem ita ex charitate diligendos esse dicit, ut eos nunquam actu ipsi charitati contrario, odio faciliter, prosequamur, neque ullum eorum ab illa generalitate dile-

T 7

dile-

dilectionis proximi excludamus ; & præterea ut secundum animi dispositionem semper parati simus charitati actus , sive internos elicere , sive externos exercere epi quoscunque, etiam peccatores aut inimicos, quotiescumque id ex divina legis præscripto faciendum esse nobis innotescet.

Quod autem spectat ad inimicos, in quibus est specialis difficultas; certum est illos ex charitate propter Deum & se diligendos: quod expressè præcepit Christus Dominus S. Matth. 5. Ego autem dico vobis, Diligitte inimicos vestros: illisque dilectionis signa generalia exhibenda , quæ communiter aliis ejusdem conditionis hominibus, nos quoque attingentibus, exhibere solemus ; & in casu extremo, vel gravis necessitatis illis quoque ac aliis auxilia , & beneficia præstanda: quod etiam jussit Christus Dominus cum dixit Matth. 5. Benefacite his qui oderunt vos. Imò etiam injuria ab eis accepta propter Deum ipsius est condonanda; scilicet (ut dixit Christus Dominus S. Matth. 5.) non dimiserimus in omnibus ; nec pater vester (caelitus) dimittet vobis peccata vestra; & cap. 18. dicit condonationem illarum, non longe exterius , sed ex interiori cordis affectu esse præstatu dam: quod si actio injuriarum civilium, aut criminalium ab eo qui damnum aut læsionem passus est, in statuatur; sicut id jure potest, sic ex odio & vindictæ appetitu facere non debet; sed civilem quidem, eo tantum fine, ut damnum illum compensetur; criminalem vero , ex amore justitiae, aut alicujus alterius virtutis motivò, ut docent Richard. Gabr. Nav. & alii apud Laym. Tract. 3. de char. c. 4. non vezo ex motu odii, aut appetitu vindictæ.

Quamvis autem haec ita se habeant, certum est nihilominus licitum esse, & honestum, in peccatoribus , & inimicis odisse, ac detestari peccatum; illud quoque per emendationem tollere, si id jure possimus ; vel optare, ut à Deo, aut à superioribus puniatur: unde Apostolus dicebat; Gal. 5. Utinam abscedantur, qui vos conturbant. Quin & de ejusmodi punitione latari possumus, quatenus per illam tollitur malum peccati; & e contrario tristari, si peccatorum

pravos
cats. C
selet, u
rurus
quosda
opprim
CE
Cti
2
bis, u
cunq
dilig
nostr
dilect
C
lesfin
vel p
virtu
corp
Orde
cuju
dilig
eade
porz
ralia
na e
V
liis
etru
inc
rus
veri
ner
Pto
prays

pravos conatus prosperari videamus: quod optimè explicat S. Greg. Lib. 22. moral. c. 11. his verbis: Evenire plerumq[ue] solet, ut non amissa charitate, & inimici nos ruina latifiscet, & rursus ejus gloria sine invidia culpa contristet; cum & ruent so quodam benèrig[ue] credimus, & eo proficiente quodam iniustis opprimi formidamus.

5. II.

Quis ordo in charitate servandus sit.

CERTVM est ordinem aliquem in dilectione charitatis esse servandum, ut docet & probat S. Th. q. 26. a. 1. 2. & 3. Hic autem ordo (ut idem explicat) exigit à nobis, ut Deum amore appetitivo plusquam: res alias qualunque, absq[ue], ulla prouerbio comparatione, aut exceptione, diligamus; tum ut post Deum nos ipos, exinde proximos nostros, ac ultimo loco corpus nostrum eadem charitatis dilectione complectamur.

Cum autem diligere, nihil aliud sit, quam bonum vel; sicutq[ue] tria præcipua bonorum genera, quæ nobis ipsis vel proximis velle possumus; spiritualia scilicet, ut gratiæ; virtutes, gloriam, &c. corporalia, ut vitam. & sanitatem corporis &c. exteriora denique, ut famam, divitias &c. Ordo charitatis suprà relatus postulat, ut post Deum (de cuius dilectione jam suprà egimus) quisq[ue] primò seipsum diligat quoad bona spiritualia; deinde proximum quoad eadem bona spiritualia; postea seipsum, quoad bona corporalia; & exinde proximum, quoad eadem bona corporalia; & sic deinceps seipsum & proximum, quoad alia bona exteriora. Ita S. Th. per totā q. 26. ubi id fusè explicat.

Vnde sequitur. nunquam licitum esse cujusvis boni alii procurandi prætextu spiritualem aliquam animæ jacturam per peccatum quantumvis exiguum deliberatè incurre: Quid enim prodest homini (ut ait Christus Dominus S. Matth. 16.) Si universum mandum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur; & cap. 22. ponit dilectionem sui ipsius, tanquam regulam & normam dilectionis proximi: *Dilege proximum tuum sicut te ipsum;* regula autem

(ut

Cut docet S. Th. a. 4.) prior & potior est quam regulum.

Sequitur 2. quoad alia bona corporalia, & exteriora ceteris paribus, unum quemque debere magis se ipsum diligere quam proximum: unde (ut ait S. Aug. lib. de mendacio. c. 6.) Si quis exponat vitam corporalem propria pro vita corporali alterius, tam non diligit proximum sicut ipsum, sed plusquam se ipsum: quod (ut postea subiungit) sae doctrina regulam exceedit. Non est tamen contra hunc charitatis ordinem, si quis ex motu alicujus virtutis vitam propriam pro tuenda amicivita exponeret, quod a S. Hieron. in cap. 7. Mich. & S. Ambr. lib. 3. de officijs cap. 11. sanquam honesta & perfecta amicitia officium commendatur; & a fortiori posset, imo aliquando debet quis pro salute temporali communitatis suae, putat ciuitatis aut patriae, vitam, & alia bona exteriora exponere: cum rationis ordo postulat, ut pars pro suo toto penititetur.

Sequitur 3. si de bonis diversi generis agatur, tunc numerum spirituale proximi, bono nostro corporali aut temporali preferendum esse, ac proinde proximo versantia extrema necessitate spirituali, etiam cura certo proprio vitæ periculo, succurrentum esse; dummodo tamen probabilis spes iuuandi proximum effulgeat. Ita S. Th. quaff. 44. art. ult. ad 2. unde S. Ioannes epist. 1. cap. 3. Eras. de elemosynis, inquit. pro fratribus animas ponere.

Etenim extrema quidem ac moraliter insuperabilem certate spirituali tenetur quilibet Christianus hunc charitatis ordinem seruare, ut ex ante dictis constat, & etiam docet S. Aug. & postillum communiter omnes Theologi: pastores autem, & iij quibus animarum cura incumbit, subditis suis, non solùm in exterma, sed etiam in gravissime necessitate constitutis succurrere debent, etiam cum proprio vitæ periculo, ut fuisse docet & probat variisque exemplis illustrat Greg. à Valentia disp. 3. qu. 4. de ord. ch. pu. 4.

Quod autem spectat ad ordinem charitatis in proximo.

morum dilectione seruandum, certum est in primis, quotiescumque agitur de auxilio præstanto in extrema vel graui necessitate corporali alicuius, ordinem charitatis postulare, ut personas nobis Secundum carnem magis coniunctis præferamus: unde sequitur patrem & matrem aliis omnibus esse præferendos; exinde uxorem; postea filios; fratres alios consanguineos, pro ut quisque illorum nobis secundum carnem coniunctior existit; ut docet S. Th. art. 8, & sequent. & post illum Isamb. tract. de char. disp. ult. art 2.

Quod si fiat comparatio eorum, qui secundum spiritum nobis coniuncti sunt; quamvis varix sint Doctorum sententia, nec satis dilucidè constet quænam super hac questione fuerit mens S. Doctoris, probabilissima tamen nobis videtur eorum sententia, qui asserunt quod, quamvis absolute loquendo illi, qui sunt meliores & sanctiores, alii minus bonis & sanctis obiectiuè magis diligenter beant, id est amore approbationis & complacentia, quo illorum virtutem & sanctitatem magis estimemus & aræmus; appretiatuè tamen eos qui nobis secundum carnem propinquiores sunt, magis diligere debemus iis, qui nobis spiritualiter tantum sunt coniuncti. Ita Rich. Bannes, & alii quos citat & sequitur Isamb. supra.

Quod tamen non obstat, quin amicum vel benefactorem insignem præferre interdùm liceat aliquibus consanguineis, ut post Dominicum Bannem docet Valentia sup. pu. 5. fieri etiam potest, ut aliquando causæ aliquæ rationi maxime consentaneæ occurrant, ob quas ordo charitatis supra relatus licet ac honeste inuertri possit ut

expresse docet S. Thom. quest. 32. a. 9. c. g. in
tauorem personæ bono publico
maxime utilis;

§. III.

§. III.

De actibus charitatis erga proximum, ac praesertim de eleemosyna corporali.

VARIIS sunt & multiplices actus charitatis erga proximum, quorum praecipios enumerat S. Doctor quatuor etiam & ieq. scilicet dilectionem, qua alteri per charitatem bonum volumus: beneficentiam, qua bonum, quod ei volumus, quantum possumus, re ipsa illi tribuimus: gaudium, quo de illius bono, v.g. conversione à peccatis, profectu in virtute &c. latamur: pacem, qua simul cum proximo conspiramus in ihs, qua ad illius bonum spirituale conferunt: misericordiam, qua illius miseriis tanquam nostris condolemus, casque, quantum possumus, sublevamus.

Sunt autem duo praecipui actus ipsius misericordiz, de quibus Theologi fusi disputare solent, eleemosynaliter, & correctio fraterna.

Eleemosyna (ut docet S. Thom. q. 32. a. 1.) est actus charitatis, quo quis propter Deum proximo indigenti subvenit. Cum autem duplex indigentia reperiri possit in proximo, spiritualis scilicet ac corporalis; ideo etiam duplex eleemosyna species a S. Doctore art. 2. assignatur: alia spiritualis, qua indigentiae spirituali succurritur, de qua paragrapho sequenti agemus; alia corporalis, qua miseria, & indigentia corporis sublevatur.

Circa hanc vero eleemosynam corporalem, certum est illam esse, non solum in consilio, sed etiam in praetpto, ut docet & probat S. Th art. 5. & aperte colligitur ex variis scripturarum locis Ezech. 16. ha. fuit iniquitas Sodome, & e manum ego & pauperi non perrigebant. Et S. Matth. 25. Christus Dominus flaminis a terris adjudicat eos, qui misericordiaz opera exercere omiserunt. Id ipsum SS. Patres unanimiter afferunt: S. Ambrosius lib. de Nabute, loquens

de cle
tumzic
& redi
divitis
ginafe
divini
amore
nam la
Ver
vum si
lius &c
att. s.
pite o
five ea
tam si
perso
digni
liqua
teft; u
clitab
diffic
corui
Ha
xa &
brevi
tiam
pecc
fluis
de fu
rant.
Doct
ex hi
ledd
&c. 11
enim
dem
re or

de eleemosyna, Debitam, inquit reddis, non largiris indebitum; idque tibi dicit scriptura: inclina pauperi aurem tuam, & rede debitum tuum; S. Basilius concione in illud dictum divitis: Destituam horrea mea: dicit divitem illum Non cogitasse de superfluo pauperibus erogando, nullamque praecepit divini habuisse rationem: S. Greg. Nazian. orat, de pauperum amore dicit nos Mandato divina, arg. exemplo ad eleemosynam largiendam excitari.

Verum difficultas est, cum praeceptum illud affixatum sit, quo potissimum tempore obliget: quod ut melius & certius dignoscatur observandum est ex S. Doctore art. 5. obligationem facienda eleemosynæ ex duplice capite ori: Primo ex parte dantis, si habeat bona superflua; sive ea sint superflua naturæ, id est non necessaria ad vitam suam & iuorum sustentandam; sive sint superflua personæ, id est non necessaria ad personæ conditionem dignitatem inq; tuendam. Secundò ex parte accipientis, si aliqua prematur necessitate: quæ quidem triplex esse potest; una extrema, cui nisi succurratur, hominis vita periclitabitur; altera gravis, cui nisi subveniatur, vitam ægre ac difficuler sustentabit; tercia communis, qualis est fermè eorum, qui ostiati mendicant.

Hac observatione supposita, in quaestione valde perplexa & difficiili, quæ Doctores in varias distracti sententias, breviter dicimus probabilitissimam nobis videri sententiam illorum, qui asserunt unumquemque obligari sub peccato mortali ad eleemosynam erogandam de superfluis naturæ ijs, qui sunt in extrema necessitate constitut i: de superfluis vero personæ ijs, qui gravi necessitate laborant. Ita Tolef. lib. 8 cap. 35. ubi pro hac sententia citat S. Doctorem & plurimos alios Theologos, probatque illam ex his Christi Domini verbis: Matth. 25. discedite à me maledicti; in ignem eternum &c. Hoc fuit etiam, & non collegisti me, &c. infirmus & in carcere, & non visitasti me: manifestum est enim has necessitates non esse extrebas; & tamen condemnari hominem, qui in illis proximum suum sublevarat omisit.

An

An verò ex superfluis illis personæ unusquisque ab peccato mortali teneatur ad erogandam eleemosynam communibus pauperum necessitatibus; ita ut nullus licet possit superflua sibi retinere, sed pauperibus, qui non quam & nusquam defunt, illa distribuere obligetur. idem Tol. suprà, afferit communio rem Doctorum sententian esse negativam, quamvis non desint, qui affirmant amplectantur; proindeque nullum sub peccato mortali ad eroganda pauperibus superflua teneri extra graves au extremas necessitates; aitque se non audere ad id obligare sub mortali eos, quos tot & tanti Doctores ab illo citat excusant.

Responde tamen monet eos qui habent superflua, non omnino securos esse debere, sed timere, ne forte sibi superflua cupiditati nimis blandiantur; & serio perpendere, quā diversa sint iudicia Dei à judiciis hominum, ideoque longe tutius esse, ut superflua illa status & dignitatis in operi charitatis aut alia Deo grata & honorifica impendant, quām otiosa apud se retineant, præsertim cùm SS. Pates (quorum plurimos citat) sint hac in re longe rigidiiores, vidcanturque afferre universim homini Christiano dilectum esse superflua retinere, quādū sunt aliqui pauperes, in quos illa erogare possit.

Addit præterea idem author, aliter hoc eleemosynæ facienda præcepto teneri eos, qui aliorum curam habent præsertim Ecclesiasticam & spiritualem; aliter eos, qui non habent: hi enim satisfaciunt indigentibus illis, qui occurrunt, eleemosynam erogando; illi verò insuper inquirere aliquo modo tenentur, num sibi subditū suæque curæ coniunctissim gravem aliquam egestatem patiantur, ut eis succurrant. Docet præterea personas Ecclesiasticas, sive beneficia & redditus Ecclesiasticos obtineant (de quibus intrà suo loco) sive bona tantum patrimonialia possident, eodem facienda eleemosynæ præcepto arctius obligari, eò quod in illis superfluum magis inveniri possit quām in Laicis. cùm enim neque uxores, neque filios, aut filias habent, cumque modum ac modestiam in viatu, ac

yphi

vestitu servare teneantur, non tot rebus indigent,
nec ad tantas expensas faciendas obligantur.

Quare, num omnes personæ eleemosynam erogare licet posint. Respondet S. Doctor art. 8. illum, qui est sub alicuius potestate constitutus, de re illa, secundum quam superiori subiectur, eleemosynam licite facere non posse, nisi de consensu illius, cui subditus est; unde sequitur religiosos, filios familiæ, ac servos eleemosynas absq; consensu Superiorum, parentum, aut dominorum erogare licet non posse, nisi extrema aliqua indigentis necessitas eos ad id obliget. possunt tamen filii familiæ ex bonis castris, aut quasi castris, id est ex illis quæ vel in bello, vel in alicuius offici publici exercitio consequuntur, erogare eleemosynas: siue & de iis quæ in proprias expensas ipsis à parentibus conceduntur. Ita Toletus lib.

S. cap. 31.

Quod autem spectat ad uxores, quamvis de bonis communibus absque mariti consensu eleemosynas erogare non debeant; poterit tamen (ut idem Tolet. docet suprà c. 29.) id facere, si ultra dotem quam attulit, aliquid sibi proprium referavit; aut si per alterius donationem, vel proprium laborem, & industriam aliquid illi obveniat: in quo tamen locorum consuetudinem servandam esse dicit. Item si maritus sit a mens, aut ipsi uxori rei domestica administrationem relinquat, aut si sit supra modum tenax & avarus; nec eleemosynas illas etiam cum teneatur, erogare velit: tunc enim uxor id poterit exemplo Abigail, quæ Davidi dedit viro suo nesciente i. Reg. 25. Addit idem author posse etiam de bonis sibi cum marito communibus facere modicam eleemosynam, propter quam maritus nullam indigentiam patietur.

* *

§. IV,

§. IV.

*De eleemosyna spirituali, & correctione
fraterna.*

DOCET S.Thom.q. 32. a. septem præsertim modis p*ri*ritualem eleemosynam exerceri posse, scilicet docto*d*o ignorantem, consilium dando dubitanti, affl*d*um consolando, cor*c*ipiendo peccantem, tolerando benigne*t* illos qui graves sunt & onerosi, condonando injurias, & pro vivis ac defunctis orando.

De hac autem spirituali eleemosyna idem quod de corporali dicendum est, servata tamen debita proportione, scilicet unumquemque teneri eo quo potest modo ad succurrendum proximo constituto in extrema & moraliter insuperabili necessitate spirituali, ut dictum est parag. 2. & etiam in gravi, id est quando non nisi ægrè & cum summa difficultate necessitas illa spiritualis superari potest, quamvis hæc obligatio succurrenti in gravi necessitate spirituali, non adeò stricta sit in laicis quam in Sacerdotibus; illis præsertim quibus animarum cura commissa est, qui proinde ratione officii sui debent instruere ignorantibus, de rebus illis qua ad salutem necessaria sunt; consilium rectum de iisdem rebus ad salutem necessariis præbere; item afflitis quam possunt, impendere consolacionem, ne malorum pondere oppressi in desperationem incident: similiter & aliorum defectus tolefare, condonare injurias, corripere peccantes, ac pro vivis & defunctis orare, quoties id ab illis charitatis ordo, aut munera sibi impositi ratio exigit.

Verum peculiaris est difficultas circa correctionem fraternali peccantium; quo nomine à Theologis intelligitur qualiscunque sermo, quo quis vel monendo, vel reprehendendo, vel hortando, vel rogando, vel instruendo, aut alia simili ratione nititur proximum à peccato revocare, & ad officium virtutemq; reducere, idq; ob ipsius proximi proprium ac peculiare bonum,

¶

De haec autem fraterna correctione supponimus tanquam certum, inesse obligationem ad illam faciendam, non solum ex consilio, sed etiam ex praecepto, ut docet S. Thom. q. 33. a. 2. & cum eo Theologi omnes, qui id communiter probant ex his Christi Domini verbis S. Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vede & corrige eum, &c.* id est si te sciente peccavit frater tuus, ut explicat S. Augustinus serm. 16. de verb. Dom. qui haec Christi Domini verba tanquam de praecepto dicta intelligit.

Hoc supposito tria praesertim de correctione fraterna queri possunt: primum, quando facienda sit: secundum, a quo facienda sit: tertium, quis ordo in illa servandus.

Ad primum quæsitum respondetur hoc præceptum, cum affirmativum sit, non quovis tempore obligare, sed solum concurrentibus quatuor conditionibus. Prima est ut noveris peccatum proximi: si enim illud ignore, corriger non teneris, immo nec curiosius inquirere debes; hoc enim ad superiorem illius propriè pertinet, ut docet S. Thom. a. 2 ad 4. unde Proverb. 24. *Ne queras, inquit Sapientia impietatem in domo iusti, & neque vastes requiem ejus.* Secunda est, ut ille, qui peccavit, nec emendatus sit, nec mox sive per alium sive per se ipsum credatur emendandus; si enim jam emendatus sit, vel proxime emendandus existimetur, correctione tua non indiget, nec proinde ad illam faciendam obligaris, ut docet Valentia disp. 3. q. 10. de corre&. frat. pu. 2. Imo valde probabilis est sententia Sylv. Turr. & aliorum, quos citat & sequitur Laym. tract. 3. c. 7. de corre&. fiat, peccatum merè prateritum, si non subicit periculum recidendi, non cadere sub obligationem præcepti correctionis fraternæ: unde Eccli. 19. dicitur. *Corripi proximum, ne forte iteret.* Tertia est, ut speres aliquem frumentum tuæ correctionis; si enim nulla sit emendationis spes, immo verecaris ne isti, qui peccavit, correctione tua deterior fiat, tunc manifestum est te ad illam minime obligari: unde S. Aug. lib. 1. de civit. c. 9. dicit ad charitatem pertinere, ut quis corripiendū male agentibus parcatur quia ipsis metuit, ne deterior-

debetores ex hoc efficiantur. Excipiendus est tamen calumna, in quo ex defectu correctionis alii scandalum aliquo patenterunt: tunc enim correctio facienda est, ne alii in peccandi occasionem accipiant. Quarta denique conatio est, ut locus, tempus, aliaque ad corrigendum circumsistantiae opportunae sint: si enim alterius temporis velle opportunitatem ad proximum corrigendum commode rem expetes, non teneris statim illum corrigeret, sed latenter id differre potes. Ita docet S. Thom. art. 2, ad 3. S. Aug. supra dicit esse consilium charitatis, si aliqui preterea obiurgandis & corripiendis male agentibus parcat, quod opportuum tempus requirit.

Quod spectat ad secundum quasitum, quinam videlicet ad correctionem fraternalm obligentur; asserit S. Doctor art. 3. omnes teneri ex virtute charitatis: quod etiam constat ex Eccli. 17. ubi dicitur, quod Deus mandavit euangelium de proximo suo: & S. Matth. 18 ubi Christus indeinde præcipit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum, & Prelati tamen & Superiori, quibus aliorum cura incumbit, strictius ad correctionem faciendam obligantur: qui quidem, si spectetur ut est a deo justitiae vindicativa, ad illos solos pertinet, ut observat idem S. Doctor.

Quod denique spectat ad tertium quasitum; videlicet quis ordo in correctione fraternali servandus sit; & an ordo a Christo Domino in Evangelii prescriptus, sit ex precepto necessarius; ut scilicet peccans primo privatum admonetur; tum, si haec admonitio nihil proficit, upus aut duces testes adhibeantur; ac demum Ecclesia seu Prelato a Superiori denuocetur? Resp. secundum mentem S. Doctoris art. 7. & 8. non modo ipsam correctionem fraternali, sed & illius facienda modum a Christo Domino prescriptum, esse de precepto: quod tamen preceptum, cum sit affirmativum, nec quovis loco & tempore obligatur sequitur, tunc solum ex precepto modum illum correctionis servandum esse, quando ad ipsius correctionis finem subsequendum necessarius esse censetur: quapropter S. Aug. serm. 16. de verb. Dom. de isto corripiendi modo loquens,

loquens, discernere, inquit, debemus, aliquando istud, aliquando illud esse faciendum; aliquando corripiendo fratrem inter te & ipsum solum; aliquando eoram omnibus.

Observat autem Greg. à Valentia disp. 3. q. 10. de corripiendo frat. p. 5. varios esse casus, in quibus nulla videtur esse ad illum modum correctionis fraternæ servandum obligatio; ut si peccatum sit publicum; vel si, quamvis occultum, cedat tamen in damnum communitatis, & periculum sit in mora; aut si ob aliquam incurrentem circumstantiam prudenter iudicetur modum illum ad emendationem proximi futurum inutilem; quod etiam docet S. Thom. art. 8. ad 1. ubi etiam in resp. 4. addit ex S. August. si post occultam admonitionem peccator minimè relipiscat, utilius interdum fore peccatum eius Pralato seu Superiori, non quidem ut iudici, sed ut patri prius manifestare quam testes adhibeantur, eò quod paterna charitate & admonitione peccatori plus quam quivis alias prodesse possit. Videri potest idem Valentia loco citato, ubi fulmine de istis agit.

Supersunt adhuc aliquæ difficultates circa correctionem fraternalm breviter hinc nobis solvendæ.

Prima est, an etiam inferiores teneantur correctionem fraternalm erga Superiores exercere? Respond. affirmativè, dummodo concurrent quatuor conditiones suprà explicataz: ita enim docet S. Thom. art. 4. & in resp. ad 2. confirmat exemplo S. Pauli, qui, cum esset S. Petro utope Apostolorum Principi subditus (ut ibidem dicit S. Doctor;) erga illum tamen correctionem fraternalm exercuit. Hæc tamen correctionem subditorum erga Superiores (ut ibidem monet) cum omni mansuetudine, ac reverentia facienda est, iuxta illud Apostoli r. ad Timoth. 5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem*

Secunda difficultas est, an sit obligatio ad correctionem fraternalm faciendam de quibuscumque peccatis etiam venialibus? Resp. quamvis laudabile sit proximum etiam de venialibus corripere, modo prudenter & cum charitate id fiat; non esse tamen ad id obligationem falso

tem

Item sub peccato mortali:imo interdum utilius esse le-
ra eiusmodi peccata dissimulare , nisi talia sint, quae
scandalum aliorum , vel gravioris alicuius peccatis con-
mittendi occasionem præbere possint. Ita Nay.cap.14.
13. ubi addit: aliquando licitum esse expectare, ut peccatum
rursus incidat in peccatum , in quo deprehensius pos-
cum maior fructu corrigi.

Tertia difficultas est, an teneamur admonere & com-
pere illum, qui ex ignorantia peccat? Resp. nos ad id tem-
xi, si eius ignorantia sit vincibilis , id est de re, quam quae
scire potest & debet; si autem sit invincibilis distinguendu-
m est: vel enim speratur fructus aliquis ex illa correptione,
vel minime speratur: si primum, instruere tenemus
gnorantem, præsertim si illius cura nobis commissa fit:
secundum, bona fidei relinquendus est , dummodo
men inde alterius damnum aut scandalum non sequatur.
Ita Bannes, Malderus, Azorius, Navarrus & alii quos citat & sequitur Bonacina disput.3. question.4. de chantu
pu. 7.

Quarta & ultima difficultas est, quale peccatum sit in
terna correctionis omissione. Resp. illum peccare moni-
ter , qui commodè ac faciliè impeditre , vel tollere potest
correctione fraterna gravem miseriā spiritualem promi-
ti, quale est peccatum aliquod mortale , sed non audebit
ob alicujus mali temporalis timorem , vel alicujus tem-
poralis boni cupiditatem , quae in ejus animo fraternali
charitati præponderat, ut constat ex dictis paragrapho 1.
illum autem qui propter passionem aliquam timoris, ve-
recundiæ, aut pusillanimitatis non existimat se tam strix
ad hoc obligari , vel minus se idoneum reputat ad corre-
ctionem faciendam , ideoque illam omittit; plerumque
nonnisi veniale culpam incurre , ut docet S.Thom.
12. ad 3. quod tamen intelligendum videtur cum haec
ceptione, nisi sis, qui corrigerem omittit , sit su-

perior; aut ex illa omissione grave ali-
quod scandalum se-
quatur.

S. V.

*Quoniam peccata charitati proximi
adversentur.*

QVATVOR sunt præsentim peccatorum genera , quæ proximi charitati opponuntur, & ad quæ reliqua possunt revocari; odium scilicet, invidia, discordia , & scandalum; de quibus agit S. Doctor quæst. 34. & sequ. ubi docet esse duplex proximi odium , abominationis scilicet & inimicitia. Odium abominationis est alienatio, & a耶ro voluntatis à proximo propter aliquid malum, quod in eo concipimus : odium vero inimicitia est illud, quo malum aliquod proximo volumus : & utrumque odium ex genere suo peccatum mortale est; si quis v. g. proximum suum aversetur & abominetur, quatenus homo vel quatenus Christianus est; item si grave malum aliquod illi optet, quatenus illi malum est , juxta illud quod dicitur I. Ioan. 3. *Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est :* defectus tamen deliberationis, aut materia levitas à peccato mortali excusare posset; imò nullum esset peccatum , si quis peccatorem odio prosequeretur , non quatenus homo est, sed quatenus peccator; id est, si abominaretur ejus peccatum, vel si optaret illi aliquod malum; non quatenus ejus malum est , sed quatenus ad destructionem & exterminium peccati conferre potest, ut patet ex iis quæ paragaphis præcedentibus dicta sunt.

Invidia ut docet S. Thom. qu. 6. est depravatus voluntatis affectus, quo quis tristatur de bono proximi, quatenus est propriæ excellentiæ imminutivum : quod ut melius intelligatur, observandum est ex Tol. Lib. s. n. 65. semper potissimum modis contingere posse , ut quis tristetur de bono proximi. Primò quia inde aliquod malum sibi timet, ut si quis tristetur de electione alicujus in aliquā dignitatem , eo quod sibi in damnum aliquod proventum exercatur: quod si damnū illud sibi injuste inferendum

ratio-

rationabiliter timeat, nullum erit peccatum: si autem
stet, v.g. si fur aut siccarius tristetur, eo quod electus sua
indicem vir in egerimi animi, a quo scelerum suorum
vindictam sibi meruit; peccabit: quia sicut non licet illi
talem virum dignitate sua & potestate ob hunc metu
privare, sic nec etiam de ea tristari licitum est.

Secundò tristari potest aliquis de alterius bono,
quod simili bono careat: ut quando quis videns homi-
nem doctum, tristatur, non quia doctus sit, sed quia in
pari doctrina non sit præditus. Et hæc tristitia dicimus
mulatio, estque licita & honesta, si bona quæ quis am-
latur, ad salutem animæ divinamque gloriam conducatur
ut si quis videns hominem pœnitentem, zelo ferventer
tristetur, non de illius bono, sed ex eo, quod se virtutibus
eiusmodi destitutum videat; si autem emulatio illa sit
temporalibus bonis, quæ uon referantur in ullum ho-
nestum finem, tunc erit mala, vel indifferens rationem
tivi unde orietur.

Tertio tristari potest quis de bono alterius, quia cum
tali bono indignum iudicat: & hæc est indignatio; quæ
quidem bona vel mala est pro ratione moti ex quo con-
cipitur: si enim aliquis tristetur v.g. quod sceleratus
quis & flagitosus dignitatem aliquam consecutus fu-
qua indignus est & rationabiliter creditur abusurus, ne
peccabit; si vero ex pravo aliquo affectu temere iudicet
illum bono, quod illi obvenit, indignum, id est quod de illo
tristetur, peccatum committit grave, vel leve pro ratione
gravitatis, vel levitatis ipsius materiae.

Quarto poterit tristari quis de bono alterius; quia est
ga illum male affectus: quando enim malo animo in
quem suus, bonum eius nobis displicet: & hoc perinde
ad odium de quo supra.

Quinto potest quis tristari de bono alterius; quia est
propriæ excellentiæ diminutivum; & hoc propriè pertinet
ad invidiam, quæ (ut docet S. Thom. Sup.) ex genere
est peccatum mortale; nisi defectus advertentia am-
teria levitas excusat: & sic peccavit Saül invidens gloriam
Principis Davidis.

Davidis , quatenus estimabat suam ab illa obscurari & minui.

Sexto potest tristari quis de bono temporali alicujus : quia est majoris boni spiritualis impedimentum: & hoc pertinet ad charitatem.

Septimo de eodem bono temporali tristari potest, quia modo aliquo injusto acquisitum est in damnum privatum vel publicum: & hoc ad zelum justitiae pertinet.

Discordia est dissentio voluntatis à voluntate proximi circa aliquid bonum, in quo tenetur quis consentire. Ita S.Tho. qu. 37. dissentire enim à proximo in re aliqua mala bonum est; immo etiam dissentire in re aliqua bona, sed quā quis velle minime obligatur, non est per se malum : sed tunc solummodo discordia peccatum est, quando quis in re aliqua bona, quam velle tenetur, ab alijs ex voluntatis paviditate dissentit.

Quod si hæc discordia sit circa veritatem, quam quis cū altercatione verborum impugner, vocatur contentio: & si veritas illa quā impugnatur divinum honorem aut notabilem proximi utilitatem spectet; ut quando veritates ad fidem aut morum restitudinem spectantes impugnantur, est peccatum mortale: si eò usq; procedat discordia illa & dissentio voluntatis , ut quis seipsum ab unitate Ecclesiae sejungat, nolitque ejus capiti visibili, nimirum Romano Pontifici subesse; dicitur Schisma: estque grave peccatum mortale, ut docet S. Th. q. 39.

Si ad discordiam animorum accedat etiam armorum violentia, qua proximo nocuienta aliqua in bonis fortunæ vel corporis injustè inferantur, vocatur bellum: si tamen bellum ob causam aliquam justam suscipiatur; si ab eo, qui legitimam potestatem habet; si cum recta intentione: tunc non est peccatum, ut docet idem S. Th. qu. 40. &c in eo pugnare licitum est, alias, si una ex tribus his conditionibus desit, peccatum mortale est, & quidem eò gravius, quod graviora per illud damna proximo inferuntur. Quod quamvis ita sit, non debent subditi de intentione principis judicare ; sufficit ut illis manifestè non constet

de iniustitia belli: imò quamuis dubitent an bellum iustū sit; possunt, &c etiā interdum debent, quando ipsius à principe ita præcipitur, pro illo militare: quod optimè explicat S. Aug. Lib. 22. cont. faust. c. 75. his verbis: *Vt justus, si forte sub rege homine etiam sacrilegio militet, reliquie illi iubente bellare, si, quod fibi à principe iubetur, vel in effe, contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit, certum non est ita ut fortassis reum faciat regem iniquitas imperandi, incontentem autem militem offendat ordo serviendi.*

Scandalum denique (ut docet S. Tho. q. 43. a. 1.) est di-
ctum, vel factum minus rectum, præbens alteri occasio-
nem ruinæ. Dicitur 1. (dictum vel factum) quia interiores
actus, cùm alijs noti non sint, illis nocere non possunt.
Dicitur 2. (minus rectum) ut significetur posse aliquan-
do scandalum oriri ex aliquo dicto vel facto, quod non fit
ex se malū sed quod habeat tantum speciem mali. Dicitur
denique præbens alteri occasionem ruinæ, non verò cau-
sam; eò quod propriè loquendo humana voluntas à nulla
causa efficaciter induci possit ad peccandum, sed solum-
modo veluti obliquata occasione sponte in illud conser-
vat.

Docet autē S. Tho. a. 2. aliud esse scandalum factū minus
rectum, quod est alteri occasio ruinæ; sive id fiat ex certa
& directa intentione alium inducendi ad peccandum. si-
ue, quamvis eiusmodi intentio non ad sit, id tamen quod
fit, ex se & natura sua alium inducere potest ad peccam-
dum. Scandalum passuum est ipsa spiritualis ruina cuius
qui scandalizatur, potest autem aliquando scandalum
actuum esse sine passu; ut si quis aliquem inducere co-
netur ad peccandum; nec ille consentire velit, potest ei-
am scandalum passuum esse sine activo; ut si quis ei
facto vel dicto alterius, quod ex se ad peccatum nullati-
onem induxit est, occasionem ruinæ aut scandalum per
voluntatis prauitatem accipiat, quale fuit scandalum
phariseorum occasione verborum Christi Domini. Si
scandalum quidem passuum mortale, vel veniale pecca-

tum est/ut declarat S. Doctor Art. 4.) pro qualitate criminis,in quod quis propter dictum,vel factum alterius impingit: similiter scandalū activū mortale , est vel veniale, secundum rationem dicti vel facti , quo præbetur alteri occasio ruinæ; vel secundum intentionem illius, qui ejusmodi occasionem præbet. Quamvis vero scandalum passivum non sit speciale peccatum , nec opus sit , ut qui peccatum aliquod commisit, in confessione declaret se ab alio ad id inductum fuisse; scandalum activum tamen est peccatum speciale præcepto correctionis fraternalis oppositum, ac proinde in confessione declarandum, præsertim quando quis deliberatè alterum ad peccandum induxit : quòd si præter eius intentionem id accidat ; quamvis Caietanus In art. 3. quæst. 43. & quidam alii Theologi negent, in eo casu scandalum activum esse peccatum speciale; probabilius tamen alii affirmant, ut Maior , Sylvester , Navarrus; quos citat, & sequitur Valentia Disp. 3. quæst. 18. de scandali pu. 3. Vnde is qui advertit aliquod dictum vel factum suum minus rectum posse alium ad peccandum inducere, nec tamen ideo ab illo dicto vel facto desistit; debet secundum illos Doctores circumstantiam illam in confessione declarare ; si mortale fuit illud peccatum, cuius occasionem præbuit.

Denique monet S. Doctor Art. 7. spiritualia bona ad salutem propriam, vel alterius necessaria nunquam esse dimittenda , licet inde scandalī passivi occasionem aliquis accipiat nec ad evitandum eiusmodi scandalum , ullam unquam peccatum, nequidem veniale, committi debere; imo neque ullum opus bonum , licet minimè præceptum, omittendum esse; si scandalum ex sola alterius malitia oriatur: si tamen ex ignorantia, vel infirmitate oriretur, tunc ad vitandum scandalum pusillorum , præstatet quodvis opus bonum minimè præceptum omittere, & quidvis aliud secluso peccato facere. Exemplum utriusque habemus in ipsa Christi Domini persona , qui S. Matth. 15, ob scandalum Pharisæorum minimè ab

V 2 incepit

incepto sermone destitit, & è contrà cap. 17. ad vitandum
populi scandalum vestigal., ad quod minimè tenebat,
solvere voluit.

§. VI.

*Quænam sint obligationes filiorum erga
parentes, & parentum erga
filios.*

PRÆTER obligationes generales, quæ unumquemq;
proximorum spectant; sunt aliquid speciales filiorum
erga parentes, & vicissim parentum erga filios; quæ
hoc quarto Decalogi præcepto præscribuntur.

Docet autem Catech. Rom. Part. 3. ca. 5. nomine honoris
parentibus exhibendi tria præsertim significari, amorem
icilicet, reverentiam, & obedientiam: tenentur siquidem
filii speciali modo ad amorem erga parentes; ita ut odium
parentum longè gravius peccatum sit, quam cuiuscunque
alterius personæ: unde Nav. e. 14. n. 11. & Tol. lib. 5. c. 1. exi-
stunt, in peccato odii circumstantiam personæ paren-
tum esse in confessione declarandam. Neq; sufficit amor
internus, sed exterioribus effectibus prodere se debet; a-
deo ut teneatur filius parentum necessitatibus sive corpo-
ralibus, sive spiritualibus quantum in ipso est, subvenire;
v.g. alimenta & alia ad vitam necessaria, si ad egestatem
gravem redacti sint, eis præbere; si in agititudinem incide-
rint, vel in carcerem detrusi sint, illos visitare, & quo po-
terunt modo ipsis ad sanitatem vel libertatem recuperan-
dam succurrere, & à fortiori curare, ne absq; digna sacra-
mentorum susceptione ex hac vita decadant, neve pia o-
pera parentum testamentis prescripta differantur, neve
uffragiis Ecclesiae, & aliis subsidiis quocunq; modo debi-
tis post mortem fraudentur.

Tenentur etiam filii reverentiam parentibus exhibere:
*Sunt enim (ut loquitur Catech. Rom.) immortali Dei quæ-
quadas*

quædam simulacra: quare olim edixerat Deus Exod. 21. qui male dixerit patri suo vel matri, morte moriatur. Vnde contumelia, convicia, irrisiones, & similia peccata, qua plerumq; ob levitatem materiae in aliis personis non nisi venialia forent, in parentibus ob circumstantiam personæ ut plurimum mortalia censentur, simili ratione percutere, quantumvis leviter, parentes; imo illis solunmodo interminari, gravis respectu illorum censetur injuria, proindeque peccatum mortale, ut afferunt Graffius, Reginus, Nav. & alii quos citat & sequitur Bonac. Dilp. 6. de 4. De cal. præcep. qu. un. pu. 2.

Tenentur denique filii obedire parentibus: unde Apostolus pluribus in locis Coloff. 3. Eph. 6. illud inculcat: *Filius obediens parentibus: & ipse Christus Dominus, ut hujus obedientiae in se præberet exemplum, sanctissima matr̄ ejus, que sponso S. Iosepho erat subditus. S. Luc. 2.*

Atque in primis tenetur filius patri obedire in ijs, quæ ad gubernationem domus pertinent; ita ut si recuset obedire in re gravi, & alicuius momenti, maximè si ex contemptu, vel animi obstinatione id faciat, peccet mortaliter, ut docet Toletus lib. 5. capit. 1. Tenetur etiam obedire in ijs quæ ad bonos mores pertinent; ita ut peccet mortaliter, si cum pertinacia nolit acquiescere præceptis patris, quibus illum à peccato mortali, aut illius occasionibus, ut à pravis conversationibus, ludis, &c. abstrahere conatur, ut docet idem Tolet. & plures alii apud Bonac. supra.

Quamvis autem (ut docet S. Thomas 22. q. 189. a. 6.) filius post pubertatis annos directè parentibus non subdatur in ijs, quæ ad statum vita amplectendum, præ religio nis, vel matrimonii, pertinent; docet tamen Toletus Suprà filium peccare mortaliter, qui contra voluntatem patris uxorem conditionis suæ minimè convenientem ducit. Existimant etiam Abulensis, Sanches, & alii apud Bonacinam Sup. pu. 5. filium teneri ab ingressu religionis abstinere, ut subveniat parentibus, quos ad extremam necessitatem redactos, aut brevi redigendos prævidet.

Sicut autem filii erga parentes, sic etiam parentes erga filios

filios ad rria p̄ferrim charitatis officia obligantur, ut docet idem Tol. suprā. primum est ad alimenta, & alia nit̄ ad iumenta necessaria ipsis p̄benda: quod imellendum est, quamdiu illis indigent, nec sibi prouidere possunt, ut recte notat Bonac. Sup. pu. 6. Secundū est, ad illos curam gerendam, quoad ea quā salutem aeternam, & spirituale animæ bonum spectant: unde tenentur parentes procurare ut filij addiscant rudimenta fidei, Symbolum scilicet Apostolorum, orationem Dominicam, p̄cepta Dei & Ecclesiæ, aliaque ad salutem consequendam necessaria. Debent etiam illos verbis & exemplis ad bonos mores inducere, & à peccatorū occasionibus auertere; eosdemque, si forte delinquent, non ex charitate corripere, ut fūsiū explicat Bonac. Sup. Tertium denique officiū parentum erga filios est, ut illos relinquant liberos ad eligendū statum illum, ad quem ipsos à Deo vocari cognoverint, ita ut neque à bono aliquo statu amplectendo eos invitatos sine ulla legitima causa abstrahant, neque ad statum aliquem, siue fæcerdotij, siue religionis, siue Matrimonij amplectendum inuitatos cogant, ut docet idem Tole. suprā.

Quā autem de officiis filiorum erga parentes, & parentum erga filios dicta sunt; eadem etiam intelligi debent, seruata tamen debita proportione, de officiis pupillorum erga tutores & alios, qui parentum vices gerunt: item de officiis seruorum, subditorum, & quorumque inferiorum erga dominos, vel quoscunque superiores, & è contrā, ut docet Nan. cap. 14. num. 21. & 22. unde infert Bonac, suprā pu. 8. Christianos omnes teneri sub mortali peccato summo pontifici in re graui & iusta ad fidem, disciplinam Christianam pertinente obedire: similius diocesanos Episcopis: parochianos parochis; servos dominis; subditos superioribus; & populos principibus, in quibus respectiue illis subditi sunt, non tantam b̄nis & modestis (ut loquitur S. Petrus 2.) sed etiam difficultate illisque non modò obedientiā & reverentiam, sed etiam amorem specialē, illiusq; amoris officia, quotiescunque

recta ratio id ab illis postulabit, exhibere. Secundò superiores omnes vicissim teneri ad gerendam curam inferiorum tam in temporalibus quam in spiritualibus, prout cuiusque officium postulat. Et quidem quod spectat ad temporalia, tenentur domini seruis alimenta præbere, mercedem debitam solnere, & alia præstare, quæ iustitia vel charitas ab illis exigit: quoad spiritualia vero procurare, ut in rebus ad talutem necessariis intruantur; ut à peccatis abstineant, ut festos dies debite sanctificant, & alia præcepta divina & Ecclesiastica seruent; nœve in morbis sacramenta, & alia spiritualia subficia illis desint.

In ista vero spirituali cura inferiorum certum est longiori strictionem esse obligationem pastorum & aliorum qui bus id ex officio incumbit: de quibus suo loco agetur.

§. VII.

*Quot modis peccetur in quartum
Decalogi preceptum.*

CVm / ut initio huius sectionis dictum est) in hoc quarto Decalogi precepto, non solum præscribantur ea, quæ inferiorum & superiorum mutua officia spestant, sed etiam alia omnia, quæ ad charitatem proximi pertinent; idcirco hic adnotare debemus peccata quæ hac & illa ratione huic precepto aduersantur: & ut à peccatis charitati proximi oppositis incipiamus.

Peccant contra proximi charitatem, qui omittunt exercere opera caritatis, siue corporalia siue spiritualia in iis casibus, in quibus ad illa exercenda obligantur: qui in extrema necessitate proximum deserunt, qui illum ad grauem necessitatem redactum eleemosynis iuuare non curant: qui cum habeant multa superflua, nec ad vitæ, aut status conseruationem honestam ullo modo necessaria, in vanos ac inutiles sumptus illa expendunt, nec ullas, aut non nisi raras & exiles eleemosynas pauperibus erogant qui proximum peccantem corripere, illumq; à peccati statu

aut occasione abstrahere negligunt, cum possint & debent, qui odia & inimicitias cum aliquo exercent; illis mortem aut aliiquid malum optant vel imprecantur: qui injurias & offensas acceptas ex corde remittere nolunt: qui fidè & verbo tenuis cum inimicis reconciliantur; vel quanvis condonent offensas, exteriora tamen charitatis officia exhibere recusant.

Item qui ex invidia aut prava aliquo affectu tristant de proximi bonis, aut de ejusdem infortuniis lamentantur: qui ex prava quadam animi dispositione cum proximo discordant in iis, quae bona & justa sunt; aut verbis cum illo contendunt, veritatemque agnitarum impugnant: qui se ab unitate Ecclesiaz, & obedientia summi Pontificis subducunt.

Item qui militant in bello, quod iniustum esse certi sciant; vel in bello quidem iusto, sed cum prava intentione, v.g. ut expletant cupiditatem, libidinem, ambitionem, &c. vel qui in bello res sacras diripiunt; aut contra ius bellorum opprimunt, vel spoliant innocentes.

Item qui scandalis occasionem aliis præbent, illos ad peccandum inducunt, sive id directè & expressa intentione faciant, sive indirectè aliquid agendo, unde sciunturios ad peccandum fore inducendos.

Iam quod spectat ad specialia filiorum, parentum, & similium personarum officia, peccant in primis filii, qui parentibus amorem, reverentiam, & obedientiam debitam denegant: qui parentes odio prosequuntur; mortem aut aliiquid malum illis optant: qui in egestate illis subvenire, aut in adversis opem & solatium ferre non curant: qui morientibus subsidia ad salutem necessaria, aut mortuis Ecclesiaz suffragia debita non procurant: qui eorum testimenta, & ultimas voluntates adimplere negligunt, aut nimis diu differunt.

Item qui parentes contemnunt aut irritant; illos persecutiunt, vel percutiuros minantur; qui eorum iusta parpendunt, illis iusta & rationabilia præcipientibus obedientiunt.

Similiter contra hoc præceptum peccant omnes inferiores, qui superioribus obedientiam in iis rebus, in quibus illis subsunt, deferre nolunt.

Et ex adverso contra idem præceptum peccant parentes, qui infantes exponunt: qui filiis indigentibus, nec si bi providere valentibus alimenta denegant: illos in rebus ad salutem necessariis non instruant, nec instrui curant; qui illos ad peccandum vel iussione, vel pravo exemplo inducunt: qui illos peccantes non corripiunt; vel non infiltrati & furentes id præstant: qui avertunt illos ab aliquo statu perfectiori amplectendo, ad quem Deo insipiente vocantur; aut è contrà invitatos cogunt ad statum religiosum amplectendum, auf Matrimonium contrahendum.

Peccant item Domini, qui alimenta aut mercedem servis debitam non tribuunt: qui illos in fidei rudimentis aliquique ad fidem necessariis instrui non curant; eos peccantes non corripiunt; immo potius ad peccandum impedio, aut pravo exemplo inducunt.

SECTIO V.

Explicatur quintum præceptum.

Non occides.

AD FACILIOREM huius quinti præcepti explicatio-
nem ea, quæ de illo dicenda nobis sunt, quinque para-
graphis completemur: in quorum primo explicabimus, quomodo præceptum hoc intelligi debeat: in secun-
do agemus de homicidio, & mutilatione sui ipsius: in tertio de homicidio vel mutilatione alterius: in quarto in-
quiremus quot modis peccetur contra hoc præceptum:
in quinto denique investigabimus, quænam restitutio
propter alterius iniustam occasionem, aut
mutilationem facienda
sit.

V 5

§. I.

§. I.

Quomodo hoc quintum Decalogi praeceptum intelligi debeat.

Hoc praecepto, secundum explicationem ampliori Christo Domino summo legislatore S. Matth. 5. ap. positam, tria praesertim prohibentur. Primum est quodcunq; nocumentum corporale proximo injuste illatum, vel per seipsum, vel per alium jubendo, consulendo consentiendo, aut alia quacunq; ratione cooperando, explicatur in Catech. Rom. part. 3. c. 6. Secundum est quodcunq; convicium, aut probrosum & injuriosum verbum ex ira & vindicta appetitu prolatum. Tertium est quilibet liberus ira motus, & vindicta appetitus in iustus, iam si neq; actu, neq; ullo verbo, aut signo exteriori sependat. Hoc aperte colligitur ex his Christi Domini verbis S. Matth. 5. *Auditis, quia dillum est antiquus: non occides, sed go autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, miseretur iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, rara, rara erit carcer.*

Qui autem dicerit, fatuus, reus erit gehenna igni. Quibus verbis Christus Dominus docet hoc Decalogi praecepto, non modo prohiberi homicidium, sed etiam quemlibet infirmum vindicta appetitum, & quodlibet probrosum & conciosum verbum, aut aliud ira & malevolentia exterius signum: quibus veluti gradibus inter rixates ad ultimum ira & vindicta effectum, homicidium scilicet, pervenient quod peccata, cum mortalia sunt, digna esse censentur tunc pena, quod nomine judicii, concilii & gehennae, tanquam variis gradibus distincta, significatur, prout hunc locum explicant Hugo Cardinalis, Maldonatus, & communiter interpres.

Si tamen plena rationis advertentia, & deliberatio esset; ut si vindicta aliqua levis dunitaxat appetitus peccatum non esset nisi veniale: immo nullum esset peccatum, si justa aliqua irascendi causa subesset, & si correcta

nis solum gratia verba aliqua asperiora proferretur; dummodo tamen nec ira, nec lingua ultra præscriptos à recta ratione limites excurrat; unde S. Chrysostomus in illa Ps. 4. verba (Irasimini & nolite peccare) Licet, inquit, justè irasci: nam & Paulus Elimine succensuit, & Petrus Saphire: sed id non iram dixerim absolute, sed Philosophiam, curam, & economiam: irascerunt enim pater filio, sed ejus curam gerens: ille est qui temere irascitur, qui seipsum ulciscitur. Et S. Gregorius in c. 5. lob. Scindum est, inquit, quod alia est ita, quam impatientia excitat; alia, quam zelus iustitia format; illa ex vizio; hæc ex virtute generatur.

Imò etiam ipsum homicidium actu perpetratum, quandoque justum, & licitum esse potest, ut in seqq. explicabitur.

§. II.

De homicidio, & mutilatione sui ipsius.

CVM hoc præcepto prohibetur occisio injusta & mutilatio, aut quævis alia corporalis laesio alterius; à fortiori etiam sui ipsius injusta occisio, mutilatio, & quælibet corporalis laesio prohibita esse censetur. Sunt tamen aliqui casus, in quibus occisio, vel mutilatio sui ipsius aut alterius justa, proindeque licita, esse potest.

Atque in primis quod spectat ad occisionem vel mutilationem sui ipsius, certum est gravioris alicuius mali, devitandi causa licitum esse se ipsum mutilare, aut ab altero mutilari permittere: ut si ad mortem evitandam, quæ ex putrefactione alicuius membra sequeretur, aliquis sibi ejuusmodi membrum abscedat aut abscedi permittat, ut ex communi Theologorum sententia docet Tol. lib. 5. c. 6. quod quamvis possit, ad id tamen faciendum, aut permittendum sub peccato mortali non tenetur, sicut nec ad medicamenta quædam difficillima acceptanda, quamvis ex medicorum consilio ad vitæ conservationem necessaria, ut observat idem author,

Cer.

Certum est præterea, se ipsum interimere grauissimum esse peccatum, neque id in ullo catu licitum esse, unico solū excepto, si nimirum Deus ita iubeat; quod fuit explicat & Probat S. Aug. lib. 1. de ciuit. cap. 21. & sequent. ubi expendit factum Samsonis, qui se ipsum interfecit, & sanctarum quarundam virginum, quæ expulcari Dei instanter se ipsas interemerunt.

Cum hæc duo certa sint, unum est de quo dubitatu inter Theologos, nimirum an liceat se ipsum Permissiv occidere id est an licitum sit, ut quis permittat se ab alio occidi, cum prohibere possit. Responder Tol. id esse illi citum, & ex se peccatum mortale; cum homo vita sua non sit dominus, a lique proinde secundum rectam rationem, in quantum potest, consulere teneatur.

Sunt tamen duo casus (ut idem author docet) in quibus homo cuius vita bono publico minime necessaria esset, illam exponere, seque ab alio occidi permittere potest. primus est ob amici periclitantis defensionem aut liberationem, iuxta illud S. Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Secundus casus est ob bonum spirituale proximi: e.g. si quis ab alio inuasus ad redigatur, ut fugere non possit, nec aliter mortem evadere nisi occidendo inuasorem; tunc quamvis licite possit vim vi repellere illumque occidere, potest etiam ex motu charitatis permittere se ab illo occidi, ne scilicet hostis in peccato mortali moriatur.

Addit idem author tres alios casus, in quibus homo non solū licite potest, sed etiam tenetur vitam exponere, seque occidi permittere. primus est in fidei vel virtutis defensionem; v.g. si quis sub interminatione mortis cogeretur fidem negare, aut peccatum aliquod committere; tunc enim mortem potius oppetrere tenetur, quam se ultim peccatum consentire, ut per se pater. Secundus est, quando vitam exponere necessarium est ob boni publici conseruationem: e.g. si aliqua ciuitas obfessa non posset aliter ab expugnatione aut euersione liberari, nisi persona aliqua innocens ad mortem hosti traderetur; tunc enim debet

deberet innocens ille hosti postulati se tradere: immo Nau.
Leff. Valent. & alij quos citat & sequitur Laym. tract.
§. de instit. part. 3. cap. 1. afferunt in tali casu principem vel magistratum ciuitatis, sicut alia virtutum officia a bono publico necessaria, sic etiam istud illi praecipere posse: quod tamen negat Tol. sup. qui afferit quod quamvis tunc innocens tradere se teneatur, ad id tamen ius est a ciuibus aut magistratu compelli non possit. Tertius deinde est, quando quis iuridice ad mortem conqemnat; tunc non solum potest, sed etiam tenetur mortem, qua illi infertur, subira, nec inferenti resistere: fugere quidem potest, si occasio se offerat; non tamen vi, aut armis se ex iustorum manibus liberare, ut docet idem Tol. supra.

Quares, an peccent illi qui loco vel lucri alicuius captandigratia se probabili periculo mortis exponunt; v. g. funambuli, aut illi qui ad probandam theriacam hauriunt venenum. Respondeat Nau. cap. 25. num. 8. & post illum Tol. supra peccare quidem eos qui se praecepsit a certi mortis periculo exponerent, quod evadere neque scirent neque possent: non vero qui ex artis peritia, vel certa experientia compertum habent, se probabiliter nullum subituros mortis periculum.

Vnum hic ex eodem Toleto superest obseruandum, nimirum quod, quamvis licitum sit, immo valde laudabile, & etiam aliquando necessarium ieunij, & aliis macerationibus proprium corpus affigere, illiusque vires debilitare, sive ut promptius & facilius spiritui subjiciatur, sive uifustitiae diuinæ satisfactio aliqua exhibeat, iuxta quod dixit Apostolus 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo: & Coloss. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passiōnem Christi in carnē mēa, &c.* Si quis, tamen id indiscreto feruore, & cum notabili vita, aut virium detimento praestaret, haud dubie peccaret, & quidem mortaliter, ut afferunt Sartorius, petrus de Nauarra, & alij apud Laym. supra; nisi forte inculpabilis, ignorantia aut inadvertentia illum excusaret.

§. III.

De homicidio & mutilatione alterius.

CERTVM est homicidium iniustum alterius esse per catum mortale: unde Apoc. 22. homicidae à coeli gloria excluduntur. Nomine autem homicidii intelligimus cuiusvis hominis occisionem: est enim in confesso apud omnes (ut docet S. Aug.) occisionem animalium ad sustentationem humanae vitae non esse illicitam.

Sunt tamen aliqua causa, ob quas hominis occisio peccato excusari potest, immo aliquando redditur licita iusta: tres communiter Theologis numerantur, scilicet iustitia, necessitas, & inconsideratio: ex quibus duae prioris homicidium reddunt licitum; tertia vero illud à peccato saltem mortali excusat. De singulis breviter aliquid dicendum est.

Homicidium ex iustitia fieri dicitur, quando simul concurrent quatuor conditiones: quarum prima est, ut in auctoritate publica, principis v. g. aut magistratus ab eo potestatem habentis, ad quem tanquam Dei ministrum pertinet ius gladii, ut declaratur Rom. 13: sine qua auctoritate nemini privato licet alium, quantumvis flagitiissimum, & nocentissimum interficere, ut docet S. Th. 2: q. 64. a. 5. Secunda conditio est, ut fiat ex causa iusta, e.g. gravi, & ad bonum publicum pertinente, ut docet idem Tol. sup. Tertia conditio est, ut fiat ex recta intentione, e.g. ex zelo iustitiae, amore boni publici, &c. si enim iudex, &c. iudicium capit proferat in aliquem sibi alias infensum, quantumvis legitima auctoritas & causa iusta subiecta, graviter tanquam peccaret, ut per se manifestum est. Quartaenique conditio est, ut fiat secundum juris ordinem, qui ut docet Tol. supra, & Laym. tract. 6. de iudicis c. 2. postulat in primis, ut praecedat accusatio, vel denuncatio, aut saltē inquisitio iuridica, si nullo accusante aut denun-

denunciante iudex ex officio procedere debeat. Deinde ut crimen probetur sufficientibus testimoniorum, aut iudicis, vel propria ipsius rei confessione sponte facta. Denique ut citetur reus locumque ac tempus se defendendi accipiat: quamvis interdum (ut recte observat Tol. sup.) reus etiam inauditus morte plecti possit; si nimis ob potentiam nimiam formidandum se praebeat, nec aliter iustitia possit effectum suum sortiri: in quo tamen casu crimen debet esse notorium; vel tam evidenter probatum, ut nulla subsit ratio de illo dubitandi. Plura super hac iudiciorum forma in octavi precepti explicatione dicentur.

Secunda causa, quae homicidium licitum reddit, est necessitas: quando scilicet quis eodem redactus est, ut vitam propriam aliter tueri non possit quam occidendo invasorem: quod quidem licitum est, dum modo fiat cum moderamine inculpatae tutela, ut docet S. Th. 22 qu. 64. a. 7. Quod autem de propria vita, hoc etiam de vita persona alterius consanguinitatis aut amicitiae vinculo coniunctae intelligendum esse docet Tol. supr. & habetur Clem. un. de homicidio. Observat autem idem Toletus quod, si invasor esset persona bono reipublice admodum necessaria, pura ex cuius occidente bella civilia, & alia similia damna publica emergere possent, tunc licitum non esset illum occidere; sed mors prius appeti deberet.

Quare, an sicut ad vita defensionem; sic etiam ad bonorum exteriorum conservationem liceat invasorem occidere, quando aliter bona illa salvari non possunt. Resp. id etiam licitum esse, dummodo bona illa sint magni alicuius valoris, nec aliter conservari possint. Id constat in primis ex ictiatura: Exodi 22. ubi dicitur: Si effringes fur domum, si ve, usq[ue] diens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit; percussor non erit reus sanguinis. Constat præterea ex cap. Olim, de restitutione spoliatorum; & ex cap. Dilecto, de censura excommunicati in 6. Idque S. Antonius Maior, Sylvester, Caietanus, Sotus, & alii, quos citat & sequitur Laym. tr. 2. de iust. part. 3. c. 3. sup. Addit tamen Toletus id solummodo esse laicis licitum, non vero Ecclesiasticis, quos (ut habetur cap. suscep-

suscepimus de homicidio) satius est post tunicam relinquer pallium quam pro rebus transiteris tam acerbè in aliunus deseret.

Quod autem de bonis fortunæ , hoc etiam de famili honore dici posse existimat idem Toletus : quod enim docent Sotus, Nav. Sylv. &c plures alii , quos citat & sequitur Lessius lib. 2. de iust. & iure c. 9. dub. 6. Iuxta quoniam sententiam , quamvis nobilis ab alio invasus posset vita fugiendo salvare ; si tamen inde aliquam contrahat infamiam , non tenetur fugere sed invasorem occidere potest si alter vitam cum honore tutari nequeat . Observat etem Toletus id non licere nisi nobilibus & personis in qua suum honorem tutari maxime obligantur , idque se lumen modo ad vitandam infamiam , non vero ad iniuriam acceptam ulciscendam . Addit insuper idem quoque censendum esse de castitatis , & pudicitiae defensione ; potest enim mulier ob defensionem castitatis occidere invaserem ; si aliter illam propugnare nequeat .

Quod autem hic de occisione alterius dictum est , item de illius mutilatione intelligi debet ; scilicet adiuvum vel bonorum seu honoris vel pudicitiae defensionem . Tum esse alium mutilare : imo , si illum mutilando vitare honor , &c. propugnari potest , occidere non licet .

Quamvis vero licitum sit parentibus , dominis , & aliis superioribus (ut docet S. Thomas) correctionis causar berare & percutere filios , servos , & alios inferiores ; non tamen licet illos mutilare : unde peccant quando in correctione ex nimia ita modum excedunt ; ita ne inferiore mutilentur , aut notabiliter in corpore lacerantur .

Tertia deniq; causa , qua homicidium à peccato excusat , est inconsideratio ; si v.g. aliquis inadvertenter & prater omnem intentionem alium occidat , cum enim (ut docet S. Tho. q. 64. a. 8.) ea , qua ex casu & prater intentione accidunt , sint involuntaria ; hinc sequitur non esse peccata , cum nullum sit peccatum nisi voluntarium . Reste tamen observat S. Doctor & post illum Lessius supra dubius contingere posse , ut id , quod non est voluntarium in se in

volu

peri

suffi

adhi

inte

façé

imp

rem

cave

mici

juxta

vg l

quat

dum

quâr

Id

lo q

omitt

rius

ris v

med

feus

nor

tio

eis

voluntarium in causa; quando quis aliquid facit, unde periculum est ne sequatur mors alterius; tunc enim nisi sufficientem ad periculum illud evitandum diligentiam adhibeat, homicidium, quod inde licet casu & præter illius intentionem sequitur, censesbitur voluntarium in sua causa g. nobilis aliquis venatur, & ictu sclopeti existimans impetrere feram occidit hominem; tunc enim si sufficientem non adhibuit diligentiam, ut occasionem illam præcaveret, censesbitur ei voluntaria eritq; proinde illius homicidii reus. Est autem sufficiens illa diligentia pensanda juxta majus vel minus periculum quo d imminet; si enim v.g. locus illius venationis erat juxta viam publicam, per quam multi transire solebant, major haud dubie ad vitandum homicidii periculum adhiberi debebat diligentia, quam si fuisset desertus.

Idem quoq; dici debet juxta S. Doctoris mentem de illo, qui omittit aliquid facere ad quod tenebatur, ex qua omissione sequitur præter ejus intentionem mors alterius: tunc enim pro ratione majoris vel minoris negligenter, aut ignorantia, qua illius omissionis causa fuit, majoris vel minoris peccati reus censesbitur: e. g. si ex aliqua medici ignorantia vel negligentia mors infirmi sequatur, reus erit peccati gravioris aut levioris, prout major vel minor fuerit illa ejus ignorantia aut negligentia, quod judicis viri prudentis perpendendum est.

§. IV.

Quot modis peccetur in quintum Decalogi preceptum.

PECCANT in primis, qui in justum vindictæ appetitum deliberate concipiunt: qui se motu aliquo ira, ultra rationis aurum charitatis limites abripi sinunt: qui verba contumeliosa & convitiis plena in alios proferunt: qui sibi ipsis ex desperatione mortem optant, aut inferre conantur: qui se temere & sine ulla rationabili causa pericolo mortis exponunt.

Qui

Qui aliquem sibi non subditum verberant aut percipiunt; aut sibi quidem subditum, sed sine iusta causa; si licet ex iusta causa, tamen cum notabili excessu, unde laus gravis aut mutilatio & etiam mors sequatur.

Item qui sine legitima autoritate alterum mulier vel occidunt; aut cum legitima autoritate, sed sine iusta & sufficienti causa, vel ex prava intentione: qui alium occidunt ob vitia, vel honoris, aut pudicitiae, vel fortunaria defensionem, sed non servato moderamine inculpati telae: qui alium casualiter quidem & praeter intentionem occidunt, sed non adhibita sufficienti diligentia, aut quod ex ignorantia, vel negligentia omittunt aliquid facetea quod tenebantur, ex quo tamen sequitur mors alterius.

Peccant etiam qui alios ad duellum provocant, a provocationem illam acceptant: item qui in duellum alterum consentiunt, aut non impediunt cum possint: qui duello tanquam patrini (ut loquuntur) aut spectatores inter sunt; aut qui consilio, favore, aut quavis alia ratione duello cooperantur.

Peccant etiam contra hoc preceptum, mulieresque pharmacum sumunt, aut aliquod aliud adhibent temendum directe tendens ad impediendam conceptionem foetus, vel ad expulsionem & abortum illius, sive animatus sit, sive non: peccant matres, quae infantes in cede lecto secum ponunt cum periculo illos opprimendi.

Sunt autem hic obiter observanda duæ circumstantiae homicidiij in confessione necessariæ declarandæ. Prima circumstantia est persona occisa, aut mutilata; an v.g. sacra, & Ecclesiastica, vel laica; & si laica est, an sit pater, se mater, aut superior, &c. Secunda circumstantia est loci, a mirum an occiso, vel percussio alterius facta sit in Ecclesia, aut aliquo loco sacro cum sanguinis effusione, unde locus ille pollitus fuerit.

§. V.

Derestitutione ob alterius occisionem, vel mutilationem facienda.

DVO proptersim circa restitutionem illam explicanda sunt. Primo quantum sit ob mutilationem vel occisionem alterius restituendum. Secundo, quibus sit restituendum.

Quod ad primum spectat, certum est pro alterius occisione aut mutilatione nullam praecise loquendo condignam restitucionem fieri posse; cum vita hominis nullo pretio pecuniariorum estimari possit, ut ex comuni Theologorum consensu docet Lef. lib. de just & jure c. 9 dub. 23. Quod quamvis verum sit, ordo tamen iustitiae postulat, ut damage omnia ex occisione, vel mutilatione alterius fecuta resarciantur ab eo, qui injuste occidit vel mutilavit, sive aggressor fuerit, sive se ipsum defendendo moderamen inculpatae tutelae notabiliter excesserit, ut recte observat Na- var. c. 25. n. 27; & Lef. sup. dub. 21. Atq; in primis expensae omnes factae pro curatione mutilati vel occisi restitui debent; item restituenda sunt lucra omnia & emolumenta, quae is, qui occisus est, ex artificio, negotiatione, vel officio probabiliter consequi poterat, detractis tamē his quae ipse consumpsisset: quod etiam similiter dici debet de eo, qui mutilatus est pro eo tempore, quo ratione lesionis accepta artificium, negotiationem aut officium exercere non potuit. Quae omnia vici prudentis & docti judicio, in casibus particularibus determinanda sunt, ut praefati autores fuisti docent.

Quare, quomodo facienda sit estimatio lucri futuri; cum ignorant quamdiu viaturus fuisset is, qui occisus est. Resp. non posse ad id dignoscendum regulam certiorem, & commodiorem prescribi, quam ut tantum restituatur, quantum probi prudentesque viri spectatis viribus, atate, complexione illius qui occisus est, aliisque similibus cir-

circumstantiis, & habita ratione lucri cessantis, vel de
ni ex illius occisione emergentis, & quam esse iudicem
rint. Quod etiam servata proportione debita dici debet.
alicujus vita ex iusta percussione, aut quavis alia la
bore brevior effecta sit tunc enim erit facienda similiter
matio temporis, quo ille vitam alterius secundum co
munem naturae cursum fuisse producturus.

Recte etiam monet idem Lessius sup. dub. 23. equi
mum esse, ut is, qui alium iuste occidit, pro illius anim
orationibus, eleemosynis aliisque piis operibus Deo
tis faciat, ac praesertim sanctum Missa sacrificium pro
frigerio illius offerri cureret; idque proinde pro aliquo
tisfactionis sacramentalis parte illi convenienter injur
posse.

Quod spectat ad secundum; quibus scilicet restitu
injustam alterius occisionem facienda sit; docent con
muniter Doctores faciendam illam esse parentibus, filiis
& uxori. Ita Bannes, Sotus, & plures alii, quos citat & fo
quitur Lessius sup. dub. 26. Obligatio autem ad illam re
stitutionem (quod observandum est) soritur, non ex juri
quod ha personae habent in bona defuncti, cum ipse de
functus nullum jus habuerit ad illam restitutionem, co
jus facienda obligatio non aliunde quam ex ejus more
orta est; sed ex arctissima illa conjunctione, qua inter
funatum & ejusmodi personas intercedebat; ratione
jus censebantur quodammodo una cum ipso defun
tis persona, & competit illis speciale quoddam ius possi
landi ab eo alimenta, & alia ad decentem vitam sustentan
onem necessaria: unde sequitur, quod occisor eadem illa
præstare obligetur, ad quam occisus obligatus fuisse.

Quare an similiter creditoribus defunctorum restituere
neatur. Resp. plures Theologos, quibus subscribit Lay
tract. 2. de iust. part. 2. c. 6. existimare illum teneri; Lessius
vero supra dub. 23. contendit neque creditoribus, neque etiam
hæredibus occisi si tamen parentes, uxor & filii excipi
tur nullam ex rigore iustitia restitutionem esse facienda
cum neque creditoribus, neque hæredibus defunctorum ius alli
cra; iu

in illius bona competit; ea verò, quæ ob illius occisiō-
sem restituuntur, inter eius bona connumerari non pos-
sat. Quæ quidem sententia, tum ob illam rationem, tum
iam ob Bannis & Sotis, quos pro illa citat, authoritatem,
probabilis ac in praxi tutæ videtur.

SECTIO. VI.

Explicatur sextum Decalogi preceptum.

Non mœchaberis,

MONET Catech. Rom. par. 3. c. 7. specialem cautelam
ac prudentiam, nec non delectum verborum requi-
ri in explicanda huius præcepti materia, quæ, ut ait,
nederationem potius desiderat, quam orationis copiam; quod ut
restemus, & brevitatisimul ac honestati consulentes, ni-
l omissimus eorum, quæ à Sacerdotibus sciri debent ut
quam à lepra discernere possint; omnia quæ dicenda no-
sunt, tribus parag completeemur: in quorum primo
investigabimus, quid hoc sexto præcepto prohibeatur: in
secundo, quot modis in illud peccetur: in tertio deniq; re-
stitutiones quasdam in certis casibus ob huius præcepti
transgressionem faciendas explicabimus.

§. I.

Quid hoc sexto præcepto prohibeatur.

CANCTVS Aug. q. 71. super Exod. explicans hoc sextum
præceptum, docet illo prohiberi non modo adulteriū,
quod nomine mœchiæ designatur; sed in genere om-
ni illicitum concubitum, ac quemcunq; luxuriæ actum,
sive externum sive internum.

Sunt autem sex luxuriæ species (ut docet S. Th. 2. 2. q. 1. 4.
& seq.) & declaratur e. Lex illa 36. q. 1. scilicet fornicatio,
stuprū, adulterium, incestus, raptus, & peccatum con-
tra naturam; quibus aliqui Theologi addunt sacrilegium,
quando peccatum istud committitur cum persona Deo
accata; quod tamen S. Thomas reducit ad speciem adulte-
rī;

iii; quia personæ sacræ, connubio quodam spirituali tunc f
Deo conjunctæ.

Fornicatio est concubitus illicitus soluti cum solu*n* violen
est hominis nullo conjugii vinculo, aut castitatis votu*m*. Adu
Religiosi, vel Ecclesiastici status conditione obligati, coniugata
femina, quæ nec virgo est, nec coniugio, aut aliquo copula
castitatis oblixta, nec Religiosi status susceptione pro tu
mancipata. Hanc autem simplicem fornicationem propter
peccatum mortale, adeò certum est, ut oppositum penala, q
naciter afferere sit hæreticum, ut definitum est in Cledob. c. 3.
Ad nostrum, de hæreticis, & expressis verbis dicit Apoherditio
lus Eph. 5. quod omnis fornicator, aut immundus &c. nun ha Sacr
hæreditatem in regno Christi. Excipitur tamen casus ille quæ De
quo mulier vim ab alio pateretur; tunc enim, quamvis per
deleationem sentiat, si tamen impudico actui non occidit, fac
sentiat, nullatenus peccat, ut fusè declarat & probat S. Iohannes lux
gust lib. 1. de civ. cap.

Ad hoc peccatum reducitur concubinatus; quo nominantur
nihil aliud intelligitur, quæm fornicatio continuata cum uniu
cum certa aliqua persona soluta, & cohabitatio cum socii de
Est autem hoc peccatum grave & periculosum, eo quod Ince
hominem in continuo statu peccati detineat: nec ab illis aut a
debent concubinari, nisi prius à concubinis separantur. Quam

Porrò recte observat Less. lib. 4. de just. & iure. ca. 1. dub. in veter
7. fornicationis peccatum in Christianis speciale habet addi
re deformitatem ratione Sacramentorum Baptismi, & ista auto
charistia, per quorum susceptionem singulati quotidiani
modo uniuntur Christo Domino, & membra illorum Christi
sunt membra Christi: unde Apostolus 1. Cor. 6. Ne quis inquit, quoniam corpora vestra, membra sunt Christi? Tali
ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.

Stuprum est virginis defloratio; estq; hoc peccatum vius spe
vius simplici fornicatione, eo quod præter illius malitiam
habeat speciale deformitatem propter violationem spiritua
gnaculi virginalis, & maximum deinceps peccandi pos
sulum, cui virginem sic defloratam exponit. Existimatur si
men Less. lib. 2. c. 10. dub. 1. probabiliter dici posse, stup

tunc solummodo esse peccatum, specie distinctum à sim-
plici fornicatione, quando virgini vis intortur, illaque per
violentiam defloratur.

Adulterium est illicitus concubitus cum persona con-
jugata, sive vir tantum, aut mulier, sive uterque coniugio
liquore copulati sint. Est autem gravius fornicatione, & etiam stu-
tione propter violationem fidei coniugalis, tum etiam
onem propter damnum filiorum legitimorum, & alia similia
cum penale, quæ ex hoc peccato consequuntur, de quo loquens
in Cleob. c. 31. Hoc nefas est, inquit, & iniurias maxima, Ignis & ad
icit Apo. editionem devorans, & omnia eradicans genimina.
c. non hab. Sacrilegium est illicita copula cum persona sacra, seu
asus illequa Deo consecrata est & dicata, sive per votum castitatis,
quamvis per ordinis sacri susceptionem. Addit etiam Tol. lib. 5.
i non cot. 12. sacrilegium committi, si quis in minoribus constitu-
bat S. Iustus luxuria peccatum committat; vel si quis in loco sacro,
etum venereum exerceat, quamvis sit coniugalis, ut exi-
cio nominat Paludanus, Tabiena & alii apud eundem Tole-
nuatam: unde circa hoc peccatum circumstantia personæ, vel
o cum illi declaranda est.

Incestus est copula illicita cum persona consanguinita-
tis aut affinitatis nexu intra quartum gradum coniuncta.
parentum Quam verò grave sit hoc peccatum ex eo colligitur, quod
e. ca. 1. d. in veteri lege constituta erat mortis poena in incestuosoſ:
lem habet additur hæc causa: Lev. 20. quia rem nefariam operati sunt.
simi, & sit autem eò gravius peccatum, quo maior est inter pee-
ci quodantes personas coniunctio; imò specie distinctum esse
ra illorū existimat Nav. c. 16. n. 3. afferitq; proinde gradum consan-
6. Ne-
guinitatis aut affinitatis esse declarandum.
li? Tol.

Observat etiam Lessius violationem cognitionis spiri-
tualis per actum luxuriæ, quamvis propriè ad hancince-
stum per speciem non pertineat, habere tamen specialem de-
finitatem; ratione eius, circumstantiam cognitionis
spiritualis in confessione declarandā esse existimat. Quod
candiditer dicendum est, si hoc peccatum committatur
existimatrum cum filia spirituali confessionis, id est cum ea, cuius quis
sse, stup-

con-

confessionem sacramentalem exceptis: quod quāmque peccatum sit constat ex cap. Omnes, & cap. Non debet, p. quāst. i. ubi de Pōsitio ab Ordīne sacerdotali, & pēnūlē pōnitētia usq̄ ad exitum vita dēcernit̄ in eum, & tale scelus per petrauerit.

Raptus, quantum ad ipsum actum luxuriae modis nibus sup̄a dictis committi quidem potest; sed si præterea violentam, & iniustam personā à domo sua, paterna substrationem, & in aliena detentionem: unde raptus cum simplici fornicatione, vel stupro, vel adulatio, vel sacrilegio, vel incestu simul committi potest: hæ circumstantiæ cum illa, quæ ipsius raptus est proprius debent in confessione declarati.

Peccatum denique contra naturam est illud (ut exp̄cat S. Doct̄r q. 154. a. 11.) quod repugnat naturali ordinariæ actus, qui conuenit specie humanae. Additique illud quatuor praesertim modis contingere posse: uno quidem, si absque omni concubitu, causa delectationis venerationis procuretur; & vocatur mollities; alio modo, si fiat per concubitum ad rem non eiusdem speciei; & vocatur bestialitas; si fiat per concubitum ad non debitum sexum, putamus ad masculum, fæminæ ad fæminam, ut Apostolus dicit 1. quod dicitur Sodomiticum vitium: quarto, si non secundum naturalis modus concubendi, aut quantum ad instrumentum non debitum, aut quantum ad alios monstruosos & belles concubendi modos.

Et hi quatuor modi specie distinguntur, ut obseruat Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 13. cùm unusquisque illos contineat speciale turpitudinem castitati repugnantem. Quām nefandum autem & quām detestabile sit illud peccatum, satis constat ex horrenda punitione Sodomitico Gen. 19. & Onan filii Iudeæ Gen. 38. ubi dicitur quod cuius sit eum Dominus, quod rem detestabilem facere. & Iudei 20. morti adiudicantur, qui peccatum istud committint: neque tantum diuinis legibus, sed & humanis, peccatorum monstra damnantur, in Codice Theodosio lib. 9. tit. 7. edicitur quod huiusmodi scelus spiritu populo stamma vindices expiabunt.

Est autem observandum circa peccatum mollitiei, pollutionem omnem directè in se voluntariam esse peccatum mortale; nec unquam quovis praetextu, etiam tuenda sanitatis, esse licitam, ut ex communi Doctorum consensu probat & docet Lessius sup. a. dub. 14. imo & illam etiam, quæ indirectè tantum voluntaria est quæ sequutura prævidetur, ex aliqua causa, quæ tamen non evitatur, cùm possit & debeat evitari.

Si tamen justa aliqua ratio subsit ejusmodi causam evitandi; ut si quis libros de ejusmodi rebus tractantes legat, ut alios doceat, aut confessionibus excipiendis vacet; unde turpes imaginationes & delectationes in parte inferiori, ac exinde pollutiones consequantur; tunc non erit peccatum, dummodo absit periculum consensus, ut docent Lessi. sup. Nav. cap. 16. n. 6. & alii communiter. Quod si pollutio nullo modo sit voluntaria; ut quando inter dormendum accidit, neque postquam quis plenè expergefactus est in delectationem ex illa provenientem deliberante consentit; tunc est peccatum, ut idem authores proximè citati docent.

Præterhas luxuria species, sunt alli plurimi ejusdem peccati actus, tam exteriores quam interiores ad unamquamq; illatū pertinentes, hoc sexto præcepto prohibiti. Atq; in primis prohibentur morosæ delectationes, quæ ex tebus obscenis cogitatione vel imaginatione apprehensis cù pleno & liberato voluntatis consensu percipiuntur: & etiam ipsæ cogitationes & imaginationes turpes, quævis nulla ex illis sequatur turpis delectatio; si tamen illius percipiendæ causa animo versentur & foveantur, æqualem cum ipsis obscenis delectationibus censemur habere malitiam, scilicet mortalem, quamvis nulla subsit voluntas rem illam turpem opere implendi: quod melius expli- car simul & probare non possumus quam his sancti Aug. verbis; lib. 2. d. Trin. c. 2. Totus, inquit, homo damnabitur; nisi hec, quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus electandi, solius cogitationis sentiuntur esse peccata; per mediatoris gratiam remittatur.

Prohibentur etiam à fortiori obscēna omnia desideria, & turpes affectus, quando quis deliberate appetit, & vult actum aliquem luxuriosum perpetrare. Et hæc desideria eamdem cum ipsis actibus desideratis deformitatem induunt: unde qui mulierem conjugatam turpiter concupiscit *S. Matt. 5. iam machatus est eam in corde suo, ut ait Christus Dominus;* & coram Deo adulterii reus efficitur.

Præterea oscula, tactus, quæ fiunt ob carnalem, & venereum delectationem quæ ex illis percipi potest, sunt etiā peccata mortalia hoc præcepto prohibita: quamvis enim (ut rectè observat *S. Doctor 22. q. 154. a. 4.*) hæc & similes actiones sint ex genere suo indifferentes, possintq; secululo quovis libidinoso affectu licite exerceri; e.g. si quis mulierem osculetur eā salutando, quia talis est consuetudo patræ, vel ob aliquam aliam causam rationabilem; si tamen nulla ejusmodi causa subdit, nec aliud in osculis, tactibus, & aspectibus intendatur, quām delectatio illa, quæ carnē afficit, & ad libidinem excitat; tunc secundūm mentem *S. Doctoris* peccati mortalis reatus incurritur.

§. II.

Quot modis peccetur in sextum Decalogi præceptum.

Ex dictis colligi potest quot & quām variis modis peccatur in hoc Decalogi præceptu. Atq; in primis peccant contra illud qui turpium rerum cogitationibus, aut imaginationibus deliberate intendunt ut illis delectentur: qui delectationes illas suboriri advertunt, nec illis protinus abijciunt, sed potius fovent: qui legunt libros impudicos: unde tales cogitationes, & delectationes plerumque oriri solent: qui intendunt in imagines, aut pleruras obscēnas, & ad libidinem affectu sui excitantes aut illas domi expositas habent, unde alii occasionem peccandi sumere possunt: qui turpes cantilenas aut verbū obsecr

obscena proferunt, aut ab aliis prolata libenter audiunt: qui Comœdiis, aut aliis spectaculis, vel saltationibus & choreis delectantur, in quibus advertunt se graves adversus castitatem tentationes experiri, iisque ut plurimum succubere: qui notabiliter in cibo vel potu excedunt, unde in ipsis motus impudici & aliquando pollutiones operi solent, quibus ferè temper consensum præbent.

Qui vestitu, aut gestu aliquo immodesto, vel aspectu aliis hujus peccati occasionem præbent: qui se vel alias personas impudice aspiciunt: qui osculis aut tactibus libidinosis delectantur: qui voluntate solo, aut etiam actu ipso committunt peccatum fornicationis, stupri, adulterii, sacrilegi, incestus, aut raptus; qui in peccatum mollitiae deliberate incident, pollutionibus deliberaè delectantur; aut eas sibi tactibus impudicis vel aliis modis procurare conantur: qui infandum Sodomiæ aut bestialitatis crimen perpetrant, aut aliis illicitis aut infamibus concubendi modis se polluant.

III.

Quanam restitutions ob huius praæcepti transgressionem facienda sint.

DVOBV præsertim casibus obligatio restitutioñis alicuius facienda huius praæcepti transgressoribus incurrere potest, nimirum ratione stupri, vel adulterii.

Quod ad stuprum spectat, certum est in primis illum, qui virginem aliquam conjugii promissione decepit, & sub ejusmodi spe corporis illius usuram impetravit, ad eam in matrimonium ducendam obligari, etiamsi si & tantum & dolosè promisevit. Ita Nav. Sot. Adrian. & alia apud Lessl lib. 2. c. 10. dub. 3. si tamen esset conditionis valde inæqualis, aut si promissionem implere non posset, puta quia est coiugatus; aut si ex illius promissionis impletione grave aliquod scandalum timeatur; tunc promissioni satisfacere cenfabitur, si sufficiente illi, pro ratione conditionis, &

status, dotem tribuat; ut docet Nau. cap. 16. nū. 18. & pol illum Tol. lib. 5. cap. 17.

Certum est etiam illum qui violentia, aut importunitatibus, aut falsis & dolosis persuasionibus virginem a stuprum induxit, teneri illam vel convenienter dotate, habetur ex cap. si seduxerit, de adulterijs. Quod si virg nullā yī aut promissione, nullis item importunitatibus, aut dolosis persuasionibus ad peccatum in luctu, sed ipsa sponte, & libere in illud contentis; nulla restitutio facienda obligatio incumbit, ut docet Nau. imp. dub. 2. & alij: quia iuxta regulam 28 iuris in 6, Scientia consentienti non fit iniuria; legesque Canonicae (ut obseruat Nau. ibid.) non obligant ad restitutionem nisi eum qui aut violentiam, aut bolum seu deceptionem ad stuprum perpetrandum adhibuit: quod etiam similiter dicendum existimat idem Nau. virgo p̄r stuprum deflata ex quo commodè & conuenienter nupsit, ac si minimè peccasset; quia stuprum illius nemini innoruit; tunc enim quamvis ille qui eam ad peccandum induxit, gravem & rigidam poenitentiam coram Deo subire teneatur, ad mulam tamen restitutionem illi faciendam tenebitur; quia scilicet nullum damnum passa est. quod pecunia estimari Posit.

Quod spectat ad adulterium si mulier coniugata filium ex adulterio suscepit, tenetur omnibus modis quibus potest, circa famam dispendium aut vita periculum, procurare ne legitimi heredes ratione huius illegitimam prolixi quid detrimenti patientur. unde si habet bona aliquaque ter dotem sibi propria, quæ possit quibus velit tribueri, tenetur ex illis tantum legitimis heredibus applicare, quantum satis erit ad compensationem damni per stuprum illari aut inferendi. Ita Caiet. opusc. 31. resp. 14. Nau. cap. 16. num. 47. Tol. lib. 5. cap. 11. Less. lib. 2. cap. 19. dub. 7. & alii communiter.

Quod si mulier nulla eiusmodi bona possideat, neque ullo alio modo damnum illud compensare possit, querunt Theologi, an teneatur etiam cum periculovitz, vel dispendio famæ crimen suum marito, vel filio suo?

spurio prodere. Resp. ex communis Doctorum sententia (ut videre est apud Less. & Tol. supra) non teneri cum periculo vita: quamvis autem aliqui existiment ad id obligatum honoris & famae dispendio, probabilis tamen & tuta in praxi est sententia Scoti, Innocentij; Panorm. Caiet. Nau. & aliorum; quos refert, & quibus subscriptis Less. supra dub. 7. qui negant mulierem cum notabili fama honorisq; dispendio ad crimen suum marito vel filio spurio revelandum obligari, quorum ratio est, quod fama cum sit bonum superioris ordinis, non videatur in tali casu esse necessarium exponenda pro alio bono inferioris ordinis; praesertim cum illius dictis neque maritus neque spurius filium credere teneantur: Alleganti enim suam tuncitudinem (Iuxta regulam iuris) nulla debetur fides: Proindeque ex illa peccati sui declaratione nihil aliud sequetur, nisi scandalum in familia & discordia inter filios: unde etiam cap. Officii, de poenit. & remiss. nihil aliud prescribitur respectu mulieris, quae filium supposuerat, nec suppositionem illam marito revelare volebat. sicut nec alterius quae prolem ex adulterio suscepere, nisi ut competens fatus factio per discretum sacerdotem utrique iniungatur; unde iuxta illum canonem prudentis erit confessarii eiusmodi mulieri prater alia opera satisfactio principere, ut solitas expensas quantum poterit habitatione status valetudinis &c. imminuat, & maiori sedulitatem domesticam administret; & si quid lucri proprio labore captare possit, illud in compensationem filium aut heredum applicet; & alia similia praestet, quibus si non rotum darinum, saltem illius partem aliquam compensare conetur.

Quares utrum ipse adulter ad restitutionem aliquam faciendam obligetur. Resp. si moraliter ei certum sit filium, qui ex muliere cum qua peccauit natus est, suum esse, obligari illum ad compensationem damnorum, quae legitimimo marito aut eius heredibus obvenire possunt; si ratione alimentorum quae illi praestantur, five ratione hereditatis, quam cum aliis legitimis filiis tanquam unus

ex illis aditurus est. Et haec est communis sententia Doctorum, paucis exceptis, quorum opinionem ut minus probabilem & tutam merito rejecit Lessius supra dub. 6.

SECTIO VII.

Explicatur septimum Decalogi preceptum.

Non furaberis.

CVM hoc septimo precepto (ut observat Catech. Rom. Part. 3. c. 8.) Deus in tutelam veluti suam bona nostra extera suscepit; ita ut nullus ea iniuste suriperet aut invitis nobis detinere possit, quin iniuria illa in ipsum etiam Deum refundatur, ac obedientia illi debita violetur: hinc patet quanti facienda sit huius precepti observatio, & quo studio illius obligationes omnes pereligande sint, praetertim cum innumeris prope modis inilud peccetur. Utigitur majori cum luce in illius explicazione procedamus, ipsius juris ac iustitiae principia breviter consideranda nobis sunt, ut ex illis postea rationes omnes, quibus erga proximi bona obstringimus, enucleatione cognoscamus.

s. I.

Quid Iuris, quid iustitiae nomine intelligendum sit.

NOMEN Iuris (ut illius varias & multiplices acceptiones omittamus) in duplice praesertim significacione sumi solet. Primo pro lege tam naturali quam politica, sive divina sive humana, quo sensu dicimus e.g. patribus honorem deferre, esse de iure naturali; Sacramenta Baptismi recipere, esse de jure divino positivo: eo etiam sensu

senſu legum & ſanctionum Eccleſiaſticarum Collectio-
nem juris Canoni ci nomine indigitamus. Secundò ſum-
itur pro facultate illa ſeu potestate legitima, quam quis ha-
bet ad rem aliquam obtinendam aut retinendam, vel ad
aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione aut re-
tinendam, vel ad aliquid faciendum, ita ut ab illius rei
obtentione aut retentione, vel ab illa actione facienda
impediri licet non poſlit.

Similiter iuſtitia nomen duobus potiſſimum modis
accipit. Primo pro virtute quadam generali, quam S.
Anſel. Dialog. de verit. c. 13, vocat Reſtitutio[n]em voluntati:
quo ſenſu virtutes omnes in ſe complectitur, & pro illis
ſive generatim ſive ſpeciatim ſignificandis plerumque in
Scriptura ponitur, ut Matth. 5. Beati qui eſuriunt & tibiunt
juſtitiam. & cap. 6. Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatu-
ram hominibus, ut videamini ab eis.

Secundo pro virtute particulaři, quæ à S. Doctore 22. q.
58. a. 1. & à Iurisconsultis communiter definitur: Conſans
& perpetua voluntas iuſ ſuum unicuique tribuendi: quoru[m]
verborum ſenſus eſt juſtitiam eſſe virtutem, qua inclinat
& firmat voluntatem ad tribuendum unicuique quod
ſuum eſt: qua in acceptione una eſt ex quatuor illis virtu-
tibus, quæ à S. Ambr. in c. 6. S. Lúcae vocantur Cardinales, e[st]o
quod fint aliarum virtutum tanquam cardines, ita ut ſicut
oſtium in cardine, ſi (urioquitur S. Greg. Lib. 2. moral. c.
36.) Omnis honesta vita ratio, & universa boni operis ſtructura,
illu inniti quodammodo videatur.

Dividitur autem juſtitia à S. Doctore q. 61. a. 1. in com-
mutativam & diſtributivam. Juſtitia diſtributiva illa eſt,
qua dividit & diſtribuit munera, officia, onera, bona, & alia
ſimilia communitatis alicujus propria ſecundūm pro-
portionem quam vocant Geometricam: id eſt, conſide-
rando non ſolum valorem & quantitatēm bonorum illo-
rum aut onerum, &c. ſed etiam personarum cōditionem,
idoneitatem, merita, &c. Commutativa verò illa eſt, qua
conſtituit aequalitatem inter personas particulares ſecun-
dūm proportionem arithmeticam: id eſt, conſiderando
ſolum valorem, vel quantitatēm rerum ſine ullo rēſpectu

ad personas: v. g. mutuatus est aliquis centum aureos
qualiscunque sit dives an pauper, nobilis an ignobilis,
bet centum aureos reddere.

§. II.

Quid sit ius ad rem, & ius in re.

CELEBRIS illa divisio juris, quæ à Theologis & Iurisperis tractatur, lucem dabit variis difficultatibus circumstanciis. hujus præcepti violationem occurrentibus, ideoq; nobis prætermitti non debuit. Ius igitur ad rem est illud, quod habetur per alicuius contractus stipulationem, per donationem, emptionem, &c. antequam illius rei, quod donata vel empta est, traditio fiat. Ius in re est illud, quod per ipsam rei traditionem acquiritur.

Hæc est autem utriusq; differentia, quod jus in re faciat illam propriam eius qui acquisivit, ut quoconque loco sit, & in cujuscunque manus pervenerit, facultatem habeat, eam ubicunq; repererit recipiendi, & à quoconque repetendi; obligeturque ex justitia eam ei restituere, quis acceperit. Ius verò ad rem non tribuet facultatem jussimodi in ipsam rem, sed solummodo titulum justum, aptum ad habendum illius rei dominum: e.g. quis emet equum ab altero, illiusq; pretium solvit; si equus ille nondum ei à venditore traditus sit, habet tantum jus ad illum equum, non verò in illo: unde si vendor fraudulentem undem equum alteri vendat, & tradat, primus emptor potest ab illo altero equum repetere; sed agere tantum potest in venditorem, ut pretium restituat, sibi que præter se per solvat quantum sua intererat, contractum illius versionis antea celebratum firmum & ad plenum effectum perducere: contrà si equus ille venditus, sed nondum traditus, moriatur aut furto abducatur, venditori perit & emptori.

Ex quibus intelligi potest quid sibi velint leges civiles dum dicunt, ei, qui habet jus in re, competere actiones.

fealem, quæ *vindicatio* vocatur, qua res ipsa repeti, & sumi possit ubi cunq; reperiatur: ei verò, qui habet tantummodo ius ad rem, competere actionem personalem, non qua res ipsa in cuiuscunq; manus devenerit potest vindicari & accipi, sed qua traditio eius possit exigità persona, cum qua stipulario de te illa intercessit.

§. III.

Quid sit dominium, & quibus personis competitat.

PLURES sunt juris particularis species variæq; rationes, quibus competere potest alicui facultas accipendi aut retinendi rem aliquā, vel de illa disponendi; inter quas præcipua, & ad quam reliqua aliquo pacto reducuntur, est dominium: ex cuius proinde explicatione, quid de aliis sentiendum sit, facile poterit intelligi.

A cin primis observandum est duplex esse dominium, jurisdictionis scilicet, & proprietatis. Dominium iurisdictionis est potestas gubernandi sibi subditos; illis aliquid præcipendi, aut prohibendi, illos iudicandi, puniendi, vel pæniandi.

Dominium verò proprietatis, est ius possidendi rem aliquam, & de illa tanquā sua disponendi: estq; rursum duplex, perfectum scilicet & imperfectum. Dominium perfectum, quod & plenum dicitur, continet proprietatem rei, & commodorum eius, extenditq; se ad omnem eius usum, & dispositionem, nisi lege aliqua divina vel humana prohibetur. Dominium verò imperfectum habet tantum proprietatem absq; emolumentis, vel emolumenta absq; proprietate: primum vocant iurisperiti dominium directum, quale est principis respectu feudorum, aut illius qui dedit agrum in emphyteulim: secundum vocant dominium utile; quale habet feudatarius, emphyteuta, usufructarius, &c.

Quod autem spectat ad subiectum dominii, seu personas

X 5

illius

illius capaces, Theologi communiter docent, illud non nisi natura rationali competere posse; cum per solam rationem quisq; potestatem habeat immediate in actus loco & per hos in alias res exteriores.

Atque in primis certum est, Deum in omnes creature sumnum quoddam, & absolutissimum obtinere dominium; quod scriptura innumeris propè in locis testantur proindeq; illum liberè & prout ipsi placuerit, de omnibus creaturis sine cuiusquam injuria disponere posse. Ceterum est etiam hominem esse dominii e. pacem juxta illud Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram; ut præstet piscibus mari & volatilibus cali, & bestiis, & versag. terra, &c. Vbi tribuitur homini præfectura, & dominium in alias creaturas inferiores ratione imaginis divinae quam gerit, quæq; in intellectu rationis capaci, & libera voluntate consistit. Sed difficultas est de quibusdam hominibus in particulâ, an de facto dominium aliquod & quarumnam rerum habent; ac præsertim de filiis familiis, de quibus breviter dicimus, quod secundum iuris dispositionem, quamdiu sub patria potestate constitutis sacerdotio sunt tantummodo genera bonorum, quorum patrum dominium habere possunt; castrensa, scilicet & quasi castrensa. Bona castrensa sunt illa, quæ in militia occasione militiae justè acquiruntur, ut stipendia, donaria ducum, &c. Quasi castrensa vero sunt ea, quæ ex beneficio Ecclesiastico, aut officio publico, judicis v.g. aut advocati, aut ex professione alicujus artis liberalis proveniunt. Bonorum autem illorum quæ adventitia vocantur, id est quæ vel ex aliorum donatione, vel ex propria industria, negotiatione, &c. proveniunt, dominium quidem directum habere censetur, non tamen de ijs disponere possunt absq; consensu patris, penes quem illorum administratio & utilitas remanet. Quæ omnia fusi explicata videbuntur apud Nav. c. 17. n. 42. Less. lib. 2. cap. 4. dub. 3. & alios.

§. IV.

§. IV.

*Quibus modis dominium proprietatis
acquiratur.*

Res externæ, quæ sub dominium proprietatis eadere possunt, duplicis sunt generis: vel enim nullius sunt, vel alicujus propriæ: & de utrisque quæstio proposita intelligi potest.

Atque in primis quod spectat ad res illas, quæ nullius dominii sunt, dicendum est, spectato communī naturæ, ac gentium jure, illas fieri primi occupantis, nisi leges civiles & locorum consuetudines de aliquibus in particulari alteri constituant: proindeque hæc occupatio est legitimus modus, quo prædictarum rerum dominium acquiritur. Id pater ex parag. *fere* instit. de rerum divisione & ex lege 1. ff. de acquirenda possessione; item ex lege 1. & 3. ff. de acquirendo rerum dominio: quibus legibus omnes Theologi subscribunt.

Hinc colligitur, feras & animalia sylvestria, quæ in nullius potestate sunt, vel quæ jam ab aliquo capta illius potestatem evaserunt, & in libertatem naturalem se vindicarunt: ubicunq; reperta fuerint, capi posse: è contrà verò animalia illa, quæ natura mansueta sunt, & domesticata, quamvis è domini domo effugerint, ubicunq; oberrantia reperiuntur, esse restituenda: quia tanquam ad dominum pertinentia considerantur, ut fusius explicat Less. Lib. 2. de iust. & jure. c. 5. dub. 6. unde parag. *Gallinarum* instit. de rerum divisione ille dicitur furtum committere, qui ejusmodi animalia, cùm effugerint, detinet Simili ratione lapilli gemmae, margarita & alia similia, quæ nunquam dominum habuerunt, & in littore maris, aut aliis locis inventi sunt primi occupantis.

Secūs verò dicendum est de rebus illis, quæ dominum aliquando habuerunt, & casu aliquo fuerunt amissæ, v.g. quæ naufragio facto ejectæ sunt ad littus maris; quisquis enim

enim res eiusmodi reperit, illas dominis restiture debet, dignoscere possit; & ad illos dignoscendos moralem diligentiam adhibere tenetur. Quod si illarum rerum domini dignosci non possint, tunc secundum S. Doctorem 2.2 q. 66. a. 5. cui plurimi alii Theologi subscrubunt, sunt ita pauperibus erogandæ, vel in alios pios usus insumentæ. Ratiō est, quia rerum illarum non desinit esse dominus quiessamisit, ideoque, si ipsimet restitui nequeunt, saltem reliqui debent illis, quibus velle præsumitur: nemo est autem, qui amissam rem suam non malit pauperibus dari, quam in alios usus expendi.

Non desunt tamen Doctores, qui sententiam contraria tueantur, afferuntque res illas inventas domino minime comparente post diligentem inquisitionem ab inventore posse retineri, cùm nullo iure naturali, aut Ecclesiastico id prohibeatur. Ita Sot. Med. & alii apud Laym. Lib. de iust. tract. 1. c. 5. qui restè cōcludit quod, quamvis hæc posterior sententia sit probabilis, neq; temere damnandus esset, qui eam sequeretur; prior tamen sit magis pia, & in prædicta præsertim cùm secundum illam (ut monet Nav. Cap. 17. a. 170.) possit inventor, si aliqua egestate labore, sibi meritam inventam aut partem illius retinere, maximè de consilio prudentis confessarii, cuius erit determinare, quid in eiusmodi casu magis expedire videatur.

Quod spectat ad res illas, qua sunt alicuius propriæ descendum est rerum eiusmodi dominium acquiri, vel per voluntatem propriam domini rei illius dominium in alterum transferentis; quod duobus potissimum modis in genere fieri potest, scilicet vel per aliquem contractum puta venditionem, permutationem, &c. aut absq; contractu per donationem, promissionem, &c. vel per voluntatem superioris aut dispositionem legis ob iustas causas rei alieni cuius dominium ab uno in alterum transferentis; quod præsertim fit per præscriptionis legem. De quibus omnibus &c singulis in sequent. paragraph. agendum erit.

§. V.

§. V.

De Prescriptione.

Praescriptio seu usucatio (ut loquuntur Iurisperiti) est modus quidam acquirendi dominii per possessionem alicuius rei certo temporis spatio legibus definito continuatam. Hic autem acquirandi dominii modus civili iure introductus est, *Nediu & ferè semper ut habetur lege 1. de usurp. & usu cap. 3. quarumdam rerum dominia incerta essent: & locum habet, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiae; ita ut possit quis licite rei alicius dominium titulo præscriptionis acquirere, ut pluribus probat Less. Lib. 2. cap. 6. dub. 17. dummodo tamen præscriptio illa legitima sit, habeatq; requisitas à iure conditiones, quæ quatuor communiter à Doctoribus numerantur. Prima est possessio; nam secundum regulam juris Reg. 3. in 6. *Sine possessione præscriptio non procedit.* Secunda est bona fides: si quidem *Possessor mala fidei ullo tempore non prescribit.* Ib. d. Reg. 2. Tertia est titulus probabiliter præsumptus, puta donationis, emptionis, successionis, &c. ut constat ex digest lege 41. tit 4. & seq. Quamvis interdum bona fides etiam sine titulo ad præscriptionem sufficiat; quando scilicet nulla præsumptio in contrarium habetur, nec ius commune contradicit. Quarta deniq; est continuatio possessionis tempore legibus definito.*

Quæres quantum temporis requiratur ad legitimam præscriptionem. Resp. ex communione Doctorum sententia apud Less. Sup. cap. 6. dub. 2. 3. 4. & seq. ad præscriptionem seu usucacionem rerum mobilium quarumcunq; cum titulo probabiliter præsumpto requiri possessionem per triennum bona fide continuatam; sine titulo vero, per triginta annorum spatium: e.g. aliquis bona fide tibi rem alienam dedit quam suam putabat; tuque bona fide illam acceptavisti; tunc triennii possessione tibi acquiritur res illa ratione tituli donationis: quod si nullo titulo, bona tamen fide illam possideas, tua non sit, nisi triginta annorum continuata possessione.

Ad

Ad præscriptionem autem rerum immobilium cum spacio requiri spatium decem annorum, inter præsentes, id est eos, qui in eodem territorio habitant, quamvis non eadem urbe; viginti annorum inter absentes; triginta vero annorum si nullus adsit titulus, ut supra de mobilibus rebus dictum est.

Exciipiunt tamen bona immobilia Ecclesiæ monasterij, hospitalis, & aliorum piorum locorum, ad quorum præscriptionem requiruntur anni quadraginta: quod si bona illa sint Ecclesiæ Romanae, non nisi annorum centum spatio præscribi possunt. Bona vero pupilarum sive immobilia, quamdiu in illa ætate sunt, nullo tempore lapsu præscribuntur, sicut nec res Ecclesiæ, que alienam prohibitæ sunt, aut usibus tantum sacræ sunt destinatae.

Est tamen obserandum non easdem ubiq; leges circa tempus & modum præscriptionis esse receptas; ac proinde eiusque regni aut loci speciales leges & legitimas consuetudines esse super hac re consulendas.

§. VI.

De contractibus in genere.

NOMINE contractus intelligitur conventio aliqua inter duos facta, ex qua in utroque vel saltem in altero illorum, obligatio aliqua nascitur. Sunt autem alii contractus, qui vocantur nominati, alii innominati, dicuntur. Contractus nominati sunt illi, qui speciali nomine inter se distinguuntur, ut emptio, venditio, locatio, &c. Contractus vero innominati sunt illi, quibus nullum speciale nomen assignatum est; dividunturque à luris penitentia in quatuor species, quæ his verbis exprimuntur: *de, ut des; do, ut facias; facio, ut des; facias, ut facias.*

His prænotatis dicendum i. contractum omnem sponte ac libere factum, quamvis in eo non serventur iuris formalitates, obligare tamen in foro conscientiae; ita utaliterum

tertutro contrahentium invito rescindi non possit, nisi iure aliquo positivo irritus, sit aut irritare possit Ita Gomelius, Couarr. & alij quos citat & sequitur Less. Sup. dub. 4. Ratio est, quia iure naturae teneretur quisque tenere quod promisit altero acceptante, ut ex infra dicendis plenius constabit.

Dicendum 2. contractum illum, in quo contingit error circa substantiam rei, iure naturae irritum & invalidum esse, Ita S. Anton. Sot. Caiet. & alij apud eundem Less. Sup. dub. 5. quia (ut dicitur lege 9. C. de iuris & facti ignorantia) *Errantis nullus est consensus*; sine consensu autem nullus est contractus. e.g. si quis gemmam vendat existimans esse cristalli fragmentum, emptor re comperta tenebitur ad restitucionem gemmae, aut ad iustum eius pretium venditori persoluendum: secus vero si error sollemodo sit circa qualitatem rei; ut si cognoscens esse gemmam, sed valorem eius ignorans, vili pretio eam venderit; tunc enim validus quidem erit contractus, tenebitur tamen emptor, postquam id resciverit, supplere id quod iusto gemmarum pretio defuit, ut docent supra citati authores.

Dicendum 3. contractum illum, cui alterutrius contrahentium dolus causam dedit, non esse omnino iure naturae irritum, sed tamen pro arbitrio eius qui deceptus est (si contractus solubilis sit) irritari posse. Ita Aegidi. Conin. & alij apud Laym. lege, de iustit. tract. 4. cap. 5. & Less. supra, quod non sit irritus patet ex eo quod, si is qui deceptus est velit contractum subsistere, deceptor reflire non potest; *Ne lucrum ex dolo suo reportet*, ut habetur cap. 11. de eo qui duxit in Matrimonium. quod vero irritari possit pro arbitrio illius qui deceptus est, constat etiam ex eo quod qui dolo inducit alterum ad contrahendum, iniuriam ei facit; ac proinde tenetur eum restituere integrum, & reddere omnia infecta, si deceptus velit.

Dicendum 4. contractus omnes ex aliquo gravi metu iniuste incusso celebratos, non esse quidem iure naturae irritos, sed irritati posse & revocari in foto conscientia pro arbitrio eius, qui metum iniuste passus est. Ita Sot. Paulus Rich.

Palud. Rich. & alii apud Less. sup. dub. 6. Id patet tum ei eo quod (ut habetur c. 2. de his quae vim et metus que caula sunt, que vi &c metus sunt, debent in irritum revocari: tum etiam quia (ut dicit S. Th. 22. q. 89. a. 7. ad 3. qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promissionem servetur. Eadem etiam ratio, quae supra de dolo allata est, potest de metu iniuste illato intelligi: qui enim metum iniuste incuslit, iniuriam alteri intulit; unde tenetur illum in priorē statum restituere; & alterius habet exigendi hanc restitutionem. Permetum vero gravem intelligimus illum, qui est de malo aliquo, quod viro constanti formidabile est, eumque merito commovere potest; qualis est metus mortis, exilii, carceris, infamiae, amissionis bonorum, &c. ad metum quoque gravem pertinere dicit Less. Supra metum reverentiale, quo filius timet gravem offenditionem patris, subditus principis, uxori matiti, &c. ubi recte observat, metum etiam gravem dici posse illum; quod respectivè solùm talis est; ut si sit de aliquo malo, quod, quamvis viro constanti non sit formidabile, fœminæ tamen, vel pueri, velseni formidandum merito videtur.

§. VII.

De promissionibus, donationibus, & testamentis.

Promissionis nomine non intelligimus hic promissio nem illam, quæ sit sub aliquo onere vel conditione, queque ut sic extendi potest ad omnes ferè stipulatio nes & contractus, in quibus ut plurimum promissio aliqua reciproca intervenit; sed promissionem simplicem & gratuitam, qua ex mera liberalitate, aut gratitudine aliquid alteri promittitur: de qua

Dicendum 1. promissionem, antequam acceptetur, nullam parere obligacionem naturalem, aut civilem: quod & si militer de donatione intelligendum est: unde sequitur: quod

quod utraq; ante acceptationem possit licite revocari. Ita Sot. lib. 4. de just. q. 5 art. 1. Suar. tom. 2. de relig. lib. 4 c. 2. Less. lib. 2. c. 18. dub. 6. & alii communiter Ratio est, quia omnis promissio, & donatio suapte natura respectiva est, cuius proinde obligatio ex alterius partis consensu dependet.

Exciunt tamen Doctores aliqui promissiones factas Ecclesiæ, hospitali, monasterio, alisque locis piis; existimantq; etiam ante acceptationem, promissiones, & donations ejusmodi obligare: alii vero Theologi hanc exceptionem non admittunt, afferuntq; universim promissionem non acceptatam minime obligare: quam sententiam probabilem, &c in praxi tutam existimat Laym. Sup. tra. 4. c. 1. & pro illa Sotum, Gomes aliosque Doctores citat.

Dicendum z promissionem serio, & deliberate factam, & ex animo vere promittendi, se q; alteri obligandi, ex virtute fidei seu fidelitatis, ubi acceptata tueri, obligare, etiam sub peccato mortali, si res promissa sit alicuius momenti. Ita Nav. Sot. & plure: alii. q. 4. os citat & equitur Less. Supr. dub. 2. Ratio est, quia omnis promissio dat ius ad tem ptem sram, quod etiam ad heredes promissari transit, & si fiat per formam stipulationis, datut etiam actio in foro exteriori, & promissor cogi potest tententia judicis ad promissionem impleendam: unde sequitur, illum inducere strictam aliquam obligationem, qua proinde sub peccato obliget. Quod si quis usatur verbis quidem promissoris non tamen animo serio promittendi, sed solummodo ad significandum solum propostum, vel ad firmius asseverandum, ut ei credatur, recte ut recte observat idem Lessius. Non enim etur obligatus sub peccato mortali ad impleendum id quod sic promisit, nisi forte ex dicta illa promissione nota sit aliquod damnum alterius sequatur; & hoc sensu dicit intelligendas esse promissiones plurimorum, qui solent multa se promittere facturos; cum tamen non intendant serio se ad id obligare, aut aliis ius exigendi tr. buere, sed dunt taxat firmiter id asseverare.

Quares quanti valoris aut momenti esse debet res promissa,

missa, ut promissionis violatio censetur esse peccatum mortale; Nau. Cap. 1 8. n 6. existimat sufficere valorem rei promissæ talem esse, qui in furto ad peccatum mortale sufficeret: probabilius tamen Lopes lib. 2. de coniunct. cap. ult. & Less. sup. docent in promissione ad materiam peccati mortalis constituant longe maiorem valorem quam in furto requiri; qui tamen valor difficile determinari potest, sed viri prudentis iudicio ex aequo, & bona dijudicari debet: certè communis hominum estimatio maior iniuria fieri censetur, si quis aureum unicum sompniat, quam si quatuor vel quinque aureos ex liberali promissione debitos non soluat.

Dicendum 3. promissionem alteri factam, & ab eo acceptaram definire obligare, si res promissa fiat inutilis aut illicita; aut impossibilis, item si status rerum, aut personarum ita mutetur, ut secundum iudicium viri prudentis promissor non videatur illum eventum voluisse comprehendere: quod ex conditione rei promissæ, aut ipsius promissionis, vel etiam promissarij, aliquaque circumstantijs dijudicandum est. Ita Caiet & alij quos citat, & sequitur Less. Supra dub. 10. Ratio est, quia promissio non censetur habere vim nisi ex ea voluntate & intentione, quam promittens explicitè vel implicitè habuit dum promisit: ex quo sequitur quod ultra hanc intentionem expressam, vel prudenter interpretatam non possit obligare.

Dicendum 4. donationem illam, quæ dicitur inter vivos. (id est cum quis ex mera liberalitate sic donat, ut eam se vivo velit rem donatam esse alterius) factam ab eo qui donare potest, id est qui dominium & administracionem habet rei quam donat, cum facultate illam alienandi posse etiam post donatarii acceptationem revocari ob quasdam causas legibus expressas; quarum principia est ingratitudo ipsis donatarii, ut si donatarius injurias atrocies in donantem effuderit; si violenter illum percussit; si ex certa malitia notabile damnum bonis eius inferit; aut si ad gravein inopiam redactum non aluerit. Ita Sylu. Gomes & alii, quos citat & sequitur Less. supra dub. 14. ubi tamen observat donatarium ante iudicis tentia-

sententiam non teneri ad restitutionem, quia est pœna,
qua præquirit donatoris querelam, & ingratitudinis
probationem.

Dicendum s. donationem, quæ sit causa mortis, (id est
cum quis ita donat, ut rem non velit absolute & irrevoca-
biliter esse alterius nisi post suam mortem qualiter in
testamentis & codicillis fieri solet) posse ad arbitrium
donantis revocari. Ita communiter Doctores: unde Apost-
olus dicit quod Heb. 9. ubi testamentum est, mors necesse est
intercedat testatoris etc. alioquin nondum valet, dum vivit qui
testatus est: & Iurisperiti communiter dicunt. Ambulatori-
am esse testantis voluntatem, usque ad supremum vita exitum.
Et tamen difficultas inter Theologos utrum testamentum
sit validum in foro conscientiæ, si desiat ei solemnitas
legibus requisitoria; Omissis aliquorum sententiis pro-
babilis & in praxi tutâ videtur esse illa, quam propugnant
Adrian. Angel. Tabie. Sylv. Ioan. Med. Lopes, & alii
quos citat & sequitur Iesl. sup. c. 19. dub. 3. quæ asserit
eiusmodi testamentum in foro conscientiæ validum esse,
& licet retineri posse id quod ex tali testamento habetur,
sive tirolo hæreditatis, sive legati. Ratio est, quia / ut di-
citur Paragr. Per traditionem instit. de rerum divisione) ni-
hil est tam convenienter naturali & equitati, quam voluntatem do-
mini, volentis rem suam in aliud transferri, ratam haberet. Præ-
terea testatorum solemnitates a legibus eo solum si-
ne introductæ sunt, ne quid falsitatis in testamentum incur-
rat; ut dicitur in questionem 23. C. de fideicommissis; quare
dummodo certò constet de ultima testatoris voluntate,
potest quis rem sibi ejus testamento reliquam tuta con-
scientia retinere.

§. VIII.

De emptione & venditione.

DVÆ sunt præcipuæ conditiones in qualibet emپ-
tione & venditione observandæ, ut docet S. Th. 22. q. 57.
a. 1. & seq. Prima est, ut fraus omnis & dolus absit rā ex
parte

parte venditoris quām emptoris: ex quo sequitur, contum
iustitiam esse, si quis vendat rem habentem vitium ali-
quod seu defectum in quantitate aut qualitate eodem
pretio, quo venderetur si ejusmodi defectus & vitio ceteris
proindeq; peccare, qui mēnsuras adhibent illegitimas au-
pondera dolosa, iuxta illud Prov. II. Statuta dolosa, abominatio
ne est apud Dominum: item qui mixtione aliquam res effi-
ciunt ieteriores; ut cau, rōnes aquam vino miscentes; fru-
mentarii qui tritico miscent alia semina detriora, sicut il-
li qui Amos 8 dicebant quisquiliā frumentū vendāmus.

Vnde idem S. Doctor sup. a. 4. asserit rei, quae venditor
vitia occultā, q̄ ab emptore deprehendi non possunt
quæque illius valorem noīabiliter diminuunt, aut illam
emptori inutilem vel incommode reddit, esse mani-
festanda. Quod etiam docuit S. Ambros. lib. 3. de off. c. 10.
*In contraria libis, inquit, vitia, eorum quae veneunt prodīsuben-
tur: ac nisi intima: erit venditor, quamvis in suo emptori tran-
scripsert, dolī actione vacuantur.*

Quæ autem de venditore, haec etiam de emptore intel-
ligi debent; omnem scilicet fraudem ab emptione abesse
debere; proindeq; contra iustitiam esse, rem aliquam pre-
ciosam pro vili, puta gēmmam pro fragmēto vitri, emere
ab alio, qui eius valorem ignoret: secus si in regione res
parui affimarentur, quae tamen alibi censerentur prelio-
fissimæ, puta margarita, gemmae, aut alia id generis, qua-
ut plurimum in Indiis & aliis dissipatis regionibus pro cul-
tellis, tintinnabulis, & aliis similibus crepundiis licet
permutantur.

Secunda conditio ad iustitiam emptionis & venditionis
ex mente S. Doctoris necessaria, est, ut res neq; carius ven-
datur, neq; vilius ematur quām illius pretiū exigat. Pro
cuius intelligentia observandum est duplex esse iustum
pretium alicuius rei. Primum est, quod à potestate publica
taxatum est; & vocatur à Doctoribus pretium legitimum,
quasi lege definitum & illud augere in vendendo, aut mi-
tinere in emendo non licet. Secundum est illud quod
comuni hominum affimatione determinatur, quando à
publi-

publica potestate minime taxatum est, & pretium vulgare
seu commune dicitur, habetque quandam latitudinem :
cum enim ex plurimorum aestimatione pendeat, qui non
eodem modo de rerum valore iudicant, hinc sit quod ali-
qui v.g. decem nummis valere arbitrantur, alii undecim,
alii vero tantum novem estimant: unde a Doctoribus hoc
vulgare & commune pretium triplex esse dicitur, infimum
scilicet, medium, & summum, quod etiam rigorosum no-
minatur. Quamvis autem in exteriori foro actio minimè
detur &c, qui emendo carius vel vendendo vilius non est
deceptus ultra dimidium iusti pretii; in foro tamen con-
scientia omnis venditio, in qua iusti pretii latitudo exce-
ditur, & omnis emptio in qua iusti pretii quantitas, non
attingitur, iniusta est & divinæ legi contraria. Ita S.Th. art.
1 ad 1. & hæc est etiam expressa doctrina S. Aug. lib. 13. de
Trinitate cap. 3.

Sunt tam en duæ cause ob quas licitum est rem pluris a-
liquando vendere quam per se valeat. Prima est ratione of-
ficii mercandi: mercatori si quidem merces suas paulò
pluris vendere licitum est, quam ab aliis venderentur, qui
non ex officio, sed ex occasione aliquid vendunt. Italoan.
Med. Caiet. & alii apud Less. sup. cap. 21. dub. 4. Ratio est,
quia pretio aliquo estimabile censetur, quod mercator
curas & cogitationes suas, ac omne tempus suum in mer-
cibus illis conquirendis, conservandis, & distrahendis assi-
due impedit. Secunda est ratione danni emergentis,
aut lucri cessantis; quando quis in solam emptoris gra-
tiam rem aliquam vendit, quæ sibi est plurimum utilis,
comoda, & etiam necessaria: quo in casu / ut dicit S. Do-
ctor sup. a. 1. / Iustum pretium erit, ut non solum resipiciatur ad
rem que venditur, sed etiam ad damnum quod venditor ex ven-
ditione incurrit; & sic licite poterit aliquid vendi plusquam va-
leat secundum se: quod quidem iudicio viri prudentis esti-
mandum est. Si vero res quæ venditur, esset maximè com-
moda emptori, nec venditor ex illius distractione damnum
ullum aut incommodum pateretur; tunc / ut recte monet
S. Doctor Sup.) Non deberat eam supervendere; quia utilitas

qna

quæ alteri accrescit, non est ex vendente, sed ex conditione com-
tū: nullus autem debet alteri vendere id, quod non est suum.

Sunt etiam duas cautæ, ob quas interdum potest quic-
citat rem minori pretio emere, quam aliæ valeret, sicut
est si emptori parum utilis sit, illamq; solummodo eman-
gratiam venditoris; quia tunc pretium, & valor illius
cundum communem hominum estimationem viles
censerur, ut docet Less. *Suprā*: in quo tamen cavendum
ne à pauperibus alisque, quos adgit egestas ad propria
supererūtilem v.g. distrahadam, aliquid vilius quam p-
sit emendo, justitia vel charitas violetur. Secunda cautæ
ritur ex ratione, & modo vendendi, ut in auctionibus pu-
blicis, in quibus sicut aliquando rerum commune
tum ex emporum contralicitatione augetur; sicut
interdum ex defectu emporum minuitur, ut obser-
Nav. c. 23 n. 85.

Quæres quid de quibusdam rebus censendum sit, qui
nullum certum pretium habent, ut sunt quædam gem-
mæ, pictura veteres, &c. an scilicet tanti eas vendere li-
ceat, quanti vendi poterunt. Respondet Lessius *sup. c. 11*
dub. 3. quainvis Sotus & quidam alii Theologi ita sen-
posse arbitrentur, longe tamen probabilius esse, & tuus
in conscientia, res ejusmodi non posse licite vendi po-
arbitrio venditoris, sed juxta estimationem intelligenti-
um, aut etiam ipsius venditoris, spectatis bona fide cir-
cumstantiis omnibus ad ipsius rei valorem facientibus,

§. IX.

*Demutuo, commodato, deposito, &
locato.*

HORVM quatuor contractuum, qui frequentiores
sunt, & ad quos ceteri aliquo pacto reduci possunt,
nō titiam hic aliquam generalem proponemus, ut
facilius dignosci possit, quibus in casibus hoc septimum
Decalogi præceptum, occasione illorum violenter & et-

iam qua ratione sub illorum obtenu^m usus interdum
palliat^m committantur, de quibus postea.

Per mutuum intelligitur traditio rei alicuius numero,
pondere, vel mensura constantis facta eo animo, ut sit ac-
cipiens; cum obligatione tamen, ut similis in specie ac
bonitate restituatur.

Per commodatum verò, rei alicius quoad solum usum
gratuita concessio, cum obligatione eamdem numero re-
stituendi.

Per depositum, rei alicius ad solam custodiam traditio,
cum obligatione eamdem integrum restituendi.

Per locatum denique, seu locationem significatur rei a-
licius ad utum, vel fructum certa pretii conventione fa-
cita concessio.

Differunt autem inter se hi contractus, primò; in
to quòd mutuum fiat tantum de rebus mobilibus; re-
liqui tres contractus de rebus etiam immobilibus fie-
nū possint, ut fusè ex diversis legibus declarat Lessius l.2.c.
10 & seq.

Differunt 2. in eo quòd per mutuum transferatur rei
mutuo data dominium, sufficiatq; ut similis in specie re-
stituatur; per alios verò tres contractus non transferatur
rei dominium, sed eadem numero debeat restitui, ut do-
cerit idem Lessius, & ex iisdem legibus probat.

Differunt 3. in eo quòd mutuatarius rem mutuo datam
prohibito consumere possit; comodatarius, & locatarius
ta tantummodo uti, vel fructus illius percipere; deposita-
tus verò nec illa uti, nec ex ea fructus ullos suos facere li-
cite possit, ut explicat & probat idem Lessius.

Differunt 4. in eo quòd, si res mutuo data & tradita
pereat, solum mutuatario pereat, cùm sit in dominio ejus;
quoad alios verò contractus, in quibus dominium non
transferatur, si res aliena apud depositariū, vel comodata-
riū, vel locatarium casu fortuito, & fine illa eorum cul-
pa pereat, dominio suo pereat; nec illis incumbat illa faci-
enda restitutionis obligatio, nisi aliter expressè conven-
sum sit, vel aliqua alia ratio specialis ad id obliget, ut ex
com-

communi legum uia & Theologorum censensu tradidem Lessius. Quod si res illa ex aliqua culpa pereat, comodatarius quidem, ob curus solius utilitatem restituto commodata est, illam tenebitur restituere, si vellivissi na eius culpa perierit, ut habetur cap. un. de commodato locatarius vero, qui rem alterius conduxit peratio, non nisi elevi; depositarius autem, qui rem alienam gratuitamente custodit, non nisi ex culpa lata: quia scilicet locatum cedit in commodum locatarij simul & dominio depositum vero solum domini utilitatem respiciat.

Differunt denique in eo quod ratione mutui precium mutuum est, nihil a mutuatorio ultra rem mutuatam aut illius valorem exigere licitum sit; in contractu vero locationis id licite & iuste fieri possit, ut ex ante dicto tellitur, & plenius ex dicendis constabit.

§ X.

Quid hoc septimo Decalogi praecepto prohibeat?

HOC seprimo praecepto prohibetur, non solumquamvis iniusta rei alienae acceptio & detentio, quæ sum nomine designatur, sed etiam (ut explicat S. Augustinus q. 7. in Exod.) quævis alia iniusta rei alienæ contrectatio aut damni illatio; & consequenter delibera ta quævis voluntas alterius rem iniuste usurpandi, vel detinendi, vel damnum illi inferendi; ut enim docet S. Th. 1.2. qu. 71. 7. peccata voluntatis & operis eiusdem sunt speciei, cum hac tamen differentia, quod Peccata operis contra hunc septimum præceptum ad restitutionem obligant, non vero peccata solius voluntatis.

Est autem observandum solam illam rei alienæ invitum domino usurpationem ac detentionem, quæ iniusta est hoc præcepto prohiberi: quia (ut ex communi Theologorum doctrina observat Tolet. lib. 5. c. 14.) variis excusibus ablatio rei alienæ invito domino fieri potest absque

institix detimento; V. g. cūm sit ex legitima superioris auctoritate, qui ex causa iusta & rationabili, bona unius in alterum transfert; qua ratione Israēlīta non peccavunt, cum Deo iubente Ipoliaverunt Agyptios: item cūm sit in utilitatem domini, ut cūm à furioso ensis subripitur ne ullum percutiat; dummodo tamen valor & pretium eius in utilitatem Domini convertatur. qua ratione dicit idem author non committi furtum ab uxore, quæ pecunias clam auferat à marito suo, ne (quod sāpissime sit ab illo fieri) ludis & comedationibus eas profundat; dummodo tamen in usum familiæ pecunias illas converat: nec eriam peccare illum, qui vinum alterius effundit, ne inebrietur; nec qui chartas rumpit & lacerat, ne alij ludendo blasphemias proferant, aut alia ratione peccent.

Docet etiam idem Tol. ibid. non committi furtum ab eo, qui clam aliquid accipit, quod sibi alias debetur: quando calicet non potest coram iudice debiti solutionem exigere, quia debitor est potens, aut debitum probare non potest, aut inde sibi aliquod malum timet: si enim iuridica debiti solutionem obtinere posset, peccaret occulte rapiendo, quamvis ad restitutionem minimè teneret; monet tamen cavendum esse, ne ex illa secreta ablatione, quamvis iusta, scandalum aliquod aut damnum alterius sequatur; puta ne alij insuspicionem furti veniant; neve is à quo accepit, rursus idem debitum solvat; ac denique ut nihil aliud accipiat, præterquam quod ipsi debetur, V. g. si pactum de certa mercede inter dominum & famulum intercessit, & famulus liberè in illud consentit, non potest famulus ultra illam quidquam sibi sumere, nisi forte adigatur ab ipso domino ad alia opera præstanda, de quibus inter eos non convenerat; tunc enim teneatur dominus solvere ultra pactum, & eo denegante famulus, quod sibi iuste deberetur, posset accipere.

Sunt autem duas species iniustæ ablationis, rei alienæ; scilicet furtum, cūm aliquid secretò ab alio iniuste auferatur; & rapina cūm palam & violenter auferatur: qua ratione (ut docet S. Th. 22 q. 63. a. 4. & 9.) tapinx peccatum

non solum specie differt à furto, sed & illo gravius est
quia præter iniustam rei alienæ ablationem violētia illa.
tæ iniuria etiam in eo reperitur, qua circumstantia ideo
in confessione declaranda est.

Cum vero quavis rei alienæ ablato & detentio iniusta,
sit ex genere suo mortale peccatum, ut docet S. Th. supra
art. 6, nisi rei furto ablatæ parvitas excusat; difficultas est
inter Theologos, quænam quantitas, seu quisnam valor
rei ablatæ sufficiat ad peccatum mortale in materia furti
constituendum? variæ sunt Doctorum super hac senten-
tia; Nau cap. 17. nu. 4. dimidium regalem (qui atate illi
lius quinque solidis aut circiter estimabatur) existimat
sufficere ad peccatum mortale in materia furti: Tol. lib.
5. cap. 16. unum regalem aut duos etiam respectu difficili-
mum; Sot. lib. 5. quæst. 3. art. 5. ad 3. unum vel duos aureos.
In re maxime difficile probabilissime loqui videntur illi
qui hanc furti quantitatem viri prudentis & pii arbitrio
esse definiendam existimant, idque non solum ex valore,
aut quantitate rei ablatæ, sed etiam spectatis circumsta-
tiis tum personæ cui ablatæ est, tum damni, quod iniunctum
illatum est, tum etiam pravæ dispositionis illius qui
reim alienam abstulit: ex quo fit ut Peccatum mortale
committatur interdum rem modici valoris auferendo
si persona cui auferitur inops sit, ut si quis viduæ illi Eu-
gelicæ Christi Domini ore laudare duo illa minuta, qui
in gazophylacum S: Marc. 12. misit, abstulisset, torum
lius vixum / utidem Dominus loquitur) surripisset. item
si quis rem modicam furetur, unde damnum aliquod no-
tabile sequatur, ut si à sartore acutæ, à furore subulam,
scriba calamum surripiat, qui eiusmodi instrumenta ad
præstanta opera sua plurimum dierum spatio operari non
possent: item si quis modicum quid furto acciperet, sed
animo & voluntate plura surripiendi: haud dubie in his
& similibus casibus modicus valor aut exigua quantitas
ad peccatum mortale furti constitendum sufficere pos-
set. Præterea vix est ullus conscientia utcunque timor, qui
si dimidiari vel etiam tertiam partem aurei à quo
cunque furetur, se peccatum mortale committere non
arbitratur. scilicet genda, terreni, implere. Quæ
furta co-
dica illa, quantitas
donec cum que-
tione, sed
s' vicib-
on pec-
ten res
item ac-
cessit, r-
quam
imple-
ommu-
ui etia-
quantit-
alde di-
ut, qua-
rem ac-
modi-
ar; eò q-
bus to-
Quo
X pa-
cipi-
catu-
Ac in
abli-

abitetur. unde videtur magis expedire, ut prudens confessarius in hac furti materia, siue pro restitutione iniungenda, sive pro peccante suo ab hoc peccato infami deterrendo, rigidorem potius quam laxiorcm sententiam impletatur, ut sapienter monet Less. cap. 12. dub. 8.

Quares 1. quid censendum sit de eo, qui plura modica futta committit; Resp. cum distinctione: si enim per modicilla futta intendat conquerere notabilem aliquam quantitatem, peccat mortiferè per illam pravam intentionem & etiam per quodvis exterius furtum licet modicum quod ex illa intentione fit: si vero absque tali intentione, sed ex occasione solùm res aliquas modicas diversis vicibus furetur, sicut unaquaque vice in particulari non peccet nisi venialiter ob materiae levitatem ubi tantum res illa simul iuncta constituunt quantitatem notabilem ad peccatum mortale sufficientem; tunc si hoc adiungatur, resque illas iniuste acceptas velit retinere, aut aliquam aliamquam quantitatem illam peccati mortalis ampleat denuò surripere, peccabit mortaliter, ut ex communī Doctorum consensu docet Less. suprā. dub. 8. qui etiam recte observat moraliter loquendo maiorem quantitatem ad peccatum mortale requiri, quando quis alio dissitis temporum intervallis aliquid eidem subtrahit, quam si brevi tempore, aut simul accipiat: item maxime adhuc quantitatem requiri, quando quis à diversis modicas res furatur, quam si ab uno easdem res furetur, eo quod minus illi singuli lèdantur, quam si aliquis plus totum illud damnum suslinetur.

§. XI.

*Quot modis peccetur contra hoc septimum
Decalogi preceptum.*

X paragr. præced. satis constat, quam varii sint & multiplices modi, quibus in hoc præceptum divinum peccatur.
Ac in primis peccant contra illud, qui rem alienam
X 2 furan-

furanter, aut iniuste detinent, vel furari aut detinere iuste volunt: qui debita non solvunt, aut solvere nimis diu differunt cum possint; præsertim si creditor dilatatio nem illam molestè ferat, aut ex illa incommodum aut damnum aliquod patiatur: qui cum violentia rem alienam rapiunt: qui metu iniuste incusso aut dolo aliquo serum adigunt, ut contractui oneroso, atque damno subscriptabat.

Qui rem aliquam suam vel sibi debitam apud alterum furtum surripiunt, quando illam commode alia ratione repeterem posseunt: præsertim si inde sequatur scandalus aliquod aut damnum alterius, cui licet innocentibus illud fortasse imputabitur.

Qui promissionem alteri serio factam, & ab eo acceptam in re notabili exequi nolunt: qui, cum sint alteri hæredes aut testamenti executores, illius debita aut legata solvere non curant.

Qui damnum aliquod alteri deliberatè inferunt, vel alterius damno cooperantur aliquo ex novem modis, quos memoriam iuvandæ causa Doctores duobus his verbis complexi sunt:

Infusio consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstante, non manifestas.

1. *Infusione*, filios, servos aut, alias personas sibi subditum ad furtum faciendum, aut damnum alteri inferendum compellendo; aut furtum factum aut damnum illatum habendo. 2. *Consilio*, alteri suadendo, vel promotionibus aut precibus illum permouendo. 3. *Consensus*, iusta alicui actioni contentum præbendo. 4. *Palpatio*, seu adulacione, ac ementitis laudibus alterum ad aliquem contra iustitiam faciendum inducendo. 5. *Recursus*, offrendo vel præbendo refugium ijs, qui damnum iustitiam alteri intulerunt; eorum instrumenta occultando aut furtata receptando, & sic peccatum illorum fovendo. 6. *Participatione* sive in præda & lucro inde obveniente. 7. *Sedatio*, seu omissione correctionis; aut inhibitionis ad furtum aut damnum alterius impediendum necessaria, si sit ipsa de-

superior; vel recti & æqui consilij; si consultor vel debite
vigilantia & custodia; si custos existit. 8. Non obstante
damno, quod iniuste inferitur; & id minimè faciendo,
quo damnum impedire possit, præsertim si ad id ex officio
teneatur. 9. Non manifestando malefactorem, cum ad id
tenetur ex officio, siue ut damnum impediatur antequam
fiat, siue ut resarcatur postquam factum est.

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui rem aliquam
emunt, quam sciunt, vel dubitant esse furtivam, ut sibi
retineant; secus verò, ut eam vero domino restituant.

Qui res inventas, cum possint, vero domino non resti-
tunt; vel diligentiam requisitam ad illum dignoscendum
adhibere non curant.

Qui emendo, aut vendendo dolo vel fraude utuntur
quicunque aliquam notabiliter pluris vendunt aut minus
emunt quam valeat: qui rem defectuosa pro integrâ
vendunt, nec illius defectum occultum emptori patefaci-
unt: qui in pondere, numerô, aut mensurâ fraudem ali-
quam committunt: qui monopolium aliquid iniuste fa-
ciunt; quando scilicet plures mercatores simul confi-
rant, ut merces omnes alicuius generis coemant, eaque
postea ultra iustum pretium pro arbitratu suo vendant.

Qui servis aut mercenarijs stipendium debitum aut
mercedem detinent, aut absque ulla ratione illius solu-
tionem notabiliter differunt: quod quidem peccatum
ad huc gravius est, si ex illa dilatione damnum, aut in-
commode aliquod notabile illis obveniat.

Peccant etiam, qui ad lucrum in ludis, vel sponsioni-
bus faciendum fraude, vel dolo utuntur: qui res alienas
ludo & aleis exponunt; vel Proprias, sed alenda familiae
necessarias: qui alium minis, convitijs, fraude aliqua, &c.
ad ludum pertrahunt: qui aleis & similibus ludis iure ci-
vili prohibitibus immodicam pecunia quantitatem expo-
nant.

Denique contra hoc septimum præceptum peccant illi,
qui ex mutuo usuras exigunt; quæ, quoniam variis arti-
bus & plurimum reguntur & palliantur, idcirco paulò fu-
sus de illis agendum est.

Quibus modis usura peccatum committatur.

SVpponimus usuræ nomen juxta communem & usitatem significationem sumi; vel pro lucro usuratio, quæ ex mutuo provenit; vel pro actione, qua tale lucrum inde acquiritur; seu pro contractu, in quo mutuum datum pacto expresso, vel tacito aut saltem cum voluntate accipiendi à mutuantario ultra sorte in principalem aliquam pretio estimabile, tanquam debitum ratione ipsius mutui; unde S. Aug. in Psal. 36. dixit fenerari, esse mutuam primam tuam dare ei, à quo aliquid plus quam dedit, expedita cipere. Ex quo intelligitur usuram tripliciter comitti posse, scilicet vel sola voluntate & intentione, vel pacto explicito, vel implicito: unde consurgit usura mentalis, usura materialis, & usura palliata.

Est autem certum, quascunque usuras, & quovis modo sunt esse illicitas ac prohibitas. Id constat in prima scriptura Ps. 14. ubi postquam Propheta Regius dixit: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Respondet. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram Ezech. 18. ubi Propheta declarans, quis vere justus dici possit: inter alias conditiones hanc apponit: si ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit. & S. Luc. 6. ubi Christus expressis verbis edidit: Mutuum date, nihil inde sperantes. Quæ Christi Domini verba continent non modo consilium, ut scilicet mutuum deretur ex mera charitate, & nihil inde ne quidem gravatum speretur; sed etiam præceptum prohibitorym, quid ratione mutui exigatur tamquam ex justitia debitum quo sensu verba illa intellexit Urbanus 3. cap. Consulat extra de usuris, ubi postquam questionem hanc fibi factam proposuit: An ille in judicio animarum quasi usurarius debeat iudicari, qui non alias mutuo traditurus cum propria mutuam pecuniam credit, ut licet omni conventione regatur?

n, plus tamen sorte recipiat, &c. Item an negotiator pena consimili debeat condemnari, qui merces suas longè maiori pretio disfarbit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio progetur, quam si ej in continentí pretium persolvatur. Respondet: verum quicquid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio Luca manifeste cognoscitur, in quo dicitur: date mutuum nihil inde sperantes: huinmodi homines pro intentione lucris quam habent (cum omnis usura & superabundantia prohibetur in lege) iudicandi sunt malè agere. Id constat præterea excepto. Quia in omnibus, ibidem, in quo prohibitum est ne usurari manifesti ad communionem altaris admittantur, nœve Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam: & Clem. Vn. de usuris in Concilio Viennensi decernitur velut hæreticum esse puniendum illum, qui pertinaciter affirmare præsumperit, exercere usuras non esse peccatum.

Id etiam haec ratione probat S. Doctor 22. q. 78. a. 1. quia illicitum est ac injustum, ut pro eadem re duplex pretium exigatur; vel ut vendatur id, quod non est vendentis; atque is qui usuras exigit, duplex ejusdem rei pretium exigit; aut vendit id, quod non est suum: vel enim usuras accipit pro pecunia quam mutuo dedit, vel pro usu illius pecunia: si primum duplex pretium ejusdem rei accipit, nempe summa sorti principali & qualē, & præterea usura fœnus: si secundum, vendit rem non suam: cū enim per mutuum transferatur dominium rei mutuatæ in mutuariis, con sequenter usus est illius non vero mutuantis.

Ex dictis concludes, peccatum usura committi quotiescunq; hæc duo simul concurrunt, verum scilicet mutuum & pactum vel propositum seu intentio recipiendi aliquid pretiō estimabile ultra sortem principalem tanquam ratione mutui debitum. Ex qua regula dignosci possunt varii, & multiplices casus in quibus aliquando usura peccatum incurritur, aliquando vero minime incurritur.

Atq; in primis sequitur ex illa regula usuræ peccatum in censibus minime reperi; cū in illis non sit verum mutuum, sed potius species quædā venditionis, & exemptionis,

ut fusè explicat Less. lib. 2. cap. 22. ubi etiam docet, & pluribus probat, non tantum census reales, sed etiam personales (qui hodie ubique sunt in usu) esse licitos, nec (si modò nullus subsit fucus) usuram ullo pacto redolere; in illis siquidem venditur & emitur non usus pecunia, sed jus exigendi quotannis certam pecunia quantitatem, cuius premium justum, vel ex principiis lege, vel ex naturali auctoritate dijudicandum est.

Sequitur 2. in Cambijs, si bona fide & seclusa omnifimulatione fiunt, nullam inesse usuram: in reali enim & legitimo cambio non reperitur mutuum verum, sed permutatio pecunia pro pecunia sive fiat localiter seu ut vulgo dicitur per literas, quando v.g. datur pecunia Parisis uantumdem Romæ reddatur; sive fiat simplex mutatio numerismatum diversa rationis, & speciei ut aureorum cum argenteis, priorum cum externis: in iis enim permutationibus fieratione translationis & assecurationis pecunia, ut in cambiis localibus; sive ratione officii campanis regia aut publica autoritate constituti, ut in cambiis simplicibus; sive ob alias quasdam rationabiles causas, quae in cambiis occurunt (de quibus fuse Less. c. 23. dub. 2. agit) lucrum aliquod moderatum licite accipi potest; quod cum non accipiatur ratione mutui, ad usuram minime pertinere dignoscitur. Si vero in illis propter solam dilatationē solutionis aliquid exigeretur, cambium illud esset usurarium: tunc autem censetur in cambio lucrum obtolam dilationem accipi, quando pecunia solvitur cum augmento in eodem loco, in quo accepta fuit, ob factam illius in alium translationem.

Sequitur 3. neque etiam in ipso mutuo committi usuram, si non ratione mutui, sed aliqua alia justa de causa lucrum aliquod ultra sortem accipiatur: duæ autem ejusmodi causæ à Doctoribus principiis assignantur. Prima est ratione damni emergentis, ut docet S. Th. supra a. i. ad t. ii. enim mutuans damnum aliquod, aut incommodum pretio estimabile in rebus suis patiatur ratione mutui, potest licite damni illius compensationem aliquam à mutuatore accipere.

tio accipere. Secunda est ratione lucri cessantis: quamvis enim quidam Doctores id negent, Ioannes Major ramen, Medina, Caietan, Less & plures alii, quos citat & sequitur Laym. li. 3. de iust. tract. 4. c. 16. id licitum esse docent, dummodo ut monet Nav. c. 17. n. 211. & commentario de usuris n. 43. Jamnis dolus, & fraus aut usura palliatio absit. Observat autem recte Less, lup. ut haec pactio licita sit, requiri, ut mutuatio sit vere causa lucri cessantis, v.g. si quis mutuet alteri pecuniam quam habebat proxime destinatam negotiationi aut emptioni rei frugiferæ: item ut compensatio lucri illius cessantis non ad æqualitatem, sed æquo & bono secundum viri prudentis & pii judicium fiat, deducta estimatione laborum & expensarum & etiam periculis, quod lucri illius faciendi causa subeundum fuisset.

Addunt aliqui tertiam causam, ob quam in mutuo ultra sortem aliquid accipi possit, scilicet ratione periculi, cui pecunia mutuata interdum exponitur; ut si quis mutuum det homini decoctori aut dubia fidei, vel à quo non nisi difficulter & cum multis fortassis expensis pecunia mutuò data recipi poterit; docentque periculum illud ac expensarum illarum & difficultatum metum esse quid pretio æstimabile. Ita Sylv. med. Cord. & alii quos citat & sequitur Less. supr. dub. 13. quorum sententia licet probabilis videatur; contraria tamen, quæ lucrum huiusmodi illicitum esse afferit, quamq; Nav. amplectitur c. 21. n. 81. afferitque esse commune in Theologorum, & Canonistarum, probabilior videtur & in praxi tutior, ea præsertim ratione quod, quamvis prior illa sententia pluribus rationibus quas affert Lessius, nisi videatur; in praxi tamen / quod maximè attendere debent Confessarii) sit periculosa, & usuris facilem aditum prebeat: quis enim in quacunque mutuandi occasione non deprehendat varias timendi causas, ne pecunia mutuata periclitetur, neve in illius recuperatione difficultates aliqua subeundæ sint aut expensæ faciēdz; sicq; possit semper obtendere quasdam rationes lucri ultra sortem principalem accipiendi.

Ex eadem regula infertur contraria ratione plurimos

Y 5 con-

contractus esse usurarios, qui prima specie tales esse mis-
me videtur: quales sunt omnes illi in quibus ratione me-
tui exigitur à mutuatario ultra sortem principalem, nos
quidē pecunia, sed aliquid aliud pretio estimabile quo-
cunque tandem illud sit; v.g. si quis mutuo det pecunia
alteri, ut domum ejus viliori pretio conducat; ut abili-
minus aliquod vel obsequium à lingua vel à manu ac-
piat; ut satisfactionem aliquam ex justitia ratione injuri-
debitam ipsi remittat, &c. ista enim & similia sunt pre-
estimabilia, proindeq; ratione mutui accipiunt intenti-
sine labore usura non possunt: quare diligenter & aten-
perpendendum est quoties in mutuo conditio aliqua
nerosa mutuatario imponitur; an sit pretio estimabilis;
an ratione mutui apponatur: quia in ejusmodi apposi-
tione usura deprehenditur.

§. XIII.

*Solvuntur quædam dubia circa usuram materiam
frequentius occurrentia.*

PRIMVM est, an liceat dare mutuum ea conditione, si mutuatarius termino constituto non reddat mu-
tuum; in poenam dilationis aliquid ultra sortem prin-
cipalem solvat. Resp. juxta sententiam Sylv. Medina, Nat.
& aliorum apud Less., supra dub. 15, id licitum esse; dum-
do tamen nulla fraus aut intentio usuraria subfit: alias
mutuans lucrum illud principaliter intendat, & termino
aliquem brevem mutuatario prescribat, eo solùm fine,
causam aliquam lucri ex mutuo captandi prætexere pos-
sit; usuram haud dubiè committit: quod etiam de illo di-
cendum videtur, qui principaliter intendens ex mutuo
lucrum, nullam quidem poenam conventionalem appo-
nit, sed cum mutuatario convenit, ut termino aliquo bre-
vissimo, quem illi ad solvendum prescribit, elapsò, eum
coram judice pro mutui solutione citet; ut sic à die primi
citationis ad solvendum interesse (ut vocant) sententia iu-
dicis pro pecunia mutuata obligetur, in hoc enim casu &

aliis similibus committitur usura mentalis ; cum ipsius mutuantis intentio primo & principaliter in lucrum ex mutuo sola mutui ratione percipiendum feratur.

Secundum est , utrum licet creditori pignus aliquod frugiferum accipere in affectionem debitorum ; & ex illo, donec debita solvantur, fructus percipere ; e.g. fundum aliquem frugiferum, puta hortum, pratum, &c. ex quo fructus aliquos annuatim colligat , donec mutuatus ei debitum restituat. Resp. posse quidem ejusmodi pignus percipere , sed teneri fructus collectos in sortem principalem sibi debitam computare, ut docet Nav. & alii apud Less. dub. 16. Ratio est quia ejusmodi fructus nullo alio quam mutui titulo sibi retinere potest : atque, ut jam dictum est, sola mutui ratione lucrum nullum, nullique proinde fructus licite accipi possunt.

Excipitur communiter unus casus qui habetur capite Salubriter de usuris, ubi Innocentius III. decernit, generum ad fructus possessionum, qua sibi à socero sunt pro numerata dote pignori obligata , in sortem computandos non esse obligandum : quod à quislimè à Pontifice constitutum est, non ratione mutui, quo socer erga generum obligatur, sed ratione danni emergentis propter onera matrimonii sustinenda, quibus genetitulo promissa dotis, & tamen nondum soluta obstringitur.

Addit etiam Nav. c.17. nu. 217. si feudarius debeat aliquid domino directo, eiq; in pignus tradat feudum; item si Emphyteuta simili ratione oppigneret domino directo rem Emphyteuticam: quod in utroque illo casu dominus directus feudi, vel rei Emphyteuticæ potest illius fructus sibi retinere , nec illos in sortem principalem computare tenetur; idque non ratione mutui ; sed ne res apud dominum directum existens fructificet alteri ; quod rationi contentaneum minimè videtur.

Tertium est, utrum licitum sit inire societatem cum altero ea conditione, ut salvo capitali lucrum aliquod certum quotannis accipiatur. Ut huic difficultati, qua ha-
stenus difficillima etiam doctissimis Theologis visa est,
lucem

lucem aliquam afferamus, supponimus hunc societatis modum tribus communiter contractibus perfici.

Primus contractus est, quo quis praesentes habent pecunias societatem init cum viro industrio; puta cum mercatore, easque illi credit ad lucrum ex illis in negotiando industria laboreque suo comparandum ea conditione, si acut cum illo lucri obvenientis particeps esse intendit, si etiam damni partem sustineat, si quod in illa negotiacione ferendum sit. Secundus contractus est, quo cum mercatore illo pacificatur, aliquam lucrisibi obveniunti partem illi cedendo; ut affecetur sibi summam illam principalem sibi collatam; ita ut quocunq; eventu salva illi & integrum remaneat. Tertius deniq; est, quo, ad suspiciones tollendas & evitandas molestias reddendarum rationum, cum eodem rursus convenit, ut certum aliquod lucrum anni illi affecuret, minus tamen illo, quod ei verisimiliter ex eiusmodi negotiacione obvenire posset.

Cum igitur hi tres contractus seorsim licite fieri possiveantur; queritur an etiam coniunctim cum uno comedique licite possint iniiri.

Multi graves & magni nominis Theologi id licite fieri posse afferunt, quorum antesignanus fuit olim Ioannes Maior alma facultatis Parisiensis Doctor celeberrimus in 4. sentent. distinctione 15. questio. 49. cui postea subsciperunt Gabr. Sylv. August. Nav. Covar. Tolet. & plures alii quos citat, & sequitur Less. c. 25. dub. 3. & nuperim Lud Baillius Proponentiarius Parisiensis in triplici examine tituli de examine poenitent. qua st. 70. & Raymund. Bonaldus in Cursu Theologiae moralis autoritate Illustrissimi Archiepiscopi Tholozani, recenter edito. tom. I. tract. 1. lect. 26.

E contraria Caiet. Set. & plures alii non minus eruditii Theologi, tres illos contractus coniunctim factos omnino repudiant, & plane usurarios esse contendunt.

Quamvis in questione adeo anticipi atq; perplexa nobis prastaret silere potius quam eloqui; ne tamen lectorem dubium, & incertum relinquamus, tria hic breviter dicimus.

Primum est posse salva fide in utramque partem super hac questione disputari quod satis constat ex eo, quod tot & tam magni nominis Theologi, tamen veteres quam recentiores, questionis circa prefatos contractus propositae partem alii negativam, alii affirmativam amplectantur & propugnant, quod procul dubio minime facerent, si id salva fide facere non liceret; neque enim Bulla Sixti V. quae incipit *Detestabilis avaritia*, tres illos contractus condemnat, prout supra explicati sunt, ut fuse ostendit Less supra, unde etiam ut idem auctor observat post Bullam illam publicatam Tolefus & alii Doctores Romæ tres illos contractus licitos esse publicè docuerunt, & scriptis edidierunt: quod haud dubie non fecissent, si id prohibitus fuisset: quare, cum nihil adhuc super hac questione definitum expressum ab Ecclesia fuerit, nullus temerario aut precipiti zelo condemnandus est: unde meritò Ioannes Gerson, li. de vita spirit. an. le. 4. Theologos omnes admotiet, Ne faciles sint afferere actiones aliquas aut omissiones esse peccata mortalia, presertim sub verbo universaliter dum prædicandum erit ad populum. Additq; se à litterato quodam & experto viro didicisse, *Perniciosemque esse in omni arte vel doctrina afferationem audacem & extremam, maximèlibi obseruatio communis obnittitur obviata;* & nunquam quemlibet oblitus sei debere, quam incerta sit scientia nostra; ita ut sapo idem homo brevi momento temporis, nunc in hanc, nunc in oppositam seratur sententiam. Et subiungit, fieri quandoq; ut per tales assertiones publicas nimis duras & strictas, presertim in non certissimus, nequam eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud profundius quod desperatius immergantur.

Secundum est præfatum contractum societatis ex tribus aliis supra explicatis conflatum, quamvis speculativè loquendo videatur inniti rationibus aliquibus probabilibus, in praxi tamen doctis quibusdam, & piis virtutis merito videri suspectum. Primo propter periculum prava & usuraria intentionis, que illi ut plurimum subesse potest: quotus enim quisq; est hodie inter homines, qui in eiusmodi negotiatione hoc priuam & solum facere coram

Deo

Deo intendat, scilicet societatem inire cum mercatore, & cum illo de lucro ac damno periclitari; posteaq; perfidio ejusdem mercatoris animo, illi potius quam sibi gratum aliquid præstare cupiens, de capitalis sui ac lucri certi alescuratione, abstrahendo semper ab omni usurario afferre, cum illo paciscatur? quis non videat quam lubrica similita, & quam dubius, & incertus in ejusmodi angustiis, statim limes, a quo si vel minimum deflectas, in horrendum usurarum, fraudum, & cuiusvis injustitiae barathrum delabaris. Deinde quis non perspiciat ejusmodi societatis contractum omnibus aliis contractibus usurariis aditum, non modo patefacere, sed etiam pre munire; quamvis non jam mercatori aut industrio viro, sed pauperi & egestati laboranti pecunia mutuo detur; nullus est, qui si ex illo mutuo lucrum, id est usuram accipere velit, obtendere non possit causam lucri cessantis, ac dicere, se ad contractum dictæ societatis cum alio mercatore ineundum semper paratum esse,

Terium deniq; est, quod quamvis ob rationes allaus longè tutius sit, ab his & similibus lucris, & negotiationibus, quæ usuram utcunq; redolent, abstinere; si ramenaliquis bona fide, & viorum aliquorum piorum & doctorum consilio fultus prefatis contractus aut alios similes ineat, non ideo præcipiti judicio damnandus, aut à tribunali poenitentia arcedus est; sed aliquando consultissimum erit, si aliud ei suaderi non possit, illum in bona fide relinquere; & cummodo dispositiones alia necessaria non desint, illi beneficium absolutionis impetrari, praesertim in ijs casibus, in quibus sine scandalo, aut salutis periculo illi denegari non potest.

§. XIV.

De restitutione ob violationem huius septimi precepti facienda.

RESTITUTIONIS nomine intelligitur actus iustitiae commutativæ, quo res alterius, quæ justè retineri non potest,

potest, eidem restituitur, vel damnum injuste illatum compensatur. Hanc autem ad salutem esse necessariam conflat ex sancto Doctore q. 62 a. 2. & comuni Theologorum omnium consensu, quibus suffragatur sanctus Aug. Epist. 54. ad Macedonium, ubi sic loquitur: *Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi possit, & non reddatur; penitentia non agitur, sed simulatur; si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si (ut dictum est) restituui possit.*

Est autem restitutio ita necessaria, ut non modo non possit absolvvi, qui alienum injuste retinet, nec illud vult restituere; sed etiam (ut recte docet, & probat Less. cap. 12. dub. 3.) continuè actu peccet toto eo tempore, quo non quidem addendo novum peccatum, sed idem iniustitiae peccatum continuando, quod ea ratione singulis momentis crescit; tum ratione diuturnioris durationis, tum etiam ratione maioris nocumenti, quod per illam iniustiam rei alienæ detentionem diutiùs continuatam eins domino infert: unde confessarius non modo non debet absolvire illum, qui restituere non vult, cum tenetur & potest; sed etiam illum, qui restituere neglexit, quando commodè potuit; nisi prius actu restituat, aut ita feriò id promittat, ut Confessarius verbis illius fidem meritò adhibere possit; alias cum in statu peccati remaneat, incapax est absolutionis.

Ex variis autem & multis quæ circa restitutionis materiam disputari à Theologis solent, nos præcipua, & scitu maxime necessaria feligemus, maiorisque facilitatis gratia propositis aliquot quaestiunculis explicabimus.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quisnam restituere teneatur.

Ab restitutionem faciendam obligatur primò is, qui iniuste rem alienam accepit, vel qui iniuste alteri damnum intulit, idq; non modo cum per se, sed etiam cum per alios sive directe sive indirectè id præstít: quod s. Thomas

Thom. q. 62. a. 6. & 7. docet posse fieri novem modis supl. parag. xj. citatis.

Circa quos recte observat Valentia disp. 5. q. 6 de restitu. pu. i. duo requiri ad restitutionis obligationem inducen- dam. Primo, ut effectu ipso res aliena fuerit iniuste ablata, aut damnum iniuste illatum. Secundo, ut quis causam iniustae illius ablationis aut damnificationis vere dederit, si- ve directe iussione, consilio, consensu, adulacione, recusu, participatione alium ad id ita inducendo, ut recipia propter huiusmodi iussionem, consilium, &c., res aliena fuerit iniuste ablata, aut damnum illatum; siue indirecte, non de- nuncando, seu manifestando, aut non obstanto, ac impe- diendo, quando scilicet ad id ex officio, & iustitia teneba- tur, ut docet S. Th. sup. art. 7. ad 3.

Quod si plures simul concurrant ad unam & eamdem iniustum actionem, ut ad spoliandam vel incendendam domum, tunc quilibet illorum tenetur in solidum ad rotius damni compensationem, quia (ut ex Caiet & aliis adnotat Val. Sup.) quilibet tunc est causa rotius damni, quod vis non solus: qui enim una cum alio aliquid efficit, vere illud efficere censetur. Quod si unus illorum damnum illatum resarciret, non amplius obligarentur alii ad restitu- tionem erga illum, qui damnum passus est; sed unusquisque teneretur refundere pro rata sua parte ei, qui totum damnum compensavit, ut docet S. Th. Sup. ad 2.

Obligatur 2. ad restitutionem is, qui rem iniuste accep- tam apud se habet, siue bona fide, siue mala illam habeat: e.g. si quis equum furto ablatura emat a fure, sciens eiusmodi equum esse furtivum, dicitur mala fide possidere, si autem nesciat esse furtivum, nec eius venditorem esse fu- rem, tunc bona fide possidere dicitur; & utrovis modo pos- sideat, tenetur semper illum vero domino restituere, cum hac tamen differentia: quod malæ fidei possessor, quomo- docunque pereat res illa quam mala fide possidet, tene- tur non solum eam vero domino restituere, sed etiam o- mne damnum, quod ex mora restitutionis sequitur, com- pensare: at vero possessor bona fidei tenetur tantum ad restitu-

restitucionem rei, si adhuc illam habeat, quando alterius esse deprehendit; non vero si stante bona fide res illa petit, aut in eius potestate esse desit; & ad ea solummodo restituenda, in quibus factus est ditor; id est ad ea qua habet ultra id, quod habiturus fuisset, si rem illam non habuisset.

Quod si, postquam deprehendit rem, quam bona fide possider, esse alienam, illam vero domino restituere neglegat; tunc si res pereat, tenetur ad restitucionem, sicut de mala fidei possessore dictum est: eo quod amplius eam bona fide non possideat. Ita Tol. Lib. 5. c. 17.

Præterea qui bona fide rem alienam possidet, potest illam præscribere aut usucapere, id est, si toto tempore ad prescriptionem à iure præfinito bona fide illam possidat, amplius illam restituere non tenetur; at verò mala fidei possessor nullo tempore præscribere potest, ut docet idem Tol. & ex antedictis constat.

Obligatur denique ad restitucionem is, qui rem alienam apud se iusto quidem titulo habet, sed quam iuste contra domini voluntatem diviri tenere non potest: & hac ratione quicunque habet apud se rem commodatam, locatam, vel depositam, elapsò tempore præfixo illam invito domino retinere non potest, sed illi tenetur restituere, ut ex communi Theologorum sententia docet Tol. Sup. similiter qui mutuum accepit, termino constituto illud solvere tenetur; alias invito domino rem illius detinere, si restituere possit, est illicitum: unde qui sine illa ratione diuturnas trahunt moras in soluendis debitis, aut in reddendis rebus alienis quas apud se habent, haud dubie contra iustitiam peccant; præsertim, si illi, ad quos pertinent, dilationem solutionis aut restitutionis inviti ferant, aut ex illa damnatum patiantur.

QVÆSTIVNCVLA II.

Cui sit restituendum.

SANCTVS Doctor Sup. a. 5. dicit restitucionem illi ipsi faciendam esse, à quo res accepta est, vel cui damnum illa-

illatum est; quod si ille mortuus sit, eius hereditibus: quod si rei illius dominus, aut eius heredes ignoti sint, nec ipsi su temporis possit deprehendi, tunc Christo domino quem, (ut ait Apostolus Hebr. 1. Deus constituit heredem universorum) in membris suis, id est pauperibus secundum mentem S. Doctoris debe fieri restitutio: & si is, qui illam tenet, pauper sit, poterit de consilio pastoris, et confessarii partem rei restituendæ, vel etiam totam illam sibi applicare, vel ex eodem consilio erogare Ecclesiis, illisque piis locis, ut ex communi Theologorum doctrina docet Nav. Cap. 17. n. 93.

Dubitant autem Theologi, utrum, qui rem emit à fute teneratur eam vero domino restituere etiam cum dispensatio pretii quo illam emit: & utrum licitum sit illi, ad recuperandum premium datum, illam furi restituere. Nam sup. respondet cum distinctione, assentiturque illum, qui bona fide rem eiusmodi emit à fure, posse illi reddere, ut premium suum recuperet; illum vero, qui mala fide, id non posse, sed ad restituendum vero domino teneri. Verum, lex Alens & Sylv. quos citat & sequitur Tol. Sup. probabilitius existimant, utrique id licitum esse, si fiat, non ex ambo verum dominum re sua fraudandi, sed premium datum recuperandi.

QVÆSTI VNCVLA III.

Quid, quando, & quo ordine fit restituendum.

DOCET S. Thomas q. 63. a. 2. id, quod iniuste ablatum est, necessario esse restituendum; id est rem eamdem, quæ alterius est, & invito illo iuste retineri non potest, ipso esse reddendam nec satisfaceret is, qui solum illius valorum daret, ut observat Tolet. Sup. cap. 22. nisi in tribus casibus. Primus est cum res deperdita est, vel non est amplius in potestate illius qui restituere tenetur: tunc enim sufficit

reli valorem reddere. Secundus est, cum res accepta dete-
rior facta est; tunc enim vel illius valor reddendus est, aut
illius defectus vel diminutio supplenda, prout dominus
elegerit; possessor tamen bona fidei, sicut de ammissione rei
quam bona fide possidet, sic eriam de illius immunitione
aut in deterioris commutatione respondere non tenetur.
Tertius casus est, si ex eiusdem rei restitutione fama resti-
tuentis periclitaretur, aut aliquod notabile damnum ipsi
timetur: tunc enim sufficit illius valorem reddere.

Qui autem iniuste damnum aliquod intulit, tenetur il-
lud compensare secundum estimationem viri prudentis:
unde qui animal aliquod in tenera a tate occidit, vel no-
vellas arborum plantationes eradicatorum, tenetur restitu-
re, non quantum res illa in perfecta a tate valitura fo-
rent, sed quantum illarum dannum a viris prudentibus
hic & nunc estimabitur.

Quod spectat ad tempus, docet idem S. Tho. restitu-
tionem rei alienae, qua iniuste ablatam est aut mala fide possi-
detur, statim, si possibile sit, esse faciendam: & recte obser-
vat Toletus universim loquendo, cuiuscunque rei alienae,
quocunq; titulo apud alterum sit, restitutionem ubi pri-
mum commode fieri potest, esse faciendam; quando illius
dominus est rationabiliter invitus, nec ullam vult ferre
dilationem; alias, si invito domino retineatur, contra
hoc praeceptum peccabitur.

Excipe tamen si restitutio, non nisi cum summa difficultate
aut notabili restituentis detimento fieri possit; tunc enim
(ut docet Tol. Sup.) si is, cui facienda est, nullum detrimen-
tum patitur per aliquid tempus poterit differri: itē si is, cui
restitutio facienda est, expreſſe vel tacite in illius dilationē
consentiat, vel eam non multum argē ferat; secūs vero si
repetat debitum, urgeatq; debitorem; vel, quamvis urgere
illum p̄t aliquo illius metu non audeat, sciat tamen debitor
illius invito animo ferre hanc dilationem; tunc haud
dubiè peccabit, si debitū non restituat cū possit; in quo ali-
qui interdū graviter contra iustitiam peccāt, qui notabilē
aliquam sumam operari, artificib; aut mercatoribus
deben-

debentes per diuturnum aliquod tempus solvere debent non curant, quamvis commodè possint; multasque alii inutiles ac superfluas expensas, & aliquando etiam elemosynas, ac largitiones pias ac inordinatas neglectis creditoribus faciunt.

Quod spectat deniq; ad restitutionis ordinem, si debitor habeat in bonis tantum, quantum satis est ad hoc creditoribus omnibus satisfaciat, nullus certus ordinis restitutione necessarius est; dummodo prout tenet omnibus satisfaciat, quod si bona eius ad id minimè sufficiant, communis Theologorum sententia est, debita certa priùs solvenda esse quam incerta; & ex debitis certis primi reddenda esse illa, quæ extant, quorum dominium maneat penes creditorem, ut deposita, e commodata, locata, &c. ex debitis autem certis, quæ non extant, priùs solvenda illa esse, quæ privilegiata vocantur, ut dos uxoris, &c. exinde illa quæ sunt antiquiora; nam (ut habet regulâ juris) qui prior est tempore, posterior est iurez quæ tamen regula exceptionem aliquam recipere potest, ut si creditorum aliquis gravem necessitatem patiatur; tunc enim charitatis oido videtur postulare, ut illi priùs quam aliis solutio debitis: quæ omnia fusius explicata & probata apud Gregorii Valentia Disp. 5. q. 6. de rest. pu. 10. videri possunt.

QVÆSTIVNCVLÀ IV.

Quanam causa à restitutione excusat.

PRIMA est, creditoris remissio ac debiti condonatio; quæ tamen ut valide excusat, debet esse omnino libera, neque fraude vel metu extorta. Ita Less. Lib. 2. c. 26. dub. 2. Secunda est, cessione bonorum; quæ tamen (ut recte monet Nav. Cap. 17. du. 86.) non excusat in foro conscientia nisi ratione necessitatis; immò non magis excusat, quam ipsa necessitas sine cessione excusaret: unde si is, qui bonis celsit, ad pinguiorem postea fortunam redeat, tenebitur integrè debitoribus satisfacere.

Terza

Tertia est, inopia seu necessitas, cum scilicet quis aut nullo modo habet unde restituat, aut si aliquid habet quod restituat, eo tamen indiget ad sublevandam suam necessitatem vel extremam (de qua omnes convenient) vel etiam gravem; ita ut, si restituat, status sui decentiam nulla ratione conservare possit: dummodo tamen status ille sit honeste & juste acquisitus, & creditor a quo gravi necessitate non urgeatur. Ita S. Ant. Nav. Sot. & plures alii apud Valent. Sup. p. 7. Quod si utriusque necessitas esset extrema, posset debitor sibi potius quam creditori consuere, ut iidem Doctores sentiunt; in extrema enim necessitate qualisunque res desinit esse alicuius propria, sed fit communis.

Quarta denique causa excusans à restitutione est dāmnum grave, quod debitor in rebus propriis incurset, ut in vita, libertate, fama, vel in distinctione possessionum suarum vili pretio facienda; dummodo tamen creditor simile dāmnum non patiatur. Ita præfati authores, qui recte oblervant in proposito subiecto non esse reputandum magnum dāmnum, quod quis multum debens carebit magna pecunia summa, si debitum reddat; aut magno lucro, quod ex ea pecunia posset acquirere; neque etiam cuiuscumq; famæ jacturam exculcare à restitutione, sed tantummodo illius, qua viri prudentis ac pii judicio consideratis omnibus circumstantiis pluris astimanda censeretur, quam commodum quod ipsa restitutio afferret creditori.

SECTIO VIII.

Explicatur octavum Decalogi preceptum.

No loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.

Hoc præcepto prohibetur, non solam injustitia, quæ per falsum testimonium aut alia quavis ratione in iudicia.

dicialibus actibus contra proximum committitur; sed etiam ea, quæ extra iudiciales actus per detractionem, contumeliam, iudicium temerarium eidem proximo irrogatur, ut explicant illud Nav. c. 18. n. 1. Bonac. in præf. disp. de hoc decalogi præcepto, & plures alii Theologi: qui quidem iniustitia, quoniam ut plurimum cum mendacio solet coniungi, idcirco primum de illo agemus; tum de iniustitia, quæ in actibus iudicialibus tam ex parte iudicis, quam accusatoris, testis, & rei committi potest; aedemnum de aliis iniuriis, quæ extra iudicium proximo per detractiones, contumelias, & iudicia temeraria inferuntur.

S. I.

De Mendacio.

MENDACIVM / ut docet S. Aug. lib. 1. cont. mendaci. c. 42.) est Enunciatio falsa cum voluntate ad fallendum prolatu, & c. 22. Enchir. dicit, quod ille mentitur, qui contrai d, quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi. Vnde secundum eius mentem duo ad rationem mendacii requiruntur, scilicet voluntas fallendi seu falsum enunciandi, & locutio seu enunciatio vel significatio aliqua exterior, mentis iudicio contraria.

Fuit autem sententia quorumdam antiquorum (ut videre est apud Cassianum Coll. 17. c. 8) mendacium aliquando non modo licitum, sed etiam necessarium esse; illogi- tendum esse tanquam Elleboro, quod sumitur irrimente aliquo existali morbo. Veram hanc sententia tanquam erronea & sacrae scripturae contraria refutata est à S. Aug. lib. 1. cont. mendacium c. 5. & seq. & ab Innocentio III. cap. Superior, de usura, ubi dicit Scripturam sacram prohibere, ne quis etiam pro alterius vita servanda mentiatur.

Ex quo sequitur omne mendacium esse intrinsecè malum, ac proinde peccatum, quando formalis ratio mendacii in eo reperitur. Duplex est enim falsitas (ut recte observat S. Doct. 22. q. 110. a. 5.) alia materialis solummodo, quæ dicit esse præter intentionem loquentis; quando scilicet aliquis falsum

falsum dicit putans esse verum, qui (ut ait S. Aug. Cap. 18. Enchir.) indicandi non est mentiri; quoriam, quantum in ipso est, non fallit illi, sed fallitur. Alia vero formalis; quando quis ex intentione fallendi aliquid tanquam verum asseverat, quod existimat esse fallum; sive id re vera falsum sit, sive contra eius opinionem verum existat; quia (ut dicit S. Doctor) quidquid sit de re illa quam asseverat, etiam si de facto vera sit, aduersus, in quantum est voluntarius & moralis, habet per se infamiam, & per accidens veritatem. Decet autem idem S. Iohannes mendacium esse aliquando mortale peccatum; aliquando vero veniale: mortale quidem, quando charitati aspersatur; quod duplicitate contingere potest; uno modo secundum se, quando ex falsa significatione grave aliud præjudicium in divinum honoré derivatur, vel gravem aliquod nocumentum proximo infertur; alio modo secundum finem intentum; quando scilicet in aliquem famam graviter laedit, vel ut notabile aliquod damnum eius fortunis inferat. & utroque isto modo dicitur mendacium perniciotum.

Veniale autem, quando ex ratione sui aut finis intenti que Dei neque proximi charitati contrariatur; quod S. Doctor sup. contingere ait duplicitate; scilicet in mendacio iocoso, in quo levis aliqua delectatio intenditur; & in mendacio officioso, in quo utilitas aliqua proximi spectatur; quod etiam docuit S. Aug. supra. Psalms. his verbis: *non sunt genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa, itamen non sunt sine culpa, cum aut iocamus, aut proximo salendo mentimur.*

Non tam recte S. Doctor sup. mendacium eismodi iocosum vel officiosum, licet ex se non sit nisi veniale, esse per accidens fieri mortale ratione scandali quod infare potest; ut si quis vir Deo facer coram aliis mendacium iocosum tale proferat, ex quo aliqui defumant gravis alicuius scandali occasionem.

*De iis quæ ad processum iudiciale spectant,
ac primo de iudice.*

QVATVOR sunt præcipuæ conditiones ad hoc requiri. Sitæ, ut quis officio iudicis ritè fungatur; de quibus agit S. Doctor quæst. 67. art. 1. & seq.

Prima est, ut habeat legitimam iudicandi potestatem quæ quadruplex est, ut obseruat Tol. 1. 4. c. 56. una ordinaria, quæ ipsi competit ratione officij; altera delegata quæ est ex commissione ordinarij: tertia arbitrarria, quæ est eius, qui ex consensu partium in iudicem eligitur quarta denique accessoria, quam quis habet in eum, quicunque sibi subditus non sit, delegatum ramen commisit int̄ limites suæ iurisdictionis.

Qui autem absque potestate legitima se in officium iudicis ingerit, mortalis peccati reatum incurrit; & obligatur ad restitutionem dæmini, si quod ex illius illegitimi potestatis usu sequatur, ut docet Tol. ibid.

Secunda conditio est, ut iudicet secundum veritatem quæ (ut declarat S. Doctor) innotescit illi, tam in generali per leges divinas ac humanas, quas idcirco optimo callere debet, ne si earum labore ignorantia, (quæ in illo nullatenus excusari potest) aliquid decernat ipsis legib; contrarium, ac proinde iniquum: quam in particulari instrumenta, testes, aliaque familia documenta, quæ (monet S. Doctor sup.) sequi magis in iudicando debet quam id quod ipse tanquam privata persona novit; ex quā tamen iuvari potest ad probationes inducitas accuratius discutiendas, ut possit earum defectum investigare.

Est autem controversum inter Theologos, an iudex tenetur secundum allegata & probata ferre sententiam; ut condēnare debat illum, quem ex privata scientia certe scit esse innocentem; Variae sunt super hac re illorum sententie; alij siquidem extimant unquam licere iudicem

ne in causis quidem civilibus, contra veritatem sibi etiam
privatum notam iudicare: alii ad solas criminales causas id
restringunt: alii vero è contrà in omnibus tamcivilibus
quam criminalibus iudicem probationes publicas sequi
debere afferunt: quorum sententia cæteris probabilius eo
præfertim nomine censeri debet, quod illi S. Doctor sup.
1. aperte subscribit, & post illum plurimi alii magni no-
minis Theologi quos citat & sequitur Valentia disp. 5.
q. II. de iud. p. 2. quibus accedit authoritas S. Ambr. qui
super illa Psal. 118. verba: *Miserationes tuæ multæ nimis, sic
loquitur. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed iuxta leges
& iura pronuntiat; statutis iuris obtemperat; non indulget pro-
pria voluntati; nihil paratum & meditatum domo refert; sed si-
mili audit, ita iudicat.*

Quid igitur, (dicit aliquis) faciet iudex in eo casu, in
quo certò scit innocentem aliquem falso accusari, & fal-
sos testimoniis, ac probationibus de crimen aliquo con-
vinci; Resp. in tali casu iudicem teneri ad faciendum
quidquid potest citra populi scandalum, ut sententia con-
tra innocentem non feratur, v. g. impediendo accusatio-
nem, protrahendo iudicium, aperiendo carceres, testes
ipos per varia intervalla pluries interrogando, ab iisque
separatim circumstantias loci, temporis, personarum
districtus inquirendo, ut ex illa inquisitione testimoni-
um illorum falsitatis convincere possit. Quod si hæc & si-
milia ad innocentis iustificationem nihil proficiant, sicut
non Potest ipsum innocentem absoluere, quamdiu is se-
cundum Publicas probationes nocens appareret; sic etiam
illum quantumvis probationibus illis convictum morti
adjudicare, aut condemnare nunquam deberet, si eius in-
nocentiam privatim perspectam habeat; quare vel causam
dimittere deberet ad iudicem superiorem, si ipse sit in feri-
o; ad deposita iudicis persona officium testis assumere
apud illum, si hac ratione putet innocentem posse liberari
vel quavis alia ratione ab hoc iudicio abstinere: imo et
iam potius officium iudicis dimittere, quam innocentis
condemnationi subscribere: cum vitam innocentis adi-

mere, sit intrinsecè malum, quod proinde nunquam factum licitum est. Ita Panorm. Hostiensis, & plures alii, quos citat & sequitur Less. c. 29. dub. 10.

Tertia conditio est, ut in iudicando formam à jure &c. gibus præcriptam servet; ac in civilibus quidem causis procedere non solet nisi postulatus: quin & tunc operari debet, ut si fieri possit, partes ad concordiam revocentur: qua ratione l. quidam ff. de rebus creditis dicitur quod

Ad officium iudicii pertinet lites diminuere.

In criminalibus autem causis duobus modis procedere potest, vel ad petitionem partis seu instantiam accusatoris, ut paragr. seq. dicerur; vel deficiente accusatore, per viam inquisitionis. Quamvis autem (ut ex co[m]uni Theologorum sententia docet Less. sup. dub. 13.) ad inquisitio[n]em generalē facienda nulla requiratur præcedens persona vel delicti infamia, cum in jure præcipiat Ecclesiasticis, prælatis & superioribus, ut suo tempore faciat visitationes & inquisitiones generales, ut habetur ex cap. Pernicosis, 1. de officio iudicis; ad inquirendum tamen contra aliquem particularem requiritur, ut illius infamia aliqua præcesserit, ut habet ex cap. Inquisitioni & cap. qualiter, 2. de accusatione; hæc enim infamia (ut ait S. Doctor sup. 1. ad 2. accusatoris vicem) supplet.

Observat tamen Laym. lib. 3. de iust. tra. 6. e. 2. præter infamiam, alia interdum suppetere posse indicia, ex quibus judices præsertim seculares, boni publici causa moveant ad inquirendum, & procedendum contra criminosos, ne, si crima remaneant impunita, majorem aliis militia patrandi audaciam tribuant: quod quidem licitum esse docet Less. sup. dub. 15. si circumspecte & secundum leges aut consuetudines receptas in furtis, homicidiis, & liisque criminibus reipublicæ perniciosis id fiat.

Hæc autem iudicia ex una parte tantò majora requiruntur ad inquirendum de persona aliqua, quanto insigniori dignitate præfulget, ut constat ex can. 1. qu. 5. & ex cap. qualiter & quando, 2. de accusationibus: ex altera vero parte tantò leviora plerumque, sufficiunt, quanto permisio-

ciosus crīmē est, de quo iudex debet inquirere; quale est
proditio, hæresis, latrocinium publicum, &c. quæ fusiūs
explicata videri possunt apud eum dem Laym, suprà.

Quarta deniq; conditio est, ut in exequenda sententia à
sejuncte lata, firmus sit & constans; nec ullo favore, timore,
aut respectu humano se flecti sinat: unde Eccl. 7. dicitur:
Noli querere sieri iudex, nisi valeas virtute irrumperem iniquita-

tum forte extimescas faciem potenteris.

Quare aliquis, num iudex poenam à jure decretam li-
cite relaxare possit. Resp. 1. nunquam id licitum esse si sit
contra publicam utilitatem, ut docet S. Th. sup. a. 4. unde
Deut. 13. dicitur de illo, qui seducit alios, & ad idolatriā
inducit: *Non parcat ei oculus tuus, ut miserearis & occutes*
tum, sed statim interficies. Resp. 2. ex eodem S. Doctore hanc
esse differentiam inter judices superiores & supremū ju-
dicem seu principem, cui plenarie potestas publica comis-
ta est; quod inferior semper teneatur sententiam ferre se-
cundum iura, illamq; exequi, non modò cùm is qui dam-
num passus est id postulat, sed etiam quamvis à tali postu-
latione desistat, sibiq; satisfactum esse dicat; licet viam ap-
pellationis denegare non debeat, nisi in casibus à jure ex-
pressis. Supremus autem iudex seu princeps, si is qui pas-
sus est in iuriam velit eam remittere, poterit reum exime-
re à poena, si hoc publicæ utilitati conducere, aut saltem
minime nocere perspicerit: quod si Iesus nolit iuriam
remittere, poterit nihilominus princeps satisfactione de-
bita erga ipsum Iesum injunctam poenam à jure decretam
relaxare, vel in aliam leviorem commutare: quod tamen
non nisi rariissimè facere debet, & ob causas tales, quæ il-
lum apud summum omnium judicem Deum, ab omni
culpa immunem reddere possint.

§. III.

De Accusatore.

DVO præsertim quæri possunt: primum est, quis accusa-
re teneatur: secundum, quomodo in accusatione se-
gerere debeat,

Z 2

Quod

Quod spectat ad primum, observandum est ex communione Doctorum consensu duplice esse viam in iure expressam (ut habetur ex cap. super his extra de accusationibus) quae crimen aliquod ad publicam potestatem deferri potest, denuntiationis scilicet, & accusationis, quae in eo diffunduntur, quod accusatori incumbat onus probandi crimini, non item denunciatori, sed solum aperiendi indicia, quibus index ex officio moveri possit ad ulteriorem inquisitionem. Rursus denunciatio duplicitate potest, vel charitatib[us] cūm quis admonitione privata præmissa nec secuta proximi emendatione peccatum eius defert ad superiorem tanquam ad patrem, ut efficacius remedium adhibeat, iuxta illud Christi Domini S. Matth. 81, quod si non audieris eos dic Ecclesia; vel judicialiter, cūm quis ad vindictam & punitionem criminum ob bonum publicum denunciat illa superiori tanquam iudici.

Hac observatione præmissa, docet S. Thomas eum, qui crimen aliquod reipublicæ maxime perniciosum, qualis est hæresis, proditionis, falsæ monetæ, &c. certo cognoscit, ac probare potest, teneri ad criminosum accusandum, aut faltem judicialiter denunciandum,

Quod si tale crimen iam emendatum sit, isque qui illum perpetrat de eo poenituit, & ad meliorem frugem se recepit; tunc nullam amplius remanere accusandi aut denunciandi obligationem docet Tolet. lib. 5. c. 57. nisi fortis quis de illo iuridice interrogetur: tunc enim verum respondere tenebitur.

In aliis autem criminibus, quæ non vergunt in detrimentum reipublicæ, nulla est obligatio instituenda accusationis, aut judicialis denunciationis, sed tantum fraternalis correctionis, ut ex S. Doctore probat Valentia disp. 5. q. 12. de accus. pu. 1.

Excipit tamen Tolet. supra, crimen illud, ex quo grave documentum personæ alicui immineret; ut si quis licet alteri parati infidias in quibus eius vita periclitatur: tunc enim, si via correctionis fraternalis id impedire non potest, denunciare debet iudici, aut admonere illum in quem struuntur.

lum
) ssumuntur insidiae, ut sibi caveat; non tamen illi aperire.
) qui quis sit ille, à quo sibi cavere debet: ne aperiendo, contra
charitatem peccet. Recte etiam idem Toletus monet,
Clericos in causis criminalibus, ob quas mors aut muti-
atio infligi potest, non posse accusatoris partes suscipere;
sed tantum denunciare juridice, præmisla tamen protesta-
tione, quod illius, cuius crimen ab ipsis defertur, neque
mortem neque mutilationem intendant.

Quod spectat ad modum, quo accusatio vel denuncia-
fieri debet, ut neq; contra justitiā neq; contra charitatē
peccetur; docet S. Th. art 3. accusationem seu denunciatio-
nem ex omni parte debere esse justam, ita ut nullus in ea
calumniæ, prævaricationi, aut tergiversationi locus sit: re-
quiri præterea ut ex intentione justa & recta procedat,
non vero odio, ira, aut alio simili pravo affectu.

Quamvis autem nullus ex justitia teneatur præmittere
secretam & fraternam correctionem ante accusationem;
aut denunciationem; tenetur tamen ex charitate, si deli-
ctum sit occultum, sitq; spes aliqua reum ejusmodi corre-
ctione fraterna esse emendandum, & ad debitam satisfa-
ctionem inducendum: si tamen nulla sit ejusmodi spes,
hec profectura censeatur admonitio; tune ad illam præ-
mittendam nulla est obligatio: imò quando crimen est:
contra bonum publicum, urgetque illius periculum; tunc
sine ulla mora publica potestati denunciandum est. Ita
Less. c. 30. dub. 2. Tol. lib. 5. c. 57. Bonac. disp. 10. qu. 3. p. 1.
& alii communiter.

Obseruat tamen Less. c. 29. dub. 13. quando crimen oc-
cultum est, nec ullo modo probari potest, tunc fore contra
justitiam illud per viam accusationis, aut denunciationis
judicialis aperire: cum enim probari non possit, non po-
test quoq; puniri; proindeq; ex ejus manifestatione nihil
illud, quam alterius infamia sequi potest. Excipit tamen
duos casus in quibus licitum est patet facere superiori cri-
men occultum alterius, quamvis probari non possit. Pri-
mus est, quando id conducere existimatur ad emendatio-
nem, illius, qui crimen ejusmodi comisit; tunc superiori,

non quidem ut judici, sed ut patri manifestare potest, p[ro]missa tamen admonitione fraterna ut suprā dictum est. Alter est, quando ex occulto illo crimine grave aliquod malum spirituale vel temporale imminet, quod non nisi superioris potentia, vel authoritate averti potest.

S. IV.

De Testibus.

CERTVM est testem interrogatum à judge secundum ordinem juris suprā explicatum paragr. 2. obligati ferendum testimonium, & ad declarandum crim quod ab altero commissum esse cognoscit. Ita S. Doctor 70.2.1. & cum illo communiter omnes

Excipiuntur tamen aliqui casus. Primus est, si quis a[x]men ex sola confessione Sacramentali cognoscat: tunc enim nullatenus illud unquam declarare debet, ut exp[re]sse docet S. Th. resp. ad 1. & satis constat ex illis, quae in statu præcedenti cap. 5. dicta sunt.

Secundus est, quando in causis criminalibus, in quibus mortis, vel mutilationis sententia infligenda censeatur, testimonium ferendum est: ad illud enim Clerici non carentur; immo nec testimonium in ejusmodi causis ferre debent, ut docet S. Th. sup. ad 3.

Tertius est, si crimen suum quis alteri sub secretò claravit consilii vel auxilii petendi causa ad salutem propriam spiritualem aut corporalem, ut fieri solet media advocato, obstetrici, &c. tunc enim nullus arcanum fideicommisum declarare tenetur; nisi forte criminis illius testificatio necessaria sit ad aliquod grave damnum publicum, vel privatum avertendum: tunc enim promissio secreti, etiam juramento confirmata, non obligat, cum nullum juramentum promissorium cedens in damnum iniustum alterius obliget; proindeque is, qui crimen eiusmodi novit, tenetur illud interroganti iudici patefacere. Ita S. Doctor in resp. ad 2. & post illum Less. sup. c. 3. d[icit]ab[itur].

Qua

Quartus est, si quando iudex procedit per viam inquisitionis generalis ad cognoscenda & punienda crimina, tunc enim si quis ab illo interrogetur, v. g. utrum in tali loco sint aliqui adulteri, incestuosi, &c. non tenetur, immo non debet adulterium, aut incestum alicuius patefacere, si omni no sit occultum, ut patet ex cap. qualiter & quando, 2. de accusationibus, & docet Sylv. & plures alii apud Lefsum sup.

Quare quid igitur faciet testis in casibus supra relatis, si a judece iuramento interposito (ut semper fit) compellatur ad interrogata respondere: si enim verum dicat, peccabit contra charitatem, immo contra religionem, & sigillum confessionis, si manifestet peccatum aliquod in confessione declaratum; si autem neget id quod verum esse cognovit, mendacii immo periurii reatum incurrit.

Facilis est aliquorum responsio, testem in casibus illis a testimonio ferendo abstinere debere; & si a judece urgeatur, declarare se iusta aliqua ratione impediri, quominus id facere possit: sed quid si a judece his non obstantibus cogatur ad veritatem patefaciendam, quid in illis angustiis faciet? perplexa est haud dubie & difficilis haec quaestio, cuius solutio, qualiscunque afferatur, facilius carpi & argui poterit, quam prout ad conscientiarum levamen expedit, explicari; ne tamen lectorem ambiguum & haerentem relinquamus, tria breviter hic proponimus ex communis, & recepta probatorum authorum doctrina.

Primum est quod, quotiescumque quis sive testis, sive reus secundum ordinem iuris a judece, vel superiore, sive Ecclesiastico, sive laico interrogatur de aliqua re, quam si ne ullo peccato declarare potest; tunc candidè ac sincere & seclusa omni ambiguitate vel restrictione mentali secundum mentem interrogantis respondere tenetur: quamvis enim multi Doctores existimant reum non esse obligatum confiteri crimen morte vel mutilatione dignum, quod alias scit plenè probari non posse, ut Angel. Sylv. Armilla verbo (*Delicti confessio*) Rosella verbo (*Accusatus*) Panormit. cap. 2. de Confessione, Pezant. in 22. quæst. 7. o. disp.

disp. un. in fine, & alii quorum sententiam probabiliem existimat Bonac. ad octauum Decalogi praeceptum disp. 10. quæst. 3. pu. 2. num. 7. longè tamen probabilior est aliorum sententia, qui existimant etiam in casu supradicto reum, quando a proprio iudice interrogatur secundum iuris ordinem; id est de criminis aliquo de quo processit infamia, aut de quo suppetunt indicia, aut semplena probatio teneri ad fatendum cirmen, & verum manifestandum, etiamsi ex eius confessione mors sequatur. Ita docet S. Th. 2. 2. quæst. 69. art. 1. & post illum plures alij, ac præsertim Tole. lib. 5. cap. 58. Torres in 2. 2. disput. 50. dub. 2. Filliue, tract. 40. num. 263. Bocan. lib. 5. man. cap. 21. num. 4. Less. lib. 2. cap. 31. num. 12. & Laym tract. 6. de iudicijs cap. 5.

Secundum est, posse interdum talē causam suppetere ex qua licitum fiat, imo etiam necessarium non aperte profiteri veritatem; sed illam vel aliquibus verbis multiplici sensu vertibilibus, seu æquivocatione aliqua, vel restrictione aliqua mentali tegere, exemplum profert. Th. in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. quæst. 1. ad 2. & 3. de confessario, qui de peccato sibi in confessione declarato a iudice interrogaretur; afferitque posse illum etiam iuramento affirmare se nescire eius peccatum, cum hac restrictione mentali: quod nesciat ut interrogantis subditus. Ita cum S. Doctore sentiunt Altissiod. lib. 3. lumen tract. 18. quæst. 2. sub. finem, Dur. in 4. dist. 21. quæst. 4. num. 10. Palud. ibid. quæst. 3. art. 3. Maior ibid. quæst. 3. ad 9. Adr. in 4. tract. de confessione quæst. de confessione quæst. de confessore, Ioannes Medina cod. de penit. tract. 2. qu. 25. qui omnes unanimiter idem afferunt id quod ex S. Doctore supra relatum est, & præterea Dom. Sotus lib. 5. de iust. quæst. 6. art. 2. concl. 7. docet testimoniū, qui contra iuris ordinem interrogaretur de criminis, quod secretò cognovit, posse absque mendacio respondere, & etiam iuramento affirmare se illud nescire, cum hac restrictione mentali, quod nesciat, ut alteri contra iustitiam ordinem interroganti revelet: quod etiam afferit, & fusse probat Dom. Bannes in 2. 2. quæst. 69. art. 2. dub. 1.

Terti.

Tertium est, causa legitima & rationabili deficiente nemini unquam fas esse (ut docent supra citati authores & alij Theologi communiter) verbis ambiguis aut æquivocis vel mentali restrictione interloquendum uti: alias usus, in quem instituta sunt verba, preverteretur; & omnis colloquiorum & sermonum certitudo; adeoque omnne humanum commercium, & fructus civilis ac Christianæ societatis tolleretur; semperque inesset ratio suspicandi dolum aliquem in verbis latere, & ambiguitatem, & mentalem restrictionem subesse.

§. V.

De Reo.

TRIA præsertim circa obligationes rei quæri possunt. Primum est, utrum teneatur fateri veritatem, quando à iudice interrogatur. Responsio facilis est ex dictis paragr. præc. si enim à iudice legitimo interrogetur secundum formam iuris, tenetur verum respondere: è contraria iudex legitimam non habeat potestatem, aut formam iuris non servet; id est si infamia non præcesserit de cirmine de quo fit interrogatio, aut saltem illius cirminis semiplena probatio, vel indicia sufficientia non suppetant; tunc respondere ad interrogata non tenetur: quod si à iudice cogatur (quod, tamen sine peccato facere non potest) nec ab illo per appellationis viam declinare possit, tunc poterit respondendo crimen occultare ac tegere eo modo, quo præc. paragr. explicatum est. Observat etiam Tol. I. 5. c. 58. simili ratione reum non teneri ad complices suos revelandos, nisi illorum infamia aliqua præcesserit; id est nisi ex fama constet illum socios habuisse; vel quando crimen tale est, ut sine socijs non committatur: quod etiam docet Less.

Secundum est an licitum sit reo ad superiorem iudicem appellare. Respondet S. Doctor id ei licitum esse, si causam suam iustum esse confidat, vel se ab inferiori iudice

Z. 5. grava-

gravatum esse arbitretur; illicitum vero, si appellatio sit
solum ad moram afferendam, ne vel iusta sententia fer-
tur, vel si lata est, executioni mandetur, ut habetur cap.
omnino 2. quest. 6.

Tertium est, utrum reus condemnatus possit se per vim
defendere, ne sententia in eum lata executioni mande-
tur. Responder S. Doctor id licitum non esse, si iuste con-
demnatus sit etiam ad mortem: licitum vero esse, si sit in-
iuste condemnatus; dummodo tamen nullum inde scanda-
lum, neque gravis aliqua perturbatio in communitate ci-
meatur. Addit S. Doctor illum, qui ad mortem iuste dam-
natus est, posse licite fugere, si occasio se offerat; dummo-
do nullam iudici, vel eius ministris vim in eorum pesos
inferat.

§. VI.

De Advocato & Procuratore.

SANCTVS Thomas 22. q 71. quatuor praesertim condi-
tiones requirit in Advocato, quæ etiam servata debita
proportione de procuratore intelligi debent.

Prima est, peritia, qua(ut dicit S. Doctor art. 2.) posse con-
venienter assumpta causa iustitiam ostendere: unde (ut dic
Tol. I. f. c. 60.) si ex ignorantia in causa est, cur cliens ca-
lioquin iusta decidat, peccat, & damnum illatum refan-
te tenetur: quod etiam similiter dicendum censem de ei
negligentia.

Secunda conditio est, iustitia in exhibendo patrocinio
qui enim scienter iniustam causam defendit, absque di-
bio graviter peccat (ut asserit S. Doctor art. 3.) tenetur; at
restitutionem damni, quod pars adversa incurrit; nisi per
clientem suum resarciantur. Quod si causa dubia sit, necfa-
tis ex utraq; parte iustitia dignoscatur, potest quidem eius
patrocinium suscipere; dummodo paratus sit quam pri-
mum ab illo patrocinio absistere, si in progressu litis eius
iniustitiam deprehendat.

Tenui

Tertia conditio est, ab omni avaritia labore immunitas: quamvis enim (ut dixit S. Aug. ep. 54. ad Maced.) *Advoca-
tus instum patrocinium, & inrisperitus verum consilium licet
vendere posse;* patrocinii tamen vel consilii illius pretium
moderate accipere debet, Considerata (ut loquitur S. Doct.
art. 4.) conditione personarum, negotiorum, laborum, & consue-
tuinus patriæ.

Quarta denique conditio est charitas, qua tenetur ad-
vocatus pauperum causas suscipere illisque patrocinari,
quando aliter ipsis subveniri non potest, eadem ratione,
qua tenetur omnes necessitatem patienti, misericordia
opus impendere, ut fusius explicat S. Doct. art. 1.

§. VII.

De iniuriis honoris, & famæ per detrac-
tionem, & contumeliam.

HONORIS nomine intelligitur testificatio quædam
Exterior excellentiæ alterius; per famam vero signifi-
catur multorum existimatio de vita, moribus & acti-
bus eiusdem, ut docet S. Th. qu. 72. & 73. unde per detrac-
tionem fama præsertim lreditur; honor vero per contu-
meliam. detractio siquidem est alienæ famæ occulta & in-
iusta denigratio; contumelia vero addit novam iniuriam,
qua non tantum fama sed etiam honor violatur; non eni-
m occulte & in absentia, ut sit per detractionem, sed
coram, & in praesentia honor per contumeliam cum quo-
dam contemptu impetratur. Ex quo sit, ut, quamvis detra-
ctio sit in genere suo peccatum mortale & quidem gravissimum, (ut docet S. Th. q. 73. a. 2.) contumelia tamen sit pec-
catum adhuc illo gravius, quia magis lredit, & acerbiorem
inficit iniuriam.

Diximus detractione esse iniustâ famâ alienâ denigrati-
onem; quia non erit detractione, si iuste fama aliena denigretur;
v.g. si quis ex motivo iustitiae vel charitatis alicuius criminem,
& vel bono publico perniciosum est, vel alteri iniuriosum

§. no. 2.

& nocivum, superiori aut alicui alteri aperiat, qui remedium afferre potest: quod si fama auferatur ex intentione nocendi, tunc illius ablatio ad detractionem pertinet.

Hæc autem intentio nocendi (ut observat Tol. sup. c. 63.) dupliciter in detrahēte reperi potest: uno modo directe, cùm quis per detractionem recipia nocere intendit; altero modo indirecte, cùm licet expressè id non intendant, et tamen dicit, ex quibus nocumentum famæ alterius sequitur; ut qui ex ioco vel loquacitate alteri notabiliter detrahit.

Docet præterea S. Th. a. 1. ad 3. detractionem octo potissimum modis committi posse, nimirum quatuor modis directe & quatuor indirecte: Directe quidem 1. imponendo alteri falsum crimen; 2. crimen illius verum verbis adaugendo; 3. manifestando crimen verum, sed occultum; 4. malitiosè ac perpetram alterius factum bonum interpretando: qui quartus modus (ut notat Less. li. 2. c. II. dub. 2.) mihi tenus per illam pravam interpretationem fama proxima laeditur in animo audientis, pertinet ad detractionem, se atenus vero concipitur in animo illius, qui sic malitioquinterpretatur, pertinet ad iudicium temerarium, de o seqq. paragr. agetur.

Indirecte autem committitur detractio 1. negando recte facta aut egregias dotes alterius; 2. verbis extenuando; 3. reticendo bona alterius eo tempore & loco, quo silentium istud eius famæ nocere potest; 4. remissè ac frigidè laudando.

Quovis autem modo committatur detractio, sive directe sive indirecte, sive ex intentione formalí & expressa nocendi, sive alio quovis illico motivo, censetur semper esse peccatum mortale, quotiesquis deliberatè famam alterius laedit in re gravi, veniale autem, si tantum in levii, ut docet S. Th. art. 2. Gravitas autem & levitas illa affimanda est, tum ex quantitate laßionis, quæ per detractionem famæ alterius infertur, tum ex conditione personæ, cuius fama laeditur, fieri si quidem potest (quod recte observat Tol. c. 64.) ut manifestatio peccati alicuius respectu

PRI.
ta 2
Respo
pecca
apud
mere
(utre
quod
van i
iufi
nesta
retur
rius e
vitata

personæ unius censeatur infamia levis, imò interdum nulla, qua respectu alterius gravem infamiam induceret, aut notabile scandalum secum invehernet; e.g. qui de militiæ diceret; quod ad duellum provocatus inimicum occidit; de adolescenti dissoluto, quod amore aliquo illicito implicitus sit; levem, imò propè nullam maculam illorum famæ inurere censeretur, cum tales ut plurimum de similibus rebus glorientur; qui vero idem de Episcopo, aut persona aliqua Ecclesiastica, vel religiosa diceret, haud dubiè gravissimam eius fama & maximè scandalosam iniuriam irrogaret.

Hinc etiam colligitur, ut docet Less. c. 11. dub. 3.) ut plurimum nonnisi venialiter peccare illos, qui aliorum defectus naturales occultos sive corporis sive animi patefaciunt; ut quod aliquis sit gibbosus, quod ignarus, exilis ingenii, &c. nisi forte inde (ut idem moneret) grave aliquod illius damnum, aut notabilis contemptus in animis audiendum, vel scandalum alterius oriretur.

§. VIII.

Solvuntur dubia quedam circa peccatum detractionis.

PRIMVM est an peccet mortaliter is, qui alterius peccata audita referat coram aliis, nihil tamen asseverando. Respondetur quod, quamvis per se loquendo id non sit peccatum mortale, quando nulla inde infamia oritur, nec apud prudentes viros isto loquendi modo, qui nullam meretur fidem, alterius fama multum laedatur: si tamen (ut recte observat Less. dub. 5.) crimen esset valde grave, quod in audiendum animis suspicionem aliquam pravam ingeneraret, in illo casu peccaret mortiferè, qui huiusmodi crimen referret, praesertim de persona aliqua honesta, respectu cuius suspicio illa grave malum esse censemetur: quod etiam similiter dicendum, si quis peccata alterius auditæ referat coram iis, quos probabile est ex sua levitate credituros.

Secun-

Secundum est, an peccet mortaliter is, qui peccatum proximi occultum uni aut alteri tantum manifestaret. Resp. quod quamvis Nau. c. 18. n. 33. existmet in tali casu non esse nisi peccatum veniale, si non subsit periculum evulgationis aut alterius incommodi; probabilior etiamen & in praxi rutiorem esse eorum sententiam, quia ferunt talam manifestationem esse ut plurimum peccatum mortale: cum fieri possit (ut recte monet Less. dub. 11.) aliquem malle peccata sua multis externis & plebeis esse nota, quam praefato, vel alicui gravi viro, cum quo assidue versatur, vel a quo dependet.

Si tamen aliquis iniuriam sibi ab altero illatam amico aperiret, non quidem animo detrahendi aut nocendi, sed ut consilium vel consolationem aliquam acciperet; in illo casu idem Less. censet, non esse peccatum saltem mortiferum.

Tertium est, an liceat hominem diffamatum in uno loco, etiam diffamare; seu crimen illius manifestare in altero vel apud alios qui illud ignorant. Resp. ex Tol. supra cap. 65. id facere ex intentione nocendi, esse peccatum mortale, si gravis sit defamatio; seclusa vero eiusmodi privata intentione non esse peccatum, si quis alterum criminis notorietate aut publica iudicis sententia infamatum, in aliqua urbe manifestet aliis id in eadem urbe ignorantibus; nisi ob temporis diuturnitatem crimen illius iam oblivioni datum esset, aut vita emendatione bonam famam recuperasset: in aliis vero locis id ipsum notum facere, quo fama communis illud brevi perlatura, idem Toletus neque iustitia neque charitati repugnare existimat: quod si verisimiliter crederetur famam illius criminis illuc nunquam, aut non nisi post longum tempus per venturam esse, existimat Lessius fore peccatum mortiferum crimen illud in tali loco divulgare, praeferit si is, qui illud crimen admisit, bonam famam illic consecutus fuisset; vel si ex illa diffamatione aliquod damnum, aut incommodum illi aut eius propinquis obveniret; secus vero si ille parum curaret se alibi infamari, quod saepè fieri solet, praeferit si procul absit; auxiliis si quis ob grave crimen fuisset

fuisset publicè punitus: tunc enim sāpe expedit ista ad aliorum exemplum divulgari.

Quartum est; an licitum sit aliquando quibusdam decaus crimen alicuius occultum alteri detegere. Resp. licitum esse, quoties id necessarium est ad impediedum notabile aliquid damnum alterius sive corporale, sive spirituale, quod aliâ via impediti non potest. Ita Sot. lib. 5. de iust. quæst. 7. art. 1. Nau. cap. 18. nu. 31. Lessius sup. dub. 9. e.g. scis aliquem furtis addictum, & sāpe in illis deprehensum, monere potes eos quibuscum habitat, ut sibi caveant, &c. similiter novisti aliquem se gerentem pro medico, in illa tamen scientia valde imperitum; potes monere eos, quibus ab eius imperitia periculum imminet; etiam interdum non solum potes, sed etiam ex charitate teneris alterius crimen occultum manifestare, si ex illo grave aliquid nocumentum publicum, aut etiam particolare immineat, quod censeatur præponderare damno, quod is qui illud commisit in fama vel honore patietur. in dubio autem utrum præponderet, inclinandum est potius in favorem innocentis; e. g. si quis aliqua hæresi occulta laboret, sitque periculum ne alios inficiat.

Quintum, an sit peccatum mortale infamare seipsum. Resp. quo d, quamvis, per se loquendo hæc infamatio sui non sit peccatum mortale; cum / ut recte probat Less. dub. 6.) neque sit contra iustitiam, (homo siquidem est dominus suæ famæ) nec illam sicut alia bona dissipando ulli faciat iniuriam; neque etiam contra charitatem, quæ non obligat ad bona exteriora comparanda vel conservanda, nisi quatenus necessaria sunt ad bona spiritualia vel nostra vel proximorum: si tamen ex infamacione illa sui ipsis, lequeretur aliquid scandalum, aut aliorum nocumentum, ut in personis, quorum bona fama ad aliorum salutem necessaria est, v. g. Episcopis. Pastoribus, &c. tunc infamatio illa esset peccatum mortale, ut docet idem author supra.

Sextum deniq; est, utrum audiens detractorem, peccet. Resp. ex mente S. Doctoris q. 73. a. 4. peccare, quoties consentit detractioni, iuxta illud Ro. 1. Digni sunt morte, & non soli m

Solum qui peccata faciunt, sed etiam qui consentiunt faciuntibus.

Potest autem quis duplicitate detractione consentire (ut observat Tol. sup. 67.) directe scilicet vel indirecte. Directe consentit, qui vel alterum inducit ad detrahendum, vel illius detractione delectatur: & si non minus peccat, quam detractor; de eoq; intelligi debet illud dictum S. Bernardi: *Detrahere, aut detrahentem audire, utrum horum detrahentibus, non facile dixerim.* Indirecte autem consentit detractioni, qui, licet nec ad illam inducat, nec ea delectetur; illam tamen non prohibet, nec detrahenti resistit, cum possit & debeat: & si quidem detractione sit notabilis, & in materia gravi, possitq; facilè illam impedire, mortaliter peccat; cu[m] charitas obliget, ut grave damnum proximi, si commode possimus, impediamus: venialiter vero, si detractione sit levius, aut si prænimiria verecundia, vel animi pusillanimitate resistere detrahenti non audeat; nisi forte infamia esset valde atrox, vel gravia incomoda putaretur illatura: tunc enim deberet sibi vim facere, & excussa verecundia modeste contradicere. Nullo autem modo peccat, qui detrahentem non arguit, eo quod probabilitate existimat monitionem suam nihil profuturam; imo potius obfuturam, si detractor occasionem ex ea sumat magis ac magis oblationem suam assverandi. Item non peccat, qui rationabili aliqua verecundia præpeditur, ut si famulus domino, vel filius patri detrahentem non refutat, quando se nihil profuturum existimat.

Observat tamen recte Tol. Cap. 67. longè strictius obligari Superiores respectu inferiorum ad prohibendas detractiones, sicut & alia quæcumq; peccata; proindeq; verecundiam, ac pusillanimitatem illos a peccato mortali minime excusare, si graviter detrahenti non resistant, quando id profuturum arbitrantur; imo quamvis detrahenti nihil id prodefferet, si alios silentio suo scandalizandos esse advertant.

Admonet autem S. Doctor art. 4. ad 2. detrahentem coripi posse, non solum arguendo, sed etiam signis quibusdam

dam exterioribus, ut tristitia faciei, ostendendo sibi dispi-
tere detractionem juxta dictum Sapientis Prov. 25. ventus
Aquila dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem:
vel discedendo, vel sermonem alio divertendo.

§. IX.

De Iudicio temerario.

QUONIAM (ut recte obseruat Nav. Cap. 18) nūnienda-
cia, detractiones aliaq; hujus octavi præcepti trans-
gressiones ut plurimū à iudiciis temerariis profi-
ciscuntur, magnamq; cum illis habent culpa affinitatem:
idcirco de ijs breviter hic agendum est.

Iudicium autem hic sumimus, non prout significat a-
ctum proprium judicis, quo sibi subditis jus dicit; sed
prout denotat actum intellectus, quo quilibet particula-
ris de altero apud se aliquid cogitat, & definit, seu statuit:
& eo sensu tres veluti gradus distinguere possumus de ju-
dicio, quod quis de aliquo concipit. Primus est, quo quis
de alterius malo dubitat neutrām in partem inclinando.
Secundus est, cùm suspicatur inesse malum, & cum aliquo
debili assensu ita esse existimat, cum formidine tamen
oppositi. Tertius est, quando cum pleno assensu & firma
animi sententia ita esse judicat.

Hac observatione supposita, certum est in primis dubi-
tate, suspicari, vel judicare de proximo, esse quid indiffe-
rens in genere motis, ac bene vel male se habere posse. be-
ne quidem, si fiat secundum regulam rectæ rationis: male
autem, si à regula rectæ rationis aberret; unde Christus
Dominus S. Ioa. 7. Nolite inquit, iudicare secundum faciem,
sed rectum iudicium iudicate.

Certum est 2. dubitare, suspicari, aut judicare quidpiam
malū de altero, quando causæ sufficiētes ad id sufficiunt,
non esse illicitum, ut communiter Theologi docent ac
præsertim Azor. tom. 3. c. 11. dub. 3. Valent. disp. 5. quæst. 4.
de iudicio pu. 3. Laym. lib. 3. de iustitia tract. 3. part. 2. ca. 2.
ubi

ubi tamen recte monet maiores rationes, & clariora in-
dicia requiri ad suspicandum, quam ad dubitandum, &
ad iudicandum, quam ad suspicandum.

Quæres quænam, causæ & rationes ad recte dubitan-
dum, vel suspicandum, vel dubitandum de malo alteris
sufficientes esse censeantur. Resp. nullam certam regulam
afferri posse, recte docet Sot. lib. 3. de iustitia quæst. 4, a. 4.
& post illum Valentia suprà pu. 3. sed id iudicio vii pru-
dentis esse definiendū, considerata conditione rei, quali-
tate personæ, alijsque circumstantijs: quæ omnia, cum in-
terdum sint valde perplexa & involuta, ideo recte mo-
Laym. interdum euenire posse, ut quis decipiatur ex illis
sufficientes sibi ad esse dubitandi, suspicandi, a
iudicanti rationes, quæ tamen re ipsa tales non sunt; pa-
sertim quando ex cognitione operum externorum iud-
catur de intentionibus alijsque actibus internis, unde
recte concludit longè tutius esse animum eiusmodi iudi-
cijs, &c. cohibere. Deoque omnia dijudicanda relinque-
re, nisi forte necessitas aliqua, vel utilitas propria, vel alii
nos ad id obliget; & tunc rationis ac prudentiae panes
erunt expendere, quantum exteriores apparentiæ habeant
probabilitatis; animumque cohibere, ne ultra iudicium
aut charitatis metas progrediatur.

Certum est 3. iudicium temerarium, seu illud quo-
vertenter ac deliberatè iudicatur aliquid mali de altero
levibus & insufficientibus rationibus ac indicijs, esse po-
catum mortale; si malum illud grave sit, eiusque fama
notabiliter lœdat. Ita S. Th. q. 60. a. 3. & illud est iudicium
quod Christus Dominus prohibuit his verbis S. Matt. 7.
& S. Luc 6. Nolite iudicare, ut non iudicemini, ut exponit
August. libr. 2 de serm. Domini in monte cap. 18. & S. Bar-
tholomæ reg. 164. alias si malum sit leve, nec
proximi famam multum lœdat, non erit nisi veniale.

Cum hæc certa sint, & in confessio apud omnes, unum
est de quo non convenit inter Theologos; scilicet quale
pecatum sit ex levibus indicijs, & causis suspicari aliquid
mali de proximo, ut plerumque solet euenire. Tres sum-
mae

Super hac quæstione sententia, Prima est omnem suspicionem temerariam de gravi aliquo proximi malo esse peccatum mortale. Ita Bannes ad quæst. 60, art. 3. Secunda est, suspicionem illam, quæ debili tantum assensu ntitur cum formidine oppositi, nunquam esse peccatum mortale. Ita Caiet. in hunc art. 3. Nau. in rubrica de iudicis, & Lud. Mar. tract. de iust. & iure disp. 9. lect. 1. & 2. qui pro hac sententia citat S. Doctorem eit, art. 3. & S. Aug. tract. 99. in S. Ioan. ubi dicit genus istud suspicionis Ad humanam tentationem pertinere, sine qua vita ista non datur: concluditque si suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus; iudicia tamen, id est definitivas firmas sententias continere debemus Tertia denique sententia, qua omnium probabilitissima videtur, est, suspicionem temerariam non esse plerumque nisi peccatum veniale; fieri tamen posse interdum ratione gravitatis materiae respectivè ad quædam personas; ut si mortale; v. g. si quis prælatum Ecclesiasticum doctrina & pietate conspicuum ex levibus quibusdam indicijs suspectur esse hereticum. aut peccatum aliquod nefandum, aut scandalosum commisisse, Ita Sot. lib. 3. quæst. 4. art. 3. & Less. sup. dub. 3. ubi hanç sententiam fuse probat, præmissa tamen distinctione inter suspicionem illam, quæ oritur ex errore quodam intellectus, & eam quæ ex pravo affectu voluntatis, dicitque suspicionem illam esse tantum peccatum veniale, quæ procedit ex quodam errore intellectus, quo quis apprehendit indicia tanquam sufficientia ad suspicendum de proximo aliquod malum, negligitque perspicere, & examinare num illa sint sufficientia; est tamen paratus ad suspicionem deponendam, si adverteret causam illius non esse sufficientem: suspicionem vero illam esse peccatum mortale, quæ oritur ex pravo quodam affectu voluntatis, & malevolentia erga alterum, qua sit ut, etiam si advertat indicia illa non esse sufficientia, velit nihilominus pergere in sua suspicione, quæ est de gravi aliquo proximi malo, quod in maximam illius vergit infamiam.

Optime S. Aug. Iupr. cap. 18. Duo sunt, inquit, in quibus temerarium iudicium eveneri debemus: cum incertum est, quo ani-

animo quid factum fuerit; vel cum incertum est, qualis futurum sit, qui nunc bonus vel malus apparet. si ergo quisquam v. g. uestitus de stomacho ieiunare noluit; & tu non credens, id edicatis virtio tribueris; temere indicabis. Item si manifestam edictatem ebrio statim cognoverit, & ita reprehenderet quasi propter quam ille possit corrigit atque mitari; nihilominus temere iudicabis. Non ergo reprehendamus ea, qua nescimus quo animo sunt, neque ita reprehendamus, quae manifesta sunt, ut despiceremus. nitatem; vitabimus iudicium de quo nunc dicitur, nolite iudicare, ne indicetur de vobis.

Quæres utrum ea de quibus dubium est quo animo sunt in meliorem partem sint interpretanda. Resp. ex hypothese, quod æqualia sint utrumq; indicia, si iudicium de proximo ferre velimus, tunc in partem meliorem seu benigniorum esse ferendum: quia (ut docet S. Tho. art. 4. ad 1.) melius est in dubio frequenter falli bene opinando de proximo, quam male opinando semel decipi.

Monet tamen recte Less. c. 29. dub. 4. quando agitur de vitando aliquo damno, vel de adhibendo remedio, ratus esse dubia in deteriorem partem interpretari; non quidem existimando proximum, y. g. esse furem, vel improbum, vel pro tali habendum esse, sed iudicando ita exterius caverendum esse, & sibi vel alteri consulendum, ac si dubia esset ipsius proximi probitas. Ita S. Thomas art. 4. ad 3. & hanc ratione, dum accipimus personam ignotam in aedes, possumus licet rebus nostris ita cavere, ac si dubia esset in probitas, quamvis nullomodo improbam illam iudicemus: sic etiam superiores quamvis quoad internum affectum erga subditos dubia in meliorem partem interpretari debeant; ad præcavendum tamen malum, & disciplinam observandam, ita se gerere possunt, ac

si de illorum probitate dubitarent.

* *

§. X.

§. X.

*Quot modis peccetur in octavum hoc Decalogi
præceptum.*

PECCANT in primis contra octavum hoc Decalogi præceptum, qui deliberate mendacium aliquod proferunt; quod quidem erit mortale, si honoris divino aut proximi bono sit perniciosum: peccant etiam, si per hypocrismum vitæ sanctimoniam fingunt, quod peccatum id huc gravius erit, si ex illo sequatur aliquod proximi dampnum, ut si id fiat ad disseminandos errores. Item qui habent aut vestibus mentiantur sexum; ut si fœmina veste nūlī, aut vir fœminea induatur, si id fiat propter aliquem statum finem; aut ex eo peccati alicuius aut scandali pecculum immineat.

Peccant, qui sine legitima autoritate iudicis sibi officium arrogant, aut illud ambiunt, quamvis legum aciuris gnari. Item iudices, qui notitiam illam iuris & legum conservare negligunt: qui de causa aliqua ad se non pertinente judicialiter cognoscere, & sententiam ferre præsumunt. Qui contra allegata & probata, aut contra leges & iura indicant: qui formam à iure præscriptam in iudicando non servant: qui sine ulla præcedenti infamia, aut aliis sufficientibus indicis, de occulto alicuius criminis iudicaliter inquirunt, reum indebitè interrogant, & ad respondendum cogunt: qui favore, vel respectu aliquo humano, aut alio quovis pravo affectu à recto iustitia trahite deflectunt, sive iniustam ferendo sententiam; sive causarum expeditionem notabiliter differendo, aut aliquid aliud iustitiae contrarium faciendo, aut fieri permittendo: qui pro sententia ferenda, aliisq; actibus judicialibus aliquid exigunt ultra id, quod pro iusto & honesto stipendio ex lege vel legitima consuetudine accipera licitum est.

Peccant qui crimen aliquod bono communī pernicioſum non denunciant, quando commode id possunt: qui contra alterum litem intentant ex odio, vindicta appetitu, aut

quovis pravo affectu : qui fraude, aut iniusto aliquo processu in litibus utuntur.

Peccant qui ad testimonium ferendum citati, & a legato iudice secundum iuris ordinem interrogati aliquo falso aut ambiguum, & contra ipsius iudicis mentem respondent: quod & similiter de ipsius accusatis & reis intelligi debet; qui etiam praeterea peccant; quando iudicium legitimè aliquid statuenti, aut iustitiae ministris illius iusta exequentibus resistunt, aut vim aliquam inferunt,

Peccant etiam contra hoc preceptum qui alterius honoris contumeliam irrogant; in eum verba probola & iuriosa proferunt, eidem peccata occulta palam exhibent; aut alia quævis cum irrisione, & contemptu obijici-

Peccant qui alterius famæ secretò derrahunt; illi men aliquod falso imponunt; aut verum malitiosè augment; aut eius peccatum occultum manifestant, vel recte factum perperam interpretantur. Item qui recte factum alterius inficiantur, vel eadem extenuant, aut de illis silent, vel ea frigidè, ac simulatè laudant; cum ex silentio, & frigida seu simulara laude sequitur aliquid in proximo famæ dispendium.

Item qui alterum ad detrahendum alliciunt, aut illius detractione delectantur; vel qui cum possint & debeant detractionem non impediunt: qui susurrationibus causant discordias: qui libellos diffamatorios scribunt, aut vulgus spargunt; illos pravo animo legunt, asservant, aut liis legendos tradunt.

Peccant denique qui deliberatè ac temerè aliquid male proximo iudicant vel suspicantur: qui actiones illius honestas vel indifferentes male interpretantur.

§. XI.

Derestitutione ob huius octavi precepti violationem facienda.

DIVPLEX restitutio occurrere potest ob huius precepti violationem facienda, pro duplice damno famæ seu hono-

honoris ac bonorum fortunæ quod ex ea oriri potest: de utraque breviter aliquid dicendum est.

Atq; in primis quod spectat ad restitutionem bonorum fortunæ certum est ex iis, quæ præced. sect. dicta sunt, ratione mendacii, aut contumelie, vel detractionis incumbere obligationem restituendi, quoties per illud mendacium, aut contumeliam illam, seu detractionem damni aliquius causa iniuste data est, aliquo ex modis sect. præced. explicatis.

Constat præterea iudicem, qui sive in ferenda sententia, sive in toto iudiciali processu iniustitiam aliquam commisit, unde secutum est damnum innocentis, ad illum compensationem obligari: similiter & illum, qui falsum accusarit, aut qui falsum testimonium in iudicio detulit, ad resarcienda damna inde secuta teneri.

Quod vero spectat ad restitutionem famæ, & honoris, certum est, ut ex communi Theologorum doctrina docet Sot. lib. 4. de just. qu. 6. a. 3. in resp. ad 4. & post illum Valent. disp. 5. quæ 6. de restit. pu. s. famam ablataam restitui debere, si tres concurrent conditions: prima est, ut fama ipsa ablata fuerit: secunda, ut iniuste ablata fuerit: terria, ut non fuerit recuperata. His tribus conditionibus concurrentibus.

Dicendum 1. eum qui alterum infamavit afferendo aliquid falsum de illo, ad famam illi restituendam obligari affirmando se dixisse falsum. Ita S. Doctor q. 62. a. 2. ad 2. & post illum Scot, Rich. Caiet. Sot. Nau. & alij apud Valentiam suprà, qui tamen id ita esse intelligendum existimat, si alia ratione famam alterius à se iniuste laesam sufficienter reparare non possit.

Dicendum 2. illum, qui alterum diffamavit cirmen eius verum quidem sed occultum patefaciendo, ad famam illius restituendam obligari, non quidem dicendo se falsum dixisse; id enim esset mendacium quod (ut ex ante dictis constat) nūquam licitum est; sed aliqua alia ratione, nimis vel dicendo se male & inconsideratè locutum fuisse, ut monet S. Doct. in resp. ad 4. vel se antea quidem existi-

existimasse id esse verum, sed postea compertisse perpetuā se id esse dictum, ut censet Ioan. Major io 4. dist. 15. qd. 16. vel si timeatur, ne apud personas eruditas, aut peritacis ingenij timiles loquendi modi opinionem deamine proximi conceptam potius confirmant, quām anīnis eorum deleant. Sot. & Nau. apud Valentiam. istimant tacendum esse de illo crimen; illumque quām detrimentum passus est, quacunque data occasione de alijs rebus commendandum esse; ut sic quādam iniuria compensatio fiat. Addit Valentia Posse etiam eum, qd. verum dicendo alterum infamavit, ut aliquā verbī ambiguitate aut mentali restrictione ad retractandum id qd. a se dictum est: quod tamen ultimum remedium non a alijs deficientibus, & in gravi aliqua famā reparandū cessitate cum maxima cautela videtur esse adhibendum.

Dicendum 3. illum etiā n. qui crimen alterius occutum ab aliō auditum refert, obligari ad reparationem famā; si advertat hoc suum dictum in alijs / ut saperet / nistrā de proximo ingenierasse opinionem: quod praeire poterit, sive adhibendo aliquod ex medijs suprā dictis, sive ostendendo, & quantum poterit alijs persuadendo, quām incerta sint, & plerumque falsa, quā de alijs palliū audiuntur & referuntur. Ita Sot. Nau. & alijs apud eum dem Valent. suprā. Ratio est, quia quotiescumque damnum famā proximi iniuste illatum est, toties incumbit illius sarcendi obligatio: atqui hic ut supponimus tūdamnum illatum est, ergo sarcendum est.

Sunt tamen aliquā causā ab illa restitutione famā communiter excusantes eum, qui alterum infamauit. Pōma est, si is, qui infamatus est, illi, à quo infamatus est, restitutionem famā condonavit; nisi forte talis sit, quā condonare non debeat, quales sunt personæ illæ, quārum famā bono publico necessaria; quam proinde negligere non debent, nec illius reparationem leviter condonare. Secunda, si id quod contra famam alterius oblocutus est, in oblivione abiisse prudenter existimetur. Tertia, si ex eius oblocutione nulla infamia fecuta

Si:puta quia illi, quibus crimen occultum patefecit, iam illud noverant, aut nullam fidem eius dictis adhibuerunt. Quarta, si fama qua ablata est, per aliam viam sit recuperata. Quinta si fama illius restitutio fiat moraliter impossibilis. Sexta denique, si non possit fieri sine ammissione famæ, quæ sit longè maioris momenti; ut si prælatus aliquis, vel vir valde illustris infamarit plebeium, non tenetur cum notabili iactura honoris sui famam illam resarcire; sed sufficit, ut id faciat eo meliori modo, quo sine propriæ famæ iactura id poterit; v.g. laudando illum eo genere virtutis in quo infamavit, aut alia ratione secundum iudicium viri prudentis. Ita Sot. Cord. Tolet. & alii apud Less., Lib. 2. c. 11. dub. 26.

Quæres, utrum in eo casu in quo fama restitui non potest, debeat pecunia compensari. Resp. probabile esse id, quod asserunt quidam Doctores, quos citat & sequitur Valentia Sup. nempe id fieri posse, ac proinde faciendum. Probabilius tamen esse id, quod Nav. Sylv. & alii quos citat & quibus subscribit Less. Dub. 16. docent; nullo scilicet pecunia pretio famam dignè compensari posse, iuxta illum Prov. 22. Melius est nomen bonum, quam divitiae multæ; cum sit bonum superioris ordinis, nec proinde ad illam compensationem faciendam illum obligari.

Quod autem de restitutio famæ, idem quoque de honoris lœsi compensatione intelligi deber, quoties quis aliquam contumeliam in alium protulit, aut quoconque alio modo honorem illius iniuste læsit: tunc enim illum separare, & personæ lœse satisfacere debet, vel ab ea petendo veniam, aut aliquid simile faciendo, quod iudicio viri prudentis honoris illius compensationi satis esse possit.

A 3 SECTIO

SECTIO IX.

*Explicatur nonum & decimum Decalogi
præceptum.*

Non concupisces uxorem proximi tui, &c.
Non domum, non agrum, &c. nec universalia
quæ illius sunt.

QVAMVIS ea quæ his duobus ultimis decalogi præceptis prohibentur, iam septimo prohibita esse videantur, in quibus ut in aliis vetantur, non solum deus exteriores, sed etiam interiores divinæ legi repugnes; nihilominus (ut recte observat S. Doct. 1. a. q. 100. a. & s.) non sine maxima ratione hæc duo ultima præcepta Deus subiunxit aliis præcedentibus; tum ut legum suarum perfectionem & ab humanis legibus differentiam ostenderet, *Leyes si quidem humana* (ut loquitur Catech. Rom. Part. 3. c. 10.) rebus tantis in externis contenta sunt; *divina vero ipsius animi puram sinceramq. castitatem atq. integratatem* quirunt: tum etiam ut expressius moneret, quām cautile solliciti esse debeamus in devitandis illis peccatis, quæ sola cogitatione, & animi proposito committuntur: cumque haberetur in Conc. Trid. Sess. 14. c. 5.) *Non nunquam animi gravias fauient, & periclosiora sunt ipsis, quæ in manifesto mittuntur.*

Docet autem Catech. Rom. Sup. hoc duplici præceptu non prohiberi illam concupiscendi vim, quæ nobis à Deo ut auctore naturæ indita est, sed pravum illius usum, & frenatam illam cupiditatem, quæ fines à recta ratione constitutos transgreditur, sive res malas appetendo, ut ad teria, ebrietates &c. sive res quidem bonas, sed iniustæ & inordinatae desiderando. Quæ quidem cum fatis confluerint ex iis, quæ præced. sect. explicata sunt, hic breviter adiungemus modos aliquos, quibus Rom. Catech. declarat, hec duo ultima Decalogi præcepta posse violari.

Arque in primis docet peccare in nonum Decalogi præceptum.

ceptum, non modò illum, qui alterius uxorem adultero affectu concupiscit, sed etiam qui eam sibi matrimonio jungi præmaturo & inordinato affectu optat; tum propter illius desiderii perversitatem; tum etiam propter periculū, ne ex illo inducatur ad optandam viri mortem, aut illegitimum uxoris eius complexum concupiscendum. Quod quidem non solum de mulieribus coniugatis, sed etiam de illis quæ alteri desponsatae sunt, intelligendum esse dicit; has siquidem concupiscere non licet; sicut nec pacta sponsaliorū rescindere, nec fidem datam violare licitū est.

Quod verò spectat ad decimum & ultimum præceptū, docet idem Catech. in illud peccare præsertim eos, qui nimis avide divitias expetūt, aut alienis opibus inhiant: qui modis pravis & illicitis artibus opes augere cōcupiscunt: qui lucri captādi gratia erga ludos aleæ imoderatè afficiuntur.

Peccare item mercatores, qui rerum penuriam a nonaq; caritatem optant: qui ægrè ferunt, ut sint alii præter ipsos qui vendant aut emant, quo ipsi carius vendere, aut vilius emere possint: qui alias egere cupiunt, ut vendendo, & c- uendo magis lucentur.

Similiter & milites, qui militia nomen dant, aut bellū expetunt, ut impunē furentur: medicos etiam, qui morbos aliorum exoptant: advocatos, procuratores, & etiam iudices, qui lites multiplicari & protrahi cupiunt: artifices tenique, qui quaestus avidi earum rerum, quæ ad victum alias vita necessitates pertinent, penuriam exoptant, at inde plurimum lucri faciant.

Porro quām noxia sint, & pernicioſa hæc prava & inor- dinata desideria, si deliberatè animo foveantur, testatur apostolus his verbis 1. Timoth. 6. *Nihil inutilius in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. Ha- intes autem alimenta, & quibus tegamur, hic contentissimul.* Nam qui volunt divites fieri, incident in tentationem, & in la- queum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, qua mer- gent homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.

Atq; haec tenus de legis divinæ præceptis ad ipsius supre- mii optimi & maximi legislatoris maiorem laudē & gloriā.

Aa 2

CA-

CAPVT V.

De Praeceptis Ecclesiae.

ECCLÆSIAE præcepta quinq; communiter numeratur, ut videre est apud Petrum Canisium in summa doct. Christ. Cap. 3, in quorum primo, & secundo sanctificatio dierum festorum, & in iisdem diebus Missæ auditio præscribitur; in tertio ieiuniis certis diebus servandum iniungitur: in quarto & quinto confessio Sacramentalis semel saltē in anno facienda fac̄ta Eucharistia saltē in Paschate sumenda præcipit. Et de primo quidem & secundo egimus suprà in explicatione Decalogi: quartum & quintum etiam explicavimus in tract. de Sacramentis: quare nunc de solo tertio, scilicet de ieiunii servandi præcepto, aliquid dieendum nobis sufficiet.

SECTIO VNICA

**Explicatur tertium Ecclesiæ præceptum, quod
est de Ieiunio.**

*Quid ad debitam Ieiunii observationem
requiritur.*

IEIVNII nomen tribus modis accipi solet. Primo; abstinentia à vitiis & peccatis, iuxta illud 3. Aug. Item magnum & generale est abstinentia ab iniquitatibus, & illis voluptatibus secuti, quod est perpetuum ieunium. Secundo pro abstinentia à quolibet cibo & potu, diciturq; ieunium naturale, quale requiritur ex præcepto Ecclesiastico ad sumptuositatem Eucharistia, ut suprà dictum est ita de factu.

Tertiò denique pro abstinentia quadam, & cibi substracione secundum formam ab Ecclesia præscriptam; & votatur Ieiunium Ecclesiasticum: de quo proposita quæstio intelligenda est. Pro cuius resolutione.

Dicendum est tria præsertim requiri ad debitam Ieiuniū Ecclesiastici observationem:

Primum est ciborum delectus, seu abstinentia à carnibus, ut docet S. Tho. 2.2. q.147. a.8. & constat ex perpetuo Ecclesiæ usu, & traditione, cuius testes sunt S. Basil, hom. 1. de Ieiunio, & S. Aug. lib. 20. contra Faustum c.5. & alii gluttoni apud Azor. lib. 7. c. 10. q. 6. Quamvis autem olim non à carnibus solum, sed etiam ab iis quæ à carne procedunt, ut ab ovis & lactesciniis, in diebus Ieiuniorum efficit abstinendum, ut haberetur ex rescripto S. Gregorii Papæ ad Augustinum Anglorum Episcopum; imò illi quibusdam soleantioribus Ieiuniis v.g. sex diebus hebdomadae sanctæ cibis tantum aridioribus, pane videlicet, aqua & oleribus refici liceret, ut testatur S. Clem. lib. 5. c. 17. & S. Epiph. hæc. 75: Ecclesia tamen ob causas rationabiles de pristino illo rigore non nihil remisit, & abstinentiam illam strictem cuiusq; devotioni relinquens, in quadragesima quietem universim à carnibus & ovis abstinentiam esse censuit, & lactesciniorum usum in plurisq; locis indulxit; in aliis autem Ieiuniorum diebus per annum, etiam ovorum usum concessit: de quibus tamen ut rectè monet Bonac. q.1. de præc. Eccl. pun. 2. sup. a. 6.) consuli debet, & servari cuiusque loci legitima consuetudo, quæ est optima legum Ecclesiasticarum interpres.

Secundum est unica in die refectione ut docet S. Thom. & communiter cum illo Theologi omnes: quod melius probari non potest (ut observat idem S. Doctor, & post illum Bonacina supra pun. 3.) quam ex perpetua & universalis Ecclesiæ praxi; cùm nullum super hac re decretum repetatur.

Tertium denique est certum refectionis tempus, ita ut refectione illa unica, non prandii, sed cœnæ rationem obtineat, ut tradit idem S. Doctor sup. art. 7. & constat ex S.

Ambro. Serm. 8. in Psal. 118. & ex S. Greg. hom. 36. in Euangelia. Et olim quidem aliis ieuniorum diebus horæ nona (quæ est tertia post meridiem) erat ordinarium solvendi ieunij tempus; in quadragesima verò usque ad vesperam prorogari solebat, ut testatur S. Bern. serm. 3. de quadrag. Hæc tenus inquit, usque ad horam nonam ieiunamus soli, nunc (in tempore quadragesima scilicet) usque ad vesperam ieiunabunt pariter universi reges & principes, electi & populus, nobiles & ignobiles, simul in unum diuerter pauperes.

Ecclesia tamen his posterioribus faculis, tum ob infirmitatem corporum quæ mundo ipso senescente minus vigoris retinent, tum ob alias rationes tacito consensu dulxit, ut hora illa vespertina licetè anticipetur, & in quadragesima diebusque aliis prescriptis circa meridiem ieunium solui possit; atque ut preter illam refectionem modicum aliquid cibi ferò per modum coenula seu collatiuncula (ut vocant) sumeretur. Ita docent Nav. Armilla, Lessius' Azor; Regin. Tol. & alij apud Bonac. Supra p. 3. & 4. Diximus modicum aliquid cibi: quenam notabiliter excederet, haud dubie ieunium frangeret.

Porrò quantum cibi sumere liceat in eiusmodi coenula, difficile est determinare: Azorius & alii apud Bonac sentiunt quantitatem triū vel quatuor unciarum panis & fructuum licetè sumi posse. Reginaldus apud eumdem adestimatis, non esse notabiliter excedendā quartā partem eorum, quæ ipsi ieunanti ad ordinariam coenam sufficiunt. Toletus omnium optimè censet in eo spestandum est morem locorum, prout à pijs & timoratis personis serviri solet ieunium; & intra illius limites unumquemque licetè ac tutò continere se posse.

Reste autem imonet Laym. Cap. 1. de observat. ieunium, caute intelligendum esse id quod docet Caiet. verbo ieunium cap. 1. non referre, quid quisquis in serotina coenula sumat, si modum non excedat, additique consuetudinem Ecclesiæ à pijs & timoratis seruatam hanc esse. ut in coenula illa serotina non modo quantitas, sed etiam qualitas, & delectus ciborum obseretur; utque nihil aliud cum

pâne nisi fructus aliquot, vel olera in modica quantitate sumantur; neque sibi probari, quod aliqui nimis liberamente adhibent, placetas & alia simila obsonia butyro frixa: quamuis iuscui coeti usum urgente præfertim aliqua infirmitate aut necessitate licet indulgeri posse existimet.

Ex dictis colligitur 1. crebriore potus sumptuone non solui ieiunium, ut docet S. Th. sup. art. 6. ad 2. licet, si quis temperantia modum in potu ex cederet, haud dubie peccaret, grauiter quidem aut leviter, pro ratione gravitatis vel levitatis excessus.

Infertur 2. neque etiam solui ieiunium, si aliquid sumatur per modum medicinæ; nisi forte (ut obleruat S. Doctor sup. ad 3.) in fraudem ieiunii aliquid ciuimodum sumatur in notabili quantitate.

Infertur 3. lectors, & ministros mensæ in monasteriis aliisque communitatibus aliquid præsumentes non peccare, nec ideo ab illis ieiunium solui, ut ex Nau. & Casset. docet Less. cap. 2. dub. 2. cum id ab eis fiat veluti inchoando prandium: sicut etiam ieiunium non solveret is, qui v. g. ob negotium aliquid à mensa avocaretur, & refectionem inchoatam interruimperet, & postmodum negotio absoluto ad mensam rediret, & prandium seu cenam perficeret.

Quæres utrum anticipare notabilitet horam refectionis in die ieiunii, sit peccatum mortale. Navarr. & quidam alii affirmant: Tol. tamen & plures alii, quos cirat & sequitur Lessius suprà nonnisi veniale peccatum committi existimant: imo dicit nullum fore peccatum, si iusta aliqua causa subfit; sicut nec si vespertina cœnula manè vel meridie urgente aliqua causa rationabili sumeretur, coena in vesperum dilata.

§. II.

Quæ sit obligatio ieiunii.

CERTVM & indubitatum est apud omnes Catholicos præceptū Ecclesiasticū ieiunii obligare ad sui observationem sub peccato mortali, ut ex comuni Thoelogorum

A a 4

con-

Consensu docet Less Sup. dub. 5. probatque ex eo quod. can. 68. Apostolorum & can. 56. sexti Concili generalis item can. 19. Concilij Gangrensis & pluribus aliis, violatores ieunii excommunicationis poena plectuntur; quod tamen ab Ecclesia nusquam nisi ob peccatum aliquod mortale infligi solet, ut infra suo loco explicabitur; unde sequitur illum peccare mortaliter, qui absque legitima causa ieunium aliquod ab Ecclesia præscriptum frangit.

Verum difficultas est, quas personas, & quibus temporibus præceptum illud obliget. Quod spectat ad primum docet S. Th. omnes Christianos, cuiuscunque sunt dignitatis aut perfectionis, præcepto ieunij obstringi, nisi iusta aliqua causa excusentur: unde etiam in Concilio Viennensi (ut habetur cap. Ad nosrum de hereticis) inter alia prava Beguardorum & Beginarum dogmata etiam quamq[ue] hereticum illud, quo asserabant, solus imperfectos ad ieunium obligari, perfectos vero ab illis esse exemptos.

Diximus (nisi iusta aliqua causa excusentur) sunt & causæ aliquæ ob quas excusari potest quiuis ab observatione ieunii; quæ communiter ad tria capita reduci possunt, videre est apud Less. Bonac. Nau. & alios locis suprà citatis, scilicet ad impotentiam, laborem, & pietatem.

Ratione impotentiae excusantur quotquot, qui sine gravi aliquo incommodo vel notabilis damno jejunare non possunt ut infirmi convalescentes, debiles, (accidente præsertim medicorum iudicio.) item mulieres prægnantes, & lactantes: item pauperes, qui non habent quod eis ad unicam comedionem commodi sufficiat: ob eam causam excusantur pueri & adolescentes usque ad annum vigesimum primum completum, ut docet S. Th. art. 4. ad 4. sup. pu. ult. & post illum Abul. Nau. Azor. Less. Regin. Tol. & plures alij apud Bonac. & excusantur etiam senes præserim sexagenarij; quos tamen ab hac ieunij observatione minime exemptos esse docet Abul. apud Bonac. suprà, si ita robusti sint, ut certum sit eos ex ieunio nullum detrimentum in viribus corporis pati; sicut est contrà Less. sup. & alij quos citat, existimant, etiam

etiam ante illam & tatem eximi licet posse à ieiunio illes-
in quibus vires & calor naturalis notabiliter minui inci-
piunt. Quod si dubitetur, an eiusmodi senes satis virium
habeant ad incommoda ieiunij ferenda; tunc ad illud ser-
uandum minimè censentur obligati, præsertim in præfa-
ta & tate sexagenaria, ut docet idem Less. supra.

Ratione laboris eximuntur illi, qui tali labore victum
sibi comparant, cum quo ieiunium viriprudentis iudico
consistere non potest; quales sunt agricola, fabriferrarij,
& similes operarij, siue diuites siue pauperes, ut ex
declaratione Eugenij 4. docet Less. imo Abul. Azor. &
alij apud Bonac, sup. censem, eiusmodi operarios excus-
fari à ieiunio, non solùm die illo quo labore intermit-
tunt, si ieiunando laborem præcedentis aut sequentis
diei sine graui incommodo ferre non possint, simili rati-
one excusantur viatores, præsertim pedibus iter facien-
tes ob aliquā negotia qua commode differri nequeunt;
quando itineris labore simul cum ieiunii molestia sine
graui incommodo ferre non possunt.

Qui verò solius delectationis gratia puta venationis.
deambulationis, iter alioquin longum susciperent, non
excusarentur; cum in aliud tempus differre possent: sicut
nec artifices, nec operarii illi, quorum labor exiguis est,
& facile cum ieiunio tolerari potest; quales Bonacina di-
cit esse tonsores, pictores, sartores, &c.

Demum ratione pietatis excusantur omnes, qui operi-
bus præstantioribus vel maioris momenti incumbunt,
que una cum ieiunio absque graui incommodo perficere
non possunt; qualia sunt opera misericordiæ corporalis
vel spiritualis: item opera religionis, ut concionari,
docere, sacramenta ministrare, ornare templa, &c.

Porrò cum dicimus hos vel illos à præcepro ieiunii ex-
cusari, id intelligi debet quatenus per illud præceptum
unica solùm refectione præcipitur, non verò quatenus car-
nium & aliorum huiusmodi ciborum usus prohibetur;
qui quidem rarius concedi solet, nec nisi ratione graui-
oris alicuius necessitatis, qua si euidens sit & urgeat, po-
test

testis quis carnibus, & aliis cibis vetricis licet vesci etia absque ulla dispensatione, quando superior commode adiut non potest: quod si necessitas non ita urgeat, vel de illa non tam evidenter constet, dispensatione superioris opus est, ut docet Less. dub. 6, qui etiam addit ex Toletto, us, quibus carnium usus conceditur, his etiam censeri permissionem secundam refectioem: quod tamen testis limitat idem Less. si ratione alicuius infirmitatis, aut debilitatis id concessum sit; non autem si ea solum de causa, quia aliquis a piscibus abhorret, vel quia pisces eius temperamento nocere censeruntur: tunc enim nulla sub est causa, cur secunda refectio concedatur.

Quod spectat ad tempora iejuniorum, quae ab Ecclesiis prescripta sunt, antiquissimum & apud SS. Patres maximè testatum & commendatum semper fuit iejunium quadragesimæ, quod quidem teste S. Ignatio epist. ad Philip. S. Hier. epist. 54. ad Marcellam, & S. Leone serm. 9. de quadrag. ab Apostolis institutum est ad exemplum Christi Domini. Hoc autem iejunium à feria 4. cinerum usque ad sabbatum sanctum inclusuè obseruari debet, solis diebus Dominicis exemptis, in quibus sola a carnibus abstinentia seruatur; unde mortaliter peccant, qui feria quinta hebdomada sanctæ soluunt iejunium: qui abulus in Conc. Laodicen. 50. omnino improbat, ubi dicitur. *Non oportere in quadragesima quintâ feriâ ultima hebdomada iejunium solui, & totam quadragesimam inhonorari.*

Præter quadragesimale iejunium, religiose obseruatum fuit in uniuersa Ecclesia iejunium quatuor temporum; quod quidem vel ab ipsis Apostolis, vel non multo post Apostolorum tempora institutum fuit, ut varijs SS. Patrum testimonij probat Laym. Cap. 2. de obseruat. iejunij. Alia etiam iejunia indicta sunt in vigilijs quarundam festiuitatibus solemniorum, Christi Domni, Sanctissimæ Virginis Deiparæ, Apostolorum. Aliorunque sanctorum; de quibus consulenda sunt locorum leges & consuetudines, & id obseruandum, quod in qualibet regione seu diaconi lex seu consuetudo legitima

præz,

præscribit: si tamen vigilæ alicujus jejuniū incideret in diem Dominicam, anticipari deberet præcedenti sabbato, ut habetur cap. Ex parte, de observatione jejuniorum, & ex communi Ecclesiæ usu satis constat.

Singulis quoque hebdomadibus diebus veneris & sabbati à carnibus abstinentia est, ut constat ex communi Ecclesiæ praxi, & habetur ex c. Quia dier, dist. 5, de consecr. & ex cap. ult. de observ. jeju. ubi tamen excipitur si festum Natalis Domini in feriam 6. incidat: in illo enim casu illis qui nec voto, nec regulari observantia obstricti sunt (ut loquitur Innocentius III.) propter excellentiam carnibus vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis; nec tamen reprehendi debent, qui ob devotionem voluerint abstinere. In aliquibus etiam Gallia nostræ partibus concessus est eis carnum diebus Sabbathi à Christi Domini natali usque ad Purificationem.

Servatur etiam abstinentia à carnibus in festo S. Marti, & in tribus rogationum: quod quidem jam olim in Romana Ecclesia usitatum fuisse testatur ordo Romanus cap. de Litania, minore.

III.

Quot modis peccetur in hoc Ecclesia præceptum.

PECCANT in primis, qui absque justa causa aut legitima dispensatione in diebus ab Ecclesia præscriptis non jejunant, aut jejunium in choatum solvunt: qui abstinentiam violent, carnibusque aut, aliis cibis veritis vescuntur; cum hac tamen differentia, quod quoties quis edit cibos vetitos, toties peccet mortaliter qui vero per secundam refractionem jejunium violavit, non amplius peccet, saltem mortaliter, si postea plures comedat, ut ex communi Theologorum consensu docet Laymannus, supra cap. 2.

Peccant quoque mortaliter, qui in die jejunii crebriuscōmedunt aliquid, licet in exigua quantitate; quamvis enim

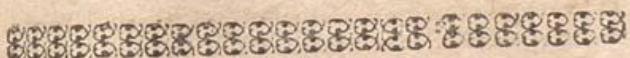
(ut

ut dicit Less. sup. dub. 2.) semel vel iterum paucas bucellæ extra refectionis tempus comedere non sit nisi peccatum veniale; si tamen id crebrius fiat, puta septies vel octies, censetur esse mortale; quia crebræ illæ comestiuculæ æquivalent notabili refractioni.

Peccant etiam qui in cœnula seu collatiucula vespertina notabiliter excedunt ultra quam ieiunii ratio exigit, prout à piis & timoratis servari solet.

Peccant qui alios ad ieiunium violandum inducunt persuasionibus, irrationibus, aut alio quovis modo: item caupones qui cœnam seu alteram refractionem apponunt iis, quos probè sciunt ad ieiunium obligari; quod quidem intelligendum est (ut monet Less. dub. 4.) quando aliquis gravi aliquo suo incommodo illis negare possunt; & etiam quando nullum inde scandalum secundum vident, alias si timeatur ne iis, quibus cœna negatur, gravius Deum offendit, blasphemias & convitia proferendo, aut aliquid simile faciendo, poterit illis apponi: qua ratione dicit Lessius interdum excusari patres aue matres familiæ cœnam famulis & domesticis in die ieiunii permittentes, ne, si denegetur, gravius Deum offendit: alias si nihil simile timeatur, permettere non debent, ne peccatis eorum cooperentur.

Ad hoc præceptum quoque reduci potest peccatum eorum, qui temperantia, & sobrietatis in cibo & potu limites transgrediuntur, etiam in aliis diebus in quibus, nullum est ieiunandi obligatio: qui se cibis ingurgitant, unde notabile damnum in sanitate percipiunt; qui ex nimio potu inebriantur, seipsoque usu rationis per ebrietatem privant; qui alios ad largius bibendum inducunt, unde secundum prævident ebrietatem: quod quidem ebrietatis peccatum èo gravius est, si ex illo alia peccata secunda prævidentur, puta blasphemias, immunditiae, & similia.

C A P V T VI.

Decensuris Ecclesiasticis & irregularitate.

CENSURÆ nomen ex veteri Romanorum iure desumptum, ab Ecclesia usurpatum est ad significandam pœnam spiritualem, per quam homo baptizatus delinquens ac contumax, auctoritate ipsius Ecclesiae bonorum quorumdam spiritualium usu privatur, ut docet & fusè explicat Suares, disp. I. de censuris sect. I. & plenius ex infra dicendis intelligetur.

S E C T I O I.

Decensuris in communi.

CVM plurima sint & varia, quæ de censuris in genere à Theologis disputantur, nos pro ratione instituti nostri feligemus ea, quæ cognitu magis necessaria, aut utilia visa sunt, & paragraphis seq. breviter explicabimus.

§. I.

De quibus personis residet ferendarum censurarum potestas.

DI CENDVM est, potestatem ordinariam ferendi censuras residere in prälatis Ecclesiae, iurisdictionem in foro exteriori non impeditam habentibus; ac proinde in summo Pontifice, respectu omnium Christianorum;

& propria

& præterea in Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, respe.
ctu sibi subditorum, ut docet S. Th. in 4. dist. 18. q. 2. a. 2. &
satis constat ex perpetuo usu totius Ecclesiæ.

Eamdem etiam potestatem ferendi censuras obtinet
Legatus à latere summi Pontificis, ut habetur ex cap. *Lega-*
tus, de officio Legati in 6. Item Vicarius Papæ aut Epis-
copi, ut Theologi communiter docent, & habetur ex cap.
Licet, de officio vicarii. Docet etiam Suarez (quem citat &
sequitur Bona. q. 1. de cens. pu. 2.) eamdem potestatem ha-
bere Capitulum sede vacante, & ipsius Capituli vicarium.
Item Abbates, Provinciales, & alios regularium præposi-
tos ac superiores habentes potestatem in foro exteriori
respectu sibi subditorum.

Hæc autem potestas ferendi censuras ab Ordinariis de-
legati potest cuilibet Clerico privilegiis Clericalibus gau-
denti, ut habetur ex cap. ult. de officio Ordinarii; non verò
laico, quamvis religioso; nec etiam Clerico conjugato, ut
ex communi Theologorum consensu docet Bonac. sup. ac
multò minus feminæ, ut habetur ex cap. *Dilecta* de majo-
ritate & obedientia, & fusius explicat & probat Suar. disp.
de cens. sect. 3.

§. II.

In quasnam personas censura ferri possint.

DICENDVM est ferri posse in omnes & quascun-
que personas baptizatas, rationis & doli capaces, in
statu viae existentes, illiusque subditas à quo censu-
ra feruntur.

Dicitur 1. personas illas, quæ censuris feriri possunt, de-
bere esse baptizatas, alias Ecclesia in eas nullam obtinet
jurisdictionem, juxta illud Apostoli 1. Cor. 5. *Quid mihi de-*
ſi, qui foris sunt iudicare, quod etiam constat ex cap. Gauden-
cias, de divortiis, & cap. Iudeis, dist. 4.

Dicitur 2. (rationis & doli capaces) censura enim est

pec.

peccati poena; peccatum vero presupponit peccatorem esse rationis & doli capacem; unde inferit Suar. qu. i. de cen. p. 4. & post illum Bonac. etiam impuberes, si doli capaces sint, posse censuris plecti; quamvis id fieri non soleat, nisi postquam pubertatis annos attigerint.

Dicitur 3. (in statu via existentes) Non enim (ut recte obseruat Gratianus causa 24. q. 2.) Dominus dixit: quocunq; ligaveritis sub terra; sed super terram: ostendens scilicet, quod viventes pro varietate meritorum suorum solvere possumus vel ligare; de mortuis autem sententiam ferre non possumus; sed (ut ait S Leo Ep 90. ad Rusticum.) horum causa Dei, iudicio reservanda est. Potest quidem Ecclesia, vel Prælatus declarare mortuum aliquem, dum viveret, censuras incurrisse easque aduersus eum executioni mandare, v.g. privare illum Ecclesiastica sepultura, vetare, ne pro illo suffragia, aut sacrificia offerantur; & è contraria, si aliquis excommunicatus moriens contritionis & pœnitentia signa exhibuit, à poena illius excommunicationis illum eximere, non quidem absolvendo, sed permittendo aliis, ut eum in loco sacro sepeliant, ac pro illo suffragia & sacrificia offerant.

Dicitur denique (subditas ejus à quo censuræ feruntur) sicut enim nullus potest legibus suis, aut decretis illum obligare qui non est sibi subditus; sic nec illum ad id pœnis cogere, vel renuentem censuris punire.

§. III.

Ob quam causam censura infligantur.

DICENDVM est, censuras infligi ob peccatum mortale exterius, opere completum cum contumacia.

Dicitur 1. (ob peccatum) quia poena, ut justè infligatur, supponit culpam, cùm innocens justè punire non possit: unde (ut ex communī Theologorum consensu docet Bonac. sup. pu. 3.) ubi non est peccatum, ibi nullus est censuræ locus.

Dicit-

Dicitur 2. (mortale) quod intelligi debet de censuris gravioribus, puta excommunicatione maiori, suspensione ab ordine, interdicto generali, &c. eiusmodi enim poenitentia cum sint gravissimae, non nisi ob culpam gravem iuste infligi possunt, ut docent Nav. Suar. & plures alii apud Bonac. sup. p. 3. & habetur ex cap. Nento Episcoporum. & cap. Nullus Sacerdotum II. qu. 3. & ex Conc. Trid. sess. 25 c. 3. de reform. Vnde sequitur (ut recte observat Laym. c. 5. de censuris in communione) nullam incurri censuram gravorem, quandocumque ob ignorantiam aliquam, aut inadvertitatem, seu imperfectionem actus peccatum commisum non censetur esse mortale.

Quod autem spectat ad censuras minus graves, ut ex communicationem minorem, suspensionem levem, per leviорibus interdum, & venialibus peccatis infligi possunt, ut ex Suar. Tol. & aliis docet idem Bonac. sup.

Dicitur 3. (exterius:) quia ob peccatum mere internum censura infligi non potest, cum Ecclesia de rebus oculis & mere internis non iudicet, ut docent Sot. Sylv. Suar. & plures alii apud Bonac. supra & habetur ex cap. Erubescit & cap. scut tuis, de simonia.

Dicitur 4. (opere completum:) ad incursum enim censuram requiritur effectus completus, quem legislator intendit censura punire, v.g. si quis ex voluntate occidendi Sacerdotem sagittam in eum proiciat, sed illum non attingat, tunc enim, quamvis graviter peccaverit, non incidit tamen in excommunicationem latam contra percussores Clericorum.

Dicitur 5. (cum contumacia:) cum enim censura sit pars medicinalis, ut dicitur cap. 1. de sententiis excom. non infligitur per modum ultionis & vindictæ; sed exhibetur per modum medicinae ad hominem a peccato avertendum; & ex consequenti præsupponit semper admonitionem aliquam præcedentem, qua sine contumacia respici non potest. Et de excommunicatione quidem consentiunt omnes, ut videre est apud Bonac. sup. de reliquis vero censuris idem etiam docet Suar. Agid. & alii apud eundem Laym. c. 5. de censuris & constat ex cit. c. 1. de sententiis excom.

§. IV.

Qua forma in ferendis censuris observanda sit.

FORMA in censuris ferendis observanda secundum
comunem Ecclesiae primum duo requirit. Primum est,
ut admonitio aliqua praecedat, ut habetur ex cap. Re-
sponsibilis de appellationibus, & ex cap. statutum de sent.
excom. in 6. Ratio est, quia censura fertur tantum in con-
tumacis contra Ecclesiam vel superiorum, ut supra dictum
est. nisi autem admonitio aliqua praecedat, non potest quis
censi contumax. Hæc est autem differentia inter censu-
ras, quæ infliguntur pro præteritis culpis eluendis, &
illæ quæ infliguntur pro futuris cavendis; quod hæc non
requirant admonitionem distinctam ab ipsa lege vel pro-
hibitione, quæ eo ipso quo promulgatur vel notificatur,
sufficientem admonitionem continere censetur; illæ vero
expressam & distinctam admonitionem requirant, ut do-
cent Suar. Filiuc. & alii apud Bonac. sup. pu. 9.

Triplex autem regulariter admonitio præmitti debet
tribus distinctis dierum aliquorum intervallis, ut habe-
tur ex cap. omnes decima 16. q. 7. & cap. Constitutionem de sen-
tentia excom. in 6. nisi necessitas aliqua aut rationabilis
causa trinam illam admonitionem, aut plurium dierum
interuallum impedit, ut habetur ex cit. cap. de sententia
excom.

Secundum est, ut censura feratur in scripto, quo exti-
matur species censuræ quæ infligitur, nomen illius cui in-
fligitur, & causa ob quam infligitur; aliæ ferens censuram
solo verbo sine scriptura mortaliter peccat, (ut ex com-
muni Doctorum consensu docet Bonac. sup. i.) incurritq;
suspensionem ab ingressu Ecclesia per mensim: quam et
iam suspensionem incurrit is, qui parti petenti sententia
latæ exemplar non concedit intra mensim, ut habetur ex
cap. Cum medicinalis de sententia excom. in 6. Eximu-
tur tamen ab hac suspensionis poena Episcopi ferentes
censu-

censuram sine scripto; non enim in citato capite fit mentio Episcoporum: quando autem in censuris suspensionis, vel interdicti non fit expressa mentio Episcoporum, certum est Episcopos iis non ligari, ut habetur ex cap. *Periculus* de sententia excomm. Eximuntur etiam ab hac pena quicunque superiores fentes censuram sine scripto, quando id solummodo faciunt ob urgentem aliquam & justam causam, ut observat idem Bonac. qui etiam recte monet, quod, quamvis nulla hujusmodi causa urgente illicitum sit censuram aliquam ferre sine scripto, haec tamen sensura valida,

*et rebatur
in scriptis f. v.
et rebatur*

*Quanam causa ab incurrendis censuris
excusat.*

QVATVOR præcipuæ à Theologis numerantur. Prima est ignorantia invincibilis, seu inculpabilis tum juris, tum facti. At in primis communis est Doctorum sententia ignorantiam inculpabilem juris excusare ab incurrenda quavis censura; cum quis scilicet inculpabilititer ignorat, prohibitionem aliquam, aut esse legem latam iure, vel ab homine. Ratio est quia ad incurrendam censuram requiritur contumacia; sed ubi adeo est ignorantia ejusmodi inculpabilis, nulla committitur contumacia; ergo necnulla censura incurritur. Ita Sylv. Nav. Henr. Filiucius, Suares, & plures alii apud Bonacinam quæst. 2. pu. 1. & habetur ex cap. 2. de constit. in 6. unde colligitur illum, qui scit quidem delictum aliquod esse divina lege vetitum, sed nescit illud esse quoque ab Ecclesia speciali lege prohibitum; si delictum illud committat, quamvis aliquis graviter peccet, nullam tamen censuram incurreat, ut Doctores suprà citati docent.

Quod autem etiam ignorantia facti seu qualitatis facti excusat à censuris incurrendis, afferunt iidem Doctores & plures alii apud eundem Bonacinam: & constat tum exc.

Si

Si vero 2. de sent. excomm. tum etiam ex eo quod eiusmodi facti vel qualitatis facti ignorantia interveniente, nulla quoque adsit adversus Ecclesiam contumacia; unde patet eum, qui occidit sacerdotem putans se occidere, hominem laicum, quamvis graviter peccet, non tamen incurrire excomm.

Addit idem Bonac. ex Suar. Nav. & aliis quos citat, etiā ignorantiam poenæ, id est censuræ, excusare ab ipsa censura incurrenda: v.g. illum, qui seiret quidem Sacerdotis percussionem esse divina & Ecclesiastica lege prohibitam, sed ignoraret sub excommunicationis poena prohibitam esse; si Sacerdotem percutiat, quamvis peccet, nullam tamen incurrire excommunicationem.

Secunda causa excusans ab incurrendis censuris est appellatio iusta & debite facta: quz tamen causa locum habet solummodo in censuris illis, quz sub conditione feruntur; ut quando iudex vel Praelatus inferior præcipit alii sub interminatione censuræ, ut aliquid faciat vel omittat: in eiusmodi enim causa, si appellatio ad Superiorē fiat ante conditionis illius positionem, excusabit ab incurrenda censura; non vero si postquam conditio illa posita fuerit. Ita Sylv. Henr. Nav. & plures alii apud Bonac. supra: e.g. præcipitur alicui sub poena excommunicationis ipso facto incurrende, ut compareat coram iudice Ecclesiastico intra tres dies, si ab ea sententia ex causa aliqua rationabili appelleret ante tres illos dies expletos, appellatio impedit quo minus incurrat excommunicationem; nō impedit autem, si post tres illos dies appellationem differat.

Tertia causa est impotētia id faciendi, quod sub censuræ alicuius interminatione faciendum præcipitur; sive impotētia illa sit Physica, sive Moralis tantum; quando scilicet aliquis vel nullo modo, vel non sine gravi aliquo incommodo id facere non potest: quod similiter dici debet, quādo quis obmetum aliquem gravem & cadentem in constantem virum eiusmodi præcepto non obtemperat, quia (ut Nav. Suar. Filiuc. & alii apud Bonac. docent qu. 2. pu. 3.) Ecclesiæ præcepta benignè sunt accipienda; nec credibil:

c. 2

est illam cum tanto rigore obligare velle: proindeq; cùm
hujusmodi impotentia vel metus à contumacia excusat
etiam à quavis censura incurnda.

Quarta deniq; causa est voluntas & intentio illius, in
cujus favorem lata est censura aliqua: v.g. si quis creditor
ab Ecclesiastico judice obtineat sententiam excommuni-
cationis adversus debitores suos, nisi intra sex menses re-
stituant; p[ro]i[mo] roget verò postea i[n]scio illo judice, terminum
illum usq[ue] ad annum, debitores illi nonniſi post annum e-
lapsum incident excommunicationem, ut suprā citati
Doctores afferunt apud eundem Bonac. sup.

§. VI.

*Quis absolvere possit à censura, & quae requirantur
dispositiones in eo qui absolvitur.*

ACENSVRIS, quæ nemini reservantur, absolvere po-
test quilibet potestatem habens absolvendi à peccatis
mortali bus, ut docent Nav. Sot. Suar. & alii apud Bo-
nac. qu. 3. pu. 1. à censuris verò reservatis absolvere potest,
qui ea tulit, vel ejus Superior, aut Delegatus, ut ex com-
muni Doctorum consensu docet idem Bonacina; & habe-
tur ex cap. *Pertua*, & ex cap. *Sacro*, de sentent. excomm. I-
mō Episcopi a quibusvis delictis annexam censuram Pa-
pæ reservatam habentibus absolvere possunt, dummodo
delicta sint occulta; id est non s[unt] publica, vel notoria, aut
famosa, nec deducta ad forum contentiosum, ut ex com-
muni Doctorum sententia docet idem Bonac. Sup. In arti-
culo verò mortis potest quilibet Sacerdos, etiam suspen-
sus & degradatus, absolvere à quibuslibet censuris, ut in
tract. de Sacram. ca. 5. dictum est. cum onere tamen, ut qui
sic absolutus est, si periculum evadat, superiorem adeat
executurus id quod sibi ab eo præscribetur, ut habetur ex
cap. *Eos*, de sent. excomm. in 6.

Ad absolutionem autem à censuris ex parte absolvientis
nulla certa verborum forma necessaria est, sed sufficiunt

quæ-

quæcunque verba ore prolatæ, vel scriptis expressa, quibus ipsa absolutio exprimatur, ut docent Suar. Filiuc. & ali. a-
pud Bonac. supra.

Ex parte vero illius qui absolvitur, duo præsertim re-
quiruntur; scilicet ipsius absolutionis petitio, & debita sa-
tisfactio, si censura ob illatum alicui damnum illata sit,
aut saltem sufficiens cautio de illa præstanda: & præterea
si censura iniusta sit ob aliquod grave delictum, debet ab-
solvendus sub juramento polliceri, se non amplius tale
crimen patraturum, leq; in posterum mandatis Ecclesiæ
obtemperaturum, ut docet idem Bonac. p. ult.

In absolutione vero solenni à censuris debent ea serva-
ri; quæ in Rituali Romano aut aliis cuiuslibet Diœcesis pro-
priis præscribuntur.

§. VII.

Quotuplex sit censura Ecclesiastica.

MULTIPLEX est censura: alia siquidem est censura à
Iure, quæ lege aliqua aut canone fertur; & tamdiu
viget, quamdiu ipsa lex, aut Canon vim suam obti-
net: alia ab homine, quæ à Iudice, aut Superiori fertur, non
per modum legis, sed per modum sententia judicialis, seu
præcepti temporalis & transitorii: & hæc censura illo mor-
tuο cessat.

Alia item est censura *lata sententia*, quæ ipso facto in-
currit ab illo; alia *judicis sententia*: alia *comminatoria*
seu *ferenda sententia*, quæ non incurrit ante sententiam
judicis. Ex terminis autem quibus censura fertur dignosci
debet, an sit solummodo comminatoria, an vero ipso fa-
cto incurritur.

Alia præterea est censura *justa*, quæ præviis tribus moni-
tionibus, & servato juris ordine, justam q; ob causam fer-
tur ab eo, qui legitimam habet autoritatem. Alia *injusta*, in
qua deest aliquid ex supra dictis; & hæc rursus subdividi-
tur in *validam*, & *invalidam*. Censura *injusta*, & *nihilominus*

valida

valida ea est: quæ fertur ab eo, qui habet autoritatem legitimam, ob causam sufficientem, aliqua monitione præcedente; quamvis alia conditiones supradictæ desint. Censura vero iniusta & inualida illa est, in qua deest una ex his tribus conditionibus: nimis quæ fertur ab eo, qui legitimam non habet autoritatem, vel absque sufficienti causa, aut nulla monitione præmissa.

Denique censura in tres præcipuas species diuiditur, scilicet excommunicationem, suspensionem; & interdictionem: de quibus seq. sectione agendum.

S E C T I O I.

De censuris in particulari

QUÆ de ipsis censuris in communi dicta sunt, ea de unaquaque illarum in particulari intelligi debent: cum in iis simili modo conueniant, & par sit illarum ratio, ut habetur ex cap. 1. de sentent. excomm. in 6. quare hic solùm subiungemus ea, quæ cuiusque illarum propria sunt.

§ I.

De Excommunicatione.

EXCOMMUNICATIO duplex est, alia maior, alia minor. Excommunicatio maior est censura Ecclesiastica, qua homo baptizatus priuatur communione fidelium, id est participatione aliorum bonorum, quæ sunt fidelium communia. Non dicitur priuare participatione omnium bonorum, sed tantum aliquorum: non enim priuat e. c. gratia, sed priuationem illius per peccatum & contumaciam præsupponit: imo fieri posset, ut quis perfectæ contritionis actu gratiam recuperasset, priusquam ab excommunicatione absolueretur. Similiter non priuat bonis spiritualibus particularibus, v. g. effectu orationis,

et ceteris.

num quas aliquis priuatim pro excommunicato offert; sed tantum communibus que (ut docet Bonac. disp. a. de tr. q. 2. pu. I. & seq. & alij communiter) sex praesertim numerantur.

Primo enim priuat administratione, & receptione sacramentorum.

Secundo participatione suffragiorum communium Ecclesiarum, que scilicet a Clericis quatenus Ecclesiarum Ministris, profidelibus offeruntur.

Tertio iure audiendi Missam, & assistendi officijs divinis publicis: tenetur tamen Clericus in sacris constitutus, aut Beneficiatus, quamuis excommunicatus, priuatim solus officium recitare; sed in illa recitatione abstinere debet in illis verbis: *Dominus vobiscum.* ut docent Nau. & alij apud Bonac. supra.

Quarto electione passiva ad quaevis beneficia & dignitates Ecclesiasticas.

Quinto sepultura Ecclesiastica.

Sexto communicatione omni humana & ciuili cum alijs fidelibus: quod Doctores hoc versiculo exprimunt:

Ora, orare, vale, communio, mensa negatur.

Ora, significat allocutionem, confabulationem, siue fiat per litteras, nutus, aut alia signa: Item quaecunque alia signa exteriora amicitiae, ut oscula, amplexus &c.

Orare, significat simul cum excommunicato orationem facere, divinum officium recitare, &c.

Vale, id est excommunicatum salutare, aut honorem aliquem verbis aut gestis, illis exhibere.

Communio, id est quaevis societas cum excommunicato in habitatione, vel exercitio, aut contractu.

Mensa, id est simul cum illo & in eadem mensa comedere.

Quae communicationes cum excommunicato prohibentur, in quantum per illas unio & amicitia mutua inter fideles foveatur.

Qui autem cum excommunicato communicant, peccant; graviter quidem ac mortaliter, si haec communicatio fiat in divinis; venialiter vero, si in aliis casibus; & qui cum illis com-

communicant incurant minorem excommunicationem, quæ priuat tantummodo susceptione Sacramentorum, & electione passiva ad beneficia aut dignitates Ecclesiasticas, ut habetur ex cap. si celebrat de Clericis, excomm. ministr.

Sunt tamen hic duo observanda, primum e& id quod habetur in Bulla Martini V. quæ incipit: *Ad emitenda, & confirmata fuit à Leo. X. in Conc. Lateran. referturque Nau. cap. 27. nro. 35.* qua quidem summus Pontifex auitanda animarum pericula statuit, ut nemo deinceps quem quam ratione alicuius sententia aut censura Ecclesiastica à iure vel ab homine generaliter promulgata Sacramentorum administratione, receptione, aut alijs quibusunque rebus diuinis vel externis vitare, autherdictum obseruare tenetur; nisi sententia vel censura eiusmodi contra certam personam, Collegium, Ecclesiam, &c. specialiter à Indice publicata vel denunciata fuerit; eo excepto, qui ob sacrilegam manuum iniectionem in Clericum excommunicationem canonis notorii incurrit, vt factum eius nulla tergiuersatione celati, & nullo iuris suffragio excusari possit; nam ab eiusmodi etiam non denunciari communione abstinentum est, postea vero subiungitur: *per hæc autem non intendimus ipsos communicatos, suspensor, interdictos in aliquo sublevar, vel quomodo libet eis suffragari;* id est (ut explicat Laym. patr. cap. 4. de ex com.) quod, quamvis in commodum aliorum hac pontificis indulgentia uti possint excommunicati illi, qui non sunt denunciati, aut notorio Clericorum percussore: quando tamen agitur de ipsorum excommunicatorum commodi, eadem hæc indulgentia ipsis suffragari minimè possit.

Secundum est, ratione necessitatis vel utilitatis vel pietatis licitam interdum esse communicationem aliquam cum excommunicato etiam denunciato, vel notorio Clericorum percussore: unde Doctores ex cap. *Quoniam mulier. II. quest. 3.* causas alias colligunt, ob quas eiusmodi communicatio licite haberi potest, quas hoc vericulo communiter exprimunt

Vtile, non humili, res ignorata, neceſſa.

Vtile,

Vtile, significat utilitatem spiritualem excommunicati,
aut illius qui cum eo communicat.
Lex, obligationem illi reddendi, quod ei iustè debetur;
ut si debitor creditori mutuum restituat; si uxor viro de-
bitum coniugale reddat.

Humile, designat subjectionem & obsequium, quod fi-
lius parenti, servus domino deferre tenetur.

Res ignorata, juris aut facti ignorantiam invincibilem
seu inculpabilem,

Necessitas, necessitatem spiritualem, aut etiam tempora-
lem si sit notabilis, unde licitum est v.g. in gravi necessita-
te corporali eleemosynam petere & accipere ab excom-
municato denunciato.

Queret aliquis quot sint & quinam casus, in quibus
excommunicatione major incurritur: minorem si quidem
constat unico solum casu incurri, communicatione scili-
cet cum excommunicato in casibus supra explicatis. Resp.
in duobus generatim casibus incurri. Primo quando fit
vel omittitur aliquid, quod à iure prohibitum est, vel pra-
scriptum sub pena excommunicationis ipso facto incur-
renda. Secundo quando iudici Ecclesiastico, vel Prælato
aliquid sub poena excommunicationis ipso facto incur-
renda præcipienti, & monitiones alias eo fine adhi-
bent non obtemperatur.

Et primi quidem generis excommunications plurimæ
& maxime diversæ per totum iuris canonici corpus passim
pro variis causis & eventibus latæ reperiuntur, quæ à Tol-
suma cura collectæ sunt, & apud illum videri possunt li. 1.
c. 18, 19. &c. quas proinde hic sigillatim recensere nimis
prolixū foret, & instituti nobis propositi limites excede-
ret. Vnū tantū casum, qui frequentius accidere potest, hic
breviter adnotabimus, qui habetur cap. Si quis 17. qu. 4. his
verbis: Si quis suadente diabolo in Clericum vel Monachum na-
tus violentias iniecerit, anathematiz vinculo subiaceat. Ad cuius
canonis intelligentiam observandum est, hac voce: si quis
comprehendi omnes utriusq; sexus, ordinis, ac dignitatis
personas, quæ sunt excommunicationis capaces, nomine

B b

Clericis

Clericis intelligi, non modò illum, qui in sacris vel minoribus ordinibus constitutus est, sed eum etiam, qui primi tonsura iniciatus est, dummodo privilegium Clericale non amiserit: amittitur autem illud privilegium prima degradatione, ut liquet ex cap. *Degradatio*, de poenis in 6. secundo professione artis alicuius indecentis, puta hisfronis, lenonis, cauponis ut habetur in 6. & in Clem. capite de vita & honesta Clericorum: tertio bigamia, ut constat ex cap. *Nuper de bigamis*. Imò Bannes, Suares, & alii apud Laym. part. 2. c. 5. de eccl. docent Clericum non gaudere privilegiis dicti canonis, nisi Clericalem habitum & tonsul deferre solitus sit; vel beneficium Ecclesiasticum possidat vel alicui Ecclesia ex mandato Episcopi d. eserviat: additum Laymannus Clericum in sacris constitutum, si dimis habitu & tonsura se negotiis saecularibus immisceat, monitusque ab Episcopo non emendetur, amittere privilegium canonis, ut habetur ex cap. *Audientia, &c. Continetur 2. de sententia excomm.* non tamen privilegium fornicandi, si à iudice saeculari in aliquo crimine deprehendatur sine habitu Clerici, postulare potest, ut ad proprium indicem Ecclesiasticum remittatur; quod illi à iudice saeculari recusari non debet.

Nomine *Monachi* comprehenduntur Religiosi professi, aut conversi, & etiam novitiis: intelliguntur etiam Moniales professae, aut conversae, vel novitiæ, ut habetur cap. *Cum illorum, & cap. De Monialibus de sentent. excomm. & cap. Religioso de sentent. excomm.* in 6.

Per manus violentas, significatur quævis exterior actio injuriosa seu contumeliosa contra personam Ecclesiasticam vel Religiosam; v.g. eam percutere manu vel pede, eam violenter detinere, aliquid ab ea violenter eripere, eam conspergere aqua, pulvere, aut aliquid simile attentare, q. eam notabili aliqua contumelia afficere censeatur, ut fusius explicat Bonac. disp. 2. de exc. qu. 4. pu. i. quiretè observat, non incurri excommunicationem, si eiusmodi manus iniectio fiat ex aliquo subito & indeliberato animi motu; aut si iniuria vel contumelia illata, viri prudentis iudicio, talis non sit, quæ ad peccatum mortale sufficiat. Cir-

Circa excommunicationes posterioris generis, cùm ut plurimum ferantur à judice Ecclesiastico, non modò contra eos qui crimen aliquod commiserint, ut ijs quorum interest latisfacient; sed etiam contra illos, qui crimen aliquod commissum esse probè scientes, illud denunciare aut revelare noluerint; difficultas est, utrum in quibusvis casibus teneatur quis judici de aunctionem aut declaracionem ejusmodi sub pœna excommunicationis imperanti obtemperare; & nisi fiat, utrum semper excommunicatio nem incurrat. Pro cuius resolutione dicendum est varios esse casus, in quibus nulla est obligatio ad ejusmodi revelationem seu denunciationem; ac proinde nulla ex omissione illius incurritur excommunicatio: ad casus autem illos dignoscendos sequentes regula communiter à Doctoribus proponuntur, ut videre est apud Bonac. sup. qu.

6. pu. I.

Prima regula est neminem teneri in delictis, quæ in proprium damnum ab aliis commissa sunt, seu in propria cænula, denunciare delinqrentem; nisi forte publicum & commune bonum id postuler: cùm quilibet possit injurias sibi factas condonare.

Secunda regula est, neque etiam obligationem esse denunciandi, quando ex tali denunciatione notabile aliquod damnum aut periculum iminet denuncianti; neq; enim lex humana aut præceptum superioris cum tanto incommodo censetur obligare: unde sequitur neq; uxorem teneri ad denunciandum crimen mariti, neq; maritum uxoris, neq; filium patris: quia scilicet damnum mariti vel patris non potest non redundare in uxorem aut filium, vel è contraria: imo Avila & alii Doctores apud eumdem que Bonacianam hanc regulam extendunt ad generos, socios, fratres, & alios intra quartum gradū, & etiam ad servos & domesticos; quando ex tali denunciatione inimicitia rixæ, aut alia similia incommoda oriiri possunt: excipiuntur tamen crimina illa, quæ vergunt in maximū communis aut reipublicæ detrimentum, qualia sint crimen hæresis, læse majestatis, &c. bonum enim commune præferri debet bono particulari.

Bb 2 Tex;

Tertia regula est neminem obligari ad revelandum quod novit ex secreto naturali: v. g. quando quis confidet auxilio petendi gratia, pro salute animæ, vel corporis, aut pro defensione honoris, bonorum, &c. crimen suum alicui sub secreto manifestavit: qua ratione Medici, Advocati, obstetrics, &c. non tenentur, immo non debent, velare id, quod hac tantum ratione cognoverunt.

Quarta regula est, neminem obligari ad denuntiandum crimen illud, quod scit probari non posse; verbi gratia is qui solus videt furtum aliquod committi, quod nullis aliis testibus aut indicis scit probari posse; non teneatur ad illud denunciandum: crimen enim quod probari non potest, ita se habet, ac si nesciretur, ut colligitur ex ea *Qualiter & quando de accusationibus: excipitur tamen crimen heres, aut aliud vergens in grave crimen communis, quod semper denunciandum est, ut docent Barnes, Filiacus, & alii apud eundem Bonacinam: quod similiter dicendum est, quando quis novit impedimentum aliquod Matrimonii; unus enim testis sufficit ad impedendum matrimonium, ut habetur cap. Postea, de sponsalibus.*

Quinta regula est, nullam esse obligationem revelandi ea, quæ verè & cum certitudine aliqua morali non cognoscuntur, ita ut denunciatio illa nullam in foro extremo fidem facere possit: qualia sunt quæ audita sunt ex rumore aliquo incerto, vel à personis aliquibus quæ non sunt fide dignæ, vel quando quis audivit à fide digno, sed non meminit quis ille sit, à quo audivit: Item quando audivit ab eo, qui iam denunciat. Addit idem Bonacina nec etiam obligationem esse revelandi, quando certò vel probabiliter creditur, nullum remedium facta eiusmodi revelatione adhibendum esse à superiore.

Bst autem hic observandum excommunicationis sententiam, sive à lege sive ab homine nunquam ferri posse contra communitatem aliquam aut Collegium, ut habeatur ex cap. *Romana, de excom. in 6. Ratio est, quia (ut ibi dicitur) Exinde contingere posset innocies huiusmodi sententia irretiri;*

irreteri; proindeque, in illos duntaxat de collegio vel communi-
tate, quos culpabiles esse contigerit, promulgari debere.
§. II.

De suspensione.

SUSPENSIO est censura Ecclesiastica, qua prohibetur
vel beneficij Ecclesiasticæ usus seu exercitium officij
sententia Nau. cap. 27 nu. 151. Ex qua definitione inteli-
gitur multiplicem esse suspensionem: alia est enim ab
officio tatum, siue officium sit ordinis siue iurisdictionis:
alia à beneficio tantum, seu ab administratione & fructi-
bus beneficij percipiendis; alia ab officio & beneficio si-
mul. Rursus alia suspensio est ab officio in totum, quando
quis priuatur omni usu officij sui: alia est ab officio in
partem, qualis est illa qua v. g. quis suspenditur ab au-
diendis confessionibus, non vero ab alijs Sacramentis ad-
ministrandis. Alia prætera est suspensio temporalis, qua
fertur ad certum tempus, & illo elapsō cessat, nec est opus
absolutione, ut docet Nau. sup. alia qua nullo termino
temporis circumscribitur. Alia denique est suspensio pœ-
nalis alia medicinalis: pœnalis est ea, qua fertur in puniti-
onem & vindictam delicti commissi, ut quando quis su-
penditur ob peccatum merè præteritū; qua quidem non
fertur per modum censuræ, sed per modum pœnz, ut ob-
seruat Bonac. disp. 3. de susp. pu. i. medicinalis est illa, qua
intenditur emendatio delinquentis; & hac est propriæ
censura.

Qui autem suspensionem violat, exercebatque actum à
quo suspensus est, peccat moraliter, nisi materiæ leuitas
solemne ordinis alicuius maioris à quo suspensus est, in-
currat irregularitatem, ut docent Suar. Nau. & alii apud
Bonac. pu. 4. & ex dicendis constabit.

Sunt autem varie suspensiones in iure: & eas, qua fre-
quentius incurri possunt, hic breuiter subiiciemus.

Prima est contra Clericum concubinariū notorium, ut

B b 3

kaber

habeture ex cap. *Quasitum de cohabitatione Clericorum & mulierum*: quamvis autem Bonac. supra. p. 5. & quidam alii Doctores quos citat, existimet suspensionem illam non incurri, nisi post sententiam iudicis praemissa monitione; nihilominus Tol. lib. 1. cap. 47. assentit suspensionem illam ipso facto incurri ante quamcunque sententiam. Certe Conc. Trid. sess. 25. c. 14. graues decernit poenas contra Clericos eoncubinarios: praterquam enim quod innouet poenas antiquis canonibus latas; statuit præterea ut si à Superioribus admoniti non resipiscant; priuatione beneficiorum, excommunicatione majori, suspensione ab ordinibus, inhabilitate ad quæcumque beneficia, officia, & dignitates, incarceratione, & aliis similibus poenis plectantur.

Secunda est contra recipientem sacros ordines sub titulo ficto patrimonii vel beneficii, ut colligitur ex Bulla Pii V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, ut docent Quarenta, Suar. Filiuc. & alii apud Bonac. sup. quamquam Tol. existimet suspensionem illam non incurri ipso facto, sed arbitrio Episcopi infligendâ esse. Tertia est contra cum, qui sacros ordines recepit extra tempora per Ecclesiam constituta, vel ante legitimam ætatem, vel absque litteris dimissoriis, ut habetur in extrauaganti Pii II. quæ incipit: *Cum ex sacrorum*, & in altera extrauaganti Sixti V. quæ incipit: *Sanctum & salutare*, ut docent Suar. Nau. & alii apud Bonac. sup. A qua suspensione (ut ibidem dicit) absoluere potest Episcopus, si delictum occultum sit; id est si non sit notorium, nec de ductum ad forum contentiousum.

Quæres utrum recipiens ordines non seruatis interstitiis incurrat suspensionem aliquam. Resp. non incurre, quamvis peccet isqui interstitia non seruat; nisi id fiat licentia Episcopi, aut consuetudine aliqua excusetur.

Quarta est contra suscipientem duos sacros ordines in eodem die, aut duobus diebus continuis & immediatis; qui quidem suspenditur ab executione posterioris, ut habetur ex capite *Litteras de tempor. ordinationem*: similiter suscipiens eodem die m̄iores ordines cum subdiaco-

natus
ta est
tract.
grega
rasse
die q
incu
Q
pali
pier
capi
tur
à di
alic
Ecc
fur
ne
pre
de
c.
Fp
d
te
q

natu, ut ibidem dicitur. Et hæc suspensio Papæ reservata est, ut docet idem Bonacina: obseruat tamen Laym. tract. 9. cap. 10. de Sacramento Ordinis Cardinalum congregationem super tess. 23. Concilii Trid. cap. 13. declarat eum, qui & regionis consuetudine uno eodemque incurrere suspensionem.

Quinta est contra Clericum qui vacante sede Episcopali, & non arctatus occasione beneficij recepti aut recipiendi, ordinem aliquem sacrum recipit cum dimissoriis capituli, ut in Conc. Trid. sess. 7. c. 10. de refor. ubi prohibetur Capitulis Ecclesiarum, ne sede vacante, infra annum à die vacationis dent litteras dimissorias, nisi urgente aliqua necessitate; aliás statuit, ut capitulum interdicto Ecclesiastico subiaceat; & sic ordinati ad beneplacitum futuri prælati sint ab executione ordinū ipso iure suspeſi.

Sexta est contra Clericum, pui per saltum recipit Ordinem superiorem, antequam receperit inferiorem; v. g. presbyteratum ante Diaconatum, ut habetur cap. unico de Clerico per saltum promoto, & ex Conc. Trid. sess. 23. c. 14. Septima est contra eum, qui recipit Ordines ab Episcopo excommunicato, suspenso, aut interdicto, denuntiato; vel etiam simoniaco persententiam declarato, ut habetur cap. 1. & 2. de schismat. & cap. Siquis, 1. quæst. 1.

Octava est contra eum, qui recipit scienter aliquem ordinem per simoniam, quamvis occultam, ut habetur cap. per tuas de simonia.

Nona contra eum, qui excommunicatione aliqua irretitus scienter ordinem recipit, ut habetur cap. Cum illorum de sent. excomm.

Decima contra eum, qui furtivè aliquem ordinem recipit; id est qui infcio Episcopo non vocatus, vel approbatus ad Ordines suscipiendos accedit; aut qui alio præmisso, qui suo nomine examinetur, vocatus, deinde proprio nomine Ordines recipit, ut habetur cap. 1. de eo qui furtiuē, &c.

Vndecima contra Sacerdotem tam saceralem quam regu-

regularem conjungentem in matrimonium, vel benedictentem subditos alterius Parochia ab absque licentia Parochi vel Ordinarii, ut habetur in Conc. Trid. sess. 24. cap. de reform.

Duodecima est contra Episcopum conferentem Ordines vel primam Tonsuram extraneo absque dimissoriis proprii Episcopi; aut ordinationes facientem in aliena Dioecesi absque licentia Ordinarii, ut habetur in Concilio Trident. sess. 23. capit. 8. de reform. aut conferentem ordines vel Tonsuram simoniacè, ut habetur cap. penult.

Decima tertia est contra Episcopum aliquid etiam sponte oblatum in visitatione accipiētem præter id, quod sibi debetur: qui quidem suspenditur ab ingressu Ecclesiarum, nisi intra mensem duplum restituat, ut haberur ca. Exigit, de censibus in 6. Et hæc suspensio incurritur etiam ab aliis visitatoribus Ecclesiarum aut eorum familiaribus, si occasione visitationis, munera etiam sponte oblata recipiant, nisi intra mensem duplum restituant.

Sunt aliae plures juris suspensiones rariū ocurrentes, quæ videri possunt apud Tol. & alios.

Ad suspensionem proximè accedit depositio & degradatio, per quam persona Ecclesiastica ob enorme aliquod crimen removetur in perpetuum ab omni Ordine, jurisdictione & beneficio; ita ut, quamvis non amittat characterem Ordinis, qui indelebilis est, privetur tamen omni & quocunque illius usu sine remissionis spe. Quod si hæc fiat solis verbis, appellatur verbalis depositio: si præter verba quædam alia ceremonia. Pontificali præscriptæ adhibentur, vocatur realis depositio seu degradatio. Hæc est autem inter utramque differentia (ut observat Bonacina disp. 4 de deg. pu. unico) quod depositio verbalis fieri possit in absentem; degradatio vero solummodo fiat in præsentem: præterea depositio verbalis non tollit privilegium fori; degradatio vero tollit; ita ut degradatus possit à judice Laico eodem modo plecti, ac si nunquam in Christi Domini Clerum fuisse cooptatus.

Obser-

De Interdicto.

585

Observat autem Toletus, quod quamvis depositio
verbalis ob crimen aliquod enorme arbitrio judicis infla-
gi possit; degradatio tamen realis fieri non debet, nisi ob
crimina illa quae in jure expressa sunt, quales sunt hare-
gata, & alia similia, quae videri possunt apud Doctores &
Canonistas.

§. III.

De Interdicto.

INTERDICTI nomine intelligitur Ecclesiastica censu-
officiorum, & Ecclesiastica sepulta prohibetur. Id
colligitur ex cap. *Non est nobis de sponsalibus, ex eap.* Quod
in te de penitentia & remissione.

Interdictum aliud est locale, aliud personale, aliud
mixtum, locale est, quo interdicitur locus, ne in eo diui-
na officia celebrentur. sacramenta administrantur &c.
quamvis eiusmodi loci incolæ possint alibi diuinis offi-
cijs assistere. Sacramenta recipere, &c. personale est, quo
persona aliqua particularis, vel communitas aliqua per-
sonarum, puta populus civitatis aut prouinciaz alicuius
interdicitur, ne, ubicunque sit, diuinis officijs assistat;
Sacramenta recipiat, &c. Mixtum vero complectitur
utrumque, personale scilicet & locale. Ita Navar-
rus, Sylvester & alij apud Bonacinam disput. s. de Int.
pu. I.

Postea interdictum aliud est generale, aliud par-

Rursus interdictum aliud est generale , aliud particularē. Interdictum particulare est , quo locus aliquis particularis interdicitur , verbi gratia Ecclesia aliqua ob cīrco aliquod in ea perpetratum , vel quo personæ aliquæ afficiuntur , non ut membra ciuitatis , sed ut personæ particulares ; verbi gratia quando interdicuntur omnes & siuguli , qui tale facinus patrarunt. Interdictum vero generale est , quod fertur in locum aliquem genera-
pu. I. B b 5 lem

Bb S sem

lem, qui à co[m]unitate aliqua occupatur, v. g. in regnum diœcœsim, ciuitatē; vel in ipsā co[m]unitatē, ut est corpus aliquod politicum; v. g. in populum alicuius regni, ciuitatis, &c. Et eiusmodi interdictum constringit omnes qui ex illa co[m]unitate sunt, etiam innocentes; qui proinde illud seruare teneantur, nisi speciali aliquo priuilegio sint exempti, ut fusiūs explicat Bonac. sup.

Quamuis autem per interdictum prohibeatur participatio sacramentorum, divinorum officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ; hæc prohibitio tamen varia recipit exceptiones.

In primis enim sacramenta Baptismi, &c. Confirmatio[nis] solemniter tempore interdicti ministrari possunt, ut habetur cap. *Quoniam*, & cap. *Alma mater* de sentent. excomm. in 6. Sacramentum etiam p[re]nitentia (utib[en]dum dicitur) ministrari potest præterquam ijs, qui sunt in causa culpabili, ob quam latum est interdictum, nisi prius satisfecerint, aut satisfaciendi idoneam dederint cautionem, vel saltem se latis facturos esse iurauerint. Sacramentum item Eucharistiae tempore irtedicti non nisi in articulo mortis per modum viatici ministrari potest, sacramentum vero Extremæ unctionis, (secluso extrema necessitatis casu, quando alia suscipi non possunt) item Ordinis, & Matrimonij tempore interdicti neque ministrati, neque suscipi licite possunt, ut fusiūs docet, & varijs autoritatibus probat Bonac. sup. quamvis Nau. cap. 27. num. 179. & alij probabiliter existimant, Matrimonium tempore interdicti licite contrahi posse.

Quod spectat ad officia divina, obseruandum est eo nomine significari sacrificium Missæ, Horas Canonicas, quæ publicè cantantur in Ecclesia, benedictiones solemnies, & alia omnia, quæ publicè ad cultum diuinum fiunt a personis Ecclesiasticis; quæ omnia prohibita esse censentur; cum hac tamen limitatione (sicut habetur cap. *Alma mater*) ut tempore interdicti quotidiè in Ecclesiis specialiter non interdictis celebrentur Missæ, & alia diuinæ officia, sed iauis clausis; sine campanarum sono, voce sub-

De Interdicto.

585

Observat autem Toletus, quod quamvis depositio
verbalis ob crimen aliquod enorme arbitrio judicis infla-
gi possit; degradatio tamen realis fieri non debet, nisi ob
crimina illa quae in jure expressa sunt, quales sunt hare-
gata, & alia similia, quae videri possunt apud Doctores &
Canonistas.

§. III.

De Interdicto.

INTERDICTI nomine intelligitur Ecclesiastica censura, per quam participatio Sacramentorum, divinorum officiorum, & Ecclesiastica sepulta prohibetur. Id colligitur ex cap. *Nen est nobis de sponsalibus, ex eap.* Quod in te de penitentia & remissione.

Interdictum aliud est locale, aliud personale, aliud mixtum, locale est, quo interdicitur locus, ne in eo diuinna officia celebrentur. sacramenta administrantur &c, quamvis eiusmodi loci incolæ possint alibi diuinis officijs assistere. Sacramenta recipere, &c. personale est, quo persona aliqua particularis, vel communitas aliqua personarum, puta populus civitatis aut prouinciarum alicuius interdicitur, ne, ubicunque sit, diuinis officijs assistat. Sacramenta recipiat, &c. Mixtum vero complectitur utrumque, personale scilicet & locale. Ita Navarus, Sylvester & alij apud Bonacinam disput. s. de Int. pu. I.

Postea interdictum aliud est generale, aliud par-

Rursus interdictum aliud est generale , aliud particularē. Interdictum particulare est , quo locus aliquis particularis interdicitur , verbi gratia Ecclesia aliqua ob cīrco aliquod in ea perpetratum , vel quo personæ aliquæ afficiuntur , non ut membra ciuitatis , sed ut personæ particulares ; verbi gratia quando interdicuntur omnes & siuguli , qui tale facinus patrarunt. Interdictum vero generale est , quod fertur in locum aliquem genera-
pu. I. B b 5 lem

Bb S sem

submissa, exclusis excommunicatis & interdictis; præter quam in festis Natalis Domini, paschæ, pentecostes & Assumptionis Beatae Mariae Virginis; quibus additus fuit a Martino s. dies festus corporis Christi cum octava, & a Leone X. dies Conceptionis Beatae Mariae Virginis: in quibus diebus licitum est tempore interdicti generalis Missas, & diuina Officia celebrare publicè & solemniter, ianuis apertis, cum sono campanarum, admissis quoque interdictis, illis etiam quorum causa latum est interdictum; modò isti longè sint ab altari, nec ad oblationes aut communionem admittantur] In Ecclesiis verò specialiter interdictis, in quibus afferuant Eucharistia, licitum est tantum semel in hebdomeda Missam celebrare ad renovandam Eucharistiam, ut docent Henric. ques, Nauar-rus, & alii apud Bonacinam sup.

Quod spectat denique ad privationem sepulturae Ecclesiasticae, obseruat Laymannus Ca. 2. de Interd. quod, quamvis tempore interdicti localis non possint laici, licet non interdicti, sepeliri in loco interdicto; possunt tamen Clerici, dum modò personaliter interdicti non sint, etiam in loco interdicto sepeliri, in silentio tamen sine campanarum pulsu; sicut & laici etiam personaliter interdicti, si denuntiati non sint, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Quares quibus in casibus incurritur interdictum. Respondeatur interdictum locale generale præfertim incurri, quando dominus terra iniuriosè Episcopum percutit, aut capit, aut id fieri mandat: item quando impedit, ne Legatus, aut Nunius Apostolicus officium suum exequatur; & in alijs etiam casibus, qui, quoniam rarius eveniunt & apud Bonacinam sup. aliosque Doctores videri possunt, a nobis pratermittuntur: circa quos casus tales obseruat Bonacina ex Suare, Filiucio, & alijs, nullam esse obligationem feruandi interdicti ante denuntiationem.

Proxime ad interdictum accedit cessatio à diuinis, quæ quidem non est censua, neque etiam poena, sed sim-plex

plex prohibitio divinorum officiorum, & administratio-
nis sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ, in signis
moeroris alicujus gravissimi propter atrocem aliquam
injuriam honori divino aut Ecclesiæ illatam; & ha-
cessatio servari debet eodem modo, quo de inter-
dicto supra explicatum est, ut ex probabiliori Theo-
logorum sententia docet Laymannus cap. 6. de cessatâ
divinis.

S E C T I O III.

De Irregularitate.

IRREGULARITAS non est censura, sed im-
pedimentum Canonicum susceptionem Ordinum Ec-
clesiasticorum, vel eorum usum impediens. Ita lex
communi Theologorum doctrina Suares, Henrques,
Filiucius, & alii apud Bonacinam Disput. 7. de Irregulari-
tate, l. pu. 1.

Ex duplice autem capite contrahitur irregularitas, scilicet
vel ex defectu, vel ex delicto: de utraque in seq. paragr.
breviter agemus.

§. I.

De Irregularitate quæ oritur ex defectu.

DEFFECTVS ex quibus oritur irregularitas sunt in
genere ij, qui aliquam vel indecentiam causant ad
Ordines Ecclesiasticos convenienter suscipiendos
aut exercendos: & ijs septem præsertim à Doctoribus adno-
mentur, ut videre est apud Toletum libr. 1. cap. 57. & se-
quentib. & alios.

Fri

Primus est defectus animæ , qualis reperitur in iis qui usu rationis carent, qui morbo epileptico laborant, qui sunt lunatici, energumeni, omnino illiterati, neophyti, publicam poenitentiam agentes; ut fuis explicat Tolet. sup. cap. 64.

Secundus est defectus corporis ; quando scilicet aliqua in corpore mutilatio, vel deformitas, aut debilitas inest, quæ reddit hominem inhabilem ad functiones Ordinum exequendas, aut talem efficit ut eas exercere non valeat, nisi cum notabili indecentia & deformitate, quæ maximum illius contemptum & horrorem ingeneret: ut si sit membro aliquo mutilatus, mutus, cœcus, aut altero oculo præsertim sinistro carens: Item si sit leprosus, si montruolum aliquid & valde deforme pœna ferat, ut pluribus docet idem Tolet. Cap. 63.

Tertius est, defectus natalium; quando quis non ex legitimo matrimonio, sed ex fornicatione, adulterio, aut alijs quovis illico concubitu procreatus est, ut explicat idem Tolet. Cap. 58.

Quartus est defectus bona famæ; quando quis contraxit infamiam aliquam; sive ea sit juris, qua ratione circulatories, histrioñes, mimi, comedî & alii artes ejusmodi aut officia exercentes, jure tum civili tum Ecclesiastico censentur infames. sive infamia sit facti; ut quando quis criminè aliquo notorio & scandaloso contraxit infamiam, verbi gratia proditione, sacrilegio, & alijs similibus, quæ degradatione, vel depositione digna sunt, ut habetur apud eundem Toletum capit. 62,

& 74.

Quintus est defectus aetatis ad suscipiendos Ordines requisitorum, de quo dictum est supr. tract. de sacr., cap. 7.

Sextus est defectus Sacramenti, qui in bigamia reperiatur; quando quis plures matrimoniū contrahit: quamvis enim id licet fieri, tale nihilominus matrimoniū plures interatum perfectionem suam omnino odā nō habet, quantum ad significationem sacramenti; non enim perfecte signi-

Significare potest unionem Christi Dominicum Ecclesias, quando unus vel una cum pluribus successivè contraxit, ut fusius explicat idem Toletus cap. 65. Est autem triplex bigamia, ut docet idem author: vera; quando quis verè & realiter pluries nupsit: interpretativa; quando vi duam in matrimonium duxit: & similitudinaria (ut loquuntur Doctores;) quando quis post votum solemne Caicitatis matrimonium etiam obtenta dispensatione contrahit.

Septimus denique est defectus lenitatis; quando quis directè, vel indirectè morti vel mutilationi alterius, licet modo aliquo licto & iusto, cooperatur; ut judices morti reum adjudicantes, accusatores, testes, scribæ, & alii officiales capitalis sententia executioni cōoperantur; hi enim omnes, quando mors vel mutilatio alterius sequitur, sunt irregularares. Item qui alios consilio, vel fiationibus inducunt ad accusandum, & ad litem criminalem intentandam, si ex ea lite sequatur accusati condemnatio & ejus mors vel mutilatio: non tamen incurrit irregularitatē judex Ecclesiasticus, qui aliquem degradat, & tradit brachio seculari, maximè præmissa protestatione se non intendere ullam pœnam sanguinis, ut docet Bonacina: disput. 7. question. 4. de Irregul. pu. 2. nec etiam inquisitores fidei tradendo aliquos judici seculari comburendos, etiam si nullam præmittant protestationem; ut constat ex Bulla Pij V. apud eundem Bonacinam: qui etiam rectè docet clericum, qui alium accusat, si non vindictam nec ullam sanguinis pœnam petat, sed tantum satisfactionem sibi justè debitam, non fieri irregularē, etiam si postea sequatur accusati mors vel mutilatio: quod tamen limitari debet, quando quis in causa propria postulat satisfactionem præmissa protestatione se nullam sanguinis pœnam petere; fecus vero, si accuset de injuria illata personis extraneis: tunc enim, quamvis præmittat protestationem, si tamen mors vel mutilatio sequatur, incurrit irregularitatē, ut habetur ex ca. Pralatis de homicidio: ubi permittitur quidem Cle-

Clerico conqueri coram iudice de malefactoribus suis, non verò de iis qui aliis nocuerunt: aliqui tamen Doctores, ut Ayila, Henrques, & alii apud Bonacinam sup. probabilitate existimant, nullam incurri irregularitatem a Clerico, qui conqueritur coram iudice de illis, qui damnum domesticis suis, aut aliis valde propinquis, verbi gratia parentibus, fratribus, intulerunt; quia dampnum illud propter unionem, quæ cum eiusmodi personis intercedit, ut proprium censemur.

Qui autem fert testimonium coram iudice contra reum aliquem, si ex eius testificatione niors vel mutilatio sequatur, fit irregularis: unde persona Ecclesiastica nunquam ferre debent testimonium in eiusmodi causis, ut pluribus docet & probat idem Bonac. p. 3.

Similiter qui pugnat, & occidit in bello justo, quamvis licite id faciat, fit tamen irregularis, ut habetur ex cap. *Petitio tua de homicidio*: non tamen fit irregularis ille, qui proficiscens ad bellum justum alio fine quam pugnandi, hostem invadentem occidit ad propriæ vitæ defensionem; neque qui hostem oppugnantem muros urbis in sui fuorumque defensionem occidit; aut qui hortatur milites ad fortiter pugnandum hostemque repulsandum: & generaliiter quicunque in sui vel aliorum defensionem, vel etiam in propagnationem honoris sui, aut rerum suarum alterum occidit, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis, ut fusius explicat & probat idem Bonacina p. 6.

§. II.

De irregularitate, qua oritur ex delicto.

QVINQUE sunt præsertim genera delictorum, ob quæ irregularitas contrahitur. Primum est iteratio Baptismi; quādo quis sc̄iēter rebaptizat, aut rebaptizatur; uterq; enim contrahit irregularitatem: quod tamen intelligi-

intelligendum est de Baptismo absolutè reiterato: quin
nim sub conditione rebaptizat infantem, de quo dubitaret, an validè baptizatus esset, nec peccaret, nec ullam incurreret irregularitatem, ut docent Nav. Suar. & alii apud Bonac, disp 7 q. 3. pu. 3.

Secundum est violatio censuræ in susceptione, vel exercitio Ordinum; verbi gratia si quis majori excommunicatione ligatus recipiat Ordines; aut si excommunicatio, suspensione vel interdicto irretitus exerceat solemniter aliquos actus maiorum Ordinum; ut si Missam celebret; sacramenta iter absolvat; talis enim sit irregularis; ut habetur ex cap. Si quis Episcopus, 11. quæstion. 3. & cap. 15. qui, de sent excoim. Observat tamen Bonacina, quod, si quis censura aliqua ligatus exercet actum Ordinis urgente aliqua gravi necessitate, aut ad evitandum aliquod scandalum, non incurreret irregularitatem; sicut nec ille, qui ex ignorantia, aut inadvertentia, vel obliuione inculpabili idem faceret.

Tercium est indignum & indebitum sacerorum ordinum exercitium absque legitima ordinatione: si quis verbi gratia solemniter ministret in Ordine aliquo sacro, quem non habet; ut si sacerdos exerceat actus ordinis Episcopalis; si simplex Clericus Baptismum solemniter administret; in his enim & similibus casibus incurritur irregularitas.

Quartum est crimen hæresis; nam hæretici omnes & apostatae à fide, nec non eorum fautores & defensores sunt irregulares, etiam si sint occulti, ut habetur ex cap. Qui in aliquod & cap. Presbyteros distinct. 5. & etiam hæreticorum filii usque ad secundam generationem, quamvis ab errore parentum recederint, & veram fidem amplexi sint, ut habetur ex cap. Statutum de hæreticis: si tamen parentes eorum ante mortem Ecclesie reconciliati fuerint, tunc, quamvis ipsi parentes etiam post hæresis abiectionem maneant irregulares, filii tamen nullam ab iis contrahunt irregularitatem.

Quintum denique est homicidium, & mutilatio: quiunque

cūque enim alterum iniuste quo cunque modo occidit aut mutilat : vel illius iniusta occisioni vel mutilationi cooperatur, iussu, consilio, auxilio, aut alio simili modo, sit irregularis, ut fūc explicat & probat Bonacina sup. p. u. s. & Toletus lib. 1. cap. 79. & sequent. neque scilicet incurritur irregularitas ex homicidio voluntario, sed etiam ex casuali , quod accidit præter intentionem occidentis, quando debita diligentia adhibita non fuit , quæ si adhibita fuisset, eiusmodi homicidium sequutum non fuisset: quod & similiter de mutilatione dicendum est: quod quidem variis exemplis explicat Tolet, sup. quæ apud illum videri possunt.

§. III.

Quaratione tollatur irregularitas.

QUATVOR modis tolli potest irregularitas, nimirum susceptione Baptismi, professione religiosa, ablutione seu remotione causa, & dispensatione legitima.

Per Baptismum tollitur quævis irregularitas ex delicto proveniens, vel (ut magis propriè loquamur) per Baptismum fit , ut Baptizatus nullam incurrat irregularitatem delictorum, quæ ante Baptismum commisit: non tollit vero irregularitatem, quæ oritur ex defectu , si post Baptismum idem defectus remaneat.

Per professionem religiosam tollitur solummodo irregularitas ex defectu natalium proveniens quoad ordines, non verò quoad prałaturas, ut habetur cap. 1. de filiis presbyterorum.

Aufertur etiam irregularitas ex defectu proveniens sublata causa, ob quam fuerat inducta ; v. g. tollitur irregularitas ex defectu ætatis proveniens per adventum legitimæ ætatis, & sic de aliis ; ut docet Bonacina quæstion. 5, p. u. 2.

Demum

Demum tollitur irregularitas per dispensationem legitimam: atque in primis summus Pontifex pro supraem authoritate, quam in universam Ecclesiam obtinet, dispensare potest in quavis irregularitate, qua in iure humano introducta est, ut ex communi Doctorum consensu docet Bonac. p. 1. & constat ex iis, quæ dicta sunt sup. cap. de Legibus.

Episcopus etiam dispensare potest cum suis subditis in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, id est ex delicto quod non est publicum seu notorium in ratione delicti, e.g. si quis majori excommunicatione occulatus publice celebret, & sic contrahat irregularitatem, poterit Episcopus in illa dispensare; quia, licet celebratio sit publica, delictum tamen non est publicum, ut explicat Bonac. sup. q. 2. p. 1.

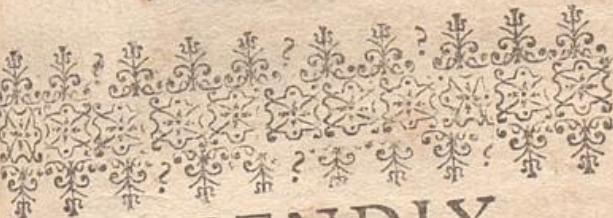
Excipitur tamen irregularitas ex homicidio voluntario proveniens, & ex quoconque delicto deducto ad forum contentiosum, in qua solus summus Pontifex dispensat; sicut & in quavis alia irregularitate, quæ ex defectu aliquo provenit, ut ex communi Theologorum consensu docet Bonac. sup. q. 2. p. 1.

Potest nihilominus Episcopus dispensare cum illegitimo ad Tonsuram & minores Ordines, sicut & ad beneficium simplex; ad Ordines verò sacros, & alia beneficia quæ ordinem sacrum requirunt, dispensare non potest, ut habetur cap. de filiis presbyterorum in 6.

Atque hactenus de censuris Ecclesiæ ad majorem
Dei Gloriam & ipsius Ecclesiæ
utilitatem.

APPENDIX

APPENDIX.

De statu Clericali & Ecclesiastica Hierarchia disciplina.

NE quid eorum, quæ personas divino cultui mancipatas spectant, hoc in opere desideretur, hanc appendicem instar cuiusdam veluti supplementi ad illius calcem subjecimus; in qua breviter adnotavimus ea quæ ad Clericalem statum, & Ecclesiastice Hierarchiæ disciplinam pertinent; nec in aliis hujus libri partibus comode potuerunt explicari: ut quivis sacris ordinibus initiatus, aut Ecclesiasticis ministeriis adscriptus oculos habeat, & uno veluti aspectu facilius intueri possit, quæ sint munera sibi impositi partes, quidve ratione characteris, aut beneficii, suscepiti, praestare tenetur.

ARTI-

ARTICVLVS I.

Deprimo ad statum Clericalem
ingressus.

QVONIAM in omni actione suscipienda (ut loquitur Catechismus Romanus p. 2. capit. 7.) magnopere refert, quem sibi quisque finem constitutus (optimo enim fine posito, recte omnia consequuntur (si de hac in primis qui sacrae iniciari volunt, admonendi sunt ut nihil sibi tanto munere indignum proponant; &c. Alij enim eo consilio ad hanc vivendi rationem se convertunt, ut que ad viatum vestitumque necessaria sunt, parent; ita ut preterquam nihil aliud in sacerdotio, quemadmodum vulgo ceteros in quovis sordidi artificii genere, spectare videantur, Quamvis enim ex Apostoli sententia, natura, & divinaliter jubeat, ut qui altari servit, ex altari vivat: tamen quibus & lucri causa ad altare accedere, maximum sacrilegium est. Alios honoris cupiditas & ambitio ad Sacerdotalem ordinem ducit. Alii vero, ut divitiis affluent, iniciari volunt, cuius quidem rei illud argumento est, quod nisi opulentum aliquod Ecclesiasticum beneficium eis deseratur, nullam Sacri Ordinis cogitationem habent. Hi vero sunt, quos Salvator noster mercenarios appellat, &c. Illi autem ostio in Ecclesiam merito introire dicuntur, qui a Deo legitimè vocati. Ecclesiastica munera eius unius rei causas suscipiunt, ut Dei honori inserviant.

Quibus quidem verbis monentur quicunque in Christi Domini Clerum cooptari cupiunt, ut antequam illius sanctuarium ingrediantur, serio apud se perpendant, num se ad sublime illud virtutum genus divino nutu vocatos agnoscant. Neque enim quisquam sumit sibi honorem (ut ait Apostolus Hebr. 5.) sed qui vocatur a DEO tanquam Aaron.

Quod ut facilius & certius quisque perspicere possit, consider-

considerare debet num à DEO acceperit ea , quæ ad ministerii Ecclesiastica rite obeunda requiruntur : quos enim vocavit , hos (juxta dictum ejusdem Apo-

stoli 2. Corinth. 3.) idoneos fecit ministros novi testa-

mentis .
Atque in primis debet attendere num ulla Censura, Ir-
regularitate , aut alio simili impedimento sit obstrictus ?
num aliquibus pravis inclinationibus aut vitiis cum Cle-
ricali vita sanctimonia è diametro repugnantibus obno-
xius sit ; num litterarum sufficientem fit adeptus , aut
saltem ad illam adipiscendam idoneus judicetur ? Consi-
deret præterea quæ sit ejus mens , quod consilium , quis
voluntatis scopus , in hoc Clericali statu amplectendo ?
quonam ejus intentio feratur : Univerfos enim (inquit S.
&c.) in Ordinibus Ecclesiasticis , caterisque ad sanctua-
rium pertinentibus , honorem quarentes proprium aut divitias ,
vel corporis voluptatem , postremò quæ sua sunt , non quæ Iesu
Christi , manifestè proorsus & indubitanter non ea , quæ ex Deo est
charitas , sed aliena à Deo , & quæ omnium malorum radix est ,
cupiditas introducit .

Denique , quod præcipuum est , superioris & prælati vo-
luntatem auscultet ; non precibus importunis , aut
aliorum interventu animum ejus flectere nitatur ; ni-
hil abscondat eorum quæ ab eo sciri debent ; sed
totum se illius discretioni & providentiae permit-

Porrò ad vocationem illam divinam certius dignos-
cendam , conducere plurimum potest , si (quod à plerisque
sanctorum factum legimus) qui Clericali militia adscribi
cupit , paululum se à negotiis laicularibus , & mundi con-
versatione subducat , & in aliquo secessu anteactæ vitæ
rationem à seipso reposeat , conscientia sordes diligenter
abstergat , ut purgato mentis oculo , adspirante cœlestis
gratia luce , clarius perspicere possit , quæ sit in re tanti
momenti divina voluntas : ad quod etiam viri prudentis
confi-

consilio plurimum juvari poterit: certè S. Paulus ad Apolatum ipsiusmet Christi Domini voce destinatus, & colestibus gratis usque ad miraculum perfusus, nonnisi nanix interventu divinæ voluntatis consilium agnivit.

ARTICVLVS II.

De habitu, & Tonsura Clericali.

DE his jam aliquid supra Tractat. capit. 7. sacre ordinis doctrinam explicantes, delibavimus; qui quoniam non minimi momenti esse censemur, paulo accurateius, breviter tamen hic denuò attingere non erit inutile.

Atque in primis observandum est Ecclesiam sapienti consilio voluisse, ut, *Sicut Clerici à laicus discreti esse debent in conversatione* (ut dixit S. Anacletus Papa epist. ad Ecclesias per Galliam institutas circa ann. Domini 167.) ita & Tonsura, & in omni habitu discreti apparerent. Ex quibus Pontificis verbis obiter colligi potest, quām sit antiquus ipsius Tonsura Clericalis usus, quem ab ipso etiam S. Petro incepisse testatur R.abanus l. 1. de inst. cler. cap. 2. assertique sanctum illum Apostolum *hunc ritum primum sum pisse*, ut formam & similitudinem Christi in capite gessare, dum pro redemptione nostra crucis patibulum subiuratur, amanda Iudeorum gente acutis spinarum aculeis coronaretur.

Hæc autem Tonsura Clericalis duo præsertim secundum Ecclesias institutum requirit, primò ut Clerici comā non relaxent aut nutritant: quod in plurimis Conciliis sub anathemate prohibitum est nominatimque in Concilio Barcioniensi sub Vigilio Papa can. 3. Concil. Romano sub Gregorio 2. cap. ultim. Concil. Moguntino 1. sub Leone IV. can. 15. Concil. Triburensi sub Formoso can. 27. & aliis.

Secundò ut in modum circuli & corona Tonsum in capite

ad Ap
s, & co
nnisi.
n agn
ordina
s; qui
aulo ac
eit in
sapienti
debet is
cclesias
ita & is
quibus
atiquis
n S. Pe
2. alle
m sum
gestare,
, am
tar.
fecun
ci comá
liis sub
oncilio
no sub
Leone
27. &
rem in
capite

capite gestent: quod etiam plurimorum Conciliorum de-
cretis statutum reperitur ac potissimum Concilii Aquili-
granensis 1. tub Stephano s. cap. 1 Conc. Lateranensis sub
Innocentio III. cap. 16 Concilii Oxoviensis sub Honorio
3 c. de habitu Clericorum, Conc. Ravennatis sub Honorio
4. rubrica 3. & Concilii Palentini sub Urbano VI. rubrica
de Clericis conjugatis.

Similiter etiam clericalis habitus deferendi lex, qua in
iisdem Concilii lata est, & in plurimis aliis etiam nostri
hujusce saeculi confirmata, duo præsertim capita conti-
net. Primum ipsius habitus materiam spectat de qua in
Concilio Niceno 2. Can. 16. id memorabili decreto con-
stitutum fuit: ut Episcopi & Clerici ex Sericis texturis varia-
tum vestimentum non habeant, necesse splendidis uestibus exor-
cent. Quod etiam simili modo sanctum reperitur in Con-
cilio Palentino c. 6. & in Concilio Lateranensi sub Leo-
ne X. in bulla reformationis, & in Concilio Senonensi pau-
lo ante Tridentinum, & in Concilio Mediolanensi. sub
S. Carolo Borromæo; in quibus & plurimis aliis Conciliis
tum Provincialibus tum diocesanis prohibita sunt in
privato habitu Clericali serica uestes, & lanaeum solum-
modo usus universali propemodum Ecclesiæ praxi appro-
batus fuit.

Secundum ejusdem Clericalis habitus formam respi-
cit; ut scilicet uestes ejusmodi sint talares: quod habetur
ex collectione antiquorum Canonum à S. Martino Bra-
charensi Archiepiscopo facta circa annum Domini 572. &c
in Concilio Romano sub Zacharia can. 31. ac ut alia pluri-
ma Concilia omittamus demum in Concilio Senonensi
cap. 24. his verbis. Vester sint talares, nec nimia amplitudine
superflua, nec plus aquo constrictæ, in quibus Clericalis ordinis
majestas & modestia deprehendatur; satis jactantia, vel elatio-
nis vitium devitetur. Præterea ut uestes Clericales n*on*
sint coloris, quamvis enim olim violaceus colof apud
quoseunque Clericos in usu esset, / ut observat Baronius
ad an. 393. n. 48.) nihilominus communis Ecclesiæ usus
obtinuit nunc, ut colore violaceo Episcopis reservato, aliis
Cle-

Clerici fusco seu nigro uterentur; quod etiam in Concilio Mediolanensi. cap. de Clericorum vestitu & in Concilio Burdegalensi anno. 1583. & Aquensi 1585. constitutum est: quas quidem sanctiones Apostolica Sedes confirmavit.

His autem Conciliorum adeoque Ecclesiae universitatis repetitis decretis, omnes omnino Clericali militi adscriptos constringi manifestum est: quod quamvis hinc ultimis temporibus, relaxata nonnihil Ecclesiastica disciplina, non ita stricte exigatur ab iis, qui Clericali solummodo tonsura iniciati sunt; certum est tamen Clericos beneficia aut officia Ecclesiastica obtinentes, aut ordinibus Ecclesiasticis praesertim sacris iniciatos, ad Tonsuram habitum Clericalem stricte obligari; quod Concil. Trident. sess. 14. c. 6. de ref. expressis his verbis declaravit. *Omnis Ecclesiastica persona, quantumcumque exempta, que aut in sacra fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualicumque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per editum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem illorum ordini, & dignitatibus congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac frustibus, redditibus, & proventibus ipsorum beneficiorum, necon se semel correpti, deniso in hoc dereliquerint, etiam per privationem officiorum, & beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debent.*

Ex cuius decreti tenore sequitur, hodie Clericos Tonsuram & habitum Clericalem contemptui aut neglegenti habere sine gravi peccato non posse; cum pena suspensio generalis in illius legis violatores decernatur, quam nonnisi ob peccatum aliquod grave decerni ex ante dictis constat. Vnde Navarrus, Reginaldus, Riccius, Henricus, & alii apud Bonacinam disput. 8. de sacr. ordin. question. Vnic. pu. ultim. docent, Clericum in sacris Ordinibus constitutum, aut obtinentem beneficium, peccatum mortaliter si notabili aliquo tempore Tonsuram aut habitum Clericalem non deferat; obtinuit tamenus

vius communis Doctorum & piorum suffragio & praxi approbatus, ut Clerici quicunque iter facientes aut alia simili de causa breuiorem aliquam vestem, quam sot nellam vocant, gestare licite possint; cum in ea sufficiens habitus Clericalis nota reperiatur, per quam, accedente presertim Tonsurâ, ab aliis laicis facile distinguantur.

ARTICVLVS III.

Dè Beneficijs Ecclesiasticis.

Nomine beneficij Ecclesiastici intelligitur ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, propter aliquod officium spirituale auctoritate Ecclesiae constitutum. Ita Less. lib. 2. de iust. & Iure cap. 34. dub. 1.

Sunt autem alia beneficia regularia, quæ solis regulis competunt, & alia secularia, quæ secularibus conferuntur. Item alia sunt beneficia (ut loquuntur Canonicis & apud Rebustum in præxi pag. 6.) alia simplicia. Duplia vocantur illa, quæ adiunctam habent aliquam administrationem, aut eminentiam in Ecclesia; qualia sunt beneficia curata Archidiaconatus, Episcopatus, &c. beneficia simplicia dicuntur illa, quæ nullam administrationem aut eminentiam eiusmodi habent, sed tantum instituta sunt ad preces Deo fundendas, aliaque diuina officia obeunda; tales sunt Capellaniæ, &c. vt docet Nau, & alij apud Less. sup. dub. 2.

His breuiter prænotatis, ex variis ac plurimis, quæ à Theologis circa beneficia disputari solent, præcipua & maximè scitu necessaria, ex communi & magis recepta probatorum authorum doctrina hîc breuiter subajciemus, & quæstiunculis aliquot explicabimus.

Ce

QVA-

QVÆSTIVNCVLA I.

Quot modis beneficia Ecclesiastica lícitè obtineri possint.

QVINQUE præsertim modis beneficia hodie obtineti possunt. Primo præsentatione, seu nominatione patroni & institutione collatoris: secundo, electione & confirmatione: tertio collatione liberâ: quartò resignatione in fauorem cum secula collatione: quinto permutatione.

Præsentatio seu nominatio est personæ alicuius idoneæ per patronum Episcopo vel alteri, ad quem institutio seu collatio pertinet, legitimè facta exhibitio. Institutio autem est ipsius beneficij, iuriumque illius collatio, & attributio: & hæc institutio seu collatio fieri solum potest per Ecclesiasticos; præsentatio vero etiam per laicos.

Electio in eo differt à præsentatione, quod electio fiat à pluribus ut à Capitulo, & à solis Ecclesiasticis, per suffragia, præsertimque in prælaturis locum habeat: præsentatio vero etiam ab una persona eti laica, & in quovis beneficij genere. Confirmatio vero est collatio beneficij facta electo, sicut institutio est eadem collatio facta præsentato seu nominato.

Collatio dicitur, quando beneficium solo iure prælati datur, nec subest iuri patronatus.

Resignatio est, quando quis beneficium suum libertè resignat, seu dimittit in manibus collatoris in fauorem alterius.

Permutatio denique, quando hæc resignatio fit causa permutandi beneficij cum alterius beneficio. De quibus videri potest Lessius suprà.

Quæres, utrum beneficia sint semper dignioribus conferenda. Respond. quod, licet is, qui resignat beneficium in fauorem alterius, non teneatur quærcere dignissimum,

mum, sed sufficiat, si dignus sit resignatarius: electores tamen, praesentatores, & collatores tenentur semper, quantum in ipsis est, curare, ut dignissimis conferantur beneficia, praesertim curam animarum annexam habentia, vt ex S. Thoma & plurimis aliis Theologis docet Less. sup. dub. 14. idque varijs SS. Patrum authoritatibus fuisse probat; ita, ut peccet mortaliter, qui eligit, praesentat, aut confert beneficium, praesertim curam animarum annexam habens, digno, praetermisso absque via causa legitima eo, qui notabiliter dignior & aptior videtur, speraturque multò melius functurus officio. Quod etiam confirmari potest ex Concil. Trid. sess. 24. de cr. de ref. cap. 1. vbi dicitur expresse, omnes, & singulos, qui ad promotionem præficiendorum, cumque ius habent, mortaliter peccare, nisi, quos digniores, & Ecclesie magis utiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed, eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint.

Dictum est (absque legitima causa) quia, si v.g. patronus præsentet, dignum, collator conferre tenetur, et si alios magis idoneos nouerit. Item, si beneficium ex institutione sua conferendum sit alicui ex certa familia: tum enim aptissimo ex illa familia conferendum erit, non verò aliis et si aptioribus.

Quocunque autem modo beneficium aliquod obtinetur, caendum est præ ceteris simonia peccatum, quod in prædictis omnibus obtinendi beneficij modis reperi potest, tam ex parte obtainentis quam conferentis aut patrini: de quo quidem peccato, quoniam nimis crebro euenire solet, paulo accuratiū nobis agendum est.

Cc 2

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA II.

Quibus modis simonia, tum in aliis casibus, tum
præsertim in obtinendis beneficijs
committi posset.

Simonia peccatum à Simone Mago Act 8. nomen accepit, eò quod primus dona Spiritus Sancti pecuniam emere voluerit, &c., ut loquitur S. Aug. tract. 10. in S. Ioan. usquebat emere Spiritum sanctum, quia volebat vendere Spiritum sanctum: ex quo factum est, ut peccatum illud, quo spirituale aliquid aut spirituali annexum pecuniam aut aliqua re pretio estimabili emitur aut venditur, Simonia nuncupetur. Quam graue autem sit illud peccatum, patet cum ex obiurgatione asperima, qua S. Petrus erga prefatum Simonem vsus est; tum etiam ex eo, quod cap. Reperiuntur 1. q. 1. appellatur Execrabilis flagitium; &c. Sicut inde simonia dicitur Simoni acani pestem sui magnitudine alii anima morbos vincere, &c. cap. Sane 15. quæst. 13. dicitur in star publici criminis laſe maiestatis esse puniendam.

Est autem triplex simonia (ut docet Tol. lib. 5. cap. 36.) mentalis, conuentionalis, & realis. Simonia mentalis duplice modo contingere potest: primo, cum quis deliberate vult emere, aut vendere aliquid spirituale: secundo, cum aliquid exterius facit cum intentione emendi aut vendendi aliquid spirituale sine ullo pacto externo; ut si quis obsequium præstet prælato aut patrono hac intentione, ut conferatur illi beneficium in obsequiis mercenariem.

Simonia conuentionalis est, quando aliquod pactum externum interuenit; quod tamen siue ex utraque, siue alterutra parte nondum executioni mandatum est.

Simonia realis est, quando ex utraque parte pactum executioni mandatum est.

Quocunque autem modo simonia committatur, est semper

semper gravissimum peccatum; non tamen incurruunt pœnæ aduersus simoniacos decretæ, nisi propter simoni-
am realem, aut propter conuentionalem, quæ in confi-
dentialia reperitur, vt docet & probat Less. sup. dub. 27. 82
ex infra dieendis patebit.

Quoniam vero innumeris propè modis hoc peccatum
committi potest, quos sigillatim persequi nimis proli-
xum foret, proponemus hinc regulam generalem commu-
niter à Theologis receptam, quæ dignosci poterit in quo-
uis casu particulari, utrum simonia committatur, nec ne-
ad cuius faciliorum intelligentiam supponimus i. nomi-
nare rei spiritualis, quæ per simoniam vendi aut emi dici-
tur, intelligi à Theologis (vt rectè obseruat Less. l. 2. c.
35. dub. 1.) non id omne, aut solum, quod est incorpo-
reum, sed id, quod est aliquo modo supernaturale, siue
sit aliquid reale, siue aliquid morale tantum, siue in mo-
dum actus, siue in modum habitus, vt sunt virtutes su-
pernaturales, gratiæ gratis dataæ, aut gratum facientes, fa-
cramenta, & quiusvis usus potestatis alicuius supernatura-
lis: vel etiam id, quod est rei supernaturali annexum, vt
sunt beneficia ecclesiastica, &c.

Supponimus 2. pecuniam aut aliquid pecuniâ æstima-
bile, vario & multiplici titulo pro aliqua re spirituali da-
ri posse: scilicet vel per modum pretij ipsius rei supra-
naturalis, vel per modum elemosynæ & sustentationis,
quæ ministro ecclesiastico tribuitur; vel per modum ob-
lationis, quæ Deo sit in persona ministri; vel per modum
liberalis & gratuitæ donationis; aut denique per modum
laudabilis consuetudinis ab Ecclesia probata.

Supponimus 3. ex communi & recepta Theologorum
doctrina (cuius probatio videri potest apud Less. sup.
dub. 4. dupl. esse simoniam, aliam iure diuino, aliam
iure humano & Ecclesiastico prohibitam: e. g. venditio
quævis aut emptio rei spiritualis supernaturalis est si-
monia iure diuino prohibita, vt ex variis scripturæ locis
probat Less. venditio autem vel emptio rei alicuius tēpo-
ralis, quæ alicuius rei spirituali annexa est, v. g. emptio aut

Q. 6. 2.

M. 2. 2.

Venditio beneficiorum Ecclesiasticorum quoad patrem temporalem, simonia est Ecclesiastico iure vetata: quia (ut idem Lessius fuscè declarat) quamvis ius percipiendos fructus beneficij materialiter & seorsim a quo quis officio spirituali & sacro consideratur, si aliquid temporale, quod proinde diuino iure non est inuendibile, Ecclesiasticis tamen legibus, qui ab eodem Lessio, & calijs doctoribus fuscè citantur, obseruentiam rei spiritualis annexæ prohibutum fuit, ne tale ius vendi posset: vnde sicut Ecclesia potest decreto aliquo suio locum materialem diuino cultui dicatum redere immunem, ita vt, qui violat immunitatem illam Ecclesiastico iure introductam, peccet contra virtutem religionis, adeoque peccatum sacrilegij committat: item tempore rei spirituali annexam, propter annexionem illam potest à venditione reddere immunem, ita vt, si vendatur aut ematur pretio aliquo temporali, venditio illa aut emptio simoniaca censeatur.

His suppositis, ad dignoscendum, in quibus casibus simonia labes incurritur, vel non incurritur, generalis regula hæc esto. Quotiescumque aliquid spirituale vel spirituali annexum (eo sensu, qui supra explicatus est) emitur aut venditur: id est, quotiescumque pro tali re accipitur, aut datur aliquid pecunia æstimabile tanquam illius pretium, toties peccatum simonia committitur; sed si alio titulo detur, vel accipiatur, tunc enim idendum est, qualis sit ille titulus, an verus & legitimus, an vero fucatus, & ad palliandam simoniam appositus.

Ex quo intelligitur ad rationem simoniz duo præstissimum requiri; quorum unum est pretium, qualis est pecunia, aut quiduis aliud pretio aliquo æstimabile, quale est munus à lingua, vel à manu, vel ab obsequio, ut communiter docent Theologi: alterum est veluti merx, scilicet res aliqua spiritualis aut spirituali annexa, qua tali pretio æstimatur, eo que venditur aut emitur: vnde, quotiescumque hæc duo simul concurrunt, toties committitur simonia.

simonia; si verò vel vnum illorum defit, nō committitur.
Ex autē dictis sequitur. non esse simoniam, si pre-
mium aliquod, vel merx recipiatur pro munere docendi
scientiam aliquam naturali industria comparabilem:
quia eiusmodi scientia non est quid supernaturale; &
præterea (vt recte obseruat Alens. 2. p. q. 185. n. 3.) merx illa
propriè loquendo non tam datur pro doctrina quam pro
laboro docendi, qui est pretio estimabilis: qua ratione
etiam licet merces aliqua honesta, pro tradenda Theolo-
gia doctrina dari aut accipi potest, ratione laboris, qui
in scientia adeò sublimi & ardua recte explicanda non
nisi maximus esse potest, quique proinde ipsius corporis
vires valde exhaustire solet: quod etiam docent Adrian.
Caieti Victoria, Sot. Sua. & alij apud Laym. cap. 7. de sim.
paragr. 4.

Sequitur 2. neque etiam committi simoniam, si Sacer-
dotes stipendium seu honorarium accipiant pro celebra-
tionibus Missarum, exequiis mortuorum aliisque fun-
ctionibus Ecclesiasticis: quando illud non datur per mo-
dum pretij, sed per modum eleemosynæ & sustentatio-
nis, aut laudabilis consuetudinis ab Ecclesia approbatæ;
Vnde Apostolus 1. Cor. 9. dicit, quod, qui in sacerario ope-
rantur, quæ de sacerario sunt, edunt; & qui altari seruiunt,
cum altari participant: & cap. ad Apostolicam audientiam
de simonia, expressè habetur, quod, quamvis Sacerdoti-
bus & Clericis, pro his & similibus pecuniam exigere, &
extorquere prohibutum sit; laici tamen laudabilem con-
suetudinem piæ erga sanctam Ecclesiam deuotione in-
troductam infringere non debent sub pretextu Cano-
nicæ pietatis, sed quod per Episcopum ad id possunt
compelli..

Sequitur 3. nullam quoque committi simoniam, quan-
do pro dote puellæ, quæ vitam religiosam vult profiteri,
aliquid ab ea vel eius parentibus accipitur; cū id accipia-
tur per modum sustentationis; secus verò si præcisè pro ip-
sa susceptione ad statum religiosum aliquid acciperetur,
quia tunc eset id omnino simonicum, vt docent S. Th. Sot.

Sylu. Suar. apud Laym. c. vlt. de sim. paragrap. 4. qui etiam
merito dubitat, utrum, quando monasterium diues est,
licitum sit aliquid eiusmodi titulo sustentationis exig-
ere: certè S. Doctor aperte declarat in 4. dist. 25. q. 3. art. 1.
q. 2. ad 7. Quando sine grauamine monasterij recipi potest nou-
tius, simoniacum est aliquid exigere: cui subscribunt Caet.
Victoria, Rosella, Armilla, Less. Suar. & alij apud Laym.
suprà, & Innocentius III. in conc. gen. Lateran. cap. 64.
habeturque cap. Quoniam, de simonia, penitus prohibu-
bit, ne moniales pro aliis in cætum & Monasterium suum
cooptandis & admittendis, pretium ullum recipient præ-
textu paupertatis non quidem veræ, sed fictæ & simulac-
riæ. Quamuis autem Less. cit. cap. 35. dub. 12. Tol. lib.
3. cap. 89. & quidam alij Theologi nitantur excusare præ-
xim illam, quæ in omnibus ferme monasterijs etiam di-
stissimis nunc viget, ut in ea nonnisi, mediante dote, ac
pretio sub obtentu sustentationis patcat aditus; idem ta-
men Lessius fatetur id esse verum avaritiae signum, &
speciem simoniae retinere.

Sequitur 4. nullam esse simoniam, quando calices, &
& alia vasa, & vestimenta sacra venduntur aut emuntur,
quia, ut ex communī Theologorum consensu docet Sua-
res l. 4. c. 4. n. 12. hæc & similia, quamvis consecrata, &
cultui diuino dicata remaneant semper secundum se pre-
cio æstimabilia, ac proinde vendibilia: consecratio enim
non nisi accidentaliter illis annexitur: si tamen maiori
precio venderentur, quia consecrata sunt, tunc simonia
committeretur, ut docet Tol. sup. & satis per se patet.

Quod autem spectat ad simoniam, quæ in beneficijs
Ecclesiasticis reperi potest, ut facilius & certius digno-
sci posse, in quibusnam casibus id contingat, obserua-
tiones aliquas ex magis communī, & recepta Doctorum
sententia hic breviter subiiciemus.

Prima est, nullam esse simoniam & signare beneficium
in favorem tertij cum clausula (Non aliter, nec alia) quan-
do eiusmodi resignatio fit in manibus summī Pontificis,

vt ex Rebuffo, Nauarro, & calijs docet Lessius cap. 35. dub. 14. & satis ex communi vnu, & praxi constat.

Secunda, nullam quoque esse simoniam resignare beneficium in manibus eiusdem summi Pontificis reserata aliqua moderata pensione, vt docet idem author dub. 15. & ex communi vnu satis patet. Imo qui vult resignare in fauorem tertij sub onere alicuius pensionis, potest licite cum illo transigere de illa; non quidem absolute sed sub beneplacito Pontificis; alias, si absolute ficeret, simoniam committeret.

Quares, vtrum is, qui resignat sub onere pensionis ad faciliorē & tutiorem illius solutionem de hypotheca aliqua, aut fideiustore cum resignatario conuenire licite posse; Resp. posse, dummodo fiat sub eiusdem summi Pontificis beneplacito, & illius autoritate confirmetur; alias illicitum fore, ac simoniam redolere, vt docet idem Lessius: qui etiam recte monet in resignationibus quibuscumque omne pastum de onere temporali, quod iure non est annexum, licite fieri non posse, absque legitima autoritate superioris: quod maxime obseruandum est.

Tertia, resignare vel conferre beneficium alicui in confidentiam, id est, ex intentione illum obligandi, vt post aliquod tempus propinquo vel amico relinquantis, aut conferentis, aut cuius alteri resignet, aut, vt pensionem ex ea alteri soluat, esse simoniam confidentia mentalis: si vero pastum intercedat, esse confidentiam simonia realis, qua poenas iuris infert, vt docet idem Lessius dub. 16. & habetur in Bulla Pij V. quam refert Nau. cap. 23. numero 110.

Quarta est, beneficia non posse licite permutari sine Praelati autoritate: & hanc permutationem non modo illicitam esse ac simoniam redolere, sed etiam irritam & inualidam, vt habetur apud eundem Lessius dub. 17.

Quares, vtrum in permutatione beneficiorum compensari possit fructuum inæqualitas? Resp. posse, dummodo id fiat ex licentia & autoritate summi Pontificis, vel reseruando pensionem ex beneficio, quod ampliores

habet prouentus, vel aliquid praestando; quod ab ipso
Pontifice tanquam iustum & licitum approbetur, vt do-
cet idem Less. suprà.

Quinta est, illum; qui habet ius in beneficio aliisque
seu cui beneficii collatio legitimè facta est; posse pretio
redimere vexationem iniustam, si forte quis illum à pos-
sessione capienda impedit, nec in ea redemptione vilam
committi simoniam, vt ex S. Doctore, Soto, Nau. & alijs
docet Less. dub. 18.

QVÆSTIVNCVL A III.

*Quænam sint pœnae contra simoniacos
constituta.*

Poenæ illæ secundum iuris dispositionem non incu-
runtur nisi ob simoniam commissam in religionis in-
gressu, Ordine, & Beneficii.

Atque in primis excommunicantur tam dantes quam
recipientes aliquid simoniace pro ingressu religionis;
& qui sic admissi sunt, non nisi ex dispensatione Ordina-
rij in Monasterio illo manere possunt, vt patet ex extra-
mag. Vibani IV. quæ incipit: *Sane non in vinea domini.*

Similiter is, qui confert ordines simoniace, est excom-
municatus, vt habetur in extrau. *Cu[m] detestabile, de simonia: est*
etiam suspensus à collatione cuiusvis Ordinis, etiam ton-
suræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium:
interdictus est, etiam illi Ecclesiæ ingressus; &c. si contra
suspensionem vel interdictum illud aliquid fecerit, est
suspensus ab administratione suæ Ecclesiæ, & à perce-
ptione fructuum omnium suorum beneficiorum, nullus-
que potest illum absoluere præter summum Pontificem,
etiamsi delictum sit occultum, vt habetur in Bulla Sixti
V. edita in male promouentes & promotos, quod intel-
ligendum est pro ijs locis, in quibus Bulla promulgata &
recepta fuit: existimat si quidem Less. dub. 24. illam ple-

risque in locis ignorari, proindeque non esse receptam.
Qui autem Ordinem aliquem simoniacè suscepit, est excommunicatus ipso facto, ut habetur cit. extraug. *Cum detestabile: est etiam suspensus ab executione suorum Ordinum, ut ibidem dicitur; & per supradictam Bullam Sixti V. priuatur omnibus dignitatibus, officiis, beneficiis, & efficitur inhabilis ad omnia, nec ab alio quam à Romane Pontifice absolui posse dicitur.*

Denique qui beneficium simoniacè conferat, aut conferri procurat, eligendo, præsentando, confirmando, commendando, est ipso facto excommunicatus, ut habet ex-cit. extraug. *Cum detestabile: quæ poena etiam ibidem decernitur contra illos, qui operam suam interponunt, ut beneficium simoniace obtineatur, vel ut Ordo simoniacè conferatur.*

Qui verò beneficium pertalem simoniam acquirit, est ipso facto excommunicatus, & collatio ac prouisio beneficij nulla est, nullumque ius tribuit, ut in eadem extrauganti statuit: ac insuper sit inhabilis ad idem beneficium obtainendum, ut habetur capite *Nobis fuit de simonia, & cap. penult. de electione.* Quæ poenæ similiter inflatae sunt contra eos, qui simoniam confidentia comittunt, ut fusijs explicat Less. dub. 26.

Quæres, utrum premium simoniacè acceptum sit restituendum. Resp. quod, quamvis Nau. cap. 23. num. 103. & 104. & quidam alij Theologi existimant nullam ad id esse obligationem, probabiliter amen & tutior videtur sententia Adriani, Henrici, Soti & plurimorum aliorum Doctorum apud Lessius dub. 28. qui asserunt premium illud esse restituendum, non quidem ei, qui dedit,

Sed Ecclesia vel pauperibus, ut ex S. Thoma & alijs probat idem Lessius dub. 31...

Cc. 6 QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA IV.

Vtrum licitum sit pluræ simul beneficia possidere.

VT huic quæstiunculae satisfiat, nihil aptius afferre possumus, quam ipsius Concilij Tridentini dictum tell. 24. cap. 17. in quo, quis est Ecclesiæ universæ sensus super hac re, declarauit his verbis: *Cum Ecclesiasticus ordo persisteratur, quando unus plurium officia occupat Clericorum; sancte sacris canonibus cœatum fuit, neminem aportere in duabus Ecclesijs conscribi: verisim quoniam multa aprobare cupiditatis affectus est postea, non Deum, decipientes, ut que bene constituta sunt, varijs artibus eludere, & pluræ similibenficia obtinere, non erubescunt: sancta synodus debitam nigritudine Ecclesijs disciplinam restituere cupiens, presenti decretu, quod in quisuscunq[ue] personis, quocunq[ue] titulo, etiam si Cardinalatus honore fulgeant, mandat obseruari; statuit, ut in p[ro]pterum unum tantum beneficium Ecclesiasticum singulu constitutatur; quod quidem si ad usum eius, cui conferitur, honestitudinem non sufficiat; liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo usumque personalem residuum non requirat, eidem conferri. Hecq[ue] non modo ad cathedrales Ecclesijs, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam secularia quam regularia, quacunque, etiam commendata, pertineant, cuiuscunq[ue] usituli, ac qualitatis exstant.*

Ex quibus Concilij verbis quadam scitu necessaria, & obseruatu dignissima colligere possumus.

Primum est, quod, quamvis habere plura beneficia non sit intrinsecè malum, alioquin nullo in casu super illis dispensari posset, non est tamen ex se omnino indifferens, sed est ex genere eorum, quæ deformitatem quamdam & inordinationem praeseferunt; cum Concilium dicat pluralitate illâ ordinem ecclesiasticum perverti; proindeque nonnisi adhibitis certis circumstantijs coheneri posse: quæ est expressa ipius S. Thomæ doctrina.

Quæll

quodl. 9. art. 15. cui communiter alij Theologi subscribūt.
 Secundum est, pluralitatem illam præfertim in beneficiis curam animarum habentibus, censeri illicitam, & expressè declaratur in conc. Trid. loco sup. cit. & in Conc. Later. sub Alexandro III. cap. 13. quod etiam similiter intelligendum est de aliis quibuscumque incompatibilibus, quales sunt dignitates, personatus, officia & alia omnia beneficia, quæ residentiam requirunt: quæ quidem plura sicut retineri non possunt, quainuis vnumquodque corum seorsim ad vitam honestè sustentandam non sufficiat, vt ex Concilij verbis satis constat. Est tamen verum aliquando in ista pluralitate beneficiorum incompatibilium summum Pontificem dispensare posse, quando evidens & notabilis Ecclesiæ necessitas, vel utilitas id exigit; quæ ratione S. Gregorius, Martinum, Paulinum, Agnellum, & alios Episcopos, duobus simul Episcopariis præfere voluit: verum de illa necessitate, & utilitate Ecclesiæ, an talis sit, quæ pluralitatem illam coram Deo excusat, penes ipsum summum Pontificem esto iudicium.

Tertium est, licitum esse plura beneficia compatibilitate simul obtinere; si ita necesse sit ad honestam vitæ sustentationem, vt ex citato Concilij decreto habetur. Compatibilia autem beneficia in diuersis quidem Ecclesijs consentur ea, quorum saltem alterum ad residentiam personalem non obligat; in eadem autem Ecclesia compatibilia beneficia dicuntur ea, quæ non sunt vniiformia, seu quæ ad easdem functiones minimè concurrunt, quæ proinde in calu supra dictæ necessitatis simul retineri possent, nisi alicuius specialis Ecclesiæ constitutio, vel consuetudo repugnet, vt docet Nau. Lessl. & alij apud Laym. tract. 1. c. 8. de benef.

Qualis autem sit honesta illa vitæ sustentatio, cuius necessitas pluralitatem illam beneficiorum coram Deo excusat, prudentis ac timorati viri iudicio determinandum est, qui spectatis, & per pensis circumstantijs status conditionis, etatis, personæ & alias similibus, id ex quo

& bono dijudicare debet: alia siquidem censetur esse honesta vitæ sustentatio requisita in Episcopo, alia in fæc-
dote inferioris Ordinis: alia item esse solet ratio virtutis
in persona multum nobili & illustri, alia in ignobili. Con-
stat etiam virum doctum ingenijque dotibus præcellen-
tem, ac pro bono communis ecclesie laborantem vben-
ori anno non indigere, non quidem ad delicias aut fastum,
sed ad sustentandas corporis vires, vel ad alia adiumenta
necessaria comparanda.

Quartum denique est, cessante causâ rationabili & iusta, si-
ue honestæ sustentationis, siue necessitatis aut utilitatis i-
psius Ecclesia (vt sup. dictum est) illicitum esse plura bene-
ficia; quamvis compatibilia, simul retinere, nec ad id vllam:
summi Pontificis dispensationem posse suffragari;
cum haec beneficiorum qualitatemcunque pluralitas iuri na-
turali repugnet; quando nulla justa & rationabili causa
cohonestatur. Ita sentit S. Bern. Epist. 27: ad Theobal-
dum Campaniæ comitem, & lib. 3: de consid: ad Eugeni-
um cap. 6 & S. Thomas cit. quodlib: 9. art: . Ita etiam
doceat Palud. Adria. Gabr. Sylu. Maior, Caiet. Azor. Nau.
& plures alij, quos citat & sequitur Laym. suprà: quibus
addere possumus Cardinalem Bellarminum in Epist. ad
Episcopum Thileanum nepotem suum, vbi postquam
dixit sacros Canones horrere multipliciterem beneficio-
rum, addit Theologos Parisienses post longam disputa-
tionem anno 1238. definiuntur neminem posse duo beneficia,
si unum sufficeret ad eum aliud, obtinere sine peccato mortali.

Ceterum an prater Ecclesiæ necessitatem & utilita-
tem, & honestam vitæ sustentationem, subesse possit alii-
qua alia causa iusta & rationabilis, ob quam dispensatio
super pluralitate beneficiorum compatibilium licet
postulari, & valide impetrari queat; Doctorum iudicio
discutiendum relinquentes; hoc solùm obseruamus huic
beneficiorum pluralitatì absque vlla legitima causa, mi-
nimè suffragari consuetudinem & vium à multis intro-
ductum: cùm (vt recte monuit Bellarminus in admoniti-
one ad Clement. VIII. usus ille tanquam praus, & ab-
sensus a Concilio Tridentino sit abrogatus). QVA-

QVÆSTIVNCVLA V.

*Qualiter se beneficiarij gerere debeant in expen-
dendis beneficiorum suorum redditibus.*

Triia sunt genera bonorum, quæ beneficiarij possideantur. Less. I. 2. c. 4. d. 6. Laym. c. 3. de benef. *Patrimonialia*, quæ ipsi hereditate, vel industria, vel donatione, vel alio modo, quo laici solent, sibi acquirunt. *Quasi patrimonialia*, quæ ipsis tanquam Clericis obuenient, ob functiones alias Ecclesiasticas v. g. ob Missæ celebrationem, concionem, cantum Ecclesiasticum, &c. *Merè Ecclesiastica*, quæ ratione beneficij alicuius v. g. Canonatus, Decanatus, &c. percipiuntur. Et de bonis quidem patrimonialibus certum est beneficiarios (secundum doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 185. a. 7 & aliorum communiter Theologorum) liberè disponere posse; cum eiusmodi bonorum verum habeant dominium perinde ac laici: neque enim per Clericatus, aut Ordinis suscepitionem fiunt dominij incapaces, neque se bonorum dominio abdicant; proindeque bona patrimonialia prohibito expendere possunt, dummodo tamen in eis expensis nihil ab ipsis fiat, quod iustitiae vel charitati repugnet. Idem quoque de bonis quasi patrimonialibus dici posse censem Joannes Maior, Couarr. Nau Lessl. & alij, quos citat & sequitur Laym. sup. & etiam de bonis merè Ecclesiasticis, seu de redditibus beneficiorum, quoad eam partem tantum, quæ congrua cuiusque sustentationi necessaria est.

Difficultas igitur præcipua est de ea parte reddituum & prouentuum Ecclesiasticorum, quæ congrua & honesta sustentationi minimè necessaria est, ac proinde ipsis beneficiariis superflua: de qua queritur, qualiter ab ipsis expendi debeat. Cuius quidem difficultatis resolutio pendere videtur ex altera questione, num scilicet beneficiarij, habent verum & proprium dominium il-

liue:

illius partis fructuum & redditum suorum, quæ con-
grua, & honesta illorum sustentationi necessaria non est
de qua re duæ sunt celebres Doctorum sententia.

Prior est Maioris, Palud. Nau. & aliorum apud Less. sup.
qui censent beneficiarios non esse dominos illius par-
redundantis, sed tantum dispensatores, proindeque obli-
gari ex iustitia ad partem illam in pios usus expen-
dam; alias si seculi fecerint, non modo peccare mortal-
iter, sed etiam ad restitutionem obligari; id est teneri tan-
tudem ex alijs bonis in pia opera impendere. Posterior
sententia est eorum, qui docent post creata beneficia,
certosque prouentus singulis titulis assignatos, benefici-
arios offici absolute dominos omnium prouentuum, ita
ut, quamvis partem superfluam in profanos usus expen-
dendo mortaliter peccant, non tamen ad villam restitu-
tionem faciendam obligentur. Ita Sot. Couarr. Franc. Sar-
miento & alij, quos citat & sequitur idem Less. sup.

Quamuis autem ambae illæ sententiaz propter autho-
ritatem grauium & insignium Theologorum, qui eas
propugnant, & rationes, quibus fulciuntur, sint valde pro-
babiles: prior tamen, ut ipsemet Lessius fatetur, tunc est
& in praxi consulenda; licet damnari non debeatis, nec
à Sacramento Poenitentiae arceri, qui posteriorum ample-
teretur, nec ab illa recedere vellet.

Ceterum siue beneficiarij censeantur esse domini
redditum suorum, siue solummodo dispensatores, cer-
tum est & apud omnes in confessio peccaturos illos, si poti-
onem illam redundans em profanis usibus, aut propin-
quis ditandis impendant; quod aperie constat ex Cona.
Trid. fesl. 25. cap. 1. de reform. quod quidem caput, quo-
niam multa super quaestione, quam tractamus, continet
obseruat dignissima, quæ quiuis in beneficijs & digni-
tatijs Ecclesiasticis constitutus, maxime ob oculos ha-
bere debet, integrum hic subiçimus; sic igitur Concili-
um: Optandum est, inquit, ut, qui Episcopale ministerium
fiscipiant (ea vero, quæ de Episcopis, de quibus cunque
etiam alijs beneficiarijs intelligenda esse infra declaratur)

que sua sint partes agnoscantur; ac se non ad propria commoda, non
ad diuinum, aut luxum, sed ad labores, & solitudines pro Dei
gloria vocatos esse, intelligent. Nec enim dubitandum est, & fide-
les reliquos ad religionem, innocentiamq; facilius inflamman-
dos, si prepositos suos viderint, non ea, quae mundi sunt, sed ani-
marum salutem, ac ecclesiem patriam cogitantes. Hec cum ad
restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipua esse sanctis
synodus animaduertat; admonet Episcopos omnes, ut secum ea
sape meditantes, factis etiam ipsis ac vita actionibus, quod est
veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo
conformes ostendant: in primis vero, ita mores suos omnes com-
ponant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestia, continentia, ac
qua nos tantopere commendat Deo, sancta humilitatis exempla
perferre possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Con-
cilio Carthaginensi, non solum iubet, ut Episcopi, modestia sapel-
lentili & mensâ, ac frugali viâ contenti sint; verum etiam in
reliquo vita genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat,
quod à sancto hoc instituta sit alienum; quodque non simplicita-
tem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum praeserferat. Omnia
vero eis interdictit, ne ex redditibus Ecclesia consanguineos fa-
miliares suos augere studeant: cum & Apostolorum canones
prohibeant, ne res Ecclesiasticas, qua Dei sunt, consanguineis do-
nent; sed si pauperes sint, ipsi, ut pauperibus distribuant; eas autem
non distraheant, nec dissipent illorum causâ: immo quam maximè
potest, eos sancta synodus monet, ut omnem humanum hunc erga
fratres, nepotes, propinquosq; carnis affectum, unde multorum
malorum in Ecclesia seminarium existat, penitus deponant. Qua-
verò de Episcopis dicta sunt; eadem Non solum in quibusunque
beneficia Ecclesiastica, tam secularia quam regularia obtinenti-
bus, pro gradu sui conditione obseruari, sed & ad sancta Romana
Ecclesia Cardinales pertinere decernit: quorum Consilio apud
sanctissimum Romanum Pontificem, cum uniuersalis Ecclesie
administratio nitatur, nefari videri potest, non ipsi etiam
virtutum insignibus, & virtuendi disciplinâ eos ful-
gere, qua merito omnium in se vultos
essuerit.

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA VI.

*Quæ sit obligatio Beneficiariorum
ad residentiam.*

Residentiæ nomine intelligitur assiduitas communitatis in loco beneficij ad obsequia Ecclesiastica personaliter reddenda: vnde colligitur (vt restè obseruat Sylu. verbo: *Residentia*) illum, qui in loco beneficij commoraretur, sed nullum unquam per se præstatet officium, cum posset & deberet, non censendum esse residere.

Ad residentiam igitur personalem eo modo intellexit, obligantur in primis omnes habentes beneficia, quibus animarum cura incumbit, ut expresse declaratur in Concil. Trid. sess. 23. c. 1. de ref. his verbis: *Cum preceptum diuinum mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, omnes suos agnoscere, &c. qua omnia ab ipsi nequaquam perficiari, & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant nec absunt, sed mercenariorum more deferunt, &c. declarat sanctus Synodus; omnes Patriarchalibus Primarialibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesijs præfectoris obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diaconem residentiam, ubi intuncto sibi officio desunt teneantur, &c. & infra: Eadem omnino, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & paenam de curatis inferioribus, & alij quibuscumque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens obtineat, sacro-sancta Synodus declarat, & accensit. In illo tamen capite permittitur Episcopis singulis annis siue continuè, siue interruptè à suis Ecclesijs seu diecesisibus ex iusta aliqua causa abesse per duos aut ad summum tres menses.*

Ex eodem etiam capite colligunt Doctores curatos, seu parochos, & quosvis alios beneficium Ecclesiasticum curam animarum habens obtinentes, ab ecclesijs suis seu parochijs, per duos tantummodo menses siue continuè siue interruptè quotannis abesse posse, idq; non nisi iusta a-

liqua

appro-
milit

VI

scop

non

batic

co-f

vide

qui

con

ten

mo

abi

Co

sol

no

qu

sta

ni

co

re

su

bi

co

ri

E

c

liqua ex causa; & dūmodo idēcos vicarios ab ordinarijs approbatos substituant; ita ut grex ipsorum curā comilius; nihil ex eiusmodi absentia detrimenti patiatur.

Vtrum autem huius bimestris absentia causa per episcopum approbari debet, illiusque licentia obtineri, non latè expressè declarauit Concilium: Lessius approbationem illam & licentiam episcopi requiri affirmat loco suprà citato; Nauarrus verò cap. 25. num. 121. negat: videtur autem probabilissima sententia Laymanni sup. qui hac in re tutissimum esse dicit, cuiusque dioecesis consuetudinem, & statuta Episcopalia sequi.

Qui autem siue Episcopi, siue curati vltra præfatum tempus à iure concessum non resident, præter culpam mortalem, quam incurunt, etiam fructus pro tempore absentiae suos non faciunt, ut habetur ex citato decreto Concilij: quod tamen Laym. intelligi posse existimat eos solum in casu, quo ex pastoris absentia damnum aliquod notabile illatum Ecclesia foret.

Quod spectat ad alios beneficiarios, qui officium aliquod in Ecclesijs, quibus ascripti sunt, personaliter præstare debent, quales sunt; qui obtinēt dignitates, canonicatus, præbendas vel portiones in cathedralibus vel collegiatis Ecclesijs; decreuit Concilium sess. 24. c. 12. de ref. ut illis non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, vltra tres menses ab eisdem Ecclesijs quolibet anno absēre: saluis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt; alioquin pro tempore absentia priuandos esse fructibus decernit; super qua re legitima cuiusque Ecclesia consuetudo consulenda est, & seruanda:

Sunt tamen quædam causæ, ob quas diuturnior absentia quorumcunque beneficiorum etiam curam animarum habentium licita reddi potest, quales sunt (ut loquitur Conc. sess. 23. c. 1. *Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesia, vel Republica utilitas*: quæ tamen causæ, ut legitimæ censeantur, a superioribus probari debent, nisi quando absentia contingit

ob.

ob aliquod munus & reipublicæ officium Episcopatibus, aut alijs beneficijs adiunctum.

QVÆSTIVNCVLA VII.

*Quenam requirantur dispositiones, vt quis censem
atur idoneus ad beneficium aliquod
Ecclesiasticum.*

Prima est, vt sit ex legitimo thoro procreatus: illegitimus enim cuiuscunque beneficij incapax est, nisi cum eo dispensetur: dispensatio autem illa in Episcopatibus & aliis beneficijs curam animarum habentibus nonnisi per summum Pontificem dari potest; in alijs autem beneficijs simplicibus etiam per Episcopum. Ita habetur ex cap. i. de filijs presbyterorum in 6.

Secunda est, vt sit saltem prima clericali tonsurâ initatus, alias inhabilis censetur ad quodvis beneficium: id constat ex cap. *Cum Deo* 17. de rescriptis, & cap. *Ex literis* 6. de transactionibus. Requiritur præterea, vt is, qui Ecclesiam parochialem adeptus est, promoueatur ad ordinem presbyteratus intra annum à tempore pacifice possessionis; alias ipso iure beneficio illo priuatus censetur. Ita cap. *Licet Canon* 14. & cap. *Commissa* 35. de electione in 6. qui autem dignitatem, personatum, præbendam, portionem & aliud simile beneficium in Ecclesijs Cathedralibus vel Collegiatis obtinet, tenetur infra annum ordinem officio sibi proprio conuenientem suscipere, v. g. si ad Evangelium cantandum ratione officij sui deputatus est, Diaconatum suscipere debet; si ad missam celebrandam, presbyteratum. In Ecclesijs tamen Cathedralibus tenentur Canonici intra annum ad Ordinem sacram presbyteratus aut diaconatus, vel saltem subdiaconatus promoueri, vt statutum est in Conc. Trid. fess. 22. cap. 4. & fess. 24. cap. 12. qui vero Episcopatum adeptus est, nisi munus consecratiois intra tres menses suscep-

fit, ad fructuum perceptorum restitutionem tenetur: & si totidem postea mensis neglexerit, Episcopatu ipso iure priuatus est, ex eodem Conc. Trid. sess. 23. cap. 2.

Tertia est, ut non sit coniugio copulatus, ut habetur cap. 1. 2. & 8. de Clericis coniugatis, & in Trid. sess. 22. cap. 4. Vnde, si quis clericus beneficium habens & nondum sacro Ordine initiatus Matrimonium contrahat, ipso iure illud amittit, ut ex communione Doctorum consenserit & Ecclesiae praxi constat.

Quarta est, ut nullam sit censuram irretitus aut irregularitate affectus; collatio enim beneficij facta excommunicato excommunicatione maiori, suspenso, interdicto, vel irregulari nulla est, & ipso facto irrita; ut habetur ex cap. Postulatis 7. de clericis excommunicato, cap. Cum dilectus 8. de consuetudine, cap. 1. de postulatione pralatorum, & cap. Tanta 18. de excessibus pralatorum.

Quinta est, ut probis moribus, & doctrinâ sufficienti pradius sit, id habetur ex cap. Cum in cunctis, de elect. & ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 12.

Sexta denique est, ut habeat determinatam intentionem status ecclesiastici, ordinisque muneri suo necessarij, nec non in suscepito beneficio sincerè & bonâ fide Deo inseruendi; id constat ex cap. Super inordinata, & cap. Graui, de præbendis; & ex communione Theologorum consensu docet Less. cap. 34. dub. 26. Vnde sequitur illum peccare mortaliter, qui acceptat beneficium aliquid absque recta & Deo grata intentione, sed solummodo ut eius fructus per aliquid tempus percipiat, v.g. donec studiorum cursum absoluere, vel opulentam uxorem inuenierit; ut ex Nauarro & alijs probat Lessius sup. qui etiam docet cuimdem teneri ad restitutionem fructuum perceptorum, nec posse beneficium illud licite retinere.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

De horarum canonicarum recitatione.

HOrarum canonicarum nomine intelliguntur publicæ quædam ac determinatae preces horis diurnis nocturnisque ab ecclesiasticis personis ex sacrorum canonum decreto ecclesie nomine ad Deum persoluenda, quæ etiam interdum officij diuini vel Ecclesiastici nomine significantur.

Quatuor autem præsertim de horarum canonicarum recitatione quærisolent: Primum est, quinam ad horas illas recitandas obligentur. Secundum, quomodo horas illæ recitari debeant, ut obligationi illi satisfiat. Tertium, quibus poenis subiaceant illi, qui recitare omittunt. Quartum denique, quæ sint causæ ab hac horarum recitatione excusantes.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quanam personæ obligentur ad recitandas horas canonicas.

HOrarum canonicarum recitandarum obligatio ex triplici capite oritur, nimirum ex susceptione Ordinis Sacri, ex beneficio Ecclesiastico, & ex religiosis status professione, ac proinde tria sunt genera personarum, quæ ad recitationem illam obligantur, initiati sacris ordinibus, beneficium aliquod obtinentes ac Religiosi.

Atque in primis certum est omnes & quoscunque Clericos in sacro aliquo Ordine constitutos, ad horas canonicas priuatim recitandas sub culpa mortali obligari, etiamsi nullum Ecclesiasticum beneficium obtineant ita communiter Doctores ac præsertim Ang. Syl. Azor. Co-

Maff.

uarr. Medina, Sot. Suar. Tol. & alij apud Laym. tract. i. de
horis canonicas cap. 4. & aperte constat tum ex cap. Dolen-
tes de celebratione Missarum, tum maximè ex generali
totius Ecclesiæ praxi & consuetudine, quæ vim legis ob-
tinere merito censetur, ut rectè obseruat Nau. cap. 7.
num. 2.

Certum est præterea, omnes ac quoscunque Clericos
beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentes, licet
nullo sacro Ordine insignitos ad easdem horas canoni-
cas recitandas similiter obligari, ut habetur ex cap. Quia
per ambitiosam de rescript. in 6. & ex Conc. Lateran. sub Le-
one X. sess. 9. in Bulla reformationis parag. Statuimus,
quam constitutionem postea renouauit & explicauit
Pius V. bullâ suâ 138. quæ refertur apud Nau. cap. 26. n. 122.

Quod vero spectat ad religiosos, quamuis qui-
dam Doctores existimant illos ad horarum canonicas recitationem minime teneri, nisi vel sacram aliquem ordinem suscepint, vel speciali aliquo regulæ sive statuto ad id obligentur; vera nihilominus & in praxi tenenda est contraria sententia, quæ afferit religiosos omnes, ac singulos (exceptis Nouitijs, ac Laicis conuersis) qui profittentur Religionem choro addictam non minus quam Clericos maioribus ordinibus initiatos, sub mortali peccato ad horas canonicas recitandas obligatos esse; idque vi generalis consuetudinis, quæ in omnibus Religionibus choro addictis recepta est. Ita S. Anton. Barth. Medina, Emanuel Rodrig. Suar. Azorius, Valentia, Bellar. Less. & alij, quos citat, & sequitur Laym. cap. 4. de horis canonicas, Toletus etiam lib. 2. cap. 12. afferit non modò religiosos, sed etiam moniales professas ad easdem horas recitandas obligari; quod tamen cum duplice limitatio ne intelligendum videtur. Prima est, ut illæ tantum ad id obligentur, quæ religionem choro addictam professæ sunt, vnde religiosæ illæ, quæ se ad infirmorum obsequium totas deuouerunt ab huiusmodi recitatione, ut plurimum censemur immunes. Secunda est, ut ex instituto Ordinis sui alias preces loco canonicarum recitandæ, illis

præ-

Præscriptæ non sint; quâ ratione moniales illæ, qui exstituto suo ad recitandum officium paruum Beata Mariae Virginis solummodo tenentur, ad maius officium peroluendum non censentur obligatae.

QVÆSTIVNCVLA II.

Quomodo canonicae horæ recitari debeat.

Qatuor in recitatione horarum canonicarum præsertim obseruanda, qualitas scilicet illarum, auctoritas, & in iis recitandis aptum tempus, & modulus debitus.

Quod spectat ad primum, omnes, qui ad horas canonicas obligantur, tenentur eas recitare iuxta præscriptum Breuiarij Romani à Pio V. editi, & à Clemente VIII. reformati, exceptis Ecclesijs, Monasterijs & Conuentibus, quæ iam à ducentis annis ante illius editionem ab breuiario usi fuerint, quibus permittitur, ut illud deinceps retineant; nisi malint cum Episcopi sui & Capituli consensu, Romanum Breuiarium acceptare. Ita expressè habetur in bulla Pij V. ipsi Breuiario Romano prefixa, addita Suar. c. 2. de relig. l. 4. c. 11. n. 4. postquam dictæ Ecclesiæ Breuiarium suum cum Romano semel commutávunt, non posse deinceps hoc relicto suum antiquum recuperare, èo quod Pontificiæ concessioni antiquum ritum retainendi renunciasse censentur.

Quamuis autem in publica recitatione officij, quæ sit in choro, usus proprius cuiusque Ecclesiæ seruari debet; & maximè deceat Clericos in priuata ciudem officij recitatione Ecclesiæ sua ritum sequi; multi tamen Doctores probabiliter existimant, cuius extra chorum licetum esse, posthabito Ecclesiæ suæ Breuiario, Romanum recitare. Ita Nau. Rodrig. Emmanuel Sa, Less. & alij, quos citat & sequitur Laym. cap. 5. de hor. canon.

Quòd si (ut interdum contingere potest) ex inaduentia, quis officium mutet, v. g. officium de feria, pro officio

officio alicuius festi proprio, recitet, quamuis laudabile sit, vt, postquam id aduerterit, officium prætermisum repetat, adid tamen sub peccato non obligatur, quia, dummodo septem horæ canonice integræ recitentur, præcepit Ecclesiasticum quoad substantiam seruari censetur: Ita Sylv. Caiet. Azor. Less. & alij apud eundem Laym. sup. qui tamen addit ex Suar. si officium utrumque sit æquivalens, consultum esse ea subiungere (si commode fieri possit) quæ internissio officio propria sunt: si autem officium, quod per errorem recitatum est; multò breuius sit, v.g. sit de Sancto, cum de Dominica fieri debuisset, compensationem aliquam esse faciendam dicendo v.g. nouem psalmos ex primo Dominice nocturno, ne tam notabilis pars officij intermissa maneat. Similiter si quis ex obliuione, vel ex aliqua causa, ordinem horarum inuerterit, si v.g. vesperas recitauerit ante sextam, aut nonam, sufficit, vt omissas horas repeatat, nec enim nullum peccatum est, saltem mortiferum, ordinem horarum inuertere, cum eiusmodi ordo extra chorum non sit sub præcepto, nisi secundario, & tanquam circumstantia minoris mometi vt docet Less. c. 37. dub. 12.

Quod spectat ad secundum, septem sunt horæ canonice scilicet Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona; Vesperæ, & Completorium quæ singulæ integrè recitari debent, idque continuè & sine notabili interruptione vt habetur cap. *Nihil* 7. q. 1. cap. *Nullus*, de consecrat. dist. 1. & in Con. Basileen si sess. 21. cap. *Qualiter hore*. Sed difficultas est quale sit peccatum, cum quis horarum recitationem interruptit. Resp. nullum esse peccatum, si hæc interruptio fiat ex causa aliqua iusta v.g. si vocetur quis à superiore, vel si ex charitate, vel necessitate aliquid faciendum occurrat, quod differri commode non possit sit: si vero nulla eiusmodi causa subsit. Nau. cap. 16. tract. de orat. existimat, interruptionem illam sine peccato mortali fieri deliberatè non posse: alij tamen communiter censent quantumcumque sit interruptio illa, secluso contemptu, non incurri nisi peccatum venia-

Dd

ale,

ale, neque ullam esse obligationem officium aut horam inchoatam repertendi, quæ nullam ut plurimum inter se connexionem habent, cum singuli Psalmi, imo singuli penè versiculi per se suam significationem completam retineant. Ita Peltan. Zeech. Caiet. Suar. Less. & alii, quos citat Laym. sup. cap. 5. Monet tamen Comitolus lib. 1. resp. q. 66. si interruptio quamvis iusta, diurna tamen fuerit consultum esse repetitionem facere saltem ab initio nocturni vel psalmi si id commodè fieri possit.

Quod spectat ad tertium, in recitatione quidem publica horarum, tempus à legitima consuetudine præscriptum seruari debet: in priuata autem, et si laudabile sit, ut singulæ horæ suis temporibus & interuallis recitentur, ad vitandum tamen peccatum mortale, sufficit ut recitentur eo interuallo quod est inter medium noctis præcedentis & sequentis; qui enim intra illud tempus horas recitauerit sive initio, sive in medio, sive in fine, satisfacti substantia præcepti, ut docet Tol. lib. 2. c. 13. Less. supra, & alij communiter. Quamvis autem id circa peccatum mortale fieri possit, nihilominus, qui ex culpabili negligentia tempus horis recitandis præscriptum notabiliter inuerteret, peccati venialis reatum haud dubie incureret, v. g. si absque villa causa summo manè horas omnes etiam vespertinas & completorium, aut post meidiem matutinum illius dici recitaret.

Observat tamen Less. sup. ex consuetudine licitum esse matutinum & laudes recitare pridie, post solis occasum, ut Caiet. Nau. & alij dicunt: imo etiam ante solis occasum, post tempus Vesperarum, & Completorij, ut docet S. Tomas quod lib. 5. art. 8. unde ubi hæc absoluvi solent, in Ecclesiis horæ quartæ pomeridianæ licitum est priuatim nocturnum officium sequentis diei inchoare, cui laudes adiungi vel ab illo disiungi possunt, & in sequentem diem differri: parvæ autem horæ non possunt dici pridie sed solùm post medianam noctem, possunt tamen omnes usque ad vespertas exclusiue ob aliquam haec stam causam recitari manè, teste Nau. sup. imo si causa iusta-

iusta subsit, etiam vesperæ adiungi possunt, vt censet idem Lessius vt satis aperte colligitur ex cap. i. de celebrat. Mislarum: est autem iusta causa si quis perspiciat se maiori cum deuotione, aut animi tranquillitate horas illas manè recitare: vel si vereatur ne in aliis temporibus occurraut occupationes, aut interpellationes quæ animum distrahant; Optimè & aposito Hugo de S. Victore dixit (vt refert Paludanus) in 4. dist. 15. q. 5. *Ante horam orare, prouidentia esse, post horam, negligentia? in hora, obediens?*

Quod denique ad 4. spectat; in Con. Lateran. sub Innocentio III. cap. Dolentes districtè præcipitur ut Diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum studiose ac deuotè celebretur.

Studiose quoad officium oris vt Glossa inter pretatur: id est, vt verba debitè proferantur, vt habetur in Conc. Basiliensi sess. 21. cap. Qualiter hora canonica: ut non in gutture, vel inter dentes seu deglutiendo, aut syncopando dictiones, vel verba sed referenter verbis distinctis officium perfoluatur. Quamuis autem si id ex inaduententia aut infirmitate aliqua, seu balbutie linguae proueniat, nullum sit peccatum: si tamen ex negligentia, aut culpabili præcipitatione, exire peccatum, veniale quidem si non sit magnus excessus; mortale vero si haec omissio, & syncopatio syllabarum ad notabilem aliquam partem officij pertingat; quo casu recitans tenebitur, id quod indebetè prolatum est, repetere, vt docet Less. cap. 37. dub. 10.

Deuotè quoad officium cordis: quod quidem requirit vt attente & reuerenter officium reciteretur. Cum autem multiplex esse possit attentio, vel ad sola verba, vt rectè proferantur; vel ad verborum sensum, vt mente & corde percipiatur; vel ad Deum, quem vt praesentem recitans intuetur, ad eunq[ue] petitiones suas & affectus dirigit, aut circa quem occupatur, veritates aliquas aut mysteria fidei considerando, vt sic se ad eius amorem exitet: quazit, quanam attentio necessaria sit ad hoc, vt quis hoc rarum recitandarum obligationi satisfaciat. Quidam Doctores, quos citat Less. dub. 11. docent primam attentionem

Dd 2

attentionem

tionem, quæ est ad sola verba rectè proferenda, esse sufficientem; quibus etiam subscriptit Tol. lib. 2. cap. 11. Alij tamen probabilius existimant attentionem illam esse quidem necessariam, non tamen solam sufficere, nisi adsit quoque attentio ad sensum verborum, aut faltem generalis aliqua attentio ad Deum, aut ad ea quæ Dei sunt. Ita Ioan. Gerson, Major, Sot. Nau. Caiet. Suar. Less. & plures alij quos citat Laym. c. 5. de hor. can. quibus accedit authoritas S. Doctoris in 4. dist. 15. q. 4. a. 2. q. 4. ad 2. & hæc sententia videtur magis tuta & in præcepto tenenda: quis enim dixerit eum satisfacere præcepto recitandi officium diuinum, qui animo sponte & deliberatè vanis cogitationibus distracto, labiis solummodo verba illius officij protulerit: Ecclesia certè præceptum illud imponendo ministris suis, intendit ut ab illis nomine totius populi Christiani Deus laudetur, exoretur. & quomodo verò Deus laudari vel exorari poterit ab ijs, quibus ipse exprobrab: *Populus hic labiis me honorat; autem eorum longè est à me.* Vnde etiam supradicti Doctores & nominatim S. Thomas censem distractiones illas voluntarias, & deliberatas esse peccatum mortale, quando notabiliter durant; seu cum quis in parte aliqua notabili officij voluntariè & deliberatè distrahitur; aut quando aduertens se distractiōnibus implicari, eas à se non abicit: quamuis enim in orationibus ad quas nulla est obligatio, distractio quævis licet voluntaria, excluso contemptu non sit nisi peccatum veniale, vt docet Caiet. Sot. Less. & alij apud Laym. sup. in ijs tamen precibus ad quas sub peccato mortali obligamur, distractio notabilis, absque peccato mortali admitti deliberatè non potest.

Neque dicas, Ecclesiam iudicare non posse de internis actibus, ergo nec illos præcipere: quia, ut rectè docet Less. sup. Ecclesia potest præcipere actus internos quando necessarij sunt, ut actus externi ab ea imperati sint actus virtutis; alias Ecclesiaz præceptis posset satisfieri per meram hypocrisim & simulationem; quod, quæ absurdum sit, nemo non videt.

Ex his patet, ad debitam attentionem in recitando officio requiri, ut verba officij debite proferantur, animo erandi & laudandi Deum, nec interim quidquam profanum sponte volvatur animo: sponte inquam: qui enim iniuritus distraheretur, non peccaret; & in eius oratione semper repixeretur attentio: si non actualis: saltem virtualis, ratione primi propositi quod habuit inchoando officium & haec virtualis attentio, sicut in aliis astibus virtutis, sic etiam in oratione sufficit.

Porrò ad attentionem illam debitam non minimum confert reverentia, tum interior quam excitat fides, tum exterior quæ ex illa interiori procedit, consistitque in electione prudenti temporis, loci, & externæ compositionis idoneæ ad orandum: quamvis enim exteriores illæ circumstantiaz ex libera cuiusque electione pendent, tamen maximè decet ut is religionis actus cum tali gestu & habitu corporis fiat, quo debitum nostræ erga diuinam Majestatem submissionis affectum protestemur; neque illus est qui se non fateatur peccasse, si minus modestè & reuerenter officium illud persoluerit.

Est autem præsertim cœendum, ne dum quis horas recitat, alias actiones simul exerceat, quæ cum oratione censentur omnino incompatibilis, quale est, scribere, fieri enim non potest teste ipsa experientia, ut quis simul & orationi & scriptiori attendat, immo tunc ab aliis quibuscumque actionibus exterioribus aliquo modo incompatibilibus abstinere consultissimum est, quæ vel attentionem minuere vel reverentiaz debitæ minus congruere censentur.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quibus pœnis subiaceant ij, qui horas canonicas recitare omittunt.

Certum est ex communi Doctorum consensu, obligacionem ad horas canonicas, recitandas, grauen esse.

D d 2

507

esse, & sub peccato mortali ex suo genere, cum sit ex virtute religionis, & in beneficiarijs eriam ex virtute iustitiae. Ita S. Anton. Med. Suar. & alij apud Laym. c. 4. de Hor. Requiritur tamen omissio materiae notabilis, cuiusmodi est integrum vnius diei officium, vel integra aliqua hora, imo Nau. c. 7. de orat. n. 6. existimat, omissionem tertiae partis vnius parvae horae v.g. vnius Psalmi cum hymno esse peccatum mortale; quod tamen Lessio. cap. 34. dub. 9. nimis durum videtur.

Iam præter peccati mortalis reatum, quem incurrit qui totum vnius diei officium, vel aliquam notabilem illius partem recitare omittit, Conc. Lateran. sub. Leone X. sess. 9. speciali constitutione (qua postmodum à Pio V. renouata fuit & explicata, ut supra initio articuli dictum est) decreuit, ut quiuis beneficiarius, qui elapsus sex mensibus à consecutione beneficij, sine legitimo impedimento officium diuinum recitare omiserit, pro tempore illius omissionis teneatur ad fructuum restituendum.

Ex qua quidem constitutione colligitur, eum qui primis sex mensibus post adeptam beneficij possessionem officium non recitauerit, peccare quidem grauiter, non tamen ad restitutionem teneri, vi illius constitutionis: quod si post illos sex menses elapsos adhuc omiserit, tunc ad faciendam restitutionem obligabitur, pro rata illius omissionis; vnde qui per vnum diem officium omisit, tenetur illius diei fractus restituere: qui matutinum tantum omiserit, dimidiā partem, & sic seruata proportione de alijs, qua quidem restitutio facienda est fabricæ, vel pauperibus, siue illius loci, vbi beneficium situm est, vel alterius.

Quamuis autem Concilium omnes fructus restituidos esse decreuerit; recte tamen Sot. Med. Henri. Tel. Less. & alij apud Laym. c. 5. de Hor. can. docent, hoc illius decretum intelligi posse cum tali moderamine, ut beneficiarij qui præter horarum recitationem alia quoque habeant annexa onera, eam solummodo fructum

partem

partem restituant, qua iudicio viri prudentis Horarum Canonicarum recitationi seruata debita proportione respondere censemur: qua ratione e. g. Toletus existimat Curatum teneri ad restituendam tertiam partem frustuum, Medina quartam sufficere dicit, Henr. & Emmanuel Sæ quintam: Laymannus omnium optimè censem considerandam esse tum quantitatem onerum, & officiorum quæ beneficiarius siue Curatus siue quilibet alius præter horarum pensum praestare tenetur, & recipia præstat: quæ quidem officia interdum tam multa & gravia sunt ut viri prudentis arbitrio sextuplo imò interdum decuplo superent Officium Horarum Canonicarum: cum etiam quantitatem redditum fieri enim possit ut reditus illi interdum vix æquunt iustum vita stipendum, quod beneficiario ob aliorum munierum præstationem naturali iure deberetur: quibus omnibus personis maior cum æquitate determinari potest, qua restitutio ob supradictam horarum omissionem iniungenda sit.

QVÆSTIVNCVLA IV.

*Quanam causa ab Horarum Canonica-
rum recitatione excusat.*

Prima est grauis infirmitas, qua talis est ut sine magna difficultate aut corporis periculo Horariæ prece recitari posse non videantur: neque enim Ecclesia in eiusmodi casu obligare intendit, vt sumitur ex c. *Clericus victum* dist. 91. & docent Azor, Suar. Tol. & alij apud Laym. c. 6. de Hor. Can. In dubio autem an talis sit infirmitas qua excusat, iudicio confessarij, vel medici, aut alterius pij & prudentis viri standum est.

Secunda est grauis & repentina occupatio, qua sine scandalo vel notabili detimento proprio vel alieno committi aut differri nequit, cum qua tamen Officij diuinæ recitatio moraliter loquendo consistere nos potest, r-

Dd 4

g. 22

g. si populi tumultus subito exortus sedandus si; confessiones infirmorum excipiendæ, quæ non nisi cum notabili periculo illorum deferri possint. si tamen recitatio illa intra eumdem diem naturalem absque maxima difficultate anteponi vel postponi possit, id fieri debet; ita citati authores apud eumdem Laymannum suprà.

Tertia est recitandi impotentia; v. g. si quis iter faciens in terris infidelium amittat Breuiarium, nec aliud reperire possit, haud dubiè excusabitur cum ad impossibile nemo teneatur.

Quæres utrum; qui ob causas supradictas integrum diei Officium recitare non potest, teneatur saltæ illius partem aliquam recitare si possit. Nau. Azor, Rodrig. & alij apud Laym. existimant, si quis maiorem saltæ, vel præcipuam officij partem v. g. Matutinum cum Laudibus recitare possit, obligandum esse; non item si partem solùm minorem vel minus præcipuam, v. g. parvas Horas, vel etiam Vesperas. quod quamvis probabiliter dicessit, probabilior tamen videtur & in praxi tenenda sententia Suaris iib. 4. de Horis Canon. cap. 28. num. 27. & Laymanni sup. qui cenfet eum qui commode potest integrum aliquam Officij Ecclesiastici Horam recitare, teneri ad illam recidandam: quod si dubitet num possit unam horam integrum recitare, certus sit autem se non posse omnes, præsumere potest se omnino excusatum: in his enim casibus leges Ecclesiarum non obligant cum tanto negotio, ut materiam anxietatis, & scrupulorum pariant.

Quarta denique cedula excusans à recitatione Horarum, est quando beneficiarius nondum sacris Ordinibus initiatus nullos vel adeò tenues fructus è beneficio percipit, vt æstimabilem aliquam partem sustentationis non præbeant, q̄uintam v. g. aut sextam. Ita Sod. Antonius, Less. & alij quos citat & sequitur Laym. c. 5. de benef. Quod intelligendum est dummodo non stet per beneficiarium illum quo minus beneficij sui fructus percipiat, neq; illos aliquando percepturus sit, vt fuisse explicat idem Laym. l. 2. c. 34. dub. 31. Recte tamen monet

Lessius

Leffius eos qui tenues redditus è beneficiis recipiunt, quamvis ad quotidiam Horarum recitationem non obligentur, obligari tamen ad Horas illas aliquoties per annum recitandas, aut saltem ad alias alias preces, v.g. ad recitandum Officium parvum Beatae Virginis, singulis diebus Dominicis aut festiis: quod iudicio pii & prudentis confessari determinari debet.

ARTICVLVS V.

*Explicantur reliqua iuxta Canonicas
sanctiones ad Clericalis vitæ
disciplinam spectantia.*

Consilium Tridentinum se ss. 22. c. 1. de refor. totius disciplinæ Ecclesiastice summam paucis complecti volens hocdecretum scitu & obsernatu dignissimum condidit: quod integrum h̄c exscripsimus. Nihil est, inquit, quod alios magis ad pistatem, & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui se diuino ministerio dedicarunt. Cūm enim à rebus: facili in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum, reliquæ oculos coniiciunt ex ipsisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic dec et omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitus, gestus, incessus, sermone aliisque omnibus rebus nil, nisi graue, moderatum ac religione plenum praeserant: leuis etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cūm igitur, quo maiore in Ecclesia Dei & utilitate, & ornamento hac sunt, ita etiam diligentius sine obseruanda statuit sancta Synodus, ut, quæ alias à summis Pontificibus, & à sacris consiliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrina, retinenda, ac simul de luxu, commissationibus choreis, aleis, lusibus, ac quibusunque criminibus, nec non do-

Dd 5

facto-

Sacularibus negotiis fugiendis copiose ac satlubriter sancta sunt, eadem in posterum iisdem paenit, vel maioribus arbitri Ordinariorum imponendis obseruentur; nec appellatio executione hanc, qua ad mortuorum correptionem pertinet suspendat. Si que ex his in desuetudinem abiisse compererint; ea quam primam in usum reuocari, & ab omnibus accurate custodiri, studeant non obstantibus consuetudinibus quibuscunque, ne subditos negligenter emendationis ipse condignas, Deo vindice, paenit soluante.

Ex quo quidem decreto illud præ cæteris habetur, hanc fuisse Concilij mentem, ut quæ olim circa vitam mores honestatemque Clericorum salubriter sancti fuerant, eadem etiam nunc religiose obseruentur, & quæ in de suetudinem abiissent, in pristinum usum reuocarentur, & ab omnibus accurate custodirentur; qui propter opera pretium duximus, præcipuas ipsius Ecclesiæ super reliquis Ecclesiasticæ disciplinæ partibus sanctiones excerpere, easque ex uniuerso iure canonico collectas sub unum veluti aspectum ponere; ut quivis Christi Domini Clero adscriptus, præ oculis habere possit, quid secundum ipsius Ecclesia vota, & decreta in eo requiratur, ut (sicut loquitur Apostolus Ep. 4. 12. ambulet) è vocatione, quâ vocatus est.

Maioris autem facilitatis, & perspicuitatis gratia quæ dicenda supersunt in breves titulos digestimus, & cuique unum aut alterum canonem atteximus, aliorum præcipuorum decretorum, si quæ sint, locis tantum breuiter adnotatis.

Quod sacris Ordinibus initiati perpetuam continentiam seruare teneantur.

Ministri altaris presbyteri, sive Diaconi ad Dominica tales eligantur Officia, qui continentiam seruent; S. Lucius Papa dist. 81. cap. Ministri.

Nullus Subdiaconorum ad nuptias transire aliqua prævaricatione præsumat. Conc. Rom. sub. S. Sylvestro. cap. 8. Cava-

Cavendum est his (Diaconis scilicet & Subdiaconis) ne quando sponsionis sua immemores ad terrenas nuptias, aut fortivos concubitus ultra recurrent; quod si forte fecerint, sub sacrilegij rei ab Ecclesia habantur extranei. Conc. Tolet. 2. cap. 1. Idem habetur: quoque constitutum in Conc. Romano sub Nicolao 2. cap. 3. in alio Conc. Romano sub Calisto 2. cap. 20. in Concil. Carthaginensi 1. cap. 3. & 4. & in pluribus aliis.

Quare S. Gregorius Papa lib. 1. Epist. 42. sapienter edidit: ut nullus ad ministerium altaris accedat, nisi cuius casitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Quoniam vero adeo sublimis, & ardua virtus inter tot hujus vita illecebras nonnisi adhibita summa cautela servari potest ad evitanda pericula, sapienter ab Ecclesia prouisum est.

Ne sacri Ecclesiae ministri in eadem domo cum faminis commorentur.

INTERDIXIT per omnia magna Synodus, non Episcopo, non presbytero, non Diacono, nec alicui omnium qui in Cle-ro est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, aut materteram aus-eu tantum personam, qua suspiciones effugiant. Conc. Nic-a-num cap. 3.

Idem habetur in Concil. Aquisgranensi 2. part. 3. cap. 11. Carthaginensi 3. cap. 17. Carthaginensi 4. cap. 46. Aurelianensi 3. cap. 4. Turonenzi 2. cap. 10. Toleta-no 4. c. 41. Nannetensi cap. 3. Metensi cap. 3.

Ancillas ab eadem mansione, in qua Clericus manet, plan-quit removeti: Agathensi cap. 11.

Conc. autem Moguntinum (ut habetur cap. Inhiben-bendum est, extra de cohabitatione Clericorum & muli-erum) prohibuit. Ne Sacerdos etiam mulieres illas, quas canones concedunt, matrem, amitam & sor. em secum in ea-dem domo retineat; quia instigante diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earum.

D d 6.

Cene

Certè S. Gregorius Papa 1. 7. Epist. 39. 19. refert
quod R. Augustinus nec cum sorore habitare coensurit, &
cens quia cum sorore mea sum, sorores meæ non sunt. Dotti ergo
viri cautela, magna nobis debet esse instrucción.

Appositè S. Hier. Epist. ad Nepot. de vita Clericorum Hospitium, inquit, iuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant: omnes pueras, & Virgines Christi, aut equaliter ignorat, aut equaliter diligit: ne sub eodem tecto manserit, nec in praterita castitate confidat; nec Davide sanctior, ne
Salomon sapientior potest esse, &c. Agrotanti tibi sanctus
quislibet frater assistat, & germana, vel mater, &c. periculis
se ibi ministrat, cuius vulnus frequenter attendit, &c. cau-
to omnes suspiciones: & quidquid probabiliter fingi potest, ne
fingatur ante de vita Et in Epist. ad Oceanum. Prima, in-
quit, tentamenta sunt Clericorum faminarum frequentes ac-
cessus; iste sexus reprehensibilis exhibet Clericos, quid tibi te
vera cum faminis, qui ad altare cum Domino fabularis te
in publico cuncti, te in agro rusticis, aratores, quotidie leera-
bunt, si contra depositum fidei cum faminis habitare contendit.
&c. mihi credo non potest toto corde habitare cum Domino, qui
faminarum accessibus copolatnr.

Porro quanto horrore crimen huic sacræ continentiz
oppositum prosecuti sunt SS. Patres in fæceralibus,
aliisque altaris ministris, hinc patet quod cum in variis
Conciliorum graues poenæ depositionis, exiliis, &c. ea de
causa imposita fuerint; in Concilio Eliberitano can. 18.
summo quidem, sed tamen iustissimo rigore sanctum
fuerit, ut si quis Episcopus, Sacerdos, aut Diaconus infan-
dum hoc macchia crimen perpetravit, etiam in fine vite Cor-
peris Christi communione privetur: quem rigorem licet
posterioribus saeculis Ecclesia ob causas iustissimas reni-
serit, nihil tamen haec eius remissio de sacrilegij huius
enormitate diminuit; quod semper aquæ
dignum censeri debet, quod poena
illa immo adhuc longè graviori
plectatur, si quæ in hac
vita reperi possit.

No

**Ne Clerici temperantia modum in viciū
excedant.**

Acrapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant, &c. Nec ad bibendum quispiam incurret, &c. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit nisi superiora commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur. Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 15.

Ante omnia Clericis vitetur ebrietas, qua omnium vitiiorum fomes ac nutrix est; itaque cum quem ebrium fuisse constituerit tringita dierum spatio a communione statuimus subveniendum. Conc. Agathense cap. 41.

Ad evitandum excessum illum cibi, & potus maximè conducit si tabernæ, cauponæ, & similia loca vitentur, in quibus temperantia omnis & sobrietas ut plurimum pericitatur; ideo saepius prohibitum fuit ne Clerici eiusmodi loca edendi & bibendi causâ ingrediantur nisi causâ necessitatis, quando sunt in itinere constituti. Ita expressè habetur in Conc. Lateranensi sub Innocentio III. cap. 16. in Concil. Carthaginensi 3. c. 27. Laudicensi cap. 24. Aquigranensi 2. part. 3. cap. 8. Cabilenensi cap. 41. & aliis.

Neque solùm cauponas, & alia similia loca sed etiam conuiua p[ro]fertim nuptialia Clericis euitanda esse censuit Conc. Agathense cap. 9. & habetur dist. 34. his verbis Presbiteri Diaconi Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, etiam a tenarum nuptiarum euitendo convivia, nec his cætibus m[on]sceanuntur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscenæ motus corporis choreis & salutationibus effervescunt, ne auditus aut obtutus sacris mysterijs deputati, turpium spectaculosum atque verborum contagione polluantur.

Præterea Conc. Toletanum 3. cap. 7. meniam Clericalem lectiōne sacra condiri voluit pro reverentia, inquit, Dei Sacerdotum, id uniuersa sancta constituit Synodus, ut (quia solent cerebro mensis otiosa fabula interponi) in omni Sacerdotatē

Dd 7

cerdotatē

cerdotali convivio lectio divinarum scripturarum miscet
per hoc enim anima adiscantur ad bonum; & fabula non u
cessaria prohibentur.

**Ne Clerici secularium negotiorum procurati
onibus implicentur.**

Peruenit ad sanctam Synodum quia de ijs qui in Clero en
umerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, di
narum possessionum conductiones, & causas seculares sus
cipiunt, & a sacris quidem officijs se per desidiam separant, u
domos auctem secularium concurrunt, & substantiarum eorum
gubernationes avaritia causa suscipiunt. Decreuit ergo sancte
Synodus, nullum Clericum detinens aut Monachum conducere
possessiones, aut misericordie secularibus procurationibus, nisi for
qui legibus ad minorum etatuum tutelas, siue curationes in
excusabiles attrahitur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Eccles
iasticarum rerum commisserit gubernacula, & orphanorum
viduarum qua indefensa sunt, & earum personarum, qui
maxime Ecclesiastico indigent adminiculo propter timorem Ia.
Si quis vero transgressus fuerit: hec praecepta correctioni Eccle
siastice subjaceat. Conc. Chalcedonensi cap. 5. Idem con
stitutum habetur in Conc. Lateranensi sub Innocentio
III. cap. 16. & in Conc. Lateranensi sub Alexandro III.
cap. 12. & etiam a Melchiade Papa cap. Decreuit dist. 18.
& a Gelasio cap. Consequens est ibid. & ab Honorio III.
cap. Ex literis.

Et in Conc. Carthaginensi 3. prohibetur Clericis Ne
fiant conductores, vel procuratores, in Conc. Chalcedonensi
cap. 3. Ne aliena praedia conducant, nec trahent ad
ministrationem rerum secularium: & in
Conc. Cabilonensi sub Carolo
magnῳ cap. 1. 2. Ne fiant
villosi.

**Ne clericis aleis, venationibus, & histrionum
ac ioculatorum spectaculis videntur.**

Clerici mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant &c. ad aleas & taxillos non ludant, nec eiusmodi ludis interfici Conc. Lateranense sub Innocentio III.

cap. 16.

Idem quoad histriones & mimos constitutum habetur in Conc. Laodiceno, cap. 54. Turonensi sub Carolo cap. 7. Cabilonensi cap. 9. Parisiensi sub Ludouico, &c Lothario lib. 1. cap. 36.

Similiter venatio, illa praesertim quæ fit cum strepitu & clamore, prohibetur Clericis in Conc. Romano sub Eugenio II. cap. 12. Moguntino sub Carolo cap. 14. Turonensi cap. 8. Et ne canes ad venandum, aut accipitres habeant, in Conc. Agathensi cap. 15. Epaunensi cap. 3. Vormat. cap. 17.

Apposite S. Hieron. in o. 2. Micheæ, & citatur cap. Quorundam dist. 34. Esau, inquit, venator erat, quoniam peccator erat & penitus non invenimus in scripturis sanctius sanctum aliquem venatorem.

**Ne Clerici militent, aut criminalibus causis se
immisceant.**

Si quis Clericus relatio officij sui Ordine Laicam voluerit sagere vitam, vel se militia tradiderit, excommunicationis pena feriatur: Concilium Turonense cap. 5. Idem etiam constitutum habetur in Conc. Meldensi cap. 37. Pictaviensi cap. 10. Metensi cap. 3. Claromonano cap. 4.

Quod spectat ad causas criminales, Innocentius III. in Conc. Lateranensi capite 18. prohibitur, Ne ullus Clericus sententiam sanguinis dicit vel proferat, sed nec sanguinis vindictam exercet, aut ubi exercetur interfici, &c. Nullus quoque

quoque Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos illam chirurgi partem exerceat, qua adustionem vel incisionem inducit.

Ne clericis absque literis commendatij's Episcopi sui discedant, neue ab ullo suscipiantur.

Peregrinos Clericos in aliena urbe sine commentarijs litterarum Episcopi nullo modo ministrare oportet Conc. Chalcedonense c. 13.

Presbyteri vel Diaconi, qui de alio Episcopo ad alium transiunt, vel quicunque Clerici sine commendatij's à suo Episcopo litteris, non recipiantur, Conc. Romanum sub Gregorio VII. cap. 23. Idem habetur quoque in Conc. Meleuitano cap. 41. Agathensi c. 38. Andeuanensi cap. 2. Tirorensi cap. 12. & aliis.

Ne Clerici sint illiterari.

Litteru carens, sacris non potest aptus esse mysteriis Gelasius in Epist. 2d Episcopos Lucaniæ cap. 18.

Presbyteri sint litterati, aliter enim quomodo erunt. Magistrati, qui non fuerunt discipuli, &c. Isti sunt canes muis non valentes latrare Conc. Romanum sub Eugenio II. c. 4. Idein habetur strictè constitutum à summis Pontificibus Clemente ep. 1. Anacleto epist. 1. Leone epist. 23. Item in Conc. Toletano c. 4. c. 24. dicitur quoque Ignorantia mater cunctorum errorum maximè in Sacerdotibus vindicata est, qui docendi officium in populis suscepissent.

Porro circa hanc Sacerdotum scientiam conquiritur S. Hier. epist. 146. ad Damasum Sacerdotes Dei omisssu Euangelijs, & Prohetis Comedias tegere, amatoria bucolicorum versuum verba canere, Virgilium tenere, & id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis. Et alibi in cap. 1. Ep. ad Tit. recte monet si quis artem Grammaticam docuerit, vel dialecticam, vel rationem recte loquendi habeat.

habeat, & inter falsa & vera dijudicet, non improbamus, Geometrica quoque, & Arithmetica, Musica habent in sua scientia veritatem sed non est scientia illa, scientia pietatis; Scientia pietatis est, noscere legem, intelligere Prophetas, Evangelio credere, Apostolorum non ignorare.

Apropositè S. Ambr. super S. Lucam in explanat, proposito loquens de multiplicibus libris qui interdum obvarias causas legendi occurunt Legimus, inquit, aliqua ne negligantur, legimus ne ignoremus, legimus non ut teneamus, sed ut repudiemus.

Coronidem huic operi idem S. Pater imponet his verbis ex Sacerdotis animo nunquam delendis, in libro de dignitate Sacerdotali cap. 3. ubi Sacerdotes omnes ipse veluti consacerdos alloquens. Digne cognoscamus, inquit, quid sumus; & quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus; nomen congrua actioni, alio respondeat nominis: ne sit nomen inane & crimen immane: ne sit honor sublimis, & vita deformis: ne sit Deistica professio, & illicita actio: ne sit gradus excelsus: & deformis excessus: ne habeatur in Ecclesia Cathedra sublimior, & conscientia Sacerdotii reperiatur humilior: ne locutionem simulemus columbinam, & mentem habeamus caninam: ne professionem monstremus cuinam, & ferocitatem habeamus lupinam: ne dignè nobis per Prophetam respondeatur à Domino: & populus hic labijs me honorat, cor autem longè est à me.

• 05 (0) 30

Age

N
T
cc
Pa
10

Age iam nunc sanctificus spiritus, qui in hoc opere divinis inspirationibus adiuuit, cunctos Sacerdotes adiuua & praesta ut faciam quae in hoc opusculo ipse eloqui inspirasti, ut eis vnam cum tribus saeculorum regna, que sanctis in regna saeculorum dare promisisti.
Amen.

AD MAIOREM DEI præpotentis gloriam.

Cen-

Censura ordinarii

Medulla Theologica Auctore
A. R. D. Ludvico Abelly S.
Theol. Doctore, duabus partibus
comprehensa, sicut approbata fuit
Parisiis, ita approbatur à nobis Co-
loniæ, 10. sept. 1658.

ADRIANVS de Walenburgh
Metrop. Ecclesie Coloniens. presb.
Canonicus & Cens. librorum ordin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Poetry
narrative

Th
440